

GRAMMATICA CELTICA.

E MONUMENTIS VETUSTIS

TAM HIBERNICAE LINGUAE

QUAM BRITANNICAE

DIALECTI CAMBRICAE CORNICAE ARMORICAE

NEC NON E GALLICAE PRISCAE RELIQUIIS

CONSTRUXIT

J. C. ZEUSS

PHILOS. DR. HISTOR. PROF.

VOLUMEN PRIMUM.

LIPSIAE

APUD WEIDMANNOS.

MDCCCLIII.

LIBRARY
NOV 30 1967
UNIVERSITY OF TORONTO

PRAEFATIO.

Linguae, quae inter cognatas linguas ab India per Asiam et Europam dilatatas extrema est in occidente, naturam, varietatem formasque e fundamento monumentorum exstantium vetustorum exponere aggredior. Opera perscrutandae indicae, extremae ejusdem familiae in Asia, qua plurimum lucis linguarum affinium omnium scientiae addiderunt viri docti, si magni semper habenda est, non parvi etiam erit aestimanda opera ea, qua fiat facultas inspiciendi leges linguae nationis fractae illius quidem jam dudum, sed latissime quondam per Europam patentis, cujus linguae rudera ideo non rara sunt jam a vetustis temporibus, atque hodie quoque exstant in aliis recentioribus linguis. Qua opera etiam substruetur fundamentum vocabulorum moli recenti vel adhuc superstiti ejus gentis in linguis hodiernis, hibernica, gaelica, cambrica, armorica.

In linguas nationum majorum vicinarum, germanicae et slavicae, jam inquisitum esse perscrutato eodem fundamento historico monumentorum, nemini gnaro eruditorum recentioris aetatis laborum ignotum est. Nostrae hujus extremae in occidente linguae monumenta vetusta scripta a viris indigenis, ratione non habita nominum servatorum a scriptoribus vetustioribus, graecis et latinis, aetatem quidem non attingunt monumentorum germanicae

linguae, incipientium a saeculo quarto, superant tamen haud dubie aetatem monumentorum slavicae linguae. Ejusmodi ex monumentis exstructum est hoc opus.

Ut linguae nationum frequentium et late patentium variant formationibus et dialectis, ita etiam lingua celtica, ut communiter dicitur extrema haec in occidente, varietatem suam explicuit jam ab antiquis temporibus. Quae varietas cognita est jam Caesari dicenti (B. gall. 1, 1), Belgas, Aquitanos, Celtas vel Gallos lingua, institutis, legibus inter se differre, et melius Straboni (lib. 4, p. 176), qui Aquitanos omnino diversos a Gallis et adnumerandos Iberibus, Gallos autem ipsos paulum lingua differre (*μικρὸν παραλλάττοντας ταῖς γλώτταις*) affirmat. Cui si additur, quod asserit Tacitus (Agric. 11), Gallorum et Britannorum sermonem haud multum diversum, statuemus, dialectorum varietatem aliquam exstitisse quidem in lingua Celtarum (Gallorum ab occidentali Sequana et Matrona), Belgarum (ab oriente eorundem fluminum) et Britannorum, non tamen tantam, ut inter hos populos sermonis commercium esse non potuerit. Ex ea aetate servata esse nomina gallica, belgica, britannica virorum, oppidorum, fluviorum, plantarum et pauca etiam vocabula a scriptoribus graecis et latinis, nemini vetustatis gnaro incognitum est. Ex iis varietatem linguae deprehendi posse nemo sperabit.

Varietatem longe majorem monumenta scripta ab indigenis totius gentis, a viris non solum britannicis sed etiam hibernicis, comprobant inde a saeculo octavo vel nono. Libri britannici, tam cambrici quam armorici, jam eo tempore in sonis, qui congruunt cum sonis nominum britannicorum vetustiorum et gallicorum, atque in formis grammaticis tantam differentiam prae se ferunt a sonis et formis scriptorum hibernicorum ejusdem temporis, ut nullo modo statui possit inter Britan-

nos et Hibernos linguae commercium ea aetate, nec ergo etiam aetate multo vetustiore, quamvis utramque dialectum vel linguam (hac voce enim utar consulto ob hanc diversitatem) ex uno fonte ortam esse clare pateat. Poterit affirmari major differentia inter linguam hibernicam et britannicam, quam inter scandicam vetustam vel islandicam et ceteras germanicas dialectos, vix tamen tanta quanta obtinet inter linguam lituanicam vel prussicam vetustam et slavicam.

Gallicam autem linguam priscam, quae post interitum imperii Romanorum et invasionem Francorum sensim cessit novae romanicae ortae in regionibus gallicis, si non fuit eadem cum britannica, huic tamen viciniorem fuisse, quam hibernicae, haec praesertim ostendunt:

1. Congruentia sonorum quorundam, quibus differt hibernica, e. gr. in nominibus gallicis Litana, Litavicus, quae sunt adhuc britannice adj. *litan*, subst. *litau*, sed hibernice *lethan*, *letha*, quae inprimis animadvertitur in vocibus gallicis et britannicis, e. gr. in Petuaria, petorritum, pempedula, Penninus deus, Penninum jugum, Epona, Eporedici, Epomanduodurum, convenientibus cum cambricis *petuar* (quatuor), *pimp* (quinque), *penn* (caput), *ep* in deriv. *epaul*, *ebaul* (pullus), dum hibernice est *c*, *ch* pro *p* in iisdem, ut *cethir* (quatuor), *cóic* (quinque), *cenn* (caput), *ech* (equus). Non concedo differentiam gallicae linguae a britannica et congruentiam cum hibernica in particula *su*- in compositis Suessiones, Suanetes, cum eadem vox sit hibernice *su*-, *so*-, britannice autem *ho*-, *he*-, *hy*-. Hanc enim *h* pro *s* esse serioris originis atque *s* primitivam obtinuisse apud Britannos adhuc Romanorum aetate, docet nomen fluvii *Sabrina*, quod posteriores Britanni et hodierni proferunt *Hafren* (p. 144), ut nomen populi brit. *Σελγοοῦαι* apud Ptol. servat etiam *s* pro *h* hodierni subst. brit. *hel*, *helg* (hibern. *selg*, ve-

natio). Vetustissima autem est haud dubie differentia sonorum *p* et *c*, et obtinet in diversis linguis antiquitus, e. gr. in lat. *quatuor*, lituan. *keturas*, et germ. *fidvor* (= *petuar*), lat. *quinque* (= *cince*), hibern. *cóic*, et germ. *fimf* (= *pimp*.).

2. Sonorum eadem progressio in lingua britannica atque in gallica etiam romanica, operante amplius linguae gallicae ingenio, quam progressionem nescit lingua hibernica, e. gr. transeuntem *v* vel *w* in *gu*, *gw* britannice et in vocibus gallicis romanicis, quae hibernice fit *f*, item praemissam cambrice *i*, *y*, *e*, ut *e* gallice ante conjunctas *sp*, *st*, *sc*. Destitutio mediarum, excussa praesertim *g*, in Galliae romanicis monumentis medii aevi aeque vetusta est atque in britannicis, tenuium adeo destitutionis exempla romanica gallica vetustiora sunt quam britannica. Prolata haec videsis in mediis et tenuibus britannicis (p. 166. 167. 185. 186).

3. Terminationes quaedam propriae linguae britannicae, et quas ignorat hibernica, apparentes in vocibus gallicis vetustis, e. gr. *-en* vel *-on* nota singularitatis in nominibus plantarum *γελασονέν*, *σκοβιήν*, titumen, betilolen (p. 301), et in nomine loci gallici Aballon (Aballone abl. in Itin., cambr. vet. *aballen*, *auallen*, hod. *afallen*, malus, arbor, p. 788), *-et* terminatio numeri pluralis (p. 297. 299) in nomine germanico ex ore gallico audito a Caesare Usipetes, quod aliis scriptoribus sine terminatione gallica est Usipi, Usipii, eodem modo ut apud Plinium (3, 20) sunt juxta Sarunetes etiam Vennonetes, qui Ptolemaeo vocantur *Οὐέννονες*.

4. Voces quaedam in nominibus gallicis vetustis et britannicis, quae desunt in hibernica lingua. Prae aliis nominanda est particula inseparabilis *guer-*, *gur-*, *gor-* usitata etiam in hodierna lingua cambrica, frequens in nominibus propriis virorum compositis britannicis medii

aevi, cambricis et armoricis, ut in nominibus vetustis gallicis et britannicis, e. gr. Vercingetorix, vertragus, Vernemetum, Vertigernus etc. (cf. p. 151. 153 et 829), cujus particulae intensivae in lingua hibernica nullum vestigium mihi obvium est. Porro aliae quaedam voces: *anau* (cambr. hod. *anaw* masc., forma, harmonia, poësis), quae obvia est in nominibus frequentibus virorum vel feminarum cambricis et armoricis libri Landavensis vel chartularii Rhedonensis compositis, ut *Anaugen, Anauued, Anauweten, Anauworet, Rianau, Dreanau, Balanau* etc. (p. 150. 153), quae obvia est etiam tam derivata quam nuda item in nominibus cambr. *Anauoc* Lib. Land. 156, armor. *Anau* Rhed. 1, 48. D. Mor. 272, quae vox jam apparet item nuda in nomine oppidi ad Danubium *Ἄναυον* (ultimi Germaniae circa fines Pannoniae, ubi sine dubio gallici populi consederant) apud Ptolemaeum, et in nomine feminae Anauonia in inscriptione apud Stein. 985, derivato ut alia nomina propria in -onius, onia (p. 736). Frequens est etiam vocabulum *cun* in nominibus britannicis Cunobilinus, Cunotamus, Cunomaglus, Maglocunus, ut in gallicis *Ἀρκύνια ὄρη* ap. Aristot., Hercynia silva, Hercuniates (populus Pannoniae) ap. Plin. (de quibus videsis p. 109. 121); haud dubie non differt cambr. hod. *cwn* (summitas, altitudo, in compositis adj. altus), ex quo compos. et deriv. *erchyniad* (elevatio) et deriv. *cwnwg* (summitas, culmen). Hibern. vet. *cnocc* (gl. gibber, gl. ulcus) Sg. 22[a]. 23[b]. Pr. Cr. 9[a] eodem modo ad brit. *cunuc* referendum est, ut hibern. *gníu, dogníu* (facio) ad cambr. hod. *gwna, gwneuthur*, et fere videtur transsumtum, cum non ex aliis hibernicis vocibus cognita sit eadem radix et servetur *c* dura finalis, ut in *sebocc* (gl. capus) Sg. 105[b], cujus forma eadem deprehenditur, non *seboch* secundum regulam juxta cambr. vet. *hebauc* (p. 816), hod. *hebog*. Caratacus nomen viri gallicum

in inscriptione obvium (ap. Grut. 902, 5) in eadem pene forma est nomen viri britannicum vulgatissimum, in vetustiore *Caratauc*, in recentiore *Caradoc, Caradog*, dum nonnisi semel mihi occurrit hibernicum *Carthach* (p. 83).

Duae sunt itaque varietates celticae linguae praecipuae. Est una hibernica, ex qua propagatae sunt linguae adhuc exstantes hujus generis, in Hibernia ipsa hibernica hodierna, et in Britannia in montibus, quos dicunt scoticos, gaelica (i. e. gaedelica,* ut Hiberni

---

* Tres filii Usnechi in vetusta hibernica narratione de eorum interitu dicuntur *trí coinnle gaisged nan gaedal* (tria lumina valoris Gaedalorum) ed. O'Flan. p. 20. 78. In ea narratione scriptio *ae* obtinet non solum pro vetustiore *ái*, e. gr. in *aes* (aetas, vet. *áis*, *áes*, interdum *óes*), sed etiam pro *ói*, e. gr. in *aen* (unus, vet. *óen*, *óin*, nunquam *áen*), ita ut colligi possit vetustior forma nominis aut *gáidal* aut *góidal*. Utraque scriptio alternat in Annal. Inisfal. ap. O'Con. 2, 50. 51: *fir nerend eter gullu 7 gaedelu*, *fir nerend eter gullu 7 goedelu* (viri Hiberniae tam alienigenae quam Gaedeli), et p. 75: *Murchad ri gall 7 goedel in Atheliath* (M. rex alienigenarum et Gaedelorum Dublinii). Item jam in vetustioribus codicibus, in Gloss. Corm. et Leab. Br.: *do gaedelu, o goedelu* (*-u* pro *-ib?*) ap. O'Donov. p. 123. 219. Sed *ai* scriptio occurrit apud Giraldum Cambrensem (ap. Camd. p. 737): "dicti sunt *Gaideli*, dicti sunt et Scoti", "hibernica lingua quae et *Gaidelach* dicitur". Ex *ae* illa scriptione jam recentiore facta hodierna *ao* vel *aoi*, ut in *aon* (unus), *aois* (aetas), apparet in hod. *gaoidheal* (Hibernus), *gaoidhilg* (lingua hibernica). Peculiaris est forma obvia in Ann. IV. magistr.: *gaoind 7 goill* (Gaideli et alienigenae) O'Con. 3, 761, gen. *nan gaoind* 751. 824, dat. *gaoindaibh* 348. 809, et ita in aliis quibusdam locis, dum in aliis iterum solita forma obtinet. In hymno in S. Patricium Hiberniae incolae significantur adhuc Scotorum nomine: *pridchis do scotuib* (praedicavit Scotis) dist. 18, cum *t* servata ob duplicem pronuntiationem, ut in *crot*, *crottichther* (cithara, citharizatur, p. 77), plur. *cruitedha* (crottae, harpae) Deirdr. p. 16. Si confertur cambr. *ysgwth* (p. 174) et hibern. *gaoth* (impetus?), quod supponitur in Cormaci gloss. sub v. *gaodheal* ap. O'R., et a quo vix differt subst. vet. *gáid*, *gáith* (ventus, p. 316), utriusque nominis significatio eadem videtur fuisse, i. e. inquieti, impetuosi (cf. nomina populorum gallica Gabali = *gafal*, ap. Corm. synon. cum *gaodheal*, et Cavares, cambr. *cawr*, gigas). Etiam tertium nomen vetustum gentis hibernicae *Feni*, e quo Phaenius, Fenisius, vetustus heros, ortum sumsit, et vetusta lingua dialectus feniana vel phaeniana dicebatur, legitur in hymno in S. Patricium, dist. 20: *pridchis tri fichte bliadna croich crist dothuathib fene.* "Praedicavit, Patricius, ter viginti annos crucem Christi populis Feniorum." Duo haec nomina gentis obsolescentia in Hibernia, dum perman-

ipsi suam linguam appellant, media excussa), quae quamvis tuta in altis alpibus vetustiora monumenta non servavit, attamen in vetusta hibernica fundamentum habet. Altera est britannica lingua, cui proximam gallicam priscam fuisse demonstratum est, et a qua propagatae sunt cambrica, cornica, armorica, quae omnes possident monumenta plus vel minus vetusta, vivae et hodie in ore populi, scriptis et carminibus, excepta cornica, quae jam praeterlapso saeculo etiam in vicis regionis Cornubiae audiri desiit.*

Harum linguarum, ut exstant hodie, unaquaeque suos cultores et descriptores invenit, qui interdum etiam vetustiorum monumentorum rationem habuerunt. Hibernica e. gr., post Mac Curtin ("The elements of the irish language. Lovain 1728"), O'Brien ("A practical grammar of the irish language. Dublin 1809") aliosque, praecipuum O'Donovanum, cujus liber inscriptus est: "A grammar of the irish language, published for the use of the senior classes in the college of St. Columba. Dublin 1845." Vocabulorum ejus linguae non solum hodiernae copiam sed etiam saepius e vetustis monumentis collectam offert lexicon: "An irish-english dictionary. To which is annexed a compendious irish grammar. By Edward O'Reilly. Dublin 1821."

---

sit illud primum, occurrunt in codice hibernico Stow. 4. ap. O'Con. 1, Proleg. II, p. XCVI in dictionibus repetitis *clan na Scot*, *clann na Fened* (filii Scotorum, Venedorum), quibus primi in Hibernia advenae significantur. Haec forma *Fened* si recta est (alias *Fene*, *Feine* legitur duntaxat), cum cambr. *Gwynedd*, *Venedotia*, conferenda est.

* Jam per saeculum decimum septimum desiit esse communis lingua, usitata tantum in paucis quibusdam et remotis locis. Dicitur tamen hujus populi ultima cornicae linguae gnara *Dolly Pentreath*, Dorothea P., quae obiit a. 1778 nata annos 102 (Cf. libros inscriptos: "Specimens of cornish provincial dialect, by Uncle Jan Treenoodle. Lond. 1846", p. 1—4, et "The Circle or historical survey of sixty parishes and towns in Cornwall. Helston 1819", p. 195).

Gaelicae linguae praestantius ejusmodi opus est hocce: "Dictionarium scoto-celticum: A dictionary of the gaelic language. Compiled and published under the direction of the Highland society of Scotland. In two volumes. Gaelic, english and latin. Edinburgh 1828." Praemissa est priori parti epitome grammaticae Stewarti, cujus secunda editio prodiit sub titulo: "Elements of gaelic grammar. Edinb. 1812." Amplum etiam opus eandem linguam tractans est: "A gaelic dictionary, in two parts: I. Gaelic and english, II. English and gaelic. To which is prefixed a new gaelic grammar. By R. A. Armstrong. London 1825," compendiosius hoc: "A dictionary of the gaelic language in two parts, I. Gaelic and english, II. English and gaelic. By Norman Macleod and Daniel Dewar. London 1845." Gaelicae propior sed magis corrupta quam ea et hibernica est dialectus insulae Monae, quam ostendit liber nunc rarus: "A practical grammar of the ancient Gaelic or language of the isle of Man, usually called Manks. By John Kelly. London 1803."

Cambrica lingua hodierna primum lexicographum et grammaticum habuit Davies, e Venedotia oriundum, cujus lexicon inscriptum est: "Antiquae linguae britannicae dictionarium duplex. Londinii 1632." Grammatica, in hoc opere saepius memorata, quae primum prodiit a. 1621, typis iterum impressa est Oxoniae a. 1809, inscripta: "Antiquae linguae britannicae, nunc communiter dictae cambro-britannicae, a suis cymraecae vel cambricae, ab aliis wallicae, rudimenta." Antiquam linguam existimavit, sed antiquas formas linguae minus curavit. Vetustorum monumentorum diligentior investigator primus exstitit Llwydius, e Cardiganiana Cambriae regione oriundus, qui operis sui inscripti "Archaeologia britannica" parte tantum expleta immatura morte (a. 1709) obiit. Hoc denique sae-

culo praeminet lexici et grammatices auctor W. Owen, cujus opera prodierunt primum a. 1803 Londinii: "A grammar of the welsh language", "A dictionary of the welsh language". Recentior editio "A dictionary of the welsh language. The second edition by W. Owen Pughe. Denbigh 1832" pro *z* et *v* prioris solitam scriptionem *dd* et *f* reduxit. Novissimum opus: "A dictionary of the welsh language. To which is prefixed a grammar of the welsh language. By William Spurrell, Carmarthen 1848" compendiosius est, quod comitem aliquantum ampliorem et majoris aestimandam habet partem anglico-cambricam: "An english-welsh pronouncing dictionary. Carmarthen 1850."

Formas linguae cornicae emorientis proponit opus inscriptum: "Archaeologia cornu-britannica, or an Essay to preserve the ancient cornish language, containing the rudiments of that dialect in a cornish grammar and cornish-english vocabulary. By William Pryce, M. D. of Redruth, Cornwall. Sherborne 1790."

Armorica lingua hodierna post Lepelleterii studia, cujus opus inscriptum est: "Dictionnaire de la langue bretonne, par Dom Louis Le Pelletier, religieux Bénédictin. Paris 1752", cultorem praecipuum invenit Legonidecum. Operum ejus editio novissima haec est: "Dictionnaire français-breton de Le Gonidec, enrichi d'additions et d'un essai sur l'histoire de la langue bretonne. Par Th. Hersart de la Villemarqué. Saint-Brieuc 1847", et "Dictionnaire breton-français de Le Gonidec, précédé de sa grammaire bretonne, et enrichi d'un avant-propos, d'additions et de mots gallois et gaëls correspondants au Breton. Par Th. Hersart de la Villemarqué. Saint-Brieuc 1850." Citatur in nostro opere aliquoties grammatica ejusdem linguae, quae prodiit Pragae 1800 sub titulo: "Grammatica latino-celtica, doctis

ac scientiarum appetentibus viris composita ab Alano Dumoulin presbytero."

Hibernica lingua, extrema et ultima omnium linguarum Europae et Asiae a primordio affinium, ut Thule insula est ultima Europae,* in inquisitionibus hujus operis, quae id quaerunt praesertim, quae fuerint primitivae et communes celticae formae et quomodo ex eis prodierit recentior varietas, primum locum sibi vindicat primamque diligentiam, non solum ob majorem formarum ubertatem linguae ipsius, sed etiam ob copiosiora monumenta servata in codicibus vetustis hibernicis, a quibus longe superantur tam numero quam contentorum copia britannici codices ejusdem aetatis vel potius cambrici, qui scilicet soli aetatem hibernicorum attingunt. Hos ergo codices, ex quibus hic liber crevit, hibernicos et britannicos, et horum cambricos tam vetustos quam cum cornicis et armoricis recentiores, singulos producere et describere (omissis tamen, quae nos minus tangunt, e. gr. forma, quae major est fere in omnibus, habitu externo etc.) praecipuum hujus prooemii argumentum est.

---

* Etiam ultimam Thulen saeculo adhuc nono usque ad occupationem Nordmannorum habitatam fuisse ab Hibernis, docet *Ari Fródi*, historicus Islandiae, in libro suo inscripto *Islendingabók*, c. 1: *Island bygdhisk fyrst úr Norvegi á dögum Haralds ens Hárfagra. . . 8 hundrudh ok 70 vetrum eptir burdh Krists. . . . Thá voru hèr menn kristnir, their er Nordhmenn kalla papa, en their fóru sídhan á braut, af thví at their vildu eigi vesa hèr vidh heidhna menn, ok lètu eptir bækr irskar ok bióllur ok bagla. Af thví mátti skilja at their voru menn irskir* (Islandia inculta est primum ex Norvegia diebus Haraldi Harfagri, annis 870 praeterlapsis post Christum natum. Fuerunt ibi viri christiani, quos Nordmanni dicunt papas [presbyteros], et hi abierunt inde, quia noluerunt manere ibi cum viris paganis, et reliquerunt libros hibernicos et tintinnabula et virgas episcopales, unde poterit colligi quod ipsi fuerunt viri hibernici). Dignus est qui notetur ad haec locus Plinii (4, 16): "sunt qui et alias insulas prodant, Scandiam, Dumnam, Bergos, maximamque omnium Nerigon, ex qua in Thulen navigetur". Equidem ut *Bergion* etiam *Nerigon*, ortum corruptione ex eodem, nomen vetustum Hiberniae, et ut *Albion* ab incolis ipsis insularum britannicarum profectum conjeci in libro meo de Germanis gentibusque vicinis (p. 194. 195).

CODICES HIBERNICI.

Hibernici codices vetustae linguae monumenta servantes in copiosis praesertim glossis, interlinearibus plurimum, saepius etiam marginalibus, in terra continente exstant plures a monachis scripti Hibernis vel, ut tum temporis dicebantur, Scotis, jam a saeculo sexto per Europam continentem ad propagandam fidem christianam dispersis. Codices servati aevo Carlingico orti sunt, aut allati ex Hibernia, aut etiam scripti in monasteriis terrae continentis a monachis ejus gentis literis hibernicis, quae alias dicuntur etiam anglosaxonicae. Qui in manibus meis fuerunt, servati in continente, hi sunt.

1. Codex Prisciani Sancti Galli (n. 904, in hoc opere designatus Sg.), magnam glossarum molem praebens, quibus refertus est ab initio usque ad paginae 222 columnam secundam (222[b]), vel usque ad finem libri decimi quarti Prisciani, a qua usque ad ultimam paginam 249 rariores fiunt glossae. Discerni in hoc codice possunt tres glossatorum manus, una generalis per totum codicem, diligens et clara, in paucis tantum columnis locum praebens alteri manui (in 65[b]. 66[a]. 66[b]. 67[a]. 67[b]); tertia manus hic vel illic per codicem quasdam adspersit glossulas.

Glossae ut in aliis codicibus sunt aut interlineares aut marginales Marginalium notatu dignae sunt quaedam tam latinae quam hibernicae, quae non ad textum Prisciani pertinent, sed varias res de scriptione codicis, tem porevel aliis, quae scriptori in mentem veniunt, notant, e. gr. latinae quaedam, 157[a]: *hvcvsq. caluus patricii depinxit.** 209[b]. 210[a]: *svde qui legat* (sic) *difficilis est ista*

---

* Sequitur inde alia manus textus (non glossarum, in quibus pergit generalis manus) usque ad 191[b], ubi suprascribitur supra paginam *donngus*, quod nomen *dongus* legitur etiam in 207[a], scriptoris, ut videtur, ut *Calvus*

pagina. 212^{b}: *tertia hora.* 228^{b}: *tempus est prandii.* In pluribus locis occurrunt invocationes dei, Christi vel sanctorum hibernicorum: *auctor adiuua lucis æternæ* 208. *sca. trini.* 177. *faue xpe. adiuua xpe.* 231. 241. *in noe. almi pi.* (utraque litera cum linea perducta vel supraducta, *patricii*) 218. *pe. adiuua. faue pe.* (utraque litera cum linea) 174. 181. *sca. brigita adiuua scriptorem istius artis* 192. *sca. brigita ora pro nobis* 184. *faue brigita* 191^{a}. *brigita adiuua* 206^{b}. *in noe. sci. diormitii* 221. *scs. diormitius oret pro nobis* 222.

Inter glossas ejusmodi marginales hibernicas praecipue notandae sunt sequentes factae scriptura ogamica: *fel martaen* (festum Martini) 70. *cocart* (corrige!) 193^{a}. 194^{b}. *cocart inso* (corrige hoc! cf. Sg. 90^{a}: *ol ascocarti*, gl. quod sit emendandum) 196^{a}. *latheirt* (eadem glossa etiam 189^{a} latinis literis scripta, significans, ut videtur, apud tertiam, idem quod glossa latina 212^{b} *tertia hora*) 204^{b}. In paginae 170 margine superiore scripturae ogamicae pars decisa est a bibliopego. Figurae ergo vel potius lineae ogamicae, non diversae ab iis quae notantur a grammaticis hibernicis, e. gr. ap. O'Donov. introd.

Patricii. Est enim hoc nomen latine redditum hibern. *Máelpátric*, conveniens monacho, ut in his marginalibus etiam obvium *Máelbrigte*, i. e. Calvus Brigitae, e *brigte* gen. a *brigit*, et *máel*, *moel*, hod. *maol*, calvus (cf. tamen cambr. *mail*, servus, p. 121). Occurrunt haec nomina, usitata virorum apud Hibernos, in scriptoribus editis ab O'Con.: *Maelpatraic* 3, 121. *Maolpadraicc* 3, 363. 393. *Mælbrigte* 1, Proleg. II, p. CXLIII. *Maoilbriccde* 3, 391. Fuit *Moelbrigte* etiam nomen hibernicum Mariani Scoti inclusi, ut patet ex primis literis singularum vocum versuum, quibus chronicon suum finivit, collectis (Pertz. 7, p. 481 not. 19, et p. 560): *Moelbrigte clausenair romtinol* (M. inclusus me collegit), et ex adnotationibus duabus in ejus codice, quibus scriptor ejus Scotus eum alloquitur: *a mélbrigte clésenair* (o M. incluse!), quae integrae mox infra proferentur. Composita cum *mail*, *mael*, *moel*, *moil* nomina virorum sunt praeterea plurima, e. gr. inter nomina regum hibernicorum ejusdem codicis (ap. Pertz. p. 556) *Túathal Mailgarb*, *Maelsechnaell*, *Flann mac Moilsechnaill*, vel in aliis locis (p. 556. 558. 560) *Moelcoluim*, *Murchad oa Moelnambo*, aliaque etiam apud O'Con. obvia.

XLVII, in usu jam in hoc vetusto codice, quidni etiam inde a longinquis temporibus?

Marginalia porro hibernica latinis literis exarata: *isdorchæ dom* (est obscurum mihi) 165. *uit mochrob* (vae manus mea!) 176[b]. *uch mochliab anóib ingen* (vae pectus meum, o sacra virgo!) 211[a]. *ní ǽrmall roscríbad inletráimso. ní m̄all* (non adeo tarde, non lente, scriptum) 195[b]. 199[a]. *isgann inmemr et ascribend. membrum naue droch dub ó ní epur na haill. isgann membrum. istana andub* (notata de membrana, atramento) 195[a]. 217. 228. 248[b]. *bendacht for anm̄ain ferguso amen. mar uar dom* (Fergus nomen viri, monachi, ut videtur, defuncti) 114. Minus perspicua quaedam: *daman śianach* 52. *Tiach didir mad ferr lat* .ı. *d. o. o* 210. *inmaith … cobthach* 219[a]. 219[b]. *grácad* 213. 223. 247. *gracad* 220. *mochoe nóindrommo* 226. *satharnn samchasc* (sabbatum paschatis?) 233.

Glossa marginalis prae ceteris memoranda est haec: *do inis maddoc dún* .ı. *meisse 7 choirbbre* (ad insulam Matoci? concharum? nos, ego et C.) 194[a].*

Versus hibernici in quibusdam locis in margine codicis scripti in capite de constructione poëtica memorantur (p. 928. 929). Omnia haec in Hibernia, ex qua

---

* In fine sententiae *dún, dún* significat *nos* (p. 892); scriptio *maddoc* est pro *matoc* (p. 81). *Matoc* autem vel *Matauc*, hod. *Madawg, Madog*, est nomen viri cambricum frequens (p. 111), et de Madoco filio Oweni principis Venedotiae vel Cambriae septentrionalis exstant relationes historicae cambricae, eum belli civilis causa patria relicta cum suis mari occidentali transnavigato in novam terram, i. e. in Americam, pervenisse circa a. 1170 (Cf. Biographie universelle 26, p. 95. The Cambro-Briton, Lond. 1820, 1, p. 57 sq. 125. A. v. Humboldt, Kritische Untersuchungen 1, p. 388. Berghaus, Völker des Erdballs 1, p. 277. 278). Inde facile statui poterit fama inventae a Matoco Britone Americae, quae etiam a Nordmannis inventa dicebatur *insula Winland*, multo vetustior, jam cognita Scotis monachis. Atque jam inter socios Columbani memorat *Gurganum* Britonem Jonas Bobiensis. Attamen cum exstet subst. fem. hibern. hod. *maideog*, gael. *maideag, maighdeag*, concha Veneris, cui supponi possit vet. *matoc*, gen. *matuice*, an intelligendum *inis innammatoc*, concharum insula? Sed quaenam insula hoc nomine significata?

translatus fuerit codex in terram continentem tempore aliquo, in monasterio hibernico scripta fuisse praeter nomina obvia virorum aequalium nonnisi hibernica, *Fergus, Dongus, Coirbbre, Calvus Patricii* (*Máelpátric*), indicare videtur glossa etiam marginalis haec paulum mutila 203[a]: *:::aithas patric 7 brig. ar máelbrigtæ namba olcc amenma frimm ::::scribund roscribad indulso** (leg. *maithas, arscribund?* bonitas Patricii et Brigitae in Maelbrigtum, ne sit malus ejus animus mihi propter scripturam qua scriptum est hoc opus, in qua nomen *Máelbrigte* haberi possit nomen abbatis monasterii vel praepositi scribendis libris.

Sed debet quaeri certe, an non ortus esse possit codex in monasterio S. Galli ipso vel in locis vicinis, in quibus monachi Scoti degebant. Ob nomina sanctorum et virorum hibernica duntaxat vix hoc concedi poterit de S. Galli monasterio vel de Rinaugia sive Augia minore (germ. Rheinau), ubi post Findanum circa a. 800 inclusum fuerint etiam alii Scoti, vel de Augia majore sive divite; ex hoc enim oriundus codex n. 4 etiam res germanicas prodit. Sed fuerunt etiam collegia cum habitatoribus Scotis, si non omnibus, tamen praevalentibus numero, ut Mons S. Victoris prope Feldkircham, junctus monasterio S. Galli, "quem montem, quo reliquiae et ecclesia sancti Victoris constructa esse dinoscitur, atque religioso quorundam Scotorum conventu incolitur, ad monasterium Sancti Galli jure proprietario" contulit Carolus Crassus a. 882 (Neugart n. 533). Tradit idem a. 885 "quasdam res in villa Raitinis ad venerabile S. Galli monasterium ea ratione, ut deinceps de ipsis rebus duodecim peregrini in monte S. Victoris procurentur" (Neug. n. 553; cf. Pertz. 2, 73).

* Subst. *dul*, creatura, res (p. 997, not.), hoc loco opus fortasse significans. Sed est hod. hibern. *dultaobh*, pagina, vix latus (*taobh* = *tóib*) operis, potius folii, ut videatur jungendum *dul* cum subst. *duile* (p. 45).

Coloniae monasterium Scotorum a. 975 demum sub abbate Minnborino incepit, ut narrat Marianus Scotus (Pertz. 7, 555); vetustissimus autem in regionibus Rhenanis ejusmodi conventus fuerit in insula Rheni ipsius dicta Honaugia, Hohenaugia, prope Argentoratum, circa a. 720 ab Adalberto Alsatiae duce fundatus, qui in vetustis ejus chartis servatis in codice scripto a. 1079 a Leone canonico Honaugiensi (editis ab J. Mabillon in Annal. ordinis S. Benedicti 2, 695 sq.) dicitur "monasterium Scotorum, ecclesia Scotorum." Est inter has una (p. 699. 700), qua Beatus ejusdem monasterii abbas plura donat "ad illum locum praedictum et ad pauperes et peregrinos gentis Scotorum".* Nominantur in fine praeter notarium Scoti, quorum dignitas episcopalis dicitur, exceptis abbate et uno presbytero, hi: "Ego *Wellimanaus* rogatus scripsi et notavi diem et tempus et locum. Haec charta in Maguntia civitate scripta XI. Kal. Julias anno X. regni domini nostri Caroli regis et imperatoris. ✝ Signum Beati abbatis qui hanc chartam

* Marianus Scotus, qui vixit Coloniae, Fuldae et Magontiae, de se ipse dicit in chronico suo ad a. 1056 (Pertz. 7, 558): "Ego Marianus peregrinus factus pro regno coeleste patriam motuavi et in Colonia monachus effectus." Et scriptor codicis ejus (ibid. p. 481): *isí side cetna blia. ianacsa aalbain in peregrinitate mea* (est hic primus annus, postquam veni ex Albania in p. m.). Cum extra Scotorum conventus in singulis Germaniae monasteriis singuli Scoti etiam invenirentur, vere Gozbertus diaconus dicit (Pertz. 2, 30): "Scotis consuetudo peregrinandi paene in naturam conversa est." Atque Marianum abbatem Ratisbonensem "limina apostolorum Petri et Pauli Romae, gentis suae more, visere desiderasse", auctor Vitae ejus Hibernus narrat, et socium ejus Clementem Hierosolymis obiisse refert, traditque idem hanc peregrinationis usque ad Chioviam Russiae caput factae saeculo duodecimo ineunte historiolam: "Tum (abbate Domno) de fratribus monasterii Scotorum Ratisbonensis vir industrius et in rebus agendis eruditissimus, nomine Mauricius, solus cum solo puero comite per devia mundi ad regem Russiae perveniens ab eodem rege ac principibus urbis ditissimae Chios de ferrinis pellibus pretiosis valentibus centum marcas recepit, atque easdem vehiculis ferens cum negotiatoribus Ratisbonam pacifice pervenit, ex quarum pretio claustri aedificia, tectum quoque monasterii factum est."

fieri rogavit. † S. *Conigani* episcopi. † S. *Echoch* episcopi. † Signum *Suathar* epi. † Signum *Maucumgib* epi. † Signum *Canicomrihc* epi. † Signum *Doilgusso* epi. † Signum *Erdomnach* epi. † Signum *Hemeni* presbyteri." Pro *Doilgusso* legendum certe est *Dongusso*, gen. nominis obvii in codice Prisciani *Dongus*. Num etiam statuendum, pro *Maucumgib*, quod monstrum est falsa lectione ortum, nec hibernicum nec germanicum nomen, legendum esse *Maílbrigte*, nomen in eodem codice memoratum, et nomine *inis maddoc*, sive interpretatio insulae Matoci statuatur sive insulae concharum, joci causa a glossatore esse significatam insulam Rheni, in qua codex ipse ortus fuerit?

Monasterii Scotorum Honaugiensis praesides vetustiores primus Benedictus, constructor ejus, cujus hibernicum nomen fuit *Tubanus* (cf. hib. hod. *tubha*, calamus?), secundus *Dubanus* (hibern. *Dubán*, Nigellus, ab adj. *dub*), in chartis episcopi etiam dicuntur, non tamen qui hos secuti sunt, Stephanus et Beatus (cf. Mabill. p. 59. 60). Fuerunt sane hi episcopi sine dioecesi, fortasse gradus paulo majoris quam presbyteri more hibernico (cf. Eckharti Franc. Or. 1, 273), et doctrina vel genere et opibus insigniores. Circa medium ejusdem saeculi, cujus initio data est allata charta, monasterium Sancti Galli, cum praeesset Grimoldus abbas una cum Hartmoto, Scotus *Marcus* cum sororis filio, cujus nomen erat *Moengal*, Roma rediens visitavit ibique mansit usque ad mortem. Qui dicitur item episcopus et dives fuit, cum comitatu, equis et mulis proficiscens. Addo librorum causa, quorum fit mentio, quae narrantur de abitu comitum ejus in Ratperti Casibus S. Galli (Pertz. 2, 78): "Equos et mulos episcopus tradidit, libros vero, aurum et pallia sibi et sancto Gallo retinuit, stola tandem indutus abeuntes benedixit. Multis autem lacrimis utrimque discessum

est. Remanserat episcopus cum nepote et paucis suae linguae apparitoribus".

Fit quidem mentio codicis Prisciani, qui in monasterio S. Galli scriptus fuerit, in codice monasterii ipsius enarrante libros saeculo nono in eodem exaratos (cod. S. Galli n. 267; cf. Ratperti Casus S. Galli ap. Pertz. 2, 91), inde a p. 25: "Hos libros p a t r a u i t grimoldus abba in monasterio sci. galli in diebus hludouuici regis germanie cum adiutorio hartmoti prepositi sui. per annos xxx et unum". Enumerantur deinceps libri, quos jussit scribi Grimoldus abbas, et inter hos p. 27: "Grammatica prisciani in uol. I." * Pergit idem codex p. 28: "Hos uero libros idem hartmotus post grimoldum abba constitutus sub hludouuico supradicto rege et filio eius karolo imperatore in diebus regiminis sui fecit conscribi." Sunt hi reges Ludovicus Germanicus (840—876) et Carolus Crassus imperator (876—887).

Attamen servantur hodie duo codices Prisciani in bibliotheca monasterii, in Catalogis librorum manuscriptorum, ed. ab Haenel. Lips. 1830, in col. 716 ita descripti:

"903. Grammatica Prisciani. Codex eximius ordinateque scriptus, qui saeculum IX. superare videtur. Pag. 1. imago sacerdotis missam legentis. Membr. fol."

"904. Grammatica Prisciani scottice scripta. Codex eximius ordinateque scriptus, qui ob notas interlineares et marginales idiomate et characteribus scotticis in

---

* Memorantur in eodem codice p. 22 (omisso nomine Prisciani) et in vetustiori "Breviario librorum de coenobio sci. Galli" (cod. S. Gallin. 728) p. 20: "Libri Prisciani de octo partibus XVI. Item eiusdem de constructione partium orationis libri II. Item ad simachum de figuris numerorum liber. haec omnia in uol. I", quaeritur num idem codex, an diversus, vetustior. Vix cogitandum de hoc nostro; nam inter libros, qui dicuntur "scottice scripti" in codice, non invenitur Priscianus.

Europa sine dubio celebre nomen obtinebit. Saec. VIII. membr. fol."

Quae e vetustis monasterii libris prolata sunt de uno codice Prisciani, cum non quadrent nisi in priorem, noster codex scoticus, hic saeculo octavo adjudicatus, ubi sit exaratus, quo tempore, quomodo viam invenerit in monasterium Sancti Galli, desunt certiora indicia praeter ea quae supra sunt memorata.

2. Codex Paulinus bibliothecae nunc universitatis Wirziburgensis (distinctus nota M. th. f. 12, mihi Wb.), quondam ecclesiae cathedralis, epistolas Paulinas continens, qui eandem glossarum copiam, immo majorem, quam codex Sg., offert. Quamvis volumen ejus est minus, sunt ampliores tamen glossae ipsae, ad instar commentarii continui textum comitantes et minus singulas voces singulis vocibus, quod frequentius fit in Sg., quam sensum et nexum textus Paulini sententiis hibernicis interpretantes. Sunt etiam aeque fere copiosae intermixtae glossae mere latinae. Refertus est codex ejusmodi glossis ab initio usque ad finem, ad folium antepenultimum vel ad columnam 34^{a} (usque ad Hebr. 7, 9), a manu accurata et diligente, cujus ductus quamvis sunt tenuissimi, valde simul acuti et perspicui sunt, usque ad folium 32 et per ejus folii columnam quartam (32^{d}), quam sequitur altera manus crassior et amplior in residuis columnis. Manus tertia etiam in hoc codice, ut in Sg., animadvertitur, quae hic illic per totum librum voculam hibernicam adscripsit. Atque hic codex is est, cujus meminit Eckhartus in Commentariis de rebus Franciae orientalis (1, 272. 452. 847), ex quo etiam quaedam excerpsit, sed falso passim. Nec mirum; magnum enim esset praedito oculis minus acutis, insuper ignaro linguae, minutissimas istas literas, pallidas saepius marginem versus, quarum quaedam (e. gr. *n*, *r*, *s*) sibi valde similes apparent, recte le-

gere et reddere. Specimen in appendice hujus operis hibernicas tantum glossas sistit, et non ad literas quidem (obtinet enim jam in his vetustis codicibus propria Hibernis orthographia* et a pura latina scriptione diver-

---

* Prodiisse eam proprietatem ex orthographia et pronuntiatione patriae linguae, jam indicant vocales productae accentu notatae praesertim vocum monosyllabarum et terminationum grammaticalium, frequentius dativi plur. in *-is*, tam pro *-is* quam pro *-iis*, genitivi sing. in *-us* aliarumque, e. gr. in Wb.: *tú ó homo* 29^b. *ó homo tú quis és* 1^c. *sé habent* 29^a. *síc offenderunt*, *síc ergo* 5^a. 5^b. *híc apparet* 30^d. *sicut fúr* 25^b. *alligabis ós* 29^a. *uerbis nostrís* 30^d. *uirís suis* 22^c. *filís* 16^a. *in alís linguis et alis labís* 12^d. *episcopatús tui* 30^d. *pacem habé* 31^a. Item *abít* (abiit) 30^d. *simulat sé certáre* 30^d. Frequentissima est confusio inter *s* et *ss* (cf. p. 61), ut sit *ss* pro *s*: *cessaris domus* Wb. 24^b. *primitius assiae* 7^b. *essaias* 5^c. 6^b. *ephessi* 20^d. *onessimus* 31^d. *heresses* 11^d. *inuissibilia* 26^c. *concissio* 23^d. *circumcissio* 20^b. *circumcissus* 23^d. *occassio* 17^c. 20^b. *depossitum* 29^d. *propossitum* 30^c. *essurit* 11^d. *ussus sum* 14^c. *lessimus* (laesimus) 16^a. Contra *s* pro *ss*: *colosenses*, *colosís* 26^b. 26^c. *socii pasionum* 14^b. *necesarii* 12^a. 12^b. *amisio, intermisio* 5^b. 25^c. *promisio* 16^a. 19^c. 20^a. *remisio* 16^c. Atque adeo cum accentu in Cr. 32^b: *uno ratione saltús amíso*. Legitur tamen etiam recta scriptio: *æclesiae asiae* Wb. 14^a. *circumcisio* 18^d. 31^b. *necessarius* 23^d. 31^d. *necessitas* 32^a. *intermissio* 29^d. Ita etiam aliae consonae, liquidae vel mutae, perperam geminatae: *ollim* Wb. 18^a. *intollerantia* 14^b. *querella* 21^d. 25^a. 25^c. *pænulla* 30^d. *current* (curent) 31^d. *aerrarius* 30^c. *auf-ferre* 29^b. *salutate appellen* 7^b. *appollo* 7^d. 8^c. 14^a. 31^d. *appollonius* Sg. 158^b. Contra: *aparuit* Wb. 31^c. *oportune inoportune* 30^d. Alternant *f* et *ph*: *philosofia* 27^a. *chirografum* 27^a. *propheta, profeta, profetare* sq.; *b* occurrit pro *v*: *oliba* (ita ter) 5^b. *abia* (avia) 29^d, sed etiam pro *p*: *babtizare, babtisma* 7^d. 21^d. *obtat* 30^d, ut *d* interdum pro *t*: *uelud* 32^a. *credenses* 31^b. Inter vocales *e* vel *i* et *o* vel *u* item frequens est alternatio. *E* pro *i*: *emitatores* Wb. 9^a. 11^c. *dedicisti, dediceris* 30^c. *relegio* 27^a. *dileges proximum* 20^b. *delegere, delegit, dilegite* 22^c. *neglegere* 28^d. *abstenete* 25^c. *euigelate* 13^c. *ancella* 20^a. *ingemescimus* 15^c. *I* pro *e*: *domus stifanæ* 14^a. *per alligoriam* 20^a. *accipistis* 9^c. 27^c. *perigrinamur* 15^c. *mercidem*, *mercide* 8^c. 10^d. 29^a. *fidilis* 9^a. 11^b. 27^c. *serui fidiles* 29^b. *domisticus* 20^c. *adoliscentia* 28^d. *O* pro *u*: *motare* (mutare) Sg. fq. *commonem, commonicatio* Wb. 31^a. 32^a. *luxoria* 22^c. 31^b. *iracondus* 31^b. *conrogatus* (corrugatus) Ml. *U* pro *o*: *diabulus* Wb. 22^d. 28^b. 29^b. *consulari, consulatio* fq. *A* pro aliis vocalibus assimilatione orta: *alaxander* Wb. 28^a. 30^d. *malafactor* 30^d. *aparatio* (apparitio) 31^d. *Ae, æ* et *e* unum sonum sistunt: *aedat, aedunt* 10^c. 11^d. *obaedite, obædite* 22^c. 22^d. 27^c. *increpa duræ* 31^b. *troadae* (*-ade* abl.) 30^d. *aeclesia* 9^a. *æclesia* 12^c. 13^a. *eclesia* 9^c. *aepistola*, *æpistola*, *epistola* fq. *haebreus ex hæbreis* 23^d. *grecus*, *greci* 8^a. 19^c. *quero, querunt* 18^c. 23^d. *cessaris* 24^b. Pro *y* solita est *i*: *cimbalum* 12^b. *siria* 18^d. *scitha* 27^b. *ab ægipto per moysen* 33^a. *per moisen* 32^d. *giri* Cr. 18^b. *H* deest: *exibet* Camarac. *exortari* Wb. fq. *dignus abetus* (habitus) *est* Wb. 32^d;

sitas eadem. quae in codice Mariani Scoti chronographi adhuc obvia describitur a Waitzio ap. Pertz. 7, 494), attamen ad voces textum Paulinum, qui minores, quam sunt solitae capitum, distinctiones habet, numeris in margine indicatas et aut ab una majori litera aut a duabus, rarius a tribus monogrammatis instar junctis, incipientes in codice, quas significavi typis semper duabus majoribus. Carent glossis, excepto uno vel altero loco, argumenta brevia epistolis praemissa, quae ostendunt in initio et fine praesertim, non semper in medio, propriam scripturam insignem apicibus literarum longe et curve productis, ut sit similitudo quaedam cum scriptura Merovingica.

Certi aliquid, quando Wirziburgum venerit hic codex, nec Eckhartus statuit in loco, ubi fusius disserit de eo (1, 452): "Sancte servatur in ecclesiae cathedralis thesauro sacro liber evangeliorum, quo S. Kilianus usus esse dicitur, venerandus sane ob summam antiquitatem. Saeculo enim septimo literis quadratis scriptus est, Pandectis Florentinis aetate par, si non superior... Libri

---

sed et saepius superflue adest: *abhominati* Wb. 31[b]. *honera, habundantia* Cam. *honus*, *hostium* Wb. 20[c]. 27[c]. *honessimus* 24. *usque ad hiliricum* (Illyr.) 6[c]. *habundare* fq. (contra *abunde, abundare* 13[b]. 25[a]. 31[d]). Inde scriptio constans *hís qui, hísdem uestigís* pro *iis qui, iisdem*. Praepositiones *ad, con, in* in compositione raro sequentibus consonis assimilatae inveniuntur. Sigla ɔ pro *con-* (vel *com-, co-!*), frequentior in glossis hibernicis, rarior est in textu latino: *ɔtumilís* (contumeliis) Wb. 20[c]. Inter scripturae compendia porro *p* cum linea supraducta est pro *prae, pre: p.dicauerim, p.sens* Wb. 13[a]. 17[a]. *interp.tetur* 12[c]; hibern. *p.cept, p.dchim* fq. semper reddidi *precept, predchim*. Pro *u* vocali lineola semicirculata superaddita supra consonam vel etiam vocalem frequenter obvia est in textu latino codicis Wb. In eodem punctum unum aut duo inter voces in media altitudine literarum sunt loco nostri commatis, duo puncta interdum loco puncti nostri in medio sermone. Finis majoris sententiae vel capitis uno puncto cum linea curva simili nostro commati interdum, saepius duobus punctis cum eadem linea (., vel ..,), vel duobus his signis junctis vel etiam pluribus punctis, significatur. In aliis codicibus etiam alia consociatio invenitur, ut :· signum aut semel in fine positum, aut saepius, e. gr. ter, additis insuper tribus punctis :· nudis vel cum linea curva.

ceteri periere. Ego iis libenter adderem codicem epistolarum D. Pauli glossis hibernicis illustratarum, nisi ob scripturae ductus ille M. R. P. Montefalconio aliisque viris eruditis Parisinis mihique ipsi recentior et saeculi noni vel decimi videretur. Cum interim alium praeter S. Kilianum ac socios Hibernum Wirceburgi fuisse aut linguam illam ibi intellexisse nesciam, excerpta ex prioribus capitibus Epistolae ad Romanos addo, subjunctis hinc et inde quibusdam annotationibus meis, quae evincent glossas istas hibernicas esse."

Attamen fuerunt Wirziburgi etiam post S. Kilianum Hiberni. Fuerit ibi abbas Scotus saeculo undecimo, si fides habenda est Annalibus IV. magistr. ad a. 1085 ap. O'Con. 3, 648: *Gilla na naomh** *Laighen, uasal eps. Glinnedalocha 7 cennmanach iar sin in Uairisburg, decc. vii Idus April.* ("Gildas-Sanctorum Lageniensis, venerabilis episcopus Glinndalochensis, et caput monachorum postea Herbipoli, obiit VIImo Id. April.", ut vertit O'Con.). Sed non dubium est, quin obtineat in hac notitia incertitudo ni temporis tamen loci, confusio nominum Wirziburg et Reganisburg, et significetur Marianus Scotus, qui Ratisbonae saeculo undecimo exeunte sub episcopo Ottone (qui praefuit ab a. 1060 usque ad a. 1089; Erfordiae etiam jam a. 1036 monasterium Sco-

* *Gilla-na-naomh*, vet. *Gillananóeb*, quo significatur *servus sanctorum*, a *gilla*, hibern. hod. *giolla* (servus, = cambr. *Gildas*, p. 800?), nomen ut *Giolla-Padraicc mc. Conghail* (G.-P., i. e. servus Patricii, filius C.), *Giolla-Cr. ua Maoilbeltaine* (G.-Cr., i. e. servus Christi, nepos M.) ap. O'Con. 3, 754. 802. Mire vertuntur haec nomina "Gildas Patricius f. C., Gildas Christianus O'M." ap. O'Con., cum sit significatio fere eadem, quae est nominum compositorum cum *mael-*, *maol-*, quae vox annon rectius jungatur cum cambr. *mail* e *magil* (p. 121), quam cum adj. *maol*, quaeri debet. Colligendum inde, *Gilla nanóeb* (an *-nóebe* sing. fem., sanctae virginis?) fuisse nomen hibernicum Mariani abbatis, ut fuit *Maelbrigte* Mariani inclusi, et Scotos loco peculiarium suorum hibernicorum nominum sibi latina vel biblica ascivisse in terra continente.

torum institutum esse dicitur, (Boll. Febr. 2, 361) fundator et primus abbas monasterii peregrinorum suae gentis fuit, ex quo saeculo demum sequente Scoti etiam transierunt non solum Wirziburgum, sed etiam Norimbergam, Vindobonam et Eichstadium. Ab hoc Mariano scriptum esse codicem Paulinum Vindobonensem, qui continet commentarios interlineares vel marginales latinos et glossas hibernicas quasdam hinc inde ad marginem adjectas (Denis, Codd. ms. theol. biblioth. pal. Vindobonensis, vol. 1. p. 1, col. 127 sq. Lambec. Comment. 2, 749; cf. Pertz. 7. 484 not. 22. 23), colligendum est, idque factum esse a. 1079 ex ipsis ejus glossis patet.* Et quaeri debet, annon etiam ab eodem sit exaratus "codex regularum" Claustroneoburgensis, in quo carmen hibernicum servatum est, cum tradat Dempsterus, Marianum scripsisse "regulam ad fratres lib. I et alia" (cf. p. 933 hujus operis et Boll. Febr. 2, 363), et Aventinus, qui fuit Ratisbonae ante destructionem monasterii et viderit codices Mariani, eum dicat poëtam et theologum insignem (ed. Ingolst. p. 553). Num quid et in aliis monasteriis regionum Danubia-

---

* In 10^{a} legitur: *satharn case innocht* (sabbatum paschatis hac nocte) *f. kl. april. anno domini .M.LXXVIIII. Mariani miseri domine miserere.* In 17^{a}: ***Ascensio domini hodie VI. n. maii. anno domini M.LXXVIIII.*** *Mariani miseri domine miserere.* "Ad codicis calcem", ut utar Denisii verbis, "charactere, ut in omnibus seu titulis seu subscriptionibus, miniato legitur": *In honore indiuidue trinitatis Marianus scottus scripsit hunc librum suis fratribus peregrinis. Anima eius requiescat in pace. propter deum deuote dicite. amen. XVI. kl. iunii hodie feria VI. anno domini M.LXXVIIII.* Haec vivum Marianum futuris peregrinis gentis suae dicere jam Lambecius putavit: neuter saltem, nec Lambecius nec Denisius ultimam glossam a diversa manu additam esse asserunt. Aventinus (p. 553) loquitur de psalterio cum commentario e sanctis patribus collecto a Mariano, quod vidisse videtur, et praefationem ex eo affert, quae testatur, quod Marianus a. 1071 "septimo peregrinationis suae anno" scripserit id opus, quod ut in fine adjicitur "Georgii feriis coepit, Mathaei et Hemerami finivit."

narum lateant codices continentes carmina hibernica? De industria Mariani in scribendis libris auctor Vitae ejus, Hibernus etiam, monachus Ratisbonensis, qui plura narrat, ut ipse dicit, "prout mihi pater Isaac, qui centum et viginti annis vixerat, ejus contemporaneus, et qui sub sua directione et obedientia degebat, saepe referebat", haec dicit (Boll. Febr. 2, 367): "Tantam scribendi gratiam B. Mariano divina providentia contulit, quod multa ac prolixa volumina veloci calamo perscripserit. Nam, ut veraciter dicam sine omni fuco verborum, inter omnia gesta, quae divina misericordia per eundem virum operari dignata est, magis laude et admiratione dignum judico et admirans admiror, quod idem homo sanctus vetus et novum testamentum, cum commentariis expositoriis codicibus eorundem librorum, non semel nec bis sed saepenumero aeterna pro mercede in tenui habitu et subtili victu cum propriis fratribus suis, qui pergamena parabant, adjutus, propria manu perscripsit. Eodem quoque tempore multos libellos multaque manualia psalteria viduis indigentibus ac clericis pauperibus ejusdem civitatis pro remedio animae suae sine ulla spe terreni quaestus scriptitaverat. Praeterea multae congregationes monastici ordinis, quae fide et caritate ac imitatione B. Mariani derivatae de finibus Hiberniae Bavariam et Franconiam peregrinando inhabitant, ex majori parte scriptis B. Mariani fulciuntur." Eum non solum die sed etiam nocte libros suos scribere solitum fuisse, tam glossae marginales hibernicae codicis Vindobonensis indicant, quam auctor Vitae de hac re miraculum lucentium digitorum narrans diserte affirmat. Sociorum ejus unus, Clemens, "Jerosolymam perrexit ibidemque vitam in pace finivit", alter Johannes "B. Marianum carosque propinquos aeternae vitae desiderio deserens Cottovicum (hod. Göttweich) intravit in Austria, ac ar-

ctioris disciplinae viam ingrediens se includi*) ibidem fecit". De Lagenia patria et episcopatu Glendalochensi (cf. Boll. Febr. 2, 834. Jun. 1, 310; Duncalidoniensem monachum antea facit eum Dav. Camerarius, Boll. Febr. 2, 364) tacet idem monachus Ratisbonensis Hibernus, et Marianum ex aquilonaribus partibus Hiberniae oriundum dicit, oriundosque ex iisdem regionibus sex successores, septimum demum Domnum "a parte australis Hiberniae" ortum, post quem octavus Christianus ad patriam aggressus et inde regressus iterumque remeans in Hibernia mortuus est.

Wirziburgum ab hoc abbate Ratisbonensi Christiano in monasterium Scotorum ab episcopo Embrichone e primis fundamentis erectum a. 1134, ut indigenae referunt relationes (Gropp. Script. rer. Wirceburg. 1, 520), missus est primus abbas "cum aliquot fratribus" Macarius, qui auctori Vitae Mariani dicitur "in lege divina doctissimus atque diutinis liberalium artium studiis p e r t o t a m H i b e r n i a m celeberrimus". Post eum tertius abbas Scotorum Wirziburgensium Carus, Conradi regis capellanus, fundati Norimbergae Scotorum monasterii (quod hodie est gymnasium Aegidianum, a. 1526 a Melanchthone inauguratum) primus factus abbas, ibi Declanum,

---

* De ordine inclusorum pia tormenta Indorum superante monumentum vetustum memoratu et lectu certe dignum offert Raderus in Bavaria sancta 3, 115. Addenda sunt his, quae vetustus scriptor de Findano Scoto, qui dicitur "reclusus, in arctissimo loco inclusus" apud monasterium Rinaugiense circa a. 800 et de austero ejus vivendi modo narrat (Goldast. Script. rer. alam. 1, 205). Per 30 annos "spontanee clausus" Eusebius Scotus in monte S. Victoris vixit eodem saeculo exeunte (Pertz. 2, 73). Praecessit Marianum abbatem etiam Scotus Ratisbonae "in superiori monasterio reclusus" Murcheratus vel Muricherodachus (Boll. Febr. 2, 361. 368; hibern. *Muirchertach*), Fuldae Marianum chronographum Scotus inclusus Animcadus (hibern. *Animchath*), et Paderbronnae idem Marianus postea item inclusus visitavit sepulcrum Scoti Paterni inclusi, qui "ambiens martirium, in sua clausola" igne consumi se passus est (cf. Mariani ipsius chronicon ap. Pertz. 7, 557. 558).

Conradi et Friderici Barbarossae capellanum, habuit successorem, qui ecclesiam S. Aegidii "quadris et naturaliter rubricatis lapidibus construxit", teste Hiberno monacho. Gregorio Christiani successore monasterium Ratisbonense regente Vindobonam etiam in monasterium Scotorum a duce Heinrico institutum "viginti quatuor fratres" sub abbate Sanctino descenderunt, aliique Scoti tum Eichstadium primum venerunt (Boll. Febr. 2, 371. 372; cf. Pertz. 11, 617). Hibernos hos omnes tam nomina quam narratio ipsa demonstrant; recentioris demum aetatis abbates et fratres, a vetusta abstinentia et doctrina degenerantes, contraria sectantes et bona monasteriorum, adeo libros, distrahentes, junioribus e patria non subsequentibus, colonias suas in Germania continuare non potuerunt et Germanos successores habuerunt, primum Vindobonae et Norimbergae annis 1413 et 1418, deinde Wirziburgi a. 1497 (Boll. Febr. 2, 362. Oefelii Script. 1, 342. 344. 350). Ratisbonense monasterium primitivum, Mariani sedes, a. 1552 bello destructum interiit (Rader. Bav. sancta 2, 222).

Distinguendus est ab abbate Ratisbonensi Mariano Scoto aetate aequalis alter Marianus Scotus, monachus primum Coloniae, deinceps inclusus Fuldae et Magontiae apud monasterium S. Martini, ubi circa a. 1083 obiit (Pertz. 7, 484), perfecto opere chronologico et historico, cujus codex aequalis ex parte fortasse ab ipso scriptus, primum bibliothecae ejusdem monasterii, deinde Palatinae, nunc Vaticanae, vetustum poëmatium de Benedictione Hiberniae servat (p. 944) atque loci hymni hibernici in S. Patricium mentionem facit.* Fuit hic Hibernus

* Sed jam mala intellectione inusitatae formae (Pertz. 7, 529): *Sucat nomen Patricii in baptismate. Cothraege diambæ icfognam docethar treb.* (C. cum fuit serviens quatuor vicis) e dist. 3 hymni: *batar ile cathraige* al. *cothraige* pro *ilchatraig* (p. 943, not. 1), acsi fuisset *Cothraige* proprium nomen

certe etiam Wirziburgi, quamvis breve tempus, et sacerdos ibi consecratus est, ut in chronico suo ad a. 1059 ipse testatur (Pertz. 7, 558).

Fuit porro et diutius Wirziburgi, et ante institutionem monasterii Scotorum, vir doctus Hibernus Davides, de rebus scholasticis meritus, historiae expeditionis Romanae ab Henrico V factae annis 1111 et 1112 scriptor. Periit quidem ejus liber, sed excerptus est tam a Willelmo Malmesburiensi quam ab Ekkehardo, qui aequalis et ipse historicus insignis hoc de eo testimonium reddit (Pertz. 8, 243): "Providerat rex se non solum armatis sed etiam litteratis viris necessario muniri. Inter quos claruit quidam Scotigena nomine David, quem dudum scolas Wirciburc regentem pro morum probitate omnique liberalium artium peritia rex sibi capellanum assumpsit. Hic itaque jussus a rege totam hujus expeditionis seriem rerumque in illa gestarum stilo facili tribus libris digessit." Eum postea monachum factum esse sub Macario, Trithemius tradit (Pertz. 8, 11, not. 15).

Patricii servi. Hunc codicem, qui duas diversas manus ostendit (Pertz. 7, 481. 482), ex parte a Scoto, qui ex Albania (hodierna Scotia) advenerat Magontiam in monasterium S. Martini, scriptum esse, docent duae adnotationes ejusdem, quibus Marianum certis diebus in inclusionis austeritate exhilaravit. Una in 33[a]: *ISóim dén indiu a mélbrigte clésenair in magantia isí dardóen riafél petair isí cetblia. dendegáid .1. isí blia. irromarbat diarmait ri lagen. 7 isí side cetnablia. tanacsa aalbain* (est laeta nobis haec dies, o Maelbrigte incluse, Magontiae; est haec dies Jovis ante festum Petri, est hic primus annus post, i. e. est hic annus quo occisus est Diarmitius rex Lageniorum, et est hic idem primus annus postquam veni ex Albania: pergit latine:) *in peregrinitate mea. et scripsi hunc librum pro caritate tibi et scotis omnibus id est hibernensibus qui sum ipse hibernensis.* Mors regis Diarmitii in chronico Mariani ad a. 1072 indicatur. Altera notatio in 67[a]: *ISobenn dén indiu ámélbrigte elrsenáir diamairt .II. kl. aug. Maniderntais scoloca manestrech marritin braflace damsa frileberinn ittge cotocenn* (est laetum nobis hodie, o Maelbrigte incluse, die Martis II Cal. Aug. Nisi facerent servi monasteriales Martini injuriam mihi, adhiberem preces ut accederem, i. e. ut admitterer: pergit item latine:) *ut cecidi cum tabulis in fundo stercoris. sed gratias ago nec mersus sum in stercore francorum. sed tamen oro discentes ut dent maledictionem illis.* Videsis imitationem scripturae ap. Pertz. 7, in tabula addita ad p. 481.

Horum unus doctorum Hibernorum codicem Paulinum ex Hibernia attulerit. Addo tamen his omnibus, quod in indice saeculi noni vetustiore librorum monasterii S. Galli inter libros scottice scriptos occurrunt "Epistolae Pauli in vol. I." (Cf. Weidmanni Hist. biblioth. S. Galli, et Kelleri Comment. de codd. hibernicis in Helvetia asservatis, in exordio).

Codex saeculi noni vel decimi dicitur codex Paulinus Wirziburgensis Eckharto in loco supra allato, saeculi noni, saeculi fere decimi, et bibliothecae ecclesiae cathedralis in aliis (1, 272. 847). Sed tam lingua quam scriptura est eadem, quae obtinet in codice Mediolanensi, dum Prisciani Sangallensis codex congruens in summa peculiaria quaedam offert; e societate horum codicum, quos viri docti quidam saeculo octavo attribuerunt, abstrahi omnino non debet.

3. Codex Mediolanensis bibliothecae Ambrosianae (distinctus nota C. 301, a me literis Ml.), glossarum molem continens non minorem ea quam continet codicum ante dictorum quisque. Eum in bibliothecam Ambrosianam e monasterio Bobiensi translatum esse, tradit notitia in fronte codicis haecce: "Hunc codicem commentariorum S. Hieronymi in psalmos, longobardis characteribus conscriptum ac notis viri docti adspersum, scito ex bibliotheca Bobii a S. Columbano instituta prodiisse ac Rmo. Cardinali Federico Borromaeo, dum Ambrosianam bibliothecam Mediolani instrueret, libros manuscriptos undique conquireret, a religiosissimis S. Benedicti patribus munere vicissim ab ipso Rmo. donato, perhumaniter oblatum fuisse anno 1606 Antonio Olgiato, qui primus eam bibliothecam tractavit, praefecto."

Inventarium librorum monasterii Bobiensis confectum a. 1461 et editum ab A. Peyron in Praef. ad Cicer. Oratt. fragm. inedita, Stutg. 1824, haec de codice

refert, quae conveniunt cum adnotatione antiqua in codice ipso (Peyr. p. 26. 188): "In hoc volumine continetur Hieronymi presbyteri expositio super psalterium non tamen a primo psalmo prius incipiens. sed quosdam alios indirecte prius disserens. deinde ad psalmorum ordinem id est a primo incipiens et demum subsequenter in expositione procedens usque ad finem psalterii. in littera langobarda satis legibili. satis magni volum." Hunc tamen commentarium Hieronymo non posse tribui, tam Muratorius censuit, qui primus quaedam specimina ejus edidit (Antiq. Ital. III, p. 859 sq.), quam Vallarsius operum S. Hieronymi editor, qui plura etiam de eo codice disseruit (in Praef. ad Appendicem tomi VII, p. XX. XXI) et Columbano commentarium adscribendum credidit. Atque assentit in hac re A. Peyron (l. c. p. 189), stilum commentarii consonantem cum stilo operum D. Columbani dicens. Haec virorum doctorum arbitria recta apparebunt, si conferuntur quae de Columbano adhuc juvene sub magistro Silene diligenter in studiis navante narrat auctor Vitae ejus Jonas Bobiensis fere aequalis (Mabill. Acta Bened., saec. 2, 6): "Tantum Columbani in pectore divinarum thesauri scripturarum conditi tenebantur, ut intra adolescentiae aetatem detentus psalmorum librum elimato sermone exponeret; multaque alia, quae vel ad cantum digna vel ad docendum utilia, condidit dicta". Horum unum de commentario in psalmos, alterum de monostichis ejus adhuc exstantibus (p. 921. 922) carminibusque dictum esse satis patet. Ab Hieronymo scripta quaedam in primis codicis paginis praemissa, glossis item hibernicis instructa, causa fuerint etiam commentarii, qui incipit a folio 14, ei adscribendi.

Ejus commentarii enarratio primi psalmi cum glossis suis hibernicis sequitur in appendice. In reddendo textu latino, quem nonnisi in glossatis locis exscripseram,

nec Muratorii specimine nec Vallarsii (qui multa pessime legit) textum codicis satis accurate exprimente, illud Muratorii multo purius plurimum secutus sum.

Codicem "vetustissimum, antiquissimum" dicit Muratorius (p. 859. 871), quem describit A. Peyron ita (p. 188): "Membranaceus saec. VIII; character longobardus, seu, uti reor, saxonicus ad romanum jam inclinans; folio." Est character hibernicus, ut sunt hibernicae glossae, quae tamen calamo minus puro vel acuto in initio operis exaratae sunt, ita ut interdum aegre legi possint, puriore vero deinceps. Omnes has glossas assequi nec volui (quaedam scilicet minoris videbantur momenti) nec potui, quamvis adfui bis Mediolani, ut potirer glossarum copia etiam hujus codicis. Adfui enim infausto astro tam prima vice, cum ob congressum doctorum Italiae virorum bibliotheca non pateret laborantibus sed visitantibus,* quam altera vice mense Augusto a. 1846, cum morbus typhus invasisset civitatem, cujus ipse prima indicia sentiens Alpium saniorem aërem petere coactus sum. Quamvis ergo non ut erat in votis consecutus sum omnem rem, non satis possum laudibus efferre humanitatem et benevolentiam in me tam praefectorum bibliothecae, quam comitis Castilionaei, virorum praestantissimorum et doctissimorum. Huic libro si fortasse contigerit secunda editio, spero non defutura nec haec Mediolanensia, nec quae servantur Augustae Taurinorum, collecta ab A. Peyron, viro clarissimo (cf. Cic. fragm. ined. p. 191. 192), quam civitatem re, ob quam adieram, omnino infecta reliqui.

4. Codex bibliothecae Carlisruhensis (n. 83, Cr. in hoc opere), liber quondam monasterii Augiae majoris in

---

* Quantum tum licuit uti codice carmen primae paginae descripsi et quasdam per totum codicem, ut obvenerunt fortuito, collegi glossas, non notans paginas codicis, quae in hoc opere nudo signo Ml. significatae occurrunt.

lacu Bodamico (germ. Reichenau), inscriptus: "Computus de signis XII et intervallorum. Beda de ratione temporum." Multo minorem jam materiam praestat quam codices ante dicti, majorem tamen quam mox infra sequentes. Glossae hibernicae interpretantur textum Bedae de rerum natura et de temporum ratione. Incipientes a p. 18 glossae in librum priorem procedunt usque ad 20[b]. Post locos quosdam libellorum Bedae de loquela digitorum (ed. Basil. 1, 165) et de ratione unciarum (ed. Basil. 1, 182) obiter tactos in 24[d] et 25[a], sequitur glossatio in codice continuata a col. 31[b] usque ad 45[c] in librum de temporum ratione, et luculentior quidem inde a cap. XV (ed. Basil. 2, 95), sed deficiens deinceps in posterioribus capitibus. In foliis primis codicis rarae sunt adnotationes hibernicae, in 4[a] in margine superiore: ✝ *oengusso* ✝ (gen. nom. pr. *oengus*, num signum Oengusi scriptoris, an mortis indicatio?), et alia ejusmodi in col. 17[a]: *August. i3 . . . b db u bás muirchatho m. mailedúin hicluain m. cunois áimdachiarain .x. anno.* Chronologica amplior de dictione "salva ratione saltus" obvia in 3[b] sequitur infra in appendice.

Esse hunc codicem saeculo octavo finiente vel nono incipiente ab Hiberno in Germania scriptum, patet e notationibus his chronologicis in p. 15[a]:

DCCLXVII karolus 7 karolomannus eliguntur in regnum

DCCLXVIIII karolomannus moritur

DCCLXXI karolus in italiam perrexit

Additur in margine inferiore:

DCCCXIIII .ı. *karolus imp. obiit*

In margine superiore notatio recentissima:

DCCCXVII .ı. *aed rex hiberniæ moritur.*

5. Codex Prisciani bibliothecae Carlisruhensis (n. 223, mihi Pr. Cr.), liber etiam quondam Augiae majoris

(ut in prima pagina utriusque codicis asserit vetusta manus), multo parciores exhibet glossas ad textum grammatici et in parte tantum codicis ab initio usque ad 64[a]; a 64[b] usque ad 103 nulla amplius obvia est. In parte una glossarum congruit cum Prisciano Sancti Galli, ut possit videri oriundus ab eo et esse recentioris aetatis, in parte altera tamen est sui ipsius arbitrii et offert adnotationes, quas nescit codex Sancti Galli.

6. Codex Sancti Galli n. 1395, continens fragmentorum e codicibus vetustis collectionem factam ab Ildefonso ab Arx bibliothecae praefecto, in tomi II folio 419 offert incantationum formulas hibernicas, quae in capite de constructione poëtica typis expressae sunt (p. 926), significatae in hoc opere Incant. Sg.

7. Codex civitatis Camaracensis distinctus n. 619, cui insunt Canones hibernici concilii a. 684, in uno solo loco in medio libro servat sermonis hibernici de abnegatione fragmentum intermixtum sententiis latinis. Constat de aetate codicis; finit enim his verbis: "qui dicunt mihi euge euge. Expl. liber canonum quem domnus Albericus episcopus urbis Camaracinsium et Adrabatinsium fieri rogavit Deo gratias Amen." Praefuit episcopus Albericus ab a. 763 usque ad a. 790 circiter. Locus jam typis impressus est apud Pertzium, in operis inscripti "Archiv d. Gesellsch. für ältere deutsche Geschichtskunde" t. 8, p. 432. 433, ubi tamen Bethmannus, qui codices Camaracenses a. 1841 lustravit, scripturam ejus codicis malit putare esse saeculi noni. Post eum O'Donovanus (Gramm. hibern. Introd. LIII) secundum imitationem publicatam a C. P. Cooper, secretario societatis edendis anglicae historiae monumentis, quam ego non vidi, codicem item saeculo octavo vindicat. In manibus meis est imitatio in charta pellucida, quam debeo Monio, V. Cl., cui eandem obtulit Warnkönig, Lovanii quondam

juris professor, vir de studiis historiae belgicae optime meritus. Ex ea imitatione sermunculus typis impressus sequitur infra in appendice.

Belgicas regiones et vicinas gallicas multum frequentatas fuisse ab Hibernis, jam nomina Fefrus vel Fiacrius, Chillenus, Furseus, Ultanus, Foillanus, celebrata Latiniaci prope Parisios, Meldis, Peronae, Fossis, Atrebatibus, confirmant, sanctorum Hibernorum, qui ibidem in propaganda et stabilienda religione christiana laborarunt inde a medio saeculi septimi (Mabill. Acta Benedict. saec. 2. 287. 573. 591), aliquot decenniis praeterlapsis postquam Columbanus et Gallus sociique Galliam, Helvetiam, Italiam peragrantes monasteria Luxovium, Sancti Galli, Bobium instituerant, et paulo tempore antequam Kilianus cum sociis Totmano et Colmano hibern. (*Totmán* a *totm* p. 267, *Colmán* = *Columbán* a *colum* p. 752, formae nominum praeferendae formis *Totnanus* et *Colonatus*: cf. Eckh. Fr. Or. 1. 274, Boll. Jul. 2. 601) Wirziburgum venerunt.

Lingua horum codicum omnium tribuendorum aut saeculo octavo aut nono ineunti est una eademque, formis suis et regulis certis circumscripta, lingua hibernica vetusta. Satis certum et perspicuum est, jam pridem, cum quatuor dialecti quatuor populorum principalium Hiberniae differre et distingui coeperunt tam a se quam a formatione linguae communis prioris, hanc cognitam recentioribus hominibus e libris vetustis, ut legibus aliisque, a nomine gentis vetustioris tum obsolescente significatam esse denominatione *Bérla Fene*, linguae Feniorum, vel dialecti fenianae.* In orthographia tantum

* Memoratur in Annal. IV. magistr. ad a. 935 ap. O'Con. 3, 461: *Finnachta mc. Ceall. comharba Doire esp. 7 saoi berla Fene* (Finnachtaus f. Ceallachi vicarius Derrensis episcopus et sapiens in lingua Feniorum), scri-

animadvertitur varietas aliqua vetustae linguae, cum e. gr. in Ml. obtineat saepius *e* pro *ai* vel *i* solita in Wb. et orta e primitiva *a*, vel in Cr. et in Ml. *ai* interdum pro primitiva *i*. Frequentius etiam *ai* quam *i* scribitur in codice Sg., qui orthographiam alias ostendit magis excultam quam ceteri, significans e. gr. statum infectum literarum *f* et *s* signo delente et statum durum literarum *m*, *b*, *d*, *g* duplicata scriptione *mm*, *bb*, *dd*, *gg*, quae insolita est ceteris, exhibentibus aut singulas easdem aut tenues *p* = *bb*, *t* = *dd*, *c* = *gg* contra etymologiam. Usus puncti delentis grammaticalis in solo quidem codice Sg. reperitur et ne hic quidem, ubi ei secundum regulas locus esse debet, semper positum invenitur; vestigia tamen duplicatae mediae indurandae, quamvis rara, apparent etiam in aliis, e. gr. *robbia* in aliis locis *robia*, *ropia* Wb. 13[d], *robbatar* Pr. Cr. 60[b], *frigargg* inter voces hibernicas paucas codicis Bernensis n. 363 scotici, qui adjudicatur saeculo VIII exeunti vel IX ineunti in editione Horatii Orelliana majore Turici 1843, praef. p. 1). Non igitur ex illa orthographia magis culta codicis Sg. recentior aetas colligi debet, sed potius in his differentiis statui diversus scriptionis usus diversa-

ptor celeber credo in patria lingua. Alias occurrit nomen apud compositores fabularum hibernicos, qui hibernicae gentis et linguae nomina et proprietates suo modo, fabulis componendis, sibi explicarunt. Narratur apud hos (cf. O'Donov. Introd. p. XXIX et O'Con. 1, Proleg. II, p. LXXXVIII sq.), regem *Fenium* (scribitur *Phaenius* apud Giraldum Cambr., aliis *Fenisius* et cum Phoenicum nomine conjungitur), suae linguae et aliarum peritissimum, cui fuerint socii aeque periti *Gaedal* et *Iar* (i. e. occidens), jussisse Gaedalum linguam patriam digerere in quinque dialectos, quarum maxime culta et perfecta nominari deberet ab ipso *Berla Feine*, ceterae autem dialecti vel omnis lingua vulgaris a Gaedalo dicenda esset *Gaidhelg* (*Gaidelach* ap. Girald.; gael. *Gaelig*). Leges vetustae hibernicae diserte dialecto feniana scriptae dicuntur. Post hanc nominantur, recentiore fortasse distinctione, poëtica, dialectica, physicalis vel medicina, et solita dialectus (*B. filed*, *etarscartha*, *teibide*, *gnáthberla*). Differentiae dialectorum quatuor populorum principalium ab Hibernis ipsis quatuor versibus indicantur (O'Donov. Introd. LXXII sq.).

rum scholarum vel monasteriorum. Et si quis velit etiam affirmare, ad supra dictum tempus pertinere quidem textum codicis et glossas marginales eas quas cum codice ipso ortas esse dubitari non potest, glossarum autem molem adjectam esse a glossatoribus recentiore tempore, equidem nullo modo concedam, linguam eam codicis Sg. seriorem esse decimo saeculo. Inde a saeculo undecimo enim incipit linguae recentior formatio, cujus nullum vestigium invenitur in Sg., et quae cognoscitur praesertim in tenuium destitutione, in vocalium quarundam praesertim diphthongorum mutatione, jamque flexionum vel terminationum destructione; a qua formatione incipit media aetas linguae hibernicae usque ad constitutionem hodiernae linguae. Hujus aetatis sunt plures codices asservati in Hibernia vel etiam in Britannia aut ad idem ipsum tempus pertinentes et ejusdem res et relationes continentes aut etiam e vetustioribus transscripti. Sed nondum typis impressa sunt etiam pluris habenda, e. gr. ne Cormaci quidem glossarium vetustioris originis, exceptis iis particulis, quae apud O'Reillium et O'Donovanum leguntur. Sunt ejusdem formationis etiam obvia apud O'Donovanum excerpta e codice dicto "*Leabhar Breac*", ut illa vetustatem adhuc redolentia, sed corruptionem pristinae ingenuitatis jamjam etiam prodentia. Vetustioris aetatis linguae vicina est etiam lingua narrationis hibernicae editae sub titulo *Deirdri* ab O'Flanagano (p. 937, not. 1). Vestigia prima hujus recentioris aetatis offerunt codices saeculi undecimi exeuntis, e. gr. codex Mariani Scoti chronographi, qui pro vetustiore *cen chretim* jam scriptionem *gen chredem* ostendit, quae hodie est *gan chreideam*, jam semper *rí*, *ri* pro *ríg*, ut *rí lagen* (rex Lageniorum), *ri ulad* (rex Ultoniorum), *ri arad* (rex Dalaradiae) Pertz. 7, 481. 559, et sine *e* finali *clausenair*, *clúsenair* (cf. *notire*, *echaire*, p. 743),

et codex Claustroneoburgensis conveniens scriptione vocum *ralég, gombond, ri, láin* aliarumque (cf. p. 934. 944, not.).

CODICES BRITANNICI.

Exstant cambrici quidam aequales hibernicis codicibus enumeratis tam aetate quam contentis, glossis scilicet additis ad textus vetustiores, servati Oxoniae, ob quos praecipue etiam Britanniam adire necessarium duxi. Accedunt his alia monumenta vetustae linguae cambricae inventa, ut in codice Lichfeldensi et Luxemburgensi, et jam typis impressa. Omnia tamen haec multum hibernicis superantur, sive habetur copiae ratio sive doctrinae et scripturae, quae in quibusdam est impura, barbara, quamvis linguae cambricae ipsius animadvertitur vetustior puritas et gravitas. Poëmatum, chartarum continentium agrorum vel finium descriptiones atque legum cambricarum quae sunt ejusdem aetatis vel vetustioris vel etiam paulo recentioris, non in codicibus aequalibus scriptis eo tempore, quo orta sunt ipsa monumenta (quos solos codices quaerit linguae vetustae indagator), servata sunt, sed in recentioribus transscripta et transformata inveniuntur. Armoricae vetustae glossae vel relationes omnino desunt (excepta una agri descriptione brevi in charta a. 821; cf. p. 627), sed exstant chartularia monasteriorum magnam nominum propriorum praesertim virorum copiam continentia in chartis datis inde a saeculo nono, ex parte tantum typis impressa. Quae ut plene et incorrupte publici juris fiant, est magnopere optandum. Cornicum vetustissimum monumentum est Vocabularium saeculi circiter tertii decimi, Londinii asservatum. In his ergo major etiam animadvertitur penuria.

Trium dialectorum ampliora monumenta demum ex uno eodemque tempore circiter exstant, saeculo quarto decimo, typis impressa jam omnia, narrationes codicis rubri cambricae, passio Christi cornica et vita S. Nonitae armorica, ex quibus quae defecerant monumentorum vetustioris aetatis penuria, supplenda erant in hoc opere. Hos codices vel eorum editiones enumerabo secundum dialectos ipsas.

Codices cambrici. 1. Oxoniensis prior: codex Oxoniensis bibliothecae Bodlejanae distinctus quondam nota NE. D. 2. 19, nunc Auct. F. 4—32, membranaceus formae minoris, e pluribus codicillis compactus, descriptus jam a Wanlejo in Catal. ms. anglosax. 2, 63. Partes ejus nobis materiam suppeditantes sunt hae:

a. Eutychii grammatici pars cum glossis cambricis interlinearibus a pag. 2[b] usque ad 9[a] in libri primi segmenta I, II, III (ed. Lindemanni p. 154—166).

b. Ovidii artis amatoriae exordium a pag. 37[a] usque ad 45[b] item cambricas glossas interlineares (in versus 31—370) continens.

Sunt praeclara haec et vetustissima, quae non dubito quin sint ejusdem aetatis cum vetustissimis hibernicis, saeculi octavi exeuntis vel noni ineuntis. Id dolendum, quod non sunt copiosiora.

c. Alphabetum Nemnivi in p. 20[a] figuras literarum sistens earundemque nomina cambrica. Figurae sunt similes figuris literarum, quae dicuntur *coelbren y beirdd* (literae bardicae) et impressae sunt typis (e. gr. apud Owenum vel in ephemeride inscripta "The Cambro-Briton 1, p. 241"), sed differt earum compositio et significatio. Eas haud satis accurate pridem publicatas esse inter epistolas Usserii Armachani (quod opus mihi non est visum), dicit Wanlejus.

d. De mensuris et ponderibus quaedam, cambrica intermixta latinis, in p. 22[b]. 23[a].

Sunt in hac utraque parte pauciora cambrica, in d. ob scripturam implicitam et minutam aegre legenda, sed a vetustate ante dictorum non degenerantia.

2. Oxoniensis posterior: codex Bodlejanus quondam significatus NE. B. 5. 9, nunc Ms. Bodl. 572, membranaceus formae minoris, res theologicas continens, in medio autem a p. 41[b] usque ad 47[b] pensa quaedam latina ad praebendam pueris copiam verborum (ut videtur) cum vocibus cambricis, quae scriptae sunt aut supra vocabula latina aut post ea in linea cum signo .i. glossatorum solito. In pag. 41[a] haec cambrica praecedente conspiciuntur tres lineae literarum runicarum vel bardicarum mirae formae, differentium tam a runis Nemnivi quam a scandicis. Scriptorem Britonem sive Cambrum ostendit in his pensis obvia sententia: *humilibus deus dat gratiam et uictoriam. clades magna facta est et de saxonibus percussi sunt multi de britonibus autem rari.*

Codex quamvis non attingit aetatem ante dictorum, e vocabulorum tamen quae offert maxima parte linguae cambricae elucet formatio ea vetusta, quae ut formatio hibernicae vetustae ignorat destitutionem consonarum. Adest e. gr. adhuc status primitivus tenuium et *m* in vocibus: *cep* fossarium, *notuid* acus, *tarater* foratorium, *cemecid* lapidaria, *ocet* raster, *creman* baxus, *guillihim* forceps etc. Adsunt tamen jam etiam initia destitutionis, e. gr. in *modreped* pro *motreped*, praesertim in compositis: *casgoord* (= *cas-cord*), *hendat* (*hen-tat*), *gu-bennid* (*guo-pennid*).

3. Codex ecclesiae Lichfeldensis (antea Landavensis), evangelia continens, in quo variis locis (e. gr. in 9[b]. 10[a]. 71[a]. 109[b]) donationes ecclesiae Landavensi factae

valde vetustae, non recentiores glossis codicis Oxoniensis prioris, adnotatae sunt latine, sed cum nominibus vel etiam sententiis cambricis, quas jam publicavit Wanlejus p. 289. 290. De aetate unius harum adnotationum idem, postquam eas exposuit, ita disserit: "Hactenus de adnotationibus in hoc venerando ob vetustatem codice ab hominibus Cambro-Britannis exaratis, quarum prima, ab Gelhio, qui illum Llandavensi ecclesiae dederit, eadem fere manu scribitur, perinde ac codex Bodlejanus NE. D. 2. 19, ideoque eam ineunti saeculo nono adjudicandam censeo." Ex hoc celebri codice Lichfeldensi septem adnotationes iterum typis impressas offert Appendix editionis libri Landavensis (p. 271), cui addita est insuper imitatio scripturae duarum priorum et duarum postremarum adnotationum. Duae postremae rudem quandam vetustatem prae se ferentes, agrorum fines describentes et paene mere cambricae, secundum eam imitationem sub praep. *di* a me integrae expositae sunt (p. 627).

4. Folium Luxemburgense. In bibliotheca civitatis Luxemburgensis Monius in tegmine codicis alicujus invenit adglutinatum folium saeculi noni cum glossis, quas descripsit et publicavit (in p. 76. 77 libri sui inscripti: "Die gallische Sprache. Karlsruhe 1851"). Sunt hae glossae nec belgicae nec alius originis (cambrica figura *v* pro *u*, quam Monius postulat, si essent cambricae, est multo recentioris aetatis, p. 108), sed britannicae et specialiter cambricae, ut non solum plena congruentia sonorum et formarum in eis et in Oxoniensibus, sed etiam propria soli dialecto cambricae terminatio *-etic* participii praeteriti passivi (p. 528), obvia in vocibus *hantertoetic, dodocetic* hujus folii, comprobat.

Oxonienses glossas omnes una cum his Luxemburgensibus cum commentario in appendice hujus operis

subjunxi. Sunt enim haec monumenta vetusta genuina, servata in codicibus aequalibus vetustiori aetati linguae cambricae. Harum si tanta copia exstaret, quanta exstat hibernicarum glossarum, facile fieri posset veterum carminum cambricorum restitutio in primitivam suam et genuinam formam. Magnopere igitur optandum est, ut viri docti ejusmodi glossas, quae in codicibus bibliothecarum terrae continentis vel insularum britannicarum lateant incognitae, diligentius investigent et, si invenerint, publicent.

Quae sequuntur, partim quidem pertinent ad eandem aetatem, a recentioribus tamen scriptoribus mutata et transscripta sunt in formam linguae suae aetatis. Horum primo loco ponendus est liber Landavensis, dein legum codex vetustior.

5. Liber Landavensis. Multa vetusta servat intacta, dum in aliis manus renovans deprehenditur. Scriptor enim, qui composuit librum saeculo duodecimo ineunte usque ad a. 1132, hausit e codice vetustiore, atque ex eodem vel etiam e tabulario ecclesiae Landavensis plurimas finium descriptiones cambrice scriptas itemque privilegia episcopatus cambrice composita (ed. p. 113) offert. Praeter haec ipsa linguae monumenta liber scatet nominibus propriis cambricis praesertim virorum et locorum, quae occurrunt in chartis collectis in codice a temporibus primorum ecclesiae episcoporum, Dubricii, Teliavi, Oudocei, ab initio saeculi sexti usque ad tempus quo scriptus est. Editus est hic liber cura societatis manuscriptorum cambricae, non e codice saeculi duodecimi ipso quidem, qui evanuit recentiore aetate, sed ex apographis duobus, uno praesertim, quod codicis ad literas literarumque formas esse imitationem refertur (cf. praefationem editionis p. XXVII. XXXVII). Jam antea quaedam publicata erant in Dugdalii Monastico angli-

cano (Savoy 1673, tom. III, p. 188 sq.) e codice ipso, quae bene concordant cum hac ex apographo facta editione.

Inscripta est editio: "The Liber Landavensis, *Llyfr Teilo*, or the ancient register of the Cathedral church of Llandaff, from MSS. in the libraries of Hengwrt and of Jesus college, Oxford: with an english translation and explanatory notes, by the Rev. W. J. Rees. Published for the Welsh MSS. society. Llandovery 1840."

6. Codex legum Venedotianus, vetustior omnibus legum codicibus qui exstant. Est collectionis Hengurtensis, notatus litera A. ab editore Aneur. Oweno, et saeculo duodecimo ortus esse videtur (cf. praef. edit. p. X). Quamvis multum jam a vetustiore linguae formatione degenerans atque in recentiore adhuc incertus in plurimis multum fluctuat et variat, minus acceptus ideo, si adsunt aliunde meliora, ex ejus parte priore praesertim tamen non pauca (sub signo Leg.) hausta sunt in hoc opere.

Legum cambricarum, quarum prima collectio tribuitur regi Howelo Bono (cambr. *Hywel Dda*, vet. *Higuel* in Chron. cambr. inserto praefationi editionis ad a. 950: "*Higuel* rex Brittonum obiit"), recentior editio prodiit auctoritate societatis publicandis monumentis Angliae historicis dictae "Record Commission" ita inscripta: "Ancient Laws and Institutes of Wales; comprising laws supposed to be enacted by Howel the Good, modified by subsequent regulations under the native princes prior to the conquest by Edward the first: and anomalous laws, consisting principally of institutions which by the statute of Ruddlan were admitted to continue in force. With an english translation of the welsh text. 1841".

7. Codex ruber Hergestensis (*Llyfr coch o Hergest*), nunc Oxoniae bibliothecae collegii Jesu, inter codices

servantes linguae formationem mediam inter vetustam et hodiernam facile princeps, cujus certa regula in hoc opere plurimis exemplis (sub nota Mab.) munita est. Codex saeculo quarto decimo adjudicatur a Turnero (Vindic. p. 25) et in editione ipsa (Prooem. p. XVII).

Praecipuas hujus codicis dicti rubri narrationes de Arthuri ejusque satellitum (*Arthur a'r ford gron*, A. et tabulae rotundae, Mab. 3, 322) rebus gestis Domina *Guest* Cambra, femina doctissima et literarum hujus gentis et hujus aetatis inprimis gnara, edidit in tribus tomis ita inscriptis: "The Mabinogion from the Llyfr coch o Hergest, and other ancient welsh manuscripts, with an english translation and notes. By Lady Charlotte Guest. London 1849."

Codices cornici. 1. Cornicae dialecto adscribendum monumentum vetustius, quod exstat, est Vocabularium in codice membranaceo Londinii servato in Museo britannico bibliothecae Cottonianae, qui significatus est nota Vesp. A, 14.

Hoc vocabularium esse haustum e codice vetustiore, cujus tamen formas scriptor recentior recentiores in majori parte fecerit, facile crediderim, tam ob locos hic illic vacuos relictos a transscribente, qui non legerit vetusta, quam etiam ob formas vocum quarundam vetustas non tactas. Sed nec formarum grammaticalium major pars nec codex ipse ultra saeculum duodecimum removeri potest. Est fortasse recentior codex, cum in eo sit sermo de Normannis Anglia potitis his verbis in p. 17[b]: "tres legitimi milites normannigene diffamati sunt nimium insidias fecisse Willelmo antiquo regi anglie post uictoriam habitam in anglos in primo certamine." Jam Owenus (in lex. ed. 1803 praef. p. VIII, ubi liber continens vocabularium dicitur liber Landavensis), ut a

Davies qui in lexico quasdam voces ex eo profert, confusione credo) eum attribuit saeculo duodecimo. Nescio inde, quae ratio seduxerit viros doctissimos Courson et Villemarqué, ut affirmarent saepius in operibus suis, eum prae se ferre annum 882.

In fronte codicis legitur: "Elenchus contentorum in hoc codice. 1. Kalendarium. 2. Vocabularium Latino-Cambricum. 3. De situ Brecheniauc, ubi quaedam veteris historiae Cambricae. 4. Vitae Sanctorum Wallensium." Quamvis hic dicitur cambricum vocabularium (ante ejus initium in p. 7ª codicis recentior manus adscripsit: *Vocabula britannica*), dubium esse non potest, quin sit vindicandum cornicae dialecto. Id optime jam demonstravit Llwydius in praefatione ad Archaeologiam cornu-britannicam editam a Pryce duobus his potissimum argumentis, primum quod continet plures voces proprias cornicae dialecto et incognitas Cambris, dein quia etiam insunt voces anglicae transsumtae, quarum transsumtio fieri potuit nonnisi in Anglia, non alibi, ut omnino non possit haberi armoricum. Addi potest tertii argumenti loco congruentia, saepius memorata et exemplis demonstrata in hoc opere, in orthographia, quae interdum tamen est propria, in sonis et formis cum monumento haud dubie cornico sequente, in quo item plura vocabula anglica transsumta leguntur, quae Cambris omnino aliena manserunt.

Vocabularium hoc, nusquam antehac plene et recte typis expressum (sunt omissa et corrupta multa apud Pryce et Courson), ex codice ipso descripsi et ut legitur in eo ad verbum in fine hujus operis addidi.

2. Carmen de passione Christi cornicum (Pass., P., a me significatum), cujus exstant codices duo, unus Musei britannici, alter bibliothecae Bodlejanae. Translatum est in anglicum sermonem a. 1682 a viro Cornubiae ha-

bitatore docto Joh. Keigwin, qui fuit inter ultimos viros perfecte gnaros linguae tum jam emorientis. Tam cornicus textus quam versio anglica e duobus item codicibus prodiit anno 1826 Londinii sub titulo: "Mount Calvary, or the history of the passion, death, and resurrection of our Lord and Saviour Jesus Christ. Written in Cornish (as it may be conjectured) some centuries past, interpreted in the english tongue in the year 1682 by John Keigwin, Gent. Edited by Davies Gilbert."

Male certe se habet cornicus textus hujus editionis, tam male, ut vix credi possit, correctionem esse factam in eo vel sphalmatum typothetarum. Multa ideo desumta ex eo purgare (nec monui, nisi vox nimium fuerat corrupta) necesse fuit. Dignum certe est hoc poëma, quod puriorem et diligentiorem editionem nanciscatur. Linguae formae cum adhuc vetustiores reperiantur, quam sunt saeculi sexti decimi priore parte, in speciminibus datis ab A. Borde* (obiit a. 1545), in quibus jam defecerunt pronomina suffixa et praepositiones a pronominibus separatae sunt, ut *de vi, de vy* (mihi), *de why* (vobis), *gena why* (vobiscum), dum in carmine communiter obtinet suffixio, ut *dym, thym, theugh, genough* (p. 384 sq.), equidem non adverser, si quis centum vel etiam ducentos annos ante id tempus, in saeculum ergo quartum decimum, carminis compositionem reponat. Ut in Vocabulario in hoc carmine etiam leguntur anglica vocabula transsumta: *redye* (legere, in Vocab. *redior*, lector, angl. *to read*) fq., *strevye* (altercari, in Vocab. *strifor*, conten-

* In libro inscripto "Introduction to knowledge", e quo ea iterum typis impressa lego in libello inscripto: "Specimens of Cornish provincial dialect, collected and arranged by Uncle Jan Treenoodle, with some introductory remarks, and a glossary, by an antiquarian friend, also a selection of songs and other pieces connected with Cornwall. London 1846", p. 84 sq.

tiosus, angl. *to strive,* altercari) 73, 4, *boclers* (angl. *bucklers*) 74, 2, *traytour* (angl. *traitor*) 98, 3, *fas*, *fase* (angl. *face*, facies) 95, 3. 196, 3, et in aliis locis multa alia, ut *deserye* (*to desire*), *comfortye* (*to comforte*), *receve* (*to receive*), *manner* (*manner*) etc.

Dignum est memoratu, in magna parte libri vetusti, qui auspiciis anglicae societatis edendorum monumentorum prodiit 1838 sub titulo "The Record of Caernarvon", cujus origo est saeculi quarti decimi, quamvis enumerat regiones et loca cambrica, obtinere orthographiam eandem quae est in carmine cornico, cornicam ergo a notario cornico, ut videtur, adhibitam, e. gr. a p. 1 usque ad p. 92, ubi contra cambrica incipit, ut *Bleddyn* pro *Blethyn*, *coch* pro *cogh*, *bychan* pro *beghan*, *baghan* (cf. p. 161. 169. 173). Alternat utraque etiam in aliis contentis in eadem editione, e. gr. cornica inde a p. 138, cambrica in p. 257 in charta Eduardi III.

Codices armorici. 1. Chartularia monasteriorum vetustiorum sunt Rhedonense vel rectius Rotonense (cf. p. 105), praestantius ceteris et magna nominum propriorum copia refertum, et Landevenecense. Illius compositionem e chartis monasterii vetustis inceptam ineunte saeculo undecimo vel finiente decimo et finitam circa a. 1162 affirmat Courson in opere de populis britannicis inscripto: "Histoire des peuples Bretons dans la Gaule et dans les îles britanniques. Paris 1846", in tomo 1, p. 393. not. 1, Landevenecense autem ineunte saeculo undecimo scriptum esse censet Dom Morice in opere inscripto: "Mémoires pour servir de preuves à l'histoire ecclésiastique et civile de Bretagne. Par. 1742" in tom. I, c. 177 (cf. Cours. 1, p. 422, not. 1). Ex iis quae sunt typis impressa, inveniuntur in his ipsis libris, apud Courson in appendicibus ejus operis tomi primi et secundi (mihi Rhed. 1 vel 2) et apud Dom Morice in Actis bri-

tannicis, inter quae etiam alia aliunde hausta recentiora, e. gr. e chartulario Kemperlegiensi, leguntur.

2. Vita S. Nonnae vel Nonitae, poëma dramaticum servatum unico codice chartaceo, qui inventus est a Marzino notario episcopi Quimperensis in itinere pastorali et donatus ab eo editori.

Editum est hoc poëma sub titulo: "*Buhez santez Nonn*, ou Vie de sainte Nonne et de son fils saint Devy (David). Mystère composé en langue bretonne antérieurement au 12. siècle, publié d'après un manuscrit unique, avec une introduction par l'abbé Sionnet, et accompagné d'une traduction littérale de M. Legonidec et d'un fac-simile du manuscrit. Paris 1837". Significatur a me haec editio literis Buh.

Codicem editor scriptum serissime ineunte saeculo quinto decimo (praef. XXVIII), eique subesse compositionem multo vetustiorem, saeculum duodecimum superantem, asserit. Equidem ob linguam, quae habitum multo recentiorem prae se fert, huic non assentio, et malim assentire ei qui tam codicem quam compositionem, ut nunc adest, esse saeculi quarti decimi affirmet.

Haec de codicibus ipsis vel fontibus hujus operis; in adhibendis vel reddendis eis has potissimum regulas secutus sum. In afferendis vocibus et exemplis e codicibus non recessi ab eorum auctoritate, et reddidi, sicut inveni, e. gr. accentum acutum significantem vocalem productam in codicibus hibernicis, articulum vel particulas junctas aliis orationis partibus in codicibus hibernicis et cambricis. Auctoritatem codicum etiam prae se ferunt voces vel sententiae latinae, quibus praemisi signum gl., quod si deest, vox vel sententia lunulis inclusa non in codice ipso oblata et glossata est, sed mea versio.

Nec recessi facile a solito aliquo scriptionis codicum vel editionum more, quamvis sit interdum contra gram-

matices analogiam, e. gr. separationis pronominum infixorum cum particulis praecedentibus a verbis vel substantivis sequentibus, quae solita est in cambricis libris. Quaedam tantum nimium laedentia purum grammatices usum sequi nolui, ut disjunctionem formarum praepositionum cum pronominibus coalescentium vel verbalium formarum unam vocem constituentium, quae occurrit in editione carminis cornici de Passione e. gr. in *war netho, y the, y tho, y these* pro *warnetho, ythe, ytho, ythese*. Quae disjunctio mira etiam in cambricis editionibus interdum legitur, ut in Mab. 1, 19. 249: *o honafi, o honam, o honat,* et in libris linguae armoricae hodiernae, ut *war-n-oun, war-n-ezhan*, pro *warnoun, warnezan*, in formis auctis *ohon, warn* vel *warnez* praepositionum *o, war* ante pronomina suffixa. Grammatices est vel lexici, non scripturae usitatae, harum formarum ortum ostendere, ut alias res, e. gr. varietatem quantitatis vel pronuntiationis vocalium, quae conspiciuntur in hodiernis libris armoricis oneratae variis accentibus, quos omisi consulto, cum non adsint in vetustioribus. Cambrici libri etiam ejusmodi accentum recentiorem offerunt, sed unum circumflexum in vocalibus productis, ut in *gwîn* (vinum), saepiusque in correptis primitus et a recentiore lingua productis, e. gr. in *tân* (ignis), verbis in *-âu*, *hên* (senex) etc., ut si scribatur germanice *wég*, *gébe*, cum *e* producta hodie loco correptae primitivae *e* vel *i* in goth. *vigs, giba,* germ. vet. *uueg, gibu*.

Quae apud Marcellum Burdegalensem, Virgilium grammaticum, in glossa malbergica leguntur peregrina, inaudita vel incognita, si quis quaesiverit in hoc opere, non inveniet; in his omnibus enim equidem nec inveni vocem celticam nec invenio.

Sed antequam hujus libri finem facio, mihi grato animo commemoranda est virorum doctorum et clarorum

benevolentia et humanitas, qui inceptum et laborem hunc vario modo adjuverunt, Hauptii, qui non solum poëticum monumentum hibernicae linguae inventum benigne mihi obtulit, sed etiam toti operi typis imprimendo mecum invigilavit, Monii, cui imitationem sermonis hibernici codicis Camaracensis debeo, Bucherti, amici inde ab annis juvenilibus, qui plura bene me monuit, eorumque omnium, qui aut libros scriptos aut typis impressos rariores vel pretiosiores offerentes succurrerunt.

Bambergae 7. Augusti 1853.

CONSPECTUS OPERIS.

LIBER PRIMUS. DE SONIS.

LIBER SECUNDUS. DE NOMINE ET PRONOMINE.

LIBER TERTIUS. DE VERBO.

LIBER QUARTUS. DE PARTICULIS.

LIBER QUINTUS. DE DERIVATIONE ET COMPOSITIONE.

LIBER SEXTUS. DE CONSTRUCTIONE.

APPENDIX. SPICILEGIA ET SPECIMINA E CODICIBUS.

LIBER PRIMUS.

DE SONIS.

Soni linguae celticae, quae deprehenditur una linguarum Asiae et Europae affinium a primordio, in aliis quidem concordans cum ceteris ejusdem originis, in aliis propria et sui generis, quamvis sit et ipsa divisa, ex quo exstant scripta monumenta, in duo praecipue genera, unum hibernicum, alterum britannicum gallicumque, sese habent ut lingua ipsa omnis. Concordant scilicet in summa quidem cum sonis aliarum affinium linguarum, in specie tamen propriis viis et legibus evolvuntur. Quas sonorum tam origines quam leges evolutionis eruere, stamina et elementa ergo linguae utriusque, hibernicae et britannicae, exponere, hujus primi libri argumentum erit.

Sonorum signa i. e. literae, ex quo traduntur gallicae voces vel nomina a Romanis, ex quo transiit christiana religio a Romanis ad Gallos, Britannos et Hibernos, romana sunt vel latina, quae apud Hibernos jam inde a seculo quinto propria forma exculta et transgressa ad Anglos et Saxones nomen acceperunt literarum anglosaxonicarum vel scripturae anglosaxonicae. Ante literas has a Romanis receptas apud populos celticos scripturam propriam in usu fuisse, testimonium perhibere videtur nomen *Ogmius*, dei gallici sermonis et linguae, quod scilicet nomen apud Hibernos usque ad hodierna tempora servatum est in voce *Ogam (Ogham, Oghum)* designante scripturae vetustae hibernicae proprium genus, obvium in lapidum inscriptionibus vetustis, cognitumque

etiam codicum nostrorum seculi noni scriptoribus.* Apud Cambros quoque circumferuntur vetustae literarum formae, similes

---

* Cf. praefat. de cod. Sangallensi. Inventor scripturae in codice vetere hibernico (O'Donovan, Grammat. lingu. hibern. Introduct. XXVIII, not. e) dicitur *Ogma*, Elathani filius. Scriptura ogmica codicis Sg. est generis maxime communis ejus, quod depingit O'Don. (Introd. XLVII) et appellatum dicit *Ogham craobh* ("virgulare", si scilicet jacentem a sinistra ad dextram combinationem omnem in altum erexeris; *craobh*, arbor). Est autem potius lineare hoc genus, cum ad lineam recte ductam utpote fundamentum ab utraque parte, infra et supra, lineolae item, in vario numero et directione varia literas varias designantes, adhaereant, quas linearum catenulas dei Ogmii catenulis forsan aliquis comparaverit. De deo Ogmio plura leguntur apud Lucianum (ed. Dind. p. 598. 599.), qui eum dicit in figura Herculis depictum, attamen sermone tantum et persuasione fortem, senem, trahentem turbam catenulis aureis et succineis e lingua sua ductis ad aures auditorum libenter sequentium. En Luciani verba graviora ipsa: *Τὸν Ἡρακλέα οἱ Κελτοὶ Ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ, τὸ δὲ εἶδος τοῦ θεοῦ πάνυ ἀλλόκοτον γράφουσι. γέρων ἐστὶν αὐτοῖς ἐς τὸ ἔσχατον. . . καὶ πάντα μᾶλλον, ἢ Ἡρακλέα εἶναι ἂν εἰκάσειας. ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὢν ἔχει ὅμως τὴν σκευὴν τοῦ Ἡρακλέους. καὶ γὰρ τὴν διφθέραν ἐνῆπται τὴν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ ῥόπαλον ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ τὸν γωρυτὸν παρήρτηται, καὶ τὸ τόξον ἐντεταμένον ἡ ἀριστερὰ προδείκνυσι. καὶ ὅλος Ἡρακλῆς ἐστι . . . . . ὁ γὰρ δὴ γέρων Ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἀνθρώπων πάμπολύ τι πλῆθος ἕλκει, ἐκ τῶν ὤτων ἅπαντας δεδεμένους. δεσμὰ δέ εἰσίν οἱ σειραὶ λεπταὶ χρυσοῦ καὶ ἠλέκτρου εἰργασμέναι, ὅρμοις ἐοικυῖαι τοῖς καλλίστοις . . . . φαιδροὶ ἕπονται καὶ γεγηθότες . . ., ἐοικότες ἀχθεσθησομένοις, εἰ λυθήσονται . . .' οὐ γὰρ ἔχων ὁ ζωγράφος ὅθεν ἐξάψει τὰς τῶν δεσμῶν ἀρχὰς, ἅτε τῆς δεξιᾶς μὲν ἤδη τὸ ῥόπαλον, τῆς λαιᾶς δὲ τὸ τόξον ἐχούσης, τρυπήσας τοῦ θεοῦ τὴν γλῶτταν ἄκραν, ἐξ ἐκείνης ἑλκομένους αὐτοὺς ἐποίησε, καὶ ἐπέστραπται δὲ εἰς τοὺς ἀγομένους μειδιῶν. . . . . Κελτὸς δέ τις παρεστὼς. . φιλόσοφος οἶμαι τὰ ἐπιχώρια, ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τῆς γραφῆς τὸ αἴνιγμα. . . . τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ Κελτοὶ οὐχ ὥσπερ ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες Ἑρμῆν οἰόμεθα εἶναι, ἀλλ' Ἡρακλεῖ αὐτὸν εἰκάζομεν, ὅτι παρὰ πολὺ τοῦ Ἑρμοῦ ἰσχυρότερος οὗτος. εἰ δὲ γέρων πεποίηται, μὴ θαυμάσῃς· μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γήρᾳ φιλεῖ ἐντελῆ ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀκμὴν. . . . ὥστε εἰ τῶν ὤτων ἐκδεδεμένους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν γλῶτταν ὁ γέρων οὗτος Ἡρακλῆς ὁ λόγος ἕλκει, μηδὲ τοῦτο θαυμάσῃς, εἰδὼς τὴν ὤτων καὶ γλώττης συγγένειαν. . . . . τὸ δὲ ολον καὶ αὐτὸν ἡμεῖς τὸν Ἡρακλέα λόγῳ τὰ πάντα ἡγούμεθα ἐξεργάσασθαι σοφὸν γενόμενον καὶ πειθοῖ τὰ πλεῖστα βιάσασθαι. καὶ τά γε βέλη αὐτοῦ οἱ λόγοι εἰσὶν οἶμαι ὀξεῖς καὶ εὔστοχοι καὶ ταχεῖς καὶ τὰς ψυχὰς τιτρώσκοντες. πτερόεντα γοῦν τὰ ἔπη καὶ ὑμεῖς φατε εἶναι. τοσαῦτα μὲν ὁ Κελτός.* Ogmius deus ergo sermonis (*Ἑρμῆς* = sermo) simul et sapientiae (*σοφὸς γενόμενος*), quo utroque fit victor omnium, ut Hercules. A voce hibern. *ogham*, *oghum*, in

runis scandicis et aptae ad incidendum in lignum vel lapidem, ut alphabetum Nemnivi,* dictae *Coelbren y beirdd*, alphabetum Bardorum, cui opponitur *Coelbren y menaich*, alphabetum monachorum vel romanum. Figuris similibus arbusculis vel arborum et fruticum ramulis, ut sunt runae scandicae, etiam Bardos hibernicos usos esse, inde colligendum est, quod arborum vel fruticum nomina singulis literarum figuris attribuentes alphabetum dictum *Beth-luis-nion* (*beith* betula, *luis* fraxinus montana, *nion* fraxinus etc.) confecerunt. In haec tamen latius inquirere, magis est palaeographiae quam grammatices.

Sonorum tam hibernicorum quam britannicorum communis proprietas ea est, quod e statu originario, qui eruitur vel e vetustioribus monumentis vel comparatione utriusque linguae tam inter se quam cum linguis affinibus, expelluntur in certis positionibus, transeuntque in alios sonos, qui sunt secundarii et dici possunt ob defectionem a primaria genuitate alterati vel infecti. Qua evolutione, quam nos dicemus infectionem, tanguntur tam vocales, quam consonae, quamvis fiat diverso modo in utraque lingua. Tanguntur autem plurimum consonarum classes (excepta una aspiratarum), apprime tenues, quae ab eadem subiguntur non solum in medio et fine vocum, sed etiam in initio arripiuntur in contextu sermonis secundum easdem positionum regulas, quamvis accedant hoc loco propriae quaedam regulae et anomaliae. De qua infectione consonarum in initio vocum ergo proprio capite dicendum, cum ante fuerit dictum de sonis singulis eorumque infectione specialiter.

---

qua *m* dura servata contra communem regulam, non differre videtur cambr. hod. *of* (*g* excussa, *m* infecta, secundum regulam), elementum, unde varia derivata, e. gr. adj. *ofus* (elementarius), subst. *ofydd* (doctus, philosophus), *ofyddiaeth* (philosophia, scientia). Cf. et gael. subst. *oidheam* (*dh* pro *gh*; liber, institutio, tractatus), adj. *oidheamach* (idealis).

* De quo videsis praef. et appendicem hujus operis. *Coelbren*, lignum memoriae, ut *coelfaen*, lapis memoriae. Ligno quadrato incisas esse literas a Bardis et inde nomen ductum alphabeti incisi, asserit Owenus. Sed nonne etiam *coelbren* nomen singularis literae, i. e. ramus, baculus memoriae, ut germ. *buchstab* (baculus libri)?

CAPUT PRIMUM.

De sonorum seriebus, natura et infectione.

I. Soni hibernici.

A. Vocales.

Vocalium systemati, quod observatum est in linguis stirpis indeuropaeae, non repugnat celtica lingua. Vocalis A, vocalium centrum et principium, divergendo duobus radiis, extremas contra se positas habet vocales ex una parte I, ex altera U, quae religantur per intermedias in principium, *i* scilicet mediante E, atque *u* mediante O. Sunt omnes hae vocales aut simplices, sive breves, correptae, aut duplices, sive longae, productae. Junctae extremae vocales aut cum principio aut inter se sunt diphthongi, tres ergo AI, AU et IU, ad quas accedit ex intermediis OE. Est harum vocalium, praesertim simplicium, vis alterans inter sese, quam et hic nos dicemus infectionem.

Vocales breves.

A correptae exempla in vetustis nominibus gallicis sat exhibent jam poëtae latini veteres.* Virgil. ecl. 1, 63: aut *Ararin*

* A poëtis romanis vocum gallicarum vocales ea, qua audiebantur ex ore peregrino, quantitate redditas esse, non dubium, cum pateat ex utraque lingua, hibernica et britannica, et plures poëtae fuerint gallicae originis vel linguae gallicae habuerint cognitionem, e. gr. Virgilius, Catullus, Ausonius, Sidonius. Haec regula non destruitur una vel altera licentia poëtica, cum e. gr. Propertius 4, 10. 41 corripit *a* nominis gallici Virdomarus, quam utraque lingua vindicat longam, et quam etiam lapis vetustus signo productionis notat (Orell. 3582), vel cum alii poëtae cogente metro producunt breves *e*, *o* in nominibus Arêmoricus, Calêdonius, Mediòlanum. Recentiores poëtae minoris sunt auctoritatis in hac re, e. gr. Venantius Fortunatus, qui adeo diversa quantitate profert easdem nominum germanicorum vocales: 4, 3 Thuringi, producta *u*, 4, 2 et 8, 1 Thoringia, terra Toringa, correpta *o*, ut 7, 7 et 9, 1 nomen Danus, Dani, *a* modo producta modo correpta. Eodem modo in 3, 12. 14 Musella *u* producta, in 10, 10 Mosella *o* correpta.

Parthus bibet. Lucan. Claudian.: *Ara*ris, *Ara*rin, *Ara*rim. Lucan. 1, 446: T*ara*nis non mitior ara. Sil. Italic. 4, 232: mactat *La*-*ba*rumque P*a*dumque Et Caunum et multo vix fusum vulnere Breucum Gorgoneoque L*a*rum torquentem lumina vultu.* Martial 14, epigr. 200: Non sibi, sed domino venatur vertr*a*gus acer. Auson. Mosella: *A*lisontia, Dr*a*honus, S*a*ravus, C*a*rantonus, *Ga*-rumna (Galliae fluvii), Nivom*a*gus (locus); epist. 22. 24: Hebro-m*a*gus; urb. 13: Tectos*a*gi. Sidon. carm. 5. 13. 23: V*aca*lis, V*a*ch*a*lis (fluvius); carm. 24: terram G*a*b*a*lum satis nivosam. Duco huc C*a*tullus (Catull. 6. 8. 10 etc. Martial. 14, 196), nomen poëtae Veronensis, e lingua gallica ortum, ut aliorum scriptorum veterum Italiae superioris.

Hanc *a* correptam originariam plurimae voces hibernicae retinent intactam, e. gr. *mag*, *magen* (campus, locus) Wb. Sg.**

---

* Nomina Gallorum. Ita et nomen fluvii P*a*dus Virg. Claudian., et P*a*-dusa (Padi ostium vel fossa) Virg. Aen. 11, 457, de cujus origine Plinius 3, 16: Metrodorus Scepsius dicit, quoniam circa fontem arbor multa sit picea, quae *pades gallice vocetur*, Padum hoc nomen accepisse. Nomini *Labar* jungi potest fluvii nomen *Labara* in chartis medii aevi (sunt tres ejus nominis fluvioli ex utraque parte Danubii prope Reginum, germ. grosse, kleine, schwarze Laber). Adj. *labar* (loquens), hibern. vet. *sulabar*, cambr. vet. *he-labar* (bene loquens, eloquens), cambr. hod. *aflafar* (mutus).

** Vox -*magus* frequentissima in nominibus locorum gallicis compositis cum nominibus propriis, ut Caesaromagus, Juliomagus, Drusomagus, Borbetomagus, vel adjectivis sive substantivis, ut Noviomagus, Nivomagus, Rigomagus etc. Hibernice a simplice *mag* significatur *campus:* monasterium quod campus navis id est *Maglunga* vocatur (*long*, navis) Boll. Jun. 2, 237. campus quem Scoti vocant *Magh Sceithi*, id est campus scuti. Boll. Jul. 5, 596. Britannice contra derivat. *maes* (= mages; cf. nomen loci *Magies*, hodie Mays prope Meranum, in vita S. Corbin. c. 11. 35) significat campum: *yna ydeu-thum y maes mawr* (tum veni ad magnam planitiem) Mab. 1, 3; simplex autem *ma* (= mag) locum: *guaroima* (gl. theatrum, i. e. locus ludendi; *guaroi*, ludus), *digatma* (gl. circus; i. e. locus separatus) gl. Oxon. Communis utrique linguae est derivat. *magen*, significans locum; hibern.: *nach magen* (locus aliquis) Ml. 2^{d}. 27^{c}. *issinmaginsin* (in hoc loco) Sg. 30^{b}. cambr.: *yman* (hic, hoc loco; *man* = magen, secundum regulam mediae *g*) Mab. 1, 261. armor. *man* fq. inserviens demonstrationi. Subst. simplex est generis fem. in utraque lingua; hibern. *maige rein* (campi Ren, solitudines) Annal. 4. magistr. ap. O'Conn. 3, 123. *y pebyllua honno* (locus hic figendi tentoria; *honno* pronom. fem.) Mab. 3, 273. Dubium an huc pertineant nomina propria in inscriptionibus vetustis: Magiorix Stein. 145. Magianus Orell. 157. Magiatus 1987. Magiacus 1900. Magissius 1595. Magidius Grut. 983, 10. Magunus

carad, caratrad (amor; cf. nn. propr. Carantonus Auson., Carausius Aur. Vict., Caratacus Inscript. Grut. 902, 5, Caractacus Tacit., Caratullus Grut. 862, 2) Wb. fq. *cath* (pugna; cf. Caturiges Caes., Catuslogi Plin., Catullus, nomen Tricassini Galli, Inscript. Mur. 1281, 6. Coddacatus Catulli fil., Vesontinus, Inscr. Orell. 2064) Wb. 9^{a}. *gab*, *rogab* (cepit, dedit; cf. Gabali) fq. *labar, labrad* (locutio, sermo) Wb. fq. *rann* (pars) Wb. Sg. fq.

Infectione autem alteratur plurimum haec vocalis, cum sequitur *i* (sive *e* ex *i* originaria) aut flexionis aut derivationis. Scriptio solita vocalis infectae est AI in codicibus vetustis hibernicis: *clainde* (generis, prolis; nom. *cland*) Wb. 5^{a}. *rainne* (partis; nom. *rann*) Wb. Sg. fq. *cairimse* (amo) Wb. 5^{c}. 23^{c}. *baitsimse* (baptizo) Wb. 8^{a}. *baithis* (baptisma) 12^{a}. *claideb* (gladius) 6^{a}. *aimser* (tempus) Wb. fq. *bairgen* (panis; cambr. *bara*) Wb. Ml. Sg. In quibusdam monosyllabis *i* inficiens decidisse sive potius cum *a* radicali coaluisse putanda est: *flaith* (dominium; = flathi?) Wb. 9^{d}, gen. *flatho; ainm* (nomen; = anim?) fq., gen. *anma.* In quibusdam causa infectionis inveniri non potest; e. gr. *maith* (bonus; britann. *mat;* cf. nom. gall. vetust. Teutomatus Caes.), plur. *matha, mathi; traig* (pes; cf. cambr. plur. *traet* fq. in Mab. = traget, pedes, et compos. cum partic. intensiva *vertragus* ap. Martialem et Arrianum de venat. c. 3: *αἱ δὲ ποδώκεις κύνες αἱ κελτικαὶ καλοῦνται μὲν οὐέρτραγοι κύνες φωνῇ τῇ κελτικῇ*) Sg. 7^{b}. 130^{b}. In his e formis infectis, e. gr., *traigid* (pedes) Wb. 23^{c}, *traigthib* (pedibus; = tragithib) Sg. 120^{b}. *traigthech* (gl. pedes, gl. pedester = tragithech) Sg. 38^{b}. 50^{b}, infectio etiam in alias formas, quibus non convenit eadem, transgressa credi poterit.

Inveniuntur tamen non rarae pro infecta *ai* scriptiones aliae duae, scilicet E et I. Ita particulae frequentissimae in compositis *air* (primitus ari? cf. Aremorici, Arecomici) et *aith*, *aid* (vet. gall. ate -) scribuntur tam *er*-, *ed*-, quam *ir*- , *id*- . Adj. *erdirc* (gl. celebre) Ml. 25^{a}, plur. *erdarcai* (gl. honore conspicui)

Grut. 1012, 8. Magulla 912, 10. Magullinus 648, 2. Abest certe - *magulus* in comp. Taximagulus Caes., Conomaglus Bolland. Mart. 1, 258, quod est recentius cambr. *mael* (puer, servus), conferendum cum goth. *magus* (filius, puer).

Ml. 36[a], unde verb. *erdaircigidir* (gl. concelebrat) Ml. 28[a], in Wb. saepius est *airdirc* et *irdircc;* ut subst. *edbart, edpart* (oblatio) in glossis: *ondedbairt* (gl. oblatione) Ml. 33[a], *oc indedpairt* (in oblatione) Sg. 6[b]. 54[a], *oc edpartaib* (in oblationibus) Sg. 56[b], in Wb. frequentissimum est *idpart.* Praeferunt codices Wb. et Sg. scriptionem *ai* et *i*, Ml. *e: erlam* (paratus, obediens) Ml. 33[d], est *airlam*, *irlam* in Wb., in quo et *airle* (voluntas), *irladugud* (obedientia) frequenter occurrunt. *cregem* (gl. querela) Ml. 26[b]. 27[d]. 35[a]. *airégem* (gl. querimonia) Sg. 51[a]. *terissem* (positio, status) Ml. 34[c]. *tairissem* (compos. *do-air-issem*) Sg. 74[b]. *ermitiu* (honor) Ml. fq., alias *airmitiu.* Est tamen et nutatio ubique, etiam in Wb., ubi e. gr. praep. *ar* cum pronomine suffixo est tam *airiubsi* (ad vos) quam *eruibsi* 27[d] et pro *airiu, airriu* (ad eos) etiam *erriu, erru* 4[d]. 11[a]. Interdum *a* originaria prodit iterum, praesertim in formis verborum: *armitiu* (honor) Ml. 35[c]. *arégi* (gl. queritur) Ml. 31[a]. *aregisom* (gl. questus) 31[c]. *araéget* (gl. querentium) 29[b]. *roadbartaigset* (obtulerunt), *oc adbartugud* (in offerendo) Ml. 26[b]. *adropred* (oblatum est) Wb. 15[d]. Patet inde, quomodo e vetusta gallica praep. *ambi* (cf. Ambigatus Liv., Ambiliati Caes., Ambarri, ambacti Caes.) prodire potuerit hibern. vet. *imme* (circa, assimilata *b*), quae praep. et frequentissima in compositis *imm-, im-*. Itaque et in uno codice Wb. e radice *arb*, *arp*, obvia etiam in compositis *comarpi* (cohaeredes) 19[c], *comarbus* (cohaereditas) 4[c]. 9[a], formae verbales *nomerpimm* (me trado, confido) 6[c], *nobirpaid* (confiditis) 8[b], et *roairptha* (commissum est) 8[c].

Significavit, ut videtur, aliam infectionem vocalis *a* scriptio AU, quae locum radicalis *a* obtinet sequente *u*, ut in *baullu* (membra; sg. *ball*) Wb. 3[b]. 12[b], pro quo *bullu* Wb. 9[d], *rolaumur* (gl. audeo) Wb. 17[a], pro quo *rolomur* Ml. 21[b], unde et *rolaimemmar*, *conlaimemmar* (audemus) Wb. 15[c]. 17[b]. Fuerit non diversa haec infectio ab ea, quae occurrit in lingua vetere islandica, in qua *a* ante *u* fit *ö*, e. gr. *mögr* (goth. *magus*, filius, puer), gen. *magar*, plur. *megir*, dat. *mögum*, et pro hoc *ö* codices islandici exhibent etiam scriptionem *au*, *av.* Invenitur tamen usus hujus scriptionis *au* jam turbatus apud scriptores hibernicos, in positionibus saltem, in quibus non amplius demonstrari potest *u*, interdum etiam procul dubio negligenter adoptatus pro *ai*, e. gr. *aurlatu*,

indaurlatath (obedientia, obeditionis; ut 6[d]: *inaurlatid*, gl. in obedientiam, et 14[a]: *do aurlatu*) Wb. 3[b], in quo eodem loco est etiam *do irladugud*. *doaurchanim* (gl. sagio) Sg. 60[b], *donaurchain*, *dinaurchein* (gl. portendere) Cr. 33[b]. 33[c]. In eodem cod. Cr. 37[b]: *innaudbirt* .1. *incaisc* (gl. facies phase domino tuo; i. e. *innadbirt*, *innidbirt*, oblationem, pascha, accus. sing.). In quibusdam dictorum locorum *au* ex *a* antecedenti *o* assimilata poterit putari. In Sg. 38[a] est *daurde* et 33[b] *dairde* (gl. quernus), e subst. *daur* (gl. quercus) Sg. 38[a], ubi et 53[a] est *daurauch* (gl. quercetum) et 113[b] *deruce* (gl. glans). In his quamvis sit etiam mixtio inter *ai* et *au*, statuenda tamen erit forma originaria *daru*, *dru* (cf. cambr. *derw*, quercus, unde *derwydd*, Druida) atque perhibenda *u* ingressa in radicem inficiendo ut *i* in supradictis exemplis, si conferimus vetusta nomina *Δαρούερνον* (Britanniae oppidum; quae quidem forma praeferenda videtur aliis, ut Durovernum, Durarvernum obviis in Itin.) ap. Ptol., *Druentia* (gall. fluv.; cf. *Dorowention* fluvii Brit. nomen apud Bedam, et oppidi *Derventiov* ibidem in Itin. Anton.) et notissimum *Druida*.

His vocalis *a* mutationibus si addimus alias quasdam, e. gr. *o* pro *a* in Wb.: *anorpe nemde* (haereditas coelestis; cf. antedictam radicem *arb*, *arp*, et jam in vetustis nominibus gallicis nutantem *a* in *o*: Magontiacum et Mog., Dannonii et Domn., Lausanna et Lous.) 27[c], *immormus* (delictum) 9[c]. 10[a], gen. *immormussa* 13[d], quod est *immarmus* 10[c], et *oi* pro *ai* in eodem codice: *toibre* (da, ibidem et *taibre*, e *tabar*, *tabart*, dare) 29[a], *itmoirb inboill* (sunt emortua membra; sg. *marb*, *ball*, a quo alias plur. *baill*) 11[c], in Sg. *coirbbre* (nom. propr., recentius *Cairbre*) 194[a], series evolutionis ejusdem poterit sisti sat numerosa *a*, *o*, *ai*, *au*, *oi*, *e*, *i*. His tamen si demimus rariores *o*, *au*, *oi*, series communis scriptionis purae et infectae manebit *a*, *ai*, *e*, *i*.

Pronuntiationem infectae *ai* nutasse inter *e* et *i*, e supradictis colligi poterit. Indeque vice versa, ubi omnino non est *a* infecta, *ai* scribebatur non solum pro *i* vocali pura originaria, sed etiam interdum pro *e* originaria. Exempla in codicibus nostris frequentissima, in quibus *i* originaria et *ai* promiscue scribuntur: *forcitlaid* (praeceptor) Wb. 31[d], quod in aliis locis est *forcitlid*, et ita plurima derivata in *-id*, *-lid*, *-thid* etc. *sercaid* (amans) Sg. 124[b] et *sercid* 188[b]. *dercaide* (gl. rubrenus) Sg. 35[b]. *la ar-*

saidi (apud veteres) Sg. 75[b] et *la arsidi* 91[b]. *humaidi* (gl. aeneam) Sg. 114[a] et *humide* 15[b]. *cétnaidi* (primi; sing. alias *cétnide*) Sg. 28[a]. *comascnidaid* (gl. compos) Sg. 105[b]. *nephascnaidid* (gl. impos) 106[a]. *techtaite* (qui habent; alias - *ite*) Sg. 21[b], ut aliae verborum terminationes, praesertim 1. pers. praes. - *aim* et - *im*. *cosmili* (similes) Wb. 13[a] et *cosmaili* 33[b]. *cosmail, cosmailius* (similis, similitudo) Sg. 10[a] et *cosmilse* 11[b]. *sodain* (pronom. demonstr.) Wb. 17[b], quod alibi semper *sodin*. *am. ṡodain* (hoc modo) Sg. 6[a]. 187[a] et *am. sodin, am. ṡodin* 67[a]. 184[b], *foṡodin* 182[b]. *robarti* (maris refluxus) Cr. 20[b] et *robartai* 34[a]. Adeo *doaibsem* (eis) Sg. 50[a], *dunnai* (nobis) Cr. 18[b], *saidai* (hi) Cr. 18[a], pro solitis *doibsem, dunni, sidi*. *Ai* pro *e* videtur occurrere ante liquidas: *daintech* (gl. dentatus) Sg. 159[b],* *ingraimmai, ingraimmae* (persecutio) in Ml., quod in Wb. *ingremm*, acc. *ingreim*, pro *ingrenm*, unde *ingrenthid* (persecutor) Wb.

Pro hac *ai* non orta ex *a*, sed scripta pro *i* originaria, non rara est etiam scriptio UI: *cosmuil, cosmuilius* (similis, similitudo) Wb. 12[c]. 12[d]. 25[d] pro *cosmil, cosmilius*. *cáirchuide* (gl. ovinus; derivatio frequentissima adj. - *ide*, - *ithe*, - *the*) Sg. 37[b]. *forbuide* (gl. intensivus; = *forbide*, *forbithe*, in Wb. frequentissimum *foirbthe*, firmus) Sg. 221[b]. *senmuim* et *senmim* (sonitui; dativ. subst. *senm*) Wb. 12[c]. 13[d].

In dictis combinationibus *ai* et *ui* pro *i* originaria cum antecedentes ante *i* vocales *a* et *u* superfluae sint, abusu graphico solummodo ortae, etiam in combinatione supradicta *au* poterit *a* antecedens superflua putari et retenta propter originem ex *a* primaria, ut in combinatione *ai* = *i* orta ex eadem *a*. Poteruntque legi supradictae voces: *baullu* = *bullu*, ut etiam invenitur in codice, *daur* = *dur, daurauch* = *duruch*.

Addam hoc loco combinationes ejusdem generis EA = A et EO = O, in quibus *e* (inficiens ipsa et inficienti *i* proxime cognata) superflue addita videtur ob antecedentem *i, e*, vel infectionem.

---

* Poterit quidem adduci cambr. *dant*, plur. *dannet*, sed invenio in Sg. 67[b]: *do déit* (gl. ad dentem) dativum *déit*, qui redit ad *dét, dent*. Dubia quoque esse possunt quaedam dictorum exemplorum, an non ad *a* pertineant, e. gr. deriv. - *thaid*, - *thid*, ob gen. *aitrebthado* Sg. 200[b], *denmada* (gl. factoris) Ml. 27[b], et terminatio verb. - *im* ob cambr. - *am*; inficit tamen hibernica terminatio.

EA in terminationibus substantivorum et verborum, in quibus alias obtinet *a*. In substantivis cujuscumque generis et numeri: *indærchoiltea* (gl. decreti; nom. *intærchoiliud* Ml. 22[b]) Ml. 26[d]. *rúna incholnigthea* (mysteria incarnationis) Wb. 27[c]. *rún dánigthea in spirito nóib* (mysterium distributionis spiritus sancti; nom. *-igud*) Wb. 21[c]. *anamchairtea* (gl. doctores) Wb. 22[a]. *cecha dethidnea* (omnes curae; nom. sg. *dethiden*) Wb. 3[d]. *na erigmea* (gl. querelas; nom. sg. *eregem*, gen. *erigme*) Ml. 26[b]. *inna mailgea* (gl. palpebras) Ml. 30[c]. In futuri 3. pers. terminatione *- ifea*, *- ibea*, *- fea*, e. gr. in Wb. *dofuircifea* (inveniet), *nonsóirfea* (salvabit nos), *ni telfea* (non juvabit), in Ml. *atrefea* (habitabit) 36[a]. Plura exempla infra in verbo, juxta quae tamen et invenies scriptiones solius *a*: *ni ainfa* (non placebit), *nobsóirfasi* (salvabit vos), *ticcfa* (veniet) in Wb. Eodem modo in 3. ps. sing. conjunctivi, quae alias terminatur in *a*: *connach moidea nech* Wb. 2[b]. *condid diusgea inspirut nóib* Wb. 4[a]. *corrochraitea sochuide* Wb. 12[c] (cf. exempla in verbo).

EO in terminatione genitivi numeri singularis, quae alias est *o* alternans cum *a*: *intoimseo* (gl. ponderis; nom. *tomus*, gl. mensura, et *inmorthomus*, gl. pondus, Ml. 33[c], unde et *toimsidetu*, mensuratio, Sg. 25[b]) Ml. 35[c]. Ibidem: *inna iarfaichtheo* (gl. inquisitionis; accus. *frisinniarfaigid*, gl. adversum inquisitionem, Ml. 20[c], qui et ipse codex exhibet 21[b]: *inna iarfaigtho* (gl. quaestionis). In his omnibus equidem *e* non omnino superfluam putaverim, sed *i*, interdum et *u*, oppressae per terminationem vestigium et quasi frustum. Non tamen idem poterit dici de scriptione pronominis demonstrativi in Ml.: *indas indfirseo* (qualitas hujus viri) 36[a]. *ési incethardaiseo* (hujus quaternitatis, horum quatuor) 36[c], quod scilicet pronomen in omnibus aliis codicibus scribitur vel *so*, *sa*, vel *se*.

Obviae hae scriptiones in codicibus nostris vetustis, sed non secundum regulam et communem usum, interdum quidem non sine causa, partim tamen per abusum. Facile est perspicere, in hoc abusu originem esse quaerendam famosae illius regulae linguae hibernicae recentioris, tam hibernicae propriae, quam gaelicae, qua scriptio recentior ita inquinata est, ut horrori sit homini extraneo vel purae scriptionis amatori. Qua scilicet regula, quae dicitur *cóil re cóil*, *lethan re lethan*, vel ut hodie scribunt

caol re caol, *leathan re leathan* (tenuis ante tenuem, crassa ante crassam; i. e. sit vocalis) postulatur, ut post vocales, quae inficiendo sibi praesertim oppositae sunt, scilicet *a*, *o*, *u*, quae dicuntur latae, crassae, ex una, et *i*, *e*, quae dicuntur macrae, tenues, ex altera parte, si sequantur in proxima syllaba vocales contrariae, praeponantur vocales ejusdem seriei superfluae. Scribitur itaque quidem *Albannach* (Scotus), *sùilibh* (oculis), sed non *firinnach* (verus), *mathir* (mater), *nathir* (anguis), *bardibh* (bardis), *dorsibh* (portis), cum debeat scribi *firinneach*, *mathair*, *nathair*, *bardaibh*, *dorsaibh*, cum superflua *a* post *a*, *o*, et superflua *e* post *i*. Crassarum est etiam antepositio, ut in adj. *leathan* (vet. hibern. *lethan*, latus), subst. *rioghacht* (regnum; vet. hibern. *ríg*, rex), et cum hoc modo pro correpta *e* orta sit scriptio communis *ea*, pro *i* producta frequens scriptio *io*, adducitur ante vocalem tenuem amplius superflua, ut gael. *cealgair* (fraudator, lege *celgir*), *rioghaich* (regere, lege *righich*, ut etiam scribi potest).

E brevis gallicae exempla apud veteres poëtas. Virgil. ecl. 9, 28: Mantua nimium vicina Cr*e*monae. Virg. georg. 3, 204: Belgica vel molli melius feret ess*e*da collo. Propert. eleg. 2, 1. 86: ess*e*da caelatis siste Britanna jugis. Horat. od. 4, 14: Drusus G*e*naunos. Lucan. 1, 390: deseruere cavo tentoria fixa L*e*manno castraque quae Vog*e*si curvam super ardua rupem; 1, 431: cana pendentes rupe G*e*bennas (leg. Cebennas). Sil. Ital. 4, 160: infandi S*e*nones (ita et Claudianus saepius in bell. Gild.). Juvenal. 8, 157: solam *E*ponam. Auson. urb. 13: Rhodanus genitore L*e*manno . . . rura C*e*bennae; urb. 5: M*e*diolani; epist. 4. 7. 9: M*e*dulis, M*e*dulorum; urb. 14: N*e*mausus; Mosell. 354: N*e*m*e*saeque meatu (Nemesa fluv.; cf. Venant. Fortun.: nomine Vern*e*m*e*tis); ibid. 365: exilem L*e*suram; profess. 10: qui B*e*l*e*ni aedituus. Sidon. carm. 5, 212: Atr*e*batum terras.

Intacta eadem vocalis in vocibus hibernicis: *nem* (coelum) fq. *nemed* (gl. sacellum; conf. Venant. Fortunat. 1, 9: nomine *Vernemetis* voluit vocitare vetustas, Quod quasi *fanum ingens gallica lingua* refert. Porro: Vernemetum, Britann. oppid. Itin. Tasinemetum, loc. Noric. Itin., Augustonemetum, opp. Gall. Itin., *Αὐγουστονέμετον* Ptol., Nemetocenna Caes.) Sg. 13[b], 18[b]. *atreba*, *atrebat* (habitant, possident; cf. Atrebates) fq. *breth* (ju-

dicium; cf. Vergobretus Caes.) Wb. 12[d]. *ess* in compos. *iress* (fides, = *air-ess*, instantia; cf. esseda et Su-essiones i. e. bene statuti, locati) Wb. fq. *meldach*, *melltach* (acceptus, gratus; cf. Meldae Caes.) Wb. 4[c]. 9[d]. *nert* (valor; cf. Nertomarus, Esunertus, Cobnertus, Urogenonertus, nomina virorum gallica in inscriptionibus vetustis) fq. *delb* (effigies) Wb. etc.

Infecta *e* ab *e* sive *i* sequente in flexione sive derivatione fit I, in positione interdum EI; e. gr. *nem* (coelum), gen. *nime* (*nim* jam in nom. in incantatione Sg.: *ni artu ni nim;* nusquam tamen alibi) Wb. 2[d]. 21[a]. *breth*, *brithe* Wb. 25[d], *brithemnact* (iudicium) Wb. 9[d]. *iress*, gen. *irisse* (fidei) Wb. fq. *grientairisem* (= *do-air-issem*, gl. solstitium) Cr. 35[b]. *airchinnech* (princeps; *cenn*, caput) Wb. 4[c]. *aimser* (tempus), gen. *aimsire* fq. *ingen* (filia), gen. *ingine* Sg. 100[a]. *sen* (senex), comp. *siniu* Wb. 4[c]. 28[b]. *toisech* (praestans), comp. *toisigiu*, superl. *toisigem* Sg. 42[a]. 153[b]. In positione: *geinti* (gentes), *seirge*, *esseirge* (resurrectio) in Wb. fq. *creitme* (fidei; nom. *cretem*) Wb. 2[b]. *meirddrech loc* (gl. fornix) Sg. 113[a]. Invenitur tamen et scriptum in Wb. *genti*, *mertrech*, *cretme*, et *delbe* (imaginis), *serbe* (immunditiae), *serce*, *deserce* (amoris), *ferce* (irae; cf. genit. substant. ordinis prioris ser. V), ut vice versa *ei* interdum et extra positionem, e. gr. in num. *deich* (decem). Eodem modo in positione nil mutat *u* internae flexionis accedens ad vocalem radicis *e* ipsam: *ó neurt*, *inneurt*, dativ. subst. *nert* (valor) Wb. 6[d]. 18[b]. 25[d]. *coindeulgg* Sg. 25[b], e subst. *condelgg* (comparatio). Extra positionem tamen transit *e* in *i*: *isintuisiulsin* (in hoc casu; nom. *tuisel*) Sg. 204[a]. *hogiun* (ex ore; nom. *gen*) Wb. 5[d]. *ónchiunn* (e capite), *arachiunn* (coram eo; nom. *cenn*) Wb. 11[c]. 16[b]. *dindriuth* (de cursu; nom. *reth*) Wb. 20[b]. *arriuth* (gl. adorior; i. e. incurro; cf. *rethit*, currunt, Wb. 11[a]) Prisc. Cr. 57[a]. A vocalibus ceteris praeter *e* et *i* accedentibus in flexione externa regulariter *e* radicalis non tangitur: *intesa* (gl. caloris; nom. *tes*) Sg. 5[a]. *ferán* (gl. masculus) Sg. 46[a]. *senán* (gl. senecio) Sg. 19[b]. *becán* (gl. pauxillum, gl. paullulus) Sg. 14[a]. 48[a], juxta quae tamen et obvia sunt: *ginán* (gl. osculum; nom. *gen*) Sg. 46[a]. *firu* (viros, acc. plur., sg. *fer*) fq.

Memorandae sunt mutationes quaedam originariae *e*, e. gr. in *o* adeoque in vocales productas. E subst. *delb* (effigies) est derivatum procul dubio *dolbud* (figmentum) Wb. 4[c], in quo eodem

loco leguntur etiam formae *doilbthid* (figulus), et *rodndolbi* (finxit id, vas). Duco huc etiam adj. et subst. *folus, follus* (perspicuus, clarus, claritudo), quod jam exstat in vetustis nominibus *Volusius, Volusianus*, e radice *fell* (videre; Wb. 7[a]: *atdubelliub* pro *adubfelliub*, videbo vos; cambr. *gwelet*), nec non *foirggae* (gl. Thetis, i. e. oceanus) Sg. 124[a], e radice *fergg, ferg*, cui significatio motionis, agitationis supponenda erit, e qua et nomina *ferc, ferce* (ira; = *fergg, ferg*, cf. sub G) Wb. 22[b], *fercach* (iratus) Ml. 22[c]. 22[d] (cf. *Οὐεργίονιος ὠκεανὸς* ap. Ptol. 2, 1. 2; 8, 3 ed. Wilberg., magnus oceanus a meridie insulae Hiberniae). Quae mutatio in *o* vix adscribenda est sequenti *u*, ut in *dolbud, follus*, cum etiam ante alias vocales obtineat, ut in *rodndolbi, foirge*, jamque in vetusto nomine *Rhodanus*, siquidem jungendum est vocibus item vetustis gallicis Rhedones Caes., Eporedici (i. e. boni equorum domitores, Plin. 3, 17), rheda (currus).

Mutationis correptae *e* in productam *a* exemplum apertum est subst. *bráth* (judicium) in Wb. saepius obvium juxta formam *breth*, quod etiam alias exstat, e. gr. adhuc in hodierno cambr. *brawd* (= brât), forsan jam in vetustis nominibus gallicis Bratispantium, Mandubratius apud Caes., Casibratius Inscript. (Grut. 869, 7). Nec negari poterit mutatio correptae *e* in productam *e*, si in nostris vetustis codicibus non solum legimus formam num. *deich* (*δέκα*), sed etiam scriptiones *déc, déec, deac* (= dèc; de usu utriusque formae infra in capite de numeralibus), et si vetusta vox gallica *rhêda* (currus; cf. *e* productam) jungenda est, ut videtur, radici vetust. hibern. *reth* (cursus, currere).* Mutationis

---

* E radice hibern. vet. *reth*, quam licet reducere ad formas primarias *red* et *ret* (cf. infra conson. medias hibern.) non certo patet consona originaria, num *d* an *t*. Sed hodiern. cambr. *rhedu* (currere), non *rheddu*, monstrat originariam *t*, quocum concordat etiam armor. *ret* (cursus) Buhez 138, 8. Notandum tamen contra hoc, obtinere britannice interdum differentiam in gradibus consonarum (de qua infra). Inter nomina gallica Vindobon. codicis rec. 89 (Endlicher catalog. codd. philol. p. 199) de nomine fluvii Rhodani leguntur haecce: "roth violentum, dan et in gallico et in hebreo judicem. ideo hrodanus judex violentus." Nominis Rhodani syllaba - an procul dubio derivans est, et de judice ergo nihil hic quaerendum; significatio tamen *violentus* (currens, rapidus) non impugnanda, cum et alia non male proferantur in his vetustis notatis. Ut *violentus, rapidus* Rhodanus (de ejus rapacitate loci poëtici sub O correpta), dictus fuerit *placidus* Arar ("fluit incredibili leni-

denique in *o* productam exemplum est subst. *srón* (nasus) Sg. 95[b], 97[a], si combinandum est cum verb. *srennim* (gl. sterto) Sg. 185[a].

Si e praedictis combinamus formulas *delb, dolb, breth, bráth, red, rod, rêd, sren, srôn,* habebimus in his fragmenta et vestigia earum mutationum vocalium radicalium, quae in germanicis dialectis sunt communes et regulares, e gr. in radicibus gothicis *grab grôb, gib gab gêb.*

I correpta in vetustis nominibus gallicis. Lucan. 1, 393: hi vada liquerunt *I*sarae. 1, 423: et B*i*turix longisque leves etc. 1, 451: sacrorum Dru*i*dae. Sil. Italic. 4, 206: jaculo accurrente L*i*gaunus Irruit. Auson. epist. 24: Alpinae tecta V*i*ennae; urb. 8: opulenta V*i*enna; Mosell. 461: non tibi se L*i*ger anteferet. Sidon. carm. 5, 209: L*i*gerimque bipenni excisum per frusta bibet; carm. 7, 324: quem vel N*i*cer abluit unda. Virg*i*lius (aliis rectius forsan Verg*i*lius) Tibull. 4, 15. Martial. 14, 195. Sidon. carm. 13.*

Non tacta *i* hibernica in monosyllabis: *bithbéo, bidbeo* (semper vivens, immortalis) Wb. 3[b]. *bithgairddai* (gl. perpetuo breves), *bithfotai* (gl. semper longi) Sg. 5[a]. 5[b]. *bith* (mundus) Wb. fq. (ita ut significet nomen vetustum *Bituriges* aut semper aut mundi vel late dominantes, i. e. potentes). *fid* (arbor; cf. Viducasses Plin.) Sg. 53[a]. *forling*, *imforling* (efficere, e radice *ling;* cf. Lingones) Wb. Sg. Item ante *i* vel *e: inis* (insula) Sg. 194, gen. *inse; cride* (cor) fq.

---

tate, ita ut oculis in utram partem fluat judicari non possit" Caes. B. G. 1, 12), ex eadem radice, ex qua alia syllaba derivatum est nomen item fluvii *Arabo*, et nomen viri gallicum *Arabus* in inscript. (hodiern. cambr. *araf,* mitis, placidus).

* Nomen vix dubiae originis gallicae. Cf. Verg*i*liae (stellae) Propert. 1, 8, 10. Plin. fq. *Οὐεογιλία* (oppid. Hispan.) Ptolem. 2, 5. Radix vetust. cambr. *guerg* (gl. efficax) gl. Ox., obvia etiam in vetusto nomine Vergobretus apud Caes. Etiam lingua hibernica originariam *e* sibi vindicat in vocibus supradictis *Οὐεογίονιος ὠκεανός* Ptol., *ferg, foirge* (p. 13). Si tamen, de quo vix dubitandum, ejusdem radicis est vet. cambr. *guirgiriam* (gl. hinnio) in iisdem glossis Oxon., habes et hic accomodatam *e* radicis ad *i* sequentis derivationis, ut in scriptione *Virgilius.*

Ut alteratur *a* a sequente *i*, ita vice versa et *i* frangitur ab *a*, sive *o*, *u* proxime sequentis syllabae, et fit *e*: *bith* (mundus), gen. *betho*, *betha* Wb. 10[b]. 14[b]. 15[d]. *ith* (frumentum), gen. *etho, etha* Sg. 46[b]. 51[b]. 53[a]. *fid* (arbor), *fedo* Sg. 33[b]. 35[b]. 53[a]. *rind* (constellatio), gen. *renda* Sg. 73[a]. Est ita Italia hibernice *etal (fri etáil*, ab Italia) Wb. 6[d], et Italidae *etaldai* Sg. 34[a], et adj. *lethan* (latus) Wb. 16[a] concordat cum *Litana*, nomine silvae in Italia gallica apud Livium (23, 24. 34, 22. 42); eodemque modo adj. aegyptius fit hibernice *ægeptacde* Wb. 30[c], et philosophus *felsub* Wb. 27[a], philosophia *fellsube* Wb. 30[b].

O gallica correpta apud poëtas latinos veteres. Virgil. Aen. 8, 727: extremique hominum M*o*rini. Catull. 36: annales V*o*lusi. Juvenal. 15, 1: V*o*lusi Bithynice. Lucan. 1, 433: qua Rh*o*danus raptum velocibus undis In mare fert Ararim. Sil. Italic. 3, 464: expavit moles Rh*o*danus etc. (et in aliis locis). Auson. urb. 8: praecipitis Rh*o*dani sic intercisa fluentis; ibid. 13: qua rapitur praeceps Rh*o*danus (et ita Claudianus). Sil. Ital. 3, 467: jam rura V*o*cuntia carpit (fluvius). Auson. profess. 10: gentis Arem*o*ricae; urb. 13: insinuant qua se Sequanis Allobr*o*ges oris; epist. 5: scirpea Domn*o*t*o*ni tanta est habitatio vati? urb. 14: Div*o*na Celtarum lingua; Mosell. 461: non Ax*o*na praeceps, Matr*o*na non, Gallos Belgasque intersita fines, Sant*o*nico refluus non ipse Carant*o*nus aestu; ibidemque in pluribus locis M*o*sella. Sidon. carm. 5, 208: Rhenus, Arar, Rh*o*danus, M*o*sa, Matr*o*na.

O hibernica integra in particulis *con-*, *com-*, *co-* in compositis, e. gr. *condelc* (comparatio) Wb. 17[b]. *comaccobor* (concupiscentia) Wb. 3[c]. *cotecht* (conventus) Wb. 9[d], atque in nominibus plurimum, cum sequuntur in proxima syllaba *a*, *o* sive *u: mora* (gen., maris; cf. Morini, Aremorici) Sg. 94[a]. *montar* (familia; cf. *Κομοντόριος*, Galli nomen apud Pausan. 4, 46) Wb. 7[c]. *molad* (laus) Wb. fq. *accobor* (voluntas) Wb. fq. *folus, follus* (apertus; cf. Volusius, Volusianus) Wb. fq. *lobur* (infirmus) Wb. Retinetur etiam in monosyllabis, interdumque et sequente *i*, quae tamen non *i* originaria esse videtur: *tol* (voluntas) Wb. fq. *trom* (gravis) Wb. 14[a]. *colinn* (gen. *colno,* caro) Wb. 2[b]. In positione quoque *o*, ut *e*, saepius manet intacta: *torbe* (utilitas) Wb. 1[a]. 2[c]. *lobre* (infirmitas) Wb. 18[a]. *forbe* (firmitas) Wb. 3[d]. *duforbaithe* (gl.

veneretur, usque ad superiora) Ml. 31[c]. *forbuide* (gl. intensivus) Sg. 221[b]. Sed hoc idem adjectivum in Wb. frequentissimum est *foirbthe*, cui addas e mox sequentibus exempla *doilbthid*, *foirggae*, *mointer*, *muinter*.

Vocalis *o* infectae scriptiones in codicibus vetustis hibernicis sunt OI et UI, quae eandem habent causam, quam habet *ai* ex *a* infecta; e. gr. *goithimm* (gl. futuo; cf. cambr. hodiern. *godineb*, fornicatio, et *godineta*, puella meretrix, in lingua provinciali) Sg. 190[b]. *foilsigud* (manifestatio, e *folus*) Wb. 3[c]. *dinaib doirsib* (gl. de portis; nom. sg. *dorus*) Ml. 27[b]. *doilbthid* (figulus; cf. *dolbud*, figmentum) Wb. 4[c]. *foirggae* (gl. Thetis; i. e. *foirgge*, *foirge*) Sg. 124[a]. Inveniuntur pro supradicto subst. *montar* (familia) et formae *mointer*, *muinter* Wb. 1[c]. 7[b]. *tuile* (gen. subst. *tol*, voluntas) Wb. 30[c]. *uile* (omnis; cf. armor. *ol*, cambr. *oll*) fq. *buinne* (tuba) Wb. 12[c]. *colluindi* (cum amaritudine, nom. *luinde*; cf. *londas*, gl. indignatio, Ml.) Wb. 29[b]. *sluindid* (significat; subst. *slond*, significatio, Sg.) Sg. 9[b]. Infectionis interdum etiam in monosyllabis obtinentis (ut *ai* in *flaith* = flathi, slav. wladi; *imm* = ambi) exemplum praeprimis nominandum est subst. *muir* (mare) Sg. 8[a]. Incant. Sg. Hanc formam infectam *muir* prodiisse e vetustiore *mori* demonstrant nomina gallica vetusta cum ea voce composita Moritasgus (Gallus Seno) Caes., deus Moritasgus Inscript. Orell. 2028, Moridunum (Britanniae oppidum) Itin. Anton., *Μορικάμβη εἴσχυσις* (Britanniae aestuarium) Ptol., Morimarusa (= mortuum mare) Plin.

U correpta gallica vel britannica. Lucan. 1, 402: solvuntur flavi longa statione R*u*teni (concordat Sidonius carm. 24, 33 R*u*tenis); id. 1, 451: sacrorum Dr*u*idae (concordat Auson. professor. 4, 10: stirpe satus Dr*u*idum). Sil. Italic. 3, 468: satisque Dr*u*entia laetum Ductoris vastavit iter. Auson. Mosell. 479: te Dr*u*na, te sparsis incerta Dr*u*entia ripis; ibid. 423: hostibus exactis Nicrum super et L*u*podunum; et 461: gelido D*u*rani de monte volutus Amnis; id. parent. 7: tellus quem R*u*t*u*pina tegit, et 18: praeside laetatus quo R*u*t*u*pinus ager (Rutupiae portus Britann. Ptol. Ammian. Itin.) Sidon. carm. 22, 103: curvata D*u*rani muscose saburra (Duranius fl., hodie Dordogne); id. carm. 5, 211: defendit T*u*rones.

Servata *u* intacta in vocibus hibernicis minus quam aliae vocales correptae. Obtinet adhuc e. gr. in particulis *su-* (bene), *du-* (male) in compositis: *sualche*, *sualchi* (benefacta), *dualche* (male facta) Wb. fq. *suacaltmiche* (suavitas; i. e. bona affabilitas, *acaldam*) Wb. 15[d]. *sulbir* (eloquens, e *labar*; quae particula etiam in vetustis nominibus gallicis obvia est: Suessiones Caes. Suanetes Plin. Sucarus, Sucaria Inscript. Grut. 742, 3. Suasa Inscr. Grut. 369, 5) Wb. 17[b]. 27[a]; * nec non in nominibus quibusdam monosyllabis et derivatis: *mug* (servus, puer), *sóirmug* (gl. libertus) Wb. 6. 10[a]. *dub* (atramentum; adj. hibern. gael. *dubh*, cambr. armor. *du*, niger, unde nomen fluvii Dubis) Wb. 15[a]. Ml. 13[d]. *druith* (Druida) Wb. 30[c]. *bunad*, gen. *bunid*, dat. *bunad* (origo) Wb. 5[b]. Sg. 33[b].

Quae *u* servata in intermediam suam *o* recedit eodem modo, ut *i* in *e* in *bith*, *betho*, *etal*, *felsub*, si sequuntur *a* vel *o*, *u*: *mug*, gen. *moga* (servi) Wb. 17[a]. Unde licebit voces *domun* (mundus) Wb. Cr., *domunde* (mundanus) Wb. fq. conferre cum nominibus vetustis gallicis Dumnacus, Dumnorix, Dumnorigis (quod nomen non differet significatione a nomine Biturix, Bituriges) apud Caes.

Quod tamen etiam sine dicta causa *u* correpta amet transire in *o*, comprobant scriptiones frequentes particularum *so-*, *do-*, pro *su-*, *du-*, atque non solum formae *crochad*, *crochtho* (crucifixio, — ionis), *rochrochsat* (crucifixerunt), *crochthe* (crucifixus) in Wb., sed etiam nominativus ipse *croch* (crux) Wb. 21[a]. Porro *bolc* (gl. uter; Festus ed. Dac. 1, p. 56: *bulgas* Galli sacculos scorteos appellant) Ml. *cilornn* (gl. urceus; cf. Cilurnum, Brit. oppid., Notit. dign.) Sg. 49[a].

Hunc regressum correptarum *i* et *u* in *e* et *o* si distinguimus a propria infectione *ai*, *ei*, *oi* ex *a*, *e*, *o*, propria infectio, ut non est *i* correptae, non exspectanda erit et hujus *u*, legiturque tam in Wb. 8[a]: *inna cruche* (crucis) et Camarac.: *airde cruche*, *ticsál*

---

* Quaeritur annon eadem particula inseparabilis *su-*, sat communis usus in lingua sanscrita, sit etiam vindicanda vetustissimae linguae germanicae e nomine Sugambri Tacit. Strab., quod aliis est Sigambri, ut hibern. *su-*, *so-* est cambr. vet. *hi-*, *he-* (h = s). Nominis interpretatio e contracto Sigugambri certo omnibus vetustae linguae gnaris (et mihi ignaro melioris) nimis audax videbatur.

archruche (signum crucis, sublatio crucis nostrae), *cenel cruche, foditu chruche* (genus, toleratio cr.) e *croch* (= *cruch*), quam in Sg. 61[b]: *ainm̄ lubae* (gl. gummi; i. e. nomen fruticis), cui supponendus nom. *lub.* Ob confusionem tamen cum *o* et hujus infectio OI et UI intrusa videtur. Nam non dubium, esse conferendum subst. *loth* (gl. coenum, gl. Lerna; = lat. lutum) Sg. 34[a], gen. *loithe* (paludis, gl. Mefitis, cui superscribitur: *no. loithe infer.* i. e. nomen paludis inferni) Sg. 127[a], cum nominibus gallicis Lutetia Caes., Luteva Plin., nec non *roithnech* (gl. serenus) Ml. 33[a], *irroithinchi* (gl. in hilaritate) Wb. 5[d], cum nomine Ruteni (i. e. hilares). In aliis infectio *ui* obvia: e. gr. *cruind* (rotundus; cambr. *crwn* = *crun*, fem. *cron*) Sg. 49[b]. Ml. 18[b]. *duine* (homo; cambr. *dyn* e dun!) fq. hibern. gael. hodiern. *duille* (folium; vetust. gall. *dula* in πεμπέδουλα Diosc., quinquefolium; nisi forte in his rectius supponitur *done, dola* (= folium). Commutationis inter *u* et *o* exempla etiam sunt vetusta britannica (cf. *u* correptam britannicam); inde nec mira scriptio *muntar* (familia) Wb. 21[c], pro qua alias frequentius est *montar, mointer, muinter.*

Patet ex antedictis, evolutionem vocalium correptarum in universum factam esse modo sat simplici, eo scilicet, ut ortae sint duae series oppositae sibi, seque invicem inficientes. Series prior comprehendit vocales *a, e, o,* quae infectione ab *i, e* fiunt *ai* (interdum *e* et *i*), *ei* (sive *i*), *oi* (sive *ui*); in serie altera *i* et *u* ab *a, o, u* recedendo fiunt *e* et *o.* Duces infectionum, quarum prior poterit dici infectio propria, posterior fractio, sunt I et A.

Vocales longae.

Â productae exempla vetusta gallica apud poëtas. Virgil. Georg. 2, 159: lacus tantos, te, L*a*ri maxime, teque Fluctibus et fremitu adsurgens, Ben*a*ce, marino; Aen. 10, 205: quos patre Ben*a*co velatus. . . Mincius ducebat (cf. Claudian. epithal. Pall. et Celer. 107: volucres, . . quas L*a*rius audit, quas Ben*a*cus alit. Venant. Fortunat. 10, 10: Antonn*a*censis castelli; ergo et Dumnâcus, Divitiâcus, Avitâcum, Eburâcum, Juliâcum, Magontiâcum). Catull. 35: L*a*riumque litus. Ovid. Horat.: D*a*nubius. Lucan. 1, 445: placatur sanguine diro Teut*a*tes. Auson. urb. 5:

et Mediol*a*ni mira omnia; epist. 5: Cond*a*tem ad portum; Mosell. 1. 367: N*a*va, Sar*a*vus. Coripp. 2, 124: R*a*venna (cf. R*a*vidus Catull. 40). Est etiam productae *a* notatio in inscriptione Veron. in Maffei Mus. Ver. 121, 3 (Orell. 3582): Virdomárus* . . Pámae sorori.

In codicibus hibernicis vetustis productio vocalium notatur vel accentu acuto suprascripto, vel scriptione duplici vocalium, addito interdum etiam insuper accentu, e. gr. *á*, *é* etc., *aa*, *áa*, *aá*, *ée* etc. Rarius productionis signum *u* vel *a* addita vocali tam notatae quam non notatae: *dáu* (= *dá*, duo) Cr. 42[b]. *éu* (= *é*), *éum* (= *ém*) Incant. Sg. *dechenéul* (adj., duorum generum) Sg. 203[a]. *deac* (= *déec* Wb.) Ml. Cr.

A productae hibernicae exempla e codicibus: *már* (magnus) Wb. Sg. fq. *fíd arddmár* (arbor alta, i. e. magnae altitudinis, ut *cennmar*, gl. capito, Sg. 52[a], ubi deest notatio; cf. nomina gallica virorum et feminarum composita - *marus*, - *mara*)** Sg. 53[a]. *gád*, *gáth* (intelligens, sapiens; cf. Ambigatus Liv.) Wb. *gnáth*, *gnád* (solitus, consuetus; conf. nomina virorum gallica composita - *gnatus*)*** Wb. Sg. fq. Cr. 18[c]. Concordant itaque cum linguis affinibus *máthir*, *bráthir* (màter, fiàter) Wb. Sg. *máthrathatu* (gl. matrimonium) Sg. 53[b]. Aliae quaedam voces:

---

* Ita recte; sed false Propert. 1, 10. 41 - marus cum correpta *a* (cf. p. 4 not. *).

** Apud scriptores: Virdumarus Caes., Indutiomarus Caes., Civismarus regulus Gallorum Liv. 24, 42. *Ἀτεπομάρος Γάλλων βασιλεύς* Plutarch. (Reisk. 7, 242). In inscriptionibus ap. Grut.: Macena Macemari f. 702, 1. 878, 5. Auctomarus 733, 1. Iantumarus 807, 5. 880, 4. Excincomarus 911, 2; apud Murat.: Solimara 114, 1; apud Orell.: Atismara 259, Bellatumara 497, Illiomarus 1955, Segomarus 2123, Nertomarus 2391; apud Steiner.: Solimari fil. 324, Dacomarus Cod. inscript. Danub. et Rhen. 207. Apud Orell. 2015 Solimabius legendum videtur Solimarius, ut pro - gnatus est interdum - gnatius. Dinomogetimaro (deo) Mem. des Antiq. de France 13, XVIII. Nomina virorum hibernica eodem modo composita: *Ionnatmar*, *Iondadmar*, *Iondatmar* (= Indutiomarus) Annal. IV. magistr. ap. O'Conn. 3, 60. 61. *Airgetmar* (= Argentomarus) ibid. p. 45. *Teachtmar*, *Reachtmar* Tigern. ap. O'Conn. 2, 31.

*** Apud scriptores: Critognatus, Boduognatus Caes. Eposognatus Liv. *Καρσίγνατος* Polyb. (21, 4). In inscriptionibus ap. Grut.: Ategnata 758, 11. 763, 6; ap. Murat.: Scnognatus 1282, 5. Arignotus (- gnatus?) 1459, 5; ap. Orell.: Meddignatius 4983. Cf. ap. Steiner.: Gnatus Vindonius Messor 200, et Lucius Gnatius Mascellio 303.

sál (gl. calx) Sg. 68[b]. *indochál* (gloria) Wb. 4[a]. *ticsál* (sublatio) Camarac. *mám* (jugum, dedecus) Wb. 21[b]. *ho lámib* (manibus) Wb. 9[a]. *lámostae* (gl. manulatus) Sg. 60[a]. *dæláme* (gl. lacertus) Sg. 68[a]. *rámæ* (remi) Sg. 36[a]. *ánib* (divitiis) Wb. 27[b]. *lán* (plenus), *láne* (plenitudo) Wb. Sg. fq. *lánamnas* (conjugium) Wb. 10[a]. *slán* (sanus, salvus, gl. sospes) Wb. 4[d]. 8[d]. Sg. 66[a]. 143[a]. *bán* (albus) Camarac. *dán* (donum, ars, ingenium) Wb. Sg. fq. *dáne* (gl. davus; i. e. Danus) Sg. 8[b]. *dánatu* (gl. audacia) Sg. 90[a]. *imthanad* (gl. talio) Sg. 181[a]. *áru* (gl. rien) Sg. 96[b]. *áram* (numerus) Sg. 26[b]. 41[b]. *ond lár* (gl. ab solo, patrio) Ml. 22[a]. *fás* (vanus) Wb. 11[a]. *bádud* (naufragium) Wb. 17[d]. *insádaim* (gl. jacio) Prisc. Cr. 57[a]. *irbág*, *irbága* (contentiones), *arabágimse* (contendo) Wb. 7[d]. 16[d]. *bráge* (gl. cervix) Sg. 50[a]. *snáthe* (gl. filum) Sg. 54[a]. *sráthath* (gl. acus) Sg. 107[b]. *sráthatath* (gl. aculeus) Sg. 47[a]. *bráth* (judicium) Wb. 23[c]. *cách* (quivis) fq. Derivatio frequentissima -*ach* nunquam in codicibus nostris -*ách* notata occurrit; *á* ergo, cujus vetusta longitudo adhuc servatur in cambr. -*auc*, -*awc*, armor. *éc*, in hibernica lingua ob nimium forsan ejus derivationis usum in *a* correptam abiisse putanda est, ut *é*, alias orta excussa sequente *n* in substantivis, est *e* etiam nusquam notata in terminationibus frequentibus verborum -*et*, -*etar* (ex -*ent*, *entar*). In paucis *á* contractione orta est; e. gr. *dál* (= *dathl*, cambr. vet. *datl*, gl. forum, *dadlt*, gl. curia, in glossis Oxon.) in compositis sive derivatis *dálšuide* (gl. forum), *dáldde* (gl. forensis), *dálem* (gl. caupo) Sg. 57[a]. 63[a]. *stán* (gl. stagnum) Sg. 73[a], forsan et *ár* (gl. strages; cambr. *aer*, acies; cf. Veragri Caes. compos. ut vertragus) Sg. 50[b].

Scriptio duplicata in Wb.: *laa*, *láa* (dies) 5[b]. 6[b]. *indochául* (gloria) 4[b]. *láam*, *laám* (manus) 9[a]. 12[a]. 26[b]. *maam*, *máam* (contumelia) 1[c]. 3[b]. 9[a]. *slaán* (salvus) 12[b]. *claar* (tabula) 15[a]. *faás*, *fáas* (vanus) 13[b]. 25[a]. In Camarac.: *baan* (albus).

Accessibilem hanc etiam productam vocalem esse infectioni, ut sunt aliae productae, plura demonstrant exempla: *hi fáithib* (in prophetis; nom. *infáith* Wb. 13[d], *rechto et faithæ*, legis et prophetarum, 21[b]; cf. vàtes) Wb. 13[a]. *nam braithre* (fratrum), *uambraithrib* (a fratribus suis; *bráthir*) Wb. 10[c]. 33[d]. *áirme* (gen., numeri; *áram*) Sg. 71[b]. *dogáithaimm* (gl. illudo), *dogaithaim* (gl. intelligo et pellicio), *dogáithim* (gl. alacto; cf. *gáth*, plur. *gáith*,

intelligentes) Sg. 24[a]. 145[a]. *gnaithiu* (magis usitatus; *gnáth*) Sg. 200[b]. *méit* (magnitudo; *már*, comp. *máo*) Wb. Sg. *sléinech* (salutaris; *slán*) Wb. 20[b]. Sunt tamen etiam sine infectione *láme*, *lámae* (gen., manus) Sg. 68[a]. 68[b]. *gnathiu* (usitatior) Sg. 179[a].

Notanda vocalis productae adjectivi regularis scriptionis *már* mutatio non infrequens in *o* productam: *ismór athorbe de dúnni* (est magna ejus utilitas nobis) Wb. 1[a]. *rocées side móor nimnith* (passus hic, Christus, magnam tribulationem) Wb. 6[c]. *is mór indethiden file domsa diibsi* (magna est sollicitudo quam habeo de vobis) Wb. 26[c]. *isfollus nach mór brig artic. linni* (gl. integros in nostra non invenimus lingua articulos; i. e. clarum est quod non est magnus valor articuli apud nos, Latinos) Sg. 26[b].

Ê producta gallica. Virgil. ecl. 10, 47: nives et frigora Rh*e*ni (et sic deinceps Rhênus apud omnes poëtas). Lucan. 1, 445: horrensque feris altaribus H*e*sus; id. 1, 424: optimus excusso Leucus R*e*musque lacerto; 1, 441: tu quoque laetatus converti proelia, Tr*e*vir. Auson. urb. 4: Tr*e*vericaeque urbis solium. Sidon. carm. 24, 32: ibis Tr*e*vidon. Auson. epist. 7: habet junctos Vasatica rh*e*da caballos. Venant. Fortunat. 3, 29: curriculi genus est, memorat quod Gallia, rh*e*da. Inscriptio metrica Mediolanensis apud Gruter. 1161, 6: visere C*e*nomanos. Duco huc etiam V*e*rona Catull. Claudian., ut et V*e*rannius, V*e*ranniolus (amici Catulli nomen) Catull. 9, 28. 47.

Vocalis *e* producta in lingua vetusta hibernica solet resolvi in IA, ÍA (rarior scriptio IE, EA, siquidem his significatur idem sonus), tam in monosyllabis quam in derivatis: *cen rian* (gl. cis Rhenum) Sg. 217[b]. *cian*, *cían* (gl. ultra, gl. remotus; cf. Cenomani) Wb. 3[c]. Sg. 39[a]. Prisc. Cr. 59[a]. *dian*, *dían* (gl. creber, gl. celer, gl. praepes, gl. pernix) Sg. 20[a]. 64[b]. 66[a]. 69[a]. *pian* (poena) Wb. 10[a]. *grian* (gl. lucifer; i. e. sol, *grien* in *grientairisem* gl. solstitium, Cr.) Sg. 61[a]. *fíal* (vèlum, velamen) Wb. 15[a]. *ciall* (intellectus) Wb. Sg. fq. *sliab* (mons) Sg. 63[a]. *cliab* (corbis) Sg. 49[b]. 53[a]. 67[a]. *dériad* (gl. bigae; *riad* = rhèda) Sg. 54[a]. *fiad* (coram) Wb. fq. *criad* (lutum) Wb. 4[c]. *riag* (gl. patibulum) Sg. 53[a]. *liacc*, *liac* (lapis) Wb. 4[d]. Sg. 22[a]. 65[a]. *deac* (num. X forma, alias *déec*, *déc*, cf. num.) Cr. Ml. *sciath* (gl. scutum) Sg. 49[b]. *cliath* (crates; med. lat. *cleta* ap. Cangium, *cletella* ap. Gregor.

Tur. 7, 37) in vetusto nomine urbis Dublinii *Athcliath* (vadum cratum) in chronicis hibernicis. *fíach, fiach* (debitum) Wb. 2[b].

Eodem modo cum flexionibus sive derivationibus: *arnaib pianaib* (poenis) Ml. 18[c]. *fociáltar* (subintelligitur) Wb. 29[c]. *adfiadar* (profertur) Sg. 74[b]. *fiadnisse* (testimonium) Wb. 1[d]. 2[a]. 3[a]. *cianós* (longinquus) Wb. 7[a]. *sliassit* (gl. poples) Sg. 66[b]. *o thosuch bliadne* (ab initio anni) Cr. 32[c]. *hi cach bliadin* (quovis anno), *isinbliadinsin* (hoc anno), *teora bliadni* (tres anni) Cr. 32[a]. 32[b]. *blíadnide* (gl. annotinus) Cr. 43[c]. *riagul, riagol* (règula) Wb. Sg. Cr. *fiacail* (dens) Incant. Sg. *fíaclaich* (gl. dentatam) Sg. 49[a]. *briathar* (verbum) Wb. Sg. fq. *friambriathra* (contra verba eorum) Wb. 31[b]. *criathar* (gl. cerebrum) Sg. 48[b]. *fíachaich* (debitores) Wb. 7[a].

In aliis tamen, accedentibus sive derivationibus sive flexionibus, *ia* recedit in *é* originariam, ita ut haec fere possit videri infectione orta ex *ia;* e. gr. *déne* (gl. celeritas; e *dían*) Cr. 18[b]. *dénum* (facere; ex eodem *dian?)* Wb. Sg. fq. *inna grene* (solis, gen.), *tarsingréin* (supra solem) Ml. 16[c]. *féle* (gl. honestas, gl. verecundia) Sg. 26[a]. Ml. 15[a]. *félmae* (gl. sepes; cf. *fial)* Sg. 50[b]. *isnaib slebib* (in montibus; *sliab)* Ml. 29[d]. *clébene* (corbis; *cliab)* Wb. 17[d]. *crédume* (gl. aurichalcum; compos. *cred - ume* e *criad?)* Sg. 73[a]. *armbrethre* (verborum nostrorum) Wb. 17[b]. Ita porro plura alia derivata atque etiam monosyllaba: *rélad* (manifestatio), *rorélus* (manifestavi) Wb. 12[d]. 13[a]. *félire* (gl. codice, aperto) Cr. 32[a]. *bélat* (gl. compitum) Sg. 24[a]. *bélre* (lingua) Sg. 31[b]. *céle* (maritus, socius) Wb. Sg. *gésachtach* (gl. pavo) Sg. 8[b]. *bés, bésad* (mos), *césad* (passio) Wb. fq. *téte* (luxuria) Wb. 20[b]. *sétche* (uxor) 10[a]. *létenach* (gl. audax) Sg. 50[b]. *inna letena* (gl. ausus, plur.) Ml. 16[c]. *décu, déccu, décad* (videre), *lég, legund, legatar* etc. (legere) Wb. *nóidécde* (decemnovenalis; cf. num.) Cr. *bél* (labium), *scél* (nuntius) Wb. fq. *cél* (gl. augurium) Sg. 69[b]. *ném* (gl. onyx) Sg. 113[b]. *fén* (gl. plostrum, plaustrum) Sg. 21[a]. *pen* (poena, cruciatus; supra *pian)* Wb. 15[a]. Ml. 16[a]. *trén* (fortis) Wb. Sg. fq. *mér* (digitus) Incant. Sg. *ét, æt* (zelus) Wb. fq. *rét* (res) Wb. Sg. fq. *lét* (gl. fidis) Sg. 46[b]. Sunt tamen, quorum *é* non originaria, sed contractione orta est procul dubio, ut *sét* (via, e *sent;* cambr. vet. *hint,* goth. *sinths,* via) Wb. 24[d]. *do déit* (gl. ad dentem; nom. *dét = dent)* Sg. 67[b]. *cétne* (primus;

cambr. *kynt, kentaf*) Wb. 1^a. *én* (avis = *ethn*, cambr. vet. *etin*, plur. *etinet* gloss. Oxon.) Sg. *cenél* (genus, = *cenethl*, cambr. vet. *cenetel*) Wb. Sg. fq. Quaeritur, annon simili modo orta sint et alia: *bél* (labium), *scél* (nuntius), *trén* (fortis)?

Scriptio vocalis duplex, praesertim in Wb., et hic non infrequens: *dée* (dei, genit., al. *dé*) Wb. fq., *glée*, *glæe* (clarus) Wb. 12^a. 12^c. *scéel* (nuntius) 27^c. *béelre* (lingua) 12^d. *céele* (socius) 6^d. *cenéel* (genus) 5^a. 28^b. *dorigéensat* (fecerunt) 5^a. *rocées, rochéess* (passus est) 6^b. 6^c. *bées, béesad* (mos, habitus) 9^a. 11^a. *déed* (inquietus) 25^c. *héet* (zelus) 5^a. *céetne* (primus) 7^b. *déec* (X; cf. num.) 15^b. *dreecht* (portio; in aliis locis *dréct*, *drécht*) 5^c. In Camarac.: *reet* (res). Rarior in aliis codicibus obvia est scriptio *eu* vel *ea*, e. gr. in Sg. *doscéulaim* (gl. experior) 157^b, in Incant. Sg. *éu, éum*, in Cr. Ml. *deac* (cf. p. 19).

Infectio hujus vocalis productae solet notari vel É, E, vel ÉI, EI (ut supra *á* et *ái*), e. gr. *bréthir*, *brethir* (dat., verbo; nom. *briathar*) Sg. fq. *dobreithre* (adverbiorum; *dobriathar*) Sg. 39^a. *ceille*, *céille* (gen., intellectus; nom. *ciall*) Sg. 188^a. 193^a. *céle, céele, céile* (socius) Wb. 6^d. 9^d. 25^a. *cocéilsine* (gl. societas) Wb. 19^a. *coséitchi* (cum uxore; nom. *sétche*) Wb. 10^a. *étside* (auditorum, gen.) Wb. 11^a. *indhéitsidi* (auditores) 30^d. *éitset* (audiunt) 13^a. *cen imdéicsin* (sine circumspectione) Wb. 22^c. *léicci* (sinit), *roléiced* (concessum est), *léicid* (sinite) Wb. 3^d. 5^b. 6^b. *o bréinciu* (gl. a carie) Cr. 34^b. Ita et in monosyllabis: *féith* (gl. rien, gl. fibra; cf. *teora féthi* Incant. Sg.) Sg. 63^b. 69^b. 100^a. *sléic* (gl. lodix) Sg. 69^a. *léir* (nobilis Wb. 4^c. Sg. 41^a, comp. *lériu* Sg. 41^a. *seim* (gl. macer) Sg. 37^a, *seimtana* (gl. exilem) Sg. 14^a, comp. *semiu* (gl. exilior) Sg. 14^b. *ceil* (sensum, acc. e *cial, ciall*) Wb. 9^a. *hi ceill, huacheill, huachéill* (dat.) Sg. 61^a. 67^a. 77^a. *ipéin* (in poena) Wb. 26^a. *céin* (donec, quamdiu; a *cian*, remotus) Wb. 10^b. *isleib* (in monte) Wb. 15^b. *ho sleib do sleib* (e monte ad montem) Ml. 29^d. *bréic* (mendacium; acc.) Wb. 27^b. *re cach réit* (gl. inprimis; i. e. ante omnem rem) Wb. 13^a. *téit* (luxuriosae, plur. fem.) Wb. 29^a. In hisce posterioribus est *é* infecta a flexione interna *i*.

Propria est infectionis scriptio ÉIUI, ÉUI, ÍUI, ÉOI, ante liquidas plurimum: *indféuil* (caro) Ml. 22^d. *beóil, béiuil* (labia, plur.; *bél*) Wb. 7^d. 12^d. *ceneóil, cenéuil* (generis; *cenél*) Wb. 1^b.

5[c]. 17[c]. *ceníuil, ceniuil, cenéuil, cenéiuil* Sg. 28[b]. 30[b]. 32[b]. 40[a]. 61[a]. *docheneiuil* (gl. communia sunt; adj. compos. plur.) Sg. 64[b]. *no. feíuir* (gl. carex; i. e. nom. graminis, gen. a *fér;* cf. Vèrona?) Sg. 68[b]. *indeiúin* (avis, gen.; *én*) Sg. 93[a]. *tríuin* (herois, gen.; *trén*) Sg. 96[a]. *tréuin* (plur., fortes) Wb. 27[a]. *adgeuín, adidgeuín* (cognoscit, cogn. eam; 1. pers. *adgénsa*, cognosco, in eodem loco) Wb. 12[c]. *ni etargeiuin side riam* (non noscit hic ante) Sg. 197[b]. Exemplum ubi non est liquida: *indeoit* (gl. zeli; nom. *ét, æt* Wb. fq.) Ml. 32[d].

Î in vetustis nominibus gallicis. Catull. 102: mihi redde decem sestertia, S*i*lo; 33: V*i*benni pater. Lucan. 1, 426: docilis rector rostrati Belga cov*i*ni. Martial. 12, 24: o jucunda, cov*i*ne, solitudo. Sil. Italic. 17, 422: agmina falcifero circumvenit arcta cov*i*no. Idem 4, 80: agmen T*ic*ini flectit ad undas (concordat Claudian. VI. Cons. Hon. 195). Auson. Mosell. 438: haec ego, V*i*visca ducens ab origine gentem, Ausonius; ibid. 11: N*i*vomagum divi castra inclita Constantini; urb. 14: D*i*vona Celtarum lingua fons addite divis. Sidon. carm. 24, 16: hinc te suscipiet benigna Br*i*vas. Addo et *Livius*, *Plinius*, nomina gallica Italiae superioris: pellibus exiguis arctatur L*i*vius ingens. Martial. 14, 190. vidit nubentem Pl*i*nius androgynum. Auson. epigr. 69; * nec non *Sidonius*, Galliae meridionalis: hoc te S*i*donius tuus precatur. Sidon. carm. 13, 25.

Manet intacta vocalis haec in vocibus hibernicis, e. gr. *lí* (color, splendor: *arlí*, gl. propter gloriam vultus, i. e. splendorem faciei, Mosis; cambr. subst. et adj. *liu*, color, colorosus; cf. Livius) Wb. 15[a]. *síl* (semen; cf. Silo ap. Catull. et Silus Novariensis ap. Sueton. de clar. rhetor. 6, Silius Tacit. Annal. 11, 35, et Silius Italicus) Wb. 4[c]. 13[c]. Sg. 63[b]. Cr. 18[a]. *míled* (mîlitum), *mílte* (mìlitia) Wb. 11[a]. 28[a]. *fín, fínn* (vînum) Wb. 11[b]. 28[b]. Sg. 35[a]. *scrín* (gl. armarium), *scrínire* (gl. arcarius; cf. germ. scrîn, schrein) Sg. 33[a]. Wb. 7[c]. *scríbend*, *roscríb*, *roscríbad* (formae verbi scrìbere) Wb. Sg. fq. *síd, síid* (pax; cf. Sìdonius) Wb. 24[b].

* *Livo* in inscriptione ad lacum Verbanum: Cracca Livonis fil. Orell. 4901 et *Livius* Apollinis (Beleni gallici) cognomen in inscr. Bonnensi: Apollini Livio Orell. 2021. Nomen viri armor. *Plinis* ap. D. Mor. 275.

27[c]. *ídol* (ìdolum) Wb. fq. *ríg* (rex, princeps; cf. nomina virorum et populorum composita-*rix* = rigs, gen. - *rigis*, plur. - *riges*,* quae vox eadem est, quae in germanicis secundum legem mutarum scribitur - *rîcus*, goth. - *reiks*) Wb. Sg. *fích* (gl. municipium), *o fích* (gl. a pago; lat. vìcus, germ. wìh, wìk) Sg. 37[b]. 53[a]. Alternant tamen interdum inter se vocales productae, non solum in diversis linguis, sed etiam in una eademque; e. gr. *rolín, línad* (implevit, implere), verbum frequentissimum, e quo adj. et subst. *lán, láne* (plenus, plenitudo), est lat. *plênus*, ut *ríg*, de quo modo dictum, lat. *rex, rêgis*, et *fír* cum suis derivatis *fírian, fírinne* (in Wb. fq.) lat. *vêrus, vêritas*. Subst. hibern. sing. *dia*, gen. *dée*, plur. *dé, déib* (deus), redit ad formam *dêv*; contra *dîv* obvia in gallicis nominibus plurimis, ut Divio, Divona, Divodurum, Divitiacus, quacum concordant et cambricae scriptiones (cf. Î britann.).

Voces aliae quaedam hibernicae vetustae signo solito notatae: *ní* (res, aliquid) Wb. Sg. fq. *bí* (gl. pix; adj. *bíde*, gl. Picenum, gl. Picens) Sg. 50[b]. 68[b]. *rím* radix derivatorum et compositorum *rímaire* (computator) Cr. 3[b], *adrími, adrímfiter* (computare, comparare, formae verbales) Wb. fq. *lín, línn* (pars: cf. *fín*, *fínn*) Wb. Sg. fq. *lín* (gl. retis, rete) Sg. 46[b]. *sín* (tempestas) Cr. 33[b]. *dínu* (gl. agna) Sg. 39[b]. 49[a]. *díles, díless* (certus, proprius) Wb. 5[b]. Sg. 27[a]. 29[a]. *dílmin, dílmain* (licitus) Wb. 4[b]. Sg. 163[b]. 210[b]. *lír* (gl. colera rubea) Cr. 35[a]. *aconmír* (gl. medicatis frugibus offam; cf. gael. *mìr*, offula, mica) Sg. 103[b]. *dír* (conveniens, justus) Ml. 30[c]. *tír* (terra) Wb. 2[c]. 33[b]. Sg. 39[b]. *cír* (gl. pecten) Sg. 63[b].

---

* Nomina populorum Bituriges, Caturiges Caes. Plin. Nomina virorum apud scriptores: Ambiorix, Dumnorix, Lugetorix, Orgetorix, Cingetorix, Vercingetorix, Eporedorix ap. Caes.; Bojorix ap. Liv. (34, 46). In inscriptionibus, ap. Grut. 921, 2: Andebrocirigis f.; ap. Murat. 643: *Ἀλβιοριξ Ἀτεπορειγος*; 1225: Bellorix; apud Orell. 347: Togirix; 1974: Eporedirigis f.; 1980: Marti Caturigi (proelii regi); 2059: Apollini Toutiorigi; 4967: Vassorix; ap. Stein. 115: Magiorix; 996: Elvorix; 703: vicani Segorigenses. In nominibus virorum britannicis, tam cambricis quam armoricis, - *ri* (= rig) non solum in eadem positione occurrit, e. gr. *Clotri*, *Bledri*, sed etiam frequentius praecedit (cf. Î et G britann.). Ita et nomen viri hibern. *Rioghbardan*, *Rigbardan* in Annal. IV. magistr. ap. O'Conn. 3, 616. 632. Addenda nomina vetusta locorum Rigodulum Tac., Rigomagus Stein. Ammian., *Ῥιγοδοῦνον* (oppid. Britann.) Ptol.

Prisc. Cr. 27b. *hís* (gl. infra) Sg. 46a. *ísil* (dejectus, demersus) Cr. 18b. *sís* (hic) Wb. Sg. *bríg* (valor) Wb. 11a. 19c. Sg. 150b. * *dítiu* (gl. teges), *dídditk* (gl. velum velox) Sg. 50b. 57a. 60b. *scíth* (molestia) Wb. 23d. *dídnad, díthnad* (salus, sanitas) Wb. 1b. 14a. *críeh* (finis) Sg. 9b. 217b. Oritur interdum *í* ex *e* vel *i* correpta, si sequens *n* excutitur, e. gr. *mís* (gl. mensis) Cr. 32a. *mistae* (gl. mensurnus, gl. menstruus) Sg. 38a. 58b. *cís* (gl. fiscus, gl. vectigal; = census) Sg. 37b. 52b. *cístae* (gl. censorius) Sg. 35a. *lígim* (gl. linguo, linxi; i. e. lingo) Sg. 176a. *críthid* (gl. emax; rad. verb. *cren*, cambr. *pren*, emere) Sg. 60b. In aliis et productio orta est e combinationibus *ja, jo: íc, ícc* (salus, sanitas; cambr. *iach*, sanus, *iechuit*, sanitas) Wb. fq. *íth* (gl. puls; cambr. *iot;* cf. J hibern.) Sg. 70a. 113b.

Scriptio duplicata in codice Wb.: *lii* (color, splendor) 12b. *nii* (res) 8a. *gniim* (factum) 1d. 6a. *liin* (pars) 27c. *diir* (proprius, conveniens) 26a. 31b. *tiir* (terra) 29d. *aisndiis* (praedicatio) 12d. *síid* (pax) 27c. *briig* (valor) 6b. *iicthe* (salvatus) 5c. *diith* (gl. detrimentum) 8d. *sciith* (molestia) 18a. Scriptionis *iu* in aliis codicibus pro *í*, ut *áu, éu* pro *á, é* (p. 19), non certa sunt exempla, forsan *giugrann* (gl. anser) Sg. 64b, quod scribitur ab eodem 36a *gigrann:* et *diuscart, diuscoilt* in Incant. Sg. pro *díscart, díscoilt?* Sed confer in decompositione formulam DO-O transeuntem in DIU. In hodierna tamen scriptione hibernica et gaelica frequens est *io* pro *í*.

Infectionis expers est *í*: *airde síde* (signum pacis) Wb. 24b. *rún ícce* (mysterium salutis) Wb. 20d.

Ô longa gallica apud poëtas latinos veteres. Horat. od. 1, 16: N*o*ricus ensis. Virgil. Georg. 3, 474: N*o*rica siquis Castella... videat. Id. eclog. 9, 28: nimium vicina Crem*o*nae Mantua. Catull. 35: Ver*o*nam veniat, novi relinquens C*o*mi moenia; 59: B*o*noniensis Rufa. Martial. 14, 195: magna suo debet Ver*o*na Ca-

---

* Sensu adjectivi: mater ejus (S. Endei) *Brig* nomine id est *rigorosa vel virtuosa*. Boll. Mart. 3, 269. Mater *Briga* (S. Congalli). Boll. Mai. 2, 580. mulier *Brigh* ibid. p. 582. Ita et britann. *bri* (= *brig*) in adj. compos. cambr. *guobri* (gl. gravis) gl. Oxon., obvium etiam in nominibus virorum armoricis *Catwobri, Haelwobri* etc.

tullo. Auson. Mosell. 365: tenuemque Drahonum. (Addo *δουκωνέ* nomen herbae gallicum apud Dioscoridem 4, 172 et *Δαβρώνα*, nom. fluv. Hiberniae ap. Ptol.). Sil. Italic. 4, 148: Bojorum mobilis ala.

Producta *o* hibernica, analogiam sequens productae *e*, resolvitur in UA, pro quo interdum in forma infectionis occurrit UÁI jam in monosyllabis: *uáir, huáir* (= hòra; ita quidem lego in hoc loco: *lase bas nuáin do*, gl. cum ei vacuum fuerit, cum artic. *n-uair;* frequentior gen. *hóre, huare,* dat. *do uáir*, gl. ad horam, *isindóin uáir*, in una hora) Wb. 14[a]. *buáid* (victoria) Wb. 27[c]. 30[d]. *innam buadach* (gl. victorum; cf. Bodiocasses, Bodiontici, Teutobodiaci Plin., Boadicea Tac., pro Boodicea, Bòd.? Bodicus, Britannor. comes, Greg. Tur. 5, 16) Ml. 21[d]. 34[a].* *dintsruth buadarthu* (gl. de turbulento rivo; nom. *buadarthe;* cf. Bodotria Tac., = Bodortia?) Ml. 2[b]. *sluag* (gl. agmen; cf. *Catuslogi*, i. e. pugnae agmina, pugnaces, belgicus populus, uti legendum apud Plin. 4, 17 pro corruptis lectionibus *Catoslogi, Catuslugi, Castulugi, Castologi*) Sg. 20[a]. *húathad, huathad, huathath* (singularitas; cf. *Ὠταδινοί*, pop. Britanniae ap. Ptol., i. e. singulares, pauci) Wb. 4[d]. 5[a]. Non sat accurate expressum videtur apud veteres adj. *tualang* (aptus, peritus) Wb. 6[d]. 12[d]. 13[d], obvium jam in nomine populi *Tulingi* ap. Caes., *Tylangi* apud Avien., rectius *Tolangi*. Addo alia exempla solutae *ua, uai: luam* (gl. celox) Sg. 69[a]. *ruamnae* (gl. lodix) Sg. 69[a]. *fúan* (gl. tunica, lacerna) Wb. 30[d]. *ocuain* (gl. benignas, doce adolescentulas) Wb. 31[a]. *cuanene* (gl. pugil) Sg. 50[a]. *ishé fodrúar* (ipse effecit id, deus, rad. *úar*) Wb. 15[a]. *túare* (cibus) Wb. 6[b]. 10[c]. *húas, túas, anúas*

---

* Poterunt videri adducenda etiam Boduognatus Caes., Maroboduus (nomen procul dubio origine germanicum, sed ut videtur ad etymologiam gallicam transformatum a vicinis Gallis) Tac., Ateboduus Inscr. Grut. 758, 11. Sed erit in his potius statuenda correpta *o*, cum non raro occurrat-*bodu* adhuc in nominibus virorum compositis armoricis et cambricis. Armorica e chartular. Rhedonens.: *Tribodu* 1, 26. 2, 13. *Catwodu* 1, 20. *Eubodu* D. Mor. 328. Cambrica e libro Landav.: *Arthbodu* 77. *Arthbodu, Arthuodu* 136. *Gurbodu, Guruodu, Gurrodu* 150. 153. 154. 170. 220, in quo libro est etiam derivat. *Boduc* 229. Eandem correptam *o* exhibet etiam hodiern. cambr. *bodd* (beneplacitum, voluntas), *boddus* (gratus, acceptus). Hibern. *buad, buaid* (victoria) britannice est *bud* (cambr. hod. *budd*) item sat frequens in nominibus virorum, ut *Catbud, Budhoiarn, Budic, Wrbudic* (cf. Ô britann.).

(supra) Wb. Sg. Cr. *gúassacht* (periculum) Wb. 13[c]. *gruad* (gl. mala) Sg. 14[a]. *buadlia, buáidlia* (gl. fornix) Sg. 69[a]. 113[a]. *tuag* (arcus, *tuag nime*, arcus coeli) Sg. 107[b]. *fúad, fúath, fuath* (forma, figura) Wb. 24[a]. 32[a]. 32[c]. Sg. 3[b]. 137[b]. *tuad, túath* (populus) Wb. 4[d]. 5[b]. 30[b]. *ar luach* (gl. propter foenus) Sg. 41[b]. *bruach* (gl. margo) Sg. 61[a]. *lúacharnn* (gl. λαμπάς) Sg. 47[a].

In quibusdam *ua* soluta redit in *ó* originariam accedente flexione sive derivatione: *uathad*, dat. *in óthud* (in singulari), deriv. *óthatnat* (gl. pauculus) Sg. 41[a]. 49[a]. *luacharnn*, gen. *lochairnn* (laternae) Sg. 24[a].* *dorórta* (factus est) Sg. 65[a]. Sed vix certus et strictus usus hic statuendus erit. Alternant enim saepius formulae: *huáir* (hora), gen. *hóre: cuit hóre* (ratione horae) Wb. 16[b], accus. *hóir: cid co hóir* (gl. neque ad horam) Wb. 18[d]; sed Cr. 25[c]: *teora cuthramdin heare* (gl. dodrans horae). Eodem modo multum variant scriptiones vocis frequentis in Wb. et Sg. *uare* (subst. causa, adv. quia), *huare, uáire, huaire, óre, hóre.* E *buáid* (victoria; manus altera codicis Wb. in eodem loco scribit *boid*) occurrit gen. *buade* Wb. 24[a]; e *tuath* (populus) gen. *tuaithe* Wb. 5[a]. 16[d]. 28[b], accus. *tuáith (etir tuáith)* 28[d], plur. *túati* 27[c], atque quod in Cr. scribitur *suas* (sursum) est in Wb. *soos* (gl. sursum) 20[a], *i sósib* (gl. in altis) 2[b].

Voces, in quibus servatur *ó*, e codicibus nostris: *óa* (gl. jecur) Sg. 65[b]. *óa* Wb. 12[b]. *bóchaill* (gl. bubulcus; cf. *bugel*, gl. pastor, Vocab.) Sg. 58[b]. *bóu (ni torbe dobóu*, gl. ad nihil utile, verbis contendere) Wb. 30[b]. *indróm* (Roma) Sg. 174[a]. *srón* (gl. nasus), *srónbennach* (gl. rhinoceros) Sg. 95[b]. 97[a]. *brón* (tristitia) Wb. 5[d]. 14[d]. Sg. 42[a]. *medónda, medóndæ* (medius) Sg. 10[a]. *inmedóncha* (intestina) Wb. 12[b]. Sg. 111[a]. *muirmóru* (gl. siren) Sg. 96[b]. *córe* (pax) Wb. 2[d]. 5[a]. 7[b]. 13[a]. *stóride* (corporalis) Wb. 2[b]. *tóbe* (decisio) Wb. 2[c]. 5[b]. Sg. 118[b]. *óg* (integer, perfectus) Wb. Sg. *óge* (integritas, virginitas) Wb. 10[a]. *lóg* (merces) Wb. fq. *tróg* (miser; cf. Trogus, Trogmi) Wb. 19[b]. *trócaire* (misericordia) Wb. 5[c]. 15[b]. *bóc* (gl. osculum) Sg. 46[a]. In quibusdam *ó*

---

* Patet inde forma gallica *lócarn* (concordat brit. *lugarn* in Vocab.), quae et hodie integra manet, ut videtur, in nomine *Locarno*, oppidi ad caput lacus Verbani (lago maggiore); latinam formam contra exhibet *Lucerna*, nomen civitatis helveticae ad finem lacus Lucernici.

orta est contractione ex *au*, de quibus videsis sub hac diphthongo; major contractio est in voce *óc* (juvenis), de qua sub J et V spirantibus.

Scriptio duplicata vocalis: *soos* (gl. sursum) Wb. 20[a]. *coór* (gl. locus, libri) Wb. 12[d]. *imróol* (plenitudo? cf. *foróil*, *furóil*, abundantia, Wb. 10[d]. 16[c]. *deróil*, penuria, 18[a]) Wb. 12[a]. In Camarac.: *ood* (ab eo). In Sg. *sóol* (gl. velum; sed 70[a]: *seol*, gl. carbasus) 14[a], *lóon*, *loon* (gl. adeps) 70[a]. 125[a].

Infectio hujus vocalis productae procul dubio est ÚAI, UÁI sive ÓI: *uáisliu*, *huaisliu* (altior, nobilior; *uasal*) Wb. 19[d]. 33[d]. *ni foruáisligemni* (gl. non superextendimus nos) Wb. 17[b]. *úaithed* (solitarius: *ni ba úaithed*, gl. adventus cum omnibus sanctis) Wb. 15[a]. *asatoróimed asrúaim* (ἅπαξ λεγόμενα in loco obscuro glossae marginalis; cf. *buaid* et *boid* supra) Wb. 11[a]. *preceptóir* (praeceptor; plur. *preceptóri*) Wb.

Û gallica producta. Auson. Mosell. 423: hostibus exactis Nicrum super et Lupod*u*num. Sidon. carm. 13, 24: reddas patriam, . . Lugd*u*num exonerans suis ruinis. Venant. Fortun. 3, 29: urbs Vered*u*na; id. 8, 6: Augustod*u*num. Horat. od. 4, 4. 14. Ovid. Fast. 1, 12: Dr*u*sus (concordat Claudianus).* Auson. Mosell. 355: S*u*ra tuas properat non degener ire sub undas.**

Mansit integra vocalis haec in lingua hibernica: *dún* (gl. castrum, gl. arx) Sg. 57[a]. 60[b], deriv. *dúnattae* (gl. castrensis) Sg. 57[a]. verb. compos. *frisdúnaim* (gl. περιβάλλω τὸν μόχλον, obsero, obserare) Prisc. Cr. 57[b], praet. *frisrodúnsat* (gl. obstruxerunt) Ml. 22[a], pass. *frisduntar* (gl. obstruitur) Ml. 14[c]. En hic codicibus

---

* Cic. Brut. 28: pronepos est Drusi, qui primus cognomen hoc ab interfecto *Druso*, *Gallorum* duce, tulit. Cf. Condrusi, nomen populi belgici. Nomen vetust. hibern.: Simul filius *Druis* Annal. Ulton. ad a. 721 ap. O'Conn. 4, 79. Subst. hodiern. *drús*, *drúis* (libido).

** Sura Mosellana, hod. Sure; est etiam Sura Rhenana, Alsatica. Nomina virorum gallica in inscriptt.: Surus (Cremonensis) Orell. 2728. Surus (Tribocus) Orell. 3108. Surinus in inscr. Ratisbon. ap. Grut. 715, 1. Cf. et Surontium, locus Norici, in tab. Peut. Cf. hodiern. cambr. *sir* (gaudium, bonus animus)? Fuerit inde significatio nominum Drusus, Surus haud multum diversa, i. e. libidinosus, hilaris. Cf. supra p. 26 nom. propr. Briga e subst. *brig*.

nostris adhuc sat notam et communem vocem, quae passim occurrit in vetustis nominibus oppidorum gallicorum, e. gr. Lupodunum, Cambodunum, Augustodunum etc. Ut forma, ita etiam significatione vix differt ab hac voce dûn vox *dûr,* quae non minus frequens est in compositis oppidorum nominibus gallicis vel britannicis, tam in anteriore quam posteriore loco: Autissiodurum, Divodurum, Bojodurum, Vitudurum, Octodurum, Brivodurum, Batavodurum etc. Durobriva, Durocatalaunum, Durocortorum, Durocornovium, Durovernum etc. in Itinerariis et apud scriptores. Lexicon enim hibernicum (O'Reilly) exhibet adj. *dúr* (mihi non obvium in glossis meis), in vetustis glossis glossatum voce *daingean* (adj. fortis, securus, subst. fortificatio).* Significatio adjectivi etiam priori voci *dún* (i. e. firmus, fortis) vindicanda est, jam in vetustis gallicis virorum nominibus Conetodunus Caes., Cogidunus Tac., ut in hibernicis vetustis, e. gr. *Mailedún* Cr.** Et sic porro in aliis vocibus: *múlu* (mûlos, acc. plur.), *múldae* (gl. mûlionicus; cf. nomen viri britannicum in inscript. ap. Grut. 700, 6: Epomulus, i. e. equomulus) Sg. 33[b]. *cúl* (tergum; cf. lat. cûlus) Sg. 148[b]. *dúl* (mundus), *dúli* (res), *dúlem* (creator) Wb. Sg. fq. *rún* (mysterium; cf. goth. germ. rûna) Wb. fq. *múntith* (gl. eruditor) Wb. 1[d]. *glún* (gl. genu) Sg. 63[a]. 172[a]. *dúsin* (partic.) Wb. *cúbus* (conscientia; cf. Bituriges Cûbi?) Wb. 1[d]. *rumúgsat* (gl. suffoderunt, altaria tua; i. e. absconderunt? cf. Sg. 9[b]: *formúigthe*, *formúchthai*, gl. abscondita) Wb. 5[a]. *arascrúta* (gl. amplectentem) Wb. 31[b]. *dlúth* (gl. stamen) Sg. 14[b]. *dlúthe* (apertus) Sg. 6[a]. 9[a]. *múchni* (gl. proditores protervi; rad.

---

* Adj. in Ml. 32[a]: *isindun daingen* (gl. in edito, positus; i. e. in castro firmo); verb. denom. in Sg. 19[a]: *daingnigim* (gl. moenio). Subst. in inferiore latinitate: *dangion* (apud Orderic. Vital.), *danjon*, *dongonus*, *donghon*, *donjon* (castrum) ap. Cangium; etiam nunc exstans in gall. *donjon*, *dongeon*. Concordat cum dictis etiam hodiern. cambr. *dir* (= dûr), subst. securitas, adj. certus, firmus.

** In notitia chronologica in Cr. 17[a]: "*bás muirchatho m. mailedúin* (mors Moricati filii Maeliduni) *hi cluain m. cunois áimda chiaráin X anno.*" Idem nomen in chronicis hibernicis: *Catasach mc Maoileduin*, Ann. IV. mag. O'Conn. 3, 229. *Catusach mac Maelduin*, *Congal mac Maeleduin*, Ann. Ult. O'C. 4, 62. 64. Praecedit quoque, ut *dur*, et *dun* in nominibus: *Dunchad*, *Dunchadh*, Ann. Tigern. et IV mag. O'C. 2, 212. 3, 230. 258. *Dunghal* Ann. IV mag. O'C. 3, 285.

múg, múch?) Wb. 30[c]. Haec quoque vocalis interdum contractione orta est, e. gr. in *nú* (novus), *clú* (rumor), *túus* (initium) e nov, cliv, tivis (cf. V hibern.), in *dúthract, dúthracht* (voluntas) Wb. fq. e *dofuthracht.*

Notanda producta *u* alternans cum aliis vocalibus, praesertim cum *a* producta in quibusdam vocibus: *gnúis* (facies) Wb. 12[b]. *ó gnúis* (gl. a facie) Wb. 25[d], plur. *na gnuissi* (gl. ora) Ml. 32[c]. *gnús*, gen. *gnúso* (mos, consuetudo) Sg. 215[a]. *airdegnúsigud* (gl. significatio) Sg. 77[a], redeunt ad radicem *gné, gén* (cf. supra compos. *adgén, adgeiuin*, p. 24), ex qua et frequens adj. *gnáth* (con suetus), et subst. *gnás* in Wb. 10[a]: *triagnáissi* (per consuetudinem ejus, cum ea, uxore), et ibidem: *maith les ágnasi* (gl. consentit habitare cum illa). Eodem modo *túth* (animus: *dochum tútha sóere*, gl. pro libertate: Aeneadae in ferrum pro libertate ruebant, Virgil.; i. e. cum animo libero) Sg. 31[b], *tintuúth* (= *do-in-t.*, interpretatio) Wb. 12[b], *tintud septien* (interpretatio LXX) Ml. 2[a]. 3[a] et *tintáith* (interpretamini) Wb. 12[d]. *dorintai* (interpretatus es), *tintaesiu* (interpretaris) Ml. 3[a]. *tentathig*, *inna tintatach*, *na tintathach* (interpretes, interpretum) Ml. 2[a]. 2[d].* Ita porro et in Sg. *impúth* (gl. vertex) 60[b]. *impúd* (gl. στροφή) 106[b]. *tre impuud* (gl. per anastrophen) 202[b], et *impáidach* (gl. versutus) 60[a]. Addendum etiam videtur *lúud* (gaudium, voluptas?) in Wb. 2[b]: *islúud leu teistiu fuile* (gl. veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem; i. e. est gaudium eis effusio sanguinis), si confertur cambr. hodiern. *llawdd* (voluptas, deliciae; = làd), *lloddi* (gaudere).

Vocalis duplicata: *clúu* (gloria, fama) Wb. 7[c]. *rúun*, *ruún* (mysterium) Wb. 1[d]. 12[b]. 12[d]. *cúul* (*iarnachúul*, *iarcúul* post

---

* Quaeritur an supponenda sit radix *dá* (*tá* pro *dá?* cf. infra de consonis) et conferendum hibern. *dá-n* (scientia) et graec. δι-δά-σκω. Hoc si est, vetustam jam alternationem monstrant nomina gallica Indutius in inscript. ap. Orell. 431, Indutiomarus ap. Caes. (cf. nom. hibern. *Iondatmar* ex O'Conn. jam memoratum p. 19 not. **). Inde et vix poterunt supradictae voces ortae esse assimilatione ex *gná-us*, *tá-ud*, *impá-ud* etc. Non adduco nomen sancti britannici *Iltutus, Ildutus:* schola egregii magistri Britannorum *Eltuti* nomine. Boll. Jul. 6, 575. insula usque in hodiernum diem Lanna *Hilduti* vocatur. Boll. Jan. 2, 958. In hoc enim est subst. brit. *tut*, hibern. *tuath* (populus; = tôt).

tergum) Wb. 24ª. *dúusin* (partic.) Wb. fq. Supra *lúud, tintuúth* Wb. *impuud* Sg. *arthuus* (primum) Ml. 19ᵇ. 29ª. In Camarac.: *duun* (nobis).

Infectio ÚI: *tuiste dúile* (creatio mundi) Wb. 5ᶜ. *ramúinset* (didicerunt; cf. *múntith*) Wb. 5ᵇ. *huandlúithi* (gl. rimà; cf. *dlúthe*) Sg. 46ª. *túithlae* (gl. gibbus) Sg. 22ª. *formúigthe* (cf. supra *formúchthai*), *indformúichdetad* (gl. absconditae, extremitatis) Sg. 9ᵇ.

Patet e dictis, multum quidem et vocales productas affectionibus obnoxias esse, non tamen adeo, ut sunt correptae. Poterant manere intacti tres apices *â, î, û;* intermediae *é, ó* pro parte tantum solutae in eas, inter quas sunt mediae, *ia* et *ua*, quarum et infectio *éi, ói, uái* frequentior est. Priorum *î* nunquam inficitur; *â* et *û* infectione fiunt *ái* et *úi*, non tamen semper.

Postquam dictum hucusque singulariter de vocalibus tam brevibus quam longis, hoc loco in communi addenda sunt quaedam de earundem vocalium productione et elisione in quibusdam positionibus.

Quamvis in positione, ut dicunt, i. e. ante consonam geminatam, proprie locus esse non possit vocali productae, patet tamen tam e signatione codicum nostrorum (quamquam multum abest, ut sit communis haec notatio) quam e solutione vocalium *e* et *o* in *ia* et *ua*, vocales origine breves in lingua vetusta hibernica factas esse longas ante combinationes semivocalium, praesertim *l*, *r* et *s*, cum ceteris consonis. Exempla ante alia manifesta sunt: *sians* (= *sêns*, sensus) Wb. 11ª. 12ᵈ. *issíansib* (: *ni issíansib spirítáldib móiti*, gl. frustra inflatus sensu carnis suae; i. e. non in sensibus spiritualibus gloriatur; sed 23ᵇ: *i cach sens foirbthiu*, gl. omni sensu) Wb. 27ª. *uall* (= *ualb*), gen. *uáilbe* (superbia; cf. Ὀλβία ap. Ptol., oppidum Galliae Narbonensis) Wb. 10ᵇ. 11ᶜ. 30ᵇ. *cuart* in adverb. *inchuartaigthith* (gl. circum) Sg. 218ᵇ, *immecuáirt* (circumcirca; cf. Cortoriacum, Durocortorum) Incant. Sg. *críst* (Christus; etiam nunc *Críost* = Crìst) Wb. 15ª. Eodem modo et ceterae vocales: *fáilte* (gaudium) Wb. fq. *intatáreud* (relatio), *atárcadach* (relativus) Sg. 200ª. 209ᵇ. *doáireci, táirect*

(efficit, efficiunt) Wb. 3[b]. 12[c]. *rechtáircidi* (gl. legislatores) Sg. 44[a]. *móirb* (mortui; pro *máirb*) Wb. 11[d]. *nomérpimm* (confido) Wb. 6[c]. *intairdérgud arrudérgestar dia* (gl. propositum dei) Wb. 4[c]. *airdérgud* Sg. 63[b]. *dimdérgud* (gl. de strato meo) Ml. 21[c]. *esséirge* (resurrectio) Wb. fq. *indearc* (amor; = *indṡerc*, cf. *deac* = *déc*, p. 19) Wb. 33[d]. *indírge* (gl. iniquitas) Wb. 1[c]. *mílchumae* (gl. cimex) Sg. 69[b]. *cóim̄dith* (dominum, acc.) Sg. 29[b]. *asóircc* (verberat) Wb. 11[a]. *dúlchinne* (remuneratio) Wb. 3[b]. 20[c]. *cúrsagad, cúrsachad* (reprehensio) Wb. 7[d]. 14[d]. *todúrgim, dodúrgim, totúrgim, dotúrget* (irrito, irritant) Sg. 24[a]. 54[a]. 60[b]. 68[b]. *úrphaisiu, do úrfuisin* (gl. cancer, morbus) Sg. 100[a]. *rúsc* (gl. cortex) Sg. 68[b]. Idem usus et ante duplicatas illas consonas: *ciall*, gen. *céille* (sensus; cf. *rochell*, cognovit, Sg. 202[b]) Wb. Sg. fq. *bóill* (membra; pro *báill*, alias *baill*) Wb. 11[d]. Non solitaria est lingua hibernica in hac re; nam et germanica scandinavica producit vocales quasdam (non scilicet omnes) origine breves ante combinationes ejusmodi, e. gr. *lm, ls, lf, lg, lp, lk, ng, nk, st, sk*. Adeo et hodie lingua vulgaris Rhenensis francica (prope Spiram, Heidelbergam) mire producit *a* in vocibus *gârde'* (hortus), *wârde'* (exspectare) etc.

Contra eliduntur frequenter vocales radicis in vocibus auctis ab initio et in fine, plurimum quidem breves, interdum tamen et longae. Perierunt e. gr. *á* vel *í* in his: *ni fodlat chenel* (gl. non discernunt genera; sed affirmative: *fodalet chenel* Sg. 198[b]; sing. *fotdáli* Wb. 12[a]. *fodáli cenél* Sg. 107[a], a *dál*, pars, cambr. *daul*) Sg. 197[a]. *comalnad, comalnatar* (implere, implent; rad. *lín, lán*) Wb. fq. *comḟuirmud* (combinatio; = *com-fo-rímud*) Sg. 203[a]. *remḟuirmedcha* (gl. praepositivae; = *rem-fo-rím.*) Sg. 212[a]. *ataruirmiset* (adposuerunt, adnumeraverunt; mox *atarímtis*, adponebant) Sg. 188[a]. Vocales breves elisae, A: *ní fodmat* (non tolerant; affirmative: *donaibhí fodaimet* Wb. 2[c]; britann. *gwoddaf, guddaf*) Wb. 20[c]. *isimmalle fosdidmat* (gl. restituti in corpore sustinebunt, futura supplicia mali; = *fos-dodaimet*) Ml. 15[c]. *adrograd, ararograd* (vetitum est; = *rogarad*) Wb. 2[c]. 3[c]. *forchongrimm* (praecipio; *for-con-garim*) Wb. 9[d]. *conrochra* (ut amet; = *conrocara*) Wb. 6[d]. *coscramni, conchoscram* (destruimus; *coscar*) Wb. 2[b]. *coscrad* (pro *coscarad*, destructio) Wb. 2[b]. 26[a]. *ma eterroscra* (= *eterroscara*) Wb. 9[d].

sulbair, *sulbairigthe* (eloquens etc.; = *su-labair*, bene loqui) Wb. 8[a]. 12[d]. *tre digbáil*, *iarndigbail* (*digabál*, desumtio) Sg. 9[a]. *dirogbad* (= *dirogabad*, ablatum, desumtum est) Sg. 9[b]. *nachinrogba* (= *rogaba*) Wb. 15[d]. Rejecta E: *asrobrad* (dictum est; *asroberad*) Wb. 3[c]. *tomnathar* (cogitet), *cuimnigedar* (reminiscitur; rad. *men* in *menme*, anima) Wb. 16[b]. 17[a]. *conrotgatar* (aedificaverunt; = *conrotegatar*, a *teg*, domus), *cumtgim* (gl. architector; = *conotegim*) Sg. 32[b]. 141[a]. *coitchen* (communis; = *cotechen*, *cotegen*?) Sg. fq. Elisae I, U: *imfolngi* (efficit), *ni fulngidsi* (non perficitis; = *imfolingi*, *folingidsi*) Wb. 4[d]. 8[b]. *dilgud* (remissio), *dilgidsi* (remittitis: = *dilugud*, *dolugud*, cf. *doluigimse*, remitto, Wb. 14[d]) Wb. 2[c]. 5[c]. 14[d]. *écmacht* (gl. nequam: *écmacht arindí nád cumaing maith do denom*; i. e. impotens, quia non potest facere bonum) Sg. 50[a].

Flexiones verborum bisyllabae vel plurium syllabarum, e. gr. *-asam*, *-isem*, *-ibid*, *-ibea*, *-ibed*, *-abam*, *-ibem*, *-imis*, *-itis*, *-athar*, *-ither*, *-atar*, *-itir*, *-ibther* (= *ibither*), *-ate*, *-ite*, *-ithe*, *-ithi* etc., ut et derivationes, e. gr. *-as*, *-us* (gen. *-assa*, *-asa*, *-ussa*), *-ise*, *-isiu*, *-ad*, *-ud*, (gen. *-atho*, *-utho*), *-ithe*, *-ide*, *-adach*, *-edach*, *-athain*, *-ithetu* etc., vocales incipientes harum formularum servare coactae sunt solummodo post positionem, si ita dicere licet, gravem, i. e. post consonas duas liquidas, mutas vel post mutam cum liquida in secundo loco. Exempla infra in libris de verbo et derivatione; quae ad exhibendum conspectum hic colligo sine notatione locorum, ubi obvia sunt. Exempla flexionum verbalium: *ropredchaisem*, *ropredchissem* (praedicavimus), *predchibid* (praedicabit), *doaidlibea* (vicem referet), *doaidlibem* (referemus), *nistectitis* (non id haberent), *arnatomnitis* (ne cogitent), *labrafammar* (loquemur), *labrither* (dicitur), *predchither*, *predchidir* (praedicatur), *foéitsider* (subintelligitur), *tomnibther* (cogitabitur), *conocomalnide* (*-ithe*, ut impleretur), *predchite* (qui praedicant), *oirdnithe* (ordinatus), *airmithi* (numerandus), *fodlaidi* (dividendus). Exempla derivationum: *immarmussa* (peccati; nom. *-us*), *rectide* (legalis), *patnide* (leporinus), *cetnide* (primarius), *gentlide* (gentilis), *bliadnide* (annuus), *máthrathatu* (matrimonium), *cétnidetu* (originalitas).

Post positionem vero, in cujus loco priore est liquida, vel post liquidam duplicatam sive vocalem radicis productam vocales

harum terminationum modo retinentur, saepius tamen eliduntur. Exempla retentarum vocalium; in verbis: *dofuircifea* (inveniet), *condelgatar* (comparantur), *doellatar* (declinantur), *dugáithatar* (circumveniuntur), *cuiretar* (ponuntur), *mórate* (qui magnificant), *imaircide* (inscriptus). In derivationibus: *londas*, gen. *londassa* (indignationis), *dilgud*, gen. *dilgutha* (remissionis), *dilgadach* (indulgens), *dilledach* (declinabilis), *stóride* (corporalis), *arside* (vetustus), *arsidetu* (vetustas). Exempla elisarum vocalium: *direllsat* (declinaverunt, a vero), *roseirset* (amaverunt), *cotondelcfam* (comparabimus nos), *nertfidir* (fortificabitur), *adrímfem* (adnumerabimus), *adrímter*, *adrímfiter* (adnumerantur, -abuntur), *dofoirmfed* (adderet; = *doforímfed*), *leicfime*, *leicfidir* (sinemus, mittetur), *creitfider* (credetur), *doberrthe* (tonderetur), *nolíntae* (implebatur), *ersoilcthe* (apertus); in derivationibus: *coitchennsa* (communitatis; nom. *coitchennas*), *tarbde* (taurinus), *marbde* (mortuus), *cercde* (gallinaceus), *corpde* (corporeus), *dóinde* (humanus), *berrthid* (tonsor), *doilbthid* (figulus), *rannta* (partitio), *corpthatu* (corporalitas), *béstatu* (moralitas), *foirbthetu* (firmitas). Sunt ideo et exempla vocalis retentae et elisae in una eademque voce: *ni tairtisset* (non honoraverunt) Wb. 1[b]. *ni tartsat* Wb. 24[b]. *atroillisset*, *adroillisct*, *assidroilliset* (meruerunt) Wb. 4[c]. 17[c]. *nid arillset*, *ni arilset* (non m.) Wb. 4[c]. 1[d]. *scribatar* (scribuntur) Wb. 17[b]. *scribtair* Sg. 6[b]. *cretite*, *crette* qui credunt) Wb. 3[d]. 15[a]. *duforbaithe* (gl. veneretur) Ml. 31[c]. *forbuide* (gl. intensivus) Sg. 221[b]. *foirbthe* (firmus), *foirbthetu* (firmitas) Wb. fq. *bróinidae* (gl. molaris) Sg. 57[a]. *bróinde* (gl. rosarium) Sg. 35[b].

Post vocalem brevem denique radicis cum consona simplice, vel post vocalem finientem sine consona constanter eliduntur vocales incipientes terminationum; e. gr. in verbis: *rocarsam* (amavimus), *rogabsam* (sumsimus), *roscarsid* (secessistis), *roscarsat* (recesserunt), *asbermis* (dicebamus), *asbertis* (dicebant). *guither* (operatur), *berthar* (fertur), *bertar* (feruntur), *etirscartar* (discernuntur), *crochthe* (crucifixus), et sic in verbis denominativis frequentibus in *-igim*: *-igsem*, *-igfed*, *-igther*, *-igthir*, *-igfithir*, *-igfide*, *-igthe*. Excipiuntur deponentia verba (IV seriei) in *-igur*, quae in 1. pers. plur. praes. formant quidem *-igmar*, *-igm̃er* (pro *igammar*, *igemmar*), in 3 pers. sing. et plur. autem,

ut sit differentia ab iisdem personis verbi passivi rejicientibus vocales, semper retinent formas *-igidir*, *-igedar*, *-igitir*, *-igetar*, ut alia verba ejusdem seriei *-athar*, *-atar* etc.: *agathar* (timet), *moladar* (laudat), *labrathar* (loquitur), *docuirethar* (asciscit), *taidminedar* (significat), *messammar*, *messimmir* (judicamus), *laimemmar* (audemus), *sechemmar* (sequimur), *labratar*, *labritir* (loquuntur), *immechuretar* (tractant). Exempla derivationum elidentium vocales: *imbresan* (contentio), plur. *imbresna*, *crochad* (crucifixio), gen. *crochtho*, substantiva in *-igud*, gen. *igtho*, *-ichtho*, *domunde* (mundanus), *talmande* (terrestris), *alpande* (alpinus), *aitrebthid* (habitator), *bathach* (moribundus), *imgabthach* (vitabundus), *treodatu* (trinitas), *sechdetu* (consequentia), *congabthetu* (continentia).

Interdum nihil interest, utrum vocalis radicis elidatur, an terminationis: *roilgisidsi* (legistis) Ml. 17[b]. *rolégsid* (legistis) Wb. 7[b]. *imfogbaidetith* (usum; = *im-fo-gabdetith*, ut mox in eodem loco legitur *congabthetid*, continentiam) Wb. 9[d].

Diphthongi.

Diphthongi sunt in unam syllabam combinatae vocales duae. Quatuor combinationes ejusmodi primitus diversas produxerunt linguae celticae, combinationes scilicet vocalis principis A cum extremis, AI et AU, atque combinationes intermediarum et extremarum inter se, OE et IU, quarum aliae, si occurrunt, sunt nonnisi variationes secundariae, non differentes origine.

Eundem ordinem et in lingua hibernica quo minus sequamur nil impedit, nec vetat e. gr. defectio saepius obvia diphthongi *ai* in *ae*, *oe*. Codices nostri vetusti signare solent diphthongorum vocales priores accentu acuto, e. gr. *ái*, *áu*, ut facilius discernantur ab infectionibus (e. gr. *ai*, *au*), quae regulariter non signantur.

AI. Exempla gallica vetusta, cum non esse possit quaestio de quantitate diphthongorum, abhinc licet colligere ex omnibus scriptoribus, ut ex inscriptionibus, non e poëtis solis. Scriptio AI obvia mihi solummodo in inscriptione helvetica: Corneli Bil*cai*sionis fil. ap. Orell. 316, atque apud Gregor. Turon.: *Cai*nonense castrum 6, 13; obtinet forsan et in vetusto nomine *Bai*o-

cassini. Romani scriptores verterunt gallicam diphthongum, ut graecam AI, in suam AE, e. gr. *Ae*nus Tac., *Aἶ*νος Ptol., *Ae*gus (Allobrox, Caes. B. Civ. 3, 59. 79), *Ae*dui, C*ae*raesi, P*ae*mani Caes.

In codicibus hibernicis vetustis hujus diphthongi scriptio solita et communis est ÁI (interdum AI deficiente accentu, ut fit etiam in sequentibus diphthongis): *sái* (gl. lacerna, tunica) Wb. 30[d]. *soccsáil* (gl. loligo, genus piscis) Sg. 47[b]. *sáin* (diversus) Wb. fq. *cáin* (bonus) Wb. fq. *ecáin* (gl. indecens) Cr. 43[c]. *máini* (dona, pretiosa; cf. goth. *maithms*, res pretiosa) Wb. 23[d]. Sg. 33[a]. *commáin* (favor) Wb. 6[d]. 25[a]. *inna degmaini* (benevolentiae), *honaib mordegmainib* (gl. tantis beneficiis) Ml. 25[c]. 27[a]. *sáir* (ars) Sg. 90[a]. 133[b]. *cáirchuide* (gl. ovinus) Sg. 37[b]. *áis* (aetas) Wb. 9[c]. 12[d]. 17[b]. 21[b]. 25[c], gen. *áisa, áisso* Wb. 16[d]. 29[a]. *sáib* (falsus) Wb. 30[c]. *sáibapstil* (pseudoapostoli) Wb. 16[b]. 28[c]. *sáibfirtu, sáibairde* (falsa miracula, signa) Wb. 16[a]. *gáid* (ventus) Cr. 19[c]. *táid* (gl. fur) Sg. 47[b]. *áith* (gl. pinna), *deáith* (gl. bipennis) Sg. 67[a]. *báith* (gl. idiota, stultus) Wb. 12[d]. *cáith, cáithech* (gl. acus, Prisc. Cr. 26[b]: *caith*, gl. furfur) Sg. 68[a]. *sáithar* (labor) Wb. 23[c].

Ob deficientem tamen *a* in *o* et *i* in *e* (p. 8 et 15) obviae sunt pro ÁI in codicibus etiam scriptiones ÓI, ÁE et ÓE: *adagmóini* (benevolentiam suam; supra *degmaine*) Wb. 28[a]. *óis* (aetas; supra *áis*) Wb. 13[c]. 21[b]. 28[d], gen. *óisa* 8[c]. 22[b]. 28[d]. *áes* Wb. 28[b]. *aes* Cr. 32[a]. *comáessa* (coaetanei) Wb. 18[c]. *óesa* (gen.) Wb. 10[c]. *sóibapstil* (supra *sáib*) Wb. 8[c]. 17[d], gen. *inna soebapstal* 18[d]. *inna sáebchore* (gl. syrtium) Cr. 34[b]. *sáer* (: *sáer oc suidigud sil.*, gl. Victor in arte grammatica de syllabis; supra *sáir*) Sg. 7[b]. *áel* (gl. fuscina, tridens) Sg. 37[b]. Prisc. Cr. 14[b]. *cáer, caer* (gl. bacca, gl. baccar) Sg. 22[a]. 126[a]. *aed* (n. propr. in notatione chronologica marginali cod. Cr. 15[a]: *DCCCXVII. aed rex hiberniæ moritur*. Cf. Aedui; hibern. hod. *aodh*, ignis).

Recentis linguae, hibernicae et gaelicae, orthographia scriptionem *ao, aoi* adoptavit, non solum pro *ái*, et *óe, ói* orta ex *ái*, sed etiam pro *óe, ói* originaria et diversa ab *ái*, cujus scriptionis mirae origo obscura est, nisi forte eam in hac ipsa inter *ái* et *óe* commixtione quaesiveris.

AU gallica apud scriptores latinos vetustiores et recentiores sat frequens: T*au*nus (Tac.; "super fluvios T*au*nuco Ittaque", dipl. ap. Martène 2, 8), T*au*sius (quidam e Tungris, Capitolin. Pertin. cap. 11), Aulerci (Caes.), Rauraci, Raurici (Caes. Plin.; Rauranum oppid. Itin. Ant.; Rauracus, nom. viri, dipl. a. 653 ap. Mabill. de re dipl. p. 467), Lauro (nomen figuli) Steiner. Cod. inscript. rom. Danub. et Rheni 116, Lauriacum (oppid. Norici ripensis in Itin. et ap. Ammian.; "in Andecavo villas nuncupatas Lauriaco et . ." Martène 1, 51), Taurisci (Plin.). Donotaurus (Helvius, Caes. B. G. 7. 65), Lausanna (Itin.: cf. Lausiacus Martène 1, 31. Lausdunum. Stabulaus in vitis SS.), Cassivellaunus (Caes.), Genauni (Horat.), Nemausus (Itin., Auson.), Carausius (Eutrop.), *Ἀλαυνοί* (pop. noricus), *Ἀλαυνός* (fluv. Brit.), *Ἀλαυνά* (oppid. Britann.) ap. Ptolem. Rarior autem haec diphthongi scriptio in Inscriptionibus vetustis (Coblaunoni Murat. 1490, 6: cf. Catalauni Eumen. Eutrop., Orolaunum, vicus inter Mosam et Mosellam, in Itin. Anton.), sed deficiente *a* in *o* (p. 8) plerumque OU, OV: curator vikanor. L*ou*sonnensium, Orell. (ampliss. coll.) 321. Nariae N*ou*santiae Orell. (Inscr. Helvet. Turic. 1844) 166. Mercurio T*ou*reno Inscript. ap. Stein. cod. inscript. Danub. et Rheni 1, 781. C*ou*riae Grut. 816, 6. Murat. 1390, 3. Anderoudo viro Murat. 1577, 3. Boudo, Boudii, Boudiae Grut. 838, 6. 722, 9. 1137, 3 (cf. Boudobrica Itin. Ant.). Loupi fil. (inscr. Trevir.) Stein. 605. Loutius Orell. (ampliss. coll.) 4991. Ioutissia Stein. 208. Touti fil. Or. 422. Touto (dativ.) Murat. 1503, 5. 1779, 13. Toutia Orell. 1501. Toutiorigi (Apollini) Orell. 2059. Toutonis fil. Grut. 807, 11. Toutelae Grut. 858, 2. Toutilli filiae Murat. 1281, 6. Covtus Orell. 480. Trovceteivepi f. Orell. 298. Troucillius Stein. 263. Alovnis Orell. 1964. Acovnis (inscript. Agunt.: cf. Acaunus, Agaunus, Agaunum, i. e. petra, saxum. Boll. Febr. 3, 741, Sept. 6, 342. 345) Orell. 1995. Mogouno (Apollini Granno M.) Orell. 2000. Carassounius Orell. (Inscr. Helv. Turic. 1844) 302. Olloudio (Marti; cf. alauda: avis galerita appellata quondam, postea *gallico vocabulo* etiam legioni nomen dederat *alaudae*. Plin. 11, 17) Murat. 1981, 3. Forsan et Ptol. nomen insulae brit. *Κάουνος* (cf. Caunus, pater Gildasii, Boll. Jan. 2, 958). Sed longe absunt, ut his

omnibus vindicem diphthongum *au*, cum in quibusdam *ou* facile esse possit pro *oo*, *ó*, e. gr. in nominibus Boudius, Boudia, ut *oa* in nomine reginae britannicae Boadicea (= Boudicea? cf. p. 27) apud Tacitum, itemque in nominibus e radice *tout* (vet. britann. *tut*, hibern. *tuath*, populus, = *tôt*).

In codicibus vetustis hibernicis eaedem scriptiones duae obviae sunt. AU: *gáu et fír* (falsum et verum; bis), *fír et gáu* (bis; quater ergo, in textu et margine) Wb. 11[c]. *conid gau dóibsem* (ut sit falsum eis) Sg. 40[a]. *maicc 7 háui*, *m. 7 aui* (filii et nepotes) Sg. 30[b]. *do maccaib 7 auib* Sg. 28[a]. Et OU: *lour* (sufficiens, satis) Wb. 1[d]. 5[d]. 10[a]. 24[b]. *in lour* (gl. satin?) Sg. 15[b]. *loure, ar loure ni* (gl. sufficientia nostra; cf. Lauro, Lauriacum, Laurentius) Wb. 15[a]. *loun* (= *lóon*, *loon*, gl. adeps, Sg. 70[a]. 125[a]? unde *lónaichti*, gl. adipati, crassi, cordis, Ml. 20[a]; in sententia: *ni tucsam loun linn ishibithsa*, gl. nihil intulimus in hunc mundum) Wb. 29[b].

Deficiente autem et posteriore vocali *u* in *o* (p. 17), sive etiam deficiente utraque, fiunt porro et scriptiones variationesque hujus diphthongi ÁO, ÓO, Ó: *gáo et fír* Wb. in eodem loco, ut supra *gáu*. *nách gáo dom anasbiur* (gl. deus scit, quod non mentior; i. e. quod non est falsum mihi, a me, quod dico) Wb. 17[d]. *cani góo dúibsi anasberid* (an non falsum vobis, quod dicitis?) Wb. 5[a]. *ni góo dún* (non falsum nobis, non fallimur) Wb. 14[c]. *nípa góo anduruirngert* (non est falsum, quod promisit deus) Wb. 31[a]. *olsodin asgó doib* (ideo falluntur, haeretici) Ml. 21[c]. *sechitir goa* (sequuntur falsa) Wb. 31[b]. *bit goacha* (erunt falsaria, signa) Wb. 26[a].* *inna gláosnathe* (gl. linearum), et mox nom. *ingló-ṡnathe* Sg. 3[b]. *am loor fricach réit* (gl. sum sufficiens; alias *lour*) Wb. 21[b]. Nomen Pauli nonnisi *pool*, *pól* scriptum in Wb.: *do pool* (Paulo), *ho pool* (a P.) 7[d]. 14[d]. *dobeir pól* (fert P.), *pól ingrenthid* (P. persecutor) 4[d]. 18[d]. *robói pol* (fuit P.) 24[a]. *baga poil* (contentiones P.) 30[d]. In hanc *ó* ex *au* progressam et infectioni aditus est, e. gr. *cóisid* (gl. causativus), *hi cóis* (gl. in causa) Sg. 77[a].

---

* Minus accurata scriptio *u* in quibusdam locis: *ba inse dún epert gue* (difficile nobis dicere falsum; i. e. dictio falsitatis, gen.?) Wb. 14[c]. *isgufor-cell doberam* (est falsum testimonium quod damus) Wb. 13[b]. *guaigedar* (mentitur), *guaigitir* (mentiuntur) Ml. 31[b].

Poterunt putari hoc modo contractae voces quaedam jam supra enumeratae sub Ô, e. gr. *córe* (pax; cf. supradictum nomen fem. Couria?) Wb., nec non derivationes *-ón*, *-ós*, in vocibus *medón* (medium), *inmedónach* (internus) Wb. Sg., *cianós* (longinquus) Wb. 7[a], si conferuntur nomina vetusta Genauni, Cassivellaunus, Nemausus, Carausius.

OE gallica apud scriptores latinos: M*oe*nis (nomen fluvii) Mel., M*oe*nus Plin. Tac. Eumen. M*oe*nicaptus regulus Gallorum Liv. (21, 42).* In inscriptione britannica: S*oe*nius, Orell. 2013. Obvia tamen etiam OI in inscriptione Moguntina: Adbogius C*oi*nagi f. na(tione) Petrucorius, Steiner. 440, atque in helveticis: civium N*oi*denolicis curator, Orell. 356. patri patriae N*oi*denolex, ibid. 358. Poterit inde colligi forma gallica *oi* hujus diphthongi, ut *ai* pro forma latina *ae*; quam quidem formam *oi* agnoscit etiam lingua vetusta hibernica, quae ea saepius utitur, quam *oe*, sed nusquam britannica vetusta, quae servat quidem diphthongum *ai* vel *ae*, non tamen *oi* vel *oe*, semper hanc transformans in *u*.** Ex qua transformatione supponenda etiam combinatio vocalis *o* cum diversa primitus vocali in hac diphthongo ab ea, quae servatur adhuc post *a* in antedicta *ai*, *ae*.

Codices vetusti hibernici scriptionem OE in omnibus fere vocibus, quibus convenit haec diphthongus, passim monstrant; usitatior tamen est OI: *óen*, *óin* (unus) Wb. Sg. fq. *óentu*, *óenur*, *oenur* Wb. 7[c]. 13[c]. 14[a]. *doenacht* (humanitas) Wb. 33[a]. 33[c]. *dóinacht*, *dóinecht* Wb. 13[c]. 15[d]. *dóini* (homines), *dóinde* (humanus) Wb. fq. *sóer*, *soer* (gl. ingenuus) Sg. 97[b]. *sóere*, *sóire* (gen., cum subst. *túthu*, *ceneúil*) Sg. 31[b]. 40[a]. *sóir* (liber) Wb. 7[b]. *sóirmug*, *sóirchele* (gl. libertus) Wb. 10[a]. *ronsóirni*, *romsóirsa* (liberavit,

* Cf. etiam: M*oe*nis villa. Monast. S. Petri Carnot. cod. diplom., ed. Guérard, p. 37. *Ἀλκιμοεννίς*, nomen loci ap. Ptol., procul dubio et fluvii, unde serius Alcmona, in parte sua posteriore potius conferendum erit cum loci nomine gallico Muenna in Itin. Anton., derivato scilicet Mu-enna, quam cum hoc nostro.

** Est quidem cambr. vet. *oi*, armor. vet. *oe*, sed orta ex originaria *é*. Ob differentiam ab hac *é* transgressa in *oi* originariam *oi* mutatam esse in *ú* affirmari nequit, cum et alii soni mutatione coincidant, e. gr. *ú* originaria transgressa in *í* cum *í* originaria, quae ideo non mutatur in aliam vocalem.

salvavit nos, me) Wb. 2[d]. 3[d]. *sóire dochách arsóireni* (salus cuivis salus nostra) Wb. 14[a]. *i sóiri ceneóil* (gl. nobilitate generis) Wb. 17[c]. *doer* (gl. mancipium) Sg. 51[b]. *dóermam* (gl. squalor) Sg. 20[a]. *ni dóir farmbethu* (gl. vos in carne non estis sed in spiritu) Wb. 4[a]. *dóire* (miseria) Wb. 17[c]. *indóiri* (in captivitatem), *adóiri* (e captivitate) Wb. 12[d]. 30[a]. *arfoemat* (accipiunt) Wb. 34[a]. *arafóim* Wb. 13[c]. *arafoimat*, *arafóimtar* Sg. 60[b]. 156[b]. 210[b]. *óegid* (hospites, plur.) Wb. 21[b]. *oigetha* (hospites, acc.) Wb. 28[d]. *óigedacht* (hospitalitas) Wb. 26[b]. *óigthidi* (gl. sartores) Sg. 186[b]. Alia porro vocabula: *doe* (gl. tardus) Sg. 66[a]. *bróen* (pluvia) Cr. 18[c]. *cóil* (gl. macer) Sg. 50[a]. *cóim* (misericordia) Wb. 4[b]. 27[b]. *inna cloen* (impiorum) Camarac. *clóin* (iniquus), *clóine* (iniquitas) Wb. 4[c]. 26[a]. *derchóiniud* (desperatio) Wb. 15[d]. 21[b]. *crois* (luxuria) Wb. 9[d]. *fóisite* (confessio) Wb. 3[d]. 4[a]. *tóisrenn* (materia) Wb. 4[c]. 9[b]. *nóib* (sanctus), *nóibe* (sanctitas), *ronóib*, *ronóibad* (sanctificavit, -atus est) Wb. fq. *nóidiu* (gl. infans) Sg. 124[b]. *noidenacht* (infantia; cf. Noidenolex Inscript. supra) Wb. 24[d]. *góithlachde* (gl. paluster) Sg. 54[b]. In Wb. saepius *móide*, *nosmóidet* (verb., gloriari), *móidmiche*, *móidem* (gloriatio) a manu solita codicis, sed in uno loco 17[c] *maidem* a manu alia, unde haec vox, forsan et alia quaedam, sub AI reponenda videri potest.

Quamvis diphthongus *ái* variata in *ói* et *óe* in ambitum hujus diphthongi transeat, non fit id vice versa ab hac, nec unquam esse posset e. gr. *áin* sive *aen* pro *óen*, *óin*. Confundunt quidem hodiernae dialecti, hibernica et gaelica, diphthongos *ái* et *ói*, scriptione sua *ao*, *aoi* pro utraque utentes, sed diversitatem originariam bene comprobat lingua britannica proferens unam *ai*, *ae*, alteram vero *u*.

IU gallica in inscriptionibus quibusdam obvia: L*iu*da, L*iu*datus Grut. 824, 2. 1159, 2, in nomine loci *Ῥιουσιαούα* (prope nomen *Ἀλκιμοεννίς*; cf. R*iu*satium Mabill. sec. 2, 799, et R*iu*sa, nomen fluvii helvetici) ap. Ptolem., forsan et in *Iu*ra, nomine montis, si nomen viri Euronius (Auson. parent. 14) conferendum. Addendum ex inscriptione britannica nomen viri *Io*lus, Orell. 1965. Forma diphthongi solita, tam apud scriptores, quam in inscriptionibus est EU: Br*eu*ni Horat. T*eu*tates Lucan. Teutalus Sil. Ital. Teutomatus Caes. Teutobodiaci Plin. Pleu-

moxii Caes. Leuga (miliare gallicum) fq. Leuci (populus Galliae; cf. super rivum Leuco, super rivum qui dicitur Leucus dipl. ap. Baluzium 2, p. 1429. 1462) Caes. Leucaro (opp. Brit.) Itin. Ant. Marti Leucetio Inscript. ap. Grut. 58, 3. Ateula Orell. 3274. Sugeulo Orell. (Inscript. helvet. 1844) n. 154.

In vetustis codicibus hibernicis obtinet adhuc scriptio diphthongi ÍU (immo et in hodiernis dialectis, sed accentu rejecto in posteriorem vocalem: hibern. *ḟiú*, gael. *ḟiù*, subst. pretium, adj. dignus; gael. *iùl*, cognitio); frequentiores tamen destituta una vel utraque vocali sunt scriptiones ÉU et ÉO: *mad ḟiu lib* (gl. quod si dignum fuerit) Wb. 14^{a}. *ni ḟiu* (non dignum, non oportet) Wb. 13^{c}. 15^{c}. 18^{c}. 20^{b}. *ni ḟiu* 10^{b}. *biu* (vivus) Incant. Sg. *béu* Wb. 13^{d}, cujus scriptio communis in Wb. et Sg. est *béo*, *beo* (plur. *bí*, pro *bii* e forma breviore *bi*), unde derivata sunt adj. *beode* (vivus) Sg. 39^{a}, subst. *beothu*, *beotho* (vita) Wb. 3^{c}. 11^{a}, cujus solita forma *bethu*, ut *biad* (victus), vocalem correptam monstrat (cf. gr. βίος, βιόω, βίοτος = *biad*, contra lat. vìvus, vìvo). *éula*, *éola*, *eola* (sapiens), plur. *eulig*, *éolig*, *eolig*, *éolich* Wb. fq. *heulas* (sapientia; cf. nomina supradicta Iolus, Ateula) Sg. 209^{a}. Alia quaedam exempla: *eu* (gl. stipes) Sg. 66^{b}. *deolid* (clemens) Wb. 2^{c}. 31^{c}. *indeolid* (gl. gratis) Wb. 26^{b}. *deoladacht* (gratia, clementia) Wb. 2^{b}. *beura* (gl. sudes) Sg. 67^{b}. *ḟeugud* (gl. marcor, -oris) Sg. 160^{b}. *réud* (gl. gelu) Sg. 63^{a}. *ar séuti* (ob pretiosa) Wb. 23^{d}. Sed quaeritur, annon haec vel illa harum vocum ad scriptionem *éu* = *é* (p. 19) referenda sit. Nec certum est, utrum huc pertineat, an alius originis sit *iu* in his: *inniulu* (gl. in nubibus, rapiemur cum illis) Wb. 25^{b}. *ḟius* (scientia; pro *ḟisus?*) Wb. 10^{b}. 25^{c}. 30^{a}. Sg. 209^{b}. *anḟius* (inscitia) Wb. 25^{c}. *diuti* (gl. sinceri: cf. *diuit sillab*, gl. syllaba sincera, sola, Sg. 25^{b}. 26^{a}. *con diuiti*, gl. in omnem simplicitatem, Wb. 17^{a}) Wb. 23^{b}. *intliucht*, *intṡliucht* (sensus, intelligentia) Wb. Sg. *ḟliuchide*, *ḟliuchidetu* (humidus, humiditas; cf. hibern. *ḟolcaim*, humecto, et cambr. *golchu*, lavare, de quibus videsis sub V hibern.). Forma *siur* (soror) certo orta est e *sisur* (cf. S hibern.), et formula *diu*- non infrequens in compositis e *do-o-* (cf. compositionem).

B. Consonae.

Sunt consonarum celticarum classes, ut in ceteris linguis affinitatis indeuropaeae, semivocalium liquidae et spirantes, mutarum mediae, tenues et aspiratae. Mutarum quamque classem terni soni constituunt, qui oris organis discernuntur, labiales, dentales et gutturales, semivocalium duas classes quaterni soni, non eodem certo modo distincti. In semivocalibus quod sit proprium ac divergat a linguis affinibus non animadvertitur, sed in mutis. Quae mutarum proprietas ea est, ut pro parte tantum cum mutis cujuscunque linguae affinis, e. gr. latinae, germanicae, concordent, pro parte ergo discordent. Res autem ita se habet.

Linguam graecam praeprimis, paullo minus et latinam indicamque, trium mutarum classium, mediarum, tenuium, aspiratarum, magna copia et congruente modo gaudere notum est. Inter linguas septentrionalium nationum germanica etiam gaudet eadem copia, non tamen congruente modo, ita ut e. gr. in vocibus communibus his linguis aspiratae si adsunt in graeca et latina, sint etiam aspiratae in germanica. In hac enim, quae in illis sunt aspiratae, factae sunt mediae secundam regulam transpositionis mutarum germanicarum, qua porro factae sunt e mediis pristinis, quae exstant adhuc in meridionalibus linguis, tenues, e tenuibus aspiratae. Sistunt has classium transgressiones hae duae voces gothicae *bôka* (= *fagus*, φηγός) et *tunthus* (*dens*, = *dent*), in quibus e mediis pristinis *g*, *d* factae sunt tenues *k*, *t*, e tenui *t* aspirata *th*, ex aspirata *f* media *b*.

Linguae ab utraque parte germanicae confines, celtica ab occidente, et slavica cum prussica (lithuanica) ab oriente, proprium modum secutae et intermedium, in parte tantum concordant cum germanica transpositione, in parte quidem minore. Transposuerunt enim aspiratas solummodo in medias, relinquentes intactas medias et tenues, ut sunt adhuc in graeca et latina. En exempla.

Mediae et tenues servatae, ut in meridionalibus linguis: britann. vet. *dec* (hibern. vet. *deich*, cambr. hod. *deg*, *c* infecta vel

destituta; slav. *desiat*, = *δέκα*, *decem*, ind. *dasan;* sed goth. *taihun*). hibern. vet. *dét*, brit. *dant* (lith. *dantis*, = lat. *dens*, *dentis*, sed goth. *tunthus*). radix *gen* in variis formis, hibern. vet. *rogenir*, *geinte*, *geine* etc. Wb. Sg., brit. *geni*, *genit* etc. (gr. *γένος*, lat. *genus;* sed goth. *kuni*) cum radice *gén*, *gné* (gr. *γιγνώσκω*, lat. *nosco* = *gnosco;* sed germ. *kennen*). B servata in terminatione hibernica dativi plur. - *ib* (= lat. *ibus*), in hibern. *goban*, cambr. *gof* (e *gob* = lat. *faber*), in voce frequente brit. *treb* (vicus; german. *thorp*, lat. *tribus*, *turba?*). Tenues: *Πετουαρία* (Brit. oppid.) ap. Ptol. e numero brit. *petuar* (lith. *keturas* = gr. dor. *πέτορα*, lat. *quatuor;* sed goth. *fidvor* pro *fithvor*). hibern. brit. *tri* (= *τρεῖς*, *tres*, sed goth. *threi*). hibern. brit. *cu*, *cun* (= *κύων*, *κυνός*, lat. *canis*, sed germ. *hund*). hibern. vet. *cét*, brit. *cant* (= gr. *ἑκατόν*, lat. *centum;* sed goth. *hunth*). *catu* (pugna, in nominibus gallicis Caturiges, Catuslogi; brit. vet. *cat*) in statu pristino consonarum eadem vox est cum goth. *hathus* (pugna, ut debet supponi e ceteris dialectis germanicis). britann. vet. *daer* (= gr. *δάκρυ*, lat. *lacrima*), ut jam supradictum *dec* (*decem*, *δέκα*).

Aspiratae pristinae factae mediae in septentrionalibus linguis congruente modo. Aspirata labialis in initio vocum: verb. subst. hibern. brit. vet. *buith*, *but* (slav. *byti*, lith. *búti*, germ. *bim*, *bist* etc.; sed gr. *φύω*, lat. *fui*, *fuo*). radix hibern. britann. *ber* (hibern. vet. *asbiur*, *dobiur* etc. fq. cambr. vet. *aperth* = *atberth*, cambr. hod. *berfa* = germ. *bahre* e verb. *beran;* slav. *brati*, *beru:* sed gr. *φέρω*, lat. *fero*). hibern. vet. *ben*, *be* (caesio, occisio, germ. *bano*, occisor, sed gr. *φόνος*). britann. *befer* (= *beber*, *biber;* cf. Bibrax, oppid. Aeduor. ap. Caes., gael. *beabhar*, germ. *biber*, anglosax. *beofor*, scand. *bifr*, slav. *bober*, lith. *bebrus;* sed lat. *fiber*). hibern. vet. *bráthir*, brit. *braut* (goth. *brothar*, slav. *brat*, lith. *brolis;* sed gr. *φράτηρ*, lat. *frater*). cambr. *bloden* (germ. *bloma*, sed lat. *flos*). hibern. verb. *bris* (goth. *brikan;* sed lat. *frangere*). In medio vel fine: gall. vet. *ambi*, hibern. vet. *imb* (germ. *umbi*, sed gr. *ἀμφί*). hibern. gael. *grabhal* (= germ. *graben?* sed gr. *γράφειν*).

Aspirata dentalis, in initio: cambr. *dor* (valva), hibern. vet. *dorus*, cambr. *drws* (porta; goth. *dauro*, slav. *dver*, lith. *durrys;* sed gr. *θύρα*). hibern. vet. *dag*, brit. *da* (bonus, goth. *gôd*, sed

gr. *ἀγαθός*).* hibern. *dear* (goth. *dauhtar*, slav. *deszczer;* sed gr. *θυγάτηρ*. In medio et fine: britann. *med, medu* (germ. *medo*, lith. *medus;* sed gr. *μέθυ*). *aed* (n. pr. hibern., cf. Aedui, hibern. *aodh*, ignis, et gr. *αἰθίοψ*). Pro combinatione tamen originaria *thr* incipiente regula non servata accurate deprehenditur in his: hibern. vet. adj. *tresa*, *ṫressa* (fortior) Ml. Wb., cambr. *traha* (audax, strenuus), quod vix differt a gr. *θρασύς;* in rad. *trag* in voce gallica vetusta *vertragus* et hibern. vet. *traig* (pes), *traigthech* (gl. pedester; cf. p. 6), si confertur gr. *τρέχω*, *τράχω* (fut. *θρέξομαι*, *θράξομαι*), et goth. *thragjan* (currere). In quibus septentrionales *tr, thr* exhibent pro *dr*.

Aspirata gutturalis, in initio: hibern. vet. *gaim*, cambr. vet. *gaem* (lat. *hiems*, gr. *χεῖμα*). hibern. vet. *gart* (in Sg. 92[b] *lubgartóir*, gl. olitor), cambr. *gardd* (goth. *gard*, slav. *grad;* sed gr. *χόρτος*, lat. *hortus*). In medio et fine: hibern. vet. *lige* (gl. lectus, gl. torus) Sg. 52[b]. 107[a] (goth. *ligan*, jacere, et subst. *ligr*, lectus; slav. verb. *ljagu, lezhati*, jacere, subst. *lozhe*, lectus; sed gr. *λέχος*). hibern. vet. *lígim* (slav. *lezati*, gr. *λείχειν*, lingere). hibern. vet. *agathar* (timet; gr. *ἄχεται*). Ad radicem *trag* supra jam gr. *τρέχειν* collatum est; cum hibern. vet. *sluag*, cambr. *llu* (= *lug*, agmen) forsan et gr. *λόχος* comparandam.

Est interdum alternatio organi in mediis celticis ortis ex aspiratis, e. gr. *d* pro *b* in hibern. *duile*, cambr. *delen*, gall. *dula* in nomine herbae *πεμπεδουλά* ap. Dioscor., si confertur gr. *φύλλον*, lat. *folium*, germ. *blat;* cambr. vet. *datl*, hibern. vet. *dál* (concio, forum; goth. *mathl*, idem significans, pro *bathl?*), si comparandum gr. *φάω*, *φατός*, *φάτις*, forsan et lat. *forum*. *G* pro *b* in hisce: hibern. *goban*, cambr. *gof* (cf. vetust. nom. gall. *Gobanitio* ap. Caes.), si confertur lat. *faber; goithimm* (gl. futuo) Sg., cambr. *godineb* (fornicatio; utrique subest radix *got*), si confertur lat. *futuo*. Sunt porro et inter medias tenuesque alternationes quaedam obviae contra communem regulam, partim, ut

* Literis transpositis celtice, ut hibern. *domun* = lat. *mundus*, *duber* (aqua) = germ. *watar*, slav. *woda* (*b* pro *w*). Addo armor. *tnou* (vallis), quod alias est *nant*, frequens obvium in Buhez, ubi 126, 15 est etiam *musial* = *eleemosyna*. Armor. vet. *hoiarn* quoque (cambr. *haiarn*, ferrum) est pro *oiharn* = *ésarn, ísarn*.

videtur, recentioris originis; e. gr. transgressae mediae in tenues: hib. vet. *túth* (animus) Sg., *tintuuth* (intelligentia, interpretatio: cf. vetust. gall. *Indutiomarus*, slav. *duch*, anima, e rad. *duju*, et gr. *θυμός*): hibern. vet. *tenge* (lingua = *dingua*, goth. *tungo*) pro *denge*: hibern. vet. *cenél*, cambr. vet. *cenitol* (genus), cum verbo *rochinset* (orti sunt) Sg., pro quo alias *rogenair* (natus est): hibern. vet. *claideb*, cambr. *cleddyf* (= lat. *gladius*): porro voces jam dictae hibern. vet. *tresa*, cambr. *traha* (audax) et *trag*, quibus addo cambrica: *cafael* (sumere, capere; hibern. vet. *gabál*), *crafu* (radere, sculpere), *crafell* (radula, scalprum; *grauior*, sculptor, in Vocab.), *ynys prydein* (Britannia insula) Mab. fq. Pro medio vel fine radicis exemplum ejusmodi transpositionis esse poterit britann. *ret* (cursus) cum derivatis suis, si conferendum cum vetustis *Rhedones*, *Rhodanus* (cf. p. 13). Contra e tenuibus transgressae in medias: hibern. vet. *do*, cambr. *dy* (= *tuus*: pron. possess.), hib. *gabál* (= *capere*), hibern. *gabar*, cambr. *gafar* (= *caper*: jam in vetustis nominibus gallicis *Gabali*, *Gabreta*, *Gabromagus*), hibern. vet. *bliadan*, cambr. *blwyddyn* (annus; = *bléd*, cf. slav. *ljeto*, annus). Addo hoc loco etiam transgressae *v*, *w* in *b* exempla: hibern. vet. *biu*, *beo*, cambr. *byw* (vivus), hibern. vet. *bethu* (vita), hibern. cambr. *ben* (mulier; cf. lat. *Venus?*), britann. *beri* (= *veru*) Vocab., hibern. vet. *birdae*, *berach* (gl. verutus) Sg. 60ᵃ, britann. *buch* (= *vacca*), hibern. britann. *bran* (corvus; slav. *vran*, *wran*), cambr. vet. *iob* (= *Jov*, Jupiter) gl. Oxon. hibern. vet. *fedb* (vidua; slav. *wedowa*) Wb. Ita et pronomina hibern. vet. *sib* (= *vos*, literis transpositis), ut *bar* (= *vester*).

Sequitur ex his, in lingua celtica ut in slavica et prussica destructionem subiisse classem aspiratarum pristinarum transgressione sua in medias, cum non etiam transgressae sint ceterae classes ut in germanica. Quod hucusque dictum, generalis est regula consonarum celticarum procul dubio. Sunt residua tamen rudera aspiratarum, tam in celtica quam in slavica lingua, de quibus infra dicetur ubi de aspiratis disseretur.

Consonarum celticarum dispositionem illam jam obtinuisse tempore vetustissimo et jam ante aetatem Romanorum, sat patet e vetustis nominibus gallicis jam allatis: *Πετουαρία*, *πεμπέδουλα*, Catuslogi, Gobanitio, Gabali.

Recentiore autem ortas tempore et post aetatem Romanorum prodiisse affirmo alterationes consonarum eas, quae fiunt sub certis regulis et positionibus (non illae quidem semper) tam in medio vocum et fine, quam in initio in contextu sermonis, quasque eadem denominatione, qua designavimus vocalium alterationes, dicemus infectiones. Alteratio in lingua hibernica prae aliis animadvertitur in tenuibus, ut adhuc exstant in gallicis vocibus atque vetustis cambricis vel armoricis. Quae tenues fiunt hibernice aspiratae, e. gr. in *cath* (pugna), *lethan* (latus) e vetustis *catu*. *litan;* in *cethir* (cambr. vet. *petuar*), in *máthir*, *bráthir* (mater, frater; cambr. vet. *braut*); in *croch* (= *cruc*; crux, crucis), *crochad* (crucifixio) aliisque. Obvia ejusmodi infectio, quamvis minoris ambitus et diversi usus, etiam in britannica lingua: *nerth* (vis, valor) e. gr. e *nert*, ut est adhuc in hibernica lingua, jamque in vetustis nominibus gallicis compositis Nertomarus, Cobnertus; *marchauc* (equestris) ortum e gallico vetusto *marca* (*μάρκα*, *τριμαρκισία* ap. Pausan.), ut adhuc est etiam in hibern. vet. *marcach*. In constructione hibern. vet. *tol cholno* (cupiditas carnis) genitivus *cholno* est e nom. *colin*. Potest ergo distingui status consonae primarius vel originarius et status aspiratus, infectio aspirata, quibus tamen denominationibus ob liquidas quae expertes aspirationis pronuntiatione solummodo sive duriore sive molliore proferuntur, aptiores videntur denominationes status duri (primarii) et status mollis (secundarii) sive infectionis mollis, cum sint et aliae infectiones. Inprimis notandum, infectionem modo dictam fieri diverso omnino modo et contrarie opposito in duabus linguis, hibernica et britannica. Nam in dialecto codicum nostrorum hibernica consonae servantur in statu pristino et contra infectionem teguntur positione, i. e. si sunt junctae secum sive eaedem (duplices), sive diversae vel ejusdem vel diversarum classium, e. gr. liquidae post liquidas, mediae vel tenues post liquidas, tenues post tenues (quae quidem tenues in posteriore loco non solum ipsae tenentur, sed etiam antecedentes tenere solent); obnoxiae autem sunt infectioni extra positionem, i. e. si sunt simplices et singulares inter duas vocales in medio vel post vocalem in fine. Britannicam linguam contraria sequi, si fit infectio, una vox jam dicta cambr. vet. *marchauc*, quae est hibern. vet. *marcach*, comprobat. Exempla alia plurima infra sequentur.

Status aspiratus, mollis, vel infectio aspirata, mollis, infectio consonarum propria, prae ceteris, dici poterit; haec est etiam adhuc unica fere obvia in vetustis codicibus hibernicis. Contra pronuntiationem molliorem harum consonarum infectione correptarum codices hibernici veteres solent notare pronuntiationem duriorem status primarii scriptione duplice consonarum non infectarum (in solo Sg. *m* signo plerumque notatur duplicationis, lineola scilicet supraducta; in aliis autem codicibus et haec bis scribitur), etiam in positione, ut patebit e plurimis infra sequentibus exemplis, quamvis non in communem usum atque regulam transierit ea scriptio.

Sunt et aliae quaedam consonarum infectiones in vetusta lingua, sed nequaquam tanti ambitus, quantum occupant in recentiore. Infectionis nasalis initia jam conspiciuntur in vetustis glossis hibernicis et cambricis, cum e gr. scribitur hib. *imme*, *imm*, pro *imbe* (vetust. gall. *ambi*), et cambr. *am* (= *amm*), mutata *b* in *m*. Maxime dilatata invenitur in britannica, praesertim cambrica recentiore et hodierna, ut et in hibernica hodierna et gaelica, infectio destituens. Hanc omnino adhuc ignorat lingua vetusta hibernica, in qua sunt voces e. gr. *acus*, *accus* (part. et, subst. vicinitas), *cretem* (fides), *cét* (centum), quae hodie scribuntur *agus*, *credem*, *céad*. Nec vetustae cambricae glossae jam destituunt tenues in medias, sed scribunt adhuc e. gr. *louichetic* (pellucidus), *caitoir* (pubes), *rit* (vadum; cf. Augustoritum, Galliae oppidum), *map* (filius), *crip* (pecten), quae sunt hodie *llywychedig*, *cedor*, *ryd*, *mab*, *crib*. Et hujus tamen infectionis initia sat vetusta esse demonstrat non solum media *g* finiens saepius excussa (destituta) in iisdem glossis cambricis, et tam finiens quam interna in vocibus linguae romanae gallicae adeo vetustioribus, sed etiam tenuium ipsarum destitutio obvia in eadem lingua gallica aevo certum carolingico, in codicibus scilicet terrae continentis ejus aevi vel etiam jam prioris. Exempla infra sequentur in classe mediarum et tenuium britannicarum.

Dicendum nunc primum de natura et infectione consonarum praesertim internarum et finientium (de consonis incipientibus voces in sequente capite), secundum ordinem classium, quia consonae cujusque classis plerumque concordant inter se in infectione.

Liquidae.

L M N R. In vetustis nominibus gallicis vel britannicis. Singulares: *Lem*annus Caes. *Γάλατος* (Bojorum rex) Polyb. Ci*l*urnum (Britann. oppid.) Notit. dign. *Μώμορος* Plut. (ed. Reiske 10, 732). Ca*mar*acum Itin. Ca*mul*us Inscript. Ca*mulo*ge*n*us Caes. *Nem*etes Caes. Tac. Ge*n*eva, Ge*n*abum Caes. I*n*subres (compos. In-s.) Liv. Co*n*victolitanes (compos. Con-v.) Caes. Co*m*bretonio (opp. Brit.; comp. Com-br.) It. Ant. A*r*a*r* Caes. *R*au*r*ici Caes. Plin. Ve*r*nemetum (opp. Brit.; compos. Ver-nem.) Itin. Ant. Ve*r*cingetorix Caes. Ve*r*co*m*bogius (compos. Ver-com-b.) Inscr. Grut. 758, 11. Junctae: Pa*rm*a Liv. Ve*rn*odubrum Plin. Pe*rn*iciacum (loc. Belg.) Itin. Ca*rn*utes Caes. Catu*sl*ogi (comp. Catu-sl.) Plin. *Bl*estum (oppid. Brit.) Itin. *Gl*annibanta (opp. Brit.) Notit. dign. *Pl*eumoxii Caes. *Cl*avenna Itin. *Sm*ertulitanus Inscr. Orell. 188. Boduo*gn*atus (comp. Boduo-gn.) Caes. *Br*ogitarus (Gallograecus) Cic. (Har. Resp. 13. 27). *Dr*usus (Gallorum dux; cf. p. 29) Cic. *Gr*udii Caes. *Gr*inarion (loc. circa Danub. sup.) Itin. *Pr*onaea (fluvius Suram et Mosellam augens) Auson. *Tr*everi Caes. *Cr*itognatus Caes. Ma*ls*onis fil. Inscript. Grut. 703, 6. A*lb*a Vopisc. Ge*ld*uba Plin. Tacit. Ga*lg*acus Tac. A*lp*es fq. Ce*lt*ae, Ce*lt*illus Caes. Vo*lc*ae, Cativo*lc*us, Vo*lc*atius Caes. A*mb*iani, A*mb*iorix Caes. Ca*mb*odunum Itin. A*nd*es Caes. A*nd*ecamulum Itin. Vi*nd*onissa, Vi*nd*obona Itin. Li*ng*ones Caes. Ci*ng*etorix Caes. Sa*nt*ones, Na*nt*uates Caes. Pervi*nc*us Inscript. Mu*rs*a, Mu*rs*ella (Pannoniae opp.) Itin. A*rb*eja (Britann.) Notit. dign. A*rd*uenna Caes. O*rd*ovices Tacit. A*rg*entoratum, A*rg*entomagus Itin. O*rg*etorix, Ge*rg*ovia Caes. Ca*rp*entoracte (oppid. Galliae; ca*rp*entum, carrus) Plin. A*rt*obriga Itin. Ne*rt*omarus, Esun*ert*us etc. Inscript. Conde*rc*um (oppid. Brit.) Notit. dignit. Aule*rc*i, Cadu*rc*i Caes. Duplicatae, LL: Allobroges, Ollovico Caes. Vellaunus in Vellaunodanum, Cassivellaunus Caes. Sollius Inscr. ap. Orell. 3274. Condollius Steiner 31. 45. 997. Lallus (nom. figuli in vasis figlinis). Lalla Stein. 790. Aballo Itin. Cavarillus Caes. MM: Commius (Atrebas) Caes. NN: Bonna Itin. Amm. Nemetocenna Caes. Sumlocenna Inscr. in vasis figlinis Soliciniensibus. Adgonna Inscr. Grut. 1621, 8. Lemannus (cf. *Λεμαν*-

νόνιος κόλπος, sinus Britann. ap. Ptol.) Caes. Cevenna, Cebenna Caes. Lucan. Auson. Arduenna Caes. RR: carrus (currus gallicus) Caes. Ambarri Caes.

In scriptione *Rh*enus, *Rh*odanus, *rh*eda, unde et *Rh*edones ap. Caes., equidem nil video nisi scriptionem a Graecis, vicinis Massiliensibus, receptam, non signum apud veteres Gallos jam adfuisse differentiam inter duriorem molliоremque liquidae pronuntiationem, cum etiam adsint sine *rh* in eadem positione nomina gallica Ruteni, Remi, Roscillus (Allobrox, ap. Caes. B. Civ. 3, 59; hibern. vet. *rosc*, oculus), Rauraci, Raeti, Rigomagus, Rigodulum, Rotomagus, Rutupiae etc. M tamen in medio vocum emollita jam a vetustis Gallis posset videri, si nomen Exsomnus in inscript. Magunt. ap. Stein. 401, quod occurrit scriptum in alia Exobnus Stein. 68, esset interpretandum hibern. vet. *esomun*, cambr. *ehouyn* (*omun* = *ouyn*, timor; sine timore, intrepidus), atque adducerentur nomina Cobnertus (in vasis figlinis obvium), quod scribitur Counertus Murat. 2071, 8, Coblaunon Murat. 1193, 9, veluti composita cum praep. *com*-. Sed hic quoque cavendum, cum Exomnus vice versa facile possit esse scriptum pro Exobnus (cf. lat. *somnus*, *Samnites* pro *sobnus*, *Sabnites*), et praesto sint et aliae etymologiae: nom. vet. Vercobius Orell. 2728, subst. gael. *cobh* (victoria, triumphus), ex quo essent composita Cobnertus, Coblaunon pro Cobin., Cobil., ut Lugdunum pro Lugodunum. Obvium porro e codice Mariani Scoti ap. Pertz. 7, 481 (sed secundum imitationem codicis, non secundum textum expressum) subst. hibern. *obenn*, *óim* (cf. gael. adj. *aoibh*, *aoibhinn*, *aoibhneach*, gratus, sed et *saoibh*, *saoibhneach*, sollicitus) in notatis: *isóim dón*, *isobenn dón*.

Status primarius liquidarum hibernicarum obtinet 1. in initio vocum constanter, si non accedit causa infectionis in contextu sermonis. Notatio pronuntiationis durioris hoc loco non fit nec in vetustis codicibus, nec in hodierna scriptione, nec hibernica hodierna nec gaelica. Unam *m* duplicatam invenio in quibusdam locis: *lammenmuin* (apud mentem, in mente), *lammaccu* (apud filios), *lammarbu* (gl. simul, cum mortuis) Wb. 3[d]. 19[c]. 25[b]. *ni m̄all* (non lente) Sg. 199[a]. *asm̄e* (ego sum) Sg. 202[a].

2. In medio et fine vocum. *a)* In geminatione: *ball* (membrum) Wb. *mall* (citus) Wb. 25[d]. *imm*, *imme* (circa) Wb. Sg.

cumme (idem, unum) Wb. Sg. *rann* (pars), *cenn* (caput) fq. *barr* (gl. cassis, gl. frons, frondis) Sg. 67[b]. 113[b].

b) In positione, in qua frequens est scriptio duplicata: *comairlle* (voluntas) Wb. 16[c]. *colmmene* (gl. nervus) Sg. 221[b]. *ainmm*, *anmman* (nomen) Wb. Sg. fq. *menmmann* (animae) Sg. 59[b]. *isindairmm* (in armatura) Wb. 4[d]. *tarm̄orcenn* (terminatio) Sg. 166[a]. *comalnnamar* (implemus) Camarac. *furnn* (super nos) Camarac. *fornn* Wb. fq. *ifurnn* (infernum) Wb. Sg. *carcar ifirnn* (carcer inferni) Wb. 32[c]. *bándǽ iffirnn* (gl. Parcae) Sg. 53[b]. *lúacharnn* (lucerna), gen. *lochairnn* Sg. 24[a]. 47[a]. *cilornn* (gl. urceus; cf. Cilurnum) Sg. 49[a]. Liquidam etiam in priori loco status duri fuisse, demonstrant scriptiones: *ællned* (inquinatio) Wb. 8[d]. *collno*, *collnide* (in aliis locis *colno*, *colnide*, a *colinn* caro) Wb. 3[c]. 3[d]. 8[c]. *comallnad* (impletio), *comallnithe* (impletus) Wb. 2[c]. *fellsube* (philosophia) Wb. 30[b]. *soillse* (lux) Cr. 33[c]. *melltach* (alias *meldach*, gratus) Wb. 4[c]. 9[d]. *aim̄ser* (tempus) Sg. fq. *cóim̄dith* (dominum, acc.) Sg. 29[c]. *immbi* (circa eum) Wb. 13[d]. *annse* (difficilis) Wb. 6[d]. *forrn* (supra *fornn*) Wb. 8[d].

c) Extra positionem, in fine vocum contra communem regulam. *α)* In substantivis quibusdam: *fínn* (vinum), *línn* (pars; alias et *fín*, *lín*) Wb. Sg. *colinn* (caro, gen. *colno*) Wb., uti e scriptione duplicata colligendum, ad quae pertinuerint et alia, in quibus scriptio duplicata non obvia in codicibus; ita liquidae in subst. *síl* (semen), *ben* (mulier) in hodierna lingua hibernica sunt status duri. *β)* In terminationibus -*im*, -*imm*, -*an*, -*ann* substantivorum ordinis II seriei I (ubi videsis exempla). *γ)* In flexionibus verborum: 1. pers. sing. praes. -*im*, -*imm*; 1. pers. plur. omnium temporum -*am*, -*em*, -*im* (unde et in depon. et pass. -*amar*, -*ammar*, -*emmar*, -*immir*, et in depon. *igm̄er* in Sg.); 1. pers. sing. tempp. secund. -*in*, -*inn* (exempla in verbo). *δ)* In pronominibus suffixis 1. pers. sing. et plur.: *uáim*, *uaimm*, *uáin*, *uann* (a me, a nobis; plura alia exempla sub pronomine).

Status mollis sive infectio liquidarum est in initio vocum in constructione, ut omnium consonarum, secundum certas regulas, de quibus in sequente capite; in medio autem vocum sive fine extra positionem secundum regulam communem. Scriptio infectarum semper simplex in codicibus: *nem* (coelum), gen. *nime*, *nemed* (sacellum); *lám* (manus), gen. *láme*; *lán* (plenus), *láne*

(plenitudo) Wb. Sg. Pronuntiatio fortior et durior adhuc obtinet in hodierna lingua hibernica, ut supra dictum de vetusta; lenior est infectarum *l*, *n*, *r* extra positionem, nec est ejus notatio in scriptura. Proprium autem sonum induit infecta *m* (fere ut *v*, germ. *w*), suntque etiam signa infectionis, hibernice *m* cum puncto, gaelice *mh*, e. gr. *neaṁ*, *neamh* (coelum), gen. hibern. *niṁe*, gael. *néimhe*, *láṁ*, *lámh* (manus), gen. *láṁe*, *lámhe*.

Proprias et singulares vias inter liquidas in lingua hibernica sequitur N, de quibus singulariter hoc loco post regulas liquidarum communes dicendum est. Constant hae proprietates eo, quod in medio et fine vocum perit ante sonos quosdam, manet ante alios, condensatur etiam in NN, ND, NT in positionibus quibusdam.

1. Perit *n* in medio vocum ante *s* et *f* et ante tenues, sive est radicis cum hisce consonis, sive terminationis grammaticalis. Exempla: *sét* (via; cambr. vet. *hint*, goth. *sinths*) Wb., *cét* (= centum) Wb. Cr., *cóic* (= quinque) Wb. Cr., *mís* (= mensis) Sg., *cís* (= census) Sg., *ifurnn* (= infernum; cf. Ê et Î) Wb. Sg. Producuntur rejecta *n* vocales radicis, non tamen vocales flexionum verbi -*at*, -*et*, -*it*, -*atar*, -*etar* etc. (ex -*ant*, -*ent* etc.), atque derivationum -*at*, -*atu*, -*etu* (ex -*ant*, -*antu* etc.), nec vocalis praep. *etar* (= inter), quibus nunquam signum productionis additum invenitur.

Manet tamen *n* in media voce, quamvis sit in eadem positione, in particula *in*, interdum et *con* composita, vel si *n* est radicis, ad quam accedit terminatio vel derivatio incipiens ab illis consonis. Composita: *intonnaigim* (gl. inundo; *tonn*, unda) Sg. 141[a]. *du insudigthisiu* (gl. statuta tua; partic. pass. *suidigthe*, positum, statutum) Ml. 30[b]. *tinfet* (aspiratio; = *do-in-fet*) Sg. fq. *consechat* (persequuntur) Wb. 6[a]. *confitir* (intelligit) Wb. 12[c]. Terminationes incipientes a consonis *t*, *s*, *f*, combinatae cum *n* exeunte radicis: *denti* (faciendum), *déntar* (fiunt; *den-t.*), *dorigensat* (fecerunt; *gen-sat*), *línfiter* (implebuntur; *lín-f.*) et alia fq., ut derivationes: *annse*, *anse* (difficultas) Wb. 6[d]. 17[c]. *censæ*, *cense* (quies) Wb. 20[c]. 30[b]. 31[c]. *ar incensai* (gl. propter modestiam) Ml. 31[b]. In his si dici poterit combinationem esse ortam excussione vocalium terminationum -*atar*, -*asat*, -*ibiter*, -*ise*, non idem erit in his: *sant* (avaritia; cf. *Santones* Caes.) Wb. 23[b].

montar, *muinter* (familia, cf. *Κομοντόριος* Paus.) Wb. fq. *cinteir* (gl. calcar; *Centrones*, pop. alpinus, Plin., et Ceutrones, pop. belg., Caes. leg. Centrones?) Sg. 50ª. Commemorandum hic etiam subst. *sians, sens* e lat. *sensus* transsumtum (cf. p. 32) cum contra e lat. *census, mensis* sint facta *cís, mís.*

Quamvis tenues aliasque dictas consonas liquida *n* non amet comitari et opprimatur ab his, adhaeret tamen ubique mediis *g* et *d*, adeoque praevalet in combinatione ND inficiendo et assimilando mediam, ut fit in combinatione MB. Immutabilis manet NG.

2. Perit *n* finiens particularum, pronominum et numeralium quorundam in eadem positione, ante tenues scilicet, *s* et *f* incipientes sequentes voces. Quae eadem liquida servatur ante sequentes vocales et medias, fit *m* ante *b*, et assimilatur ante omnes liquidas plerumque, non tamen semper. Sunt particulae, pronomina et numeralia sequentia:

a) Articulus generis neutrius nom. acc. sing. AN, et genit. plur. gen. commun. INNAN vel NAN. Formae servatae ante vocales et medias: *animdibe* (circumcisio), *andliged* (lex), *angné* (forma); *innan étside* (auditorum), *innan dáne*, *nan dáne* (donorum). *N* excussa vel assimilata ante *s, f, b*, tenues vel liquidas: *atír* (regio), *acetharde* (quatuor), *afiadnisse* (testimonium), *ascél* (nuntius), *na persan* (personarum), *inna tol* (cupiditatum), *inna crann* (arborum), *inna forcetal*, *na forcetal* (institutionum), *na sacardd* (sacerdotum), *innamball* (membrorum), *allae* (*dies*). Excipitur ab his forma articuli IN in nom. masc. et accus. masc. et fem., cuius *n*, quae est magis intensiva et condensatur ante vocales in NT in nom. masc., in NN in accus. masc. fem., nusquam perit ante dictas consonas, nec easdem inficit, ut eadem articuli forma in aliis casibus. Citata vel etiam alia exempla articuli in illis formis infra sub articulo.

b) Pronomina possessiva trium personarum numeri pluralis ARN, BARN (FARN), AN; item pronomen relativum AN. Ante vocales et medias: *arnetargne* (cognitio nostra), *farnirnigde* (oratio vestra), *farndergud* (stratum vestrum), *an etarscarad* (sejunctio eorum), *anasbiursa* (quod dico), *andudesta* (quod deest). Ante *s, f*, tenues, liquidas: *ar firianugud* (justitia nostra), *arcoscni* (institutio nostra), *farfailte* (gaudium vestrum), *barpectha* (peccata vestra), *fartoimtiu* (opinio vestra), *arropredchad* (quod

praedicatum est), *apredchimme* (quod praedicamus), *acarthar* (qui amatur), *acésme* (quod patimur). Exempla haec citata et alia sub pronomine.

c) Praepositiones IN (in), CON (cum), REN (ante), IARN (post) eodem modo habentur, ut docent exempla frequentissima. Videsis in capite de praepositionibus.

d) Conjunctio ARAN (ut): *aranepertar* (ut dicatur), *arandernaid* (ut faciatis), *aratartar* (ut offeratur), *aracomalnither* (ut impleatur), *arasechemmar* (ut sequamur), et alia exempla sub hac conjunctione.

e) Eandem regulam sequuntur numeralia hibernica VII, VIII in his exemplis: *it secht ṅocht* (gl. septies octoni) Cr. 33[a]. *octṅdelbe 7 oct ṅgné* (gl. formae octo) Sg. 166[a]. Deest liquida ante tenuem: *it secht cét* (gl. septies centeni) Cr. 42[c]. Deficiunt quidem e meis codicibus exempla vetusta numerorum IX et X cum sequentibus vocalibus et mediis, sed cum in hodierna lingua inficiantur eclipsi nasali consonae etiam post hos (e. gr. *noi g-cosa*, *deich g-cosa*, novem pedes, decem pedes, ut *secht g-cosa*, *ocht g-cosa*), statuendae sunt formae vetustiores numerorum VII—X *sechten*, *ochten*, *noin*, *dechen*, ut sanscr. *saptan*, *aschtan*, *nawan*, *dasan*, ut lat. *septem*, *novem*, *decem*.

3. Condensatae *n* liquidae sunt obviae formae NN, ND et NT.

Forma duplicata NN in articulo generis masculini et feminini in singularis casu accusativo ante vocales obvia est, cujus exempla infra sub articulo.

Forma ND in media voce praesertim observatur in praepositione *in* coalescente cum pronominibus suffixis, tum quidem, cum construitur cum dativo (ablativo), e. gr. *indium*, *indiumsa* (in me), *indiunn*, *indiunni* (in nobis), *indit* (in te), *indib* (in vobis), *indid* (in eo), *indi* (in ea), *indib* (in eis; cf. pronn. pers. suff. et praepos. *in*).* Fit idem in fine in articuli forma *ind*, quod tamen idem est ac si sit medium vocis, cum articulus coalescat cum suo substantivo. Supplet autem haec articuli forma aspirationem, ante sonos obvia, qui aspirationis non tam capaces sunt, ut e. gr.

* Quae formae commonefaciunt latinae vetustae *indu* pro *in*: *indu mari* Enn., *indupedio*, *induperator* Lucil. = impedio, imperator.

tenues, ante vocales scilicet, liquidas et ante *f* interdum et *s* emortuam, in casibus iis, qui post solitam formam *in* ceterorum sonorum aspirationem admittunt. Fieri hoc in sing. masc. et neutr. genitivo et dativo, in plur. masc. nominativo, et in fem. sing. nominativo et dativo, e paradigmate articuli patebit.

Forma NT item in formis coalescentium pronominum cum praepositione *in* obvia est, sed tum, cum praepositio construitur cum accusativo: *inte* (in eam, fem.) Sg. 6[a]. *intesi* (gl. in ipsam) Sg. 199[a]. 209[b]. *intiu* (in eos) Sg. 7[a]. Ml. 21[a]. 28[c]. Inde et exspectandae pro ceteris personis: *intium* (in me), *intiunn* (in nos), *intit* (in te), *intib* (in vos), *intis* (in eum), quae non obviae mihi in codicibus. Articuli forma durior *int* obtinet ante vocales in sing. nom. generis masculini, in quo post articuli formam solitam *in* servatur status durus consonarum. Videtur ergo forma durior *nt* in se continere significationem actionis (motus in praep.), status duri et generis masculini, mollior *nd* autem passivi (quietis in praep.), infectionis et generis feminini.

Addendum est, formam articuli *int* etiam obtinere semper fere (rarius invenitur *ind*) ante *s* debilitatam vel ut dicunt mortificatam in omnibus casibus trium generum, in quibus *ind* est ante vocales (exempla in artic.); comparandum tamen, quod et particula *ind* in compositione (vetust. gall. *ande-*) fit *int* ante *s* inficiendam sequentis vocis (cf. compos.)

Hisce liquidae *n* mutationibus poterunt addi formae verbi substantivi cum conjunctione *con* coalescentis: *condib*, *condid* (ut sit); disjungo autem usum eum, quo in verbis compositis non solum post particulam *con*, sed etiam post alias, ut *no*, *fo*, *for*, *fris*, ut magis possint animadverti pronomina infigenda, inditur *do* syllaba, quae fit etiam *to* cum praepp. *con*, *fris*, excussis *n* et *s*, *coto-*, *frito-*, pro *condo-*, *frisdo-*. De hoc usu infra inter pronomina infigenda.

N liquida vocales et medias antecedere ita amat, ut etiam sine aliqua causa, et ut superflua sit, addita inveniatur. Hoc quidem non affirmandum de exemplis his: *rad ṅdé* (gratia dei), *dochum ṅdée* (ad deum), *serc ṅdée* (amor dei) Wb. 1[d]. 10[a]. 12[c]. *sliab ṅossa* (mons Ossa) Sg. 63[a]. *intain ṁbis* (cum est), *am. ṅguidess* (ut orat) Wb. 17[b]. 21[d]; *n* articuli enim hic vel relativa residua. Sed neutrum in his: *guidimse dia nerutsu* (oro deum pro te) Wb. 27[d].

cen gutai ṅetarru (sine vocalibus inter eas, consonas) Sg. 7[a]. *taibrith atéichte ṅdoib* (gl. tributa praestatis eis). *am. nách unse ṅdúib* (gl. magnificate dominum; i. e. ut non est difficultas vobis) Wb. 6[a]. 6[d]. *fri alpai ṅdesiu* (gl. cisalpina, Gallia) Sg. 217[b]. In media voce *n* praecedit mediam *g* in subst. *tairngire* (promissio) Wb. fq., quod est *tairgire* (cf. *airgara*, vetat, Wb.) Ml. 33[d]. Proprium, quod notatur plurimum liquida puncto delente; sed quid est scribere consonam non legendam, nisi sit causa etymologiae ut in *s* et *f* intermortuis? Adest haec certe in compositis *frecṅdirc*, (praesens), *écndirc* (absens; *fre-con-d.*, *e-con-d.*) Wb. Sg., *dofoirṅde*, *tóirṅdet* (significat, - ant; = *do-fo-rand*) Sg. 9[a]. 25[b], pro quibus etiam inveniuntur *frecdairc* (*isindrecdairc*, in praesenti) Pr. Cr. 61[a], *dofoirde*, *dofoirdet* (signif.) Sg. 26[b]. 203[b]. In his exempla non additae superfluae *n* ante *d*, sed vice versa amissae originariae, ob nimiam coacervationem consonarum ortam elisione vocalium.

Spirantes.

H S J V. Horum sonorum bini origine sunt affines, *h* et *s* propriae spirantes et alternantes inter sese in plurimis linguis, *j* et *v* ortae e vocalibus *i* et *u* admixta spiratione aliqua. Duorum parium priores, *h* et *j*, debiliores dici poterunt, soni nec eodem ambitu jam in vetusta lingua celtica, nec eadem durandi vi in recentiore linguae conformatione, atque posteriores et fortiores. Qui soni fortiores, *s* et *v*, si pro parte tantum pertulerunt oppositionem consonarum hibernicam et servati sunt solummodo in statu duriore sed obliterati infectione, mirandum non erit, debiliores evanuisse ex omni radice hibernica. In britannica etiam *j* in initio vocum tantum servata.

H et S in vetustis nominibus gallicis. H: *H*ercynia silva Caes. et apud scriptores latinos post eundem, ut *H*ercuniates (nomen populi Pannoniae) apud Plin., sed Ἀρκύνια ὄρη ap. Aristot., et Orcynia apud scriptores graecos teste Caesare. *H*elvii, *H*elvetii Caes., sed Elvius, Elvorix in inscriptione Mediomatricensi (Grut. 12, 10. Stein. 996), Elvetius in inscr. helvet. (Orell. 480). Item apud Plinium 26, 7: *halus* quam Galli sic vocant,

Veneti cotoneam (herbam); sed 27, 6: *alum* nos vocamus, Graeci symphyton petraeum. Non radicalis in his procul dubio *h*, sed addita eodem modo ut in nominibus vetustis germanicis *H*ermiones, *H*ermunduri. Nec magis forsan in medio: Va*h*alis Caes. (attamen Vacalis, Vachalis aliis). Dra*h*onus (fluv.) Auson. Mos. 365. Le*h*erenno (deo) Inscr. ap. Orell. 2020. Ne*h*alenniae (deae) Orell. 2029. 30. 31. In inscriptionibus item frequens nomen compos. -ne*h*ae: Rumanehae, Maviatinehae matronae, ut videtur Gallorum deae. In nomine Euhages, nominato cum Bardis et Druidis apud Ammianum (15, 9) equidem non video *h*, sed nil nisi falso lectum *ΟΥΑΤΕΙΣ* graeci fontis (Strabonis, 4, 4), i. e. vates (hibern. vet. *fáith*). De *h* intromissa in dictis nominibus videsis sub spirantibus britannicis.

S gallica vel britannica singularis: *S*abis, *S*eduni, *S*enones Caes. *Σεσηρονεύς* (*S*asranius Inscript. britann. Orell. 2779) Plut. (ed. Reiske 10, 732). Belloves*us*, *S*igoves*us* Liv. Ve*s*ontio, Ale*s*ia Caes. Ali*s*ontia Auson. Beli*s*ana (Minerva) Orell. 1969. Civi*s*marus (compos. Civis-marus, p. 19) Liv. Carti*s*mandua (cf. Epomanduodurum, Mandubii) Tacit. Rati*s*bona (cf. Vindobona, Bononia) in chartis medii aevi. Juncta aliis consonis: Catu*sl*ogi (compos. -*sl*ogi p. 27) Plin. *Σμέρται* (pop. Britann.) Ptol. *Sm*ertulitanus Inscript. Orell. 188. Ro*sm*erta (dea; compos. Ro-*sm*.) Inscript. Bratu*sp*antium (compos. Bratu-*sp*.) Caes. *Sp*arnacum (hod. Epernay) chart. med. aev. *St*anacum, *St*iriate (loc. Noric.) Itin. *Στουκκία* (fluv. Brit.) Ptol. *Sc*aldis Caes. Plin. *Sc*arponna (ad Mosellam) Itin. In media voce: Ta*sg*etius, Morita*sg*us Caes. Ca*sp*ingium (ad Rhen. infer.) Itin. *Ἀνηρόεστος* (Gallor. rex) Polyb. Pi*st*illus Inscript. Orell. 2776. I*sc*a (opp. Brit.) Ptol. Itin. Mati*sc*o Caes. Isini*sc*a (loc. Vindelic.) Itin. Ma*ls*onis fil. Inscript. Grut. 763, 6. Mu*rs*a, Mu*rs*ella (Pannon. oppid.) Itin. *Καρσίγνατος* Polyb. (25, 4). Duplicata SS: Casses (dii) Inscr. Orell. 1979. Cassivellaunus Caes. Trecasses, Viducasses, Bodiocasses (populi gallici) Plin. Bajocasses Notit. provinc. Galliar. Vindonissa Itin. Salassi Liv. Revessio Itin.

Spirationis in vetusta lingua gallica sonus fortissimus, admixta gutturali, amplius statuenda est X, cui ob scriptionem XS in inscriptionibus interdum obviam vindicanda videtur pronuntiatio soni indici *ksch*, e. gr. in nomine cognito *Kschatrijas* (mi-

lites, militum ordo), unde *kschatrap*, *ξατράπης* Graecis et *σατράπης*, Satrapa. Huc autem pertinere sonum gallicum *x*, comprobat ejus mutatio in *s* in hibernica, in *h*, *ch* in britannica lingua. Exempla vetusta: Axona, Taximagulus, Uxellodunum Caes. Axuenna Itin. Anton. Venaxomodurum (Raet. oppid.) Notit. dignit. Uxacona (Brit.) Itin. Anton. *Οὔξελλον*, *Οὔξελλα* (oppida Brit.), *Οὐέξαλλα* (aestuar. Brit.), *Λέξας* (fluv. Brit.) Ptol. Lexovii Caes. Luxovio Inscr. Orell. 2024. Luxovium (monast. medii aevi, hod. Luxeuil). Pleumoxii Caes. Moxsius Inscript. Orell. 429. Rixsius Or. 4983. Dexsiva, Dexsivia (dea; *θέξιμον*, herbae nomen gallicum ap. Dioscor. leg. *δέξιμον?* cf. sanscr. *dakschin*, gr. *δεξιός*, lat. *dexter*, hibern. vet. *des*, brit. *deheu*) Orell. 1988. Brixia (Cenomanorum caput) Liv. Brixellum Tac. Itin. Chrixus (Bojorum rex) Sil. Ital. Senicco Senixsonis fil. Inscript. Murat. 1402, 5. In compositis: Exobnus, Exomnus (hibern. vet. *esomun*, cambr. *ehouyn* Mab. 2, 61, intrepidus?) Inscr. Stein. 68, 401. Excingilla Murat. 1621. Excincomarus Grut. 911, 2. In positione: Andoxponni fil. Inscr. Murat. 1204, 5. Medivixta Grut. 795, 8. Murat. 2073, 1. Abrextubogius Murat. 22, 5. Addo *Ταξγαίτιον* (Raet. loc.) Ptol. et Bonoxus (nomen figuli) Stein. cod. inscript. Danub. et Rheni 207, quae tamen nomina alibi occurrunt cum *s*: Tasgetius Caes., Bonosus ("origine Britannus, Galla matre") Vopisc. Firmus etc. cap. 14. De *h* radicali linguae gallicae vetustae cum liceat dubitare, duo gradus spirationis in ea videntur fuisse *s* et *x*.

J et V in nominibus gallicis vetustis. J in initio praesertim: Jura Caes. Juvavum Itin. Inscript. *ἰουπικέλλουσον* (juniperus Gallis), *ἰουμβαρούμ* (veratrum nigrum Gallis) Dioscor. 1, 103. 4, 16. Jovincilli fil. Inscr. Brix. Murat. 1353, 6. Jaso, Jassus (in vas. figlin.) Orell. 429. Verjugodumnus Inscr. Orell. 2062. Iumma Exobni fil. civ. Mediomatric. Atuns Iumnae fil. Stein. 68. Iantumarus Grut. 807, 5. 880, 4. In media voce: Bajocasses, Bajocassi Notit. provinc. Galliar. Auson. Bedajum Itin. Dejotarus Cic. Caes. Noreja Caes. Itin. Celeja, Matreja Itin. Sidonieia Inscr. Grut. 736, 2. Boius (nomen viri) Auct. ad Herenn. 4, 3. Boiodurum (nom. oppid.) Ptol. Itin. Boii, Boji (nomen gentis) Caes. Tac. Alternatio inter *j* et *gi* colligenda videtur e nominibus quibusdam vetustis: Q. Giamius Bellus et Communis Giami fil.

Inscr. Stein. 996, si confertur Iamillius Orell. 4983. Tolistoboji dicti Livio sunt -bogi Plinio, *-βόγιοι* graecis scriptoribus, cui nomini adjungo virorum nomina jam dicta Abrextubogius, Vercombogius, et apud Livium 38, 19 Combolomarus, si legendum Comboiomarus (cf. Bolodurum Tab. Peut. pro Boiodurum).

V: Vahalis, Velauni, Vellaunodunum, Veneti, Vercingetosix, Viridomarus, Viridovix, Vocontii, Volcae, Vosegus Caes. Vassus, vasallus in media latinitate. Vivisci Auson. etc. Avaricum Caes. Aventicum Tac. Avicantus Inscr. Orell. 2033. Andecavi, Andegavi Tac. Plin. Ravenna (cf. *Ῥαούιος*, Hibern. fluv., Ptol.) Plin. Clavenna Itin. Cavares (pop. gall.) Plin. *Καύαρος* (rex Gallor.) Polyb. Cavarinus, Cavarillus Caes. Livio (Apollini) Inscr. Bonn. Orell. 2021. Divico, Divitiacus Caes. Divona Auson. Noviodunum Caes. Noviomagus Itin. Juvavum Itin. In derivationibus: Litavicus Caes. Ausava Itin. Geneva Caes. Dexsivia (dea) Inscript. Gergovia, Lexovii Caes. Durocornovium Itin., aliisque pluribus (cf. sub derivatione). In positione: He*lv*ii, He*lv*etii, E*lv*ius, E*lv*etius, E*lv*orix (p. 56). deo A*rv*alo Inscript. Orell. 1510. 1511. A*rv*erni, Ne*rv*ii Caes.

De lingua vetusta hibernica dicentes consociamus sonos spirantes debiliores primum, *h* et *j*, dein fortiores, *s* et *v*, quia eandem viam sequuntur, illi omnino, hi partim pereundo.

H radicalis in voce hibernica non invenitur, et si in codicibus vetustis praeter combinationes *ph, th, ch* obvia est *h* solitaria, quod fit nonnisi in initio vocum, nil est nisi spiritus praemissus vocali inchoanti, ut in vetustis nominibus gallicis Hercynia, Helvii. Non radicalis nec necessaria haec *h* sine certa regula mox adest mox deest: *uile, huile* (omnis) Wb. fq. *éula* (sapiens) Wb., *heulas* (sapientia) Sg. 209[a]. *aui, háui* (nepotes) Sg. 28[a]. 30[b], et sic frequenter. Regularem usum, quo hodiernae dialecti, hibernica et gaelica, in hiatu post articuli formas *na* (gen. sing. fem., nom. dat. plur.) sive praepositiones terminatas vocalibus *h* praefigunt ante vocalem sequentis substantivi, nescit vetusta lingua. Est quidem e. gr. *inna hirise* (fidei) Sg. 209[b], sed etiam: *inna idbairte* (oblationis), *inna indocbale* (gloriae), *inna anme* (animae), *na æcilse* (ecclesiae) Wb. 22[c]. 22[b]. 25[c]. 27[a]. *na accobra* (cupiditates) Wb. 20[c]. *la atacu* (apud Atticos) Sg. 147[a]. *a oentu*

(ex unitate) Wb. 26[b]. *aalbain* (ex Albania) Marian. Scot. ap. Pertz. 7, 481.

J quoque, quae adfuit procul dubio aliquando, evanuit omnino e lingua hibernica, non solum e medio vel fine vocum, sed etiam ex initio, ubi adhuc servatur in lingua britannica, et ubi praecipue in hibernica servantur reliquae spirantes *s* et *v*. Exemplum clarum est vox *óc* (hodiern. *óg*, destituta *c*) obvia in derivatis *óclachdi* (gl. juvenilia) Wb. 30[b], *ócmil* (gl. tyro) Sg. 77[b], quae eadem est ac brit. *iouenc* (juvenis). In hac ergo voce hibernica vetusta *óc* jam periere *j* in initio, *v* in medio (si non malumus statuere diphthongum *au*: cf. AU brit.) et *n* ante tenuem (cf. *coic* = cinc, brit. *pimp*, quinque; p. 52), vocalesque residuae coaluere in productam *ó*. In aliis *j* incipiens cum sequentibus vocalibus transiit in *í* productam: *íc*, *íce*, gen. *íccé* (salus, salutis), e quo *íccthe* (salvatus, sanatus) Wb. fq., ortum e *jacc*, cambr. hodiern. *iach* (sanus), unde subst. *iechyt* (sanitas) Mab. 1, 283, armor. *iechet* Buh. 46, 5, particip. armor. *iachet* (sanatus) Buh. 130, 2. 200, 3, ut cambr. vet. *iot* (gl. puls) gl. Ox. factum est hibern. *íth* (gl. puls) Sg. 70[a]. Subst. *aig* (gl. cristallus) Sg. 67[b] etiam est pro *jaig*, cambr. hodiern. *ia* (= *jag*, glacies); unde armor. adj. *yen* (= *ye-in*, *yagin*, glacialis, gelidus) Buh. 40, 5. 92, 42. 95, 15.

S in statu duro suo adhuc sat frequente majorem vim destructioni opposuit, quam reliquae spirantes. Qui status durus obtinet 1. in initio vocum deficiente causa infectionis. Solita scriptio hoc loco est simplex: *sen* (senex), *senm* (sonitus; cf. Senones) Wb. Sg. *suide*, *suidigud* (sessio, positio; cf. Sudeta = hibern. hod. *suidthe*, positus, in ordine, serie) Wb. Duplex tamen in combinatis *cosse*, *cossin* (adhuc, pro *co se*, *co sin*) Wb. 1[a]. 2[b]. *lasse* (apud hoc, cum; alias *lase*) Wb. fq.

2. In medio et fine vocum. *a*) In geminatione: *iress*, *airess*, gen. *irisse* (comp. *air-ess*, fides, instantia; cf. Suessiones, esseda) Wb. fq. *uisse* (justus) Wb. fq. *less* (commodum) Wb. 12[a]. *less* (gl. clunis) Sg. 67[a]. *mess* (judicium) Wb. 6[b]. 11[b]. *ness* (gl. mustella, mus longa) Sg. 36[a]. *indfiss* (scientia), *rofessursa* (scio; cf. goth. *vissa*) Wb. 5[c]. 9[a]. *sossad* (positio) Wb. 1[b]. *cissib* (cincinnis)

Wb. 28[b]. *airchissi, airchissecht* (adjuvat, auxilium) Wb. 4[c]. *coss*, plur. *cossa* (pes) Wb. 12[a]. *eross* (gl. puppis) Sg. 105[a]. Ob fortiorem semper *s* intactae pronuntiationem in his occurrit saepius et *s* simplex, e. gr. *ires, hires* Wb. fq. *sosad* Sg. 7[a] etc. Vocum harum aliquibus posse supponi vetustam gallicam *x*, innuunt partic. privat. *es-* (*escarit*, inimicus; alias *é-* ut *sé-* sex, e *ses*) = gallic. *ex-* in compositis, et adj. *dess, des* = *dex* (dexter; cf. nomen *Dexsiva*).

b) In positione. Scriptio duplex in posteriore loco non obvia mihi, ubi e. gr. *arsaide* (vetustus) Sg. 75[b]. *tursitnech* (gl. irriguus) Sg. 24[a], attamen in priore: *tesst* (testes) Wb. 14[a]. *cossce* (institutio) Wb. 9[a].

c) Extra positionem: *α*) In radicibus productis quibusdam: *fass* (vanus; alias *fáas*) Wb. 13[b]. *dásact* (insania), *dássactig* (insani) Wb. 9[b]. 12[d]. *bés, bées, béss*, plur. *béssi, bessa* (mos, mores) Wb. fq. *rochéss* (passus est), *césad* (passio) Wb. fq., *céssad* Wb. 19[b]. *mís* (mensis), *cís* (census) cf. p. 52. *gúassacht* (periculum) Wb. 13[c]. *tuus* (initium) in formula *arthuus* (in initio, primum) Ml. 19[b]. 29[a], unde *tóisech* (princeps), *tosach*, *tossach* (initium) Wb. Sg. *β*) In signo praeteriti *s* (in plur. *-set* et *-isset*) et in terminationibus 1. et 3. pers. plur. *-mis, -tis* temporum secundariorum, et *-as, -es* formae relativae. *γ*) In pronomine 3. pers. sg. masc. suffixo praepositionibus cum accusativo: *less, leiss, fris, friss, triuss* (cf. pronom.). *δ*) In derivationibus *-as, -es, -is, -us*, gen. *-assa, -essa, -ussa*, et *-so, -ise, -isiu, -ius, -nise, -nisse* etc.

Interdum *s* nec radicis est nec derivationis, sed euphoniae causa adjecta, vel orta ex aliis consonis. Adjecta invenitur: 1) ante articuli formam *in* post verbi substantivi formam truncatam: *manip sin sill. sí* (si non est haec syllaba) Sg. 25[b] marg. *condib sinonn persan* (ut sit eadem persona; pro *in sill., innon*) Sg. 189[b]. 2) ante articuli formas *in, ind, an* (*a*), *naib* (dat. plur.), *na* (acc. pl.) et post praepp. *in, con, ren, iarn* (quae rejiciunt *n* ante *s*), *la, fri, tre*, ut fiant combinationes: *isin, resin, iarsin, cosan, cosa, cosna, tarsna, isnaib, forsnaib, isna, trisna, frisna* etc. Exempla in praepositionibus. Quaedam, e. gr. *for, fri, la*, etiam *s* ante pronomen relativum *an, n* adsciscunt (cf. pronom.).

Orta *s* ex aliis consonis, e gutturalibus *c, g* verborum in conjunctivo et praesente secundario praesertim, sed etiam in aliis

temporibus modisve: *arnatomnitis nád carad som iudeiu et nad duthrised anícc* (ne cogitarent quod non amaret ipse Judaeos et quod nollet eorum salutem; cf. *dofuthractar*, gl. volunt, Wb. 20[c], et subst. fq. *duthract, duthracht*, voluntas) Wb. 4[d]. *am. farcuimsitis* (gl. ut facta esse potuerint; verb. *forchomnucuir*, factum est, si non pertinet ad infra sequens *cumang*) Sg. 148[a]. *am. ni risinse* (ac si non venirem), *tised* (veniret; rad. *ric, rig, tic*, cf. verba anomala) Wb. 9[a]. 21[a]. 27[c]. *dondnindnisinse. dodnindnastise* (leg. *nastesi;* traderem, traderetis, Satanae) Wb. 9[b]. *mad condiuiti doindnasatar* (si cum simplicitate tribuuntur, dona; cf. verb. *doindnagar*, gl. tribuitur, Wb. 16[d], et subst. fq. *tindnacul*, tributio) Wb. 17[a]. *atdomindnastar* (gl. deducar illuc, in Hispaniam) Wb. 7[a]. *ciathiasusa martri* (gl. etsi immolor; i. e. etsi subeo martyrium; verb. *tiagu*) Wb. 23[c]. *ni imthesid cen imdéicsin* (gl. videte quomodo caute ambuletis; verb. *imthiagu*) Wb. 22[c]. *aracleisid* (gl. scutum fidei, in quo possitis tela nequissimi extingere; additur vox: *irchlige*) Wb. 22[d]. *ní do dechur uirt in esseirgu inso arbid immalle asseirset* (gl. unusquisque autem in suo ordine; i. e. non in differentiam ordinis in resurrectione hoc, dictum est, nam una resurgunt, mortui) Wb. 13[b]. *cindas inchoirp ineséirset* (gl. quali enim corpore veniunt? subst. *eseirge*) 13[c]. *bad nertad dúib inso asnéirsid* (gl. consolemini invicem in verbis istis; i. e. sit firmatio vobis hoc, quod resurgatis) Wb. 25[b]. *ceni esǽrsitis. mani esersitis* (si non resurgerent) Ml. 15[c]. *dúus indaithirset* (gl. ut resipiscant; i. e. poenitentiam agant; *aithirge*, poenitentia) Wb. 30[b]. *ní taidirsed nech huann* (nemo misereretur nostri; subst. *taidirge*) Wb. 4[d]. *naich ndeirsed* (gl. qui se sciret non deserturum; i. e. quod non desereret; mox subst. *anephdeirge som*) Sg. 209[b]. *condéirsid a forcital sosceligthide* (gl. ne terreamini vento falsae doctrinae; i. e. ut deseratis doctrinam evangelicam) Wb. 25[d]. *ni dérsid forsóiri ar fognam* (gl. ne libertatem in occasionem carnis detis; i. e. ne relinquatis libertatem vestram ob servitutem) Wb. 20[b]. Perit *n* combinationis *ng: ni robe nech taratoissed* (non erat per quem juraret; verb. *tongad, dofongad*, Ml. 36[a]) Wb. 33[d]. *arafulsam ar fochidi* (ut toleremus tribulationes nostras; verb. *fulang*) Wb. 14[c]. *am. ni cuimsin* (ac si non possem; verb. *cumang*) Wb. 17[b]. *am. ni cuimsimmis adenum* (gl. quasi infirmi fuerimus; i. e. acsi non possemus facere)

Wb. 17[c]. In quibusdam locis *c* est excussa solummodo: *do imchomairsnechaib* (interrogativis; e deriv. *imchomairscsiu, -sen* ab *imchomarc*, interrogatio) Sg. 30[a]. *ni conairsoilset* (non aperuerunt; pro *conairsoilcset*) Ml. 31[b]. Rarior *s* e dentalibus: *tinfesti* (gl. flatilem; subst. *tinfed, tinfet*, flatus, aspiratio, Sg.) Sg. 17[b].

Infectione *s* perit in vetusta lingua. Recentior lingua, quae spirantem in statu primario profert ut *s* fortem, fere ut *ss*, pronuntiat quidem eandem infectam ut *h*; sed recentioris originis puto hanc *h*, ut *h* in hiatu inter articulum vel praepositionem et vocalem sequentis substantivi, de qua supra dictum (p. 59). Codices enim vetusti hibernici infectam *s*, ut *f*, in initio vocum aut notant puncto delente,* aut omnino omittunt. Punctum delens in solo codice Sg. adhibetur, omissio consonae in omnibus. Quod punctum etiam hodie adhibet orthographia hibernica, verum usu multo magis dilatato, non solum pro *s* et *f*, sed consonae cujuscunque infectae signum, dum gaelica pro eo *h* postponit consonae (scriptio in hoc opere etiam in vocibus recentioris hibernicae linguae adoptata). Exempla signi delentis in Sg.: *di ṡerc* (amore) 1[a]. *foṡodin* (hoc modo) 182[b]. 220[b]. *roṡechestar* (secutus est) 208[b]. *intṡamil* (imitatio, instar) 6[a]. 64[a]. *intṡliucht* (sensus, intellectus) 39[a]. 50[a]. *indṡrotha* (fluvii, gen.) 35[b]. *dálṡuidæ* (gl. forum) 59[a]. *comṡuidigthi* (composita) 222[b], et sic in locis quam plurimis. Omissa *s* infecta in Sg.: *intliucht, dindliucht, nintliuchta* (*intṡliucht*) 3[a]. 42[b]. 53[b]. 198[a]. 210[a]. *remuidigthe* (gl. praeposita; = *remṡuidigthe*) 3[b]. *díruidigud, díruidigthe* (derivatio, derivatus; pro *diṡruidigud* a *sruth*, rivus, pro quo in eodem loco bis male *dirṡuidigud*) 188[a]. Omissio in Wb.: *intliucht* 5[b]. 5[c]. 26[d]. 33[d]. *intamil, intamlitis, intamlid* (= *intṡamil;* 9[a]: *intsamlatar*) 5[a]. 5[b]. *indeircc* (amor), *indearc bratharde* (amor fraternus; = *indṡerc*) 25[a]. 33[d]. Minus accurata est scriptio, si nec punctatur *s* infecta, nec omittitur, quod interdum fit in codice Sg., frequenter in aliis codicibus.

In medio et fine vocum *s* solitaria infectioni obnoxia evanuit nullo vestigio relicto: *híairn* (= *íairn*, genit.? hibern. hod. *iaran*,

* Signum hoc, quod in Sg. in usum grammaticalem transiit, in eodem codice saepe etiam est signum in vocibus latinis, literam falso scriptam esse delendam. Est hic modus communis codicum medii aevi.

gael. *iarunn,* ferrum; adj. *iarnach*) Incant. Sg. ex *ísarn,* quod obtinet in vetustis dialectis germanicis. *siur* (soror) in demin. *siurnat* (gl. sororcula) Sg. 46[b] e *sisur* (lat. *soror* pro *sosor,* sanscr. *swasri*). *giall* (gl. obses) Sg. 102[b], *gell* (gl. pignus) Ml. 27[a] conferendum cum germ. vet. *gisal* (obses). *gaide* (gl. pilatus: a pilo pilatus; i. e. pilo, hasta praeditus) Sg. 159[b] * est eadem vox cum vetusto gallico *Gaesati* (*Γαισάτοι* Polyb.), derivata scilicet *gaide, gai-the* e subst. *gai* orto e *gais,* quod obtinet etiam in lingua vetusta germanica, e. gr. in nominibus Gaisericus, Radagaisus. Debent addi num. *sé* (sex) pro *ses,* et terminationes quaedam grammaticales, e. gr. comparativi *u, iu* (lat. *-ior* cum *r* pro *s* ut in *soror*), secundae personae sing. praesentis *-e, -i* (*dene, gaibi,* lat. *-as, -es, -is*), forsan et ejusdem personae sing. et plur. praesentis secundarii *-tha, -the,* nec non quorundam casuum substantivorum.

---

* Vox et in alio loco obvia in Sg.: *sabindae* .i. *gaide* (gl. Quiritis pro Quiris, Sabinus; post formas Tiburtis, Laurentis i. e. Laurentinus) 57[b]. Glossator pro interpretando nomine Quiritis in mente habuerit vocem hibernicam assonantem; est enim et hodie gael. *coir,* hasta. Apud O'Donov. p. 281: *crand gae cen iarn fair* (lignum hastae i. e. hastile sine ferro in eo), et p. 319: *in gai sea* (hastam hanc) e vetustis libris. Non bene ergo Polybius 2, 22: *διεπέμποντο* (*Βοιοὶ*) *πρὸς τοὺς κατὰ τὰς Ἄλπεις καὶ τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν κατοικοῦντας Γαλάτας προσαγορευομένους δὲ διὰ τὸ μισθοῦ στρατεύειν Γαισάτους· ἡ γὰρ λέξις αὕτη τοῦτο σημαίνει κυρίως.* A mercede enim proprie Gaesati omnino non denominati. Eadem vox etiam in nominibus virorum galaticis in Asia minore: *Γαιζατοδίαστος* Inscript. ap. Murat. 2, 613. *τοῦ Γαιζοτόριος* ap. Polyb. 25, 4, quod quidem rectius erit *Γαιζατόριγος,* gen. a *Γαιζατόριξ,* nomen significans *pilatum, armatum dominum.* Nec aliis graecis interpretationibus plane fides est habenda, e. gr. ei quae servatur e Clitophonte apud Plutarchum (ed. Reiske 10, 732. 733): *παράκειται αὐτῷ* (*Ἄραρι ποταμῷ*) *ὄρος, Λούγδουνος καλούμενον, μετωνομάσθη δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Μώμορος καὶ Ἀτεπόμαρος, ὑπὸ Σεσηρονέως τῆς ἀρχῆς ἐκβληθέντες, εἰς τοῦτον κατὰ προσταγὴν τὸν λόφον πόλιν κτίσαι θέλοντες· τῶν δὲ θεμελίων ὀρυσσομένων αἰφνιδίως κόρακες ἐπιφανέντες καὶ διαπτερυξάμενοι τὰ πέριξ ἐπλήρωσαν τὰ δένδρα. Μώμορος δ' οἰωνοσκοπίας ἔμπειρος ὑπάρχων τὴν πόλιν Λούγδουνον προσηγόρευσεν. λοῦγον γὰρ τῇ σφῶν διαλέκτῳ τὸν κόρακα καλοῦσι· δοῦνον δὲ τὸν ἐξέχοντα· καθὼς ἱστορεῖ Κλειτοφῶν ἐν ιγ' Κτίσεων.* *Locum munitum* enim proprie significat vox celtica *dún* (p. 29. 30), non *eminentem locum* (legend. *τόπον ἐξέχοντα?*) vel *montem;* suntque etiam oppida quaedam eadem voce denominata non in monte sed in planitie sita, e. gr. Lupodunum, Camulodunum etc.

V sequitur quidem analogiam spirantis *s*, sed cum ei non sit eadem intensitas, nec vis resistendi, est multo minoris ambitus. E medio enim et fine vocum evanuit omnino et perstitit in solo initio in statu duro, in quo semper scribitur F. Quodsi unquam, hic quadrat denominatio status duri, quo ex *v* = *w* fit *f*, cujus pronuntiationem eandem ut latinae *f*, *ph* monstrant subst. *fellsube* (philosophia; *b* hic quoque leniter aspiranda extra positionem, totum fere ut *felsufe*) Wb., *ifurnn* (infernum) Wb. Sg., *tinfed*, *tinphed* (aspiratio) Sg. 6ª. 9ª. Probatur inde, oppositione consonarum hibernicarum inter sese, et partitione earum in pronuntiationem duram et mollem, sonum quarundam, sicut ex una parte in nimiam mollitiem transiit, ut omnino evanescerent, ita ex altera parte in nimiam duritiem protrusum esse. Exempla status duri in initio vocum: *fín*, *fínn* (vinum) Wb. Sg. *fin* (albus; cambr. *gwin*, e *find*; cf. Vindobona, Vindonissa) Sg. 35ᵇ. *fini* (cognati; in Ml. 18ᶜ: *fingalcha*, gl. parricidalia, arma; cf. vetust. nom. Veneti?) Wb. 28ª. *fír*, *fírian* (verus, justus), *fírinne* (justitia) Wb. fq. *fial* (velum, velamen) Wb. 15ª. *fiss* (scientia; cf. goth. *vissa*) Wb. fq. *fissith* (gl. catus) Sg. 52ª. *fissid* (gnarus, sciens), *anfissid* (ignarus) Wb. 26ᵈ. 29ᵇ. *fedb* (vidua) Wb. 28ᵈ. *fid* (arbor; britann. *guiden* Vocab., cf. Viducasses) Sg. 53ª. *fích* (gl. pagus) Sg. 37ᵇ. 53ª. *ó folt* (a caesarie; brit. *gualt*, capillus) Wb. 11ᶜ. *fers* (versus) Sg. 59ᵇ.* Combinatur etiam haec spirans in initio vocum cum liquidis *l* et *r*, ut in lingua slavica *wr*, *wl*, cum aliae linguae easdem ad sequentem consonam reponant: *flaith* (dominium; britann. vet. *gulat*, hod. *gwlad*, regio, ex quo adj. *guletic*, *gwledig*, potens; cf. slav. *wladiti*, sed germ. *waldan*) Wb. 9ᵈ. *hífld cr.* (gl. epulemur non in fermento veteri; i. e. in epulis Christi, nom. *fled*) Wb. 9ᵇ. *ifledaib* (in epulis) Wb. 27ᵇ. *fledaichthith*, *fledaichthidi* (gl. epulo, gl. epulones; cambr. hod. *gwledd*, epulae) Sg. 52ª. *fliuchderce* (gl. lippus), *fliuchaigim* (gl. lippio) Sg. 10ᵇ. 24ª. *fliuchidi* (gl. humectiora) Cr. 34ᵇ. *inna fliuchaide*

---

* Latinae *v* pronuntiationem ut *f* pro *w* in Germania, quae etiamnum in usu est, a monachis Scotis vel Hibernis, frequentibus in monasteriis Germaniae, initium sumsisse credibile est.

(gl. humidorum) Sg. 73ª. *fliuchaidetu* (humiditas; cf. cambr. *gwlyp*, madidus, Mab. 2, 378, *rogulipias*, gl. olivavit, gl. Lxb., et forsan Sg. 145ª: *folcaim*, gl. humecto, gl. lavo, cambr. *golchu*, lavare, et vetusta nomina gall. Volcae, Volcatius) Cr. 18ᶜ. *flesc* (linea, virga) Sg. 3ᵇ. 40ᵇ. *fri*, *frith* (praep., cambr. *gwrth*, utraque rediens in formam *wert*, lat. *versus*).

A communi regula discessit atque *v* originariam inchoantem in *u* productam mollivit vox *úrde* (viridis; cambr. *gwyrdd*): *húrda* (gl. viridarium) Sg. 35ᵇ. *húrdai* (gl. viridia) Ml. 18ᵇ. *hondúrdatu* (gl. virore) Ml. 15ᵇ. *Ch* pro *f* invenitur in Camarac.: *duun chanisin* (= *funisin*, nobis ipsis) et in Ml. 18ª: *cochotabosadsi* (gl. ut vos comminueret; in eodem 33ᵇ: *cofotabothad*, gl. ut terreret).

Si *f* hibernica inchoans regulis subest infectionis, tractatur eodem modo ut *s*, i. e. mortificatur puncto delente, vel omittitur. Signum delens et hic in codice Sg.: *derbḟogir* (gl. ipsae pronuntiationes) 3ᵇ. *do immḟolung ḟuit* (ad efficiendam longitudinem) 6ᵇ. *isindḟrecn̄dairc* (in praesenti) 166ª, atque in aliis multis locis. Omissio tam in Sg., quam in ceteris codicibus; in Sg.: *indeoger* (diphthongus; = *indefoger*) 18ª. *toirn̄det* (significant; = *doḟoirn̄det* 72ᵇ) 25ᵇ; in Prisc. Cr.: *isindrecdairc* (idem quod supra allatum *isindḟrecn̄dairc*) 61ª, et in Wb.: *indectsa* (nunc, i. e. *indḟectso*, hoc momento, hac vice) 3ª. *oinecht*, *oinect* (gl. semel; i. e. *oinḟecht*, una vice) 3ᵇ. *a orcital* (doctrina ejus; *aḟorcital*) 8ᵇ. *duthracht* (voluntas; = *doḟuthracht*, ut *doḟuthrisse*, volui, *doḟuthractar*, volunt, in Wb. 20ᶜ. 32ª) fq. Attamen saepius et *f*, ut *s*, quamvis sit in statu infectionis, obliteranda ergo, nec puncto notatur nec omittitur in codicibus, sed manet, non pronuntianda, solummodo scriptione etymologica.

Nil retinuit in lingua hibernica *v* primitivam, non solum in fine vocum, ubi vix retinetur ab aliqua lingua (excepta slavica in frequente terminatione *-ow*, cujus *w* Slavis in eandem duritiem transiit, ut *v* Hibernis in initio), sed etiam in medio. Nusquam ejus exstat vestigium in vocibus, quae servant eandem in vetustis nominibus gallicis vel linguis affinibus. In varias vocales, plerumque productas, quae interdum et alternant cum aliis, absorbetur.

Exempla in *a*: *ola* (oleum; cambr. vet. *oleu* gl. Oxon. armor. *oleo* Buh. hod. *olew*, goth. *alêv*) in compositis *olachrann* (gl. oliva)

Wb. 5[b], *olachaill* (olivetum) Sg. Ml. *Leatha* (= *Letha*, Letavia, nomen britannicum terrae Armoricae, cambr. vet. *litau* in gl. Ox.) in Hymno ad Patric. ap. O'Con. distich. 5. 9.

In *ê*: *déad* (finis, unde adj. *dédenach*, finalis; e *dewed*, cambr. *diwedd*) Wb. Sg. *dia*, gen. *dée*, plur. *dé*, *déib* (deus; cf. Divodurum, Divona), unde adj. *diade* (divinus; cf. Divitiacus) Wb. Sg.

In *î*: *íar* (occidens) in formula adverbiali *aníar* (in, ab occidente) Wb. Cr., cui adnumeranda praep. *iarn* (post), adverb. *iarum* (postea), * siquidem recte confero nomina *Ἰουέρνιοι* (n. populi in angulo Hiberniae verso contra occidentem et meridiem), *Ἰουερνίς* (oppid. Hiberniae), et *Ἰουερνία* (nomen insulae) ap. Ptolem., quae Romani accommodaverint ad vocem suam *hibernus* i. e. hiemalis. Porro *lí*, *lii* (color, splendor; cambr. *lliw*; cf. Livius, livor) Wb. 12[b]. 15[a]. *clí* (sinister: *for laim chlí*, gl. a sinistris; cf. *laevus*) Cr. 19[c].

In *ô*: *noe* (navis, genit.): *sainécosc noe* (gl. celox; i. e. genus singulare navis), *inchruth noe* (gl. aplustre; i. e. apparatus navis) Sg. 69[a]. 132[b], ad quae conferendus locus in Adamnani vita S. Columbae ap. Boll. Jun. 2, 197: matris pater latine *filius navis* dici potest, scotica vero lingua *Macnave*. Si tamen legendum *mac naue* (*nau-e*), vox haec reduci poterit ad diphthongum *au* transeuntem in *ó*, ut et *clói* (gl. clavi) Sg. 189[a], atque adj. *óc* (cf. Jovincilli fil. Murat. 1353, 6, sed britann. vet. *iou* = *jau*). Hunc autem locum certo sibi vindicat subst. *bó* (bos, bovis) in compos. *bóchaill* (gl. bubulcus) Sg. 58[b], et deriv. *Bóinne*, gen. *na Bóinni* (ap. O'Donov. p. 318 e libro vetusto), nomine fluvii Hiberniae meridionalis, qui Ptolemaeo dicitur *Βουουίνδα* (i. e. *Buvinda*). Si non legendum *boo*, forsan vestigium spirantis adhuc inveneris in scriptione *bou* in commemorata vita S. Columbae ap. Boll. Jun. 2, 216: monasterium quod latine Campulus bovis dicitur, scotice vero *Achad bou*.

---

* *Iar*, occidens, proprie significat regionem posticam. Opponitur enim *áir*, *air*, oriens (regio anterior), unde deriv. *airech* (primus, anterior), et subst. *airechas* (primatus). Celta denominat mundi regiones versus contra solem orientem; septentrio ei est sinistra, meridies dextra regio, oriens autem anterior regio, occidens posterior.

In *ú: tuus, tús* (principium) Ml., e quo derivata *toisech* (princeps, dux), comp. *tóisechu* (gl. prior), *toisigiu*, *tóisigem* (gl. primus), et *tosach*, *tossach* (initium) sat frequentia in Wb. et Sg., *tóisechaire* (gl. primas) Sg. 50[a], videtur ortum e *towis*, cum in privilegio ecclesiae Landavensis in libro Land. p. 113 scribatur *touyssogion* (principes; cambr. hodiern. *tywysogion*, sing. *tywysawg* e subst. *tywys*, ductus). Etiam adj. *nú* (novus: *fon múm nuu* .1. *isindfeni nui*, gl. sub jugo novo, Ml. 2[b]. *dóini nui*, homines novi, Wb. 22[d]), unde deriv. *núide*, *núiadnisse* (*:i comairbirt núidi*, in novo testamento, Wb. 3[c]. *indocbal núiednissi*, *rect núiadnissi*, gloria, lex novi temporis, Wb. 15[a]. *inúiethnissiu*, in novitate, novo tempore, Wb. 10[d]) ad formam *nor*, quam agnoscunt etiam latina et slavica lingua, reducendum, quae jam obtinet tam in vetustis nominibus Noviodunum (quatuor oppida hujus nominis ap. Caes.), Noviomagus, Novesium Itin., quam et posterioris aetatis Novesium Ammian. (18, 2), Novigentum (super Matronam. Bolland. Mai. 6, 804), atque etiam in armor. vetust. *nowid* (*Lis nowid*, i. e. Curia nova, bis in charta de a. 826, in Chart. Rhedon. 1, 14). Ex hac forma armor. recent. *nevez*, cambr. *newydd* infecta *o* fuerint orta. Attamen concedenda vocalium assimilatio jam in vetustis Nivomagus (pro Nivimagus? in quo vix diversa vox statuenda) Auson., Nivisium (=Novesium Amm.) Sulpic. Alexand. ap. Gregor. Tur. 2, 9, villa Nivella, Nivialla, Nivigella ap. Bolland. (Jun. 2, 832. Jul. 3, 61. Sept. 5, 580; cf. Nuella Sept. 5, 601). Addendum certo subst. *clú* (gl. rumor; cf. slav. *slowo, slawa*) Sg. 46[b], unde deriv. *clúas: clúasa* (aures), *donaib clúasaib* (auribus) Sg. 3[a]. 50[a], cui bene respondet cambr. *clyw* (auditus) et verbi cambrici forma *clywet* (audire), dum hibernicum verbum idem significans varias anomalas formas induit. De aliis, e. gr. *súil* (oculus) Wb. 9[a]. 12[a]. 15[a]. 27[c], plur. *súili, súli* 19[d]. 25[c], et forsan quibusdam supra sub U producta enumeratis dubium est. Etiam inchoans *v* cum sequente vocali in hanc formulam *ú* absorpta est in adj. *úrde* (viridis), jam commemorato.

Omnino porro etiam evanuit *v* post *s* inchoantem, si vocibus hibernicis *si* (vos), *sant* (cupiditas), *siur* (soror) supponendae sunt formae vetustiores *svi* (cambr. *chwi*), *svant* (cambr. *chwant*), *sviur, svisur* (cambr. *chwaer*, sanscr. *swasri*, germ. *swestar*, sed slav. *sestra*).

Mediae.

B D G. In vetustis nominibus gallicis vel britannicis. Singulares: *B*agacum Itin. Ga*b*ali, Atre*b*ates Caes. Co*b*nertus (compos. Cob-n.) Inscript. *D*ivico, *D*ivitiacus Caes. Se*d*uni Caes. Boa*d*icea Tacit. A*d*cantuannus (compos. Ad-c.) Caes. Vo*d*goriacum (loc. Belg.; compos. Vod-g.?) Itin. *G*eneva Caes. Li*g*er, Se*g*onax, Se*g*ontiaci, Se*g*usiani Caes. Lu*g*dunum (compos. Lug-d.) Tacit. Itin. Junctae consonis aliis: *Bl*avutum (oppid. Gall. occident.), *Bl*aboriciacum (opp. Norici), *Bl*estium (opp. Brit.) Itin. *Br*igantium Itin. *Br*igantes (pop. Brit.) Tacit. *Br*ogitarus Cicer. Ante*br*ogius, Allo*br*oges Caes. *Dr*appes Caes. *Gl*annoventa, Ambo*gl*anna (oppida Brit.) Notit. dign. Boduo*gn*atus Caes. *Gr*aioceli, *Gr*udii Caes. A*lb*a Vopisc. To*lb*iacum Tacit. A*mb*iani, A*mb*iorix, A*mb*arri Caes. Ca*mb*odunum Itin. A*rb*eja (Britann. opp.) Notit. dign. Ve*rb*eja (dea) Inscript. Orell. 2061. So*rb*iodunum (oppid. Brit.) Itin. Me*ld*ae Caes. Ge*ld*uba Plin. Tacit. A*nd*es Caes. A*nd*ematunum, A*nd*ecamulum Itin. Vi*nd*onissa Itin. A*rd*uenna Caes. O*rd*ovices Tacit. Ga*lg*acus Tacit. Be*lg*ae Caes. Li*ng*ones, Ci*ng*etorix Caes. O*rg*etorix, Ge*rg*ovia Caes. Ta*sg*etius, Morita*sg*us Caes. A*bd*ucillus (pro Abudicillus? cf. Abudius Tacit., Abudiacum Itin.) Caes. *Ῥοβόγδιοι* (pop. Hibern.) Ptol. Duplices; BB: Abbo (in vas. figl.) Inscr. Abbatus Sil. Ital. (4, 239; sed lectio incerta, cum et legatur at Batus, Acatus etc.). DD: Addua (fluv.; sed Aduatuci Caes.) Tac. Plin. Meddic (figuli nomen) Stein. cod. inscript. Danub. et Rheni 207. 219. 224. Meddignatius (sed Medivixta Grut. 795, 8) Inscr. Orell. 2064. Coddacatus Inscr. Vesont. Orell. 2064. Lineola ducta per utramque *d* in inscript.: Meddicius, Teddiatius, Belliceddni, Meddugnatus (Annal. Bonn. 2, 86). GG: Setuboggius Esuggii fil. (sed Vercombogi fil. Grut. 758, 11. Abrextubogius Murat. 22, 5. Adbogius Stein. 410) Inscript. Ambian. Orell. 2062. Flaniggo Inscript. Brix. Orell. 2543.

Mediarum hibernicarum s t a t u s d u r u s in vetustis codicibus significatur quidem saepius, praesertim in codice Sg., more solito, scribendo scilicet dupliciter eas, frequenter tamen etiam ob duriorem pronuntiationem scribendo tenues pro mediis, quod fit semper

fere in Wb., ita ut occurrant BB = P, DD = T, GG = C. Interdum nec haec nec illa status duri significatio obtinet, sed manent nudae originariae *b, d, g*.

Est autem status durus mediarum 1. in initio vocum extra causam infectionis. Scriptio in hoc loco nuda originaria esse solet; e. gr. *bennach* (gl. cornutus; cf. Benacus?) Sg. 60[a]. *dia* (deus; cf. Divodurum), *dún* (arx; cf. -dunum) Wb. Sg. *gen* (os; cf. Geneva) Wb. Obvia tamen scriptio duplex sive durior post pronomen possess. 3. pers. sing. feminin.: *a ggním feisne* (ejus, fem., ipsius actio) Sg. 199[a]. Post particulas *ro, ni* coalescentes cum verbo substantivo, et post praepp. *for, id* etc. in compositione, e. gr. *robbói*, *robbu*, *robbe*, *robbatar*, *nibbu*, *nibbe* Sg. fq. *robbia* (erit) Wb. 13[d]. *ropo* (fuit, = *robbo*), *roptar*, *nipo*, solita scriptio in Wb. *forbbart* (gl. abolitio) Sg. 52[a]. *idpart* (oblatio; *edbart* alias, = *idbbart*) Wb. fq. *forggnuis* (forma, figura) Sg. 76[b]. 216[b]. *etarcne* (cognitio, = *etarggne*) Wb.

2. In medio et fine vocum, *a)* in geminatione. Quamvis in nominibus gallicis vetustis quibusdam supra allatis obvia est geminatio mediarum, vix obtinet in hibernicis; forsan in *obbad* (gl. recusatio) Sg. 90[a].

b) In positione. Frequentiores hic scriptiones supra memoratae exponantur pro quaque media singulariter.

B, BB, P: *deirbbæ, indeirbbæ, inderbbe (aimsire,* temporis certi, incerti, gen. adj. *derb)* Sg. 66[b]. *nomérpimm* (committo me) Wb. 6[c]. *roerpad* (commissum est) Wb. 10[d]. 18[d]. 31[a]. *comarpi* (cohaeredes; = *arbb, erbb,* cf. *roerbad*, *comarbus* Wb. 4[c]. 10[d]) Wb. 19[c]. *burpe* (stultitia; = *burbbe*, cf. *burbe* Wb. 8[a]. 17[a]) Wb. 5[c]. 17[c]. 19[b]. adj. *borp: dangiid borp* (gl. stultus fiat) Wb. 8[d]. *a galatu burpu* (gl. o insensati Galatiae!) Wb. 19[b]. Notatur *b* dura etiam in priore loco: *abbgitir* (alphabetum; hibern. hod. *aibgidir*) Sg. 21[a]. 23[b]. Cr. 33[a]. *apgitri*, *apgitrib* (gl. elementa, elementis mundi) Wb. 19[d]. *gibbne* (gl. cirrus) Prisc. Cr. 63[b].

D, DD, T: *arddu* (altior; compar. adj. *ardd)* Sg. 161[b]. *ardda* (gl. sublimia) Cr. 18[b]. *artu* (= *arddu*, altitudo; cf. Arduenna) Incant. Sg. *ordd*, gen. *uirdd* (ordo) Sg. fq. *ord* Sg. 159[b]. *ort* (ordinatio, missio) Wb. fq. *cert* (= *cerdd*, gl. aerarius, qui idola aere faciebat; i. e. faber, lat. *cerdo*, lat. med. specialiter coriarius ap. Cangium) Wb. 28[a]. 30[d]. *cerddchae* (gl. officina) Sg. 51[a].

Eadem vox in pluribus compositis; in verb.: *isin oena focerddar* (gl. in id ipsum desolvuntur) Sg. 7[a], subst. *etarcert* (interpretatio) Wb. Sg. *incoceirt* (gl. emendationem) Ml. 2[a]. *na sacardd* (sacerdotum; mox *sacart*) Sg. 54[a]. *melltach* (gratus; = *melddach*, Wb. 4[c]. *meldach*, cf. Meldi) Wb. 9[d]. *claindde* (gen. a *cland*, liber, proles) Wb. 28[b]. *arcoimddim* (gl. causor) Sg. 59[a]. *cumddubartaig* (gl. ancipitis; alias *cumtubart*) Sg. 104[a].

G, GG, C: *do omalgg* (gl. mulxi) Sg. 23[b]. *condelgg* (comparatio) Sg. 42[a]. 45[a]. *hi condeulgg* (in comparatione), *conrodelgg* (comparavit), *condelggaddar* (comparantur) Sg. 25[b]. 39[a]. 40[a]. Est etiam in Sg. 41[b]. 42[a]. 43[a] *condelg, condelgatar* et 3[b] *hi coindeilc*. *bolc mergach* (gl. uter conrugatus; cf. *bulga* ap. Festum, supra p. 17; post *mergach* mox subst. *merc*, ad quae et pertinet cambr. vet. *mergidhaham*, gl. evanesco, gl. Oxon.) Ml. *huathecmungg* (gl. eventu) Sg. 28[a]. *foirggae* (gl. Thetis) Sg. 124[a].* *borcc, borggde* (gl. cirta, cirtensis; i. e. burgum, burgensis, ob hebr. cirta, urbs) Sg. 57[a]. *frigargg* (glossa hibernica e codice Horatii Bernensi ap. Orell. in edit. Horatii secunda, Turici 1843, praef. p. I; cf. *rogarg* Incant. Sg.). *toisc* (necessarius, necessitas) Wb. 12[b]. 31[d], unde adj. *tascide: istascide* (gl. necessarium) Ml. 20[a]. *ani rupu thascide* (gl. quae congrua sunt visa; = *toisgg, tasggide;* cf. subst. *tasgid*, victus, Wb. 29[a], et nomina gallica vetusta Tasgetius, Moritasgus Caes.) Prisc. Cr. 1[a]. Conferenda ideo et vox *orcas* (qui occidit) Wb. 28[a], obvia in pluribus derivatis et compositis, e. gr. *orcun* (occisio) Wb. 4[b]. *oircnid* (orcisor) Sg. 12[b]. 13[a]. *frithorcon* (offensio; *frithorgon* in Camarac.) Wb. 16[c]. 18[a]. Ml. 22[d] cum cambr. vet. *orgiat* (gl. caesar; i. e. qui caedit) gl. Oxon. et vetusto nomine *Org*etorix; ut subst. *ferc* (ira), adj. *fercach* (iratus) Ml. 22[c]. 22[d] cum cambr. vet. *guerg* (gl. efficax) gl. Oxon., et nomine gallico *Verg*obretus. In dictis exemplis *p, t, c* pro *bb, dd, gg* scribuntur; vice versa *bb, dd* occurrunt, procul dubio negligenter, pro *p, t* in locis quibusdam, de quibus infra sub tenuibus.

---

* Obvium etiam in sententia poëtica margini adscripta in Sg. p. 112 *faircæ* cum puncto delente sub *c*, cui supra scriptae sunt *gg*. Porro Sg. 67[b]: *foirræ* (gl. tithis) negligentius. Certa inde forma *foirge*, de cujus etymologia p. 13.

c) Extra positionem in vocibus quibusdam *bb* obvia: *obbad* (gl. recusatio; gael. *obadh)* Sg. 90[a]. *caebb* (gl. jecur) Sg. 6[b].

In infectione mediarum scriptio simplex esse solet, e. gr. *claideb* (gladius) Wb. Sg., *teg*, gen. *tige* (domus) Wb. Ob aspiratam tamen infectarum mediarum pronuntiationem frequenter et scriptio earundem aspirata occurrit, ita quidem ut pro *b* infecta inveniatur *f* vel *ph*, *th* pro *d*, et *ch* pro *g* infecta. Hodierna scriptio gaelica est *bh*, *dh*, *gh*, hibernica *b*, *d*, *g* cum punctis; pronuntiatio autem multo mollior quam aspirata.

Obnoxiae infectioni et scriptioni dictae aspiratae sunt mediae 1. in initio vocum, si adest causa infectionis. Inde pro pronomine possess. *barn*, *bar* (vester) etiam scriptio *farn*, *far*, e. gr. in uno loco: *do farforcitlidib et do barnanamchairtib* (praeceptoribus vestris) Wb. 11[a]. *arbarseirc* (amore vestri) Wb. 19[d]. *difarfoirbthetu* Wb. 23[d]. Eadem scriptio alternans: *ba* (sive) Wb. 23[b], alias *fa*. *oc imbresun* (in impugnatione) Wb. 30[b]. *imfresna cach* (oppugnat quivis), *imfresnat* (oppugnant) Wb. 30[c]. 31[b]. *donaibhí immafresnat* (gl. inficientibus) Ml. 20[d].

2. In medio vel fine vocum; *a)* extra positionem. Ob scriptionem aspiratam in his locis frequentiorem exempla cujusque mediae separatim.

F, PH = B in statu infectionis. Futuri signum *b* fit *f*: *labrafammar* (loquemur) Wb. 12[c]. *nonsamlafammar* (comparabimus nos) Wb. 17[b]. *dofuircifea* (inveniet) 25[b]. *sóirfa*, *sóirfed* (salvabit) 11[a]. 32[d]. *noibfea* (sanctificabit) 13[b]. *iccfe* (salvabis) 10[a]. *tucfa* (intelliget) 12[d]. *léicfidir* (sinetur) 6[b]. Scribitur tamen etiam *predchibid* (praedicabit) ibid. 26[a]. *ditróscibea* (gl.judicabit te) 1[d]. *samlibidsi* (aemulabimini) 21[c]. *daucbaidsi* (intelligetis) 21[c]. *dalugub* (ignoscam), *dilgibther* (ignoscetur) Wb. 14[d]. 32[a]. 33[a]. In terminantibus *-ub*, *-ibther* nusquam scriptio *-uf*, *-ifther* obvia, quamvis fuerit haec pronuntiatio; positio autem nec in *-ibther* (ex *-ibither)* nec in *sóirfa* etc. statuenda, quia vocales ante terminationes excussae sunt. Particula privativa *neb-* in Sg. saepius scribitur *neph-*, et *cammaib* (etiam) Wb. 3[d] est quoque *cammaif* Wb. 10[b], et *camaiph* Sg. 9[a]. 21[a]. 198[a]. 209[b].

TH = D in statu infectionis.* Verbum *edo* scribitur *ithim*

* Est infectio aliqua mediae *d* sat vetusta in terra continente, si scilicet

(gl. mando, is) Sg. 146[b], ut et inde derivata et composita *comithi* (gl. comessationes) Wb. 20[b], *ithemair* (plur., voraces) Wb. 31[b]. Subst. *buaid* (victoria) Wb. fq. est scriptum *buaith* Wb. 11[a]. Poterunt adnumerari et *flaith* (dominium, regnum), *flaithemnacht* (gloria) Wb., si adducuntur slav. *wladiti*, germ. *waldan*, quamvis sit cambr. hod. *gwlad* e vet. *gulat*, ex quo adj. *guletic*, eodemque modo *arriuth* (gl. adorior; i. e. accurro, incurro) Prisc. Cr. 57[a]. *rethit* (currunt), *rethess* (qui currit) Wb. 11[a]. 24[a]. *dindriuth* (de cursu) Wb. 20[b]. *innarrith* (gl. in nostro curriculo; cf. Sg. 24[a] *dériad*, gl. bigae) Sg. 108[b], si conferuntur gallica vetusta Eporedia, Eporedici Plin., Eporedorix Caes., Rhodanus, rheda, quamvis cambr. hodiern. sit *rhed* e vetust. *ret* (de qua brit. *t* pro *d* videsis p. 13 et 46). Vice versa est etiam *d* = *th*, i. e. invenitur *d*, ubi esse deberet *th*, infectio tenuis *t*; exempla infra, cum dicetur de tenuibus.

CH = G infectae. Subst. *teg* (domus; brit. *ti* = *tig*) scribitur *tech* Wb. 15[c]. 33[c], e quo derivatum putandum erit adj. *coitchen* (communis; = *cotechen*) Sg. fq. *isaichti* (gl. metuendus; = *isaigthi*, Wb. *agathar*, timet) Sg. 33[b]. *traichthechdae* (gl. pedester; *traigthech* 50[b]. 38[b]) Sg. 54[b]. Etiam excussae *g* infectae exemplum, sed unicum, esse videtur *sái* (gl. paenula; cf. lat. *sagum* et nomen gall. vet. Tecto*sagi*) Wb. 30[d].

b) In positione, contra communem regulam. Sunt exempla quae secundo loco positionis infectionem exhibent, quaedam saltem, forsan negligentia orta, in Wb. e. gr. *taschide* (necessarius), *taschidetu* (necessitas), *toschith*, *toschid* (necessarius victus) 10[a]. 10[d]. 23[b], cum contra scriptiones jam supra citatae *toisc*, *tasgid* in aliis locis codicis Wb., *tascide* in Ml. et Prisc. Cr. ad regulam *tasgg* (cf. Moritasgus, Tasgetius Caes.) reducant. Hodie quoque sunt gael. *dearbh* (certus), *marbh* (mortuus), *dealbh* (imago) etc., cum tamen exstet in Sg. *derbb*. In vocibus autem *apthin* (*imfolngi apthin*, gl. causa perditionis, = *abbdin*) Wb. 23[c], *aipthi*

---

sequitur *i*: Abu*z*acum Itin. Anton. pro Abu*d*iacum Tab. Peut., Scan*z*a ap. Jornand. pro Scan*d*ia; adeo in initio: *z*aconus pro *d*iaconus, Inscr. Orell. 2620. Cf. ital. *mezzo* e *medius*, *pranzo* e *prandium*. Utrum etiam in nom. gall. Re*ds*omarus Inscr. Grut. 806, 11 *ds* = *z*, an = *dd* in supradictis gallicis vetustis?

(gl. veneficia; i. e. rixationes) Wb. 20[b], *ipthach* (gl. maledicus; *ibdach* in Incant. Sg.) Wb. 9[b] statuenda excussio vocalis derivationis, si conferuntur nomina gall. vet. Abudius Tac., unde Abudiacum (Vindelic. opp.) Itin., *Ἔβουδα* (ins. Brit.) Ptol. et Abducillus (Allobrox, ap. Caes. B. Civ. 3, 59), Abducien. Toceti fil. (Inscr. ap. Orell. 2049), atque e Wb. *secndapid* (gl. gubernationes, principes) 12[b], *secndapthib* (gl. actoribus: sub curatoribus et actoribus) 19[d].*

In mediis vetustae linguae hibernicae jam prima conspiciuntur initia infectionis, quae in recentiore lingua atque in britannica multo latius progreditur, infectionis nasalis scilicet. Sunt mediae duae, *b* et *d*, quae in medio et fine vocum a praecedente liquida *n* (*m* ante *b*) alterantur et mutantur in *n* (*b* in *m*). Excipitur *g*, quae cum nasali manet *ng*, *ngg*, et ipsae quoque combinationes NN, MM (negligentius interdum scriptae simpliciter N, M) infectae alternant in vetustioribus codicibus cum primitivis ND, MB. Exempla: nomen fluvii Hiberniae meridionalis hibern. vet. *Bóinne* (cf. p. 67) apud Ptolemaeum est *Βουουίνδα*, i. e. Buvinda, Bovinda, et insulae ipsius Hiberniae nomen hibernicum in codicibus modo *Erend* modo *Erenn.*** Adj. *fin* (= *finn*, albus:

* Pertinere huc videntur nomina: Eptiacum in pago Wabarinse, in chart. a. 776, ap. Vales., Eptadius (Gallus, civis Augustodunensis, sec. 6), Bolland. August. 4, 778. Abudiacum quoque locus Vindeliciae Eptaticum dicitur in Vita S. Tozzonis, Boll. Jan. 2, 56, et in Vita B. Herluceae auctore Paulo Bernried. (sec. 12), Boll. April. 2, 553: in ripa Lici fluminis locus magnae antiquitatis qui vocatur *Eptaticus*. Hodie *Epfach* cum reliquiis romanae vetustatis.

** *Fir nerend, fir erend* (viri Hiberniae), *co tír nerend* (ad terram Hib.) ap. O'Donov. p. 217. 235. 359 e codicibus servatis in Hibernia, libro Lecan. et alio dicto "Leabhar Breac". In inscriptione vetusta circa a. 1123 apud eund. p. 234: *rig erend* (rex H.). Sed *érenn* jam apud Marianum Scotum: *bennach érenn* (benedic Hiberniam), Pertz. 7, 481. Deficit flexio ubique. Sunt tamen haec omnia recentiora nostris e terra continenti, in quibus non insulae quidem nomen invenio, sed subst. *érrend* in glossa marginali codicis Wb.: *indá érrend* (ad voces textus: stigmata Jesu; i. e. duo signa, vulnera) 20[d]. A qua voce videtur non diversum nomen insulae, et compositum cum particula intensiva *ér-*. Vocalis radicis sat mutabilis est, excutitur e. gr. in verbo compos. *dofoirnde, dofoirndet, toirndet* (significat, -ant; = *do-fo-rinde*) Sg. fq. et est *a* in subst. *torand* (significatio; = *do-fo-rand*) Sg. 198[a]. Simplex *rind*, gen. *renda* Sg. 73[a] est signum, praesertim coeleste, constellatio, plur. *inna rind, na rind* Cr. 18[b]. Ml. 2[a]. *inna rinn* (gl. astra) Ml. . .; quaeritur an non

dindluibfin .i. *luibderc*, gl. de rosa, Sg. 35[b]) scribitur *find* in nomine proprio hibernico *Fiacc Find* ap. O'Donovan. (Gramm. p. 437 e vetusto codice in Hibernia asservato; cf. gall. vet. in nominibus *Vind*obona, Vindonissa, Vindomagus), ut adj. hod. hibern. et gael. *cruinn* (rotundus) est adhuc *cruind* in Sg. 49[b]. 66[a]. et Ml. 18[b]. Praep. *im, imm, imme* (circa) in Wb. et Sg. passim obvia, separatim et in compositis, servat etiam combinationem originariam *mb* (in gallicis vetustis: Ambigatus Liv. *Ἀμβιδϱαυοί, Ἀμβιλικοί* Ptol. Ambarri, ambacti Caes.; cf. p. 7) in quibusdam locis codicis Wb.: *imbráti* (cogitationes; sed 1[d]: *imrádat imráti,* cogitant cogitationes) 31[b]. *gním et briathar et imbrádud* (gl. occulta cordis manifesta fiunt; i. e. actio et verbum et cogitatio) 12[d]. *isar farnimbrádudsi* (gl. sollicitudinem quam pro vobis habemus) 16[b]. *lasse gabas immbi* (gl. cum mortale induerit immortalitatem; i. e. cum sumserit circa se) 13[d]. Adj. *imde* (multus, abundans): *imda* (gl. opulentus) Sg. 125[a]. *cit imdi far forcitlidi* (gl. si decem milia paedagogorum habeatis; i. e. quamvis sint multi praeceptores vestri) Wb. 9[a]. *ifochidib imdib* (gl. in tribulatione multa) Wb. 24[c]. *corop imdu de duún* (gl. ut gratia abundet; i. e. ut sit abundantior nobis; compar.) Wb. 3[a] est pro *imbde, imbide, imbithe* (cf. gall. vet. Ambitui Plin.), cum radix *imb* (= *ambi;* cf. gall. vet. Ambiorix, Ambiani Caes.) adhuc exstet in deriv. subst. *imbed* (gl. ops, copia) Sg. 125[a]. *rommúnus imbed dom* (gl. scio abundare) Wb. 24[b]. Adj. *camm, cam* (curvus; cf. Cambodunum Ptol. Itin. Cambolectri Plin. *Μοϱικάμβη εἴσχυσις* Ptol. Cambete Itin. Camba fluv.): *honaib crichaib cammaib* (gl. obliquis sulcis) Ml. 2[a], et in compositis: *cam̄derc* (gl. strabo; i. e. curve prospiciens; cf. *fiuchdercc,* gl. lippus, Sg.) Sg. 63[a]. 70[b]. 93[b]. *camthuisil* (casus obliqui) Sg. 197[a]. 209[a].

In vetusta lingua hibernica infectio dicta proprie nil est, nisi assimilatio mediarum *d* et *b* ad praecedentes liquidas *n* et *m*. Fit enim et assimilatio ad liquidam *l* in subst. *uall* (superbia) Wb. 10[b]. 15[d], *indhuall* (gl. elatio) Ml. 28[a], unde *huallaig* (gl. elati) Ml. 34[c], *na hualcha* (gl. superba) Ml. 31[c], *ualligim* (gl. abrogo;

etiam significaverit insulam (quasi signum maris?). *Rachraind*, nomen insulae cujusdam, e codice dicto "Leabhar Breac" apud O'Donov. p. 155. Et inde statuenda compositio *ér-rend*, pro *iar-rend* (insula occidentis; cf. p. 67)?

i. e. arrogo, arrogans sum) Sg. 22ª, pro *ualb*, ut docet genit. *uáilbe: bés uáilbe* (mos arrogantiae) Wb. 14ᶜ. *uáilbe et utmaille* (gl. juvenilia desideria fuge; i. e. arrogantiae et inquietudinis) Wb. 30ᵇ. Vere autem oritur hujus assimilationis dilatata consuetudine infectio nasalis in recentiore lingua hibernica. Non enim in medio tantum vel fine vocum assimilationes *nn*, *mm* (*m*) semper obtinent, sed etiam in initio omnes tres mediae, *b*, *d* adeoque *g*, post pronomina et particulas terminatas litera *n* (*m* ante *b*), de quibus supra dictum est in liquidis (p. 53 seq.), omittuntur in pronuntiatione, quamvis adhuc scribantur, i. e. assimilantur vel obscurantur, ut dicunt grammatici hibernici, unde ab eis eclipsis nomen datum est. Tam de hac eclipsi, quam equidem dixerim nasalem, quam de altera destituente, infra in capite de infectione consonarum in initio vocum.

Tenues.

P T C. In nominibus gallicis et britannicis. Singulares: *P*arisii, *P*etrocorii, *P*ictones Caes. E*p*ona Juven. E*p*oredia Plin. Lu*p*odunum Auson. Sa*p*audia Ammian. Mena*p*ii Caes. Rutu*p*iae Itin. *T*urones, *T*eu*t*oma*t*us Caes. *Ἄτις* (Bojorum rex), *Αὐτάριτος* (Gallorum dux) Polyb. Ru*t*eni, Lu*t*e*t*ia Caes. Li*t*ana Liv. Neme*t*es, Vene*t*i, Cale*t*es Caes. *C*arausius Eutrop. *C*arantonus Auson. O*c*elum, Vo*c*io, Vo*c*ates Caes. Li*c*ates Plin. *Λιχίας* Ptol. Ni*c*er Vopisc. Raura*c*i, Rauri*c*i Caes. Plin. Ebora*c*um, Julia*c*um, Magontia*c*um Itin. Junctae: *Pl*eumoxii Caes. *Pr*onaea Auson. *Tr*everi Caes. *Cl*avenna, *Cl*arenna Itin. *Cr*itognatus Caes. *Cr*upellarii Tacit. Bratu*sp*antium (compos. Bratu-sp.) Caes. *St*anacum (Noric.) Itin. *Sc*aldis Caes. Plin. A*lp*eṣ fq. Ca*rp*entoracte Plin. Ca*sp*ingium Itin. Ando*rp*onni fil. Inscript. Murat. 1204, 5. Ce*lt*ae, Ce*lt*illus Caes. Ca*nt*ium, Na*nt*uates, Ce*nt*rones Caes. *Ὀρτιάγων* (Galatar. rex) Polyb. Ne*rt*omarus, Esune*rt*us Inscript. Ca*st*icus Caes. Medivi*xt*a, Abre*xt*ubogius Inscriptt. Moenica*pt*us Liv. Cara*ct*acus Tacit. Ve*ct*is Plin. Vo*lc*ae, Vo*lc*atius, Cativo*lc*us Caes. Jovi*nc*illus, Pervi*nc*us Inscriptt. *μάρκα*, *τριμαρκισία* Paus. Ma*rc*omagus Itin. Conde*rc*um (opp. Brit.) Notit. dign. Ca*rc*aso Caes. Aule*rc*i, Cadu*rc*i Caes. I*sc*a Itin. Li*sc*us, Ro*sc*illus Caes.

Taurisci, Scordisci Liv. Plin. Duplices; PP: Luppo, Peppo, Inscr. vasor. figl., Drappes Caes. TT: Atto Inscr. (Act. Palat. 1, 33), Vettius Inscr. (Orell. 4295. Stein. 996), Solovettius Liv. CC: Acco (Senonum princeps), Iccius (Remus) Caes. Nicco Inscr. (Act. Pal. 1, 33), Becco Mocconis fil., Utilia Veccati f., Cracca Livonis f. Inscr. (Orell. 4901).

In lingua hibernica vetusta tenuium status primarius obtinens 1. in initio vocum, si non adest causa infectionis, in codicibus non alio scribitur modo quam simplici: *patnide* (gl. leporinus) Sg. 37[b]. *tol* (voluntas), *tar* (trans) Wb. Sg. *cath* (pugna), *cairim* (amo) Wb. Notandum, tenuem *p* in lingua hibernica esse multo minoris ambitus, quam in aliis linguis, etiam in cambrica; partim enim periit, partim in tenuem *c* transiit, e. gr. in vocibus: *athir* (= pater), *lán*, *línad* (plenus, pleo), hodiern. *iasg* (= cambr. *pisc*, piscis), *cia*, *ce*, *cid* (cambr. *pa*, *pe*, *pui*, pronom. interrog. quis, quae, quid), *cethir* (quatuor; = cambr. vet. *petuar*), *coic* (quinque; cambr. *pimp*), *cenn* (caput; = brit. *penn*, cf. Alpes Penninae), *cland* (proles; = cambr. *plant*), *crann* (arbor; cambr. *pren*), rad. verb. *cren* (emere; cambr. *prenu*), *fliuchide* (madidus; cambr. *gwlyp*), *necht* (gl. neptis) Sg. 67[b], *secht* (septem), *sechtmaine* (septimana), *cách* (cambr. vet. *paup*, quivis), *mac* (filius; cambr. vet. *map*) etc. Ideo in sequentibus solummodo de *t* et *c* fere sermo est.

2. In medio et fine vocum servantur tenues intactae: *a*) in geminatione: *upp* (interjectio, gl. ei, hei) Sg. 120[b]. *att* (gl. suber) Sg. 61[b]. *crottichther* (gl. citharizatur; cf. chrotta Britanna, Venant. Fortun. 7, 8) Wb. 12[c]. *peccad* (peccatum) Wb. fq. *macc* (filius) Wb. fq. *bacc* (gl. ligo) Sg. 52[a]. 62[b]. *cnocc* (gl. gibber, gl. ulcus) Sg. 22[a]. 23[b]. Prisc. Cr. 9[a]. *sebocc* (gl. capus) Sg. 105[b]. Occurrit et scriptio simplex: *cnocach* (gl. gibberosus) Sg. 22[a]. *crot* (gl. cithara; vox scripta post *buinne*, gl. tibia) Wb. 13[a], et mox in eodem loco dat. [*croit: angaibther isindbuinniu l. croit* (gl. quod canitur; i. e. tibia vel crotta). *mac* (filius) Wb. Sg. Est mixtio procul dubio interdum harum vocum, et earum, quae sequuntur sub *d*.

b) In positione, in qua frequenter status durus notatur duplici scriptione (praesertim in Wb., qui pro duplicandis mediis

tenues simplices scribere solet): *corpp* (corpus) Wb. 3[d]. *rectto* (legis) Wb. 1[d]. 4[d]. *ni écen dobimchomartt* (gl. obedistis ex corde, in eam formam doctrinae) Wb. 3[b]. *censectti* (sine aemulatione) Wb. 5[d]. *tecttaire* (gl. dispensator) 8[d]. *cumactte* (potestates; ter in eodem loco ita scriptum) 6[a]. *olcc, ulcc* (malus) Wb. fq. *sercc, desercc* (amor), gen. *desercce* Wb. fq. *fliuchdercc* (gl. lippus) Sg. 24[a]. *airdircc, irdircc* (latus, dilatatus) Wb. 1[a]. 7[c]. *anaithescc* (responsum) 9[d]. *leiscc* (gl. pigri) 31[b]. *nebleiscc* (gl. non pigri; cf. Liscus Caes.) 5[d]. *mescc* (ebrius) 28[b]. *tairmescc* (perturbatio) 10[b]. *coscc* (institutio) 5[a]. 5[b]. *cosscc* 9[a]. Exempla scriptionis simplicis: *alpai* (Alpes: cf. nom. pr. hibern. *Alpin, Elpin* in Annal. Tigern. ap. O'Conn. 2, 216. 253) Sg. 217[b]. *heirp* (gl. capra, gl. dama) Sg. 48[a]. 61[a]. *saltlae* (gl. calx) Sg. 50[a]. *molt* (gl. vervex) Sg. 68[b]. *cinteir* (gl. calcar) Sg. 50[a]. *muntar, montar* (familia) Wb. fq. *santach* (cupidus) Wb. 28[b]. *sant* (cupiditas, avaritia) Wb. 20[b]. 31[b]. *art* (gael. *artan*, lapillus; cf. Artalbinnum, Artobriga Itin. et in Vita S. Domitiani abbatis apud Segusianos, Boll. Jul. 1, 53: usque ad petram quae *Artemia* dicitur) in nominibus virorum vetustis *Artgal, Artbran* in Annal. Tigern. ap. O'Conn. 2, 221. 228, *Artur* ibid. p. 160. *nert* (virtus, valor; in nominibus gallicis compositis Nerto- et -nertus) Wb. fq. *gort* (gl. seges) Sg. 66[b]. *certle* (gl. glomus) Sg. 70[b]. *olc* (malus) Wb. fq. *folcaim* (gl. humecto, gl. lavo; cf. Volcae, Volcatius Caes.) Sg. 145[a]. *marcach* (gl. equester) Sg. 50[a]. *lorc* (gl. trames) Sg. 66[b]. *torc* (gl. aper) Sg. 37[b]. *rosc* (oculus) Wb. 21[b]. *cosc* (institutio) Wb. fq.

Utramque positionis literam duriore pronuntiatione prolatam indicat mira scriptio supra allata *cosscc*, atque *tesst* (testis) Wb. 14[a]. Excipitur tamen positio *ct*, quae frequenter quidem hoc modo scripta occurrit, e. gr. in vocibus: *octe* (angustia; cf. Octodurum Caes.) Wb. 16[a]. *rect* (lex), *infectso, indectsa* (nunc) Wb. fq. *oinect* (semel) Wb. 3[b]. *oct* (octo) Sg. 166[a]. *luct* (agmen, pars; cf. Lucterius Caes.) Wb. 12[b]. 14[b]. *deact* (deitas) Wb. interdum, ut *dóinect* (humanitas) Wb. 15[a]; frequentius tamen infecta litera priori fit *cht* in substantivis e. gr. derivatis in *-acht, -echt*, passim obviis, ut et in radice ipsa: *ochte* (angustia) Wb. 16[a]. *snechti* (gl. nives) Sg. 8[a]. *ocht* (octo) Cr. *recht* (lex) Wb. fq. *lucht* (pars) Wb. 16[c]. In Vita S. Declani episc. hibern. ap. Boll. Jul. 5, 597: mare *Ycht* quod dividit Galliam et Britanniam. Eodem modo

cht orta e *pt* in supra allatis *necht* (neptis), *secht* (septem), *sechtmaine* (septimana).

c) Extra positionem servantur tenues in statu duro, si *n* ante easdem excussa est (cf. p. 53; fuerant ergo ab origine in positione): *etar* (= inter), *cétne* (primus; cambr. *kentaf*) Wb. Sg. fq. *cét* (centum) fq. *sét* (via; cambr. vet. *hint*) Wb. 24[d]. *do déit* (gl. ad dentem) Sg. 67[b]. *cóic* (= quinque), *coica*, *coicat* (quinquaginta) Sg. Cr. *óc* (juvenis; = cambr. *iouenc*) Wb. Sg. Frequentissima *t* non infecta in derivationibus nominum *-at*, *-et*, *-it*, *-ate*, *-ite*, *-thatu*, *-thetu*, quibus supponendae sunt vetustiores *-ant*, *-ent*, *-ante* etc., quibusque possunt adnumerari, si ex *-anc*, *-inc* (cf. arinca, frumenti genus gallicum, Plin.), *unc* sunt ortae, *-ac*, *-acc*, *-icc*, *-ucc*. Exempla: *dúnattae* (= *dúnate*, gl. castrensis) Sg. 57[a]. *fichet* (= viginti) Cr. *foisite* (confessio), *foirbthetu* (firmitas) Wb. *derucc* (gl. glans; e *derunc*, *dervinca?*) Sg. 113[b]. Passim item *t* obvia in terminationibus 3. pers. plur. activi et passivi *-at*, *-et*, *-itis*, *-atar*, *-etar*, *-itir*, quibus respondent in lingua britannica adhuc, ut in ceteris affinibus, *-ant*, *-ent*, *-antur* etc.; affigiturque adeo amissa vocali in *-te*, *-tis*, *-tar*, *-tir*, post vocalem radicis brevem et consonam simplicem praecipue: *berte* (qui ferunt) Wb. 9[c]. *asbertis* (dicebant) Wb. 4[c]. 25[b]. *no gaibtis* (sumebant) Ml. 2[b]. *bertar* (feruntur) Wb. fq. *etirscartar* (separantur) Sg. 73[b]. Etiam post vocalem productam: *scríbtir* (scribuntur), *adrímter* (adnumerantur), cum tamen et inveniantur *dénatar*, *légatar* (cf. p. 35 et verb. passiv.).

d) Servatur status primarius tenuium extra positionem in vocibus quibusdam, plerumque post productam vocalem: *dítiu* (gl. teges, gl. velare) Sg. 50[b]. 55[b]. *létenach* (gl. audax) Sg. 50[b]. *séuti* (pretiosa) Wb. 23[d]. *ét* (zelus), *rét*, *réta*, *rétu* (res) Wb. fq. *tét* (gl. fidis) Sg. 46[b]. *fiacail* (dens) Incant. Sg. *fíaclaich* (gl. dentatam) Sg. 49[a]. *liac*, *liacc* (lapis) Wb. 4[d]. Sg. 22[a]. 65[a]. *léic*, *léicci* (sine, sinit) Wb. fq. *sléic* (gl. lodix) Sg. 69[a]. *ic*, *icc*, gen. *icce* (salus; ex *jac*, p. 60) Wb. fq. *décu*, *déccu* (video) Wb. fq. *deac* (= *déc*, numerus X postpositus aliis, cum solitarius sit *deich*) Cr. *bréic* (acc., dolum, fraudem) Wb. 27[b]. *brecairecht* (gl. astutia) Wb. 15[b]. *trócaire* (misericordia) Wb. 4[c]. 5[c]. 15[b]. *bóc* (gl. osculum) Sg. 46[a]. In quibusdam harum vocum forsan *n* excussa statuenda; in aliis geminatio: *cretem*, gen. *cretme*, *creitme* (fides)

Wb. fq. *do crettim* Wb. 1[b], *crettes* (qui credit) 2[b], *rochretti* (credidit) 5[a]. *tête* (luxuria) Wb. 20[b], *téit* (luxuriosae; cf. Teteus, Tettaeus, Sylvanus Tettaeus in Inscriptt.) Wb. 29[a]. *mac, macc* (filius) fq. *bec, becc* (parvus, cambr. *bichan*) fq. *ocus, accus* (vicinus) Pr. Cr. 59[b]. Wb. 23[b]. *acus, ocus* (et; cambr. *a* = *ach*) fq. *aicmae* (genus) Sg. 34[b], *aicned* (natura; cambr. *ach*, genus, generatio, *c* = *cc* vice versa infecta) Wb. Sg. Ex eadem radice *aicsendaid* (gl. causidicus; *aicsiu*, causa) Sg. 74[b], pro qua *cs* in aliis obtinet *x*: *foxlid* (ablativus) Sg. fq., *forróxul* (gl. tulit) Wb. 27[a]. *dixnigur* (appareo, sum; subst. *déicsiu*, visio, et *décu*, video) fq. Propriae sunt voces *pupall* (gl. tentorium; = *papilio* Lamprid., cambr. *pabell* e *papell*, unde hispan. *pabellon*, gall. hodiern. *pavillon*) Sg. 50[a]. *mocoll* (gl. subtel) Sg. 63[a]. *crocenn* (gl. tergus; i. e. receptaculum) Sg. 95[a]. 111[b]. *cucann*, *cucan* (gl. pistrinum, gl. cocina, gl. culina, gl. penus) Sg. 49[b]. 51[b]. 68[a]. 107[b], quarum una vel altera peregrina? Non tanguntur certe tenues in vocibus peregrinis receptis, e. gr. *oipred* (opus, operatio) Wb. 1[b]. Sg. 190[a]. *papa* (papa, pontifex) Cr. 40[a]. *popul* (populus) Wb. 33[a]. *etal* (Italia) Wb. Sg. *notire* (notarius) Wb. 27[d]. *sacart* (sacerdos) Wb. Sg. *loc, locc, luc, lucc* (locus) Wb. Sg.

Non admiscendae his tenues, quae in medio vocum e duabus consonis coalescunt, e. gr. in *epil* pro *etbil*, *atbil* in Sg.: *ciatbela indalanái ni epil alaill* (si perit unum non perit et alterum) 30[a]. *ni epil* (non perit; cf. Wb. 4[d] *atbelmis*, perissemus) Wb. 30[a]. Eodem modo *epiur*, *epur*, *epert* (dico, dicere; cf. *asbiur*) Wb. fq., et *apélugud* (adulatio) Sg. 45[b] pro *atpelugud* vel *asbélugud*: *apelugud ho belugud ho belaib 7 fomraid hi cridiu* (gl. tales amicitiae, falsae; i. e. adulatio loquendo labiis et falsitas in corde) Ml. 31[a]. *doopir* (privat; = *do-odbir*) Sg. 221[a]. *diuparthe* (privatus) Sg. 28[b]. De tenui *t* in formulis *atom-*, *atob-*, *cotom-*, *cotob-*, *fritom-* etc. orta ex *dd*, *nd*, *thd* etc. vide sub infixione pronominum. Etiam *c* ex *thg*, *dg* in subst. adj. *écne* (sapientia, sapiens) Wb. 7[c]. 8[a]. 8[b]. 26[d] pro *aithgne* (gl. notum), ut *ætgnithi* (gl. intellecta) Wb. 1[b].

e) Manet intactum pronomen 2. pers. sing. T infixum et suffixum, personale: *notail* (te alit) Wb. 5[b]. *notbeir* (fert te) Wb. 6[c]. *duit* (tibi), *uait* (a te), *lat* (apud te) etc. Wb.; et possessivum: *ditgnímaib* (de factis tuis) Wb. 31[c], quod tamen excipitur

in initio: *ní tussu thóenur* (non tu solus; i. e. tua solitudo) Wb. 5ª.

P, T, C saepius pro mediis status duri i. e. pro *bb, dd, gg* adhiberi, supradictum est (p. 70); vice versa codex Sg. duplicationem mediarum ponit pro tenuibus originariis, praesertim DD pro T: *díddith* (gl. velax; cf. supra *dítiu*) 60ᵇ. *inis maddoc* (insula Matoci; in gloss. marg.) 194ª. *meirddrech loc* (gl. fornix; Wb. *mertrech*, meretrix) 113ª. *hilddai* (plurales) 71ᵇ. *dáldde* (gl. forensis) 57ª. *coldde* (gl. colurnus) 33ᵇ. 35ᵇ. *geinddae* (gl. genitalis) 64ª. *randdatu* (partitio; de terminatione *-te, -tatu* etc. post *l, n* vide mox infra) 27ª; atque plurimum in terminationibus verborum in *-addar, -eddar, -ddar, -dde, -ddis*, pro *-atar -etar, -tar, -te, -tis* (exempla videsis in verbo). Scriptio BB pro P in nomine proprio viri *Coirbbre* (in gloss. marg.: *meisse* 7 *choirbbre*, i. e. ego et C.) Sg. 194ª, = *Coirpre, Carpire* (term. *-ire, -re* ut in *rectire, notire* etc.) i. e. Carpentarius, si conferimus vocem gallicae originis *carpentum*. Recentius idem nomen est *Cairbre* e subst. *cairb*, currus, pro quo et *carbad* = *carpant, carpent* (cf. nom. gall. hod. *Charpentier*, germ. *Wagner*).

I n f e c t i o n e tenues transeunt in aspirationem, quae simplice modo addita post easdem H significatur, ita ut P, T, C infectae fiant PH, TH, CH. Quae scriptio et hodie obtinet in lingua gaelica; hibernica autem et hic, ut alias semper, signum infectionis punctum superadditum assumsit (cf. p. 63 et 72) Quod punctum aspirationis signum procul dubio prodiit e vetusto ejusdem signo, dimidio scilicet literae H priore, quod in scriptura minore etiam in codicibus hibernicis vetustis interdum superaddita invenitur tenui aspirandae, e. gr. in Sg. 188ª: *tri dígbail fa tormach* (= *fa thormach*, cum signo supra *t*), in cod. Neoburg.: *cris natrac mucris natair* (= *cris nathrach muchris nathair*, cum iisdem signis supra utramque *t* et *c*). Pronuntatio recentioris linguae aspirata solita est, *ph* = φ, *ch* = χ, excepta *th*, quae ut *h* profertur, hibernice et gaelice. In vetusta tamen et hanc fuisse ϑ, affinemque sono *s*, indicat ejus commutatio cum hoc, ut fit saepius in codicibus cambricis, in uno saltem loco codicis Ml. 18ª: *cochotabosadsi*, cum sit 33ᵇ: *cofotabothad* (cf. p. 66).

Inficiuntur autem tenues 1. in initio vocum in constructione sermonis (secundum regulas infra dicendas): *onphapha* (a papa)

Cr. 40[a]. *inphreceptori* (praeceptores) Wb. 5[a]. *ón chetni phersin* (a prima persona) Sg. 191[a]. *rophroidech* (praedicavit) Wb. 5[a]. 10[c]. *mo thol cholnide* (voluntas mea carnalis), *hó thoil cholno* (voluntate carnis; *tol, colinn*) Wb. 3[c]. 20[c].

2. In medio et fine vocum. *a)* Extra positionem secundum generalem regulam.

TH = T infectae: *athir* (pater), *máthir* (mater), *bráthir* (frater) fq. *cethir* (= quatuor) Sg. Cr. *lethan* (latus; cf. Litana Liv.) Wb. 16[a]. *irroithinchi* (gl. in hilaritate) Wb. 5[d]. *roithnech* (gl. serenus; = *roithinech*, cf. Ruteni) Ml. 33[a]. *breth*, gen. *brithe* (judicium; cf. Vergobretus Caes.) Wb. fq. *bith, betho* (mundus), *bith-* (sensum augens; cf. Bituriges) fq. *loth*, gen. *loithe* (palus, coenum; cf. Lutetia) Sg. 34[a]. 127[a]. *cath* (pugna; cf. Caturiges, Catuslogi Plin.) Wb. 9[a]. 22[d]. 23[d]. *fonchath* (gl. sub Marte) Sg. 44[a]. *do chathugud* (ad pugnandum) Wb. 22[d]. *roth* (rota) Ml. 18[b]. *gáth* (sapiens; cf. Ambigatus Liv.) Wb. fq. *gnáth* (consuetus; cf. Boduognatus, Critognatus Caes.) Wb. Sg. *sciath* (scutum) Sg. 49[b]. Ml. 22[c]. Addenda *th* infecta interna passim obvia in flexionibus verborum et derivationibus *-athar, -ithir, -ithe, -ithi* etc., respondentibus latinis *-atur, -itur, -atus, -itus,* etc., et in fine porro in derivationibus substantivorum *-ath, -eth, -ith, -uth* (lat. *-at, -ut* e. gr. in *peccatum, aetatis, virtutis*), ut in terminationibus verbi passivi *-ath, -eth* (lat. *-atus, -itus*). In medio scriptio *th* quamvis sit communis, rariora tamen sunt ejus exempla in fine, ut *peccath* (peccatum) Wb. 9[c]. *dligeth* (lex) Sg. 2[b]. *toschith* (victus) Wb. 10[d]. *diltuth* (scandalum) Wb. 6[c]. *érbrath* (dictum est) Sg. 220[a]. *roslogeth* (gl. absorbta est, mors) Wb. 13[d]. Solita enim in hoc loco est scriptio *d*, cujus mox infra sequentur exempla.

Exempla quaedam vocum, quae in medio infectam *th* exeutiunt, ut *dál* (forum) pro *dathl, én* (avis) pro *ethn, cenél* (genus) pro *cenethl,* jam supra memorata sunt (p. 20 et 23).

CH = C infectae: *sechem, sechemmar, sechitir* (sequimur etc.) Wb. fq. *crochad* (crucifixio), *croch*, gen. *cruche* (crux) Wb. fq. *mertrech, meirddrech* (meretrix) Wb. Sg. E vita S. Congalli abbatis hibern. ap. Boll. Mai. 2, 584: hominis mater *Luch* vocabatur quod sonat latine mus (cambr. hod. *logod* e vet. *locot,* idem significans). Addenda et hic *ch* infecta interna in derivationibus

- *achas*, - *echas*, - *echaire*, - *echide* etc.: *airechas* (primatus) Wb. 1[d]. 3[d]. Sg. 174[a]. *tóisechaire* (gl. primas) Sg. 50[a]; et frequentissima finiens in derivationibus - *ach*, - *ech*, - *uch*, quibus respondent gallicae vetustae - *ac*, - *ec*, - *ic*, - *uc* in nominibus Rauraci, Raurici Plin. Inscr., Turecum Inscr., Avaricum Caes., Aventicum Tac., Aduatuci Caes. De terminatione - *ach* pro *ách*, eadem quae est in nominibus gallicis derivatis - *âcum*, -*iâcum*, atque in cambricis derivatis - *auc* (= *âc*) videsis p. 20.

CH e P transgressa: *fliuch*, *fliuchide* (humidus, madidus, cf. p. 65; cambr. *gwlyp: kynwlypet*, aeque madidus, Mab. 2, 378, *rogulipias*, gl. olivavit, gl. Lxb.) Sg. Cr. *ech* (equus; in deriv. *echaire*, gl. mulio, et compos. *echlas: inechlas múldae*, gl. mulionicam paenulam; cf. Epona, Eporedia, Eporedici, nomina gallica) Sg. 33[b]. 62[b]. *nech* (pron., britann. *nep*) fq. *sech* (praep., cambr. vet. *hep*) fq. *cách* (quivis; cambr. vet. *paup*) fq.

In flexionibus verborum et derivationibus duarum vel plurium syllabarum si excutitur vocalis incipiens (cf. p. 34), *th* et *ch* internas etiam infectas associari consonis terminalibus radicis, nec effici positionem regula est.

Exempla TH accedentis, in flexionibus verborum: *adrimther* (adnumeratur) Camarac. *carthar* (amatur) Sg. 193[b]. *asberthar* (dicitur) Wb. fq. *berrthar* (gl. tondeatur) Wb. 11[c]. *gaibther* (sumitur) Wb. 12[c]. *scríbthar* (scribitur) Sg. 28[a]. *legthar* (legitur) Wb. 9[b]. *tucthar* (intelligitur) Wb. 12[c]. *crochthe* (crucifixus) Wb. 29[d]. *ærsoilcthe* (apertus) Sg. 147[c]. In derivationibus: *eperthith* (gl. lelex; i. e. locutor) Prisc. Cr. 48[a]. *indílegthith* (gl. exterminator) Cr. 43[b]. *fledaichthith* (gl. epulo) Sg. 52[a]. *pectha*, *pecthe* (plur. a *peccad*) Wb. fq. *foirbthe*, *foirbthetu* (firmus, firmitas) Wb. Quibus addo nomen viri *Carthachus* (cambr. vet. *Caratauc*, gall. vet. *Caratacus* Inscr.) Boll. Aug. 1, 343.

Exempla CH accedentis: *cenélcha* (generalia, sing. *cenélach*) Sg. 3[a]. *sualchi*, *dualchi* (benefacta, malefacta; sing. *sualig*, *sualich*, *dualich*) Wb. fq. *ishitilchaib ardaib* .ı. *isnaib telchaib* (gl. in excelsis) Ml. 14[a]. *tailchube* (gl. crater), *indælchubi* (gl. cadi) Sg. 95[b]. 180[a]. *salchuach* (gl. salinator) Sg. 100[b]. *dedencha* (finalia) Wb. 30[d]. *inmedónchaib* (gl. pro intestinis) Sg. 111[a]. *inmedónchu* (interior) Sg. 39[a]. 40[a]. *diairchinchib* (de primariis; *airchinnech*) Wb. 7[b]. *sinnchenae* (gl. vulpecula) Sg. 47[a]. *senchas*,

gen. *senchasso* (lex) Wb. 20^a^. 30^c^, plur. *senchassa*, *senchaissi* (statuta, antiquitates) Wb. 28^c^. 31^b^, dat. *senchassib*, *senchassaib* Wb. 30^d^. 31^b^. *ainches* (gl. fiscina) Sg. 37^b^. *tenchor* (gl. forceps) Sg. 70^a^. *centarcha* (gl. citima) Cr. 36^a^. *centarchu* (citerior; *centarach*) Sg. 39^a^. 72^a^. *dorche* (obscuritas, obscurus) Sg. 165^a^. 183^b^. Ml. 30^b^. *curchus* (gl. arundo) Sg. 52^b^. *cáirchuide* (gl. ovinus) Sg. 37^b^. *do hireschaib*, *hireschu* (fidelibus, fideles) Wb. 3^a^. 4^b^. *frissna diltadchu* (gl. adversum negatores) Ml. 20^a^. *fodordchu* (gl. susurratores) Wb. 1^c^. *cerddchae* (gl. officina) Sg. 51^b^. *cumachtchu* (gl. potior) Sg. 39^b^.

Excipiuntur ab hac regula solae tres consonae L, N et S finientes radicem augendam, quae a ceteris eo differunt, quod respuunt infectam TH post se et positione junctae servant statum primarium T terminationum, scilicet *-tar*, *-ter*, *-tith* etc.: *réltar* (manifestatur) Wb. 12^d^. *rélto* (manifestationis; pro *rélatho*) Wb. 12^d^. *adcomaltar* (conjungitur) Sg. 148^b^. *accomallte* (gl. socius; i. e. junctus) Wb. 5^b^. *dalta* (gl. curialis) Sg. 55^b^. *remdedólte* (gl. antelucanus) Sg. 36^a^. *boltigetar* (odorem faciunt; *bolad*, odor) Wb. 14^d^. *denti* (faciendum) Wb. fq. *forcanti* (intimandum, praecipiendum) Cr. 33^c^. *digente* (faceretis) Wb. 9^d^. *múntith* (gl. eruditor) Wb. 1^d^. *ingrentid* (persecutor) Wb. 18^d^. *rufeste* (sciretis) Wb. 9^d^. *césto* (passionis; *césad*) Wb. Sg. fq. *béste* (moralis), *béstatu* (moralitas) Wb. 12^d^. *nephchostae* (gl. apes) Sg. 102^b^. *glanchosta* (gl. merops) Prisc. Cr. 48^a^. *lámostae* (gl. manulatus) Sg. 60^a^.

b) In positione, contra communem regulam, an possit statui infectio tenuium aliquarum vocum (cf. *taschidetu* p. 73 pro *tasgg.*), incertum est. In vocibus enim, quarum etymologia obscura est: *úrphaisiu* (cancer, morbus), *do úrfuisin* (gl. ad cancer Sg. 100^a^. *corthón* (: *lester chorthón bis ocedpartaib dodeib*, gl. effutilis) Sg. 56^b^. *milchumae* (gl. cimex) Sg. 69^b^. *inna coilchomæ* (gl. intestinorum) Sg. 49^b^, supponi poterit etiam sive derivatio sive compositio.

Exemplis supra expositis (p. 73) manifestum est, saepius TH locum tenere D inficiendae in codicibus vetustis; plura multo alia contra exempla demonstrant, inverso modo D et G (quae sunt pronuntiandae certo cum aspiratione) locum tenere pro TH et CH infectis e T et C.

D = TH interdum in radice: *mádramil* (maternus; = *máthr.*) Wb. 13. *gnád* (= *gnáth*, consuetus) Wb. 8^{d}. *maid* (bonus) Wb. 1^{c}. 1^{d}. 2^{a}. *bidbéo* (semper vivus, immortalis; alias *bith-*) Wb. 3^{b}. *aidgne* (= *aithgne*, cognitio) Wb. 1^{c}. Multo frequentior est in flexionibus verbi deponentis *-adar*, *-edar*, et verbi passivi *-idir*, *-fidir*: *moladar* (laudat) Wb. 17^{b}. *comalnadar* (implet) Wb. 15^{b}. 29^{a}. *midedar* (cogitat) Sg. 63^{a}. *predchidir* (praedicatur) Wb. 14^{d}. *firfidir* (verum fiet) Wb. 13^{d}. *iccfidir* (salvabitur) Wb. 25^{a}, pro quibus in aliis locis occurrunt *-athar*, *-ethar*, *-ither*, *-fither*. In verbi deponentis *-igur* tamen tertia persona solummodo in usum venisse cum *d* *-igedar*, *-igidir*, exempla docent sat frequentia (sub verbo). Frequentissima autem est *d* pro *th* in fine terminationum, e. gr. in flexionibus praeteriti passivi *-ad*, *-ed*, quae in plur. fiunt *-atha*, *-etha* (cf. verbum), atque in derivationibus substantivorum *-ad*, *-ed*, *-ud*, e quibus prodit *th* accedente flexione: *comalnad* (impletio) Wb. fq., gen. *comalnatha*. *dliged* (lex), plur. *dligetha* Sg. fq. *dilgud* (remissio), gen. *dilgotho*, *dílgutha* Wb. 2^{c}. 18^{b}. *crochad* (crucifixio), gen. *crochtho* Wb. 8^{a}. *peccad* (peccatum), gen. *pectho* Wb. fq. *foilsigud* (manifestatio) Wb. 3^{a}. 12^{d}, gen. *foilsichtho* 12^{d}. *incholnigud* (incarnatio), gen. *incholnichtho*, *incholnigthea* Wb. 4^{d}. 27^{d}. Manere autem *d* solet etiam in medio, ubi alias praevalet scriptio *th*, in derivationibus substantivorum *-id*, *-lid*, *-nid*, *-thid*, si flexione augentur, in *-idetu* atque frequentissima *-ide* adjectivorum: *forcitlid* (praeceptor), plur. *forcitlidi* Wb. fq. *aitribthid* (incola; conf. supra scriptionis *-thith* exempla) Sg. 57^{b}, plur. *aitrebthidi* 32^{b}. *timthirthidi* (servi, plur.) Wb. 8^{c}. *fognamthidi* (ministri) Wb. 8^{c}. *foglimthidi* (discipuli) Wb. 13^{a}. *ailidetu* (alternitas) Sg. 38^{a}. 60^{b}. *cétnidetu* (primitivitas) Sg. 188^{a}. Adjectiva: *forbuide* (gl. intensivus; cf. *foirbthe*, *foirbthetu* Wb.) Sg. 221^{b}. *stóride* (corporalis), *colnide* (carnalis), *rechtide* (legalis) Wb. fq. etc. Cujus derivationis vocali inchoante excussa, manet *-de* cum *d* etiam post duas consonas, adeoque post *l*, *n*, nunquam tamen post *s* (post quas *t* obtinet non infecta secundum regulam): *torcde* (aprinus), *ilde* (pluralis), *conde* (caninus) Sg. Plura alia exempla sub derivatione.

G = CH in radice: *doig* (verisimilis; alias *doich*, comp. *dochu*) Wb. 5^{d}. Frequentior est in derivatione *-ech* aucta, e. gr.

-*egas*: *airegas* (primatus) Wb. 7^b. 12^b; in comp. et superlat. -*egu*, -*igiu*, -*igem*: *tóisegu* (prior; *tóisech*) Wb. 18^d. *toisigiu* Sg. 153^b. 189^b. *tóisigem* (gl. primus) Sg. 42^a. *dligthigiu* (rationabilior; *dligtech*) Sg. 22^a, cum sint in aliis locis: *airechas* (principatus) Wb. Sg. *tóisechu* (gl. prior) Sg. 42^a. *tairismechu* (fortior) Wb. 28^b. *inna mindechu* (gl. tenuiores) Ml. 26^b. 27^d. In combinatione porro GD pro CHTH: *airegde* (praestans; *aireg-de*, *airech-the*, cf. *airech*, *airechas*) Wb. 1^c, comp. *airegdu* (praestantior) Wb. 1^c. 18^d. 25^b. *irnigde* (oratio) Wb. fq., cum sint adhuc *mindchichthiu* (gl. tenuior; e *mindchich-the*) Ml. 19^d. *irnichthe* (oratio) Wb. 17^a. In terminationibus tamen -*igud*, -*ugud*, gen. *igtho* vel *ichtho*, non *ch* originaria, sed potius *g* ante *th* transiens interdum in *ch* statuenda est (cf. derivationem). Praecipuam sedem et haec *g* pro *ch* sumsit in fine vocum, in flexionibus derivationum -*ach*, -*ech* substantivorum et adjectivorum: *itossug* (in initio; nom. *tossach*, et dat. *itossuch* 14^c. 19^b) Wb. 17^a. *isinteglugsin* (in hac familia) Wb. 21^a. *óis teglig* (gen., aetas familiae, i. e. ii qui familiae sunt, familiares; nom. *teglach*, ut *tenlach*, *catlach* etc. compos. cum -*lach* fungente ut derivatio) Wb. 7^b. *in ellug* (in unione) Wb. fq. Accus. sing. et nom. plur. substantivi *cathir* (civitas), gen. *cathrach*, scribitur in Sg. et Ml. *cathraig* (vide sub declinatione). Adjectivorum derivatorum in -*ach*, -*ech* pluralis eodem modo est sat frequenter -*ig*: *cumachtig* (potentes) Wb. 14^c. *dúthrachtig* (volentes, promti) Wb. 23^b. *dássactig* (stulti) 12^d. *hiressig*, *amhiressig* (fideles, inf.) 12^d. 19^b. *eolig* (sapientes; Sg. *eolach*) Wb. 14^d. 26^b. 31^d. *airig* (primi; sg. *airech*) Wb. 25^b. *toirsig* (tristes; sing. *toirsech*) Wb. 27^c. Sed etiam -*ich*: *dasachtaich* (gl. insensati) Wb. 19^b. *iressich* (fideles) 24^c. *éolich* (sapientes) 15^b. *toirsich* (tristes) 26^d. *fiachaich* (debentes) 7^a. *buidich* (grati) 7^a. 29^b. *tairismich* (constantes), *cretmich* (credentes; -*mech*) 5^d. 10^a. Non aliter in sing. genit. masc. dat. et accus. fem.: *toirthich* (frugiferae, arboris) Wb. 5^b, *toirthig* Ml. 15^b. *isindepistil tóisich*, *isindedenich* (in prima epistola, in ultima) Wb. 14^d. *ónd rainn dídenig* (a parte posteriore) Prisc. Cr. 62^b. *cumddubartaig* (gl. ancipiti, terminant genitivo) Sg. 104^a. *fiaclaich* (gl. dentatam) Sg. 49^a. *forbartaig* (gl. exoletam, virginem) Sg. 173^a. *frisintitacht tóisig* (ad adventum primum) Wb. 25^d.

Alia infectio tenuium in lingua vetusta hibernica nondum

exstat. Tenuium infectio nasalis in quibusdam vocibus cambricis tantum occurrit; a lingua hibernica, tam vetere quam recente, aliena est, in qua scilicet destrui solet liquida nasalis ante tenues, tam in medio vocum quam in fine, siquidem vox sequens a tenui inchoat, in pronominibus et particulis quibusdam (p. 52 sqq.).

Infectio destituens tenuium est recentioris solummodo linguae hibernicae, ut britannicae, qua scilicet tenues P, T, C debilitantur in medias B, D, G. Infectio haec destituens, de qua hic et in sequente capite dicendum ad comparationem faciendam cum infectione destituente britannica, praesertim cambrica, infra sequente, obtinet in lingua hibernica recentiore et gaelica in majore parte earum vocum, quae statum durum tenuium retinent in vetusta lingua. Quod fit:

1. In initio vocum post pronomina et particulas, quae *n* finientem respuunt ante tenues, a quibus inchoant sequentes voces. Plura de hac infectione, vel eclipsi, si utimur denominatione grammaticorum hibernicorum, destituente infra in sequente capite.

2. In medio et fine vocum. *a)* In positione, in combinationibus scilicet *rp, sp, st, sc*, et cum majore quidem aliquid ambitu in lingua gaelica, quam hibernica: hibern. gael. *carbad* (= carpentum; vet. hibern. *carpat* in Glossar. Corm. ap. O'Don. p. 151, quam tamen vocem ex eodem loco idem scribit *carbat* p. 259). hibern. *easbog*, gael. *easbuig* (episcopus; vet. *epscop*). gael. *Criosd* (Christus; hibern. vet. *críst*), hibern. hodiern. *Criost*, sed *criosdaidh* (christianus). *éisdeacht* (auditus; vet. *étsecht*). hibern. gael. *iasg* (piscis). Obtinet tamen etiam *corp* (corpus), *corpardhe* (corporalis). Tam gaelice quam hibernice etiam in initio vocum *sg* in usu est, e. gr. *sgaradh* (separari; vet. hibern. *scarad*), *sgéal* (nuntius; vetust. *scél*), *sgríobhaim* (scribo; vet. *scríbim*), sed magis *sp*, e. gr. *spiorad* (spiritus), quam *sb*, quae tamen ut et *sd* in initio interdum occurrit. Combinatio *cht* gaelice semper fere, hibernice rarius est *chd:* hibern. *reacht*, gael. *reachd* (lex), hibern. *seacht*, gael. *seachd* (septem), hibern. *daoineacht*, gael. *daoineachd* (populatio); attamen etiam hibernice: *achd* (sed), *uchd* (pectus), *umhlachd* (humilitas). Combinationes *lt, lc, rt, rc, nt* persistunt non solum hibernice, sed etiam gaelice: *alt* (artus), *olc* (malus),

sgailc (ictus), *neart* (virtus), *marc* (equus), *seirc* (amor), hibern. *muinter*, gael. *muinnter* (familia), hibern. *sant*, gael. *sannt* (avaritia).

b) Extra positionem consueta est destitutio, sive excidit *n* ante tenues sive non excidit: *eadar* (vet. *etar*, inter), *ceud* (vet. *cét*, centum), *deud* (= *dét*, dens), *óg* (juvenis), *cúig* (quinque); *pubull*, *puball* (tentorium; vet. *pupall*), *pobull* (populus), *abgidir* (vet. *apgitir*, alphabetum), *caibidil* (capitulum), *creideamh* (vet. *cretem*, fides), *agus* (et; vet. *acus*, *ocus*), *mogul* (vet. *mocoll*, gl. subtel), *sagart* (sacerdos), *leig*, *leigid* (permittere; vet. *léic*), *deug* (decem), *póg* (osculum; vet. *bóc*), *seabhag* (falco; vet. *sebocc*). Eodem modo in derivationibus *-ad*, *-ed* etc.: *carbad* (= carpentum), *airgiod* (= argentum), *fichead* (vet. *fichet*, viginti), atque in flexionibus verborum *-ad*, *-id*, *-adar* (vet. *-at*, *-it*, *-atar*). Destituitur *t* pronominis suffixi personalis et infixi possessivi, hibernice et gaelice: *agad* (apud te), *asad* (e te), *ionnad*, *annad* (in te), *umad* (circa te), *fúd*, *fodhad* (sub te) etc.; *ód láimh* (a manu tua; vet. *ótláim*), *read láimh* (ante manum tuam). Sed contra: *leat* (apud te), *uait* (a te), *diot* (de te), *duit* (ad te), *riot*, *riut*, (ante te) etc.; *do téadan* (ad faciem tuam), *do tfáighe* (ad prophetam tuum; *t* ante vocales et *f*). Excipiuntur et voces quaedam, sive ob geminationem tenuium sive ob vocalem productam: *mac* (filius), *cnoc*, *cnocán* (collis, colliculus), *leac* (lapis), *íoc* (salvare, sanare), *fiacail* (dens) etc.

Aspiratae.

Φ Θ X. Liceat singularibus signis designare, ergo e graeca lingua petitis, cum in ceteris linguis non sit pro quacumque aspirata etiam singulare signum et non compositum. In vetustis nominibus gallicis indubia est aspirata labialis *Φ*, F (PH); incipiens: *F*ocunates (pop. raeticus) Plin. 3, 20. Arria *F*adilla, Julia *F*adilla (mater et soror Antonini Pii, generis Nemausensis) Capitolin. Antonin. P. c. 1. In chartis et libris medii aevi: villa *F*ornolus, dipl. a. 632 ap. Mabill. dipl. p. 464. villa quae dicitur *F*elgerias, dipl. a. 998 ap. Mabill. p. 579. pagus *F*alminensis (al. Falmenna, hodie Famène, regio ad Arduennam sil-

vam) Boll. Sept. 1, 700. ecclesia *Fa*sleia, Boll. Octob. 1, 295. Combinatio FL: *Fl*aniggo Inscript. Brix. Orell. 2543. FR: *Φρουδις* (fluv. Belg.) Ptol. *Fr*egus (Raetus) Inscr. Orell. 484. *Fr*icus, nomen figuli in vasis figlinis. Juliae Mursae Roa*fr*iti feminae (cf. nomina virorum cambrica vetusta compos. *Milfrit*, *Guorfrit* in libro Landav.) Inscript. Ratisbon. ap. Gruter. 527, 2. *Fr*ontasia *Fr*ontonis fil. (-asia ut in aliis nominibus gallicis Mercasia, Ocrasia) Inscr. Grut. 741, 4. *Fr*onto Cosonis fil. Inscript. Juvav. Grut. 872, 2. In media voce: Pompeji Magni primum ludi ostenderunt chama, quem Galli *rufium* vocabant, effigie lupi, pardorum maculis (ita ed. Sillig., al. *chaum* pro *chama*, *raphium* pro *rufium*) Plin. 8, 19. *Ῥουφιάνα* (nomen loci a parte sinistra Rheni superioris, inter nomina indubie celtica Borbetomagus, Noviomagus, Argentoratum) Ptol. 2, 8. *Ῥουφῖνος Κελτὸς τὸ γένος* Zosim. 4, 51. Sau*f*ellus Trogus Tacit. Annal. 11, 35. Matronis Au*f*aniabus, Au*f*anis Inscript. Noviomag. et Lugdun. Orell. 2079. 2106. Au*f*ustius Catuso Inscript. Orell. 273.

Non certum est, si occurrunt hinc inde, atque omnino infitiandum de gallicis aspiratis praeter *f*, de gallica scilicet aspirata dentali et gutturali. *Θ*, TH falsa procul dubio in his nominibus: *Βαθανάτιος* (dux Gallorum) ap. Athenaeum 6, 5, in diversis codicibus scriptum etiam *Βατάνατος* et *Ἀθανάτιος*, secundum nomen populi *Adanates* in vet. inscr. ap. Orell. 626 rectius erit *Adanatius*. *Ambacthius*, nomen viri in inscr. ap. Orell. 2774, est idem quod in alia ap. Stein. 877 rectius scribitur *Ambactus*, nomen item viri (cf. *ambacti* Gallorum ap. Caes.). Inscriptio porro ap. Orell. 3582: Virdomárus *Th*artontis f. domo Biturix, eadem quae occurrit ap. Murator. 870; veruntamen hic legitur *Tr*arontis pro Thartontis. Rio*th*imus (Britonum rex) ap. Jornandem c. 45 est pro Riotimus, vel potius Riotamus (nom. viri propr. cambr. vet. *Riatam*, *Riataf* Lib. Land. 176. 177, armor. adeo etiam *Riatham* e cod. S. Vedast. ap. D. Mor. 211, cum tamen sint in Rhed. *Woratam*, *Conatam* 1, 22. 34; cf. et Cunotamus Orell. 2779), ut in media latinitate alternant spata et spatha (cf. Cangium). Fidem non magnam habeo nominibus herbarum gallicis apud Dioscoridem, nisi ex lingua celtica ipsa comprobentur incorrupta. Corruptum autem est procul dubio *ταρβηλοδάθιον* (gr. *ἀρνόγλωσσον*, lat. plantago minor) 2, 152. De eadem herba le-

gitur apud L. Apulejum Madaurensem (Medici antiqui. Venet. 1547. p. 211[a]): arnoglosson, arnion . ., cynoglosson . . . Galli Tardos, Lotios. . . . Romani plantaginem latam, alii plantaginem majorem. Nomen Tardos, Lotios = tardoslotios etiam hic corruptum; ex utroque tamen combinato poterit erui *Ταρβοταβάτιον*, i. e. lingua tauri Gallis, quae aliis dicebatur lingua agni, lingua canis, e hibern. vet. *tarb*, cambr. *taru* (taurus) et cambr. *tafawd* (lingua; = vet. *tabât*). Inde nec auctoritatem habebunt pro vindicanda ϑ Gallorum nomina herbarum residua duo ap. Diosc.: *ϑῶνα* (gr. *χελιδόνιον*, lat. fabium) 2, 211. *ϑέξιμον* (gr. *ἀριστολοχία*; cf. p. 58).

In tanta nominum gallicorum copia apud Caesarem, Plinium aliosque scriptores atque in Itinerariis romanis ut nusquam apparet aspirata dentalis non invenitur ita gutturalis *X*, CH. Apud Gregorium Turonensem demum obvia sunt nomina quaedam armorica in quibus *ch* non infitiandum est: *Ch*anao, *Ch*onomorus, *Ch*onober, Britannorum comites, 4, 4. 20; Waro*ch*us Macliavi filius, 5, 16. 27. 9, 18. Sed non difficile perspicere in his *ch* obtinere pro *c*, si conferimus nomina virorum britannica *Keneu* (i. e. Catulus) Mab. 2, 236, *Morcenou* Lib. Land. 136, *Junkeneu* Rhed. ap. D. Mor. 357, atque composita cum *cun-*, *con-* *Cunotamus*, *Conomaclus*, *Maglocunus* (infra sub U britann.). Warochus item est nomen armor. *Weroc*, *Gueroc* Rhed. ap. D. Mor. 331, obvium etiam in nomine frequente regionis armoricae *Browerоc*, quae dicitur *patria Gueroci* Rhed. ap. D. Mor. 339, derivatum ut plurima in *-ôc* (cambr. vet. *auc*, = vet. gall. *-âc*). Sic res nec aliter se habebit in paucis nominibus quibusdam alibi obviis: *Χιομάρα* (uxor Ortiagontis Galatarum regis; a quo nomine non diversum fuerit nomen viri Civismarus ap. Liv.)* Polyb. 22, 21. Chrixus (Bojorum dux; in quo equidem nil aliud video quam adj. cambr. *crych*, crispus, cf. *ch* = x sub spirantibus britannicis) Sil. Ital. 4, 248.

---

* Nomina peregrina apud graecos scriptores minus accurate procul dubio reddita leguntur, quam apud latinos, sive ab auctoribus ipsis male percepta et ori graeco magis accomodata, sive a librariis depravata. Sufficient gallica quaedam nomina ab iis corrupta: *Οὐεργέντοριξ* (= Vercingetorix Caes., cujus formam genuinam comprobat nomen *Cingeto*rix Caes., sine particula *ver* praemissa) ap. Plut., *Λουκοτεκία* (= Lutetia; cf. p. 18) ap. Ptol., *Ἴσομβρες* (= Insubres) ap. Polyb.

Ἀκιχώριος (Gallorum dux) Pausan. 10, 19. Fenochea Inscript. Nannet. Orell. 4459.

De destructione classis pristinae aspiratarum in linguis confinibus germanicae a parte utraque, in lingua slavica scilicet et celtica, supra dictum est (p. 43 sqq.); plena inde hujus classis copia ea, quae animadvertitur in linguis, quae servarunt originariam consonarum distributionem, in graeca et pro majore parte etiam latina, in his observari non potest. Nesciunt dialecti prussicae (lithuanica, lettica, proprie prussica) aspiratas omnino. Lingua slavica et celtica ignorant quidem easdem quoque pro majore parte, attamen unam saltem sibi utraque quasi magis gratam reservavit.

Slavica retinuit sibi *ch*, aspiratam gutturalem. In gutturalibus enim haec lingua, neglectis plurimum ceteris, labialibus et dentalibus, omnem fere suam infectionis vim varietatemque explicuit, quamcumque resolvens adeo in duas infectas, *g* in *z* et *zh* (1. *znaju* = *gnosco*, *zima* = hibern. *gaim*, hiems, *zemia* = humus,* *mlzu* = mulgeo, *az* = ego; 2. *zhena* = *γυνή*, *lezhati* = germ. *ligan*, *lozhe* = hibern. vet. *lige*); *k* in *s* et *cz* (1. *serdce* = cor, cordis, hibern. vet. *cride*, *sluch* = hibern. *cluas*, auditus, *desjat* = *δέκα*;** 2. *czetyre* = lit. *keturas*, hibern. vet. *cethir*, lat. *quatuor*, *lieczíti*, mederi, *lieczka*, curatio, a *ljek*, medicus); *ch* in *s* et *sz* (1. *Czech*, plur. *Czesi*, *gluch*, surdus, plur. *glusii*, *nesoch*, *nesochom*, tuli, tulimus, *nesoste*, tulistis; 2. *nesosza*, tulerunt, *such*, siccus, *susziti*, siccare). Accedit *szcz* orta e positione gutturalium (*moszczi* e *mogti*, *mozhti*, posse; *noszcz*, nox, = *noct*; *dszczer*, filia = lit. *duktis*; *plaszcz*, pallium, = boh. *plachta*). Infectione gutturalium mira varietas sibilantium est orta, quae interdum solummodo in alias classes transgrediuntur (*zhiw* e *giw* = hibern. *biu*, vivus; e *woditi* fit *wozhdju*, duco, e *chotjeti choszczu*, volo, sibilo praemisso ante dentales *d*, *t*).

---

* H, CH originaria fit *g* slavice, quae manet solummodo ante vocales sonosque non inficientes: *gost* = *hostis*, *gard*, *grad* = *χόρτος*.

** Variatio hujus inferioris infectionis gradus est *c* (= *ts*) in derivationibus et flexionibus praesertim: *Morawec* = Moravicus, *po rjecje* (ad fluvium) e nom. *rjeka*, e quo deriv. *rjeczka* = *rjekika* cum infectione superioris gradus.

Quidni in tanta gutturalium exuberantia etiam aspiratam ordinis gutturalis servare potuisset? Aspirata haec *ch* in inferiore sua infectione *s* juncta est tenui *k*, cujus infectio inferior item est *s*. Aspiratam slavicam in pluribus certe vocibus ortam esse transgressione e gradu tenuium pristino eodem modo ut orta est *h* in gothica lingua, negari non poterit; e. gr. *chljeb*, panis, goth. *hlaibs* (radix originaria *klaif?*), *chwila* (germ. *hwila*, *weile*). In lithuanica lingua hujus transpositionis slavicae experte respondet *k* sive orta ex ea *sz*, *ss*: *chren* (armoracia), lit. *krenas*; *chlm*, lit. *kalnas*, lett. *kalns*, lat. *collis*; *chrom* = lat. *claudus*, lett. *klibs*, lit. *szlubbas*, britann. *clof*, goth. *halt* (slav. *r* ut in *srebro*, germ. *silber*); *griech* (peccatum), lit. pruss. *grik*; *blocha*, lit. *blussa*, lat. *pulex* (= -*ec*), germ. *floch*; *werch* (summitas), lit. *wirsza*. E contrario ut slavica aspirata infectione transit in *s*, vice versa aspirata interdum etiam ex *s* progressa putanda erit, e. gr. in vocibus *chrib*, *chrebet* (dorsum, jugum), hibern. vet. *sliab* (mons); *pjech* (pes, quae forma supponenda e *pjesz*, pedes, *pjechota*, pedites), hibern. *cos*, *coss* (hibern. *c* = *p*); *m'ch*, *mech*, *moch* (muscus), germ. *mos*, *moos*; *sluch* (auditus, fama), hibern. vet. *clúas*; in terminationibus praeteriti verborum -*ach*, -*achom*, -*achu*, -*och*, -*ochom* etc., quae respondent hibernicis et britannicis -*as*, -*asam* etc. potius, quam graecis in -ηκα, atque in terminatione locativi pluralis -*ach*, -*jach*, -*ech*, -*jech*, quae procul dubio eadem est ac indica -*asu*, -*su*.

E dictis quid ergo statuemus? Slavicam aspiratam partim quidem prodiisse e tenui gutturali, partim ex *s*; sed quidni partim etiam, pro parte forsan majore, residuam esse ex primigenia aspirata (ut in *chmel* = *humulus*), quae amissa transgressu in mediam *g* (e. gr. *gost*, *grad* etc. refecerit recipiendis novis advenis? E ceteris aspiratis neglectis, si non sunt destructae, voces quoque in hanc aspiratam inprimis adamatam transpositas esse, bene concedetur.

Quae quidem transpositio in lingua latina, quae non ut lingua graeca omnes tres aspiratas aequali amore tractavit, sed etiam unam, *f* scilicet, praetulit ceterasque neglexit, aperta est. Voces e. gr. *fera*, *ferveo*, *fores* ex aspirata dentali transpositae deprehenduntur, si conferuntur graecae θήρ, θέρω, θύρα. Vox gr. οὖθαρ latine facta est *uber*, *d* in media voce transgressa in eun-

dem gradum mutarum, mediarum scilicet, in quem transiit in germanica *uder* (*d* = *b* = *ϑ*). Aspirata dentalis inde in lingua latina fere omnis destructa est; quae enim occurrunt *th*, sunt graecae originis. Mansit tamen aspirata gutturalis, quamvis et haec ipsa debilitata in *h*: *hiems* = *χεῖμα*, *hortus* = *χόρτος*, *vehere*, *vehi* = *ὀχεῖν*, *ὀχεῖσθαι*.

Haec de aspiratis slavicis et latinis praemittenda videbantur, ut haberemus in eis exemplaria pro celticis. Est etiam celticis linguis unica aspirata praevalens, quae apparet in habitu originariae, scilicet non orta infectione, non eadem quidem ut in slavica (*chw* combinatio britannica ignota est hibernicae et nil nisi variata *s*), sed F, nonnunquam etiam aeque difficilis definitu, ac slavica *ch*. Num *h* in vetustis nonnullis nominibus gallicis in medio praesertim obvia (p. 57) forsan residua sit ex aspirata gutturali eo modo ut *h* latina, comprobari non potest, deficiente certo auxilio e recentiore lingua, cum britannica exstet quidem *h*, sed orta, ut saltem e plurimis exemplis patet, ex originaria *s*. Obvia est *f* in vocibus britannicis, ut in vetustis etiam hodie, non solum in initio, sed etiam in medio et fine: *fun* (ligatura; jam in glosssis Oxon. *funiou*, gl. vittae), *fol*, *foll* (stultus, gall. hodiern. *fou*, *fol*, *folle*), *fur* (prudens; utraque vox etiam in Vocab. et Buh.), *falm* (cambr. hod. *gwynt falm*, turbo, ventus vehemens; cf. Falmenna, Falminensis pagus), *forest* (silva; quae silva dicta est *forestella* ab antiquo, dipl. a. 691, Miraei opp. p. 1126; vox ut hodie jam antiquitus etiam apud Germanos audita: *foreste* dominicum, i. e. silva regia, in leg. Langobardor. 1, 22. 7), *coffr*, *cofawr* (cista, arca; med. lat. *cofferum*, *coferum*, *cofrum*, *cofrus*, *cophrus*, *cophinus*, *cophinellus* in diplom. inde a sec. 12 ap. Cangium; gall. hodiern. *coffre*, vox item ad Germanos transgressa), *cof* (venter; *coff* Buh. 12, 18). Hae voces e lexicis linguae cambricae; alia exempla e libris vetustioribus, cambrica, cornica, armorica, infra sub F britannica. Quarum vocum si conferimus aliquas cum vocibus affinium linguarum, e. gr. *fun* cum lat. *funis* (pro *fudnis* = germ. *band*); *fa* (= *fab*) et lat. *faba*, *fo* (= *fog*) et lat. *fugere*, graec. *φεύγειν*, *froen* (nasus, nares) et graec. *ῥὶν* (cum producta *ι* = *χρὶν*, *φρὶν*, ut *ῥῆξις* = *fractio*), *frwyn* et lat. *frenum*, *frau* (torrens), *frwd* (*frot* Vocab., *ffrwt* Mab., rivus) et lat. *flumen* (*fluo* = gr. *ῥύω*), *fraeth* (eloquens) et gr. *ῥήτωρ*,

frowyll et lat. *flagellum*, *grefiat* (notarius; lat. med. *grafarius*, gall. hod. *greffier*), *gref* (liber, lat. med. *grafia*, scriptura) in cod. Lichfeld. et libro Landav. (sub F britann.) et gr. *γράφειν*, dubium non erit, primigeniam aspiratam labialem, quamvis transierit in quibusdam vocibus in mediam, e. gr. in *ber, brat, bris* etc. (p. 41), mansisse intactam in aliis. In omnibus tamen vocibus, in quibus occurrit, *f* affirmare originariare nimium esset, cum et supponi possit transpositio ex aliis aspiratis vel et diversa origo, ut in lat. *f* et slav. *ch*.

Patet e dictis inter linguam celticam et slavicam concordantia ea, quod unica, quamvis diversa, in utraque servata est aspirata, inter celticam et latinam ea, quod *f* valorem unicum obtinuit in illa, in hac prae ceteris maximum. Haec de aspiratis linguae celticae generaliter.

In lingua vetusta hibernica, de qua nunc specialiter dicendum, ne unius quidem aspiratae celticae *f* idem adhuc est ambitus, qui servatur in britannica. Nam in pluribus supradictarum vocum inchoantium ab *f* pro ea est hibernice *s*: *seib* (gl. faba) Sg. 73[a]. *srón* (gl. nasus; cambr. *froen*) Sg. 95[b]. *sruth*, gen. *srotha*, *srotho* (cambr. vet. *frut*, flumen, rivus) Wb. 32[c]. Sg. 35[b]. *srogell* (gl. flagrum; cambr. *frowyll* = flagellum) Sg. 18[b], gen. *srogill* Wb. 17[d]. Eodem modo hibern. gael. *srían* (= cambr. *frwyn*, lat. *frenum*). In *f* autem transire hibernice originariam *v* incipientem, jam supradictum est (p. 65). In media voce aspiratam transgressam in mediam, ut alibi, proderet verb. gael. *grabhal* (sculpere), si esset ejusdem originis cum allatis cambr. *gref*, *grefiat*. Quaeritur inde, utrum omnino lingua hibernica careat aspirata *f* originaria, modo eodem ut lithuanica caret aspirata *ch* slavica, an etiam in ea adsint exempla originariae *f*? Videtur affirmandum hoc, adesse exempla ejusmodi, sed multo pauciora, jam ob transgressum in *s*, quam in britannica, in qua ipsa non magnus est numerus earum vocum indigenarum ob partem haud parvam peregrinam (cf. sub aspiratis brit.). Do exempla quaedam, in quibus *f* originaria non affirmari quidem, ob obscuram tamen originem suspicari licebit: *fáilte* (gaudium; cf. germ. *blith*, *blidh*, mitis, lat. *laetus* = *flaetus?*) Wb. fq. *faling* (pallium, tunica; hibern. gael. *fallaing*, *falluing*, cambr. *faling*) apud Girald. Cambr. in topographia Hiberniae 3, 10:

gens ista, hibernica, vice palliorum *phalingis* laneis (al. *falangis* nigris) utitur. Forsan et gael. hod. *fochann*, *fochunn* (frumentum, seges; cf. nom. vetust. Focunates?). In medio vocum quaeritur annon sit orta e *b* (cf. p. 72): *brefe* (gl. anus; = *cuairt*, circus), *bréfean* (gl. anulus) Sg. 59[b]. *affamenad*, *afamenad*, *afameinn* (optare, optat) Sg. 148[a]. 207[b]. In vita S. Endei Hiberni ap. Boll. Mart. 3, 271: campus qui in hibernico *Magh-liffe* vocatur. De voce hibern. vet. *úrphaisiu*, *úrfuisiu* (gl. cancer, morbus) Sg. cf. p. 84. Addo voces e peregrinis linguis transsumtas: *felsub* (philosophus), *fellsube* (philosophia), *ifurnn* (infernum) Wb. Sg. An etiam transsumtae hibern. gael. *fonn*, gen. *fuinn* (fundus, terra, regio), *forc* (furca; cambr. *forch*)?

In lingua cambrica aspirata *f* ut *ch* combinationis *chw* infectionis expers est; in hibernica omnis *f* uno et eodem modo tractatur: *cuir t'fallaing iomat* (pone pallium tuum circa te) O'Don. p. 309.

II. Soni britannici.

A. Vocales.

Constituta regula sonorum celticorum ex hibernica vetustate vel gallica, eam inde levius tangere vel in memoriam revocare sufficiet, sed oportebit modo amplius comprobare e britannica dialectorum varietate exemplis tam cambricis quam cornicis et armoricis leges expositas, modo exponere peculiaria sonorum britannicorum. Ita hic in parte de vocalibus, ut mox in consonis et deinceps. Quantitatis vocalium, productarum scilicet, notatio in codicibus britannicis in usu non est; statuenda eadem ergo est comparatione. Infectio vocalium britannicarum est eadem, et vix minoris ambitus quam hibernicarum.

Vocales breves.

A correpta intacta mansit in plurimis vocibus britannicis.

Cambrica exempla: *car* (amicus, cognatus) Mab. 2, 226. 231. *cared* (amor; hibern. vet. *carad;* in vetustis nominibus gallicis

frequens radix *car*) gl. Oxon. *guas, gwas* (puer, servus; cf. *vassus, vasallus, vassallus* apud scriptores medii aevi) gl. Oxon. Mab. *ma* (= *mag*, locus): *Ma Mouric* (Mauricomagus, locus Mauricii) L. Land. 197, frequens praesertim in compositis *-ma*, *-fa*. *kat* (pugna; hibern. vet. *cath*, in gallicis nominibus vetustis *catu*) Mab. 2, 381. 389. *rannam* (gl. partior), *lammam* (gl. salio), *carr* (gl. vehiculum; *carrus* apud Caesarem Gallorum currus, unde *carrata*, *carrada*, i. e. quantum carrus capit, in libris medii aevi) gl. Oxon. *cam* (= *camb*, curvus; cf. Cambodunum, Moricambe) fq. Nomen Taranis, Gallorum dei apud Lucanum, hodie quoque intactum superest in voce cambrica *taran* (tonitru).

Cornica e Vocab.: *tal* (frons), *glan* (ripa), *bras* (grossus), *cam* (strabo), *garan* (grus), *taran* (tonitru), *mab aflauar* (infans), *gauar* (capra). E Pass.: *gwan* (debilis) 166, 4. *mab, mam* (filius, mater) fq. *garm* (clamor) 4, 2. 207, 4.

Armorica: *car* (amicus) Buh. 192, 8; verb. *caret* (amare) frequens ibidem. *mat* (bonus) Buh. fq. *cam* (curvus) Buh. 174, 8. 194, 18 etc.

Addo nomina vetusta propria virorum cambrica et armorica sat frequentia, derivata vel composita e vocibus dictis *car*, *guas*, *mat*, *cat*. Cambrica e libro Land.: *Caratauc* (= *Caratacus* Inscript. Grut. 902, 5. *Karadawc* Mab. 2, 379. 3, 271) 71. 155. 205. 248. 262. *Atgar* 138. 149. *Concar* 180. *Juncar* 149. *Guassauc* 264. *Guasfuith* 263. *Gwasduin* 267. *Conguas* 165. *Melguas* 171. *Drutguas* 265. *Matauc*, *Matoc* 73. 194. *Matgueith* 267. *Catell* (cf. Catullus nom. gallic. in inscript. p. 6) 213. 230. *Catleu* 130. 135. *Catgen* 136. 140. *Catguare* 140. *Catguaret*, *Catguoret* 188. 195. 205. *Catgucaun*, *Catguocaun* 111. 126. *Catgueithen* 174. *Guencat* 137. 141. *Dincat* 191. Armorica e Chartul. Rhedon.: *Karmonoc* 1, 11. *Haelcar* 1, 5. *Hencar* 1, 15. 21. *Jarncar* 1, 21. *Lowencar* 1, 8. *Jodicar* 1, 39. *Wethencar*, *Guethengar* 1, 2. 3. 2, 13. *Comaltcar* 1, 44. 2, 30. *Wasbidoe* M. 304. *Penwas* 1, 53. *Matwor* 1, 41. *Matfred* 1, 20. *Matwethen* 2, 15. *Matwidoe*, *Matvedoi* M. 305. 315. 340. *Catoc*, *Katoc* 1, 53. *Catbud* M. 302. *Catwodu* 1, 20. *Catlowen*, *Catlon* 1, 1. 3. 20. 23. 2, 27. *Catloiant*, *Catloient* 1, 8. 2, 16. 24. *Catwallon* 2, 18. *Catwethen* 1, 5. *Catworet* 1, 1. 2, 16. *Maelcat* 1, 32. M. 304. *Worocat* M. 275.

Infectione, quae fit et britannice a sequente *i* vel *e* orta ex *i*, *a* correpta mutatur in E. Vocalis inficiens et hic, ut in lingua hibernica, saepius decidit vel coaluit cum vocali radicis.

Cambrice: *eu* in frequentibus nominibus propriis virorum derivatis vel compositis ex *avi* (cf. Avicantus in Inscript. Nemaus. Orell. 2033). * *eunt* (gl. aequus; *eunhinsic*, justus, in Vocab. = *eunthintic*, qui aequa, justa via procedit) gl. Oxon. ex *avent* (cf. Dea Aventia Inscr. Orell. 368. 369. 370, unde Aventicum, nomen oppidi). *peri* (infin. verbi *param, paraf*, efficio, unde nomen Parisii, Parisi, efficaces, strenui) Mab. fq. *enw* (nomen; hibern. vet. *ainm*) Mab. 1, 235. *cledyf* (gladius; hibern. vet. *claideb*) Mab. fq. Porrigitur infectio in *a* correptam duarum syllabarum antecedentium: *eterinn* (volucris; ex *atar* collect., *adar* Mab.), *lemenic* (gl. salax, e verb. *lammam*, gl. salio) gl. Oxon. *Brecheniauc* Lib. Land. 227 = regio *Brachani* (hod. Brecknok) ibid. 210. *kedernyt* (securitas adj. *kadarn*, firmus) Mab. 1, 249. *menegi* (monstrare, dicere, e rad. *manag*) Mab. fq. Duco huc et locum in Mab. 2, 212: *medyr vab methredyd auetrei* (Jaculans filius Jaculatoris qui jaculabatur), cujus tribus vocibus subjacet formula *meteri* = *matari* (*mataris*, telum vel missile gallicum, ap. Liv. 7, 24; *mataris* transalpina, Auct. ad Herenn., *matara* Caes.; cf. nomina vetusta Mediomatrici, Matreja, Matrona).

Vocalis inficiens radicem intrans cum vocali infecta saepius efficit combinationem EI: *keis* (quaestio, expeditio, aggressus) Mab. 2, 372, unde verb. *keissaw* (quaerere, = *kassiaw*; cf. Cassivellaunus et nom. compos. -casses p. 57) Mab. fq. *breich*

* Nomen adhuc obvium in Chart. Rhedon.: *Eucant* Mor. 307, in quo et alia cum eadem voce composita *Eubodu* M. 328. *Eudon* 1, 20. 2, 21. *Eumonoc* 2, 22. *Euhoiarn* 1, 4. 8. 2, 13. Item cambrica in Libro Land.: *Eudem* 181. *Eutut* 264. *Eutigirn* 133. 136. 235, et sine infectione: *Oudem* 176. *Oudocui, Oudochui* 147. 212. Derivatum inde nomen vulgatissimum *Owen*, *Owein*, *Ywein* (= Avinus), cujus formae in L. Land. *Euguen* 196. *Eugein* 213. *Iguein* 231. *Yugein* 229. 230. *Yuein* 226. *Ouein* 214. 236. *Auguinn* 236, et in Chartul. Rhed.: *Ewen* 1, 5. 32. *Ewon* 1, 5. 6. Mor. 293 et *Owen* in compos. *Riowen* 1, 6. *Haelowen* M. 305. Significat nomen virum impigrum, diligentem, vigilantem; est enim *egui* (inter nomina alphabeti Nemnivi) in Buh. cum partic. privativa *dieguy* (indiligentia, pigritia) 72, 1, et verb. deriv. *euezhat* (vigilare) 90, 12. De scriptione *gu, ug, ugu* = *w* videsis sub V.

(= brachium) Mab. 1, 258. *yspeit* (= spatium) Leg. 2. 10. 9. Mab. 1, 218. *Breichaul* (nom. propr. viri) L. Land. 217, quod nomen est ibid. 208. 254 *Brechiaul*. *Brecheinauc* (regio Brachani) L. Land. 258, *Brecheinoc* apud Girald. Cambrens. *march uab meirchawn* (= *merchiawn*: Marcus fil. Marciani) Mab. 2, 380. Obtinet etiam per pleonasmum eadem combinatio cum vocali inficiente: *guodeimisauch* (sustulistis; cf. hibern. vet. *forodamassa*, sustuli, *fodamtis*, sufferebant, Ml. 22[d]. 34[d]) gl. Oxon. *Brecheiniauc* (regio Brach.) L. Land. 138. *meibion*, *gweision* (filii, pueri; pro *meibon*, *gweison*, vel *mebion*, *gwesion*) Mab. fq.

Cornica *a* infecta e Vocab.: *brech* (brachium), *enef* (anima), *renniat* (divisor); in duabus subsequentibus syllabis: *guirleueriat*, *gouleueriat* (veridicus, falsidicus; e *lauar*, hibern. vet. *labar*). E Pass.: *eneff* (anima) 106, 1. 1. *leverell* (loqui), *leverys* (locutus est) fq. Est notanda *e* cornica infecta ex *a* nutans interdum in *i*(*y*) ante *i* sequentis flexionis: *henwys* (nominatus; subst. *hanow*, nomen) Pass. 208, 1, *hynwys* ibid. 214, 1. 217, 1. 1. *rynnys* (divisus; cf. *rannam*, *renniat* supra) 190, 1.

Armoricae infectionis exempla e Buh.: *brech* (brachium) 168, 8. *Dervy*, *Dery*, *Deuy* (David) fq. *clezef* (gladius) 90, 10. *cleffet* (morbus; adj. *claff*) 8. 20. 168, 10. 198, 6. *meruell* (mori; adj. *maru*) 40, 7. *eneff* (= anima) 62, 8. *reson* (= ratio) fq. Duarum *a* subsequentium infectio: *leuerez* (dicis) 56, 9. *leueret* (dicite; cf. *da lauaret*, ad dicendum, 126, 7) 22, 12. 140, 12. Combinatio *ei* nec cornice nec armorice obtinet, ut cambrice; proprium autem linguae armoricae est, quod *e* infecta sequenti *i* flexionum sive derivationum constanter assimilatur: *compizrien* (compatres) 98, 21. *ysily* (membra; sg. *esel*, hibern. vet. *asil*, gl. artus, Sg. 68[b]) 196, 2. 204, 8. *guillif*, *guillit* (possum, potestis; = *gellif*, *gallif*) 44, 12. 19. 194, 20. *quiri* (amas; = *ceri*, *cari*) 178, 8. *quiffif*, *quifi* (capio, invenio, -is; inf. *caffout*) 64, 1. 88, 20. 206, 1. *na millic* (ne maledic; = *maldic*, *mallic*) 70, 3. *liuiris* (dixi) 122, 16.

Invenitur etiam in cambricis quibusdam vocibus *a* assimilata sequenti *o*, eo fere modo ut in hibernicis fit *au*, *o* ante *u* (p. 7. 8); e. gr. in *montol* (gl. trutina; hod. *mantawl*, plur. *mantolion*; cf. Petromantalum Itin.) gl. Oxon., *morthol*, *myrthwl* (malleus; = *martul*, *martellus*, gall. hod. *marteau*) gl. Oxon. Mab.

3, 89. Notanda porro scriptio *-oeth*, *-uith*, *-uid* e combinatione *act*, quae alias fit *-aeth*: *kyfoeth*, *kyuoeth* (potestas; hibern. vet. *cumact*, *cumacht*) Mab. 1, 11. 19, unde adj. *kyuoetharc* (potens) Mab. 1, 16. Eodem modo cornice: *chefuidoc* (= hibern. *cumachtach*), *galluidoc* (potens; = *gallactác*) Vocab. Confero et subst. *oin* (cambr. hod. *oen* = agnus, excussa *g*) Vocab.

Deest interdum britannice infectio in vocibus, in quibus obtinet hibernice, e. gr. in praep. *am*, jam obvia in cambr. vet. *amlais* (gl. demissus; i. e. circumsolutus, circumjacens) gl. Oxon., quae est vet. hibern. *imme*, *im* (vet. gall. *ambi*); in part. insep. *at-*, hibern. *aith-*, *id-*, *ed-*, obvia in subst. *aperth* (gl. victima), plur. *aperthou* (gl. munera) gl. Oxon., pro *atberth*, hibern. vet. *idpart*, *edbart* (victima, oblatio). Item in subst. *cams* (alba: hibern. vet. *caimmse* Sg. 23[b], *camisia* in scriptis medii aevi) Vocab., *camse* Mab. 2, 218. Quibus omnibus conferenda, de quibus et infra, *mor* (mare, hibern. *muir*), *oll*, *ol* (omnis, hibern. *uile*) in tribus dialectis. Contra et adest infectio in vocibus, in quibus causa percipi non potest: *etem* (filum; cambr. hod. *edau*) gl. Oxon., e quo plur. sine infectione *adaued* Mab. 2, 241. 374. 383. *lleidr*, *lleidyr* (latro; contra corn. *lader* Vocab. Pass. 192, 1. 193, 1), e quo verb. *lettratta*, *latratta* (latrocinari) Mab. 3, 156. 157. 158. *dreic* (draco), plur. *dreigeu* Mab. 3, 301. 302. Item in derivatione *-eit* (hod. *-aid*) substantivorum, e. gr. *carreyt* (quantum carrus capit) Leg. 2, 1. 34, quae vox in latine scriptis est *carrata*. Addo armor. *perz* (pars) Buh. 36, 4.

E cambrica: *nef* (coelum; hibern. *nem*) fq. *creman* (gl. baxus; cf. Cremona?) gl. Oxon. *hen* (senex) fq. *mefyl* (dedecus; hibern. *mebul*) Mab. fq. *ebol* (pullus, equus juvenis; = *epol*, *epaul* deriv. ex *ep*, quod exstat in vetustis nominibus gallicis Epona, Eporedia etc.; hibern. vet. *ech*) Leg. *penn*, *pen* (caput; cf. jugum Penninum, deus Penninus Liv.; hibern. *cenn*, *cen*) fq. *delw* (imago; hibern. vet. *delb*) Mab. 1, 15. *guerg* (gl. efficax; cf. Vergobretus Caes.) gl. Oxon. *nerth* (vis, valor; cf. Cobnertus Inscr., hibern. *nert*) fq.

Cornica: *nef* (coelum), *les* (herba; cf. gall. vet. Lesura, p. 11), *pen* (caput), *redegua* (cursus) Vocab. E Pass.: *nef*, *neff*, (coelum) 1, 1. 7, 2. *ger* (verbum) 83, 3. 92, 3. 247, 3. *resas*

(cucurrit; = *retas*) 219, 2. 221, 2. *nerth* (vis, valor) fq. *gwerthe* (vendere; cf. cambr. *gwerthuawr*, magni pretii, Mab.) 38, 4.

Armorica: *guelet* (videre) Buh. fq. *bled* (lupus) in nomine viri deriv. *Bledic* (cf. nomina virorum cambrica *Bledud* L. Land. 195. *Bledris* 176. *Bledbui* 190. *Bledgur* 214. 233. 246 et hibern. vet. *bled*, gl. pistrix, gl. bellua marina, Sg. 15ᵇ) Chart. Rhed. 1, 2. *ret* (cursus) Buh. 138, 8. *ret*, *rez* (necessarius) Buh. fq. *nerz* (vis) Buh. 194, 11. 196, 1. 5.

Infectio hujus vocalis posset videri *i*, accedente derivatione, in pluribus vocibus cambricis: *hinham* (gl. patricius; i. e. senator, germ. ältester, ab *hen*) gl. Oxon. *linn liuan*, stagnum *Liuan* (Cambriae lacus; cf. Lemannus lacus Caes., *Λεμαννόνιος κόλπος* Ptol. Brit.) Nenn. p. 75. 76, *pull lyfann*, *pull lifan* L. Land. 219. *Nimet*, *Dimet* (nomina virorum propria; cf. *Neuet*, n. pr. viri, Mab. 2, 243. Nemetacum, Belgiae locus, Tab. Peut., e nomine proprio, ut Avitacum, Juliacum etc., et nomina populorum Nemetes, Demetae) Chron. cambr. ed. in praef. ad edit. Leg. H., ut in compositis: *Gerniret*, *Gurniuet*, *Eidnivet* in Libr. Land. 195. 202. 263. *Dyuet* (Demetia) Mab. 2, 240. 242. 3, 189. *Guined* (regio Cambriae Venedotia) Nenn. p. 53. *Gwyned* Mab. 2, 391. 3, 189. *guirgiriam* (gl. hinnio; cf. *guerg*) gl. Oxon. Etiam in radices monosyllabas intrat haec *i*: *tig* (domus; cambr. hod. *ty*, armor. *ti*) in compos. *boutig* (gl. stabulum; hibern. vet. *teg*, gen. *tige*), unde hibern. *tigerne* (dominus), cambr. vetust. *tigirn* in nom. propr. *Eutigirn*, *Eutegirn*, *Eutigern* Lib. Land. 133. 136. 235 (*Edern*, *Edyrn* Mab. 2, 19. 23). Est tamen inter *e* et *i* alternatio non solum in vetustis nominibus gallicis, sed etiam in vocibus recentioris linguae. Sequente *e* syllabae derivantis obtinet etiam *e* in radice in nominibus vetustis: Nemetes, -nemetum. Demetae (apud Ptol. bene *Αὐγουστονέμετον*, sed minus bene *Νέμητες* et male *Δημῆται*), Veneti, Belenus (Apollo), Bregetion (locus ad Danubium infra Carnuntum, ap. Ptol. Itin. Ammian.). Ante alias vocales derivationis est quidem et *e*, ut in nominibus Lemannus, Nemavia, Nemausus, sed etiam *i*: Cunobilin, Cunobiline (Cunobilinus rex Camulodunensis, *Κυνοβέλλινος* Dioni) in monetis britannicis vetustis ap. Camden. *Βιλινουντία* (Apollinaris herba) Dioscor. 4, 69. Tigurinus pagus Caes. Litana silva Liv., -litanes in nominibus virorum gallicis. Confer

et nomen Vergilius, Virgilius (p. 14). In libro Land. saepius obvium est nomen viri modo *Eli* modo *Ili* scriptum, nomenque item cambricum *Beli* Libr. Land. 209. 215. 230. Mab. 2, 26. 3, 297 armorice est *Bili* Chart. Rhed. 1, 7, obvium et saepius in compositis. Est subst. *llet* (latitudo) Mab. 3, 301, sed adj. *llydan* (latus) Mab. fq., ut et in hodierna lingua *lled* et *llyd* (latitudo), *lledanu* (dilatare) et *llydan* (latus); verb. *lemhaam* (gl. arguo) gl. Oxon. est hodiern. *llymau* (acuere). Ideo et consocio subst. *breenhin, breeninn, brenhin, brennin* (rex; = *breennin, breentin*, derivat. *-entin* e *bre* = *breg*) Privil. eccles. Land. in libr. Land. p. 113 cum adj. *bry* (altus, sublimis; = *brig*), e quo subst. *bryn, brynn* (sublimitas, collis; = *briinn, briginn?*) Mab. 1, 30. 2, 372, atque confero cum supra memorato nomine Bregetion (alia lectio in Itin. Anton. Bregention) vocem vetustam *briga* in compositis Artobriga (collis lapidosus, germ. steinbühel?), Litanobriga (latus collis?), Brigobanne in Itin. et nomina Brigantium (a quo lacus Brigantinus), Brigantes (pop. britann., collium habitatores?). *

In hodierna lingua cambrica prodit interdum *ei*, *ai*, quasi infectione, ex *e*, si confertur ex. gr. subst. *caib* (ligo), plur. *ceibiau*, (= gael. *ceaba*), cum vet. *cep* (gl. fossarium) gl. Oxon., subst. verb. *eistedd* (sessio, sedere) cum vet. *estid* (gl. sedile) gl. Oxon., subst. *sain*, plur. *seiniau* (sonus), verb. *seiniaw* (sonare) cum hibern. vet. *sen*, *senn* (sonare) radice verbali, e qua subst. *senm* (sonus). Quod idem fit adeo et in *e* orta defectione ex *u*, *o* in subst. *dail, deilion* (folia) e vet. *delen* (Vocab.), si confertur hibern. gael. *duille*. Initia hujus scriptionis in voce *bleid* pro *bled* obvia in nominibus propriis virorum: *Bleidud* in codice Lichf. in append. libr. Landav. p. 273, atque in libro Land. ipso: *Bleideu* 147. *Cinbleidiou* 188. *Arthbleid* 236. Addo adj. *reit* (necessarius) Mab. fq. et terminationem *-meint* e. gr. in *twrneimeint* Mab. fq., *-ment* in formis latinis *turneimentum*, *torneamentum* et gallicis recent. *tornoyment, tornoiement* ap. Cang.

---

* Ut sanscr. *maha* = lat. *magnus*, graec. μέγας, μεγάλου, germ. *mikil*, num cum hoc nostro *breg*, *brig* conferendum nomen obscurum indicum dei *Brahman* (deriv. e *brah*)? In hac gradatione vocalium *a, e, i* utrum *e* vetustior an *i*? Ab adj. hodiern. *bry* discernendum subst. hod. *bri* (auctoritas), quod etiam ut adj. fungitur in cambr. vet. *guobri* (gl. gravis, i. e. auctoritate praeditus) gl. Oxon., quod scilicet est = *brig* cum producta *i*, hibern. vet. *bríg* (p. 26).

Cornice inter *e* et *i* fit alternatio tum praesertim, cum sequitur *i* flexionis. Ita quidem in Pass.: *gwerthys* (venditus) 36, 2, sed *gwyrthys* (vendat) 51, 2, ut *yrghys* (mandavit), *yrghy* (mandat) Pass. 28, 1. 72, 1. 201, 4 ab *ergh* (cambr. *erchi*): *why a ergh* (jubetis) 170, 1. Occurrit tamen etiam in monosyllabis eadem alternatio: *me a gris*, *ni a gris* (credo, credimus) 63, 2. 197, 3, juxta *cresyn* (credimus) 258, 1. *rys* (necessarius; = armor. *ret*) 121, 1, quae vox etiam in eodem libro frequenter scripta occurrit *reys* cum *ey* = *ei* pro *i* vel *e*.

Armorica dialectus, quae primitivam *i* in *e* destituere solet, *e* originariam in *i* transeuntem agnoscit solummodo sequente in proxima syllaba *i* flexionis: *pidiff*, *pidif* (petere; in aliis formis *pet*, *pedaf*) Buh. 44, 11. 52, 8. *cridif* (credere) 106, 4. 142, 21. *guiluit* (vocate; inf. *gueluet* 156, 26 = *giluit*, *geluet*) 168, 12. Tam stricte tamen nec haec regula observatur in vetustioribus libris, e. gr. nominibus propriis chartularii Rhedonensis. In quo e. gr. est quidem *Bili* pro cambr. *Beli*, *Ririlin* (= Rigobilinus, an Rigomilinus?) 1, 19. 2, 21, sed etiam *Rivelin* 1, 24. *Rivelen* 1, 27. *Riwelen* (cf. Belenus) 1, 10. 2, 21. Vox *nemet* semper *e* exhibet in syllaba posteriore, *i* in priore in uno nomine viri compos. *Vidnimet* in chart. Rhedon. Mor. 330, sed alias ubique *e*: *Canemet* (lege *Catnemet*) in chart. Rhed. Mor. 341, ut in chart. Kemperleg. *Nemet* (silva) Mor. 368. *Cadnemet*, *Kadnemedus* M. 389. 513. Adest et scriptio *ei* orta ex *e* in Buh.: *bleiz* (lupus) 30, 19. *sacrileig* (sacrilegium) 40, 20. *ampeig* (impeditio, impedimentum) 78, 5. 144, 12.

Sunt britannicae mutationes hujus vocalis in alias.

1. In *a*: cambr. corn. armor. *tan* (ignis) gl. Oxon. Pass. 211, 1. Buh. 174, 5; sed hibern. vet. *tene*, gen. *tened* Sg. (cf. Tenedon, nomen loci gall. in Itin.); cambr. *bannawc* (cornutus) Mab. 2, 222, hibern. vet. *bennach* (cf. Benacus?) Sg. Vox cambr. armor. *guallaun*, *guallon* in frequentibus nominibus virorum compositis, e. gr. in Mab. 3, 297 *Casswallawn*, in libr. Land. *Riguallaun*, *Riuallaun* 138. 113. 116. 249. *Judguallaun*, *Judguallon* 113. 157. 168. 205. *Catguallaun* 251, in Chartul. Rhedon. *Wallon* 1, 4. 20. *Riwallon* 1, 36. *Roiwallon*, *Roenwallon* 1, 1. 11. 2, 16. *Roiantwallon* 1, 19. *Maenwallon* 1, 3. 19. 20. *Judwallon* 1, 25. *Tutwallon* Mor. 275. *Catwallon* 2, 18. 2, 5. 20,

est *vellaun* in nominibus vetustis gallicis Vellaunodunum, Cassivellaunus apud Caesarem. Apud Gregorium Turonensem vice versa nomina armorica vetusta scribuntur Chanao, Warochus (cf. p. 90), quae in chartis armoricis apparent cum *e: Keneu, Weroc.*

2. In *o:* cambr. vet. *nom* (gl. templa memphitica; i. e. templum; hodiern. adj. *nwf*, sacer) gl. Oxon. conferendum cum hibern. vet. *nemed* (gl. sacellum) Sg. Nomen propr. viri cambr. *Nemnivus* (cf. alphabetum Nemnivi in append.) gl. Oxon., armor. *Nemenoius* in chart. cod. Rhed. (a. 1101) Mor. 506, *Nemenoi* in chart. S. Mich. ap. Mor. 381, est *Nominoe* in chart. Rhed. (a. 833. 834) 1, 4. 5. 7.

3. Alternationis inter *e* et *á*, ut in hibern. vet. *breth* et *bráth* (judicium; cf. p. 13), exemplum cambr. hodiern. *rhed* (cursus) cum suis derivatis, et *rhawd* (via, cursus), *rhawden* (vestigium pedis). Hibernico *bráth* respondet et cambr. *braut* (judicium) Leg. praef., corn. *braes* (= brât) Pass. 259, 2.

I correpta cambrica: *rit* (gl. vadum) gl. Oxon. *ryt* (id.; cf. Augustoritum, Galliae oppid. Itin.) Mab. 1, 35. *byt* (mundus; hibern. *bith*, cf. Bituriges) Mab. fq. *ynys* (insula; hibern. *inis*) Mab. fq. Scriptio *y* pro *i* correpta, in recentioribus libris et hodie usitata, in vetustis glossis cambricis nondum obvia est, in cod. Leg. A autem atque in Mab. jam frequentissima. Inde ab hac scriptione *y* pro *i* interdum et *u* irrepsit pro eadem correpta, e. gr. in num. *pump* (quinque) Mab. fq. pro vetustiore *pimp*, adj. *buw* (vivus; = *byw*) Mab. 1, 22. De *u* pro *i* producta dicetur infra in Ì et IU.

Correptam *i* prae ceteris linguis celticis servavit cambrica, ut optime patet e nom. propr. *Litau* (gl. Latium) gl. Oxon., hodie quoque *Llydaw* (Britannia armorica), ut in vetusto nomine gallico *Litavicus* ap. Caes., cum hibernice sit *Letha, Leatha* (p. 67), et *Letavia* jam in vitis Sanctorum vetustis. Ex adj. *litan: carn litan* (acervus lapidum latus), *rit litan* (vadum latum), *ford litan* (via lata) L. Land. 219. 247, hodie etiam masc. *llydan*, ut in vetustis nominibus gallicis *Litana* silva Liv., Litanobriga Itin., *Κογκολίτανος* (Gallor. rex) Polyb., Convictolitanes Caes., Smertulitanes Inscr. Orell. 188, cum hibernice sit *lethan.* Ita etiam in derivationibus in hodierna adhuc lingua: *cleddyf* (gladius; hi-

bern. vet. *claideb*), *newydd* (novus). Ad solum genus femininum discernendum *e* deficiens ex *i* in adjectivis cambricis regula est: *bechan* (parva) e masc. *bichan*, *melen* (flava) e masc. *melyn*. Praeter hanc regulam *e* pro *y* nonnisi in Leg. invenitur interdum.

Cornice contra pro *i* vel *y*, quarum scriptio promiscua est in Vocab. et Pass., licet proferre *e* etiam in una eademque voce. Ita quidem in Vocab.: *ti* (domus), *milin* (fulvus, flavus), *guiden* (arbor), *prit* (hora), *spirit* (spiritus), *rid* (vadum), *bis* (digitus), *guyn* (albus), *bleu yn pen* (capillus in capite), sed etiam *bes*, *bessus* (digiti, cambr. *bys*, *byssedd*), *menit* (mons; cambr. *mynydd*), *det* (dies; cambr. *dydd*), *chefuidoc* (omnipotens; cambr. *cyfoethawc*), *chefals* (artus; cambr. compos. *cyf-*). Voces alternantes vocales *y* (rarior pro ea *i*, e. gr. *y*, *i*, ei, ipsi, *yn*, *in* praep.) et *e* in Pass.: *bys* (mundus) fq., *bes* 120, 1. *hys* (longitudo) 201, 1, *hes* 109, 4. *prys* (tempus) fq., *pres* 20, 3. *dyth* (dies) 10, 3. 229, 2, *deth* 259, 2. *fyth* (facies) 214, 2, *feth* 200, 3. 216, 3. *fyth* (fides) 155, 4, *feth* 49, 4. *kyns* (antea) 191, 2, *kens* 251, 2. *gwythe* (servare) 125, 2, *gwethe* 127, 2. *scyntyll*, *skyntyll* (sapiens) 134, 1. 216, 1, *skentyll* 8, 1. Ita porro et: *kenyver* (tam numerosus, tot) 208, 2, *never* (numerus) 228, 4, *nevera* (numerare) 183, 3. *gweskis* (vestitus) 61, 2. *meneth* (mons) 16, 1. 53, 2. *beghan* (parvus) 53, 3. *leden* (latus) 237, 2, *les* (latitudo) 29, 3. 178, 2. Fit interdum etiam ex utraque vocali combinatio *ey*: *heys* (longitudo) 178, 1. 233, 4. *seygh* (siccus) 170, 4.

Armorica dialectus vetustior retinere adhuc *i* originariam solet, ut patet e nn. propr. *Lis-Ranac* (curia R.) in chart. Rhed. 2, 26, *Lis-nowid* (curia nova; cambr. *llys newyd*) ibid. 1, 14. 42. 2, 28, *Inisan* (n. pr. viri) ibid. Mor. 133 atque e nominibus propriis virorum compositis cum *guin*, *guid*, *biu*, *bidoe* in eodem chartulario obviis. In his tamen saepius jam obtinet scriptio *guen*, *beu*, *bedoi*. Recentior autem lingua, quae in flexionibus praesertim et derivationibus quibusdam (e. gr. *-ic*) servat *i*, et ante has non solum retinet originariam *i*, sed etiam vocales *a*, *e*, *é*, *o* assimilat (cf. sub hisce vocalibus), in radice atque derivationibus quibusdam praefert *e* pro *i*. Ita quidem hodie quoque *bihan* (parvus; cambr. *bychan*), *ti* (domus; cambr. *ty*); multo frequentiora tamen exempla deficientis *i* omnino in *e*, e. gr. e Buh.: *les* (aula, curia; cambr. *llys*) 146, 12. 208, 11. *guen* (masc., albus:

cambr. *gwyn*) 18, 1. *guez* (arbor; cambr. *gwydd*) 94, 14. *dez* (dies) 30, 11. *ed* (frumentum; = *et*, cambr. *yd*) 204, 18. *bet* (mundus; cambr. *byd*) 2, 2. *guent* (ventus; cambr. *gwynt*) in compos. *coruent* (turbo, i. e. ventus pygmaei) 94, 1. *hent* (via; cambr. *hynt*) 94, 1. 58, 8. *men*, *menaf*, *mennaf* (cogito; cambr. *mynnaf*) fq. *nezaff* (neo, nere; cambr. *nyddu*) 168, 17. *quent*, *quentaff* (antea, primus; cambr. *kynt*, *kyntaf*) 8, 3. 20, 17. *querchat* (quaerere; cambr. *kyrchu*) 138, 7. 208, 2. *enes* (insula; cambr. *ynys*) 6, 22. 16, 1. 3. 80, 11. *speret* (spiritus) fq. *desq* (disce) 26, 21. *desquebl* (discipulus) 118, 6. Eodem modo in derivationibus: *clezef* (gladius), *nevez* (novus). Pro hac *e* orta ex *i* obtinet, ut pro originaria *e*, et scriptio *ei* extra positionem: *deiz* (dies) 190, 10. *feiz* (fides) fq. *breiz* (Britannia) fq. *heizes* (cervi; cambr. *hyddod*) 30, 19. Confero his nomen mensurae *tisa*, obvium in charta wizenburgensi a. 713 (Traditt. wizenburg. n. 244), e quo ortae eodem modo formae *tesa*, *teisa* in chartis a. 1202. 1250. 1265. 1270 ap. Cangium, et *ei* versa in *oi*, *toisa*, *toisia* in chart. a. 1250. 1267 ap. eundem, unde gall. hodiern. *toise*. Eademque via gall. hod. *foi* (= *feiz*) e *fides*, *Loire* e *Liger*, *Leger*, *croire* e *credere*, excussis *d* et *g*. In positione manet *e*, e. gr. in *chercher* (ital. *cercare*, armor. *querchat*, cambr. *kyrchu*). Servatur autem omnino *i* ab *i* sequente flexionis vel derivationis: *diziou* (dies) 150, 12. *minif* (cogito) 90, 23. *disquiblion* (discipuli) 118, 22. *disquif* (discere) 108, 23. *na fizi* (ne fidas) 206, 4. *fizianc* (confidentia) 64, 12.

Alternantis *i* cum aliis vocalibus vix sunt exempla; cum *o* forsan: *boghan* (gl. parvus) Vocab. 10[a], cambr. *bichan*, *bychan*, armor. *bihan*, et *Roton* nomen armoricum monasterii Rhedonensis in chartis vetustis, cujus significatio *vadum* (*rit*) proditur in ipsius monasterii scriptis e sec. XI (Courson, Hist. des peuples Bretons 1, 326, not. 3). An alternatio, ut inter *e* et *â*, etiam inter *i* et *î* statuenda sit, e. gr. subst. *bri* (auctoritas; = *brîg*) cum adj. *bry* (altus, sublimis, = *brig*, cf. p. 101) conferri possit, non discepto.

O correpta intacta. Cambrica: *ouyn* (timor; hibern. vet. *omun*, cf. Ex-omnus Inscr.?) Mab. 2, 241. *gof* (faber, cf. hibern. gael. *gobhan*, faber, et nomen viri gallicum Gobanitio ap. Caes.).

bro (terra, regio; = *brog*, cf. Brogitarus Cic., Allobroges Caes.) Mab. fq. *coc* (gl. coquus) gl. Oxon. *llong* (navis; hibern. gael. *long*) Mab. 3, 264. 265. 300.

Cornica: *gof* (faber), *gofail* (officina), *popei* (pistrinum), *kog* (coquus), *corn* (cornu) Vocab. *louan*, *lovan*, *loven* (funis; hibern. vet. *loman*) Vocab. Pass. 105, 4. 181, 1. 3. *nowyth* (novus) Pass. 107, 4. 109, 4. 252, 1. *monas* (ire) Pass. fq.

Armorica: *bro* (regio), *mont* (= *monet*, ire) Buh. fq. *broch* in n. pr. *Brochan*, *Brocan* (ut in cambr. compos. *Brochmail* Lib. Land. 149. 150. 151. *Brochuail* 133. *Brocmail* 124. 136; *broch*, taxo vel melus, Vocab. cf. Brocomagus) Chart. Rhed. 1, 17.

Infectae *o* correptae, ut infectae *a*, scriptio solita britannica est E.

Cambrica exempla: *newyd* (novus; e *nowid*) fq. *kyfnewit* (concambium, commercium), *kyfnewityaw* (cambiare; in gl. Oxon. *nouitiou*, gl. nundinae, sine infectione) Mab. 3, 192. 193. *kegin* (coquina, culina) Mab. 1, 2. Et haec vocalis infecta, ut *a*, accedente vocali inficiente, efficit combinationem EI: *meichat*, *meichiat* (= *mochiat*, custos suum, a *moch*, sus; cf. *Winmochiat*, n. pr. viri armoricum in chart. Rhed. 1, 17) Mab. 2, 198. *Gereint* (n. propr. viri; cf. Gerontius Ammian. 14, 5) Mab. fq. Alia infectionis forma posset videri *y* = *i* in vocibus pluribus, e. gr. in particulis *ry* (verbali), *ym-* (reciproca; *ro*, *om-* in glossis Luxemb.: *roluncas*, *rorieseti*, *omcobloent*) fq., in derivatis: *tywi* (fluv. Cambriae, Τόβιος Ptol.) Mab. 2, 244. *bydin* (turma; *bodin* gl. Lxb.) Mab. 1, 30. *tywyssawc* (princeps; *touyssauc* Lib. Land. p. 113) Mab. 2, 380. *llynghes*, *llyghes* (classis; a *llong*, navis) Mab. 3, 264. 300, unde nom. propr. viri *Lyggessauc* (i. e. Classicus) L. Land. 140. *llywychedic* (pellucidus; cf. *diguolouichetic* gl. Oxon.) Mab. fq. *kaer vyrdin*, *kaer vyrddin* (hod. Caermarthen; = *Myrdin* = Moridunum? Mab. 3, 271. 272.* *finnaun*, *fynnawn* (fontana) Lib. Land. Mab. fq. Sed potius est mutata haec *y* ex *o* secundum analogiam mutatae *y* ex *u* correpta, vel ut *e* ex *i* deficiens et vix infectionis nomine significanda.

* Ibidem falsa interpretatio: *o achaws ynteu gwneuthur y gaer o vyrd o wyr y gelwit kaer vyrdin* (propterea quod constructum oppidum a myriade [*myrd*] virorum, dictum est Caer Myrdin).

Cornica *o* infecta: *peber* (pistor; cf. *popei*, pistrinum), *clechti* (cloccarium, *e cloch*, clocca), *berri* (pinguedo, ab adj. *bor*, pinguis), *cherniat* (cornicen, a *corn*), *estren* (ostreum) Vocab. E Pass.: *newyth* (novus) 233, 2. *telly* (perforare; subst. *toll*, foramen, 178, 2. 180, 2) 159, 3. 178, 4. *kellys* (perditus, amissus; rad. *koll*) 153, 4. *terry* (frangere; rad. *torr*) 35, 2. 229, 3. *kewsel* (loqui; alibi *cows*) 83, 4. *previs*, *prefis* (probatus) 85, 2. 88, 3. Assimilatur interdum *e* ante *y* flexionis: *tylly* (foramina; sing. *toll*) Pass. 231, 4.

Armorica exempla infectae *o*: *newed*, *neued*, *neuez*, *neues* (novus) in nominibus propriis: *Trefnewed* (novus vicus), *Plueu-Negued* (plebs nova) in chartul. Landev. ap. Mor. 345. 379. *Ploe-newes*, *Ploenevez* in chartul. Coriosopit. ap. Mor. 377. 378, e vetustiore *nowid*, quod obtinet adhuc in chartul. Rhedon.: *Lisnowid* 1, 14. 42. 2, 28. Mor. 265. salina *Scamnowid* Mor. 302. In Buh.: *chemet* (manete; verb. *chom*) 58, 2. 112, 16. *reif* (dare; aliae formae *roet*, datus, *roy*, dat, e rad. *rod*) fq. *quell* (perdit; e *coll*) 172, 3. Quae *e* ut alias ante *i* flexionis fit *i*: *chimy*, *chimiff* (morari) 54, 10. 118, 5. Alia forma infectionis et hic posset videri *eu*, nisi obvia esset praesertim in vocibus peregrinis, in Buh.: *meulet* (laudatus; hibern. vet. *molad*, laus) 108, 9. 130, 13. *feunten* (fontana), plur. *feuntenyou* 190, 20. 23. 192, 3. *euffrou* (opera) 102, 24. *sceurt* (= *sört*: *a pep sceurt*, quocumque modo, 30, 3) 40, 6. 8.

Ex allatis vocibus cambricis, cornicis, armoricis *nouitiou*, *nowyth*, *nowid*, (Win)*mochiat* patet, recentiorem demum linguam, tam cambricam quam cornicam et armoricam, analogiam vocalis *a* secutam, *o* correptam infectioni exposuisse. Sunt tamen etiam in hac voces ejus expertes, quamvis adsit causa infectionis: *mor* (hibern. *muir*) fq. *oll* (omnis, hibern. *uile*) fq. *godineb* (fornicatio, cf. hibern. *goithimm*). Item armorice et cornice in Buh. et Pass.: *ol*, *oll*, *hol* (omnis) fq. *mor armoric* (mare armoricum) Buh. 148, 21.

U britannica correpta est in vocibus, in quibus non orta ex *o* producta vel *oe* diphthongo. Alia non est *u*, cum *u* producta jam in vetustioribus glossis facta sit *i*.

Exempla cambrica: *du* (niger; hibern. *dub*) Mab. fq. *suh*,

such (vomer) gl. Oxon. Leg. 2. 1. 4. *huec* (sus) Leg. 1. 36. S. *tuscois* (gl. tuscus) gl. Oxon. *rump* (gl. ungulus), *sumpl* (gl. stimulus) gl. Oxon. In codice rubro, ut *y* pro *i*, successit etiam *v* pro vetustiore *u* (exempla sequentia secundum imitationem codicis additam editioni): *hvn*, *gvr*, *vrth*, *yn gvniar*, *arneuthum*, *mvy*, *bryt*, *lvyt*, *golvython*, *llavr*, *mavr*, *portharr*, *effravc*, *marchavc*, *idar*, *attar*, *ymdidanvr*, *oedvn*, *kyskvn*, *gellvch*, *goganevch*: etiam in combinationibus *gu*, *chu*: *gvell*, *gvedy*, *gvylltineb*, *chvitheu*, *chvemeib*. In eodem tamen jam adest *w*: *awneuthum*, *oirvwyn*, *grenhwyuar*, *diffeithwch*, *gwell*, *chwitheu*. Quae *w* pro correpta *u* communis est in recentioribus codicibus, et in hodiernis librorum editionibus, e. gr. codicis rubri ipsius. Residua etiam interdum *u* in quibusdam, e. gr. *du*, *eur*, *teulu*, *aoruc*, *arthur*; de *u* scripta pro *y* = *i* in aliis jam supra dictum est (p. 103).

Cornica: *cusc* (cortex), *cuske* (dormire), *cuscadur* (dormitor) Vocab. Frequens *u* etiam in Pass.: *a guskas* (dormivit) 243, 1. *na guskens* (ne dormirent) 241, 3. *gureck*, *gurek* (mulier) 84, 3. 122, 2. 157, 3; sed jam obvia est et *w*: *gwrek* 66, 3, magisque in usu *ow* quam *ou* scriptio diphthongi.

Armorica solita scriptio est *ou* (legenda *u*): *bout* (esse), *caffout* (sumere) Buh. Voces hodiernae linguae: *iourch* (capreolus), *koulm* (columba), *askourn* (os). Scribunt tamen quidam et *u*: *du* (niger), *ru* (ruber).

Infectio propria per vocalem inficientem ut non conspici potest in *i* transeunte in *e*, inveniri etiam non debet in *u* transgressa in *o*: *holeused* (gl. canoris; compos. *ho-*, = gall. vet. *su-*, p. 17), *tona* (gl. mortalem; hibern. vet. *duine*, homo) gl. Lxb. et alia mox sequentia. Accedit autem ad hanc amplius alia defectio in *y* (*e*) in quacumque dialecto britannica.

Cambrica *u*, *w* deficit 1. in *o*, ut *i* in *e*, ad discernendum genus femininum a masculino in adjectivis, e. gr. *cron* (rotunda), a masc. *crwn* (rotundus; hibern. vet. *cruind*). Cf. sub flexione.

2. In *y* frequenter, accedentibus flexionibus vel derivationibus: *pyllawc* (lacunosus, paluster) Mab. 2, 372 e subst. *pull* (fossa, lacuna) L. Land. fq., hod. *pwll*. *Tyfhei*, *Typhei*, *Tyfei* (n. propr. viri) L. Land. 109. 120. 123, *tyfwys*, *tyvwys* (crevit) Mab. 2, 232. 233 e subst. adj. *twf* (vigor, vigorosus), compos. *hydwf* (qui bene crevit, formosus) Mab. 2, 383. *byryei* (jaciebat)

Mab. 2, 247 e verb. *bwrw* (jacere, fundere) Mab. 2, 246. Ita et hodie e *swch* (vomer) plur. *sychod*, e *swmwl* (stimulus) plur. *symylau*, e subst. *cwn* (altitudo, summitas) verb. *cynu* (surgere), *erchynu* (elevare, exaltare), *erchyniad* (elevatio). Quae vox *cun*, servata in nominibus vetustis Cunobilinus in monetis britann. ap. Camdenum, Cunotamus Inscr. Orell. 2779, Cunetion (loc. Britann., cf. Conetodunus Caes.?) Itin. Anton., Hercuniates (pop. Pannon.) Plin., Maglocunus Gild. epist. (Nennius et Gildas, recens. Stevenson, ed. San-Marte, p. 161), jam apud veteres est etiam *cyn* in nominibus Ἀρκύνια ὄρη Aristot., Hercynia silva Caes., Cynobellinus Sueton. Calig. 44, *Κυνοβέλλινος* Dio Cass. ed. Reim. p. 957. 959.

Etiam in monosyllabas voces et derivationes intravit *y*: *dyn* (homo) fq. partic. insep. *hy*- (bene; hibern. vet. *su*-, *so*-). *ouyn* (timor; hibern. vet. *omun*) Mab. 2, 241. *mefyl* (dedecus; hibern. vet. *mebul*) Mab. fq. In vetustioribus scriptis pro *y* invenitur modo *e* modo *i*: *helabar* (hodiern. *hylafar*, eloquens, hibern. vet. *sulbair*) gl. Oxon. Notissimum nomen legislatoris *Hywel* (comp. *Hy-wel* a *gwelet*, videre; i. e. conspicuus, sive etiam perspicax, sagax?) in libro Landav. legitur non solum *Huwel* 237. 238. *Houel* 203. 209. 217 (cf. *Howel* Mab. 2, 30), sed etiam *Hiugel* (*ug* = *w*) 226. 246. 248. *Hiuel* 219. 230. 238 et *Heuel* 176. Notandum hic etiam subst. collect. *deil* (folia) Mab. 2, 375, cum nota singularitatis *dalen* (folium) Mab. 1, 8, pro quo rectius corn. *delen* in Vocab., e vetust. *dula* (πεμπέδουλα = quinquefolium, gallicum nomen herbae ap. Dioscor.; hibern. gael. *duille*).

Cornica exempla deficientis *u* 1. in *o*: *coske* (dormire) Pass. 51, 1. 55, 3. 2. in *y*: *hyblyth* (placens, commodus; compos. *hy*-, cambr. *hyblydd*) Pass. 131, 3, cui addenda, ob alternantes *y* et *e*, subst. *delen* (folium) Vocab., *den* (homo) Vocab. 7ª. Pass. fq.

Armorica *u* deficiens in *o* jam obvia est in vetustis nominibus virorum: *Chonomoris*, *Chonober* ap. Gregor. Turon. 4, 4. 20. *Conatam* in Chartular. Rhedon. 1, 34. 2, 27. *Conwoion* ibid. 1, 1. *Conomaglus* ap. Bolland. Mart. 1, 258, juxta quae cum primitiva *u* adhuc occurrunt: *Cunwoion* Chart. Rhed. Mor. 268. *Cunmailus* ib. 1, 25. *Cunmarch* 1, 33. Frequentior item scriptio particulae inseparabilis *ho*- in vetustis nominibus armoricis: *Ho*-

wori Chart. Rhed. 1, 9. 39. *Hocunan* 1, 15. 2, 20. *Hocunnan* 2, 26. *Hoel, Houel* Chart. Kemperl. Mor. 431. 432. In *e* vel *i* deficit demum in recentioribus libris, e. gr. in Buh. in partic. *he-* (bene), *re* (nimis; hibern. *su-*, *so-*, *ru-*, *ro-*), in subst. *den* (homo) fq. *lech* (locus; hibern. *luce*, *loc*) fq., plur. *lichou* 182, 7. Nomen vetustum gallicum *Sucarus*, de quo jam dictum (p. 17), est vox *hocar*, *hucar* in nominibus virorum chartularii Rhedonensis compositis: *Euhocar* Mor. 267. *Anahocar* 1, 21. *Worhocar* 2, 31. *Branhucar* 1, 17, scilicet adj. *hegar* (benignus, comis, amicabilis; compos. *he-car*, cambr. *hygar* Mab. 1, 259) in Buh. 20, 19. 50, 20, in quo libro etiam frequens est forma *hegarat*, ut sunt nomina quoque virorum in Rhed. *Hocart* 1, 29. *Euhocart* 1, 42.

Vocales longae.

Â producta non manet britannice, sed varias transformationes subit.

Cambrice fit AU scriptione vetustiore, AW recentiore et hodierna, in radice vel derivatione in fine non aucta: *didaul* (gl. expers; hibern. vet. *dál*, pars) gl. Oxon. *llawn* (plenus; hibern. *lán*) Mab. 1, 16. *laur*, *llawr* (solum; hibern. gael. *lár*, fundus, solum) gl. Oxon. Mab. 1, 2. 14. 21. *maur*, *mawr* (magnus, hibern. *már*) L. Land. Mab. fq. *claur*, *clawr* (tabula; hibern. gael. *clár*) Leg. 1. 2. 3. Mab. 1, 292. *kaus*, *caws* (caseus) Leg. 1. 36. 12. Mab. 2, 373. *paup* (quivis; hibern. *cách*) gl. Oxon. *brawt* (frater; hibern. vet. *bráthir*) Mab. 1, 37. *braut* (judicium; hibern. *bráth*) Leg. praef. *gnawt* (forma, habitus; hibern. *gnáth*, mos, consuetudo) Mab. 1, 28. 29. Frequentes sunt derivationes *-aul*, *-aun*, *-aur*, *-aut*, ortae ex *-ál* etc., praesertim autem *-auc*, *-awc* e vetusta *-âc* (cf. p. 18): *budicaul* (victoriosus) gl. Oxon. *cristawn* (Christianus) Mab. 1, 262. 266. *porthawr* (portarius) Mab. 1, 1. 2, 6. *brachaut* (mulsum, melicertum) gl. Oxon. *tauaut* (lingua) Leg. 1. 11. 18. *plumauc* (pulvinar; med. lat. plumacus, plumacium) gl. Oxon. *marchauc*, *marchawc* (eques) gl. Oxon. Mab. fq. *Cair Ebrauc* (Eborâcum), *Cair Caratauc* (oppidum Carataci) Nenn. p. 80.

Accedentibus autem sive flexionis sive derivationis terminationibus *au* fit Ò: *o cloriou* (gl. tabellis, sing. *claur*) gl. Oxon. *polyon* (sing. *pawl*, palus, Mab. 2, 248) Mab. 2, 64. *y uorwyn glotuoraf* (puella famosissima; *clot-maur*) Mab. 2, 28. *lloneit* (plenitudo) Mab. 1, 27. *bodi* (mergere, mergi; cf. hibern. vet. *bádud*, naufragium, Wb.) Mab. 2, 216. *hestoriou* (sextarii; sg. *hestaur*) gl. Oxon. *ebolyon* (pulli; *ebawl*) Mab. 3, 30. *aylodeu* (connexiones; sing. *aylaut*), *guyrodeu* (liquores; *guyraut*) Leg. 1. 5. 5; 9. 19. *hebogeu* (accipitres), *hebogyt* (falconarius; sing. *hebauc*, accipiter) Leg. 1. 10. 1; 7; 8. *marchogyon* (equites; *marchawc*) Mab. fq.

Haec quidem regula est. Obvia tamen *o* cambrice etiam non sequentibus terminationibus interdum, tam in radice, e. gr. in adj. *mor* in libro Landav. in frequentibus virorum nominibus compos., ut *Morleu*, *Morcant*, *Conmor*, *Catmor* etc. (in vetust. gall. *-marus*, p. 19), pronom. *paup* et *pop* (quivis) Leg. praef., quam praesertim in derivatione *-auc*, pro qua non solum *-oc*, sed etiam *-uc* in nominibus libri Landav.: *Matauc* 73, *Matoc* (cf. *inis maddoc*, insula Matauci, Matoci, in Sg., supra p. 81) 194, *Matuc* 136, *Guinoc* 135, *Guenoc* 177, *Guinuc* 195, *Guallauc* 254, *Guallue* 198. Immo in glossis Luxemb. vetustis nec *-auc* nec *-aul* in fine, sed *-oc*, *-ol*: *euonoc* (gl. spumaticus), *diprim euonoc* (gl. essum afroniosus). *golbinoc* (gl. rostratam). *catol* (gl. avelloso). *ascrunol* (gl. ossilem). *cobrouol* (gl. verbialia).

Cornica dialectus adeo majorem varietatem exhibet proferendae *â*. Leguntur quidem cum *au* in Vocab. *lau* juxta *lof* (manus), *braud* juxta *broder* (frater), *caus* juxta *cos* (caseus), *maur* (magnus) cum suprascripta *o* i. e. *mor*, sed dominatur *o* pro *au* in eodem, e. gr. in his vocibus: *lor* (pavimentum, solum). *dof* (gener; cambr. vet. *dauu*). *snod* (vitta), *snoden* (filum; hibern. vet. *snáthe*). *caltor* (cacabus; cambr. hod. *callawr*). *diot* (potus; cambr. *diawt*). *gur priot* (gl. sponsus; cambr. *priawt*). *tauot* (lingua; cambr. *tafawt*), et praesertim in derivatis in *-auc*: *plufoc* (pulvinar), *chuillioc* (augur), *gouhoc* (mendax), *teithioc* (vernaculus), *vuludoc* (dives), *bochodoc* (inops), *chefuidoc* (omnipotens), *galluidoc* (potens) etc. Rariora exempla prolatae *ê* pro *â* in eodem Vocab.: *funten* (gl. fons; i. e. fontâna), *soler* (gl. solarium), *peber* (pistor; cf. armorica subst. in *-er*). Sed haec

ê pro *â* fere in regulam abit in Pass., sive solitaria *ê* sive cum vocalibus *a, o, u, y*.

EA, EO, EU, EY cornica = *â* e Pass.: *mear* (magnus) 5, 1. 8, 3. 14, 4. 35, 4. 54, 1. 60, 2 etc. *lear* (solum) 8, 4. *clear* (clârus) 252, 2. *fynteon* (fontâna) 224, 2. *leun* (plenus) 186, 3. *levff, leuff* (manus) 180, 1. 182, 1. *leyff, leyf* (id.) 46, 4. 219, 3.

E cornica = *â* e Pass.: *len* (plenus) 3, 3. 75, 4. *ler* (solum) 211, 1. *leff* (manus) 136, 4. 178, 1. *peb* (quivis) 7, 4. 33, 3. 77, 1. *bres* (judicium; cambr. *brawt*, hibern. vet. *bráth*) 32, 2. 98, 2. *braes* (id.) 259, 2. *fynten* (fontana) 224, 4. Deriv. *-ek* = *âc* in subst. *marek, marrek* (miles; = cambr. *marchawc*, cf. *morogeth*, equitare) Pass. 190, 2. 285, 1.

Sunt tamen adhuc residuae *a, o* et *u* pro *â* in Pass.: *leas* (multus; cambr. vet. *liaus*) 62, 4. 73, 3. 107, 4. 189, 4. *luas* (id.) 204, 3. 210, 3. *mar, mur* (magnus, multus) 29, 1. 85, 1. 88, 4. 156, 1. *pub* (omnis) cum subst.: *pub or, pub tra, pub tu* etc. (omni hora, omnis res, omne latus) 21, 1. 51, 3. 163, 2. *morogeth* (equitare; cambr. *marchogaeth*) 28, 4.

Armorica pronuntiatio vetustior hujus vocalis fuit etiam *ô* procul dubio, ut patet e nominibus virorum armoricis: *Chonomoris* (= Cunimarus) Greg. Tur. 4, 4. *Conmorin* Chart. Rhed. 1, 12. *Ermor, Hermorus* ibid. 1, 5. 6. *Morman* 1, 2. 7. 37. *Morwethen* 1, 5. *Mormoet* ibid. M. 296, in quibus potius adj. *môr* = *maur* statuendum, quam subst. *mor* (mare). Sunt enim et derivationes *-or* etc., *-oc*, pro qua interdum et *-uc* occurrit, pro *-aur -auc*: *Kenetlor* (e *kenetel*, genus) Chart. Rhed. 1, 5. *Warochus* Greg. Turon., *Weroc* in Chart. Rhed. fq. *Kenmarhoc, Breselmarhoc, Hedremarhoc* ibid. M. 307. 328. 339. *Hedremarchuc* ibid. 1, 2. *Kenmarchuc* Chart. Kemperleg. M. 367. *Karaduc* (= cambr. vet. *Caratauc*, gall. vet. Caratacus Inscr.) ibid. M. 432, atque in pluribus aliis.

Recentior autem lingua armorica pro *â* modo EU (cf. supra *eu* e correpta *o*, p. 107) exhibet, frequentius vero E.

EU armorica = *â* e Buh.: *leun* (plenus; cambr. *llawn*) fq. *meur* (magnus) in adv. *meurbet* (valde; i. e. magna res) 16, 15. 54, 21. *peuch* (pax, pâcis) 66, 11. 80, 5. *ma breuder* (fratres mei!) 202, 9. *feunteun* (fontâna) 100, 15. 102, 2. 106, 27.

E armorica = *â* e Buh.: *quer* (cârus) 14, 5. *scler* (clârus) fq. *pep* (quivis; = cambr. *paup*) fq. In derivationibus: *santel* (sanctus; = *-aul?*) fq. *christen* (Christianus; cambr. *cristawn*) 132, 22. *cristenez* (Christianitas) 182, 10. *feunten* (fontâna), plur. *feuntenyou* 190, 20. 23. 192, 3. *sarmoner* (sermonarius, orator) 48, 9. 51, 15. *flatrer* (adulator) 68, 5. *soliter* (solitarius) 28, 12. *priet* (sponsus; cambr. *priawt, priotas*) 126, 8. 13. *pechet* (peccatum; cambr. *pechawt*) fq. *baelec* (presbyter; cambr. *balawg*) 176, 5. *lealtet* (legalitas) 68, 10. *trindet* (trinitas) 72, 13. 98, 3. *vueldet* (humilitas; cambr. *-dawt*) 84, 14.

Est etiam infectio cambrica hujus vocalis, scripta EW: *llewni* (implere; *llawn*, plenus) Mab. 1, 16. *cewri* (gigantes; sing. *cawr*) Mab. 1, 264. Immo cornica et armorica pronuntiatio omnis infectione nimis extensa orta videtur, cum vox *diner* (denarius; *er* = *ari*, ut in jam dictis vocibus), obvia in Buh., scripta sit *dinair* (gl. numus) in Vocab., et jam *dinaer* in chartul. Rhed. in n. pr. viri *Dinaeron* 1, 4. *Dinaerou* 1, 17. Cf. et *madaelez* (bonitas) Buh. 86, 14.

Ê producta vix servata est britannice. Cambrica solummodo exempla quaedam se offerunt exhibentia eam in forma originaria: *llech* (lapis; hibern. vet. *liac*, *liacc* = lèc) Mab. fq. *hedwch* (pax; hibern. vet. *síd*, alternante *é* et *í*) Mab. 3, 304. *Cunueon* L. Land. 142. *Conueon* (nom. viri, quod armorice semper est *Conwoion*) ibid. 133. 146. *gware* (ludus; in gl. Oxon. *guaroi*) Mab. 2, 246, obvium etiam in nominibus virorum compositis in L. Land.: *Conguare* 133. 174. 176. *Gurguare* 155. *Catguare* 140 (quae sunt alias *-guarui*, *-guaroi*: *Conguarui* 115. 180. *Gurguarui* 157. *Elguarui* 181, ut nomen feminae *Dinguoaroy* ap. Nennium p. 73). Item in terminatione aliorum nominum: *Guordoce* 155. *Oudoceus* 109. *Loudoce* 142 (cum in aliis sit *-docui*: *Guordocui* 72. 74. *Guordocoi* 115. *Oudocui* 147). *Lourone* 169 (*Louronui* 175).

Regula est, *é* cambrice fieri OI, UI, WY: *troi*, *trui*, *trwy* (per, praep., hibern. *tre*, *tri*, vocali ut alias breviata) fq. *pui* (gl. quid? hibern. *cia*) gl. Oxon. *coilou* (gl. auspicia), *etncoilhaam* (gl. auspicio) gl. Oxon. *loinou* (gl. frutices; cambr. hod. *llwyn*, fruticetum, gael. *lian*, pratum) gl. Oxon. *fruinn*, *fruyn*, *ffrwyn*

(frenum; hibern. *srian*) gl. Oxon. Leg. 1. 5. 5. Mab. 1, 10. 26. *awyr* (aer; hibern. vet. *aér* Wb.) Mab. 1, 7. 13. *kuyr*, *kwyr* (cera) Leg. 1. 17. 7. Mab. 1, 16. *bluydyn, blwydyn* (annus; hibern. vet. *bliadan*) Leg. Mab. fq. *luit, llwyt* (fuscus; hibern. *liath*) L. Land. Mab. *cluit* (crates: *dor cluit*, porta viminea; hibern. *cliath*, p. 21) Lib. Land. 148. *kanuyllyt* (candelarius) Leg. 1. 1. 1. *postoloin* (= postilena, med. lat. tegmen equi) gl. Oxon. *cadwyn* (catena) Mab. 1, 8. *eccluis, eglwys* (ecclesia) Lib. Land. 231. Mab. 1, 267.

Cornica scriptio UI occurrit in Vocab.: *plui* (= plebs). *chuillioc* (gl. augur), *cuillioges* (gl. phitonissa; cf. hibern. vet. *cél*, gl. augurium, Sg.). *ruif* (rèmus), *ruifadur* (remex, nauta). *muin* (gracilis; cambr. *mwyn*). *scuid* (scapula), *scuidlien* (superhumerale). *ruid* (rète). *les luit* (gl. marrubium; cambr. *llwyt*). *buit* (esca). *cluit* (gl. clita; i. e. clèta, p. 21), *cluit diuuron* (gl. pectus). *profuit* (propheta). Rarior OI: *coir* (cèra). *cloireg* (clèricus). *moroin* (puella). *guenoinreiat* (veneficus), vel sola O: *eglos* (ecclesia). In Pass. adhuc OY: *doyn* (facere) 111, 3. *poys* (gravis, ponderosus; cambr. *pwys*) 10, 2. 61, 2. 122, 1. 237, 2. *boys* (cibus; cambr. *bwyt*) 10, 4. 42, 1; sed etiam, excussa *i*, sive O sive U: *cothe* (cadere; cambr. hod. *cwyddaw*) 170, 1. 184, 3. *y cothas* (cecidit) fq. *scoth* (humerus; cambr. hod. *ysgwydd* = *scêd*) 162, 3. 205, 3. *eglos* (ecclesia) 13, 4. *arluth* (dominus; in Vocab. *arluit*, fem. *arludes*, cambr. hod. *arglwydd*) fq. *profusy* (prophetae) 73, 3. Existimanda etiam producta *é* in terminationibus formarum *caradow* (amandus, amabilis; cambr. *caradwy*) Pass. 45, 4. 159, 3. 193, 3. 218, 3, *casadow* (putridus, abominandus) 159, 1. 170, 4.

Armorica vetustior solutio hujus vocalis est OI, OE, rarius UI, e. gr. in nominibus propriis chartularii Rhedonensis: *Ploilan*, in charta a. 862 (= *plebs Laan*, *Lan* in aliis chartis 1, 50. 51) 1, 23. villa quae nuncupatur *Loencetenoc* (a. 871) 1, 14. ecclesia quae dicitur *Coretloen Cras* (a. 847; cambr. *loin*, *llwyn*) 1, 47. *Moeni*, *Haelmoini* (nn. pr. virorum; cf. cambr. *kymmwynas*, benevolentia, Mab. 2, 12 et adj. *mwyn*, mitis, placidus, benevolus) 1, 29. 2, 30. *Hoiarscoit*, *Hoiarnscoet* (n. pr. viri i. e. scutum ferreum; hibern. vet. *sciath* Sg., cambr. hodiern. *ysgwyd*, scutum) 1, 35. 45. Mor. 296. *Harscuit* Mor. 406.

Harscuet in chartul. Kemperl. Mor. 456, quod nomen porro in aliis et recentioribus chartis magis corruptum occurrit: *Arscot, Arscodius* Mor. 351. 470. *Hascodius, Ascutus, Ascutius* Mor. 381. 457. 471. Item in terminationibus *-oi, -oe* (cambr. *-oi, -ui* alternans cum *e*) *-inoi, -inoe, -itoe* (cf. cambr. hodiern. *caradwy*, amandus) in frequentibus nominibus virorum: *Suloe, Erispoe, Riskipoe, Nominoe, Benitoe, Portitoe* in chart. Rhedon.

Recentioris linguae armoricae scriptio est OE, interdum OUE (leg. *ue*), et OA.

OE (OUE) armorica = *ê* in Buh.: *ploe* (= plèb; plebs, vicus) 158, 12. 198, 2, plur. *ploueou* 54, 17. *ploeys* (plebani, homines in vicis habitantes) 144, 9. *doen* (facere; hibern. vet. *dénom*, cambr. *dwyn*) fq. *coezet* (qui cecidit) 4, 16. 168, 6. *roedou* (retia; sing. *roed* = rête) 32, 14.

OA armor. = *ê* in Buh.: *moan* (debilis; cambr. *mwyn*, tener) 10, 9. 32, 10. 42, 19. *doan* (facere) 50, 7. *coar* (cambr. *kwyr* = cèra) 96, 16. *boas* (consuetudo; hibern. vet. *bés?*) 120, 3. 124, 6. 142, 19. *cloarec* (clericus) 112, 13. 118, 2. *scoacc* (humerus) 72, 10. *bloaz* (annus; hibern. vet. *bliadan*, cambr. *blwyddyn*) 2, 9. 4, 21. *bloazuez* (anni spatium) 204, 21.

Î producta britannica solet manere intacta.

Cambrica: *guin* (vinum; hibern. vet. *fín*) gl. Oxon. *hir* (longus; hibern. vet. *sír*, hibern. gael. *síor*) gl. Oxon. Mab. *tir* (terra; hibern. vet. *tír, tiir*) Leg. fq. et hodie. *ri* (vetust. gall. *ríg*, hibern. *ríg*, p. 25) in nominibus virorum compositis in priore loco et posteriore in Libr. Land.: *Riataf* 176. *Riuallaun, Riguallaun* 138 etc. (cf. hibern. *Rigbardan* Ann. Tigern. ap. O'Conor 2, 308). *Bledri* 236. *Rotri* 174. 182. *Clotri* 168. 169. *Judri* in cod. Lichfeld. *bri* (cambr. hod. *bri* auctoritas; hibern. vet. *bríg*) in adj. *guobri* (gl. gravis), comp. *guobriach* (gl. sapientior) gl. Oxon., simplex et compositum in nominibus virorum in Lib. Land. *Brii* 190. *Briavail, Briauail* 135. 137. 140. *Briguan* 209. *Ilbri* 194. In nomine vetusto cambrico *Eltguhebrie,* obvio in cod. Lichfeld., in append. L. Land. p. 273, equidem video idem adjectivum, legendo scilicet *Eltguebrie, Eltguobri.* Scriptio recentior productae *i* est *i*, correptae autem *y*. Ergo et hodiern. adj. *brith* (variegatus) concordat cum vet. Brîto (Auson. epigr. 109—114).

Obvia tamen est in vocibus cambricis praesertim recentioris linguae, interdum et vetustae, EI pro *í: Cair Lundein* (Londinium) Nenn. p. 80. adj. *breith* (supra *brith*) in compos. plur. *brounbreithet* (pectore variegatae, cicadae) gl. Oxon., hodie *braith*, in compos. *breithwyn* (varius, variegatus albo colore). Pro *covînus*, nomine vetusto vehiculi gallici (p. 24), cambr. hodiern. *cywain* (vehere), *cyweiniad* (vectio); pro *tiis* (gl. staptum) gl. Oxon. hodiern. *tais*, compos. *teisban* (tapetum); pro *guillihim* (= *guilliim*, *-îm*, forceps) gl. Oxon. hodie *gwellaif*. Addo porro *gwyraf* (foenum) Vocab., et *gueirclaud* (pratum) L. Land. 204. 231, *gweirglod*, *gweirglawd* Mab. 1, 240. 243. 253, hodiern. *gweirglawdd*, compos. ut *gweirdir* (foeni terra), *gweirdy* (foeni domus) e *gwair*, plur. *gweiriau* (foenum, gramen).

Cornica *í* e Vocab.: *guin* (vinum), *guinbren* (vitis), *guin fellet* (gl. acetum). *guir* (verus), *guirion* (verax; hibern. vet. *fír*. *fírian*). *hir* (longus). *tir* (terra). *scriuit*, *scriuen* (scriptura). Pro *í* obvia *y* in Pass.: *gwyn* (vinum) 15, 1. *gwyr* (verus) 50, 4. 100, 1, atque adeo *e* (= cambr. *ei*, *ai?*): *screfys* (scriptus) fq., *screfe* (scribere) 187, 1.

Armorica exempla: *ri* et *bri* jam dictae voces in nominibus compositis vel derivatis virorum in chartul. Rhedon.: *Rianau* 1, 55. *Riowen* 1, 6. Mor. 268. *Riwalt* 1, 5. 6. 30. *Riwallon* 1, 36. *Riwalatrus*, *Riwalart* 1, 14. 2, 15. *Riworet* 1, 27 etc. *Brient* 2, 16. Mor. 293. *Wobrian* 1, 38. *Driwobri* 1, 7. 9. 2, 14. *Drewobri*, *Drehwobri* 1, 38. 2, 15. 30. *Haelwobri* 1, 9. *Maenwobri* 2, 15. *Catwobri* 1, 9. 2, 31. *Rethwobri* Mor. 265. 266. *Breselwobri* 2, 31. Etiam in Buh. *i* in usu est et rarior *y*: *lin* (linum) 168, 18. *hir* (longus) 12, 23. 151, 17. *guir* (verus) fq. *tir* (terra) 6, 25. 114, 5. *ysel* (demissus, non altus; hibern. vet. *ísil*) 100, 8. 206, 17.

Notandae hoc loco alternantes *í* et *é*, non solum in vocibus britannicis et hibernicis, sed etiam in iisdem britannicis. Pro *í* britannica *é* hibernica: vocis *covinus*, cambr. *cywein*, pars posterior est hibern. vet. *fén* (gl. plostrum, plaustrum; = *vîn*, *vên*, conferendum cum germ. *ragns*, e rad. *vehere*, ut *mâr* cum lat. *magnus*) Sg. 21[a]. cambr. *gweir*, *gwair* (gramen) hibern. vet. *fér*, gen. *feiuir* (gramen) Sg. 68[b]. cambr. *diu* (deus; pro quo et in pluribus locis, ut *tyr* pro *tir*, est *dyuu*, *dyu*, *dyhu*) in Leg., *dioer*

(scit deus) ibid. 2. 6. 2, e quo prodiit *duhu, duo* in Leg. 1. 14. 5; 2. 6. 2, *duw* in Mab. semper, est hibernice *dia, dé* (= *dê*; cf. p. 25) eodem modo, ut cambr. *diu* (dies): *diu nodolyc, dihu pasc* (dies nativitatis, dies paschatis) Leg. 2. 6. 40, vel *duw: duw nadolic neu duw pasc* Mab. 1, 4. *duw gwener* (dies Veneris; cf. et Mab. 1, 22: *buw*, vivus) Mab. 1, 287 est hibern. vet. *dia* (dies), *unde fridé* (interdiu). In britannicis alternatio: *bruit* (gl. varius; = brêt) Vocab. 8[b] pro *brith; duy* (deus) Voc. 7[a], armor. *doe* Buh. fq., e quo adj. *duyuaul* (divinus; = dêvâl) in Leg. 1. 14. 5, pro *diu; ruy* (rex) Voc. 7[b], cui respondent armor. vet. *roiant* (= rêgant; cf. hodiern. armor. *ruantelez*, regnum) et *roen* in nominibus virorum compositis, *roen* (rex) Buh. fq., pro *ri* (= gall. vet. rìg); armor. *paradoes* Buh. 16, 4. 64, 1. 146, 13 pro *paradis* ibid. 160, 12. cambr. hodiern. *olwyn* pro *olin* (gl. rota) gl. Oxon. Addo nomen fluvii Cambriae *uisc, wysc* (hod. Uske) L. Land. Mab. fq., quod a Romanis auditum est *Isca*, et subst. *gwelleu* (forceps; = *-êu, -êm?*) Mab. 2, 204. 225. 242 pro *guillihim, gwellaif* supra allato.

Pro *ê* britannica *î* hibernica: cambr. hodiern. *hedd* (pax; cf. *hedwch*, pax, Mab. 3, 304) hibern. vet. *síd;* pro adj. cambr. *mwyn*, armor. *moan*, hibern. gael. *mín*. In britannicis vocibus alternatio: *blithen* (annus; cf. armor. *bloaz*, plur. *blizien* Buh. 4, 5) Vocab. 8[b] pro *blwyddyn* (= blêd.); armor. term. *-is, -ys* in Buh.: *bedis* (mundani, habitantes mundi; e *bet*) 160, 11. 192, 21. *ploeys* (plebani, homines in vico habitantes) 144, 9, pro cambr. vet. *-ois*, hodiern. *-wys*, e. gr. in *tuscois* (gl. Tuscus) gl. Oxon. *Lloegrwys* (Loegriae habitatores, Loegrenses).

De his aliisque quibusdam vocibus, in quibus alternant vocales productae *i, e* et *a*, videsis sub Î hibernica (p. 25); ad quas addo hoc loco subst. *ruif* (rêmus) Vocab., cambr. hodiern. *rhwyf*, cui respondet hibern. vet. *rám* Sg. 36[a].

Ô productae britannicae servatae vix unum vel alterum exemplum exstat, e. gr. forsan: *o* (praep., a, ab, hibern. *ó, ua*) fq. *impoc* (osculum), *poccuil* (basium; hibern. vet. *bóc*, gl. osculum, Sg., hodiern. *póg*) Vocab. 7[b].

Profertur enim Û pro *ô*, tam cambrice, quam cornice et armorice.

Cambrica exempla: *uch* (supra), *uchel* (altus; hibern. vet. *uas*, *uasal*) fq. *tru* (miser; hibern. vet. *tróg*) gl. Oxon. *bud* (gl. bradium; hibern. vet. *boid*, gl. bradium [sic], destinatum persequor, Wb. 24[a], alias *buáid*, cf. p. 27) gloss. Luxemb. *bud* (victoria, fortuna) Mab. 2, 216, obvium in nom. pr. virorum compos. et deriv. in Lib. Land.: *Budgualan* 156. *Gurbud* 153. *Catuud* (= *Catbud*) 191. *Budic* (*Bodicus* cum *o* adhuc ap. Gregor. Turonens. 5, 16) 123. *Budat* 209, unde adj. *budicaul* (gl. victor) gl. Oxon., *budugawl* (victoriosus, felix) Mab. 2, 213. *tut* (populus; hibern. vet. *tuath*) in nom. pr. item compos. et deriv.; in cod. Lichfeld.: *tutri*, *tutbulc* (Lib. Land. *Tutbulch* 231. 253) Append. L. Land. p. 271. *tutnred* (= *tutnerd*, *Tutnerth* L. Land. fq.) ibid. p. 273.; in Libr. Land.: *Tutmab* 191. 218. *Tutleu* 254. *Eutut* 261. *Margetud* 118. 259. *Tutuc* 120. Hodierna hujus vocalis scriptio eadem est ut vetusta, differtque haec *u* recentior ab *w*, quae est pro *u* correpta.

Cornica e Vocab.: *luulistri* (gl. classis; i. e. naves agminis, cambr. *llu*, hibern. vet. *sluag*). *grud* (maxilla; hibern. vet. *gruad* Sg.). *huchot* (sursum; = *uchot*). E Pass.: *lu* (agmen) 163, 3. *tru* (miser) 246, 2. *tus* (populus; = *tut*), *ugh*, *ughell* (supra, altus; = *uch*) fq.

Armorica: *bud* (victoria) et *tut* (populus) item in nom. virorum chartul. Rhedon.: *Budworet* 1, 14. 25. 27. 2, 28. *Budhoiarn* Mor. 297. *Catbud* Mor. 302. *Budic* Mor. 332. 333. *Wrbudic* 1, 21. *Loiesbudic* Mor. 328. *Anbudiat* 2, 21. *Tutwal* 1, 5. *Tutwallon* Mor. 275. *Tutworet* Mor. 273. 293. E Buh.: *tru* (miser) 72, 10. 90, 6. *truez* (miseria) 182, 14. *trugarez* (misericordia; hibern. vet. *trócaire*) 106, 2. 194, 5. *tut* (populus), *uhel* (altus) fq.

Num hujus vocalis infectio quaerenda in subst. *teilyngdawt* (dignitas) Mab. 3, 298, ex adj. *teilwng* (dignus), et conferendum hibern. vet. *tualang* (aptus)?

Û producta originaria britannica item in alium sonum transiit, scilicet in Î.

Cambrica exempla: *rin* (mysterium; hibern. vet. *rún*, *ruun*) in adj. compos. *ringuedaulion* (gl. arcana) gl. Oxon. deriv. e subst. *rhinwed* (mysterium, virtus arcana) Mab. fq. *din* (castellum, oppidum, hibern. vet. *dún*, *-dunum* in nominibus gallicis

p. 29. 30) in nominibus locorum praecedens more cambrico: *castellum Dinducil id est Cair Duicil* Lib. Land. 217. *Din Birrion* ibid. 201. *Dintyrui* (locus ad Tobium Cambriae fluvium) Mab. 2, 244. 245, unde derivat. *dinas* (oppidum) Mab. 1, 16, quae voces et hodie scribuntur *din, dinas. glin* (genu; hibern. vet. *glún*) Mab. 2, 18. 19. 51. 380. Ut pro *í* etiam pro hac vocali producta in hodierna lingua servata est *i*, cum pro *i* correpta sit *y*.

Cornica: *chil* (gl. cervix; = *cil*, hibern. vet. *cúl*, tergum), *penclin* (gl. genu; *pen glin?*) Vocab. Ut pro *í* etiam hic *y*, quacum alternat *ey*, occurrit in Pass.: *dewlyn* (genua) 58, 1. 137, 1. *dewleyn* 54, 4. *war ben gleyn* (super genua) 56, 2.

Armoricum exemplum e Buh.: *glin* (genu) 96, 12. 98, 2. 180, 5.

Diphthongi.

AI in britannicis dialectis easdem variationes subit, ut in hibernica lingua, alternans cum AE, cornice et armorice etiam nutans in OI et OE.

Cambrica exempla: *hail* (largus) in n. propr. virorum *Conhail, Judhail* Lib. Land. 137. 149. *haelaf* (largissimus) Mab. 1, 17. *gaem* (hiems): *in ir gaem* (hieme, ἐν τῷ χειμῶνι; hibern. vet. *gaim, gaimred* Wb.) cod. Lich. in Append. Libr. Land. p. 272. *hair* (gl. clades; = *air*, hod. *aer*, proelium) gl. Oxon., *air, aer* in nominibus virorum compositis Libri Landav.: *Aircol* 111. 118. 205. *Aircon* 70. *Aerthirn* 142. *mair* (gl. praepositus) gl. Oxon. (in duobus locis), item in privileg. eccles. Landav. *mair* L. Land. p. 113, sed *maer* (major domus, villicus) Mab. 2, 224. 239. *maer kernyw adyfneint* (praepositus, gubernator Cornubiae et Domnoniae) Mab. 2, 209. *di guairet* (deorsum) Lib. Land. fq. *y waeret* Mab. 2, 211. *dair, dayr* (terra) Privil. eccl. Land. in libr. Land. p. 113. *guayu, guaeu, gwaew* (lancea; hod. *gwaew*) Leg. 1. 35. 11; 40. 3. Mab. 1, 8. 10. *guayd, guaet, gwaet* (sanguis; hod. *gwaed*) Leg. 1. 18. 6. Mab. 1, 17.

Voces in liquidas finientes post diphthongum *a* inserere amant; est ita pro *gaim, gaem*: *gayaf* Leg. 1. 12. 10. Mab. 2, 215. *kynnhaeaf* (autumnus; = *kynt-gaeaf*, germ. vorwinter) Mab. 3, 154; pro *dair*: *daiar, daear* Leg. 2. 6. 27; 11. 34. *dayar*

(hod. *daear*) Mab. 1, 8. Derivationi accensenda *a* in subst. *hayarn* (ferrum, hod. *haiarn*, *haearn*; cf. germ. *isarn*) Mab. 1, 7. 2, 220. 221. *haearn* Mab. 2, 219, quamvis ibidem 2, 222 sit *heyrn*.

Cornice etiam adhuc *ai* et *ae* obtinet in vocibus Vocabularii: *hail* (largus), *mair* (praepositus), *hucheluair* (vicecomes), *maer buit* (dispensator). In *oe*, *oi* tamen ibidem nutant aliae: *doer* (terra), *hoern* (ferrum: *geuel hoern*, gl. munctorium, *padel hoern*, gl. sartago), *goyf* (hiems), jamque in *e* vox *gueret* (humus; cambr. *guairet*, *gwaeret*, solum). Quae *oi* et praesertim *e* in usum venit in Pass.: *gwoys*, *goys* (sanguis; cambr. *gwaet*) 10, 3. 45, 2. *gew* (hasta; = *gwaew*) 217, 3. 218, 3. *men* (lapis; cambr. *maen*) 237, 1. Ob immissam *a* subst. *dair*, *doer* (terra) ibidem est *doar* 152, 2. 221, 3.

Armorica *ai* obvia quidem in nominibus vetustis propriis, e. gr. in chart. Rhedon. *Hailgugar* 1, 2. *Mainworon* 1, 1; solita tamen scriptio est *ae*: *Haeloc* 1, 5. *Haelin* 1, 8. 44. *Haelcar*, *Haelwobri*, *Haeldetwid*, *Detwidhael*, *Nodethael*, *Sulhael* etc. *Maenwili*, *Maenworon*, *Maenwobri*, *Maenworet* et alia fq. in chart. Rhedon. *Aerviu* chart. Rhed. 1, 11. *Haerveu* chart. Landev. Mor. 318. 167. In Buh. etiam obtinet *ae*, pro qua tamen scribitur saepius *e*: *hael*, *hel* (bonus, placidus, salvus) fq. *men* (lapis; cambr. *maen*) 12, 8. 96, 9. *laes*, *laesen*, *lesen* (lex) 20, 13. 26, 20. 150, 9.

Nihilominus etiam *oe* et *oi* exhibent chartularia armorica in nominibus propriis, e. gr. chart. Landev. *Loeswethen* (cf. n. pr. *llaesgymyn*, *llaeskenym*, *llaesgenyn* Mab. 2, 6. 201. 213) Mor. 379, et chart. Kemperleg. *Loescant* Mor. 456. *Guerloesius*, *Gorloesius*, *Gurloesius* Mor. 366. 367. 368. Chartularium Rhedonense in his post diphthongum, quam scribit *oi*, inserit *e* plerumque, vel etiam aliam vocalem: *Loiesic* 1, 52. *Loiesoc* 2, 14. 17. *Loiasou* 2, 19. *Loiesworet*, *Loiesweten* 2, 20. 28. *Loiesbudic* Mor. 228. *Loieiscar* (leg. *Loiascar?*) Mor. 329. *Gorloios* Mor. 515. Scriptio *oi* etiam in voce *hoiarn* (ferrum) frequentissima in nominibus propriis ejusdem chartularii: *Hoiarn* 1, 7. 37. *Hoiernin* 1, 26. *Hoiarnscoit* 1, 15. *Loieshoiarn* 1, 2. *Haelhoiarn* 1, 5. 16. *Rishoiarn* 1, 8. 2, 16. *Cathoiarn* 1, 8. etc. In recentioribus tamen chartis: *Haiarn* (a. 1037) chart. Kemperleg. Mor. 374.

Haiarn, Haiarnus (a. 1026. 1050) chart. Rhed. Mor. 356. 357. Ob formam illam vetustiorem erit *Treb Moiaroc* (a. 834) in chart. Rhed. 1, 1 idem quod *vicus Mairoc*, *Maeroc* (v. Maeroci; deriv. e supra allata voce *mair*, *maer*); * eidemque formae bene jungitur recentior *oa* (= *oia*) in vocibus e Buh.: *doar* (terra) 140, 4. *douar* 16, 16. 86, 7. *gouaff* (hiems) 154, 4.

In vocibus quibusdam diphthongus *ai*, *ae* orta est excussione consonarum. In cambricis: *mail*, *mael* (e *magil*, *magel*) in nominibus compositis *Mailcun* (= Maglocunus Gild. epist. p. 161) L. Land. 111. *Mailbrigit* 230. *Mailseru*, *Mailsereu* 208. 221. *Melguas* (i. e. Maelguas) 174. *Maelwys* Mab. 2, 205. *Arthmail* L. Land. 213. *Brocmail*, *Brochmail* 124. 149. 150. *Brochuail* 133. *Fernuail* 149. 167 (cf. Taximagulus Caes.); ** forsan et *air*, *aer* (proelium) ex *ager* (cf. p. 20). Porro: *maes* (campus, = *mages*; cf. hibern. *mag*) Mab. 1, 3. *saeth* (= sagitta) Mab. 1, 3. *kaer* (castrum, oppidum; cf. hibern. vet. *cathir*) fq.

In cornicis: *maister* (magister) Vocab. Cum *e* pro *ai*, *ae* in Pass.: *mester* (magister) 60, 4. *mes* (campus) in formulis *the ves*, *yn ves* (foras, i. e. in campum) fq. *el* (angelus) 13, 2, pro quo *eyll* 254, 3. 255, 1.

In armoricis vocibus: *mail*, *mael* in nominibus propriis chartularii Rhedonensis: *Maeloc* Mor. 307. *Mailon* Mor. 264. *Gurmahilon* (= *-mailon*) Mor. 339. *Wrmaelon* Mor. 307. *Maeltiern* 1, 14. 2, 28. *Maelcat* 1, 32. *Arthmael* 1, 5. 2, 2. 23. *Cunmailus* (= Conomaglus Bolland. Mart. 1, 258) 1, 25. In Buh.: *ael*, *el* (angelus) fq. *mester* (= *maester*, magister) fq. *kaer* (oppidum) 182, 12. 200, 11. 188, 1. 19. *ker* 42, 1. 118, 11. Item in voce

---

* Si non eadem pronuntiandi formula, assimilatio tamen ad vocem latinam *major* statuenda erit in Inscript. ap. Orell.: Major Magiati fil. 1987, atque in notissima denominatione *major domus*. Eadem vox formae cambricae adhuc propior gall. hodiern. *maire*; sed angl. *mayor*, germ. *meier*, *mayer*.

** Supponenda voci significatio *puer*, *juvenis*, *servus* (cf. goth. *magus*, *magula*, filius, puer, et hibern. vet. *mug* p. 17). Exstat adhuc *mael* (miles gregarius) in poëmate armorico ap. Villemarqué, Barzaz-Breiz, 4. edit. 1, 86: *penn-lu am mael* (dux agminis pro milite). Ita et frequens subst. brit. *guas* (puer) in media latinitate est *vassus*, *vasallus*, i. e. ambactus, servus, ut cornic. *floh* (gl. puer), plur. *flechet* (gl. liberi) Vocab., *flehys*, *fleghys* (liberi) Pass., est armor. *floch* (puer serviens; gall. hod. page).

laes, *lesen* (lex), si confertur hibern. gael. *lagh*, pro qua est et forma *leasen* 20, 13, quacum conferri poterint scriptiones nominis proprii in chart. Rhed. *Liosic* 1, 49. 52. 2, 24. *Liosoc* 2, 25. 27 pro supra allatis *Loiesic*, *Loiesoc*. Non aliter frequens adj. armor. *kaer* (formosus, pulcher; cambr. vet. *cadr*, gl. decorus, gl. Lxb.).

Infectae hujus diphthongi invenitur scriptio EI: *Meilic* (n. pr. viri, *mael*) Lib. Land. 153. 154. 170. *Heilyn* (= *Haelin* chart. Rhed.) Mab. 2, 372. *meini* (lapides; *maen*) Mab. 1, 259. *meirri* (praepositi; *maer*) Leg. 2, 11. 25. In Vocab.: *heirnior* (ferrarius), in Pass. *meyn* (lapides) fq.

AU britannice bis variata, in OU scilicet et EU, in recentiore lingua ad sonum originarium rediit.

Cambricae variationes. *Ou* = *au* in libris vetustioribus, e. gr. in glossis Oxoniensibus in terminatione substantivorum *-ou* (hod. *-au*) numeri pluralis, cujus exempla infra sub nomine. In radice: *dou* (duo; hod. *dau*) gl. Oxon. *lou* (lumen) in compos. *louber* (hodie *lleufer*, splendor) gl. Ox., unde compos. et derivat. *diguolouichetic* (gl. proditus; i. e. dilucidatus, ad lucem datus) gl. Oxon., servata, ut videtur, diphthongo, ut in subst. plur. *nouitiou* (gl. nundinae) ibid., *touyssogion* (principes) Lib. Landav. p. 113. Attamen alternatio concedenda inter *au*, *ou* et *aw*, *ew* (cf. p. 97), atque adhuc hodierna lingua modo servat diphthongum, modo *w* eruit e posteriori vocali: *iau* et *ieuanc* (juvenis); sed *newid* (concambium), *llywychedig* (pellucidus), *tywysawg* (princeps). Voces *lou*, *iou*, aliaeque ut *ou*, *our*, *gnou*, *cenou* obviae in nominibus cambricis personarum libri Landavensis: *Oudem* 176. *Oudocui* 147. *Gurou*, *Guorou* 163. 165. *Riou* 200. *Ourdilat* (fem., i. e. auro vestita) 259. *Loumarch* 212. *Loubui* 71. *Loubran* 135. *Loubrit* 201. *Loudoc*, *Loudoce* 142. 227. *Jouaf* 207. 250. *Joubiu* 161. 163. *Gnouan* 171. *Ellgnou*, *Elgnou* 192. 193. *Gueithgnou* 137. *Judnou* 70. 74. 165. *Morcenou* 136. Addo nomina *Lourone* 169. *Louronui* 175. *Mouric* fq. *Poul* 218.

EU cambrica ex *ou* = *au* orta est jam in vetustioribus libris infectione, in voce e. gr. *eu* in nominibus compositis: *Eudem* (= *Oudem* supra) Lib. Land. 181. *Eutigirn* etc., in adj. *eunt*

(gl. aequus; cf. gallica *ari-*, *arent* supra p. 97) gl. Oxon., in nomine poëtae vetusti *Aneurin*, ut in nominibus virorum libri Land. *Leui* 160. 221. *Conleui* 207. *Legui* 226, pro quo scriptio *Leu* (cf. *Lleuelys*, *Lleulys*, *Lleulis* Mab. 3, 297. 298. 300) in compositis: *Leumarch* (supra *Loumarch*) 208. *Leubrit* (= *Loubrit*) 200. *Leuhaiarn* 153. *Marchleu* 193. *Tutleu* 254. *Catleu* 130. 135.

In recentioribus autem codicibus cambricis, e. gr. Leg. A et Mab., EU scriptio solita est pro vetusta *ou* et recente *au* etiam extra causam infectionis, ut in terminatione pluralis *-eu* frequentissima (exempla videsis infra in nomine). Ita et in radice: *deu* (duo) Leg. praef. *lleuuer* (= *louber*, lumen) Mab. 2, 18. *heul* (sol; hod. *haul*) Mab. 1, 27. *eur* (aurum) Leg 1. 2. 3. Mab. fq.

Etiam post hanc diphthongum ut post *ae*, in vocibus praesertim, quae terminantur liquidis, vocalis inseritur, scilicet *e*, qua antecedens *u* solvi solet in *w*: *llawen* (hilaris, gratus), *llewenyd* (gaudium; cf. gall. vet. *laun* in nominibus Catalauni, Coblaunon Inscr.) Mab. fq. *llawer* (multus, multitudo; hibern. vet. *laur*, *lour*, satis, *loure*, sufficientia) Mab. fq. Forsan et *poues* (quies) gl. Oxon., si conferuntur nomina vetusta Pausinnus, Pausinna in Inscr. helvet. ap. Orell. 5066, Possenna (fem. hibernica) Boll. Febr. 2, 53. Notandum tamen, pro vocibus *laun* et *vellaun* obviis jam in nominibus gallicis vetustis in cambricis libri Landavensis non obtinere *lowen* (ut in armoricis), sed non solum *lon*, *guallon* et *lan*, *guallan*, sed adeo servari *laun*, *guallaun*: *Sciblon* 71. *Sciplan* 217. *Catlan* 231. *Gratlaun* 244. 227. *Euilaun* 230. *Judguallon*, *Judgualon* 143. 167. *Cyngualan*, *Cingualan* 136. *Budgualan* 156. *Judguallaun* 157. 168. *Riuallaun* fq. etc. In Mab. 3, 297: *Casswallawn* (= Cassivellaunus Caes.).

Cornicae. OU adhuc regula est, e. gr. in Vocab.: *golou* (lux), *iouenc*, *youonc* (juvenis, juvencus), *gouhoc* (mendax), *gouleueriat* (falsidicus), *brou* (mola), *grou* (arena), *gouthan* (tinea). Sic etiam in terminationibus grammaticalibus: *tiwulgou* (tenebrae), *ancou* (mors), *dehoules* (abrotanum, herba; *dehou*, dexter). Et in Pass.: *houl* (sol) 152, 2. 211, 1. 226, 4. *pous* (tunica) 190, 3. *Ethou* (Judaeus) 152, 1. *hethou* (hodie) 157, 4. *kentrou* (clavi) 160, 1, in quo tamen libro est frequentior scriptio OW: *golow* (lumen) 64, 3. *gow* (falsus) fq. *owr* (aurum) 16, 1. *pows* (tunica) 51, 2. 161, 2. *crows* (crux; differunt tamen vocales in cambr.

croes, pes, peis, graean) fq. *dyghow* (dexter) fq. *ankow* (mors) 174, 4. 231, 2, et sic in terminatione numeri pluralis *-ow*.

Interdum obvia EU extra causam infectionis in Vocab.: *peus gruec* (gl. toral), *heuul* (sol), *fosaneu* (gl. calcias), *eskidieu* (sotulares). In Pass. EW infectione orta est ex *ow: ef a dewlys towl* (consilium cepit), *y doul ef o tewlys* (consilium ejus statutum est) 15, 3. 214, 3. *crewsys* (cruxifixus) 189, 3.

Insertae vocalis post diphthongum exempla cornica: *lowen, louene, lowenek* (laetus) Pass. 71, 4. 115, 2. 241, 4. *powesough* (quiescite), *powessens* (quiescebant) ibid. 61, 2. 251, 1. Addendum adj. *lower* (multus) Pass. 210, 1, a quo differt scriptione *loar* (sat, sufficiens) 51, 4.

Armoricae variationes. Originaria forma AU elucet adhuc e nomine *Chanao* (cf. cambr. vet. *Morcenou* in lib. Land., et subst. *keneu*, catulus, animal juvencum, Mab. 2, 210. 225. 226. 235. 236) apud Gregor. Turon. 4, 4. In nominibus chartulariorum pro *au* est OU: *Joumonoc* Chart. Rhed. 1, 10. 2, 21. *Jouuoion* ibid. Mor. 265. *Guriou*, *Bluchiou*, *Druniou* in chart. Kemperleg. Mor. 441. 464. *Gurgnou* chart. Rhed. Mor. 310. *Haelnou* 1, 1. *Budnou*, *Arthnou* ibid. Mor. 272. 307. *Loudinoc*, *Loutenoc* 1, 39. 41. 43. *Louran* ibid. Mor. 339.

Infecta diphthongus et armorice est EU, ut patet e nominibus compositis cum voce *eu: Eudon, Eucant* etc. (cf. 97). Tam non infectae autem quam infectae vocalis posterior fit *w* propter sequentem vocalem: *Lowi* (cambr. *Lewi, Legui*) chart. Rhed. 2, 15. *Ewen* ibid. 1, 5. 32.

Insertio vocalis ante liquidam finientem atque solutio item diphthongi ob sequentem vocalem obtinet in voce *lowen* (= *loun, laun*) in compositis vel derivatis nominibus Chartularii Rhed.: *Lowenan* Mor. 304. *Lowinid* 1, 42. *Lowencar* 1, 8. *Winlowen* 1, 16. *Judlowen* 2, 16. *Drelowen* 2, 21. 23. *Trehlowen* 1, 5. 6. *Catlowen* 1, 20. 23. 2, 27. *Arguntlowen* 1, 37. Est enim pro eadem voce, ut cambr. *guallon* pro vetust. *vellaun*, et scriptio *lon: Catlon* (= *Catlowen*, pugna gaudens) 1, 1. 13. *Arguntlon* (= *Arguntlowen*, argento gaudens) 1, 36. *Aithlon* 1, 2. *Urblon* 1, 21. *Gradlon* Mor. 265. *Prostlon* Mor. 329.

In recentiore lingua, jam in Vita Sanctae Nonnae, rediit AU, in illo libro semper scripta AOU: *daou* (duo) fq. *gaou* (falsus;

cf. *gouleueriat*, *gouhoc* Vocab.) fq. *laouen* (laetus) 98, 4. *laouenhat* (gaudere) 44, 19. 76, 18. *saouzan* (cura) 38, 21. 50, 22. *caoudet* (internum) 56, 2. Frequentius tamen diphthongus deficit in U, scriptione recentiore, quae in Gallia in usum venit, OU (bene distinguenda a supra memorata *ou* vetustiore cambrica, cornica, armorica); e. gr. in terminatione plur. *-ou* frequentissima. Alia exempla e Buh.: *dou* (duo) fq. *gou* (falsus) 4, 16. *goulou* (lux; lege *gulu*, cambr. hod. *golau*) 184, 7. 192, 4. *louarn* (vulpes) 32, 8. *louen* (laetus) fq. *louenhat* (gaudere) 28, 22. *poues* (quies) 172, 13. *souzan* (cura) fq. *coudet* (internum) 62, 6. 72, 15. Scriptio *au* obvia in eodem libro est pro *o*, e. gr. in frequente voce *auber* (operari); in aliis orta e mollita *l*: *autrou* (dominus; *altrou*, nutritius, Vocab., cambr. *alltraw*) fq. *psaulter* (psalterium; gall. hod. *psautier*) 26, 21.

In tribus dialectis britannicis diphthongus interdum orta est excussa consona: cambr. vet. *iou* (gl. jugum) gl. Oxon. cornic. *pow* (= pagus, regio) Pass. fq. armor. vet. *pou* in nomine pagi *Poutrecoet* (p. trans silvam) in chart. Rhedon. Pro cambr. *dwfr* (aqua; = dubr, duber) obviae formae cornicae *dour*, *dowr*, *dower* in Vocab. et Pass.

OE in vocibus britannicis maxime usitatis transgressa invenitur in Û.

In cambricis: *culed* (gl. macies; hibern. vet. *cóil*, gl. macer, Sg., cambr. hod. *cul*) gl. Oxon. *un* (unus; hibern. vet. *óen*) fq. *tu* (latus; hibern. vet. *tóib*) Mab. fq.

In cornicis: *cul* (macer) Vocab. *un* (unus) Pass. fq. *tu* (latus) Pass. 105, 3. 163, 2. 207, 2.

In armoricis: *un* (unus) fq. *tu* (latus) Buh. 72, 10.*

Deprehenditur tamen etiam adhuc OE, alternans cum OI, in pluribus vocibus cambricis, non solum in vetustiore, sed etiam in hodierna lingua: *hoedel*, *hoedyl* (vita) Mab. 2, 218. 3, 267. 268, obvium etiam in nominibus virorum compositis in libr. Landav.: *Rihoithil*, *Rioidil* 141. 143. *Guorhoidil* 180. *Loegria* (cf.

---

* Ita et latinae voces quaedam *u* ex *oe* proferunt, e. gr. *unus* e vetusto *oenus*, *punicus* e *poenicus* (gr. Φοῖνιξ, Φοινικικός), aliae servarunt diphthongum.

Loygare, rex Hibern., Nenn. p. 64) Galfred. Monum. fq. *tir lloegyr* (terra Loegria, terra a Saxonibus et Anglis occupata, Anglia) Mab. 2, 36. 3, 145. *lloeger* Mab. 2, 372. *lloygyr* 3, 157. *hoel* (clavus) Mab. 1, 15. *croen*, *kroen* (pellis) Mab. 1, 9. 13. *gloew*, *gloyw* (splendens) Mab. 2, 10. 36. 389. 3, 152, in nomine *tref gloyuid* (vicus Gl.) in Libr. Land. 237. *i ois oisoud* (in secula seculorum) Cod. Lichfeld. in append. ad libr. Landav. p. 271. *oet* (aetas) Leg. Mab. fq. *coit* (silva: *cat coit Celidon*, id est, bellum in silva Celidonis) Nenn. p. 68, *koet* Leg. 1. 6. 10, quae voces et in hodierna lingua scribuntur *hoedyl*, *lloegyr*, *hoel*, *croen*, *gloew*, *oes*, *oed*, *coed*. Quamvis occurrant in Vocab. *huis* (seculum), *cuit* (silva), ut *coat* in Buh. 30, 16. 38, 22, et in Leg. *cruyn* (pellis) 1. 7. 22, nutantia in seriem *oi*, *ui* (= *ê*), nunquam vice versa ea series nutat in hanc nostram *oe*, et separandae sunt hae voces a supramemoratis (p. 113. 114), quibus convenit *ui*, *wy*. Quaeritur solummodo, an non haec *oe* eodem modo ut *ae*, *au* in vocibus quibusdam supraallatis orta sit excussis consonis, praesertim *g*; quod quidem apertum est in subst. *oin* (agnus) Vocab., cambr. hod. *oen*, armor. hod. *oan*.

Cornica OI, OE: *croin* (pellis), *croinoc* (rubeta), *toim* (calida), *oir* (frigida, aqua) Vocab. *oys* (aetas) Pass. 10, 1. 135, 4. *y grohen* (cutis ejus; *crohen*, *croen*) Pass. 135, 2.

Armorica OE in adj. *gloeu* in nom. pr. compos. *Witengloeu* in chart. Rhed. 1, 29. Ex Buh. *oe* ortae excussa consona exemplum est *soez* (moeror, cura), *soezet* (moerori deditus) fq., cujus forma plena *sebezaff* (angi) obvia ibidem 1, 13. Solet tamen in eodem libro *oe* et *oa* tenere locum originariae *é* (p. 115), indeque mixtae duae series cambricae *wy* (= *ê*) et *oe*.

IU servata quidem est in dialectis britannicis, frequentius tamen, ut jam in vetustis nominibus gallicis Teutates, Teutobodiaci etc., facta est EU.

Cambrica IU, scriptione recentiore IW, YW: *biu* (vivus) in nominibus propriis libri Landav.: *Biuhearn* 166. 169. 175. *Byuci* 267. *Joubiu* 163. *Conuiu* 169. *Judbiu* 175. 177. In Mab. *byw*, ut in nom. pr. *Ruduyw* 2, 245, atque et hodie *byw* etiam ante consonas: *bywdel* (existentia), *bywfyth* (immortalis; inversum hibern. vet. *bithbeo*). Respondent ergo substantivo hib. vet.

feugud (gl. marcor) Sg. 100[b] etiam hodiernae voces cambr. *gwyw* (languidus), *gwywaw* (languescere), *gwywder* (languor, marcor). Vocalem *i* productam indicant hodiern. *gwiw* (dignus, aptus, *gwiw* Mab. 1, 16. 2, 199), *lliw* (color; cf. Lìvius), diphthongum tamen hibern. vet. *fíu* (dignus), gael. *fiù*, rejecto in secundam vocalem accentu (p. 42). Mixtas in his vocales breves et longas docet hodiern. *dyw* (dies; cf. *hetheu*, hodie, in Vocab., cambr. hod. *heddyw*), *duw* in Mab. ut *buw* (vivus) et *duw* (deus; = dìv, cf. p. 117).

Cambrica EU, recentius scripta EW: nomina propria virorum in libr. Land. *Teudur* 158. 227. 228 etc. *Teudric, Teudiric* 111. 130. 133. *Teudus* 177. 227. 236. 259. 265. *Teudos* in Chronic. cambr. in praef. ad edit. Leg. reducenda sunt ad adj. *tew* (firmus, efficax) Mab. 3, 302, in compositis, ut videtur, augens significationem: *cadarndew* (*catmarch*, equus pugnae fortissimus) Mab. 2, 40. *byrgoet pendew*, (silva spissa) Mab. 2, 38, et hodie *tew* (pinguis, densus), unde subst. *tewder* (spissitas: *yn tewder y daryan*, in medium scuti, idem quod 2, 65: *yghedernit y daryan*) Mab. 2, 37. 49, atque hodierna subst. et adj. *tewder*, *tewdra* (pinguitas, densitas), *tewdws* (densus, intensivus). In quibus ergo -*dur*, -*der*, -*dus*, -*dws* cum sint derivantia et destituta dentali pro -*ter*, -*tus* (ob scriptionem hodiernam *d*, non *dd*) etc., inde etiam vetustum *teut*, *teu-t* in nominibus gallicis Teutomatus Caes., Teutobodiaci Plin., Teutones (nomen germanicum, ut videtur, sed ore gallico transformatum), Teutates Luc. etymologiam inveniet. Alia quaedam exempla: *bleu* in plur. *ableuou* (gl. jubis) gl. Lxb. et in compos. *bleuporthetic* (gl. laniger; i. e. criniger) gl. Oxon., quae vox est in Mab. *blew* (crines) 1, 27. 29, ut adhuc hodie. *gleu* in nominibus propriis virorum *Gleu*, *Ellgleu* in libr. Land. 171. 195. *Glewlwyt* in Mab. 2, 6. 243, hodiern. adj. *glew* (fortis, penetrans, strenuus).

C o r n i c a IU e Vocab.: *liu* (color), *liuor* (pictor), *biu* (vita), *biu en lagat* (gl. pupilla). E Pass.: *lyw* (color, splendor, gloria) 68, 3. 226, 4. *gyw* (dignus, aptus, cambr. *gwiw*) 68, 4. 129, 2. 226, 2.

Cornica EU: *reu* (gelu; hibern. vet. *réud*, gl. gelu, Sg.), *bleu yn pen* (capillus), *bleu en lagat* (palpebrae) Vocab. In Pass. vox *biu* (vivus, vivere) huc transgressa invenitur: *tus veu* (gens

viva, homines fortes) 64, 2. *bewe* (vivere) 204, 1. 207, 2. *a veughe* (vivit) 72, 2. *bewnas*, *bewnans* (vita) 12, 2. 73, 2. 103, 1. 241, 1.

Armorica IU obtinet etiam adhuc in voce *guiu*, *wiu* (cambr. *gwiw*, hibern. vet. *fíu*) obvia in nominibus virorum armoricis chart. Rhedon.: *Wiuhamal* Mor. 266. *in domo Viwhamaeli* Mor. 271. *Wiuhoiarn* Mor. 273. *Viwhoiarnus* Mor. 265. *Wiomarch*, *Viuhomarch* Mor. 275. 293. *Guihomarch* (= *gwio-m.*, *guiu-m.*, a. 1029) in chart. Kemperleg. Mor. 366. 456. *Arthwiu* in Rhed. 2, 31. *Tanetwiu* 1, 6, aliisque. Forsan et in subst. *liufre* (= gall. hod. *livrée;* compos., ut videtur, e *liu*, color, ut *hunfre*, somnium, Buh. 30, 10 ex *hun*, somnus) Buh. 104, 7. Adj. *biu* in sequentem seriem transiit.

Armorica EU, pro qua et EO: *beo* (vivus) Buh. 2, 11. 32, 11. 96, 20. 184, 11, in nominibus compositis armoricis: *Aellifeu* chart. Rhedon. 1, 7. *Arthueu* 1, 3. 41. *Uhelreu*, *Colreu* chart. Kemperleg. Mor. 456. 513, forsan adhuc *biu* in aliis, *Arthuiu* chart. Rhed. 1, 7. 20. *Aerviu*, *Rinviu* ibid. 1, 11, nisi in his est potius supra dictum *wiu*, *gwiw*. Verb. *beuaf* (vivam) in Buh. 28, 15. 44, 7. *gleu* in nominibus virorum: *Gleu* chart. Kemperl. Mor. 432. *Gleudanet*, *Gleucunnan* ibid. Mor. 431. 456. *Gleumin* chart. Rhed. 1, 6. *Gleudalan*, *Gleuchourant*, *Gleuhoiarn* ibid. Mor. 307. 342. Pertinet huc hodiern. *lew*, *leu*, *leo* (= *leuga*, gall. hodiern. *lieue*).

B. Consonae.

Consonae britannicae vetustioris dialecti optime docent, infectionem eam, qua consonas hibernicas in duas series, seriem duram et mollem, dispesci supra demonstratum est, esse recentioris originis, neque exstitisse in prisca lingua celtica. Est quidem et infectio consonarum britannicarum, quae fit e. gr. aspirando eas quae sunt alias tenues, sed multo minus late patet, quam infectio hibernica, ne tenuium quidem classem semper arripiens, medias vix tangens, multo minus liquidas et spirantes. Atque si obvia est infectio aspirata tenuis britannicae, facta deprehenditur lege, quae directe opposita est hibernicae, scilicet in positione

cum liquidis quibusdam (praesertim *r*, interdum *l*, raro *n*), atque extra positionem in vocibus eis, in quibus servatur hibernice status originarius consonae. Contra ubi inficit hibernica lingua extra positionem, britannice servatur status primarius. Praeter tenuium hanc jam regularem infectionem aspiratam linguae britannicae dialecti veteres, tam cambrica quam armorica, exhibent solummodo initia infectionis destituentis et nasalis.

Recentior lingua trium dialectorum (inde a codicibus Leg., Mab., Vocab. et Buh.) magis magisque ampliorem ambitum sibi paravit infectionis destituentis (p. 48), quae non solum amplectitur tenues, ut in hibernica recentiore et gaelica (p. 87), sed etiam medias et liquidas, solas aspiratas et spirantes intactas relinquens. Exempla ergo consonarum britannicarum, ut hibernicarum, status tam primitivi quam infecti sequentur secundum classes.

Liquidae.

L M N R. In vetustissimis britannice scriptis nulla etiam tum animadvertitur liquidarum infectio, neque alia nisi haec ipsa simplex forma.

Cambricae voces: *ladam* (gl. caedo), *laur* (gl. solum), *loinou* (gl. frutices), *rit* (gl. vadum), *montol* (gl. trutina) in glossis Oxoniensibus.

Armoricae: *Laloc*, *Lowenan*, *Haelmonoc*, *Resmonoc*, *Riskipoe*, *Rietoc*, *Rianau* etc. inter nomina propria chartularii Rhedonensis.

Nulla etiam in M, quae infectione recentioris linguae adeo in alium sonum transit, variatio, ut probant exempla sat frequentia.

Cambrica M intacta in initio vocis: *hin map* (ut filius) gl. Oxon.; in compositis: *digatma* (gl. area), *digatmaou* (gl. circi), *guaroimaou* (gl. theatra), *guordiminnaus* (gl. invitus; *di-m.*), *henmam* (avia) gl. Oxon. In medio vocum extra positionem: *emedou* (gl. aera), *guodeimisauch* (sustulistis), *dometic* (domitus), *creman* (gl. baxus), *plumauc* (pulvinar), *nimer* (numerus) gl. Oxon. *Nimet*, *Dimet*, *Dumn*, *Gurdumn* (nomina virorum) Chron. cambr. in praef. ad ed. Leg.; in positione: *celmed* (gl. efficax), *armel*

(gl. armella) gl. Oxon. In fine vocum: *in ir ham* (aestate), *in ir gaem* (hieme) in cod. Lichfeld. in Append. libr. Landav. p. 272. *nom* (gl. templa), *cemecid* (gl. sartum; compos. *cem-e.*) gl. Oxon. In derivationibus substantivorum: *achmonou* (gl. inguina), *etem* (gl. instita), *nedim* (gl. ascia) gl. Oxon.; in terminationibus denique *-am* superlativi (*hinham* gl. Oxon.) atque verbi *-am, -iam, -aam.*

Armorica M intacta regulariter in nominibus propriis chartularii Rhedonensis: *Roencomal* 1, 7. *Worcomet* 1, 42. *Wiuhamal* Mor. 266. *Leuhemel* fq. *Nemet* (cf. p. 102). *Nominoe* fq. *Morman* 1, 2. 7. 37. *Mormoet* Mor. 296. *Catman* Mor. 300. *Woratam* 1, 22. *Conatam* 1, 34. *Critcanam* 1, 22. Residua adeo adhuc in quibusdam vocibus in Buh.: *armory* (Armorica), *mor armoric* (mare armoricum) 48, 18. 148, 21. *demetri* (Demetia) 30, 1. 34, 4. *nam, anam* (menda, macula; cambr. vet. *anam*, gl. menda, gl. Oxon.) 72, 16. 104, 6. *dinam* (sine macula; in aliis locis *dianaff*) 72, 17.

Liquidae geminatae in vetustioribus codicibus cambricis scribuntur plerumque more solito: *guillihim* (gl. forceps), *bahell* (gl. securis), *guopell* (gl. sudaris), *epill* (gl. clavus), *lammam* (gl. salio), *cemmein* (viae), *emmeni* (butyrum), *rannam* (gl. partior), *ennian* (gl. incudo), *corsenn* (gl. arundo), *elinn* (gl. novacula), *carr* (gl. vehiculum), *barr* (gl. colomaticus), *serr* (gl. voscera) in glossis Oxon. Observantur tamen in iisdem glossis jam initia scriptionis *h* duplicantis: *lemhaam* (gl. arguo), *guorimhetic* (gl. argutus), *etncoilhaam* (gl. auspicio; cf. *chuillioc*, augur, Vocab.), atque etiam scriptionis simplicis ibidem: *bael* (= *bahell*), *guapel* (= *guopell*), *armel* (armella) 2. Oxon. *lemenic* (salax; e *lammam*), *am* in compos. *amlais* in cod. 1. Oxon.

In recentiore demum lingua infectione destituente, quae magis magisque increscit, oppositio inter liquidas oritur similis hibernicae oppositioni liquidarum, quamvis sit originis prorsus diversae. Sunt enim inde ab ea liquidae sive originariae, scilicet non destitutae, sive destitutae.

Cambrica scriptio liquidarum, quod illa oppositione, ut videtur, non destitutae in fortiorem pronuntiationem protrusae sunt acsi essent geminatae, communiter, sive sint primitivae, sive geminatae liquidae, est una eademque (excepta forsan *n*, cujus in hodierna saltem scriptione nusquam est differentia); de-

stitutarum autem scriptio est simplex, *l*, *n*, *r*, excepta *m*, quae infectione destituente fit *u*, *v* vel *f*.

Ad designandam liquidam *l* non destitutam est usitata in codicibus, e. gr. in Mab., et hodie quoque residua scriptio geminata *ll;* pro liquida *r* non destituta autem *rh* usitata hodie, nondum in codicibus. In his tamen addita *h* etiam post alias liquidas geminationem significat, jam in cod. 1. Oxon. in quibusdam exemplis, quae supra allata sunt, frequentius in aliis: *iarlhes* (alias *iarlles*, comitissa) in inscriptione codicis rubri incipientis. *amherawdyr* (= *ammer.*, e lat. imperator) Mab. fq. *licat arganhell* (mox *l. argannel,* fons Argantelli?), *pull penhic* (mox *p. pennic,* lacus P.) libr. Land. 164. 165. *Saranhon* (n. pr. viri, in aliis *-annon: Youannon*, *Riannon* Mab. 2, 222. 3, 144. *Waranton, Caranton, Treanton* in chart. Rhed.) Mab. 2, 206. *minheu* (alias *minneu,* ego), *kyuanhed* (in aliis locis *kyfanned*, regio habitata), *kerenhyd* (in aliis locis *kerennyd*, amor) Mab. fq. Pro liquida *m* originaria, quia eadem destituta fit *u, f,* sufficit scriptio simplex *m*, quae etiam semper fere in usu est pro geminatione ejusdem; idemque usus scriptionis simplicis minus accurate interdum transiit in alias liquidas, ut in *-el* (pro *-ell*, in supra dictis exemplis), *car* (= *carr,* carrus) Leg., *rhan* (pars) hodie pro *rhann.*

Cornice liquidae internae geminandae significantur, ut cambrice, etiam addita *h: lanherch* (saltus; *llannerch* Mab. fq.) Vocab. *gelhas* (ivit; alibi *gallas*) Pass. 246, 2. *a vynha* (qui vult; al. *mynn*) 139, 1. Sufficit et *m* simplex semper, e. gr. in adj. *cam* (curvus) Vocab., in particula reflexiva frequente *om-* in Pass. Veruntamen nusquam invenio eam scriptionem, ne *rh* vel *lh* quidem, ad significandam liquidam primitivam inchoantem.

Armorici codices item statum primarium liquidarum nulla propria scriptione distinguunt, nec duplicata, nec per *h*. Contra *h* addita interdum destitutas liquidas significare videtur, e. gr. in nom. pr. chart. Rhedon.: *Wrmhaelon* (*Gurmaelon* in Kemperl. Mor. 465) 2, 25. *Wrmhowen*, *Guormhowen* 1, 7. 2, 13, cum ibidem 1, 19 sit *Worwohen* (si saltem recte impressum). *Maelhoc* (*Maeloc* Mor. 307) 2, 13. *Hetrhewedoe* (alibi *Hetre-*, *Hedre-*) Mor. 307. Ita et in Buh.: *santelhaff* (sanctissimus) 48, 11. *falhe* (cf. gall. hod. *faille* cum *l* molli; est tamen etiam 154, 12 *falle*) 164, 12. 172, 5. *louenhat, laouenhat* (gaudere) 28, 22.

44, 19. 144, 4. *furhaff* (sapientissimus) 182, 23. *carhe* (amet) 164, 14. 158, 10. 11. 15, cum *h* etiam obvia sit post consonas indubie destitutas: *euezhat* (vigilare) 90, 12. *neuezhat* (renovare; *neuez* = cambr. hod. *newydd*) 14, 2. Veruntamen notandum de *nh* quod alternat cum *nn: enhaf* (in eo) Buh. 86, 10. 154, 22. *bedenhaff* (ad eum) 181, 1, cum sit *ennaff* (in eo) 166, 19. *ordrenhet* (ordinare) 142, 9 ab *ordren* (ordinatio) 78, 17, cum terminatio *-en* aucta in aliis fiat *nn: pedennou* (orationes) 108, 12 a sing. *peden* 124, 8. *offerennou* (oblationes) 130, 23 a sing. *oferen* 26, 21. In qua quidem *nh*, *nn*, ut in illa *lh*, *ll*, videre liquidam destitutam ideo difficile est, quia liquidae geminatae et armorice scribuntur more solito. Excipitur a geminatione *m*, pro qua scilicet etiam geminanda sufficit simplex *m*, e. gr. in adj. *cam* (curvus; = camm, camb) Buh. 174, 8. 194, 18, cum proprie simplex destitui soleat in alium sonum.

Status primarius cambricus, ut destitutus, in codicibus animadvertitur in solis fere liquidis *l* et *m*; *n* enim nec hodie distinguitur, et *rh* vix nota codici alicui, quamvis fuerit et in his pronuntiationis analogia cum ante dictis. Deprehenditur autem status primarius: 1. In initio vocum, si non adest causa infectionis destituentis: *lle* (locus) Mab. fq. *llann* (ecclesia) Mab. 1, 6. *llech* (lapis) Mab. 1, 8. *llew* (leo) 1, 20. *chwe meib* (sex filii), *ameibon* (et filii) Mab. 1, 235. 236. *y marchawc* (eques) Mab. 1, 239.

2. In mediis vel extremis vocibus. *a)* In geminatione: *pell*, *pellach* (remotus, remotior) Mab. fq. *mam* (= mamma, mater) Mab. fq. *am* (circa; = amm, amb) fq. *cam* (curvus, injustus; = camm, camb) Leg. Mab. Hodie *llamu* (salire), *llemeinig* (vagans; cambr. vet. *lammam*, *lemenic*), *llymau* (acuere; cf. supra dictum vet. *lemhaam*). *b)* In positionis priori loco invenitur *ll: allt* (collis) Lib. Land. 219. Mab. 2, 220. *gwallt* (caesaries) Mab. 1, 17. 251. *gwellt* (stramen) Mab. 2, 374. *gwillt* (ferus) Mab. 1, 6. *hollt* (fissura) Mab. 1, 30. *swllt* (pecunia) Mab. 2, 34. *cysswllt* (junctio) Mab. 1, 14, ut et *m: amser* (tempus) fq. *cams*, *camse* (alba) Vocab. Mab. *pimp*, *pump* (quinque) gl. Ox. Mab. *kwymp* (casus) Mab. 1, 261. In posteriori loco *m* destituitur; *ll* autem obvia in voce *iarll* (comes) atque derivatis *iarlles* (comitissa), *iarllaeth* (comitatus) Mab. fq. *c)* Liquida *m* intacta manet

in pronominibus quibusdam, in pronomine personali 1. pers. plur. suffixo praepositionibus, e. gr. *attam, ydym* (ad nos, nobis), atque in personali et in possessivo 1. pers. sing. infixo, e. gr. *amkarcharu* (incarcerare me), *ymgwyd* (in praesentia mea). Exempla alia sub pronomine.

Cornice et armorice solius liquidae *m* status durus et infectus scriptione est distinctus. Status durus e. gr. 1. in initio vocum extra causam infectionis: corn. *in del ma* (hoc modo), *an den ma* (hic vir) Pass. 48, 1. 99, 2. armor. *tost dan mor* (prope mare) Buh. 148, 21. *en bet man* (in hoc mundo) ibid. 4, 15. *an bro man* (haec regio) 6, 5.

2. In media voce vel in fine: *a*) In geminatione: corn. *kemeres* (sumsit) Pass. 70, 1. armor. *quemeret* (sumere; cambr. *cymert*, = *cym-bert*) Buh. 18, 15. 188, 3. corn. armor. *cam* (curvus), *mam* (mater). *b*) In positionis priori loco: corn. armor. *amser* (tempus) fq.; in terminationibus verborum armor. *-imp, -omp*, ut in pronomine person. 1. pers. plur. suffixo armor. *-omp*. In posteriore loco positionis in subst. corn. *garm* (clamor) Pass. 207, 4, quod et hodie obtinet armorice. *c*) In pronomine pers. et possess. 1. pers. sing. infixo: corn. *wy am wyleuth* (vos me videtis) Pass. 93, 4. *am scudell* (e lance mea) ib. 43, 3. armor. *nem guelo* (non videbit me) Buh. 44, 6. *em calon* (in corde meo) ib. 4, 11.

Infectionis destituentis cambrica exempla liquidarum. 1. In initio vocum, si adest causa infectionis (regulae in sequente capite): *o lawer* (multo magis) Mab. 1, 7. *ar lys arthur* (ad aulam Arthuri) Mab. 1, 1. *kynon uab klydno* (C. filius Cl.; *mab*). *minneu a vynnaf* (ego volo; *mynnaf*) Mab. 1, 2. *yn vam* (ut mater; *mam*) ibid. 1, 236. *helua* (locus venationis), *pebyllua* (locus tentoriorum; *-ma* in gloss. Oxon.) Mab. 2, 7. 3, 272. *llawuorynyon* (puellae manu operantes; *morwyn*) ibid. 1, 1. Pro *u* vel *v* scribitur hodie *f: Christ fab Dafydd fab Abraham.*

2. In medio et fine vocum *l, n* et *r* sequebantur communiter procul dubio regulam liquidae *m*, in qua maxime animadvertitur destitutio. Cujus destitutionis liquidae *m* exempla jam in glossis Oxoniensibus inveniuntur, post productam *a* (cambr. *au*) scilicet in vocibus *dauu* (cambr. hod. *dawf*, gener) 1. Oxon. et *lau* (manus; hibern. vet. *lám*) in compos. *laubael* (gl. secularia; cf.

lauhir, longimanus: *Catgocaun lauhir,* nomen et cognomen viri, in chron. cambr. in praef. ad ed. Leg.) 2. Ox. cum alias maneat *m*. Aeque frequens fere hic est scriptio *f*, ut *u* vel *v* in codicibus. Destituitur autem *m* in medio vel fine vocum, in positionis loco posteriore: *arueu* (arma) Leg. Mab. fq. Extra positionem: *ofyn, ouyn* (timor; hibern. vet. *omun*) Mab. 2, 197. 2, 375. *euyd* (aes; *emed* gl. Oxon.) Mab. 3, 300. *nyfer* (numerus; cambr. vet. *nimer*) Mab. fq. *diodef* (tolerare), *diodevueynt*, *diodeiueint* (patientia; cambr. vet. *guodeimisauch,* sustulistis, hodiern. *goddef, dyoddef,* cf. hibern. vet. *fodam*) Mab. fq. *nef* (coelum, hibern. vet. *nem*) fq. *haf* (aestas; cambr. vet. *ham*), *gayaf* (hiems; cambr. vet. *gaem*) Leg. Mab. *guelleu* (forceps; cambr. vet. *guillihim*) Mab. 2, 204. *cyv-*, *cyu-*, *cyf-* in compositis (= lat. *com-*; cambr. vet. *cem-* in *cemecid*) fq. In terminatione verborum *-af, -iaf, -aaf,* atque superlativi *-af,* e. gr. *ieuhaf* (natu minimus; cambr. vet. *-am*).

In libro Landavensi, conscripto seculo duodecimo ineunte e vetustioribus libris, modo servata est *m,* modo transscripta in infectionem, in nominibus e. gr. hisce propriis virorum: *Arthmail* 213. *Brochmail* 149. 150. 151 et *Brochuail* 133. *Fernuail* 149. 167. *Lumarch* 141 et *Luuarch* 143. *Lyuarchhen* 138. *Cimeilliauc* 225. 227. 246. *Cimelliauc*, *Cimeiliauc* 240. 252 et *Ciueilliauc* fq. *Gurcimanu* 233. 235 et *Morciuanu* 193. 194. 198. *Domnguaret* (cf. Dumnacus, Dumnorix Caes., Veriugodumnus Orell. 2062; hibern. vet. *domun*, mundus, cambr. *dwfyn,* profundus, Mab. 2, 41) 199 et *Dofngarth* (= hibern. *Domangart* Tigern. ap. O'Con. 2, 136. 160) 160. *Duun, Conduun* (cf. *Dumn, Gurdumn* nomina virorum in chronic. cambr. in praef. Leg.) 182. 228. *Emrdil* 150 et *Efrdil* 253. *Riatam* 177. *Conatam* 228 et *Riataf* 176. *Selim* 265. 267 et *Selif* 257. 260. 262. Ita et in textu cambrico: *cymreith* et *cyfreith* (lex, privilegium) in Privil. eccles. Land. p. 113. *poguisma*, *pouisma* (locus quietis) 249 et *pouisua* 149.

Addo vocum aliquarum supra allatarum, quae in vetusta lingua adhuc exhibent *m,* formas hodiernae linguae: *celfydd* (versutus; vet. *celmed*), *dofedig* (domitus; vet. *dometic*), *crefyn* (fibula, ansa; vet. *creman*), *nwf* (sacellum; vet. *nom*), *achfen* (inguen; vet. *achmon*), *anaf* (macula; vet. *anam*), *edaf* (filum; vet. *etem*).

In quibusdam vocibus destitutio, ut videtur, mollior etiam hodie exstat: *edau* (filum, pro *edaf*), *neuad* (aula; *neuat* Leg. fq., *niuet* in compos. *camniuet*, gl. iris, Vocab.; hibern. vet. *nemed*), *enw* (nomen; *enw* Mab. 1, 235, hibern. vet. *ainm*), *cwrw* (cerevisia, cf. mox *coruf*, *coref* Vocab.). In subst. hodiern. *llaw* (manus), *lau* jam in gl. 2. Oxon., *m* destitutione omnino periisse putanda, ut pereunt etiam interdum *b* et *d*, semper *g* (cf. dicta de mediis).

Cornice liquidarum infectio item in sola *m* notata invenitur, quae eadem scilicet fit *v*, *u* vel *f*, *ff*. Infectionis exempla in initio vocis, si adest causa inficiens: *mar vear* (tam magnus), *yn fas* (bene; *mear*, *mas*) Pass. 8, 3. 64, 3. *pan vynnas* (cum voluit), *may fynnas* (ut vellet; *mynnas*) 3, 4. 4, 3. *setva* (sedes; compos. *set-ma*) 13, 4. *moruil* (cetus), *guitfil* (fera; *mil*, animal) Vocab. In mediis vel extremis vocibus, in positione: *arvow* (arma) 64, 2. 74, 1. 170, 3. *palf* (= palma) Vocab. *coruf*, *coref* (gl. cervisia, gl. celea, pro *corf*, ut *baref* Vocab. pro *barf*; cf. κόρμα Athen. 4, 13. κοῦρμι σκευαζόμενον ἐκ τῆς κριθῆς, Dioscor. 2, 110. *curmen* ap. Cangium e glossar. latino-graec. et Ulpiano) Vocab. 10ª. Extra positionem infectae *m* exempla e Vocab.: *louan* (gl. funis l. funiculus, hibern. vet. *loman* Wb.), *tivulgou* (tenebrae, hibern. vet. *temel*), *pluuen* (penna; = pluma), *plufoc* (pulvinar; cambr. vet. *plumauc*), *enef* (anima), *haf* (aestas), *goyf* (hiems). E Pass.: *lovan*, *loven* (funis) 105, 4. 181, 3. *never*, *nevera* (numerus, numerare) 183, 3. 228, 4. *enevow* (animae) 17, 4. *gothevell*, *gothaf*, *gothaff* (tolerare, tolerat; rad. *dam*) fq. *leyf*, *leff* (manus), *nef*, *neff* (coelum) fq. Obvia etiam major emollitio in *w* in positione et extra: *tewolgow* (tenebrae) 79, 4. 209, 3. *own* (timor; hib. *omun*) 53, 4. 57, 2. 68, 3. *ownek* (timidus) 77, 2. *down* (profundus) 66, 4. *cows* (loqui; armor. *coms*) fq. *henwys* (nominatus), 208, 1, cujus subst. *hanow*, *anow* (nomen) fq. Perditae *m* exempla: *lau* (manus; juxta *lof*) Vocab., *le* Pass. 157, 1. *-a* (= *-am*) terminatio superlativi in Pass.

In vetusta lingua armorica obtinuisse statum liquidarum primigenium adhuc intactum, ut in vetusta cambrica, colligi potest ex *m* communiter intacta in nominibus propriis (p. 130). Animadvertuntur tamen et hic initia quaedam infectae *m*, quae legitur scripta *mh*, *w* vel *v*, e. gr. in nominibus *Wrmhaelon*,

Wrmhowen, *Worwowen* jam dictis (p. 131), ut in aliis quibusdam: *Maelcowal* 1, 54. *Cowalcar* 2, 19. *Cowellic* (= supra dict. cambr. *Ciueilliauc*, *Cimelliauc*) * 1, 45, pro quibus in aliis locis *Comalcar* 2, 15. 30. *Comaltcar* 1, 44. 2, 30. *Comalton* 1, 25. *Roencomal* 1, 7. *Morvannus* (in chart. a. 1089; = *Morman*, supra) 2, 6. *ecclesia Selefiac* (chart. a. 871; cf. nomen viri in libro Land. *Selif* 257. 260. 262. *Selim* 265. 267) 1, 52. In vita sanctae Nonnae (Buh.) contra infecta *m* jam regula est, scripta *v*, *u*, *f*, *ff*, contra quam in paucis solummodo *m* servata invenitur (p. 130). Infecta *m* in initio vocis, si adest causa infectionis, in Buh.: *guerch voan* (virgo humilis; adj. *moan*) 42, 19. *diualicc* (sine malitia) 70, 5. *Moruan* (= *Morman*, n. pr.) 150, 21. 168, 12. *Morvan* 168, 14. In medio vel fine: *oun* (timor) 162, 6. *vuel* (humilis) 76, 15. 100, 6. *vueldet* (humilitas) 84, 14. *niuer* (numerus) 18, 5. *gouzaf*, *gouzaff*, *gouzafen*, *gouzaffen* (tolerare, -arem) 40, 5. 94, 8. 154, 28. 206, 9. *daffny* (damnare) 172, 15. *dafnet*, *daffnet* (damnatus) 66, 5. 162, 6. *haff* (aestas) 40, 3. 96, 27. *haff ha gouaff* (aestate et hieme) 154, 4. *enef*, *eneff* (anima) 62, 8. 142, 13. Hic quoque destitutio mollior, vel omnino excussio liquidae in vocibus: *hanu* (nomen) 60, 3. 102, 4. *don* (profundus) 4, 11. 30, 4. 50, 16. In terminatione hodierna superlativi -*a*, quae in Buh. est adhuc -*aff*.

Liquidae N sunt variationes quaedam propriae britannicae, concordantes cum hibernicis in quibusdam, e. gr. cum excutitur in fine vel ante *s* et *f*.

In cambricis codicibus vetustioribus deest liquida interdum praepositionis *in*: *hí hestaur* (in sextario) gl. Oxon. *ilau elcu* (in manu E.). *i ois oisoud* (in seculum seculorum) Cod. Lichf. in Append. libr. Land. p. 271. Nesciunt codices recentiores hanc formam; *n* autem originariam finientem numeralia VII—X produnt iidem et adhuc hodierna lingua infectione nasali sequentium mediarum (cf. numeralia). Exempla cambrica *n* evanescentis ante

* Composita et derivata *Com-ellic*, *Comeltic*, *Comaltic*, et *Cim-eilliauc*, *Cem-elliauc*, *Comeltiauc*, *Comaltiauc*. Hibern. vet. verb. *comaltar* (jungitur) Sg., *accomallte* (gl. socius) Wb.; subst. brit. *chefals* (artus) Vocab., cambr. hod. *kyfall* (junctus). Ergo *Comaltic*, *Comaltiauc* junctus, i. e. amicitia, amicus? *Comaltcar*, qui amat jungi, affabilis?

s et *f*: *mis*, *mys* (mensis; hibern. vet. *mís*) Leg. 1. 16. 18. Mab. 1, 25. *doguomisur*. (leg. *-misuram*, emensuro) gl. Ox. *muis*, *mwys* (= mensa) Vocab. Mab. 2, 223. *Clemuis* (Clemens, n. pr.) L. Land. 155. Ideo et originitus non diversa fuerit a lat. *-ensis* terminatio cambr. *-ois*, *-wys* in derivatis e nominibus propriis: *tuscois* (gl. tuscus, = tuscensis) gl. Oxon., ut adhuc hodie *Monwys* (Monensis), *Lloegrwys* (Loegrensis). Porro: *efern* (infernum; hibern. vet. *ifurnn*) Leg. 2. 6. 27, *uffern* Mab. 2, 224. 247.

Cornice servatur quidem *n* praepositionis *in*, *yn*, sunt tamen liquidae oppressae ante *s* et *f* exempla: *cusul* (consilium), *cusulioder* (consiliarius) Vocab. In Pass.: *cussyl* (consilium) 116, 2. *thy gusylye* (ad ei consulendum) 119, 2. *yfforn*, *yffarn* (infernum) 66, 4. 106, 3. 212, 1.

Armorice saepius est *e* pro *en* (in): *e martir* (in martyrio) Buh. 50, 1. *e berr amser* (brevi tempore) ibid. 96, 1. *e bro breton*, *e bro bretonet* (in terra Britannia, Britannorum) ibid. 44, 16. 84, 20. 88, 18. *e gou* (in errorem) 4, 16. Deest et liquida in fine vocis *fri* (nasus; in Vocab. *fruc*, naris, videtur legendum *frui*, cambr. *ffroen*) Buh. 106, 12. Excutitur item ante *s* et *f*: *musur* (mensura) Buh. 68, 9. *cusul* (consilium) 6, 4. *coffes* (confessio), *coffessat* (confessionem facere) 42, 2. 132, 18. *iffam* (infamis) 174, 3.

Notandae hoc loco variae scriptiones cambricae liquidae *n* tam radicis quam particularum *an* (privativae), *cyn-* (con-), *yn* (praep., in), et pronom. possess. *myn* (meus), praesertim ante medias et tenues labiales et gutturales.

Ante labiales et *m* liquida *n* assimilando fit *m*: *hyt ym mor Iwerdon* (usque ad mare hibernicum) Mab. 3, 271. *vym merch* (filia mea) Mab. 1, 291. *ymys* (in digitum; = *ym bys*, *ymmys*) Mab. 2, 216. *mympenn* (caput meum), *ympenn* (in capite, margine) Mab. 1, 3. 9.

Scriptio *g* pro *n* ante *g* iam obvia in libro Landav.: *loggeu* (naves; *llongeu* Mab.), *Lyggessauc* (n. pr.) 113. 140. In recentioribus codicibus quoque pro *ng* obtinet *gg* vel *ngg*, cum *n* finalis particulae jungitur incipienti *g*: *yggwyd arthur* (in praesentia A.) Mab. 1, 241. *ryggwreic* (uxor mea) Mab. 1, 274. *yggladoed* (in terris) Mab. 3, 272. *hyt yggwauan yggwarthaf arwystli* (usque ad Gw. in superiore regione A.) Mab. 2, 371. *yggwaelawt*,

yng gwaelawt (in valle) Mab. 2, 202. 210. *rynggwely* (lectus meus) Mab. 1, 290. In radice pro *ng* etiam *gh*, *ngh* obvia: *ryghyll* (apparitor; suprascribitur *rhingyll*) Leg. 1. 35. 1. *penpighon, pennpingon* (n. pr. viri) Mab. 2, 6. 243. *llyghes*, *llynghes* (classis; deriv. e *llong*) Mab. 3, 300. *ellyghwys*, *ellynghawd* (formae verbi *gellwng*, mittere) Mab. 1, 289. 294. Pro combinatione liquidae cum tenui gutturali, pro *nc*, *nk* occurrunt *gh, ngh, gk, ngk: kaghellaur* (cancellarius) Leg. fq. *cyghellaur* L. Land. p. 113. *agheu, angheu* (mors; *ancou* Vocab.) Mab. 1, 33. 2, 237, unde adj. *angheuawl, angheuach* (mortalis, tetrior) ibid. 1, 13. 2, 202. *kyieuanghet* (aeque juvenis; e *ieuanc*) Mab. 2, 391. *myghyghor* (consilium meum; *kyghor* = *kyn-cor*) Mab. 1, 286. *aghyngor* (dementia), *agkyghorus* (demens) Mab. 2, 54. 55. *ygkarchar* (in carcere) Mab. 1, 291. *myn vygcret*, *vygkret* (per fidem meam; *kret*) Mab. 1, 240. 241. 250. *vygcryuangheu* (ungulae meae) Mab. 2, 233. *yngkernyw* (in Cornubia) Mab. 2, 202.

Spirantes.

H S J V. Occurrunt in libris britannicis vetustioribus in forma *h*, *s*, *i*, *gu* vel *u*, expertes alicujus variationis amplius vel infectionis, manentque etiam intactae in lingua recentiore omnes spirantes, excepta *gu*, *gw*, quae regulam sequitur mediae *g*. Duabus proprie spirantibus prioribus *h* et *s* adnumeranda est *ch* britannica, quoad scilicet est ejusdem originis et affinitatis. Quae *ch* quod alternat cum *h*, quia utraque progressa modo ex *s*, modo ex *x*, ut plures voces demonstrant, quibus respondent vetusta nomina gallica vel voces affinium linguarum, multum adjuvat id, quod jam supra dictum est (p. 58), in lingua vetusta gallica fuisse duos spirationis gradus *s* et *x* pro *h* (*ch*) et *s* recentioris formationis.*

* Sunt proprie *s* et *h* unius ejusdemque gradus alternantes formae, cum linguarum affinium aliqua si non profert *s* in voce, cui hic sonus convenit, pronuntiat *h* pro ea. Essent duo spirationis gradus, si in linguis occidentalibus vetustis jam adfuissent soni *s* et *sch*; cujus posterioris locum cum obtinuisse videatur *x*, duo gradus statuendi, inferior *s* vel *h*, et superior *x*. In lingua latina et germanica, quae servant originariam *s* nescientes *h* pro ea, est *h* destituta ex aspirata gutturali *ch*, e. gr. in lat. *hortus* = *chortus*, germ. *hund* = *chund* = *canis*.

H primitivae nec gallicae vetustae nec britannicae, cambricae, cornicae vel armoricae, certa exstare exempla, jam dictum est (p. 56 seq. et 93). Vox *hos* (gl. ocrea) Vocab., *hosan, hossan,* plur. *hossaneu* (braccae) Mab. 2, 382, 3, 149, med. lat. *hosa, hossa* ap. Cangium, vix celticae originis est, sed potius germanicae. Longe porro abest, ut sit radicalis ea *h,* quae ut in codicibus hibernicis (p. 59) etiam in codicibus britannicis non solum in initio vocum vocalibus praefigitur, sed etiam in medio intromittitur inter duas vocales.

Cambrica exempla: *ha* (= *a,* interjectio), *hac* (= *ac,* et), *hin* (= *in,* hod. *yn,* ut), *hair* (= *air,* hod. *aer,* strages), *-aham* (pro *-aam* in verbis denominativis), *bahell* (ibidem et *bael,* securis), *guillihim* (pro *guilliim, guillîm,* hod. *gwellaif,* forceps), *delehid* (sera), *diglniuhit* (elique), *gurehic* (hodie *gwraig,* mulier) in glossis Oxoniensibus. *eltguhebrie* (n. pr. viri; = *eltguebrie, eltguobri*) in cod. Lichfeld. *ieuhaf* (natu minimus) Leg. 2. 1. 3. *y deyhei* (veniebat) Mab. 2, 208.

Cornica: *euhic* (cerva; plur. *euichet, ewiged* Leg. Mab.), *gouhoc* (mendax; = *gouoc*) Vocab. *ha, hag* (et) Pass. fq. *crohen* (cutis; = *croen*) Pass. 135, 2.

Armorica exempla e chartulariis: *Haerveu* Landev. Mor. 348. 467. *Haervi* Rhedon. 2, 21 (= *Aerviu* Rhed. 1, 11); e Buh.: *ha, hac, hoz, hon, hol* (= *ol, oll*), particulae et pronomina frequenter obvia. *hel* (= *el, ael,* angelus) 112, 18. *buhez* (vita; alias *buez*) 12, 7. 48, 10. *buhan* (cito; hod. *buan*) 12, 9. 34, 16. *maz vihet* (ut sitis) 16, 10. *ez rahen* (facerem) 2, 5.

Idem usus praemittendi spiritus *h* non radicalis obtinet procul dubio jam in vetustis nominibus gallicis *Helvii, Helvetii, Hercynia* silva (cf. p. 56 seq.). Ejusdem ergo et intromittendi usum, ut in modo dictis vocibus britannicis, suspicari etiam licebit in nominibus item gallicis: *Vahalis* (= vaal, wâl? cf. cambr. hod. *gwawl,* lumen, radiatio, item vallum) Caes. *Drahonus* (fluvius in regionibus Mosellanis; cf. *dreis,* vepres, *drain,* spina, in Vocab., cambr. hod. *draen,* cum nota singularitatis *-in, -en* e *dra,* * ergo

* In quo non supponenda vetustior *g,* ut in *tra, traet, troet* (pes; hib. vet. *traigid,* pes, *traigthech,* gl. pedester, Sg.); est enim et hibern. vet. *driss* (gl. vepres) Sg. 47[a], pro *draiss, dress,* infecta *a* = *dreis* Vocab.

Draonus, fluvius spinosus, vepretis consitus?) Auson. Mosell., ut in nominibus obviis in inscriptionibus compositis -*nehae* (cf. hodiern. *nwy*, spiritus, vivacitas, = nè). *Vertraha* in Gratii Cynegetico minus accurate redditum pro *vertraga, vertragus* aliorum scriptorum (cf. G britannicam).

S ergo spirationis celticae dux et princeps est. Nota inter *s* et *h* affinitas et alternatio in linguis indeuropaeis, quarum e. gr. persica *h* profert jam ab antiquissimis temporibus in vocibus in quibus *s* invenitur in indica, ut in nomine sanscrito *Sindhu*, fluvii et regionis, quod Persis est *Hindu*, nomen fluvii primitus, dein et regionis et incolarum, atque e persico ore ad Graecos et Romanos transgressum *Indus, Indi*. Itemque latina lingua exhibet *s* pro graeca aspiratione. Sunt adeo in una eademque lingua ejusmodi alternationis in una voce exempla, e. gr. in graeca in *σῦς, σύϊδιον, συηνός* atque *ὗς, ὕαινα*, in germanica in *salt* (sal) et *hala* (nomine oppidorum, in quibus sal coquitur), in cambrica in *sil* et *hil* (semen, progenies, productio; hibern. vet. *síl*). Sed sunt rarissima ejusmodi exempla, et quaeque lingua duarum spirantium sibi sive hanc solummodo adoptavit sive illam communiter. Quaeri tamen potest amplius, annon, relicta ea regula, sit aliqua lingua, quae utramque spirantem adoptaverit? Ac sane est, britannica nostra ipsa, posterior aetate Romanorum, quae eas voces, quibus convenit *s* in aliquibus, ut in proxima hibernica, in gallica, latina, indica, in aliis *h*, ut in persica, graeca, in duo agmina separavit, et *s* uni, alteri *h* attribuit, id est, *s* primitivam linguae celticae, quae *h* radicalem nesciebat, servavit in uno agmine, in altero mutavit in *h*. En horum duorum agminum exempla.

Cambrica *s* extra positionem. 1. In initio vocum. Exempla quaedam radicum aliunde notarum: *seith* (hibern. vet. *secht*, septem) Leg. Mab. *saethu* (= sagittare) Mab. fq. E lexico cambrico: *sae* (pannus laneus, armor. hod. *saé*, tunica, hibern. vet. *sái*, gl. paenula, tunica, lacerna, Wb. 30[d]), *sain*, pl. *seiniau* (= sonus), *seiniaw* (sonare; vet. hibern. rad. verb. *senn*, unde subst. *senm*, sonitus), *sedd* (= sedes), *seddu* (sedere; germ. *sitan*; cf. hibern. vet. *suide*), *serch* (amor, hibern. vet. *serc*).

2. In medio et fine vocum quae exstant *s* simplices, sunt

ejus generis ut hibernicae supradictae (p. 60 sq., *a* et *c*), sive proprie geminatae, sive si simplices a primordio, fortius prolatae, quam ob causam frequentior est etiam harum geminata scriptio: *guas* (puer, servus; cf. *vassus, vasallus*) gl. Oxon., plur. *gweision*, *gweisson*, unde verb. *gwassanaethu* (ministrare) Mab. fq. *assen* (asinus), plur. *assennoed* Mab. 2, 391. *nessaf* (proximus; hibern. *nesa*, *nessa*, propior) Mab. 1, 5. *ynys* (insula), plur. *ynyssed* Mab. 2, 391. *bis* (digitus) gl. Oxon. Posse in quibusdam etiam supponi vetustiorem *x*, monet subst. *lisiu*, *lissiu* (= lixivium) gl. Oxon. In terminationibus grammaticis *s* servatur communiter, e. gr. in formis praeteriti *-as*, *-is*, *-wys*, *-sam*, *-asam*, *-assam* etc., in derivationibus *-as*, *-es* (*iarlles*, comitissa), *-ois*, *wys* etc.

In positione in media vel exeunte voce servatur *s*, tam in loco posteriore, e. gr. in *corsenn* (gl. arundo) gl. Oxon., quam praesertim in anteriore in combinatione cum tenuibus: *pispaur* (tibicen), *estid* (sedile), *rascl* (gl. sartum) in glossis Oxon.

In initio vocum combinata *s* cum tenuibus in vetusta solummodo lingua obtinet: *strouis* (gl. stravit) gl. Lxb. *scirenn* (stella) gl. Oxon. Liber Landavensis, ut semper, et hic inter vetustiores et recentiores linguae formas nutat: *fraxinus stilifat* 231. *strat hafren* (vallis Sabrinae; cf. *Strat-Cletenses, Stræcledvealas,* apud scriptores anglicos, i. e. habitantes vallem Clotae) 219. *strat haner*, *strat elei* (valles H., E., fluvior.) 170. 194. *Sciblon, Sciplan* (n. pr. viri) 71. 217; sed etiam: *iniaun dir ispidatenn* (directo usque ad rosam caninam; cambr. hod. *yspyddaden*, germ. hagedorn) 192. *diuinid istrathafren* (sursum in vallem Sabrinae), *ecclesia Istrathafren* 165. 166. *Ystrathafren* 219. Recentior enim lingua cambrica (jam inde a codd. Leg. et Mab.) dictas combinationes incipientes non tulit, sed vocalem *e, i, y* praeposuit: *yspeit* (spatium) Mab. 1, 248. *esparduneu, ysparduneu* (calcaria, germ. *sporn*) Leg. 1. 12. 8. Mab. 1, 13. *estauell, ystauell* (cubiculum) Leg. 1. 9. 25. Mab. fq. *ystabyl* (stabulum) Mab. 2, 8. *estarn*, *ystarn* (ephippium) Leg. 1. 32. 3. Mab. 1, 4. *ystrat* (planities, vallis aperta, dilatata: *ystrat megys dyffrynn mawr*, planities ut magnae vallis) Mab. 1, 7. *ystrat yw*, *ystrat tywi* (vallis Y., T., fluvior.) Mab. 2, 245. 3, 36. 189. *escoleycyon* (scolastici) Leg. praef. *yscar* (separatio; hibern. vet. *scarad*) Mab. 2, 244. *yscawl*, plur. *ysgolyon* (scala)

Mab. 3, 273. *yscwyd, ysgwyd* (humerus) Mab. 2, 234. 235. *esgit* (calceus), plur. *esgidyeu, yskydyeu* Mab. 3, 149. 153. Muta excussa videtur in cambr. hodiern. *seren*, *ser*, *syr* (stella, stellae) cum in glossis Oxon. sit *scirenn*.

Combinationes cum liquidis et *w* eodem modo tractari solent: *yslipanwr* (politor) Mab. 2, 228. *ysleipanu*, *yslipanu* (polire, acuere; germ. *schleifen*) Mab. 2, 12. 229. *ysnoden* (vitta; hibern. vet. *snáthe* Sg.) Mab. 1, 3 et hodie. hodiern. *ysmwg*, *ysmwcan* (vapor; angl. *smoke*). *yswein* (eques juvenis, servus, scand. *swein*, famulus), plur. *ysweinieit* Mab. 1, 4. 2, 51. In his tamen *s* sive periit saepius, e. gr. in *llu* (agmen, exercitus; hibern. vet. *sluag*), *mwg* (vapor, fumus), *noden* (filum), sive in alium sonum transiit, ut semper fere in *sw* (cf. mox HW, CHW). Combinatio *sr*, sat frequens in lingua hibernica, ignota videtur cambricae (vocabula pauca hodierna inchoantia ab *ysr*- videntur composita *ys-r*.), quae in pluribus vocibus pro ea *fr* exhibet (p. 94).

Sat vetusta sunt exempla praemissae vocalis *e* vel *i* ante dictas combinationes incipientes etiam apud latine vel romanice scribentes: *scripsi ego Perteradus sup istipulationem isponsionemque interposita.* Chart. a. 746 ap. Murat. Antiqq. Ital. med. aevi 6, 412. *istrica* (= strica, striga) in cod. Mutin. leg. Langobard. ap. Murat. tom. 1, p. 1, p. 31. Recentiora quaedam exempla e Cangio: *espatla*, *espalla*, *espaula* (= spalla, armus aut membrum ferarum vel porcorum, quod vasalli dominis saepius praestare tenebantur) Chart. a. 1150. 1225. *eschevini* (scabini) 1204. *estugium* (gall. *estuy*, *étui*, theca) 1231. *escuerius* (*écuyer*, scutifer) a. 1234.

C o r n i c a et a r m o r i c a *s* servata in iisdem positionibus, ut cambrica. In initio vocum, cornica: *sach* (saccus), *sair* (artifex, faber; hibern. *sáir*, ars, in compos. *sáirdénmidacht*, gl. artificium, Sg.), *sicher* (siccitas; cambr. hodiern. *sychder*, verb. *sychu*, siccare), *sinsiat* (gl. tenax; pro *sinthiat*, *senthiat*, hibern. vet. *sant*, avaritia) Vocab. *seth* (sagittare) Pass. 223, 1. *seygh* (siccus) ib. 170, 40. Armorica: *sechet* (siccatus) Buh. 168, 8. *sebezaff* (stupere, turbari), *soezet* (turbatus) 4, 9. 13. *so* (est) fq. In medio et fine, cornica: *asen* (asinus), *esel* (membrum, hibern. vet. *usil*, gl. artus, Sg.), *isot* (deorsum; cf. hibern. vet. *ísil*, inferior), *nesheuin* (= *nessemin*, gl. propinquus), *cussin* (osculum;

cambr. hod. *cus, cusan*), *cassec* (equa; cambr. hod. *caseg*), *airos* (puppis; hibern. vet. *eross* Sg. 105[a]), *bis* (digitus), *les* (herba; cf. *Lesura*, fluv. Auson., mons Sidon.) in Vocab.; e Pass.: *ascn* (asinus) 27, 3. *esely* (membra) 184, 4. 235, 1. 3, terminatio verb. *-as, -es, -ys*, derivatio *-es*. Armorica: *goas* (puer, servus), *guasoniez* (servitium) Buh. 6, 2. 50, 7. 54, 26. *enesen* (insula) 6, 22. *guerches* (virgo) 18, 16. *guelas* (vidit) 88, 23. In fine interdum scriptio *z* obvia (ut etiam hodie, e. gr. *azen*, asinus, *braz*, magnus) pro *s* in eodem libro: *santez Nonn* (sancta Nonna; *santes* 46, 2) in titulo. *guerchez* (virgo) 92, 19. *ez breiniz* (putrefactus est; = *-is*) 12, 18. In positione, cornica: *ors* (ursus), *lester* (vas; hibern. vet. *lester*), *troster* (trabs; hibern. vet. *trost* Sg. 70[a]), *losc* (ustulatio; hibern. vet. *loscad*, urere, comburere), *pisc* (piscis) Vocab. *gustle* (spondere) Pass. 249, 4. *dysky* (discere, docere) 80, 3. Armorica: *gousper* (vespera) Buh. 52, 1. *guestlas* (spopondit) 158, 12. 14. *lestrat* (navigare) 14, 12. *guisquaff* (= *gwiscaf*, vestire) 24, 17. *disquif* (discere) 108, 23. *desq* (disce) 26, 21. *clasq* (quaerere) 32, 13. 184, 10.

A consuetudine autem cambrica, praemittendi vocales *e*, *i* ante combinationes *sl, sn, sp, st, sc* inchoantes, discordat dialectus ut cornica ita etiam armorica, et haec quidem non solum vetustior, sed etiam recentior et hodierna.

Cornica exempla e Vocab.: *snod* (vitta), *spauen mor* (gl. equor), *steren* (stella), *steuel* (triclinium), *stefenic* (palatum), *strifor* (contentiosus), *sceuens* (pulmo), *scinen* (inauris), *scorren* (ramus), *scouarn* (auris), *scod* (umbra), *scuid* (scapula). E Pass.: *spern* (spinae) 133, 1. 165, 2. *steyr* (stellae) 211, 1. *strek* (radius, flumen sanguinis), *strekis* (plagae) 219, 1. 227, 2. *stryff* (contentio), *strerye* (altercari) 73, 4. 148, 3. *struth* (statim) 254, 4. *scyle* (causa, argumentum) 116, 3. 142, 4. *scony* (negare) 174, 3. 4. *scowern* (auris) 71, 2. 3. 81, 2. *scoth* (humerus) 162, 3. 205, 3. *scryrya* (interpretari) 201, 3.

Nomina propria vetusta armorica e chart. Rhed.: *Spiluc* (chart. a. 834) 1, 2. *Sprewi*, *Sperevi* Mor. 315 (chart. a. 860). 293. 328. *Stodken* Mor. 297. *Stumou* Mor. 300. *Schiriou* Mor. 302. Exempla e Buh.: *span* (quies) 4, 22. *speret* (spiritus) fq. *splet* (modus) 56, 13. *ster, steret* (stella, stellae) fq. *stat* (status) fq. *stroton* (potentia) 88, 21. *scoacc* (humerus; *scuid* Vocab.) 172,

10. In paucis, ut videtur, e gallica romanica transsumtis invenitur praemissa *e*: *estonaff*, *estonet* (*étonner*, *étonné*) 4, 11. 82, 19. 206, 3. *esper* (spes) 18, 3. 200, 15. Hodiernae voces: *sparf* (flabellum), *striv* (contentio), *skourr* (ramus).

H britannicae mutatae ex *s* primitiva celtica exemplum praeclarum est nomen fluvii *Habren* ap. Nennium (p. 75), *Hafren*, frequenter obvium in libro Landavensi, apud Giraldum Cambrensem et in codice rubro, quod Romanorum aetate adhuc est *Sabrina*. Alia quaedam ejusmodi: *haloin*, *halein* (sal) Vocab., cambr. hodiern. *halen* = hibern. vet. *salann*, e *sal*, quod etiam obtinet in vetusto nomine gallico *Salusa* ("fons non dulcibus sed salsioribus, quam marinae sint, aquis defluens") Mel. 2, 5, cui addo nomen loci *Saliso*, *Saletio* (in sinistra Rheni superioris ripa) apud Ammianum et in Tab. Peut. Particula inseparabilis cambr. vet. *hu-*, *ho-*, *he-*, cambr. hodiern. *hy-*, armor. *he-*, hibern. vet. *su-*, *so-*, quae etiam est *su-* in nominibus gallicis *Suessiones*, *Suanetes*, *Sucarus* aliisque (p. 17).

Cambrica exempla, in quibus *s* aliarum linguarum, praesertim hibernicae, respondet; 1. in initio vocum: *huil* (hod. *hwyl*, hibern. vet. *seol*, *séol* Sg., germ. *segel*, velum), *hen* (senex) e quo superl. *hinham* (gl. patricius), *hir* (longus; hibern. vet. *sír*), *hep* (sine, praep.; = hibern. vet. *sech*), *helghati* (gl. venare, imperat.; hibern. vet. *selg*; cf. nomen pop. Brit. *Σελγοοῦαι*, ut nunc recte legitur in editione Wilbergiana), *hint* (via; hod. *hynt*, hibern. vet. *sét*, goth. *sinths*) in compos. et derivat. *doguohintiliat* (gl. inceduus), *hestaur* (sextarius, *hestawr* Mab. 2, 223) jam in glossis vetustis nostris Oxoniensibus. In Mab.: *heul* (hodie *haul*, = *sol*, goth. *sáuil*) 1, 27. 2, 208. *hun* (= somnus) 2, 374. *heu* (serere), *yd hewyt* (satum est; cf. praet. act. lat. *sevi*) 2, 221. 222. *hedwch* (pax; hibern. vet. *síd*) 3, 305. In Leg. 1. 10. 7: *hebauc* (falco; hibern. vet. *sebocc*, gl. capus, Sg.). Addo pronomina *yr-hwn*, *hwnn*, *yr- hon* (hic, haec; hibern. *in-so*), *hun*, *hunan*, *ehunan* (ipse; hibern. vet. *fesine*) fq. Plurima alia in lexicis.

2. In medio et fine vocum: *ehawc* (= *esox*) Mab. 2, 233. 234. *traha* (audax, strenuus; hibern. vet. *tresa*, *tressa* (fortior,

audacior [cf. comparat.] Wb. 25[b]. Ml. 19[d], gr. *θρασύς*. cambr. hodiern. subst. *traha,* arrogantia, exaltatio, unde adj. *trahaawg, trahaawl)* in compos. *didraha* (animo carens, timidus) Mab. 1, 236. 3, 24. Non tamen amavit, ut videtur, hoc loco lingua cambrica spirantem, excutiens eam interdum vel transponens, e. gr. in *chwior* (pro *chwihor* = hibern. *siur* e *sisur*, *suisur,* sanscr. *swasri*, cf. p. 64. 68), *haearn* (pro *aeharn*, gael. *iarn* ex *isarn,* germ. vet. *isarn*). Minus etiam obtinere potest *h* in fine, ubi, si non decidit, facta est *ch* (cf. formas num. *chwe, chwech,* sex), e. gr. in terminatione comparativi *-ach,* armor. *-och,* quae jam in glossa Oxon. *guobriach* (sapientior) adest, cum hibern. vet. *-u, -iu* sit pro *-us, -ius* (cf. p. 64 et infra formas comparationis).

In initio etiam vocum eodem modo condensata est spirans in combinatione CHW solitae scriptionis in Mab., atque hodiernae, cui combinationi respondet scilicet SW aliarum linguarum. Exempla e Mab.: *chwi* (vos; = *swi*, hibern. vet. *si*, cf. sanscr. *vas*, lat. *vos*) fq. *chwe*, *chwech* (sex) fq. *chwior, chwaer* (soror) 1, 248. 275. *chwys* (sudor; germ. vet. *sweit, swit)* 2, 18. 52. *chwechach* (dulcior; cambr. hod. *chweg*, dulcis, cf. sanscr. *swâdus,* angl. *sweet)* 2, 223. *chwannocket* (ambitio, desiderium; hodiern. *chwant,* desiderium, hibern. vet. *sant,* pro *suant?)* 2, 375. *chwerthin* (risus) 1, 29. 289. 2, 377. Propria ejusdem soni significatio est in glossis Luxemb. in adj. *couuantolion* (gl. andrivenereis; i. e. cupidi, libidinosi, cambr. hod. *chwantolion*), si non legendum *chuuantolion.* Quaeritur, annon in quibusdam combinatio orta sit e simplice *s*, e. gr. in numerali *chwech*, in quo nulla lingua exhibet *sw,* in subst. *chwant,* hibern. vet. *sant* (cf. Santones Caes.).*

Cornica exempla *h* inchoantis et mediae, e Vocab.: *hir* (longus), *heligen* (= salix), *helhwur* (venator), *helhiat* (persecutor), *eunhinsic* (justus), *camhinsic* (injustus; e subst. *hins, hint,* via), *ehoc* (esucius l. salmo). E Pass.: *helhye* (venari, si ita legendum pro miro *folleyn*) 21, 3, *holye* (sequi) fq. Deficit spirans

---

* Contra linguae regulam *chw* obtinet pro *gw*, *w* in voce *gware* (ludus; *guaroi* gl. Oxon.): *achwaryy di . . . gwaryaf* (an ludes? ludam), *gware dy chware, gware dy whare* (lude ludum tuum) Mab. 2, 383. 384. 387. *ny chwaryei weisson* (non ludebant pueri) Mab. 1, 242.

etiam in media voce *viur* (leg. *hviur*, soror) in Vocab., et in fine in terminatione comparativi *-a*, *-e* in Pass., ut in num. *whe* (= cambr. *chwech*) Borde ap. Uncle Jan Treenoodle (Specimens of cornish provincial dialect. Lond. 1846, p. 85).

Armorica: *hir* (longus), *hirder* (longitudo) Buh. 12, 17. 23. *hun* (somnus), *hunfre* (somnium) ibid. 4, 18. 30, 10. *hep* (sine) fq. *hent* (via) fq. Pronomina *he*, *hont* (hic), *hunan* (ipse).

In media voce elidi solet spirans: *eog*, *eaug* (salmo), *choar* (soror). Forma subst. *haearn*, *haiarn* (ferrum) etiam armorice transposita *hoiarn*, *haiarn* (p. 120). In fine condensatio, ut cambrice, in numerali *chwech*, in terminatione comparativi *-och*.

Pro CHW cambrica obvia est cornica HV in Vocab.: *hvigeren* (socer), *hviger* (socrus; cambr. hod. *chwegrwn*, *chwegyr* = *swecer*, lat. *socer*, goth. *svaihra*, *svaihro*, gr. ἑκυρός, ἑκυρά), *hvilen* (scarabaeus; cambr. *chwilen*), *hvannen* (pulex; cambr. *chwanen*), *hvirnores* (crabro; cambr. *chwyrnores*), *hverthin* (risus; cambr. *chwerthin*). In eodem et legitur *viur* (soror) pro *hviur*. Inversis autem literis WH in usum venit inde a Pass.: *why* (vos) fq. *whek* (dulcis) 47, 2. 66, 2. *whans* (desiderium) 1, 2. 222, 1. *whane* (perforare) 218, 2. Simplex W in statu infectionis ibidem: *rag y wane* (ad eum perforandum) 217, 4. *the werthin* (ad ridendum) 222, 1. Apud Borde (sec. 16) adhuc *why* (vos), *whe* (sex).

Armorica scriptio eadem invenitur jam in vetustis virorum nominibus chartularii Rhedon.: *Wrhwant*, *Wrwant*, *Gurwant* 1, 49. 51. 53. *Riwhant* 2, 17. HU, HO in Buh.: *huy* (vos) fq. *huec* (dulcis) 38, 9. 180, 1. *hoant* (desiderium) 24, 21. 76, 12. *hoantec* (desiderans) 14, 3. 108, 2. Num eadem vox *coant* (bellus, gratus, acceptus) 36, 11. 40, 3. *dicoant* (abominatus) 70, 15? In his legendum *cho*, *chu*, *chw*, patet e scriptione *h* pro *ch* etiam in aliis: *gourhemen* (mandatum; alias *gourchemen*) 12, 11. *guelhy* (lavare; 104, 15 *guelchi*) 106, 26. Hodie scribitur *c'h*, *c'hou*: *c'houi* (vos), *c'houech* (sex), *c'houék* (dulcis), *c'houenn* (pulices; collect.).

H, CH in pluribus vocibus britannicis e primitiva *s* prodiisse, patet e dictis exemplis; easdem etiam e vetustiore *x*, obvia adhuc in nominibus gallicis, progressas alia quaedam

demonstrant. H et hic in media voce obtinet regulariter, CH in fine.

Cambrica exempla. H = *x* in medio: *dehou*, *deheu* (dexter, meridionalis; cf. Dexsiva dea Inscript., lat. *dexter*, gr. *δεξιός*, sanscr. *dakschin*, hibern. vet. *des*, *dess*): *ar parth dehou* (ad latus dexterum, meridionale) Lib. Land. 216. *llaw deheu* (dextera manus) Mab. 1, 275. *ehouyn*, *ehofyn* (expers timoris, intrepidus, compos. ex *ofyn* = hibern. *omun* et *eh*- = hibern. *és*-, *é*-, *ex*- in gallicis nominibus Exomnus, Excingillus etc.): *yn ehouyn* (intrepide) Mab. 3, 153. *kynehofnet* (aeque intrepidus) Mab. 2, 379. *ehouyndra* (intrepiditas) Mab. 3, 153. Quaeritur, num cum cambr. adj. *uchel* (altus; hibern. vet. *uasal*) combinari possint nomina vetusta Uxellodunum (oppid. gall.) Caes., *Οὔξελλον*, *Οὔξελλα* (oppida Britann.) Ptol.? *

CH = *x* in fine: *chwech* (in compositis *chwe*; = lat. *sex*, gr. *ἕξ*, germ. *saihs*, hibern. vet. *sé* = *ses* = *sex*, ut *és*- et *é*- = gall. vet. *ex*-) Mab. *crych* (crispus; cf. Chrixus, leg. Crixus, rex Bojorum, ap. Sil. Ital.) in comp. *penngrych* fq. in Mab. Addo voces terminatas a *ch* hodiernae linguae, quae eandem mediam etiam retinent in auctis et derivatis: *ych* (bos; sanscr. *uxan*, germ. *oxo*, *ohso*), plur. *ychain* (*ychen*: *rytychen*, Oxenaford, vadum boum, nomen cambricum civitatis Oxoniae in Mab. 3, 303), *llech* (locus absconditus), *llechu* (speculari), *llechiad* (speculator; cf. Lexovii Caes.), *llwch* (stagnatio; cf. *Λόξας*, Brit. fluv., Ptol., Luxovium, Galliae loc.), adj. *gwych*, *gwech* (laetus, hilaris; cf. *Οὐέξαλλα*, Brit. opp. Ptol.), *brych*, *brech* (nigellus, variegatus), *brychell* (salmo fario, piscis; cf. Brixia, Brixellum).

Cornica exempla: *dehoules* (gl. aprotanum, herba; cf. *θέξιμον*, aristolochia Gallis, ap. Dioscor. 3, 6, leg. *δέξιμον*, *δέξιβον*?), *huchot* (sursum) Vocab. In Pass.: *dyghow* (dexter), *ugh*, *ughell* (supra, altus) fq.

---

* An nomina Grajoceli, Ocelum Caes., *Ὀκέλον ἄκρον* (Oceli promontorium, Britanniae) Ptol.? Cum his tamen magis concordare videtur hodiern. cambr. subst. adj. *ogyl* (vigor, vigorosus). Concedendum autem, etiam hibernice alternare *ch* = *c* cum *s*, sive sit progressa ex *x*, sive primitiva, in vocibus *echtar* (extra, = *ectar*, cambr. *eythyr*), *echtarde* (externus; *es* = *ex*) Sg. *ochtar* (pars superior; *ós*, *uasal*), *ichtar* (pars inferior; *ís*, *ísil*, cambr. *isel*) Cr. 33c.

Armorica ejusmodi vox *ohen* (boves): provincia quae lingua Britonum *Pennohen* dicitur, latino vero eloquio caput boum interpretatur. Vita S. Pauli episc. Leonens. apud Armoricos, Boll. Mart. 2, 112. Porro *uhel* (altus), *chwech* (sex) fq.

J integra servata est in initio vocum britannicarum, nec alicui variationi subjecta. Scribitur in codicibus *i*, ut adhuc hodie, rarius *y*.

Cambrica: *iou* (jugum; hod. *iau*), *iob* (Jupiter), *iot* (pulsum) gl. Oxon. Ita et in codice Lichfeld. in margine (in Append. libr. Land. secundum imitationem) † *iudoni* (i. e. signum Judonis). In libro Landavensi ipso nomina propria virorum composita vel derivata a vocibus *iou*, *iud*, vel *jou*, *jud*, ut impressum est in editione: *Jouaf* 207. 250. *Joubui* 166. 205. *Joude* 254. *Judic* 141. 143. 148. *Judnerth* 176. *Judnoe* 167. *Judhail* 149. *Judguallaun* 157. *Judcant* 203. Scriptio codicis elucet e *uidon* (leg. *iudon*, *Judon*) 161. *Eliud* 138. 142. 196. In Mab.: *iarll ieuanc* (comes juvenis) 2, 20. 21. *iarlles*, *iarllaeth* (comitissa, comitatus) fq. *ieuhaf* (natu minimus) 1, 235. *iat* (facies) 2, 18. In medio *j* vix exstat; in fine forsan in terminatione *-ei* obvia in nominibus propriis virorum libri Landav.: *(Laun)gemei* 130. *Guidei*, *Guodei*, *Guoidei* 70. 71. 73. 217. *Tyfhei*, *Typhei*, *Tyfei* 109. 120. 123.

Cornica e Vocab.: *ieu* (jugum), *iein* (frigus), *iach* (sanus), *aniach* (infirmus), *yar* (gallina), *yeugen* (feruncus), *yorch* (caprea), *kytiorch* (capreolus), *iouenc*, *youonc* (juvenis). E Pass.: *yonk* (juvenis) 175, 3. 254, 3. Ibidem 207, 4 typis expressum *eyn* (frigidus) debebit legi *yen*.

Armorica e Buh.: *iechet* (sanitas) 46, 5. *iachet* (sanatus; impressa *jechet*, *jachet*; sed quamvis sint in imitatione primae paginae codicis *ioaeus*, *iust*, impressa sunt etiam *joaeus*, *just*) 130, 2. 200, 3. *yen* (frigidus) 40, 5. 95, 15. 92, 24. *youl* (voluntas): *hep youl* (invitus), *gant youl* (bono animo, libenter) 46, 13. 128, 1. 134, 6. Hodiernae voces: *iach* (sanus), *ien* (frigidus), *iar* (gallina), *iaouank* (juvenis).

V in dialectis britannicis mediam gutturalem *g* sibi praefigens formam induit GU in vetustiore, GW in recentiore scriptione.

Cambrica dialectus vetustior, quae nescit destitutionem in initio et medio vocum eandemque in fine solummodo interdum admittit (e. gr. in *m* et *g*), ubicumque est locus huic sono sive in initio sive in medio, dictam formam exhibet.

GU in initio vocum: *guarai* (scena), *guaroiou* (theatra), *guaroimaou* (theatra), *guas* (servus), *gueli* (cubile), *guerg* (efficax), *guin* (vinum), *guiannuin* (ver), *guillihim* (forceps), *guorimhetic* (argutus), *guoguith* (victus), *guobri* (sapiens), *guordiminnaul* (invitus) in glossis Oxoniensibus. In nominibus propriis libri Landavensis: *Gueir* 265. *Guern* 154. *Guerngen* 203. *Guernabui* 72. *Guernonoe* 205. *Guidoc* (*Guidauc* cod. Lichf.) 136. *Guidgen* 124. *Guinan* 140. 150. *Guinoc*, *Guenoc* 135. 177. *Guinnonui*, *Guennonoe* 170. 182. *Guallonir* 136. 141 etc. Post praepositionem, quae in recentiore lingua efficit destitutionem: *o guiannuin* (vere) in glossis Oxon.

GU inchoans voces, sed in medio ob compositionem: *clutgued* (strues), *enguedou* (exta), *ringuedaulion* (arcana), *doguohintiliat* (incedens), *diguolouichetic* (proditus), *diguormechis* (testatus est), *taguelguiliat* (silicernus, i. e. qui silens cernit) in iisdem glossis. Eodem modo in plurimis nominibus propriis obviis in vetustioribus codicibus: *Catguocaun*, *Catgualart*, *Tutgual*, *Brithguein*, *Gloitguin*, *Amguoloyt* in chronic. cambr. ed. in praef. ad Leg. p. IV. V. *Saturnguid* in cod. Lichfeld. *Auallguid*, *Helicguid* (i. e. malus, salix arbor) Lib. Land. 190. 217. *Matgueith* (i. e. bonum opus) 267. *Judguallaun* 157. *Catguistil* 157 etc. In medio vocum non compositarum: *egui* (diligentia? cf. p. 97, not.), *taguel* (silens), *petguar* (quatuor), *petguared* (quarta, fem.) in glossis Oxon. In libro Landav.: *eguic*, *ilgui*, *mingui* (nomina fluvior.) 69. 150. 152, in quo pro *gu* occurrit et inverse *ug* et pleonastice *ugu*: *Hiugel* (= *Higuel* nomen legislatoris, in chron. cambr. in praef. ad Leg.) 226. 246. *crucou leugirn* (nomen villae, paullo ante: *crucou leuirn* = *lewirn*, vulpium) 251. *Eugein*, *Yugein* (alias *Yuein*, *Ouein*) 213. 229, quod idem nomen est *Euguen* 196, *Auguinn* 236. *mynugui* (fluv., alias *mingui*, *mynui* = *Mynwi*) 187. Quae media *gu* in codice Leg. A., in quo regulariter destitutio jam obtinet, residua adhuc interdum reperitur: *a deguysso* (et eliget; alibi *teuuyssauc*, hod. *tywyssawg*, dux, e verb. *tywysaw*, ducere), *dyguedaf* (ultimus; alibi *dyue-*

daf), *neguyt* (recens; al. *neuuyt*) 1. 11. 11; 17; 2. 1. 66. Nutant tamen inter *gu* et *u* jam glossae vetustae Luxemburgenses: *doguorennam* (gl. profundo) et *douohinnom* (leg. *douorinnom*, gl. austum, i. e. haustus), *douolouse* (gl. depromis). *torguisi* (gl. fido) et *toruisiolion* (gl. fidis).

In fine autem vocum teneri non potuit *gu*, ne *v* quidem, sed soluta est in *u* in terminationibus praesertim *-au* et *-iu* vetustioris scriptionis, *-aw* et *-yw* recentioris saepius obviis. AU: *litau* (gl. Latium; i. e. Letavia) gl. Oxon. *llydaw* (Armorica) Mab. 2, 30. 206. 245. *Minau* insula in Vita S. Gildae (Nenn. p. 119). *Anau* (hodie *anaw*, harmonia, in nominibus propriis libri Landav.: *Anauoc* 156. *Anaugen* 194. *Anauued* fem. 123) aliaque ibidem nomina in *-iau*: *Eliau* 217. *Leliau* 153. *Teliau*, *Teiliau* fq. *Pepiau*, *Peipiau* 69. 72. In his *au* nec diphthongus *au* est, cujus vetustior scriptio semper *ou* vel *eu* (e. gr. *Chanao*, i. e. *Canau*, apud Gregor. Tur. 4, 4, *Morcenou* in libro Land. 136, subst. *keneu* Mab.), nec *a* producta, sed *av* soluta, cujus *v* restituitur accedente terminatione: *Lletewic*, *Lledewic* (*Glythmyr*, *Glythvyr* L.; = Litavicus Caes., e Letavia oriundus, quod esset glossis Oxon. *liteguic*) Mab. 2, 238. 239. 242. *Macliavus* Gregor. Turon. 5, 16. *Juniavus* Boll. Jul. 6, 584 (= *Magliau*, *Macliau*, *Juniau* ut supra dicta in *-iau*). Addo imper. *taw* (tace!) Mab. 2, 39, verbi *tewi* (tacere; cf. supra *taguel*, hodiern. *tawel*, silens) Mab. 2, 37. 224, et num. *nau* (novem) Leg., hod. *naw* e *nav*, *navan* (sanscr. *navan*). Terminatio -IU: *lisiu*, *lissiu* (= lixivium) gl. Oxon. *Cerniu* nomen villae et regionis: *Lann Cerniu* Lib. Landav. 69. 156. 157. *Cornubium* id est *Lancerniu* ibid. 182. Cornugallia quae postea dicta est *Cerniu Budic* ibid. 124. *Cernyw*, *Kernyw* (Cornubia, rectius *Cornivia*) Mab. 2 fq. *Mynyw* (n. propr. loci) Mab. 2, 242.

In recentiore lingua cambrica, inde a codice rubro, GW sequitur regulam mediae *g*, quae manet in statu primitivo, non destituto, solummodo in initio vocum, cum non adest causa infectionis destituentis. Exempla e Mab.: *ae gwallt*, *y gwallt hitheu* (caesaries ejus, feminae) 1, 17. 251. *yn gwassanaethu* (ministrans) fq. *lliw gwerthuawr* (color pretiosus) 1, 15. *sef y gwelei* (ipse videbat) 1, 14. *anniueileit gwyllt* (animalia fera) 1, 6. *kyfodi aoru-*

gum agwisgaw (surgere coepi et vestiri) 1, 6. *dim gwynnaf* (res maxime alba) 1, 4.

Inter exempla hucusque allata deest combinatio GUU, GWU, non obvia scilicet, vix in vocibus *gulan* (lana) gl. Oxon., *gwlat* (regio), *gwlyp* (madidus), quae potius ad combinationem gallicam vetustam *vl* redeunt, quam ad formam *vu* (cf. p. 65). Combinatio GUO, GWO in vetustioribus libris adhuc obtinet, e gr. in partic. *guo* (hibern. *fo*), *guor* (hibern. *for*) in vocibus *guobri*, *doguohintiliat*, *diguolouichetic*, *diguormechis* inter glossas Oxon., transit autem jam in GO, GU in subst. *gubennid* (gl. pulvinar; i. e. quod sub capite) inter easdem glossas, in nom. pr. *Catgocaun* in chron. cambr. ed. in praef. Leg. p. V (ibidem et *Catgollaun*, *Catgolaun* pro *Catguallaun*, quod tamen vix alibi), praesertim in recentiore lingua non solum in particulis *go*, *gor*, sed et alias, e. gr. in verbo *golchi* (lavare), *golchuries* (lotrix, e *gwolchi*, si conferuntur hibern. *folcaim*, et vetusta nomina Volcatius, Volcae; cf. p. 66) Leg. fq. Quae abolitio spirantis *w*, vel potius solutio in *o* et *u*, etiam intrat in combinationem GWE in vocibus praesertim multum usitatis, e. gr. *gwr* (vir; = *gur*, cf. *gurehic*, femina, in gl. Oxon., hod. *gwraig*, e *gwer*, hibern. *fer*), *gurth*, *gwrth* (praep.; = *vert*, lat. *versus*). Particula augmentativa gallica *ver*, in nominibus Vercingetorix, Vernemetum, aliisque obvia, in hodiernis compositis est *gwer-*, *gwr-* et *gor-*, ut jam in nomine regis Britannorum tempore invasionis Saxonum, qui in chronico quodam dicitur *Vertigernus*, in codicibus Gildasii et Nennii *Guerthigernus*, *Guorthigernus*, *Gurthigernus* (*tigern*, hod. *teyrn*, dominus). Obvia in libro Landavensi plurima nomina virorum composita *Guor-*, *Gur-*.

C o r n i c a e voces ab eadem spirante inchoantes extra statum infectionis prae se ferunt GU vel GW: *guan* (debilis), *guar* (collum), *guernen* (alnus), *guistel* (obses), *guisc* (vestimentum) in Vocab.; in Pass.: *gwan* (debilis) 53, 2. *gwesper* (vespera) 230, 1. *gwyn* (albus) 114, 1. *gwyls* (ferus) 206, 3. Quae tamen utraque scriptio non solum cum sequente *o* vel *u*, sed cum omnibus vocalibus potest transformari in GO, GU: *gols* (caesaries; cambr. *gwallt*) Vocab. *goyn* (vagina; cambr. *gwain*) Pass. 72, 1. *goys* (sanguis; cambr. *gwaet*) 45, 2. 58, 4. *guthyll* (facere; = *gwethyll*) 15, 4. 155, 4. *gustle* (spondere; cf. *guistel* supra) 249, 4. *gothevell* (to-

lerare; *guo-)* fq., adeoque *w* sine vestigio evanescit in vocibus *gew* (hasta; cambr. *gwaew*) 217. 218. 221. *gyw* (dignus; cambr. *gwiw*) 68, 4. 226, 2. Terminationis *-au* exemplum in Vocab., cui plur. formatur in *-ou, -eu,* est *genau* (os; cf. Geneva Caes.), quae tamen vox in Pass. 106, 1. 2 *gannow* (cambr. *genou ir pant,* os vallis, Lib. Land. 231) scribitur, terminata ut substantiva numeri pluralis. Et terminationis *-iu* idem nomen *Cornubium* locorum cambricorum, sed in orthographia cornica, notarii ut videtur cornici sec. 14: *Iscorney, Vghcorney* (Cornivium inferius, superius) Leg. et Consuet. Wall. in Registr. Caernarv. p. 153. 154. 202.

In armoricis scriptis vetustioribus neque in initio vocum neque in medio *gu* pro regula est, sed *w* (in codicibus procul dubio *uu,* ab editoribus transscripta *W, w, Vu, vu*): *Warochus* apud Gregor. Turon. 5, 16, et nomina frequentissima in chartulario Rhedonensi: *Wasbidoe* Mor. 304. *Penwas* 1, 53. *Wesilloc* Mor. 331. *Wiuhamal* Mor. 266. *Wiuhoiarn* Mor. 273. *Tanetwiu* 1, 6. *Winan* 1, 29. *Wincon* 1, 10. 2, 21. *Winlowen* 1, 16. *Wincalon* 1, 18. 2, 23. *Botwen* 1, 23. *Wallon* 1, 4. 20. *Riwallon* 1, 36. *Catwallon* 2, 18. 2, 20. *Roinwallon, Roiantwallon* 1, 1. 4. *Weroc* Mor. 331. *Wetenoc* 1, 20. 38. *Wetenmonoc* Mor. 268. *Winweten* 1, 11. *Pascweten* 1, 10. *Matwethen* 2, 15. *Catwethen* 1, 5. 2, 17. *Woletec* 1, 5. 6. 22. *Worethoiarn* 1, 35. 44. *Sulworet* 1, 5. *Catworet* 1, 4. 29. *Woionan* 1, 9. *Sulwoion* 1, 41. *Conwoion* 1, 1. *Wocon* 1, 29. *Rinwocon* 1, 21. *Judwocon* 1, 46. *Jarnwocon* 1, 30. 2, 23. etc.; *enepwert* (dotatio) 1, 49, ut in media voce ipsa *nowid* (novus), *owen* (nom. pr.; cf. p. 97, not.). In recentioribus adhuc etiam, in chart. Nannet. a. 1123 ap. Dom Mor. 1, 548: *Wenmened* id est montem candidum. Quamvis rarius, hinc inde tamen scriptio *gu* occurrit etiam in chart. Rhedon.: *Gueroc* (filius Alani ducis, qui ante dicitur *Weroc*, a. 888) Mor. 332. *Gueten* 2, 17. *Guethenoc* 2, 13. *Guethencar, Guethengar* 1, 2. 2, 13. *Guincalon, Guencalon* (a. 833) 1, 5. 6. *Guoletec* 2, 16. *Guoretan* 2, 16. In media voce: *Ritguoret* 2, 20. *Reitgualart* Mor. 310. *Iarngualllon* Mor. 340. *Guidgual, Tutgualus* Mor. 341. *Tutgual* (a. 1089) 2, 6. In aliis chartulariis ap. Dom Mor., in Kemperleg.: *Dungual* 374. *Pritgual* 432. *Clutgual* 465. *Tanguethen* 373; in Landevenec.: *Guethencar* 338. *Catguallon* 338.

enepguerth (dotatio) ap. Cours. 1, p. 424. *Plueu negued* (nova parochia) Mor. 379.

Solutio spirantis finientis vocem eadem ut cambrica colligi debet e voce *anau* frequente in nominibus compositis: *Anaumonoc* Mor. 331. *Anauhoiarn* 1, 48. 2, 31. *Anauweten* Mor. 331. *Anauworet* 1, 25. *Anaubechan* 1, 35. *Anaugen* 1, 43. 2, 14. *Rianau* 1, 15. *Dreanau* Mor. 265. *Doitanau* Mor. 267. *Balanau* Mor. 307. Simplex *Anau* 1, 48. Mor. 272.

In recentiore lingua armorica regula cambrica obtinet, in initio scilicet vocum extra infectionem GO, GU in Buh., GW in hodierna scriptione. Exempla e Buh.: *goall* (malum, error; hod. *gwall*) fq. *goas* (puer, servus), *goasoniez* (servitium) 6, 2. 54, 26. *goalen* (virga; hod. *gwalen*) 50, 3. 188, 14. *goez* (coram; cambr. *gwyd*, hibern. *fiad*) 124, 14. *goestlas* (spopondit; hod. *gwestl*, votum) 158, 14. *guelet* (videre) fq. *guell*, *guellaf* (melius, optimus; hod. *gwell*, *gwella*) fq. *guerches* (virgo; hod. *gwerch*) 18, 16. 22, 7. *guin* (vinum; hod. *gwin*) 70, 10. *guir*, *guirion* (verus, justus), *guirionez* (justitia; hod. *gwir*, *gwirionez*) fq. *guisquaff* (vestire; hod. *gwiska*) 26, 19. Residua et in medio interdum scriptio non destituta: *dieguy* (indiligentia) 72, 1. *eguit* (propter; alias *euit*) 12, 10. 34, 2. *Rigoal*, *Rigoall* (n. pr. viri) 162, 13. 15. 16. 166, 4. Terminatio *-yw* cambrica armorice hodie est *-eo*, e. gr. in nomine regionis Britanniae gallicae *Kerneo* (Cornubia).

Est etiam combinationis GWO eadem tractatio, ut cambrica. Obtinet quidem adhuc intacta in adj. *guobri*, *wobri* in nominibus compositis chartularii Rhedonensis, ut *Haelwobri* 1, 9. *Catwobri* 1, 9. 2, 31. *Breselwobri* 2, 31, etc., fit tamen jam *gu* in aliis: *Gulugan* 1, 2. *Gulchuenn* in Kemperl. ap. Mor. 431. 432. Particulae *gwer*, *wer* non obvia forma, sed tacta vocali per spirantem *uuor*, *guor*, *gor*, *gur*, *uur* in nominibus frequentissimis ita compositis. Exempla quaedam e chart. Rhedonensi: *Guorgomet*, *Worcomet* 1, 8. 12. *Wrcomet* Mor. 265. *Guorwelet* 2, 14. *Guorweten* 2, 17. *Worlowen*, *Wrlowen* 2, 23. 26. *Wrmaelon*, *Gurmahilon* Mor. 307. 339. *Uurwal*, *Uurcondelu*, *Uurvidoe* (in cod. procul dubio *uur-*) Mor. 275. 309. *Gurvili* 1, 8. *Wrbili* 1, 11. 19. 39. 40. *Gurwant*, *Wrwant*, *Wrhwant* 1, 49. 51. 53. *Gurgnou* Mor. 340. *Gurdiernus* (= Vertigernus) Mor. 116. *Gorloios* Mor. 515.

E chartul. Coriosop. et Kemperl. ap. Mor.: *Gorhezre* 378. *Gurserch* 456.

In recentiore armorica, inde a Buh. ut adhuc hodie, scriptiones *gou, gour* (= *gu, gur*) obviae pro *gwo, gwe, gwi, gwor, gwer: gouzaf, gouzaff* (tolerare; = hibern. vet. *fodam*) Buh. fq. *goude* (post, postea; cambr. vet. *guetig*, hodiern. *gwedy*) fq. *gousper* (vespera) Buh. 52, 1. *gouzout* (scire; cambr. *gwyd*) fq. *gourchemen, gourhemen* (mandatum; simpl. *quemen*) fq.

Spirantem eodem modo ut a britannice loquentibus esse tractatam a romanice loquentibus vel scribentibus, exempla docent jam sat vetusta, e. gr. *Gwodan* pro *Wodan:* Wodan adjecta littera Gwodan dixerunt. Paul. Diac. 1, 9, et, ni fallor, *Gulfila* pro *Wulfila* in vetustis scriptis. E quibus formulis gallica lingua hodierna tam *gu* (ante *e, i*) quam *g* (ante *a*) retinuit, utramque tamen pronuncians ut *g*, non solum in vocibus germanicis receptis sed etiam in latinis: *guerre* (bellum; *gwerra, werra*), *guérite* (med. lat. *guarida, guarita*, germ. *warte*, specula), *guée* (= *vadum, guadum*), *guise* (modus; germ. *weise*), *gaîne* (e *guaine*, cambr. hod. *gwain*, med. lat. *guainarius*, = vagina, vaginarius), *gâter* (med. lat. *guastare* pro vastare). In aliis latinis deest *g: verité* (veritas), *vin* (vinum).

I n f e c t i o n e d e s t i t u e n t e recentioris linguae *gu, gw* excussa *g* fit *u, uu, w*.

C a m b r i c e. 1. In initio vocum; *a*) in constructione, si adest causa infectionis: *yr weirglod, yr weirglawd* (ad pratum; *gweirgl.*) Mab. 1, 240. 242. *a weleist* (vidisti; *gweleist*) Mab. 1, 2. *b*) In compositis in initio secundae vocis: *Huwel, Howel, Heuuel, Hiuel, Hywel* (vet. *Higuel*, p. 149), scriptio nominis recentior et hodierna. *rinwedeu* (arcana; hod. *rhinwedd* compos. ut alia: *bronwedd*, prominentia, *tarwedd*, fermentatio; cf. vet. *ringuedaulion*) Mab. 1, 271. *unwisc* (una veste indutus; *gwisc*) Mab. 1, 250. E particulis *gwo* et *gwor*, quae fiunt *go* et *gor*, excussa *g* solummodo manet *o* et *or* in compositis recentioris et hodiernae linguae: *dyodeueint* (patientia; *dy-o-d.*, quod esset in vetusta lingua *do-guo-d.*) Mab., hodiern. *dyorfod* (victoria; *dy-or-f.*, quod esset vet. *do-guor-b.*).

2. In media voce: *tawel* (silens; vet. *taguel*), *petuuar, pedwar* (vet. *petguar*, quatuor), *ewin* (unguis), *newyd, newydd* (no-

vus) in Leg. Mab. et hodie. In fine vocum spirans jam a vetusta lingua destituta est et emollita (p. 150).

Cornice. In initio in constructione vel compositione: *rag y worthye* (ad eum venerandum; cf. *rag gorthye*, ad ven., 228, 2) Pass. 29, 2. *the wethyll*, *the wethell*, *the wuthyll* (ad faciendum; supra *guthyll*) 21, 2. 151, 4. 159, 2. *a worynnys* (interrogavit; *gorynny*, interrogare) 67, 1. *a wothevy* (tolerat; *gothevell*) 54, 1. *a worthebys* (respondit) 43, 1. 67, 3. 4, ita ut redeat *w* e formis *go*, *gorth*. *tebell was* (malus puer; *gwas*) 38, 3. *finweth* (finis; armor. *finuez*) 212, 4. In medio: *euuin* (unguis) Vocab. *nowyth*, *newyth* (novus) Pass. fq. *peswar* (quatuor) Pass. 190, 2. 241, 4.

Armorica exempla e Vita S. Nonnae, in qua exempla quaedam obviae servatae *gu* etiam in media voce, alia ejusdem destitutae in *uo* (= *uu*, *w*), *u*: *Riuoall* (supra *Rigoall*, *Rigoal* = *Riwall*) 150, 20. *dezuez* (dies), *finuez* (finis; compos. cum *guez*, cambr. hod. *gwedd*) 102, 18. 104, 5. *diuisquaff* (vestibus exuere; *guiscaff*) 10, 19. *euezhat* (vigilare) 90, 12. *neuez* (novus) fq. Hodierna scriptio *w* in initio, *v* in medio: *ar wirionez* (veritas; *ar* artic.), *nevez* (novus). E particulis *gwo*, *gwor* transeuntibus armorice in *gou*, *gour*, excussa *g* in compositione residua et hic *ou*, *our*: *diouganet* (praescriptus, praedictus; cambr. hod. *dyogan* = *do-guo-c.*) Bu. fq. *diouguel* (securus; cambr. *diogel* = *di-guo-c.*) 178, 4.

Mediae.

B D G. Formae primitivae in britannica lingua, ut sunt in alia quacumque, servatae in libris vetustis. Prius tamen alterationi obnoxiae mediae britannicae quam alia classis.

Cambricae mediae vetustioris dialecti inchoantes: *bis* (digitus), *buch* (vacca), *betel* (bulla), *bichan* (parvus); *di* (de), *do* (ad), *dur* (durus), *dihel* (deses); *gen* (obex), *gruiam* (suo) gl. Oxon. Quod intermediae in iisdem glossis sint jam alteratae earumque scriptio aspirata ob voces *mergidhaham* (evanesco), *helghati* (venare), infitiandum erit, et *h* in his, ut in *hinham* (patricius; hod. *hynaf*), quamquam posita post consonas, adnumeranda exemplis *h* superfluae supra allatis (p. 139). Nam dum

tenuibus apposita aspirationem regulariter significat *h*, in vetustissimis glossis ut adhuc hodie, nusquam alias apparet subjuncta mediis. Putandae ergo mediae expertes aspirationis in lingua cambrica, vetere et recente. Sunt autem in vetere lingua mediae, ut ceterae consonae, expertes etiam infectionis destituentis generaliter, ut patebit e sequentibus exemplis.

B cambrica intacta in initio vocum: *nom ir bleuporthetic buch* (gl. lanigerae templa juvencae) gl. Oxon. B intacta inchoans secundam vocem compositi: *laubael* (gl. secularia), *louber* (splendor), *morbran* (mergus), *guobri*, *guobriach* (sapiens, sapientior), *bronnbreithet* (*etinet*, volucres variegatae pectore) in glossis iisdem. *Colbiu* (n. pr. viri) in cod. Lichfeld. In libro Landavensi adhuc nomina composita cum *biu* (vivus), *bri* (auctoritas), *bran* (corvus), *bresel* (bellum), hausta procul dubio e vetustiore codice: *Joubiu* 163. *Judbiu* 175. 177. *Merchbiu* 154. *Edilbiu* 160. *Ilbri* 194. *Morbran* 191. 263. *Cinbran* 148. 264. *Cunbran* 142. *Conbran* fq. *Columpbran* 138. *Cenbresel* 221. *Conbresel*, *Combresel* 191. 202. *Cilbresel* 213. In medio et fine: *helabar* (eloquens), *gebel* (dolabra) in gl. Oxon. *trebou* (gl. turmae) gl. Lxb. *dir aballen* (ad malum; cf. Aballone, loc. Gall., in Itin. Ant.) Lib. Land. 161. *carn cabal* (cumulus lapidum Cabali, canis Arthuri) Nenn., secundum imitationem codicis sec. 10 in Mab. 2, 359. *camdubr* (n. fluv., i. e. curva aqua) cod. Lichf. in Append. lib. Land. p. 273.* *gilb* (foratorium) gl. Oxon.

D intacta in initio: *pa diu* (quid?). In initio secundae vocis compositi: *didaul* (expers), *guodeimisauch* (sustulistis), *guordiminnaul* (invitus). In medio et fine: *ladam* (caedo), *credam* (vado), *rinquedaulion* (arcana), *onguedou* (exta), *emedou* (aera), *edil* (tenuis), *nedim* (ascia), *grudou* (maxillae), *budicaul* (victoriosus), *med* (sicera), *bronnced* (bullo), *clutgued* (strues), *culed* (macies), *cared* (amor), *criched* (ruga), *celmed* (efficax), *estid* (sedile), *cemecid* (lapidaria), *gubennid* (pulvinar), *notuid* (acus). Omnia inter glossas Oxonienses.

---

* Vox in nominibus fluviorum et alibi obvia: flumen *Vernodubrum* (in Gallia Narbon.) Plin. 3, 4; *Dubra* (in Germania merid., hod. Tauber) Geogr. Ravenn. 4, 21. Etiam hibern.: fluvius *Dobur* Artbranani usque in hodiernum nominatus diem. Adamnani Vita S. Columbae, ap. Boll. Jun. 2, 207.

G servata in initio secundae vocis compositi: *digatma* (area, circus) gl. Oxon. *Urbgen* (nom. pr. viri; cf. Urbigenus pagus Caes. Inscript. Orell. 403 et Camulogenus Caes.) Nenn. p. 72. 73. *Sulgen, Signou* (nom. pr. virorum) in cod. Lichf. p. 273, ut alia plurima in libro Land.: *Anaugen* 194. *Morgen* 254. *Guidgen* 124. 141. *Catgen* 136. 140. *Guerngen* 203. 206. *Elgnou, Ellgnou* 192. 193. *Gueithgnou* (cf. *Gnouan* 171) 137. In media voce: *Regin* (n. propr. viri; cf. Reginum Itin.) Chron. cambr. vet. in praef. ad Leg. p. V. *Eutigirn* (n. pr. viri; cf. Tigurini) Libr. Land. 133. 136. 235. *Eutegirn* 136. *Maglocunus* (n. propr.; cf. Taximagulus Caes.) Gild. epist. (Nenn. p. 161). *torcigel* (gl. ventris lora), *mergidhaham* (evanesco), *guirgiriam* (hinnio), *orgiat* (caesar, qui caedit) in glossis Oxon. *Margetut, Margetud* (n. viri) Chron. cambr. Lib. Land. 118. 259. In fine: *guetig* (postea) cod. Lichf. app. lib. Land. p. 271. *boutig* (stabulum), *guerg* (efficax) gl. Oxon. *dou rig Habren,* id est duo reges Sabrinae, Nenn. p. 75.

Servatae ergo tres mediae cambricae in vetustioribus libris communiter. Jam in his tamen initia infectionis, ut in liquida *m* post *á* in vocibus *dauu*, *lau* (p. 131), licet etiam animadvertere in *b* et maxime *g* post vocales productas in fine praesertim: *iacou* (Jacòb) Cod. Lichf. app. L. Land. p. 272. *guobri*, *guobriach* (gravis, gravior, sapientior; simplex *Brii*, n. pr. viri, in libr. Land. 190, hibern. vet. *bríg*, valor, p. 26), *tru* (miser; hibern. vet. *tróg*) in gloss. Oxon. *ri* in nominibus compositis e. gr. *Judri* Cod. Lichf. *Clotri* Lib. Land. (= rìg, cf. p. 25. 115). Post brevem vocalem tamen *g* destituta jam in iisdem glossis in voce *ma* in compositis *guaroima*, *digatma* (= *mag*; cf. p. 5, not.). In codice Lichfeldensi (Append. libr. Land. p. 271, 1 et 2) obvium nomen viri *Gelhi* et *Gelhig*. Transsumta e latino, ut videtur: *iou* (= jugum), *corruui* (gl. corrigium, i. e. corrigia; *carrei* Mab. 2, 374, hod. *carai*) in gl. Oxon.

Armoricae mediae dialecti vetustae intactae in initio e. gr. nominum obviorum in chartulariis: *Bili* Rhed. 1, 7. *Bran* 1, 10. 19. *Bresel* Kemperl. Mor. 465. *Breselun* Rhed. 1, 24. *Datlin* Rhed. 2, 21. *Diles* ib. Mor. 271. 515. *Gleu* Kemperl. Mor. 432. *Gleudalan* Rhed. Mor. 307. *Gradlon* Mor. 265. In medio in nominibus vetustioribus: *Vidimaclus* (lege -magl.) Gregor. Tur.

9, 18. *Macliavus* (lege *Magliavus*, ut invenitur etiam in Greg. Tur. Histor. Francor. epitom. 77) Greg. Tur. 4, 4. 5, 16. 27. *Maglus Conomagli* filius in Vita S. Winwaloei ap. Boll. Mart. 1, 258. 15. *Catmaglus* ibid. 259. 13 (cf. p. 6. 121, not.). In fine in vocibus quibusdam *treb* (vicus), *nowid* (novus), in chartulariis vetustis: *Trebmoetcar* (chart. a. 834), *Treb Querman* (a. 865), *Trebetwal* (a. 829), *Trebhinoi* (a. 854; cum nominibus virorum) in chart. Rhed. 1, 4. 24. 42. 45. *Lis nowid* (a. 826) ib. 1, 14.

Haec tamen chartularia armorica infectionis jam majorem ambitum monstrant, quam glossae vetustae cambricae. Inveniuntur in eis quidem intactae interdum mediae, e. gr. in initio vocis secundae compositi: *Wobrian* Rhed. 1, 38. *Maenwobri* 2, 15. *Wrbili, Worbili* 1, 14. 19. 41. 2, 28. *Urbili* 1, 36. 41. *Arbidoe* Mor. 331. *Wasbidoe* Mor. 304. *Grenbidoe* 1, 54. *Eubodu* Mor. 328. *Tribodu* 2, 13. *Hobrit* Mor. 275. *Wenbrit* 1, 19. *Anaugen* 1, 43. 2, 14. *Wrgen* 1, 21. *Dergen*, *Dorgen* Mor. 332. 2, 26. *Ritgen* Mor. 273. *Festgen, Festgent* Mor. 293. 296. *Hoiargen* 1, 35. *Gurgnou* Mor. 340; saepissime tamen etiam infectae: *Gurvili, Wrwili* 1, 8. 40. *Maenwili, Maenvili* 1, 9. 39. *Haelvili* 2, 14. 16. *Ratuili, Ratwili* 1, 1. 3. 2, 16. *Aellifeu* 1, 7. *Aerviu* 1, 11. *Colveu (beu, biu)* Kemperl. Mor. 513. *Arvidoe* Rhed. Mor. 307. *Vurvidoe* Mor. 309. *Matwidoe*, *Matvedoi*, *Matuetdoi* M. 305. 340. *Catwodu* 1, 20. *Catuodus* Kemperl. Mor. 360. *Guenwreth*, *Guenvret* (fem., conjux Salomonis principis, chart. a. 869) 1, 50. *Derien, Dorien* 1, 2. 2, 26. *Derian* Mor. 339. *Urbien* (cf. cambr. *Urbgen* supra et *Urblon* Rhed. 1, 21. 47; = *Uryen* Mab. 2, 212) 2, 21. Mor. 304. *Festien* Mor. 300. *Ritient* Mor. 330. *Pritien, Pritient* Mor. 294. 307. *Haelnou* 1, 4. *Budnou* Mor. 272. *Arthnou* Mor. 307. *Cadnou* Landev. Mor. 338.

Infectae mediae in medio vocum: *Courantgen* (cf. hibern. vet. *cobir*, adjuvat, Wb., et Caburus Caes.?) Rhed. fq. *Kobbrantgen* Mor. 297. *Courantmonoc* Mor. 267. *Gleuchourant* Mor. 307. *Maelcat* (cf. supra *Catmaglus*) 1, 32. *Cunmailus* (= *Conomaglus* supra) 1, 25. *Arthmael* 1, 5. 2, 23. *Mailon*, *Maeloc* Mor. 264. 307. *Tiernan* (hibern. vet. *tigerna*, dominus) 1, 31. *Tiarnan* 1, 20. 2, 27. *Maeltiern* 1, 14. 2, 28.

In fine vocum, ubi servantur interdum intactae post vocales breves, e. gr. in supra dictis *treb, nowid*, in iisdem chartulariis

armoricis destituuntur mediae, ut in glossis cambricis, post vocales productas praesertim: *Jacu* (= Jacôb) Rhed. 1, 29. *ploi* (= plebs; in nomine *Ploilan*, in chart. a. 862, *plebs Lan, Laan* in aliis chartis) 1, 23. *pou* (pagus; in nomine *Poutrecoet* in chart. a. 833, "pagus trans silvam" 1, 50) 1, 5. *ri* et *bri, wobri* (= *rîg, brîg*) in nominibus compositis supra dictis (p. 116). Post breves tamen etiam destituitur *g*, e. gr. in voce *bro* (terra; cf. Brogitarus Cic., Allobroges Caes.) obvia in compositis nominibus bonorum vel pagorum: *Bronantcar* (a. 833) Rhed. 1, 8. pagus *Broweroc* (a. 832 "patria Gueroci" Mor. 339) 1, 20. *Bronaril* (a. 867) 1, 22. Porro *b* in chart. Landev. in nominibus vicorum: *Tref Wilermeam, Tref Harthoc* (= *treb*) ap. Cours. 1, 423 et, ut videtur, etiam in chart. Rhed. in nominibus compos. *Worgou, Riworgou* 2, 14. *Worgouan* (cf. *(Ran)gof* ibid. 2, 26; cambr. *gof*, faber, et nom. gall. Gobanitio Caes.) 2, 19.

In recentiore demum lingua britannica, tam cambrica, quam cornica et armorica, infectio destituens mediarum omnino perfecta est et latius patet quam in aliis consonis. Status primitivus in initio solummodo vocum tenetur, si non adest causa infectionis, vix in medio vel fine, excepta forsan *g* in combinatione *ng*. Hac autem infectione mutatur B in eosdem sonos, ut *m*, in *f, u* vel *v*, in positione interdum in *w*. D infecta cambrice scribitur *dd*, cornice *th*, armorice *z*. G destitutione in media voce in positione fit interdum *i, y*, communiter autem omnino omittitur, vel mortificatur, in quocumque loco. Quam obliterationem interdum et duae aliae mediae, *b* et *d*, patiuntur in medio et fine vocum.

B cambrica destituta in initio vocum, si adest causa infectionis (regulae infra), ubi scriptio solita in codicibus est *u*: *ir urenynes* (reginae, dat.; *brenynes*) Leg. *y uaraf* (barbam ejus) Mab. 1, 7. 18. In initio secundae vocis compositi: *anuonhedigeid* (ignobilis; *bonnedig*, nobilis) Mab. 1, 260. In nominibus propriis compositis *-biu, -bud, -bran, -brit* etc. jam liber Landavensis nutat interdum in recentiorem scriptionem: *Conuiu* 169. *Catuud* 191. *Conuran* 69. 73. 158. (cf. *Moruran* Mab. 2, 206). *Sulurit* (*Sulbrit* 229) 267. *Conurit* 159. Addo vocum compositarum, quae supra allatae sunt, veterum formas hodiernae linguae: *llawfwyall* (securis manualis; vet. *laubael*), *lleufer* (splendor; vet. *louber*,

lleuver Mab. 2, 42), *morfran* (mergus), *gofri* (praeminentia; vet. adj. *guobri*), *bronfraith* (pectore variegatus).

In medio vocum alternant *f* et *u*, interdum et *v*: *dufyr* (aqua) Lib. Land. p. 113. *dwfyr* Mab. 1, 4. 5. 2, 213. 246. *dwuyr* 2, 42. 208. *dyfyr* 3, 302. *dwfr* 1, 13 (supra *dubr*; cf. med. lat. *dovra*, fossa, locus, ubi est aqua stagnans, vulgo *douvre*, ap. Carpent.), plur. *dyfred* (aquae, fluvii) 3, 302. In libro Landav. *Gafran* (n. viri, ibidem 150. 172. 178 *Gabran*) 171. *Auallguid* (n. viri) 217. *auallen* (malus, supra *aballen*) 197. *aualeu* (poma) Mab. 1, 237. *Cauall* (nomen canis Arthuri; supra *Cabal*) Mab. 2, 22. 239. *kefyn* (tergum; cf. Cebenna mons) Mab. 1, 37. *trachefyn*, *tracheuyn* (retro) Mab. fq. In positione: *Eruic* (n. viri; ibid. 115. 193 *Erbic*) Libr. Land. 153. 154. Rariores sunt scriptiones *fu*, *fh*, *ff*: *dufuyrguyr* (aquatici viri) L. Land. 121. *arafhau* (quiescere; adj. *araf*, mitis, placidus, cf. Arabo fluv. nom.) Mab. 2, 381. *dyffrynn* (vallis; e *dwfr*) Mab. 1, 6. *caffel*, *kaffel* (sumere; *cavail*, sumtio, captivatio, Lib. Land. p. 113. hibern. vet. *gabál*) Mab. 2, 199. 222. 246. Rarius etiam excutitur *b* in media voce: *cael* (sumere) Mab. 2, 218. 246. *key*, *kehy* (sumes, accipies: *aminneu agey*, et accipies me. *ti a gehy*, mox ante: *titheu a geffy*, tu accipies) Mab. 2, 219. 221.

In fine scriptio solita *f*: *tref* (vicus) Mab. 1, 20. *cledyf* (gladius; hibern. vet. *claideb*) Mab. fq. Hodierna vox *gylf* est e vet. *gilb*, foratorium, gl. Oxon. Saepius hoc loco ob positionem media solvitur in *u*, *w* (ut *enw*, nomen, ex *enm*): *maru* (mortuus; hibern. vet. *marb*), *taru* (taurus; hibern. vet. *tarb*) Leg. 1. 35. 12, 13. *marw* Mab. 1, 16, ut hodie *marw* (mortuus). *delw* (imago; hibern. vet. *delb*) Mab. 1, 15. 2, 241. Omnino obliterata *b*: *tu* (latus; hibern. vet. *tóib*) Mab. fq. *du* (niger; hibern. vet. *dub*): *guern du*, *nant du* Lib. Land. 182. 247, *du* Mab. fq. hodiern. *ffa*, *ffaen* (= faba).

D cambricae infectae scriptio hodierna solita est *dd* (Owenus in lexico *z* armoricam adoptavit), quae scriptio etiam in codicibus obvia est, quamvis in his infectio etiam alio modo, saepius etiam omnino non significetur. Scriptio *dd* in Vocab. 10[a]: *meddou*, voce supra scripta jam a vetusta manu supra aliam formam ejusdem *medu* (gl. medum), et in Registri Caernarvonensis (e sec. 14) partibus iis, in quibus orthographia cambrica obtinet (in aliis enim

cornica dominatur): *Bleddyn* (nom. viri, corn. *Blethyn* p. 1 sqq.) p. 93 sqq. *Jarddur* (alibi *Yarthur*) p. 109. 110. 111. *Moriddik* (al. *Morithik*, Pass. 77, 1. 232, 4 *morethek*, sollicitus) p. 100. *Boteridd*, *Beddegroes*, *Penhyddgen*, *Moweddus*, *Llechiddiawr* (nomina locorum) p. 257. Opus inscriptum Mabinogion, continens praecipuas codicis rubri narrationes, expressam typis etiam exhibet *dd*, e. gr. 1, 1: *ydoedd yn eisted* (erat sedens), et 1, 2: *ydoedd yr amherawdyr* (erat imperator), *adrythyll oeddwn* (audax eram); sed in imitatione codicis addita legitur nonnisi *ydoed*, *oedvn*. Obvia eadem *dd* in sequentibus, forsan et aliis locis (utrum sit e typothetarum vel scriptorum arbitrio, an e codice ipso quaeritur ergo): *mi a wyddwn* (sciebam) 2, 198. *ny wyddynt* (nesciebant) 3, 268. *byddaf* (ero) 3, 197. *cerddeu* (cantus, carmina) 2, 201. *cerddawr* (operarius, mox *cerd*, opera) 2, 201. *Kaermyrddyn* (n. pr. oppidi) 3, 271. *ynddaw* (in eo) 3, 143. *yrddaw* (propter eum) 2, 203. 3, 159. *yr wedd* (modus, forma, via) 3, 9. *neuadd* (aula) 3, 269. In aliis locis *dh: nodho* (propitius erit) 2, 228. *rodho* (det, dederit) 2, 28. 3, 193. *rodhom* (dederimus) 2, 203. *rydhau* (liberare), *rydhaa* (libera), *rydhaf* (liberabo; hod. *rhyddaf*) 1, 22. 3, 160. *rydhaer* (liberatur) 3, 196. Alias notationem infectionis omnino intermittit codex ruber: *ymdidan* (discursus, narratio; hod. *ymddyddan*), *cledyf* (gladius; hod. *cleddyf*), *med* (medum; hod. *medd*), *rud* (ruber; hod. *rhudd*) fq. etc. In codice Leg. A obvia *dh*, *h: emdhihan* (= *ymdidan* Mab.) 2. 11. 48. *grahur* (hod. *graddwr* e subst. *gradd*, gradus) 1. 24. 11. *yhi* (= *ydy* Mab., hod. *yddi*, ei, ad eam) 2. 1. 9. Interdum *d* omnino deest: *en anilis* (insecure; sequitur mox in eodem loco *en dilis*, secure) 2. 6. 17; 31. *roy* (dare), *aroes* (dedit; alibi *rody*, *rodes*) 1. 25. 3; 2. 10. 2. Obliteratae *d* exempla etiam in Mab.: *dielw* (deformis; *di-delw*) 2, 17. *mi athroessum* (darem te) 3, 145. *llas* (cecidit, occisus est; = *lladdas?*) 2, 244. 245. *y mywn* (*y meun* in libr. Land. 113, in medium; hibern. vet. *inmedón*) fq. Addo hodiernas formas quarundam vocum veterum, quae supra allatae sunt, derivatarum in *-ed*, *-id: culedd* (macies; vet. *culed*), *caredd* (amor; vet. *cared*), *crychedd* (ruga; vet. *criched*), *efydd* (aes; vet. *emed*), *cyfegydd* (lapidaria; vet. *cemecid*), *gobenydd* (pulvinar; vet. *gubennid*), *celfydd* (industrius; vet. *celmed*), *nydwydd* (acus; vet. *notuid*).

G cambrica destitutione perit, tam in initio vocum, si adest causa infectionis, quam in medio et fine, in positione aeque atque extra positionem. In initio: *aorugam* (coepi; mox: *ae gorugant,* et eum coeperunt, exuere, ubi deest causa inficiens) Mab. 1, 4.

In medio et fine tenetur in sola positione NG; in aliis magis vel minus obliterationi obnoxia est. Transit in Y in positionibus LG, RG in medio vocum, in initio vocis secundae compositi etiam post alias consonas: *Grudyen* (n. pr.) Mab. 3, 98. *Sulyen* (= *Sulgen*), *Uryen, Moryen* (nomina virorum) Mab. 2, 206. 212. 390. *aryant* (argentum) Leg. 1. 3. 1. Mab. 1, 4. *aryanneit* (argenteus) Mab. 3, 264. *taryan* (pelta, scutum; lat. med. *targa, targia, targonus,* major targa, *targeta,* targa minor, ap. Cangium) Mab. fq. In aliis tamen etiam in medio deficit omnino, ut in fine: *Judnou* (cf. supra compos. *-gnou*) Lib. Land. 70. 74. 165. *Gwydneu* (nomina virorum) Mab. 2, 210. 223. *Maredud* (= *Margetut,* supra) Mab. 2, 371. *mererit* (margaritae) Mab. 2, 218. 3, 266. Addo voces hodiernas: *gweryru* (hinnire; vet. *guirgiriam,* hinnio, gl. Oxon., deriv. e *guerg?* cf. p. 14, not.), *merydd* (subst. debilitas, adj. flaccidus, e vet. *mergid,* unde verb. denom. *mergidhaham*, gl. evanesco, i. e. flaccesco, in gl. Oxon.), *hela, hel* (venari; cf. *helghati* gl. Oxon., hibern. vet. *selg*).

Extra positionem in medio et fine semper deficit in recentiore lingua. In medio: *bwa* (arcus; hibern. hod. *bogha*) Mab. 1, 3. *mael, mail* (= *magl*) in nominibus virorum compositis supra dictis (p. 121). *mais* (campus) Lib. Land. 152, *maes* (= *magis, mages,* cf. p. 5, not.) Mab. fq. Vocalis *i* alterari solet excussa *g*: *Breit* (Brigita) Lib. Land. 225. 263. *ateilwyt* (aedificatus est; e *ti* domus) Mab. 3, 95. *teulu* (familia; *telu* in cod. Juvenci Cantabr., hibern. *teglach*) Leg. Mab. fq. *tern* (hod. *teyrn*, dominus) in nominibus compositis: *Etern* Lib. Land. 240. *Edern* Mab. 2, 19 (cf. *Aerthirn* L. Land. 142. *Edyrn* Mab. 2, 23, et supra dicta comp. *-tigirn*). Ideo et vocem *breenhin, breeninn, brennhin, brennin* (rex; hod. *brenin*) in libr. Landav. p. 113 licet restituere in *brigentin* ex adj. *bry* (altus; cf. p. 101), atque subst. *breint* (privilegium) in eodem loco nec non supra dictum nomen *Breit* in *brigent, brigit* e subst. *bri* (hibern. *brig*, p. 26. 115) cum producta vocali, ob quam in duobus aliis locis ejusdem privilegii ecclesiae Landavensis adhuc scribitur *bryeint*. Abolitae *g* in fine vocum exempla quaedam:

da (bonus; hibern. vet. *dag*) fq. *ffa* (fagus; *ffawyd*, fagus arbor) Mab. 1, 29. *ty* (domus; hibern. vet. *teg*) Mab. fq. *to* (agmen, copia, numerus; cf. Togius, Togia Inscr. Stein. 434. Togitius Stein. 324. Togirix Orell. 347. *Τογόδουμνος* Dio Cass. ed. Reim. p. 957) Mab. 2, 17. 65. *ffo* (fugere) Mab. 1, 13. *tru* (miser; hibern. vet. *trôg*) fq.

B infecta cornica ut armorica scribitur *v, u, f, ff.*

Cornica in initio in constructione: *ran vras* (pars magna), *nerth fras* (vis m. *bras*) Pass. 38, 2. 138, 4. *na ylly fewe* (non posset vivere; *bewe*) 204, 1. *may vo, may fo* (ut esset) fq. In mediis vel extremis vocibus: *lauar* (sermo, locutio), *gauar* (capra, capella), *auallen* (malus), *gof, gofail* (faber, officina), *barf, baref* (barba) in Vocab., in quo etiam adhuc *duv* invenitur pro solito *du* (niger). Exempla e Pass.: *lavar* (verbum, locutio) fq. *avell* (pomum) 6, 3. 152, 4. *gof, goff, goyff* (faber) 154, 2. 155, 1. 156, 2. Soluta *b* in medio vel fine in positione in *u, w, ow: dour, douer* (aqua) Vocab. *dour* Pass. 219, 1. *dowr, dower* 45, 3. 58, 4. 211, 1. *marow* (mortuus) 215, 4. *tarow* (taurus) 2, 2; vel obliterata omnino, praesertim extra positionem: *dúr* (aqua), *chein* (dorsum; cambr. *kefyn*), *plui* (= *plêb*, plebs, parochia) Vocab. *clethe* (gladius) Pass. 51, 2. 71, 1. *tre* (vicus) 27, 2. *tu* (latus) 105, 3. 162, 2.

Armorica in initio vocum, si adest causa infectionis, *v: ez ve, ez vezo* (formae verbi substantivi, extra infectionem *be, bezo*) fq. *ez veo* (cambr. *yn uyw; beo,* vivus) Buh. 32, 11. In medio et fine: *lauar* (loquere, imp.) 2, 8. 74, 6. 7. *cafaf* (sumo, invenio) 22, 6. *caffout* (invenire) 4, 25. *leiffriou* (libri) 118, 10. *clezef, clezeff* (gladius) 90, 10. 152, 3. Soluta in positione in fine: *maru* (mors) 10, 3. 40, 5. Emollita vel excussa tam in medio quam fine: *diaoul* (diabolus) 86, 6. *saouzan, souzan* (cura) 4, 16. 38, 21. *soezet* (perturbatus; cf. 4, 13 *sebezaff,* turbari) 4, 9. *douetaf* (dubitare) 64, 8. *doetancc* (dubitatio, dubium) 30, 8. *dour* (aqua) fq. *quein* (dorsum; cambr. *kefyn*) 12, 18. *du* (niger) 32, 4. 192, 20. *ploe, ploue* (plebs, vicus, parochia) 108, 11. 158, 12. *tu* (latus) 72, 10. Hodiernae scriptiones *v, f: da veva* (ad vivendum; *beva*), *kavout, kafout* (invenire) vel et excussa *b kaout.*

D infecta cornica scribitur *th*, armorica *z.*

Cornica *th* in initio in positione infectionis: *drok then* (malus vir) Pass. 192, 1. 259, 4. *te then* (tu homo! *den*) 144, 1.

the thu (ad deum) fq. *gothevell* (tolerare; = *go-d.*) fq. In media vel extrema voce: *hetheu* (hodie; cambr. *heddyw*), *bothar* (surdus; cambr. hod. *byddar*), *blithen* (annus; cambr. *blwyddyn*, hibern. vet. *bliadan*), *barth* (tubicen, mimus; i. e. bardus, cambr. *bardd*) in Vocab., in quo tamen et *dh*, in finiente voce *d* adeoque *t* occurrit: *medhec*, *medhecnaid* (medicus, medicina), *neid* (nidus), *scuid* (scapula; cambr. hod. *ysgwydd*), *ford* (via), *guit* (arbor; cambr. *gwydd*, hibern. vet. *fid*), *guit* (auca; cambr. *gwydd*), *det* (dies; cambr. *dydd*), *menit* (mons; cambr. *mynydd*). Contra *th* sola dominatur in Pass.: *Ethow*, *Ethewon* (Judaeus, Judaei) fq. *bothar* (surdus) 25, 2. *lethys* (caesus; cambr. vet. *ladam*) 49, 4. *cuthe* (celare; cambr. hod. *cuddiaw*) 170, 2. *clethe* (gladius) 51, 2. 71, 1. *gueth* (arbor) 16, 2. *dyth* (dies) fq. *cleth* (sinister; cambr. *cledd*) fq. *scoth* (humerus) 162, 3. 205, 3. *meneth* (mons) 16, 1. *deweth* (finis; cambr. *diwedd*) 40, 4. 166, 4 etc. In positione: *forth* (via) 15, 4. Abolitae *d* infectae exempla, e Vocab.: *reu* (gelu; cambr. *rhew*, hibern. vet. *réud*, gl. gelu, Sg., gael. *reodh*); e Pass.: *ro*, *rohow* (donum, dona) 215, 2. 251, 3. *a roys* (dedit) 23, 4. *mab Davy* (filius Davidis) 197, 2.

Armorica *z* pro *d* infecta num sit jam in chartulario Rhedonensi, in quo *Hedre*, *Budic*, *Bled*, *nowid*, et alia exempla adhuc servatam *d* monstrant, dubitare licet, quamvis occurrant cum *z*: *Suzannus* 1, 21. 41. plebs *Arizac* 1, 35. 47. plebs *Clarizac* (mox plebs *Claviciaca*) Mor. 307. *Muzin* Mor. 300 (*Mutsin* 1, 2). *Puz* 1, 21. Obvia enim *z* et alias pro aliis sonis, e. gr. pro *s* jam in eodem Rhed.: *Mezetus* (ibidem *Mesetus*) Mor. 311, et in chart. Coriosop.: *Brizac* (mox ante *Brisac*) Mor. 378, ut hodie quoque, e. gr. *azen* (asinus), *braz* (magnus; secundum Legonid., pro quibus rectius *asen*, *bras* ap. Dum.); pro *th*: *Guezen*, *Guezenec*, (*Wethen*, *Wethenoc* in chart. Rhed.) ibid. Prima certa exempla, in quibus *z* pro cambrica *dd* obtinet, sunt seculi undecimi ex eodem chartulario Coriosopit. ap. Mor. 378: *Juzeth* comitisse (*Judith*), villa *Gorhezre* (i. e. *Treb G.*, vicus Verhedri; n. pr. viri *Gurhedr* chart. Kemperl. Mor. 366, cf. *Kalanhedre* Rhed. 1, 2. *Hedremarhoc* M. 339), *Ploenevez* (plebs nova; *nevez* = *nowid* in chart. Rhed.). Exempla e Buhez; in initio vocis secundae compositi: *gouzaf*, *gouzaff* (tolerare; cambr. hod. *goddef*, hibern. vet. *fodam*) 40, 5. 94, 8. In medio vel fine in positione: *querzet* (per-

gere; cambr. hod. *kerdded)* 2, 6. 194, 11. *urz* (ordo) 176, 10. Extra positionem: *lazaff, laziff* (occidere) 10, 8. 86, 4. *nezaff* (nere; cambr. *nyddu)* 168, 17. 172, 20. *gouzout* (scire) 18, 19. *bouzar* (surdus) 154, 10. *cuzet* (occultare) 42, 8. 46, 15. *clezef, clezeff* (gladius) 90, 10. 152, 3. 10. *prezec* (praedicare) 8, 17. *heizes* (cervi; cambr. hod. *hyddod)* 30, 19. *neuez* (novus; cambr. *newydd)* fq. *neuezhat* (renovare) 14, 2. *badez* (baptisma), *badezaff* (baptizare; cambr. *bedyddyaw)* 52, 6. 98, 17. *guez* (modus; cambr. *gwedd)* in compos. *-uez: dezuez, finuez* fq. *guez* (arbor) 94, 14. *goez* (coram; cambr. *gwydd)* 124, 14. *bez* (sepulcrum; cambr. *bedd)* 12, 2. 146, 18. *dez* (dies) 102, 18. *fez, feiz* (fides) fq. *bleiz* (lupus; armor. vet. *bled)* 30, 19. *bloaz* (annus) 2, 9. Interdum *s* obvia pro *z: gousoch* (scitis) 40, 12. *alhuesou* (claves, plur. *alved,* clausura, Vocab.) 180, 11. *diuesaf* (ultimus; *diuez,* finis, 102, 16) 102, 18. *fes* (fides) 202, 11; vel etiam *cc* (leg. *z, s*): *scoacc* (humerus; cambr. hod. *ysgwydd,* corn. *scoth)* 172, 10. Abolita *d* in medio et fine: *kaer* (pulcher, decorus; cambr. vet. *cadr,* gl. decoreo, gl. Lxb., cf. deo Belatucadro Inscript. Orell. 1965) Buh. fq. *ra roy* (det), *royf* (dat), *roet* (datus) 16, 4. 78, 8. 18. *cruel* (crudelis) fq. *Devry, Davy* (David) fq.

G tam cornica quam armorica infectione perit, ut cambrica.

Cornica inchoans vocem in constructione, si adest causa inficiens: *len a ras* (plenus gratia; *gras)* Pass. fq. *the Alyle* (ad Galilaeam; sed 256, 2 *the Galyle)* 258, 1. *y a armas* (clamaverunt; *garmas)* 42, 4. Media vel finiens *g* magis tegitur positione: *argans* (argentum), *helhvur* (venator), *helhiat* (persecutor; cf. cambr. vet. *helgha)* Vocab. *arghans* (argentum) Pass. 16, 2. 103, 2. *burges* (burgensis, castrensis) 214, 1, quamvis est etiam *arluit* (dominus), *arludes* (domina) Vocab. *arluth* (cambr. *arglwydd)* Pass. fq. et *el, eyll* (ex *angelus)* Pass. 13, 2. 254, 3. 255, 1. Extra positionem autem evanescit omnino: *guein* (vagina), *maister* (magister), *streil* (strigil) Vocab. *mester* (magister) Pass. 60, 4. *migtern* (rex; = *-tegirn)* fq. *lu* (agmen; hib. vet. *slóg)* 163, 3. *tru* (miser) 246, 2.

Armorica in initio vocis, si adest causa infectionis: *ez rahen* (facerem; *grahen)* Buh. 20, 5. In medio tuetur positio, e. gr. RG: *argant* (argentum) Buh. 10, 20. 26, 3, nec semper quidem, cum sit *ael, el* fq. ex *angelus.* Atque hodierna lingua inficit *g* in

eadem voce *arc'hant,* quae *c'h* adeo obtinet pro infecta *g* in initio vocum. Inchoantes voces extra infectionem pro *g* scriptionem *gu* exhibent in Buh.: *ne guallaf* (non possum; lege *gallaf*) 56, 13. *mar guellomp* (si possumus; *gellomp*) 86, 4. *maz guillif* (ut possim) 44, 12. 19. *gueluet* (vocate; leg. *geluet*) 156, 26. *guenou* (os; l. *genou*) 66, 2. 166, 15. *guer* (vox, verbum; *ger*) fq.

Deletae *g* destitutione in medio et fine exempla e Buh.: *maes* (campus) 28, 17. *dleaf* (debere), *dleet* (debitus) fq. *dlehemp* (debemus; cf. hibern. vet. *dliged*, debitum) 22, 15. *ti, ty* (domus) fq. *bro* (terra) fq. *tru* (miser), *truez, truant* (miseria) fq. E latino transsumta: *renaff* (regnare) 78, 3. *reol* (regula) 20, 16. 142, 5. *sin* (signum) 120, 3. *din* (dignus) 82, 13.

Excussarum mediarum, praesertim *g*, in vocibus et nominibus gallicis occurrunt jam vetusta exempla apud scriptores terrae continentis. Nolim quidem urgeri apud Hesychium: λειούσματα ἢ λεγούσματα εἶδος καταφράκτου. Γαλάται, ed. Alberti 2, 442, vel nomen Tolistoboji apud Livium, quod Plinio et Graecis est Tolistobogi, Tolistobogii, cum male audita haec esse possint a peregrinis. Certiora sunt exempla voces gallicae *vertragus* et *leuga*. Qui dicitur apud Martialem 14, 200: *vertragus* acer (ut legitur in codicibus, in editis male *vertagus*), *a* recte correpta ob compositionem e rad. *trag* (p. 6 et 45), quocum bene concordat Arrianus de venatione, cui memorantur ποδώκεις κύνες οὐέρτραγοι ἀπὸ τῆς ὠκύτητος, cap. 3, est quidem jam apud Gratium in Cynegetico *vertrâha*, sed minus accurate ob *a* productam et *h* pro *g*. Ubi autem iterum auditur vox, inde a legibus, Salica, Burgundica, in glossis medii aevi, occurrunt formae *veltra, veltraus, veltris, veltrix, velter* (gall. hod. *viautre;* cf. Cangium s. v., et Graffii thes. ling. germ. 1, 626), deleta ergo *g*, et *r* mutata in *l*. Quae mutatio communiter recepta, cum sit etiam in Vocab. *guilter* (gl. molossus) 9[a], orta videtur ex assonantia cum adj. *gwyllt* (ferus), cum contra germanice cum *n* pro *r* vel *l* factum sit *wint* (ventus; *windhund*, cf. Graff. l. c.). Vox *leuga* in Itin., Inscriptt., ap. Ammian., Jornand., λεύγη ap. Hesychium (*leuca* in recentioribus libris minus recte procul dubio) est *leua, lewa*, excussa *g*, apud scriptores medii aevi, jam apud Bedam, in polyptycho Irminonis (ineuntis sec. 9.), ut armorice *leo, lew* (cf. Cang. s. v.). Addi potest *striga* (venefica mulier;

cf. lat. *strix, strigis*, ulula, harpyia, unde scriptio *strica* est ut *leuca*) in glossis, *stria* in lege Salica; item canis *Segusius*, a gallica gente denominatus, apud Arrianum et in lege Burgundica, qui in lege Salica et Alamannorum dicitur *Seusius* (unde germ. vet. *siuso, suso*, ut bene me monet Hauptius). Est quidem oppidum alpinum *Segusio* apud Plin. (3, 17) et in Itin., sed apud Plinium populi *Secusses, Secusiani* liberi (3, 20. 4, 18; cf. hibern. vet. *sechim*, sequi), quam ob rem haec vox inter tenues possit referri. Exempla porro recentiora excussae non solum *g*, sed etiam aliarum mediarum, non infrequentia: *teula* (= tegula), e quo *teuleria* (tegularum officina, unde nomen palatii Parisiaci *Tuilleries*) in charta a. 1322 ap. Cang., *tulerius* (teg. fabricator) 1352, *merlare* (hod. gall. *marler*, agros merla, seu marga, margila stercorare), *meala, mailla* (= *medala* 1132, minutioris monetae species) a. 1144. 1159, *Savoia* (= Sabaudia) in chartis ap. Cang. Hodiernae gallicae linguae exempla: *Loire* (Liger), *lieue* (leuga), *Cahors* (Cadurci), *Caen* (Cadomum), *moyen* (medianus), *demi* (dimidius), *croire* (credere), *boire* (bibere).

Infectionis nasalis britannicae, qua pereunt mediae *b* et *d* in positionibus nasalibus MB et ND, sive potius assimilantur, initia inveniuntur jam vetustiora, e. gr. in cambricis vocibus *am* (circum), *cam* (curvus) in compositis *amlais, amgnaubot* inter glossas Oxonienses, *camdubr* in codice Lichfeld., in adj. plur. *cronion* (gl. assiles; i. e. rotundi) gl. Lxb., et in formis armoricis *guin, win, guen, wen* (albus, alba), obviis in nominibus compositis frequentissimis in chartulario Rhedonensi, quibus subjacent vetustiores *amm, amb, camm, camb, cronn, crond, guinn, guind, guenn, guend* (cf. p. 75).

Infectio nasalis cambrica. 1. In initio vocum, si adest causa inficiens, id est *n* praecedens particularum *an, con, cyn, yn*, quibus accedit pronomen possess. *vy*, sive extra compositionem in constructione sermonis, sive in compositione in initio secundae vocis, e. gr. *cymwt* (districtus) Mab. 2, 372, quod in chartulario Rhed. est adhuc *combot*. Exempla in sequente capite sub IV. conson. cambr.

2. In medio et fine vocum scriptio simplex *m* pro originaria *mb* solita est, ut jam in vocibus *am, cam* vetustiorum glossarum: *amyl* (multus, numerosus; hibern. vet. *imbde, imde*, p. 75) Mab. 2, 64. *Amyr, Amir* (fluvii nomen; cf. Amber, Ambre Itin.,

Vindeliciae locus ad fluv. Ambrem, hod. Ammer) Lib. Land. 165 (in quo loco etiam adhuc scriptio *Ambyr*). 191. 216. *cam, kam* (curvus, injustus) Leg. Mab. fq. *camfrut* (fluvius curvus; = *camdubr* cod. Lich.) Lib. Land. 218. Pro primitiva *nd* autem scriptio duplicata *nn, nh* frequentissima est: *cannwyll* (= candela) Mab. 1, 241. 2, 47. *kanhuyllyt* (candelarius) Leg. 1. 22. 1. *eskenho, eskynho* (scanderit), *dyskenno, dyskenho* (descenderit) Leg. 1. 10. 7; 32, 5. *yscynnu* (scandere, *ar varch*, in equum), *disgynnu* (descendere) Mab. 1, 6. 8. *tynnu* (tendere) Mab. 2, 56. *cynwynnet, cywynnhet* (aeque albus) Mab. 2, 377. 378. *gwynnach* (magis albus) Mab. 2, 377. *crwnn* (rotundus; hibern. vet. *cruind*) Mab. 1, 262. Attamen jam in Mab. aliisque libris *gwyn, gwen, gwynyon* (albus, alba, albi), *bord gron* (tabula rotunda), ut hodie *canwyll, ysgynu, discynu, crwn, gwyn.*

Infectio nasalis cornica et armorica concordat cum cambrica.

Cornica in medio vel fine: *dyskynna* (descendere), *dyskynnas* (descendit), *dyskyn* (descende) Pass. 4, 3. 5, 2. 14, 4. *cam* (curvus), *colom* (columba) Vocab. *guyn, gwyn* (albus) Voc. Pass.

Armorica exempla infectionis in initio vocis, ut *an naou, dan naou* (= *daou*), vide in sequente capite. In medio et fine *m* simplex: *cam* (curvus) Buh. 174, 8. 194, 18. *camet* (curvatus) 194, 9. *coulm* (columba) 116, 17; sed *n* modo simplex modo duplex: *lann* (= *land*: per *lannam*,* per *landam*; cf. vet. hibern. *isindithlaind*, gl. in area, Sg. 68ª, compos. *ithland*, cum subst. *ith*, frumentum) chartul. Rhed. 1, 39. 41, *lan* in nominibus locorum chartul. Landev.: *Lanloeban, Lanhoiarnuc, Lantewennuc* (Landevenec) ap. Courson 1, 122. 123. Exempla e Buh.: *disquennet* (descendere) 94, 13. 116, 17. 121, 2. *disquen* (descendit) 116, 19. *benniguet, beniguet* (benedictus; = *bendiguet*) 94, 15. 108, 7. *guen* (albus) fq. *difen* (defendere) 42, 24.

Expers hujus infectionis nasalis est *g*, quae manet intacta cum *n* in medio et fine vocum in quaque dialecto, et in cambrica adeo finientem *n* praecedentis particulae contrario plane modo sibi assimilat (exempla sub N, p. 157).

* Ita et in Vita S. Pauli episc. Leonens. Boll. Mart. 2, 116. 28: locus usque hodie monasterium, sive quod notius est lingua Britonum, *Lanna* Pauli vocatur.

Tenues.

P T C. Scriptio tenuium britannica eadem ut in aliis linguis, procul dubio et pronuntiatio, e. gr. *c* = *k* ante omnes vocales. E statu originario autem transgressae in aspiratum scribuntur addita *h*: *ph* (interdum *f*, *ff*), *th*, *ch* (armorice interdum simpliciter *h*, itemque cornice frequenter in initio, rarius in medio vocum, ubi ut in fine solita est *gh*). Aspiratio, ante omnes alias consonarum classes hanc tenuium aggressa, praesertim positiones quasdam invasit jam in vetustiore lingua britannica. Attamen status primitivus, quamvis multum aspiratione perdiderit, etiam magni adhuc est ambitus in vetustissimis codicibus. Exempla tenuium vetustioris linguae servatarum in statu primario.

P cambrica vetusta in initio vocis, quae est pars secunda compositi: *arpetetícion* (miseri), *bleuporthetic* (laniger) gl. Oxon. In medio et fine extra positionem: *Vortipori* (Demetarum tyranne!) Epist. Gild. (Nenn. p. 159). *Guortepir* (n. viri) Chron. cambr. in praef. ad ed. Leg. p. V. *Pepidiauc* regio, Vita S. Gild. (Nenn. p. 117). *Pepiau, Peipiau* (n. viri; *Peibaw* Mab. 2, 222) Lib. Land. 69. 72. 154. *rogulipias* (gl. olivavit) gl. Lxb. *map* (filius), *hep* (sine), *paup* (quivis), *cep* (fossarium), *crip* (pecten) gl. Oxon.

In quibusdam vocibus *p* media orta est e duabus consonis coalescentibus jam in vetusta lingua: *aper* (ostium fluvii) Cod. Lichf. Lib. Land. fq. ex *atber* (ut patet e compositis aliis idem significantibus, cambr. *cimer, cymer*, i. e. *cymber*, in Libr. Land. 127. 128. 201, et hibern. gael. *inbhir*). *aperth* (victima) ex *atberth* (hibern. vet. *edbart*) gl. Oxon.

T in initio: *mor tru* (gl. eheu!) gl. Oxon. In compositione: *boutig* (stabulum) ibid. *Eutut, Teirtut* (n. viror.) Lib. Land. 126. 264. In medio et fine: *etem* (instita), *ætinet* (volucres), *eterin, eterinn* (avis, volucris), *anutonou* (perjuria), *litau* (Letavia), *enmetiam* (innuo), *enmeituou* (nutus), *notuid* (acus), *datl* (forum), *datolaham* (lego), *petguar* (quatuor), *caitoir* (pubes), *gratell* (craticula), *clutam* (struo), *scruitiam* (sereo), *rit* (vadum), *bot* (in compos. *amgnaubot*), *braut* (frater vel judicium) in glossis Oxoniensibus. Praeterea in iisdem frequentiores derivationes vel ter-

minationes *-etic, -at, -iat* (*cannat, orgiat, guiliat*), *-aut* (*bracaut*), *-et* (term. plur., et deriv. *cilchet, cilchetou*), *-it* (*nouitiou*), *-uit* (*iechuit*). Nomina virorum e chron. cambr. (in praef. Leg. p. IV. V): *Catell* (= Catullus, p. 6), *Catman, Catgualart, Catgocaun, Clotri, Nimet, Dimet.*

C in initio vocum (ubi in recentiore lingua destitutio, sive etiam aspiratio). *a*) In constructione: *o coilou* (auspiciis), *o corsenn* (arundine), *o ceen* (murice), *o caitoir* (pube), *o cloriou* (tabellis), *ha crip* (pectine) inter glossas Oxon. *b*) In compositione: *torcigel* (lora ventris), *bronnced* (bullo) in iisdem. *Mailcun* (n. viri) Chron. cambr. in praef. ad Leg. p. V. In medio et fine: *dacr* (*δάκρυ*, in compos. *dacrlon*, uvidus), *cemecid* (lapidaria), *ocet* (raster), *ocoluin* (cos) in gl. Oxon.; ibidemque in derivationibus *-icaul* (*budicaul, creaticaul*), *-eticion* (*arpeteticion*) plur. e sing. *-etic*, atque *-auc* (*marchauc, plumauc*), ut *-oc* (p. 111), *-ocion* (*atanocion*) in glossis Luxemb.

P armorica vetustioris dialecti in medio et fine: *Riskipoe* (n. pr. viri) chart. Rhed. 1, 2. *enep* in compos. *enepguerth* (dotatio) chart. Landev. ap. Cours. 1, p. 424.

T in initio vocis secundae compositi: *Wotalin* (n. pr., cf. *Talan* Mor. 309) chart. Rhed. 1, 2. *Maeltiern* 1, 14. 2, 28. In medio et fine in nominibus propriis virorum chartularii Rhedonensis: *Woratam*, *Conatam* 1, 22. 34. *Litoc* 2, 20. 24. *Hitin* Mor. 266. *Jarnhitin* 1, 7. 20. 30. *Jarnhatoe*, *Jarnhaitou* 1, 7. 29. *Datlin* 2, 31. Mor. 273. *Woletec*, *Guoletec* (= cambr. vet. *guletic*) 1, 5. 6. 22. 36. 2, 16. *Catoc* 1, 53. *Maelcat* 1, 32. Mor. 304, ut et in voce *mat* (bonus) frequenter obvia in nominibus compositis.

C in initio in compositis *-car, -cat, -cant, -calon* frequentibus in chartulario Rhedonensi aliisque, e. gr. *Hocar, Ritcant, Guincalon* etc. In medio et fine: *Jacu* (Jacob) ibidem, et praesertim in terminationibus *-ic, -oc, -ocan* frequentibus, e. gr. *Budic, Loiesic, Catoc, Laloc, Lalocan* etc.

Status originarius tenuium in his ergo pro regula est, nec agnoscit vetustior lingua britannica aliam infectionem praeter aspiratam, quae invadit tenues in medio vel fine vocum in positione plus vel minus, minus e. gr. in positione cum S, saepius

cum liquidis, semper autem in positione inter semet ipsas vel in duplicatione.

Exempla positionis tenuium cum S, combinationum scilicet SP, ST, SC, in medio vel fine jam supra data sunt (p. 141 et 143). Nullum in eis quidem aspirationis vestigium; possibilem tamen eandem esse linguae britannicae et hic, docent tam voces cambr. *ucher* (vespera; hibern. vet. *fescor* Sg.) Mab. 1, 24. 31, *trichanawl* (tricuspis, pro *triscan.?* cf. in sequente capite partis britannicae B. I. 1. 2. 3. II. 1.) quam inversae positionis CS = X originariae transitus in *ch, h* (p. 147).

Possibilem porro infectionem aspiratam tenuium britannicae linguae in positione cum quacumque liquida comprobant voces *cilchetou* (vela, velamina; sing. *cilchet*), *pimphet* (quintus; e *pimp*), *hanther* (dimidium; cambr. recent. et hodiern. *hanner* e *hanter*), *aperth* (victima; hibern. vet. *idbart*) jam in glossis Oxoniensibus obviae. Non tamen aequali modo aspirationem lingua prosecuta est in omnibus ejusmodi combinationibus, scilicet 1. LP, LT, LC, 2. MP, NT, NC et 3. RP, RT, RC.

Communiter dominatur aspiratio in tertia serie. Exempla cambrica praeter jam dicta in glossis Oxoniensibus: *nerthiti* (gl. hortabere; subst. *nerth*, hibern. vet. *nert*, cf. p. 47), *bleuporthetic* (laniger), *morthol* (seta; lat. med. *martulus*, *martellus*, gall. hodiern. *marteau*), *gerthi* (virga), *gurtharet* (appetitorium), *parth* (pars), *marchauc* (equester; hibern. vet. *marcach*). E cod. Lichfeld. *Arthan* (n. viri) et e libro Landav.: *Arthur* 74. 126. 171. *Arthbodu* 77. 136. *Arthbleid* 236 (hibern. *Artur*, *Artgal*, *Artbran*, nomina virorum in Annal. Tigern. ap. O'Con. 2, 160. 221. 228). *Dofngarth* (hibern. *Domangart*, supra p. 134) 160. Rarior et minus accurata scriptio *rt, rd* inter glossas Oxon. in vocibus: *gurt* (contra; pro *gurth*), *part*, *pard*. Combinationis RP exemplum vetustum non obvium; recentiora mutantia *p* in *f* videsis infra.

Aspiratio invadens primae seriei LP et LC: *Elfin* (n. pr. viri; *Elphin* Mab. 2, 379; cf. Alpinia, Alpinula Inscr. Orell. 457 et *Alpin*, *Elpin*, nomen viri hibernicum in Annal. Tigern. ap. O'Con. 2, 216. 253) Lib. Land. 150. 171. 178. 237. *cilchetou* (gl. vela; cujus sing. *cilcet*, gl. stratorium, negligentius inter easdem glossas) gl. Oxon. Excipitur LT, quae tenuem sive servat sive assimilat in vetustioribus scriptis: *Eltguhebrie* (n. viri)

in cod. Lichfeld., composit. cum *elt*, pro quo in libro Landav. est *ell*, *el* in nominibus *Ellgnou*, *Elgnou* 192. 193. *Ellgleu* 195. *Ellgualt* 240, ut in eodem libro alternant formae vocis *alt*, *allt*, *all* (collis, acclivitas) frequenter obviae.

Seriei secundae MP, NT, NC exempla aspirata novi sola jam dicta *pimphet*, *lanther* in gl. Oxon., et dialectice *cancher* (cancer) in Vocab. Alias manent intactae hae combinationes: *temperam* (condio), *pimp* (quinque), *montol* (trutina), *hint* (via), *eunt* (aequus) in gl. Oxon., *nant* (vallis) Lib. Land. fq., *ieuanc* (juvenis) adhuc hodie. Recentior est assimilatio tenuium *p* et *t* in *pymhet* (quintus; = *pimphet*, *pimpet*) Mab. 2, 241. *eun* (= *eunt*) Vocab.

Communis cuique dialecto britannicae et codicibus omnibus, etiam vetustissimis, est aspiratio tenuium in combinatione inter sese ipsas, sive sunt diversae, quoad scilicet combinari possunt, ut PT, CT, sive eaedem vel duplicatae, ut PP, TT, CC. Perit autem in his consona tenuis prior ejusque locum occupat *i* vel *e* inter vocalem antecedentem et posteriorem tenuem aspirandam.

Combinationum PT et CT posterior obvia est in vetustis codicibus aliquoties, in forma scilicet ID vel ITH. Per *d* scriptionis *id* lineola ducta est, ut in anglosaxonica aspirata *đ*, in gl. Oxon. in voce *laidrer* (gl. lacocula [sic]), composita cum *laid* (cambr. recent. *laith*, *laeth* = *lact*, lac). Quae lineola aspirationis signum postulanda etiam videtur, ubi est omissa: *henoid* (hac nocte; *heno* in Mab., sed cf. *peunoeth*, quavis nocte, ibid.; *noid* = *noeth* = *noct*) in versibus vetustis cambricis e cod. Juvenci Cantabrig. *cenitolaidou* (gl. natales; cambr. hod. *cenedlaethau*, e subst. *cenitol*, generatio, derivat. in -*aid*, -*aeth* — hibern. -*act*, -*acht*). In glossis Luxemb. scribitur -*ith*: *creithi* (gl. ulcera; cf. hibern. hod. *creachd*, ulcus, = hibern. vet. *crecht*, *crect*). Item in libro Landavensi: *guasanaith* (servitium), *bathoriayth* (jus signandi numos), *cymreith* (jus; *reith* = hibern. vet. *rect*, *recht*) in privil. eccles. p. 113, quae scriptio etiam obtinere videtur in glossis Oxon. in voce *guoquith* (gl. victus; cf. Victosirana Inscr. Grut. 700, 6. Convictolitanes Caes. et cambr. subst. *gweith*, proelium, proprie opus, Mab. 3, 379, ut hibern. *incath infectha*, pugna acta, pugnata est, in Hymno S. Patr. 29). Combinationis PT nescio exemplum vetustum; e dictis colligi potest e. gr. pro numerali VII forma *seid*, *seith* (cambr. hod. *saeth*, *seith*).

Combinationes TT et CC infectae ab aspiratione: *bathoriayth* (cf. *bathor*, numularius, trapezita, in Vocab.) in libro Land., ex originaria radice *batt*, exstante adhuc in lat. med. *battare*, *battuere*, *battire* (apud Cang.), gall. hodiern. *battre* (tundere, caedere). *iechuit* (sanitas; *iechyt* Mab., hod. *iechyd*) gl. Oxon., e radice primitiva *jacc* (hibern. vet. *ícc*, salus, sanitas, *íccad*, sanatio; cf. p. 60). *bichan* (parvus; hibern. vet. *becc*), *buch* (= vacca) in gl. Oxon. Combinationis PP transgressae in aspirationem exemplum mihi ignotum. Ut pluribus tamen exemplis regula firmata appareat, non possum non addere hoc statim loco exempla recentiora cujusque dialecti et hodierna aspirationis duplicatarum. TT: cambr. *llythyr* (= littera) Mab. 3, 272. *Math vab Mathonwy*, *Matholwch* (nomina virorum; cf. Matto Inscript. Vindoniss. ap. Orell. 437, et nomina Mattium, Mattiaci Tacit.?) Mab. 3, 94. 189. *Coth* (n. pr. viri; cf. Melocottius Orell. 437 et nomen populi Atacotti) Mab. 2, 206. cambr. hodiern. *crwth* (fidicula, = crotta Venant. Fortun.; hibern. vet. *crot*, cithara, unde verb. *crottichther*, citharizatur, in Wb., cf. p. 77), unde *crythawr*, *crythor* (fidicen, citharoedus), *saethu* (= sagittare), *saeth* (sagitta). corn. *seth* (sagitta) Pass. 223, 1. *coth* (senex) Vocab. armor. *coz* (senex), *cozni* (senectus) Buh. 8, 22. 136, 11. Et CC: cambr. *pechawt* (= peccatum) Mab. 1, 243. 2, 218. *o achaus* (propter; hibern. vet. *hua accuiss* Sg. 45[b]) Leg. Mab. *moch* (sus, sues, collect.; hibern. vet. *mucc*) Mab. 2, 212. *sych* (siccus; hodiern. *sychu*, siccare, *sychder*, siccitas) Mab. 2, 210. *coch* (ruber; cf. coccus, coccineus et hibern. vet. *cocuir*, gl. murex, Sg. 68[b]) Mab. fq. *mynych* (frequens; hibern. vet. *menicc*) Mab. fq. corn. *menough* (= *mynych*) Pass. 2, 3. *beghan* (parvus) Pass. 53, 3. 166, 2. *boghan* Vocab. *baghan* Registr. Caernarv. fq. *seygh* (siccus) Pass. 170, 4. *sichor* (siccitas) Vocab. *sach* (saccus), *boch* (hircus; germ. bock), *cloch* (= clocca), *clechti* (cloccarium), *clechic* (demin., tintinnabulum) Vocab. armor. *sechet* (siccitas) Buh. 168, 8. *bihan* (parvus) Buh. fq. et hodie.

His adnumerandae sunt voces, de quibus dubium esse potest, utrum sit in eis tenuis duplicata post vocalem brevem, an tenuis simplex post vocalem longam (in quibus hibernice modo diverso a cambrico servari statum originarium, jam supra dictum est, p. 79. 80). Quae proprietas jam animadvertitur in vetustis no-

minibus *Scotti* (apud Ammianum aliosque scriptores frequentissime) et *Scoti* (*Scôti* apud Claudianum), ut *Britto, Brittones* in Inscriptt. fq. et *Brito* (*Brito* apud Auson. epigr. 109—114 alternans cum *Britannus*, cujus *i* corripitur). Exempla cambrica pro T, TT, conferenda cum ipsis his nominibus: *ansceth* (leniter, non impetuose; cf. hod. *ysgeth*, hasta; *ysgethiad*, propulsio, alternans cum *u*: *ysgwth*, ictus, *ysgwthiad*, propulsio, *ysgwthiaw*, pellere) gl. Oxon. *breithet* (plur., variegati) in iisdem glossis (in quibus et subst. *brethinnou*, gl. cuni, e sing. *brethyn* Mab. 3, 382) e sing. *brith*, *breith*: *main brith* (lapis variegatus), *guoun breith* (palus variegata) Lib. Land. 182. 186. 187. *cordwal brith* (corium variegatum; cf. p. 115. 116) Mab. 3, 382. Exempla pro C, CC: *llech* (lapis; hibern. vet. *liac, liacc* = lèc; cf. *Λικίας* Ptol., *Licus* fluv.? de *ê* et *i* alternante p. 116. 117, qui idem fluvius Venantio Fortunato bis dicitur *Licca*) fq. *achmonou* (gl. inguina) gl. Oxon. e simplice hod. *ach* (progenies; hibern. vet. *aicned*, natura, Wb. Ml., *aicmae*, genus: *aicmae di grecaib*, gl. Iones, Sg. 34ᵇ; ex *acc* vel *âc*?). *crochan* (vas, olla; hibern. vet. *crocenn*, gl. tergus, i. e. receptaculum, Sg. 95ᵃ. 111ᵇ) Mab. 1, 17.

Armorica dialecti vetustioris exempla aspirationis tenuium e nominibus chartulariorum.

In positione cum liquidis: *Arthur* Rhed. 2, 21. Mor. 293. *Arthmael* 1, 5. 2, 23. *Arthwall* 1, 33. *Arthueu*, *Arthuiu* 1, 3. 7. 41. 2, 27. *Arthwiu* 2, 31. *Arthnou* 2, 31. Mor. 307. *Duenerth* Kemperl. Mor. 454. *Doenerth* Chart. Coriosop. ap. Mor. 376. *Hedremarchuc* Rhed. 1, 2. *Hedremarhoc* Mor. 339. *Breselmarhoc* Mor. 328. *Kenmarchuc* Kemperl. Mor. 367. *Cunmarch* Rhed. 1, 33. *Wiomarch* Mor. 275. *Guihomarch* Kemperl. Mor. 366. 456. Minus accuratae ergo scriptiones *Portitoe* (i. e. adjuvandus? cf. Mab. 2, 231: *vy nerth amporth*, vis mea et auxilium meum) Rhed. 1, 9. 36. 2, 14. *enepwert* 1, 49. *Artwolau* Mor. 268. *Conmarc* 1, 5. 6. In nominibus *Hocart*, *Euhocart cart* est pro *carat* (*hegarat* Buh., p. 110), ut *gent* in compositis quibusdam (p. 158) pro *-genet*. Manent autem intactae regulariter combinationes NT, LT: *Riantcar* Rhed. 1, 39. *Treanton*, *Caranton*, *Waranton* Mor. 300. 304. 315. *Hincant* 1, 21. *Jarncant* 2, 25. 27. 31. *Argant* Mor. 304. *Argantan* (fem.) 1, 42. Mor. 267. *Argantlon*, *Argantlowen* 1, 36. 37. *Roiantwallon* 1, 4. 19. 2, 20. *Roiantdreh*

(fem.) 1, 32. *Roiantken* (fem.) 1, 39. 40. 49. *Wenruant* (fem.) Landev. Mor. 387. *Comaltcar* Rhed. 1, 44. 2, 30. Occurrunt tamen etiam, assimilata tenui: *Ritcan* Rhed. 1, 27. *Roinwallon*, *Roenwallon* 1, 1. 7. 14. 2, 16. *Roienhoiarn*, *Rohenhoiarn* 1, 5. 6. 2, 28. *Comalcar*, *Cowalcar* 2, 15. 19. 30. *Roencomal* 1, 7.

Pro combinatione CT notanda videntur haecce: *Guithenoc*, *Guethenoc* Rhed. 2, 1. 13. *Guethencar*, *Wethencar* 1, 2. *Inwethen* 1, 5. *Morwethen* 1, 5. *Matwethen* 2, 15. *Catwethen* 1, 5. 2, 17. *Morwethen*, *Loeswethen* Landev. Mor. 338. 379 (cf. cambr. hod. *gwaith*, opus, industria, adj. compos. *gweithgar*, industrius). *Doethwal* Rhed. 1, 14. 2, 14. *Doethgen* Vita S. Conwoionis ap. Mor. 1, 248 (cambr. *doeth*, prudens Mab. 2, 11; = lat. *doctus?*). *Tethviu*, *Tethwiu* Rhed. 1, 47. Mor. 268. *Tehviu* 1, 42. *Tethguithel* 2, 4 (cambr. *taith*, iter). *Trethien* (= *Trethgen*) Rhed. Mor. 307. *Treithian*, *Trehian* 1, 55. *Torithien* 2, 19 (cf. cambr. *traith*, *treith*, expressio, relatio?). In chartulario Rhed. obvia minus accurate *t* pro *th*, saepius in compositis *-weten*, in *Doitanau* Mor. 267, jamque *z*, ut in recentiore scriptione, in charta montis S. Michaelis a. 990: *Guezenoc* ap. Mor. 351; atque e seculo sequente in chartul. Coriosop.: *Haelguezen*, *Guezenec* Mor. 378.

Pro duplicatione CC aspiratione infecta: *Winmochiat* (e *moch* = hibern. *mucc*, cf. p. 106) Rhed. 1, 17. *Anaubechan* 1, 35.

In recentiore lingua britannica statum originarium tenuium invadunt et distrahunt infectiones variae, non solum aspirata, quae jam adest in vetustiore lingua, sed etiam destituens et nasalis, ut magis magisque arceatur ambitus tenuibus primitivis.

Cambrice status primarius non destruitur in his paucis locis, in quos illarum infectionum non est aditus. 1. In initio vocum, cum secundum regulam vacat omnis infectio: *heb y kei* (dixit Cajus), *mynet aoruc kei* (ire coepit C.) Mab. 1, 2.

2. In medio et fine vocum in positione, in combinationibus praesertim LT, quae scribitur *llt*, cf. p. 132), MP, NT, NC, ST, quae etiam hodie servantur, e. gr. in vocibus: *gwallt* (caesaries), *gwyllt* (ferus), *pump* (quinque), *mantawl* (trutina), *mantell* (pallium), *cant* (centum), *hynt* (via), *gwynt* (ventus), *ieuanc* (juvenis), *llestr* (vas), ut in frequentibus verborum terminationibus

-ant, -ent, -ynt, -eist, -ost. MP et NT tamen etiam incidunt in infectionem nasalem (cf. infra), et SP, SC in destituentem, jam in Mab., ubi quidem *yspeilaw* (spoliari, de praemissa *y* p. 141) fq., sed *ysbydinongyl* (n. propr.) 1, 292, ut *kyscu* (dormire) fq. et *kysgu* 1, 12. *yscwyd* et *ysgwyd* (humerus) 2, 234. 235. *gwisc* (vestis) fq. et *gwisg* 1, 17. In hodierna lingua solita scriptio *sb* et *sg*.

Extra positionem tenues nonnisi in fine servantur, praesertim *t* et *c* in fine sive radicis sive terminationum *-t, -et, -it, -ut, -awt, -eit, -wyt, -ec, -ic, -awc* etc.: *brawt* (frater), *gwlat* (regio), *bot* (esse), *mynet* (ire), *dywedut* (dicere), *carrec* (rupes), *pethedic* (minutus), *marchawc* (eques) fqq. in Mab. Minus servatur et in hoc loco *p*, cum inveniatur quidem *pawp*, *pop* (quivis), sed etiam *pawb*, et vix adhuc *map*, *hep*, sed *mab*, *heb* in Mab.

Accedente flexione, in media ergo voce extra positionem, destitui tenues regula est: *brodyr* (fratres), *pethedigach* (minutior), *marchogyon* (equites) Mab. Sunt tamen et exempla tenuium servatarum: *lludeticwisc* (vestis coenosa) Mab. 1, 4, pro quo *lludedic* 1, 285. *teckaf* (pulcherimus; notanda in his scriptio *ck*, *cc* pro *c*) Mab. 1, 4. 17. 251, sed *tegach* (pulchrior) 1, 4. *plycca* (flectere) 3, 302, sed *a blygwys* (flexit) 3, 303. *tybyckwn* (cogitabam) 1, 5, *tybygwn* 1, 2. *bonhedickaf* (nobilissimus) 1, 17 ex adj. *bonhedic* (cf. *pethedigach*, minutior, e *pethedic*). *arbennickaf* (praestantissimus) 2, 385. *chwannocket* (desiderium; e *chwannawc*) 2, 375. In hodierna lingua extra positionem nusquam adhuc est tenuis originaria.

Status originarius tenuium cornice et armorice paucis exceptis servatur ut cambrice.

Cornice 1. in initio vocum in constructione secundum regulas: *ow prene* (redimens) Pass. 196, 4. *rag kerense* (prae amore) 167, 4. Mediae adeo in eodem loco sub certis regulis, cambrice non cognitis, in tenuium gradum provehuntur, quarum exempla infra sequentur (in secundo capite). Mira est etiam scriptio *ch* pro *c*, *k* in initio vocum in Vocab.: *chil* (cervix), *chein* (dorsum), *chefals* (artus) etc.

2. In medio et fine in positione in combinationibus SP, ST, SC: *gwesper* (vespera) Pass. 230, 1. *lester* (navis), *guistel* (obses) Vocab. *gustle* (spondere) Pass. 249, 4. *guisc* (vestimentum) Vocab.

gweskis (vestitus) Pass. 64, 2. *coske* (dormire) Pass. fq. In combinationibus cum liquidis pro parte tantum tenentur, e. gr. in NT praesertim: *hanter* (dimidium) Pass. 6, 3. 201, 1. *kenter* (clavus), *skentyll*, *scyntyll* (sapiens) Pass. fq. *skientoc* (sapiens), *diskient* (insipiens), *mantel* (mantellum), *guaintoin* (ver) Voc. *funten*, *fynteon* (fons) Vocab. Pass. 224, 2; in NC: *iouenc*, *youonc* (juvenis) Vocab. *yonk* Pass. Est enim et *cancher* (cancer) Vocab., et NT ut LT ob transgredientem *t* cornice communiter in *s* fiunt NS, LS. NS: *sinsiat* (tenax), *eunhinsic* (justus), *camhinsic* (injustus; e subst. *hins*, cambr. *hynt*, via), *denshoc dour* (gl. luceus; i. e. dentatus aquae), *dans* (dens), *nans* (vallis), *cans* (cum), *argans* (argentum), *oliphans* (elephas; = *-ant*), *sceuens* (pulmo; *eskeueynt* Leg.) *guins* (ventus; cambr. *gwynt*) in Vocab. E Pass.: *cerense*, *kerense* (amor; cambr. *kerennyd* Mab., = *kerentid*) 58, 4. 167, 4. *gans* (cum) fq. *cans* (centum) 227, 2. *arghans* (argentum) 16, 2. *myns* (quantitas, magnitudo) fq. *gwyns* (ventus) 211, 1, et in terminationibus verborum *-ens*, *-yns*. LS in Vocab.: *als* (litus; cambr. hod. *allt*, scopulus), *chefals* (artus; hibern. vet. *alt* Sg.), *mols* (vervex; hibern. vet. *molt* Sg., lat. med. *multo*, gall. hodiern. *mouton*), *sols* (pecunia; cambr. *swllt* Mab. 2, 240; lat. med. *solta*, pecunia quae in permutationibus compensationis gratia rei commutatae additur, ap. Cangium), *gols* (caesaries; cambr. *gwallt* Mab. et hodie). In eodem tamen etiam occurrunt: *guill* (*asen guill*, onager; cambr. hod. *gwyllt*, ferus), *guilter* (molossus). E Pass.: *gwyls* (ferus) 206, 3. *gwels* (stramen; cambr. *gwellt*) 16, 2.

In medio et fine extra positionem cornice destitui tenues regula est. Excipiuntur tamen *c* et *t*, quae in fine servantur, e. gr. C in terminationibus frequentibus *-ic*, *-oc* in Vocab., *-ek* in Pass. Porro in Pass.: *whek* (dulcis) 66, 2. *dek* (decem), *duk* (duxit) fq. *tek* (pulcher) 177, 3. *drok* (malus) 101, 4. 120, 1. T servata in fine adhuc in Vocab.: *tat* (pater), *prit* (hora), *gulat* (patria), *buit* (cibus), *truit* (pes), *lagat* (oculus), *dillat* (vestis), *diot* (potio), *tauot* (lingua), *cheniat* (cantor), *cherniat* (cornicen), in terminatione *-et* numeri plur. et participii e. gr. *flechet* (liberi), *fellet* (corruptus: *guin fellet*, acetum). Pro ea autem *s* dominatur in Pass.; in media voce et in fine: *peswar* (quatuor) 190, 2. 241, 4. *peswere* (quartus) 217, 1. *resas* (cucurrit) 219, 2. *pesys* (petivit)

9, 1. *cresyn* (credimus) 258, 4. *profusy* (prophetae) 73, 3. *mas* (bonus), *tas* (pater), *tus* (populus) fq. *reys*, *rys* (necessarius; armor. *ret*) fq. *prys*, *pres* (tempus) fq. *gwoys*, *goys* (sanguis; cambr. *gwaet*) 10, 3. 45, 2. *boys* (cibus) 10, 4. *lagas* (oculus) 83, 2. *dyllas* (vestis) 28, 3. 94, 2. *calys* (durus) 209, 4 etc., ut etiam in terminationibus numeri plur. et particip. praet. pass. *-as*, *-is*, *-ys*. Obtinet tamen in medio etiam destituta *d*: *pedar* (quatuor, fem.: *pedar ran*, quatuor partes, *peder gwyth*, quatuor vicibus) 190, 1. 227, 2. *lader*, *ladar* (latro) 163, 1. 192, 1.

Armorice status originarius servatus. 1. In initio vocum in Vita S. Nonnae (Buh.) adhuc semper, in hodierna lingua secundum certas regulas (cf. sequens caput).

2. In medio et fine vocum in positione, in combinationibus dictis (sub cambrica recentiore n. 2) omnibus; etiam in quibus in infectiones nutat cambrica, e. gr. in NT: *hanter* (dimidium; cambr. *hanner*) Buh. 148, 22; in SP et SC, pro qua scriptio *sq*, *squ* obvia in Buh. (cf. p. 143). Pro NC etiam *nq*, *ncq*: *stanc*, *stanq*, *stancq* (tantum) 92, 14. 102, 14. 190, 26. *franc*, *francq* (liber) 194, 14. 198, 21.

In medio et fine vocum extra positionem regula supra dicta cambricarum tenuium bene observata invenitur in Vita S. Nonnae. In fine ergo vocum P: *enep* (facies) 127, 7. *nep* (aliquis), *hep* (sine), *pep* (quivis) fq. T: *mat* (bonus) fq. *gat* (lepus) 32, 8. *tat* (pater) 14, 4. *ret* (cursus) 138, 8. *pret* (tempus) fq. *bout* (esse) fq. *tut* (populus) fq. *coat* (silva) 30, 16. *quenet* (pulchritudo) 38, 8. 46, 6. *pechet* (peccatum) fq. Flexiones substantivorum vel verborum *-et*, *-et*, *-it* etc. In *z* transiens *t* vix statuenda, cum *rez*, *reiz* (justus, rectus) Buh. 146, 4. 190, 9 sint = *reth*, et *compizrien*, *comazreset* (compatres, commatres) Buh. 98, 21. 22 cum *z* = *th* ob sequentem *r* aspirantem. C: *huec* (dulcis) 38, 9. 54, 2. *drouc* (malus) 10, 16. 62, 22. *prezec* (praedicare) 54, 19. *baelec* (presbyter) 176, 5. *piuizic* (dives) 38, 1. Obvia tamen et hic *b* pro *p*, in *mab* (filius) semper, in *archescob* (archiepiscopus) 182, 15. 22; rariora alia destitutionis exempla: *ed* (frumentum) 204, 18. Nutantia sunt hodiernae linguae exempla: *pep* (quivis) quidem adhuc, sed *mab* (filius), *krib* (pecten). Teneturque *k*: *dek* (decem), *drouk* (malus), *gwiziek* (sapiens), *pinvidik* (dives); sed destituitur *t*: *ed* (frumentum), *mad* (bonus), *tad* (pater).

Tenuium in medio vocum extra positionem destitutarum exempla sequentur infra, ubi de destitutione dicetur.

Infectio aspirata cambrica recentior tenuium obtinet 1. in initio vocum secundum certas regulas in constructione: *ysp aphellennigyon* (hospites et extranei; *pellennic*) Mab. 1, 1. *ny thybygwn* (non cogitabam; *tyb.*) Mab. 1, 2. *owein achynon achei* (Owenus et Cynon et Caius) Mab. 1, 1. *llad achledyf* (occidere gladio; *cledyf*; cf. vet. *ha crip*, pectine) Mab. 1, 247; in initio secundae vocis compositi: *trachefyn* (iterum) Mab. fq. Cf. in sequente capite regulas.

2. In medio et fine vocum in positione cum liquidis quibusdam, in combinatione inter se vel duplicatione, ut jam in vetusta lingua.

Combinationes cum liquidis, in quibus tenuium aspiratio praesertim dominatur, sunt LP, LC, RP, RT, RC. Harum porro frequentiores sunt LC, RT, RC. Exempla LC: *golchi* (lavare; hibern. vet. *folcaim* Sg.), *golchuries* (lotrix) Leg. et hodie. *ymolchi* (lavari) Mab. 1, 4. *kylch* (circuitus; unde hodiern. *cylched*, vet. *cilchet*, tapiseta) Mab. fq. RT: *Arthur* (n. pr.) Mab. fq. *myrthwl* (malleus) Mab. 3, 89. *chwerthin* (risus) Mab. 2, 377. *porthawr* (portarius) fq. *garth* (hortus) Mab. 2, 221. *nerth* (virtus) fq. *gwerth* (pretium) Mab. 1, 15. RC: *march*, *marchawc* (equus, eques) Mab. fq. *serch* (amor; hibern. *serc*) Mab. 2, 199. *cyrchu*, *kyrchu* (quaerere; lat. med. *cercare*, gall. hod. *chercher*) Mab. fq. *torch* (torques) Mab. 2, 225. Exempla LP, RP: *Elphin* (n. pr., cf. p. 171) Mab. 2, 379. *porffor* (purpura) Mab. 2, 9. 388. *sarf*, *sarff* (serpens) Mab. 1, 30. 266. 2, 381. *corff*, *korff* (corpus) Mab. 1, 16. 21. Separantur ab his combinationes LT, NT, NC, de quibus jam dictum (p. 132 et 175).

Combinationum PT et CT transgressarum jam in vetustiore lingua in aspirationem exempla recentiora passim occurrunt, quae pro vetusta *-id*, *-idh*, *-ith* (p. 172) exhibent constanter formulas *-eth*, *-ith*, *-yth*, obtinentes locum illarum combinationum. EPT: *seith*, *seyth* (septem), *seythuet* (septimus) Leg. fq. Exempla APT, OPT mihi ignota. ACT: *amaeth* (agricola, operarius: *amaeth a amaetho y tir hwnnw*, colonus colet terram hanc; vox gallica *ambactus* Caes. 6, 15, bellicosae significationis apud veteres Gallos, apud Cambros in pacificam versa) Mab. 2, 222. *traeth* (tra-

ctus, an trajectus?* *traeth sych*, sabulum maris siccum; cf. Girald. Cambr. Itin. 2, 6: "*Traeth mawr* et *Traeth bechan* id est tractus maris major et tractus minor. Dicitur autem *traeth* lingua cambrica sabulum mari influente longius et se retrahente nudatum." *trait*, arena, Vocab. leg. *traith*) Mab. 2, 210. Frequentissima haec formula in derivatione *-aeth*, *-iaeth* (hibern. *-act*, *-iact*), e. gr. *gwassanaeth* (servitium) Mab. fq. *meccnyaeth*, *meichniaith* (securitas) Leg. 2. 4. 7; 10. 1. ECT: *reith*, *reyth*, *kefreith*, *cymreith*, *cyfreith* (lex; hibern. vet. *rect*, *recht*) Leg. fq. Lib. Land. p. 113. *gweith* (opus) Mab. 2, 230, unde in Vocab. *gueidvur* (opifex, faber; cf. Trebell. Poll. trig. tyr. c. 8: "Marium plerique Mamurium, nonnulli *Vecturium*, opificem utpote ferrarium, nuncuparunt") et *weithonn*, *weithon* (nunc; = hibern. vet. *infectso*, hac vice) Mab. fq., *eilweith* (secunda, altera vice) Mab. 1, 247. ICT: *bendith* (benedictio) Mab. 2, 247. Cf. et *guoguith* supra p. 172 OCT: *noeth* (= *noct*, nox) in compos. *trannoeth* (post noctem, mane) Mab. fq. *doeth* (prudens; = doctus!) Mab. 2, 11, plur. *doythion* (sapientes) Leg. fq. Vocalem mutat num. *wyth* (octo; hibern. vet. *ocht*), *uithuet* (octavus) Leg., *wythnos* (hebdomas) Mab. 1, 244. UCT: *llwyth* (*pedwar milwr*, onus quatuor militum) Mab. 1, 7. *llwyth*, *tylwyth* (familia, homines; hibern. vet. *luct*, *lucht*, copia, pars, aliqui, de quo cf. pronom. hibern., cf. et Lucterius Caes.) Mab. 2, 12. 34, e quo et compos. *golwyth*, pl. *golwython* (frusta, partes dissectae) Mab. 1, 2. 2, 201.

Pro *th* obviae etiam aliae quaedam significationes aspirationis in codicibus, e. gr. *d* more vetusto (proprie *d* aspirata anglosaxonica cum lineola): *seyduet* (septimus) Leg. 1. 13. 1; 29. 1. Praesertim autem notanda scriptio *s* vel *h*, frequens in Leg.: *mab seihisbluit* (puer septem annorum) 2. 7. 4. *seyhuet* (septimus) 2. 1. 1. *guassanaessu kefreis* (= *guassanaethu kefreith*, servire legi) 2. 6. 39. *e reis honno*, *erreihis honno* (mox *y reith honno*, lex haec) 2. 6. 3. *kefreis*, *kafreis*, *kefreihis* (lex), *kefreishiaul*, *kefreissiaul* (legalis) frequenter, ut *gueisret* (opus, in aliis locis *gueythret*) 2. 5. 1. *y vn gueys* (una vice) 2. 1. 69. *eilgueis*, *eilweys*

* Beda hist. eccl. 5, 12: castellum Wiltaburg i. e. oppidum Wiltorum *lingua gallica Trajectus* vocatur. *Trajectus* etiam Britanniae oppidum in Itin. Ant. Armorice adhuc hodie *treiz* (trajectus), *treiza* Buh. 8, 18.

(altera vice) 2. 5. 1; 11. 48. Cum *h* porro: *reyhur* (in eodem loco *reythur*), *reihiuuir* 2. 8. 4; 11. 43; 41. *kefreih, kereih, kefreihaul* fq. *rhrehnos* (hebdomas; = *wythnos*) 2. 6. 40. Discernenda ab illa *gueis* vox *gwers* (spatium) in Mab.: *eilwers* (alternatim) 1, 24. *ywershonn* (hoc spatio, nunc) 1, 246.

Duplicatis tenuibus TT vel CC infectis, vel in eorum locum substitutis T et C cum antecedente vocali longa, quorum exempla recentiora quaedam jam supra data sunt (p. 173. 174), lingua recentior etiam voces quasdam addidisse videtur, quibus primitus conventi tenuis simplex et vocali sbrevis, e. gr. *byth* (semper, in aeternum; hibern. vet. *bith*), *cath* (catus, in Vocab. *kat*, attamen lat. med. *cattus, catta* ap. Cang.), *cachu* (cacare). His adnumerandum pronomen infixum 2. ps. sing., personale et possessivum: *yth welaf* (video te) Mab. 1, 285. *yth wlat* (in regione tua) Mab. 1, 8, quod idem vice versa lingua vetus hibernica servat in statu originario *t*. Formae praeterea pronominales auctae *titheu* (tu), *hitheu* (ea, ipsa), si conferuntur cum aliis, ut *ynteu* (is), *wynteu* (ii).

Infectio aspirata tenuium cornica et armorica recentioris dialecti paullum differt.

Cornica. 1. In initio vocum in compositione vel constructione secundum regulas: *tryhans* (trecenti; cambr. *trichant, cant*) Pass. 36, 1. *ow thas* (pater meus) 52, 3. 185, 3. *ow holon* (cor meum) 166, 2. 3. 172, 2. *y holon* (cor ejus, feminae; *colon*) 122, 3. 225, 2.

2. In media et extrema voce in positione et combinationibus cum liquidis praesertim *r* et *l*. Obvia exempla LC: *the wolhy* (ad lavandum), *a wolhas* (lavavit) Pass. 46, 1. 149, 1. RP: *corf, korff* (corpus) Pass. fq. RT: *garthon* (stimulus), *hwerthin* (risus) Vocab. *nerth* (virtus) Pass. fq. *gwerthe* (vendere) 38, 4. *marth* (miraculum) 120, 1. 166, 3. *parth* (pars) fq. *porth* (porta) 212, 1. *porthas* (nutrivit) 26, 3. RC: *march* (equus), *torch* (magalis), *porchel* (porcellus) Vocab. *ergh* (jubet), *yrghys* (mandavit; cambr. *erchi*) Pass. 28, 1. 170, 1. *kerhys* (quaesitus), *a gerhas* (petivit; cambr. *kyrchu*) 106, 4. 153, 1. Evanuit aspiratio e *marek, marrek* (miles; = cambr. *marchawc*) Pass. 190, 2. 241, 4. *morogeth* (equitare) 28, 4. In Vocab. cum sit *cancher* (cancer), quaeritur, an in eodem servante adhuc *t* extra positionem (pro *s* in Pass.,

cf. p. 177) combinationes *ns* et *ls* (= *nt*, *lt*) non sint putandae aspiratae *nth*, *lth*.

Combinationis CT aspiratae exempla exhibent *d* in Vocab.: *gueid* (opus), *gueiduur* (operarius), *chefuidoc* (omnipotens), *galluidoc* (potens), *ruifanaid* (regnum), *medhecnaid* (medicina), adeoque *t*: *lait* (lac), *trait* (arena). Sed *th*, ut alibi, in Pass.: *gweyth* (opus), *gwethyll*, *guthyll* (operari, facere) fq. *gweyth*, *gweth*, *gwyth* (*tergweyth*, ter, etc.) 18, 2. 49, 3. 227, 2. *dyspyth* (despectus) 139, 2. *noyth* (nudus) 50, 1. 130, 1. PT aspirata in num. *syth* (septem) Borde ap. Uncle Jan Treenoodle p. 85. Exempla aspiratae CC et TT jam supra allata (p. 173).

Armorica. 1. In initio vocum nondum obvia in Vita S. Nonnae. In hodierna lingua obtinet secundum regulas.

2. In medio et fine vocum. Significatio aspirationis eadem, ut alias, excepta *th*, pro qua scribitur *z*.

Positionis cum liquidis exempla obvia in Buh. LC: *guelchi*, *guelhy* (lavare) 104, 15. 106, 26. *golchet* (lavatus) 104, 15. RP: *corf*, *corff* (corpus) fq. RT: *nerz* (virtus; cambr. *nerth*) 194, 11. 196, 1. 5. *parz*, *perz* (pars; cambr. *parth*) 36, 4. 84, 9. *porz* (quaere, adjuva), *porzit* (subvenite) 122, 4. 196, 17. In quibus exemplis *z* = *th*, cum alias sit etiam pro cambr. *dd* (p. 164), in quibusdam adeo, ob similitudinem soni procul dubio, pro *ch*: *dezrou* (incipere, cambr. *dechreu*) 90, 21. 184, 11, in pronom. *hoz*, *oz*, et *z* infixo (cambr. *auch*, - *ch*). Utraque tenuis, *p* et *t*, a sequente etiam *r* interdum in aspirationem provehitur: *loffr* (leprosus), *lofrnez* (lepra) Buh. 196, 8. 21. *euffrou* (opera) 102, 24. *compizrien*, *comazreset* (compatres, commatres) 98, 21. 22. RC: *guerches* (virgo) 18, 16. *querchat*, *querchit* (quaerere; cambr. *kyrchu*) 138, 7. 146, 1. *merch* (filia, puella), *derch* (aspectus; hibern. vet. *derc*) 18, 16. *quaserch* (grando) 92, 24.

Combinationis CT formulae quaedam. ECT: *guez* (= cambr. *gweith*: *vn guez arall*, *an guez man*, alia vice, hac vice) Buh. 74, 9. 80, 14. *despez* (despectus) 86, 9. OCT: *noaz* (nudus; cambr. *noeth* Mab. 2, 9, hibern. vet. *nocht*) 90, 10. *noazder* (nuditas) 12, 16. UCT: *luz* (luctus) 42, 8. *fruez* (fructus) 46, 18.

Duplicata CC aspirata: *pechet*, *pechedou* (peccatum, -a) fq. *sechet* (siccitas) 168, 8. Qua eadem via ortas videmus formas plurium vocum hodiernae linguae gallicae, e. gr. *cloche* (*clochia*

a. 1359, *clochetta* a. 1397 ap. Cangium = *clocca*), *roche* (= *rocca, roccha*), *bouche* (= *bocca*), *péché* (peccatum) etc.

Infectio destituens incipit in recentiore lingua britannica, ubi desinit dominari infectio aspirata, scilicet extra positionem. *B* pro *p* originaria, *d* pro *t*, *g* pro *c* occurrunt quidem jam in exemplis quibusdam vetustioribus, e. gr. in vocibus cambricis glossarum Oxon.: *gubennid* (cervical; *guo-penn*), *hendat* (avus; *tat*), *dadl* (concio), *dadlt* (curia; sed in iisdem glossis etiam *datolaham*), *modreped* (materterae; pro *motreped* e *moter* inusitato, hibern. vet. *máthir*), *petguared* (quarta, fem.; pro *-et*), et in nominibus armoricis chartularii Rhedonensis: *Maelhogar, Gurhugar* 1, 4. *Anugar* 1, 17. *Guethengar* (contra alibi frequentissime *-car*) 2, 13, ita ut in his jam initia infectionis destituentis conspici possint ab aliquo. Equidem nil video in eis, nisi negligentiam scribendi, cum in exemplis multo pluribus, tam in initio vocis secundae compositi, quam in medio et fine extra positionem (p. 169 sq.), servatus sit statu soriginarius. Secundum regulas certas tenues *p, t, c* destituuntur in *b, d, g* demum inde a codicibus recentioribus, ut in lingua hodierna.

Cambrica destitutio tenuium fit 1. in initio vocum in constructione (regulae in sequente capite): *y gan gei* (a Caio; *Cei*), *tal y gei* (ad Caium, solve Caio) Mab. 1, 2. *y wreic deckaf* (mulier formosissima; *teg*) Mab. 1, 273. *y bori* (ad pascendum; *pori*) Mab. 1, 7. In initio vocis secundae compositi: *medgell* (cella medi) Mab. 1, 2.

2. In media voce extra positionem regulariter. P destituta: *ebol*, plur. *ebolyon* (pullus, pulli; cf. hibern. vet. *ech* et gallic. vet. *ep* in Eporedia etc.) Leg. 1. 12. 7. *pebyll* (tentorium; hibern. vet. *pupall*) Mab. fq. *pebreid, pybreid* (piperosus) Mab. 2, 201. 203. T: *adar* (aves, collect.; *eterin, eterinn*, cum nota singularitatis ex *atar*, in gloss. Oxon.) Mab. 1, 8. *llydan* (latus; cambr. vet. *litan*, hibern. vet. *lethan*) Mab. 1, 4. In derivatis *-edic* (cambr. vet. *-etic*): *bonnedic* (nobilis), *llywychedic* (pellucidus), *lludedic* (coenosus), *pethedic* (minutus) Mab. C: *kegin* (coquina) Mab. In derivationibus *-ogi*, *-ogion* auctis ex *-awc*: *mabinogi* (narratio puerilis), plur. *mabinogion, marchogion* (equites) Mab. Exempla servatae interdum tenuis supra (p. 176).

3. In fine vocum destitutionem rarius obviam, magis in tenui

labiali quam aliis, ut in *heb* (sine), *mab* (filius), regulariterque teneri statum primarium in codicibus recentioribus, supra dictum est. In hodierna autem lingua destitutio ut in medio etiam in fine regula facta est. Quae infectio hodierna adeo combinationem SC semper destituit in SG, saepius SP in SB (exempla in Mab. nutantia inter *sp* et *sb*, *sc* et *sg* supra p. 176), ST tamen intactam reliquit.

Destitutio tenuium cornica et armorica. Cornica. 1. In initio vocum in compositione vel constructione: *hendat* (avus; *tat*), *hirgorn* (tuba; *corn*) Vocab. *an bobyll* (populus) Pass. 67, 1. *yn y golon* (in ejus corde; *colon*) Pass. 115, 3. Semper ibidem cum destituta *c* ob frequentiam occurrit praep. *gans* (cum; = *cans* Vocab.).

2. In mediis vocibus extra positionem regula poscit destitutas tenues. P: *aber* (gurges; cambr. vet. *aper*), *oberor* (operarius), *drochoberor* (maleficus), *cober* (cuprum), *glibor* (humor; cambr. vet. *gulip*) Vocab. *ober* (opus) Pass. 31, 2. 220, 1. *pobyll* (populus) 89, 3. 4. T: *lader* (latro), *nader* (anguis; hibern. vet. *nathir*), *redegua* (cursus; armor. *ret*) Vocab. *lader, ladar* (latro), *pedar*, *peder* (quatuor, fem.) Pass., ex qua tamen transgressae tenuis etiam in *s* exempla supra enumerata sunt (p. 177. 178). Duplex scriptio *bb, dd* in Pass.: *dybbry* (edere; cambr. vet. *diprim*, cibus, gl. Lxb.) 43, 1. 87, 3. *dibbry* (adeo *deppro*, edite, 44, 4) 173, 1. *laddron* (latrones; sed *ladron* 192, 4) 186, 4. 229, 1. C: *lagat* (oculus), *diagon* (diaconus), *cugol* (cucullus), *cuillioges* (gl. phitonissa; praecedit *chuillioc*, augur) Vocab. *lagas* (oculus) Pass. 83, 2. *whegol* (dulcis; ex adj. *whek*) Pass. 164, 1. *dagrow* (lacrymae) 222, 2. 231, 2.

3. In extrema voce extra positionem destituitur secundum regulam *p*, e. gr. in voce *mab* (filius) fq., vix *c*, e. gr. *cloireg* (clericus) Vocab., *mareg* (miles; sequitur mox *marek*) 190, 2. Servatur enim haec communiter in fine in Vocab., ut *t*, quae transit in *s* in Pass., ut supra demonstratum est.

Armorica destitutio. 1. In initio vocum in constructione tenues intactae manent regulariter in Vita S. Nonnae (dum adsunt exempla destitutarum mediarum vel *m*, p. 136 et 163. 165). In quibusdam contra vocibus multum usitatis, praepositionibus vel particulis, tenues semper destitutae inveniuntur, etiam extra causam

infectionis, et in initio vocis secundae compositi regulariter (cf. cap. sequens, C. I. 6 in fine, C. II. 1. 6).

2. In medio vocum extra positionem destitutae tenues. P: *ober* (operari), *oberou* (opera) Buh. 26. 7. 8. 28, 12. *sebeliaf*, *sebeliet* (sepelire, sepultus) 20, 23. 25. *desquebl*, *disquiblion* (discipulus, -i) 118, 6. 22. T: *roedou* (retia) 32, 14. *madou* (bona) 28, 10. *madaelez* (bonitas; *mat*) 86, 14. *breuder* (fratres) 202, 9. *pedaf* (peto), *peden*, *pedennou* (petitio) fq. *pechedou*, *speredou*, *preladet* (sing. *pechet*, *speret*, *prelat*) fq. C: *trugarez* (misericordia; hibern. vet. *trócaire*) fq. *laguat* (oculus; hod. *lagad*) 96, 8. *beleguet* (presbyteri; sing. *baelec*), *baeleguiez* (presbyterium) 178, 14. 18. *prezeguen* (praedicatio; hod. *prezek*, praedicare, *prezeget*, praedicatus) 54, 2.

3. In fine vocum extra positionem status primarius dominatur, a qua regula excepta pauca exempla e Buh., plura ex hodierna lingua supra afferuntur (p. 178).

Res certe notatu digna est et hoc loco per exempla accuratius exponenda, destitutionem tenuium in medias extra positionem et in medio vel fine vocum, antequam apparet in scriptis britannicis, jam adesse in libris latinis vel romanicis terrae continentis, nec solum hocce, sed medias has ortas destitutione e tenuibus postea tractari veluti essent mediae originariae, id est, iterum destitui atque excuti (cf. p. 159 sqq.) excepta *p*, *b*, e qua residua manet *v*. Exempla cujusque tenuis separatius disponam.

P dicto modo tractatae exempla vetustissima sunt vox gallica *sapo*: "prodest et *sapo*; *Galliarum* hoc inventum rutilandis capillis." Plin. 28, 12, et nomen *Sapaudia* in Notit. dign. et ap. Ammian. 15, 11, cum nomine viri *Sapaudus* ap. Sidon. epist. 5, 10. Jam est nomen viri *Sabaudus* ap. Gregor. Turon. 4, 30. 8, 38, et *Sabaudia*, *Sabaudiensis* in libris medii aevi, e qua forma demum *Savoya* in chart. Frid. imp. a. 1157 ap. Cang., ut pro *sapo* scribitur *sabona*, *savo* in glossis ap. Graff. 6, 172 et alibi. Alia quaedam: lat. med. *riparia*, *ripera* (fluvius, litus), in chartis a. 1067. 1190 *riberia*, *ribera* ap. Cang., gall. hod. *rivière*. *papilio* (tentorium; hibern. vet. *pupall*, cambr. hod. *pabell*) ap. Lamprid., in chartis a. 1202. 1308 ap. Cang. *pavilio*, *pavilionus*, gall. hod. *pavillon*. *Lupara*, *Luppera*, *Luppara* (cf. lat. med. *luperia*, locus ubi sunt lupi, *luparius*, qui lupos venatur, gall. *louvetier*) adhuc

in chart. a. 1031. 1358. 1364 ap. Cang., gall. hod. *Louvre*, nomen palatii Parisiensis.

T in *d* destitutae exempla sat vetusta sunt *lidus* pro *litus*, scriptio in lege Salica, in capitulariis et codicibus aliis frequenter obvia, et *nimidas* in indiculo superstitionum in capit. Carlomanni a. 743: "de sacris silvarum, quae *nimidas* vocant" (cf. *δρυνέμετον* Strab. 12, 17, et armor. *nemet* adhuc ex a. 1031 in chartular. Kemperl. ap. Dom Mor. 1, 368: silva quae vocatur *Nemet*. Quibus addas supra dicta (p. 11. 100. 102). Porro vox *clida, cleida, clidus* obvia in leg. Baiwar. c. 77, in capitul. ad leg. Alamann. c. 22, in Annal. Franc. Loisel. ad a. 776 est adhuc *cleta* in Leg. Heinrici I. reg. Angl. c. 92, *clitella* (i. e. crates, craticula; hibern. vet. *cliath* supra p. 21, cambr. vet. *cluit* p. 114; = *clèt*) ap. Gregor. Turon. 7, 37. Ulterioris destitutionis formae *cleia, cloia, claia* ap. Cangium jam inde a sec. 11, gall. hod. *claye, cloie*. Eodem modo progrediuntur *patella, padella, paella* (sartago); *spata, spada*, hod. *épée; scutum, scudo*, hod. *écu* (cf. Cang. s. vocibus), quibus adjungenda hodiern. *mère, père, frère* e *mater, pater, frater*. *Gadales* in capitular. Car. M. ap. Baluz. 1, 343: "de *gadalibus* et meretricibus volumus", reducendum erit ad *gatal*, quia armor. hod. cum *d*, non *z*, *gadalez*, meretrix, *gadal*, libidinosus (unde germ. *geil?*), ut provinc. *godina, godineta*, unde gall. hod. *gouine, goier*, ad *gotin* (hibern. vet. *goithimm*, gl. futuo, Sg., cambr. hod. *godineb*, fornicatio), atque ut lat. med. *gradella*, ap. Cang., gall. hod. *greil*, est cambr. vet. *gratell* (gl. graticula; leg. gratella) in gloss. Oxon.

C destitutae vetustum exemplum est *Sauconna* ap. Ammian., nomen fluvii, qui jam Fredegario (12. 90) dicitur *Saogonna, Sagonna*, recentius *Sagona*, et hodie *Saone*. Alia: *auca* (anser) in Leg. Alamann., ap. Bedam, *auga, oga* in scriptis medii aevi ap. Cang., gall. hod. *oie*. *nogarius* (nux arbor), *nogareda, nogaderia* (nucetum, ager nucibus consitus) in chartis vetustis ap. Cang., pro *nucarius, nucaretum*, sine *g* *noieria, noiarius* jam in chart. a. 1022. 1108 apud eundem, apud quem item *logaderius* (operarius, operae locator) a. 1341, *logerium, loherium* (locarium; gall. hod. *loyer*) a. 1333. 1374, a verb. lat. *locare*, unde gall. hod. *louer*.

Infectio nasalis eodem modo invadit tenues britannicas, ut medias, in combinationibus scilicet MP et NT, quae

transeunt in *mm, mh, m,* et *nn, nh, n,* non in NC, quae solet manere intacta.

Cambrica dialectus magis huic infectioni indulget, quam ceterae. Fit ea 1. in initio vocum in constructione vel compositione, e. gr. *yn mhenn* (in capite; rectius *ym menn, ymhenn,* i. e. *yn penn*), *kynhewi* (subtacere; = *kyn-tewi*) aliisque, quae videsis in sequente capite.

2. In medio et fine. MP: *amherawdyr* (= imperator) Mab. fq. *pemhet, pemhed, pemet, pymet* (quintus; *pimphet* in gl. Oxon.) Leg. fq. *pymhet* Mab. 2, 241. hodiern. *swmwl* (stimulus; *sumpl* gl. Oxon.). Manet tamen intacta combinatio in fine num. *pump* (quinque). NT: *hanner* (dimidium; vet. *hanther* gl. Oxon.), *kerennyd, karenhyd* (amicitia, favor; e vetust. *carentid,* cf. nomina gall. Carantonus, Carentomagus) Mab. fq. *aryanneit, aryannheit* (argenteus) Mab. 2, 200. 3, 264. *Saranhon, Gouannon, Riannon* (n. pr. virorum; cf. armor. *Waranton, Caranton* etc. in chartulariis) Mab. 2, 206. 222. 3, 144. 145. *Morcanhuc, Morcannhuc, Morgannhuc* (regio Cambriae denominata a nomine viri *Morcant,* hodie *Glamorgan* i. e. *gulat Morcant,* regio Morcanti) Lib. Land. p. 113. *cann* (albus; cf. Cantium Caes., Britanniae regio, ob album litoris colorem) Mab. 1, 251. *gan* (cum, praep.; cambr. vet. *cant,* armor. *gant*), *cyn* (antea; armor. *quent*) Mab. fq. Expertes sunt tamen infectionis terminationes quaedam, e. gr. *-eint, -ant, -ynt* substantivorum et verborum, atque formae pronominales. Combinationis NC transeuntis in initio in constructione et medio in scriptionem *gh, ngh, gk* exempla videsis supra (p. 138) et infra in capite sequente, ubi dicetur de infectione nasali.

Cornica ejusmodi exempla pauciora sunt: *pymthek* (quindecim) Pass. 227, 3. 228, 1. *eun* in compos. *eunhinsic* (justus; cambr. vet. *eunt,* aequus), *can* (albus) Vocab. Sunt alibi *pymp* (quinque) Pass. 227, 2 et in medio vel fine *nt* vel *ns*: *hanter* (dimidium), *kerense* (amor), *gans* (cum) Pass. (p. 177).

Armorica dialectus etiam magis restitit huic infectioni. Est quidem in hodierna lingua *pemved* (quintus), sed *pemp* (quinque), et *-imp, -omp* in terminationibus verbalibus pro cambr. *-im, -om,* in quibus *p* adeo superflua videtur; et quamvis jam in chartulario Rhed. scriptio obtinet *Roen, Roin, Roien* in nomini-

bus propriis quibusdam, est *Roiant* in aliis (p. 174), et hodie quoque *anter, hanter* (dimidium; *hanter* Buh.), et *gant* (cum).

Aspiratae.

F unica aspirata celtica supra demonstrata est (p. 88 sqq.). Est eadem et sola originaria aspirata britannica. Ceteras enim, TH et CH, nusquam esse aspiratas primitus, sed progressas semper e tenuibus, ex hucusque dictis affatim patet; atque in combinatione CHW in initio aspirata immutabilis si posset videri primitiva, exempla plura et huic alium sonum originarium subjacentem, scilicet S, comprobant (p. 145). Aspirata britannica *f*, ut *ch* combinationis *chw*, omnis infectionis expers est, et immutabilis.

Cambrica. Scriptio solita hodierna *ff* jam adest in codice rubro, in aliis simplex *f* obtinet. Aspirata in initio vocum intacta, etiam si adest causa infectionis. In constructione: *kymer y fford* (sume viam; *fford* fem.) Mab. 1, 6. *ef a ffustawd* (pulsavit) Mab. 1, 250. *a ffust hayarn* (flagello ferreo) Mab. 2, 210. *tri ffrwt owaet* (tres alvei sanguinis) Mab. 1, 247. In compositione: *ymffust* (caedere invicem, pugnam committere) Mab. 1, 24. 2, 18. 51. *kyffroi* (expergefacere) Mab. 1, 259. *deffroi* (expergefieri) Mab. 1, 11. 252.

Exempla inchoantis aspiratae e Mab.: *ffiol* (calix) 2, 42. *ffol* (stupidus) 1, 242. *ffo* (fugere) fq. *ffonn* (clavus) 1, 6. 245. *fford* (via) fq. *fforch*, *ffyrch* (furca, -ae) 2, 15. 219. 3, 156. *fforest* (silva) 1, 236. *ffuon* (rosae) 2, 218. *Ffergant* (n. pr. viri) 2, 206. *Ffleudur*, *Ffleudor* (n. pr. viri) 2, 205. 209. *ffraeth* (eloquens) 2, 9. *ffrawdunyaw* (movere, cibos, frui) 2, 204. *ffreinc* (Franci) 2, 50. *ffroen* (nasus) 1, 283. 285. 2, 373. *ffrowyll* (flagellum) 2, 10.

Addo nomina virorum e libro Landavensi: *Fanu* 161. *Febric* (= Fabricius) 209. *Fermarch* 254. *Fernuail* 149. 167. *Fomre* 171. *Fuedlid* 259. *Freudur* (cf. supra *Ffleudur* Mab.) 186. 193. *Freudubur* 115. *Frioc*, *Friauc* 140. 236. Aspirata inchoans secundam vocem nominis compositi: *Eifest* 149. 153. 154. 156. *Confur* 140. 170. 172. 189. *Guelfrid*, *Gulfridus*, *Gulfre* 210. 213. *Guorfrit* 205. *Milfrit* (cf. *Roafritus* Inscript. Ratisbon.

Grut. 527, 2) 165. *Edilfred* 160. In eodem libro etiam in vetustis descriptionibus finium sat frequenter obvia appellativa: *fos, foss,* (fossa), *ford* (via), *finnaun* (fons), *frut* (rivus).

Voces supra dictas cum multis aliis esse indigenas, dubium esse non potest. Magna tamen etiam pars vocum, quae in lexicis enumerantur, originem peregrinam prae se fert, e. gr. *ffaith* (factum), *ffals* (falsus), *ffenestyr* (fenestra), *ffoc* (focus), *ffugyr* (figura), *ffurfafen* (firmamentum), *ffynnon* (fontana), *ffwyn* (foenum), *fflam,* (flamma), *ffrwyth* (fructus).

Aspirata cambrica in medio vel fine vocum: *lefet* (gl. fordalium) gl. Oxon. *grefiat* (notarius; cf. ap. Cangium lat. med. *grafare, grafiare, graffiare,* scribere, unde *grafia, graphia,* scriptura, et *grafarius, grefferius,* gall. hod. *greffier;* divergit germ. *grâfio,* ob *â*) cod. Lichfeld. *gref* Teliau (liber, chirographum Teliavi) L. Land. 237. *Griff, Gruff, Griffin, Griffud, Gruffud* (*Griffuth, Gruffuth* cornice scriptum), *Griffri* nomina frequentia in Registro Caernarv. *coffa* (conspice, animadverte) Mab. 2, 17. 18. *ysglyffyaw* (captare, inhiare) Mab. 2, 239. *llofft* (conclave) Mab. 1, 15. 2, 13. *craffu* (fortiter invadere) Mab. 2, 51. *craff* (firmus) Mab. 1, 269. *hoff* (amabilis) Mab. fq. Sed cavendum, ne *ff* aspiratione orta habeatur aspirata originaria, tam in initio vocum, quam in medio vel fine, e. gr. in Mab.: *ny fflygwys* (non curvabatur; cf. *plycca, a blygwys,* supra p. 176) 2, 207. *cloff* (claudus; cf. lett. *klibs*) 1, 245. 2, 236, vel apud Owenum, cui *b* infecta scribitur *v, cafael* (sumere; hibern. *gabál*).

Cornica *f* e Vocab.: *fadic* (profugus), *faidus* (formosus), *fer* (crus), *ferhiat* (fur), *fiol* (ciffus), *fol* (stultus), *forn* (clibanus), *ford* (via), *hebford* (invia), *fodic* (felix), *fur* (sollers, prudens), *flair* (odor), *floh* (puer), plur. *flechet* (liberi), *flurrag* (prora), *frot* (alveus), *fruc* (naris). E Pass.: *fall, fyllell* (defectus) 91, 3. 192, 3. *fallens* (deficiunt, peccant) 49, 1. *fyll* (deest; cf. *guin fellet,* acetum, i. e. vinum quod defecit, in Vocab.) 158, 1. *a fyas* (fugit) 77, 1. *fys* (fugiunt) 48, 4. *fo* (fuga) 250, 4. *fol, foll* (stultus) fq. *forth* (via) 15, 4. 164, 3. 245, 4. *flough* (puer) 254, 3, plur. *flehys, fleghys* (liberi) 149, 4. 168, 3, 169, 1. 246, 3. In medio et fine: *ufforn, uffarn* (infernum) 66, 4. 106, 3. 212, 1. *kueff, kuf* (probus) 101, 1. 256, 3. *cryff, cref* (fortis, gravis) 104, 2. 105, 4. 122, 4.

Armorica aspiratae exempla vetustiora e nominibus virorum chartularii Rhedonensis: *Felius* 2, 21. *Feleus* Mor. 293. *Feinoes* 2, 21. *Finoes* Mor. 300. 309. *Festwore* 2, 23. *Festgen, Festien* Mor. 293. 300. *Festgent* Mor. 296. *Fetmer, Fitmer* Mor. 275. *Finitworet* 1, 54. *Finitweten* Mor. 302. *Maenfinit* 2, 22. *Haelfinit* Mor. 328. *Fomus* 1, 22. 38. 2, 13. *Fulcri* 2, 24. *Fracan* 1, 5. *Framwal, Franwal* 1, 8. Mor. 266. *Freoc* 1, 16. 49. *Fredur* Mor. 391. *Fredgor* Mor. 406. *Matfred* 1, 20. *Ratfred* 1, 4. *Dumfredus* 1, 13. *Frodic* Mor. 273. E chart. Kemperleg.: *Follahethou, Fredur* Mor. 366. 431. Nomina locorum in Rhed.: alodus qui vocatur *Foubleth* (fuga, formido luporum?) 2, 30. ecclesia, plebs, vicus *Rufiac* (cf. p. 89) 1, 38. 39. 41. 53. villa quae vocatur *Brufi* 1, 55. In eodem appellativa: *fos, fosan, rudfos* (translata 1, 41 fossata, fossatella, rubra fossata) 1, 39; adj. *dicofrit, difosot* (expers servitiorum, quae dicuntur *cofrit, fosot*) 1, 39. 41. 42.

Exempla inchoantis aspiratae e Buh.: *fall* (malus) 74, 11. 90, 25. 166, 21. *foll* (stultus) 72, 2. *fur* (sapiens) 82, 5. *furnez* (sapientia) 46, 12. 48, 24. 110, 1. *forest* (silva) 32, 1. 34, 15. *fetou* (mysterium) 4, 10. 170, 16. *flerius* (foetidus) 68, 13. *flour* (dulcis) fq. *franc* (liber) 192, 14. 198, 3. *framet, fromet* (contractus) 194, 18. 196, 9. In compositione: *liufre* (vestimentum; gall. hod. livrée) 104, 7. *hunfre* (somnium) 30, 10. *queffret* (simul; cambr. *cyfredin,* communis) 102, 4.

In medio et fine vocum: *caffou* (sollicitudines) 4, 13. 38, 21. *claffet, cleffet* (morbus) fq. *claf, claff* (aegrotus) 38, 12. 56, 7. 108, 3. *coff* (venter) 12, 18. *cuf, cuff* (probus, mitis) 100, 6. 112, 18. Sed observandum, an non sit in hujusmodi vocibus infecta *f, ff*, e. gr. in *coff* (memoria; cambr. *cof*, e *cob* et conferendum nomen Cobnertus Inscr.?) 60, 10. 118, 18. *loffr* (leprosus), *lofrnez* (lepra) 196, 8. 21.

CAPUT SECUNDUM.

De consonis voces inchoantibus earumque infectione.

Patet jam ex iis, quae disputata sunt hucusque, consonas in initio vocum, non solum earum, quae sunt in secundo vel tertio loco compositi, sed etiam quae sunt extra compositionem solummodo in constructione sermonis, infectionem subire qualemcumque, atque leges ejus infectionis tam in hibernica lingua quam in britannica non differre generaliter a legibus et regulis infectionis in medio et fine vocum. Ita consonae inchoantes secundam vocem in exemplis hibernicis: *muntar cessair* (familia Caesaris), *i cath* (in pugna; ex *in cath*), *mo chenéel, mo chland* (genus meum, proles mea), *mo thol* (voluntas mea), *do phopul* (populo) obviis in Wb., sequuntur easdem regulas, quas sequuntur in medio et fine in vocibus *marc* (equus; *c* non infecta ob positionem), *coic* (quinque; e *coinc*), *lethan* (latus; e *letan*), *cethir* (quatuor; e *cetir*), *ech* (ex *ec* = *ep*, equus; *t*, *c* infectae extra positionem). Fit porro infectio consonae *k* nominis *kei* in exemplis cambricis constructis: *a chei* (et Caius), *y gei* (ad Caium, Caio), *mynghei* (Caius meus) Mab. eodem modo ut in medio vel fine vocum *buch* (= *bucc*, vacca; *achei* pro *ac cai*), *marchogyon* (equites, e *marchawc*), *angheu* (mors, ex *ancou*). Videntur tamen quaedam contradicere, nec statim clara e. gr. est causa infectionis, cur scriptum inveniatur hibernice *airchinnech* (princeps), *fírthrebaire* (vera prudentia), *imm chenn* (circa caput), cum potius ob positionem cum liquida exspectandum sit *aircinnech*, *firtrebaire, imm cenn;* sive cur cambrice scribatur *arbennic* (princeps; e subst. *penn*) et contra post eandem consonam *gwrtheyrn*, *gortheyrn* (magnus dominus; *Gurthigernus* n. pr. viri; e subst. *teyrn, tigern*). Solvitur contradictio, si conferuntur vetustissimae formae vocum, scilicet *ambi* pro *imm*, *ari*, *are* pro *air* (p. 6. 7), unde *ambi cenn* et *arecinnec* fiunt *imme chenn, imm chenn* et *airchinnech* hibernice, et *arepennic* cambrice *arbennic, arbenig*, secundum regulam propriam cujusque linguae, unius quae aspirat extra positionem, alterius, quae destituit. In composito hibern. *fírthrebaire*,

cui supponenda forma vetusta *virotrebire* ad instar vetustorum nominum Cambodunum, Virdomarus, non laesa porro regula hibernica (cf. pronomina possessiva infixa *m*, *t* orta e *mo*, *do* cum infectione sequentis consonae: *remchuimriug*, *imchuimriug*, ante captivitatem meam, in c. m., Wb., *itchóimthecht*, in comitatu tuo, Sg.); itemque cambr. *Gurthigernus* sequitur regulam cambricam aspirandarum tenuium post liquidam *r*, quia deest vocalis post vetustam formam *ver* in nominibus Vercingetorix, Vernemetum. Cum autem formae ejusmodi vetustissimae, in quibus causa latet hujus vel illius infectionis, vel status servati originarii, rarissime appareant, praetereaque lingua procul dubio interdum anomalias et proprietates produxerit, necessarium fit regulas de consonis inchoantibus voces earumque infectione separatim exponere.

Tangunt autem hae regulae consonas inchoantes vocum earum, quae sunt cum antecedentibus in constructione, id est, in arctiore junctione, e. gr. substantivi cum articulo, pronomine possessivo, praepositione, item substantivi in genitivo vel accusativo post substantivum vel verbum, adjectivi post substantivum etc., denique vocum, quae junctae sunt omnino antecedenti compositione. Voces extra ejusmodi junctiones, tam intra sententiam, quam in initio ejus, sunt etiam extra regulas, servantque statum originarium consonarum. Junguntur etiam scribendo in vetustis codicibus, praesertim hibernicis, non solum voces proprie compositae, vel pronominum infigendorum literae singulares residuae cum particulis et vocibus, inter quas sunt infigenda, sed etiam eae voces, quae sunt quidem in vinculo junctionis, attamen non tam arcto, praesertim articuli, pronominum possessivorum formae monosyllabae, praepositiones monosyllabae et substantiva, particulae verbales et verba etc. Quae vocum junctio secundum consuetudinem codicum etiam in hoc opere regulariter expressa est.

Eo quod in vetustis codicibus hibernicis infectio fere in solis tenuibus inchoantibus, atque in *s*, *f*, neque in his semper, notata invenitur, fit penuria exemplorum, quae a classe tenuium plerumque suppeditantur. In parte britannica quamquam armoricorum ante hodiernam linguam exemplorum eadem sit penuria nec cornicorum magna copia, codex tamen ruber cambricam notationem fere perfectam exhibens omnium classium exempla sat numerosa offert.

I. Consonae hibernicae inchoantes.

A. Statum originarium consonarum inchoantium voces in constructione vel compositionis secundo loco servari regula generalis est, si vox praecedens terminatur a consona, vel etiam si terminata fuit in forma vetustiore, quamvis decidit in recentiore. Peculiares quasdam aberrationes ab hac regula exhibet lingua praesertim post articulum et particulas verbales. Sunt autem junctiones speciales, in quibus obtinet status primarius consonarum inchoantium, sequentes.

I. In constructione. 1. Post articulum, *a*) in singularis numeri casibus nominativo et accusativo, si substantivum est generis masculini vel neutrius, in genitivo et accusativo, si est generis feminini; *b*) in pluralis numeri casibus omnibus, excepto nominativo generis masculini. Contra communem regulam est status durus post formam articuli INNA, NA, gen. fem. sing., nom. fem. neutr., et accus. trium gen. plur.; sed debet quaeri annon sit excussa consona, forsan *s*, ut perit *n* formarum AN nom. acc. neutr. et INNAN, NAN gen. plur. ante tenues, liquidas et *s*, *f* servandas in statu duro (p. 53).

Consona inchoans adjectivi, sive antecedat substantivum, ut adj. pronominale, sive subsequatur, ut fit communiter, eodem modo tractatur, ut consona inchoans substantivi post articulum; itemque post substantivum, si non praecedit articulus, eodem modo acsi adesset.

Exempla in sequentibus capitibus de articulo, et de flexione substantivorum et adjectivorum.

2. Post substantivum, si sequitur substantivum in genitivo: *a rainn pectha* (ratione peccati), *di rect pectho* (de lege peccati) Wb. 3[b]. 3[d]. *cindas persine* (qualitas personae) 6[b]. *tír tairngiri* (terra promissionis) Wb. fq. *cosmuilius tuib* (similitudo tubae) Wb. 12[c]. *airechas ceneóil* (praestantia generis) Wb. 1[b]. *hires creitme* (firmitas fidei) 2[b]. *hi claar cridi* (in tabula cordis) 15[a]. Non notatur infectio, etiam si praecedens substantivum terminatur a vocali: *colaa poil* (ad diem, tempus, Pauli) Wb. 5[b]. *isóiri ceneóil* (gl. nobilitate generis) Wb. 17[c]. *accobra colna* (cupiditates carnis) 20[a]. *bandea cruithnechta* (dea frumenti) Sg. 66[b]. Confer

tamen exempla infra sequentia (B. I. 2), exhibentia infectionem post substantivum non solum terminatum a vocali, sed etiam a liquida.

3. Post numeralia, quae semper fere exeunt in consonas. Exempla infra in capite de numeralibus. In Sg. etiam *fiche pond* (viginti pondo), *p* post *fiche*, quod proprie est *fichet*. Excipiuntur numeralia *óen* (unus) et *dá* (duo) exeuntia in liquidam et vocalem; posterius tamen communem regulam sequitur, si in flexione terminatur a consona: *ar dib consonaib* Sg., *ar dib cetaib* Cr.

4. Post pronomina possessiva trium personarum numeri pluralis: *arn* (noster), *barn* (vester), *an* (suus, eorum) mediae inchoantes sequentium substantivorum in positione cum liquida *n* finiente pronominum servantur in statu duro, nec non liquidae, *s*, *f* et tenues, excussa eadem *n*, manent in statu eodem. Exempla in capite de pronominibus. Etia mpost pronomen possessivum generis feminini 3. pers. sing. *a* (ejus) servati status primarii in vetere lingua, ut in hodierna hibernica et gaelica, exempla quaedam obvia: *aggním féisne im̄efolngai cesad fuiri* (gl. ipsa in se agit, tertia persona; i. e. ejus ipsius actio efficit passionem sibi, cum *gg* signo status prim. p. 70. 71) Sg. 199[a]. *cenchaille foraciunn* (gl. non velato capite, mulier orans deturpat caput suum) Wb. 11[c].

Post pronomen relativum *an* (ante medias), *a* (ante liquidas, ante *s*, *f* et tenues) consona verbi inchoans eodem modo habetur, ut substantivi post pronomina illa possessiva. Idem pronomen relativum continetur in particula *aran*, *ara* (ut). Exempla in pronomine et particulis.

5. Post verbum desinens in consonas: *asm̄é* (ego sum) Sg. 202[a]. *aranecatar coitchena* (inveniuntur communia) Sg. 65[a]. Confer tamen exempla infectionis post verbum substantivum, quamvis exeat in consonam, et si post verbum sequitur objectum, infra sub B. I. 5.

6. Post praepositiones terminatas a consonis: *for* (pro), *tar* (trans), *etar* (inter), *ís* (infra), *ós* (supra), *oc* (apud), *sech* (praeter). Item post terminatas ab *n*: *in* (in), *ren* (ante), *con* (cum), *iarn* (post), quamvis *n* pereat ante liquidas, ante *s*, *f* et tenues; post *a* (ex) ortam ex *as*, et post *la* (apud), *fri* (contra) ortas procul dubio aeque e formis exeuntibus in consonas (*las*, *fris*, vel

frith; cf. cambr. *gwrth* p. 66). Exempla in capite de praepositionibus.

7. Post particulas *os* (emphaticam pronominum), *in* (interrogativam): *ostú* (gl. tutemet) Sg. 201[b]. *incoscramni* (an destruimus?) Wb. 2[b].

8. Post particulam verbalem *ro*, et negativam *ni* servatur contra communem regulam status durus inchoantis *b* verbi substantivi, ut comprobant scriptiones *robbu, robboi, nipi, nipat, nipia, nipiam,* quas videsis infra sub hoc verbo. Post particulam negativam etiam pronomen personale absolutum 2. pers. sing., quod etiam infixum et suffixum non tangitur (p. 80), non notatur infectum: *nitú* (non tu), *cani tú* (annon tu?), *ni tussu* (non tu ipse) Wb. 5[a]. 5[b]. 8[d].

9. Post causam infectionis quamcumque status primitivus spirantis *s* semper manet in combinationibus cum tenuibus *sp, st, sc, spr, spl* etc., non tamen in combinationibus cum liquidis *sl, sm, sn, sr.*

II. In compositione vocis secundae consona inchoans servatur dura. 1. Substantivi compositi cum praepositionibus supra dictis (sub 6): *forbbart* (gl. abolitio) Sg. 52[a]. *forggnus* (forma, figura) Sg. 76[b]. 216[b]. *fortacht* (auxilium), *forcital* (doctrina) Wb. fq. *forcenn* (finis) Sg. 28[b]. 169[a]. 203[b]. Ml. 2[d]. *etargne, etarcne* (cognitio), *etarcert* (interpretatio) Wb. fq. *cotecht* (aditus) Wb. 9[d]. *cocéilsine* (gl. societas) Wb. 19[a].

Eodem modo adjectivorum et verborum compositorum consonae inchoantes: *forbartaig* (gl. exoletam, virginem) Sg. 173[a]. *fortéit* (adjuvat) Wb. 4[a]. *forcanim* (praecipio) Wb. fq. et alia, quae videsis sub compositione, inter quae tamen inveniuntur contra regulam *forthéit, forchun, forchongrimm* etc. in Wb., negligenter, nisi malumus jam nutationem in his statuere (cf. hibern. hod. *foircheann,* finis).

Fit exceptio etiam, si praepositiones assumunt *m: com-, tarm-, tairm-,* de quibus infra in infectione.

2. Cum particulis privativis *an-, es-: amprome* (improbus) Sg. 42[b]. *ancride* (injuria) Wb. 9[c]. *ancretem* (infidelitas), *ancretmech* (incredulus) Wb. 5[b]. 10[a]. 12[d]. *escarit* (inimicus) Wb. 30[b]. Eodem modo post *é-, éi-* ortam ex *es-: écmacht* (gl. nequam; = *écumacht, escumacht*) Sg. 50[a]. *écndairc* (absens), *éiendarcus* (ab-

sentia; = *écond., escond.)* Wb. Sg. Post particulam *ad-: adcobraim* (volo), *adcomaltar* (adjungitur) Sg., e qua combinatione prodit *acc-, att-, at-: accobor* (voluntas), *accaldam* (appellatio), *atreba* (habitat, possidet; *ad-tr.)* Wb. Sg. fq. Alia exempla in compos.

B. Infectionis aspiratae vel mollis consonae inchoantis vocem regula generalis est, quod obtinet, si vox antecedens terminatur a vocali, vel si forma vetustior terminabatur a vocali, etiamsi abjecta est in lingua recentiore. Saepius et liquidae praecedentes eandem vim habent quam vocales, nisi forte post eas decidit vocalis. Proprietates quaedam discrepantes a communi regula observantur post verba. Junctiones praecipuae, in quibus infecta invenitur consona inchoans secundae vocis, specialiter sunt sequentes.

I. In constructione. 1. Post articulum; *a*) in singularis numeri casibus genitivo et dativo, si substantivum est generis masculini vel neutrius, in nominativo et dativo, si est generis feminini. *b*) In numeri pluralis casu solo nominativo generis masculini. De differentia formarum articuli IN, INT in casibus expertibus infectionis, IN, IND in casibus infectionis supra dictum (p. 55).

Adjectivum sive praecedat substantivum, sive sequatur more solito, in inficienda consona inchoante concordat cum substantivo. Masc. et neutr.: *forcenn indfolaid chétnai* (finis sensus primi) Sg. 28[b]. *isindanm̄aim̄ chétnidiu* (in nomine primo) Sg. 54[b]. Fem.: *din gutai thóisig* (e priori vocali), *ón chetni phersin* (a prima persona) Sg. 9[b]. 191[a]. Si deest articulus, fit idem, acsi adesset: *mo thol cholnide* (voluntas mea carnalis) Wb. 3[c]. *iar riagoil chenelaig* (secundum regulam generalem) Sg. 220[a]. *for laim chlí* (ad manum sinistram; *tol, riagol, lám,* fem.) Cr. 19[c]. Alia exempla, in quibus tamen interdum neglecta est notatio infectionis, infra in flexione nominis.

2. Post substantivum sequentis in genitivo substantivi consona inchoans invenitur infecta, si praecedens substantivum terminatur a vocali vel liquida: *trebaire chollno* (praedentia carnis) Wb. 3[d]. *do thaidbse ṡuperlait* (ad signum superlativi) Sg. 40[b]. *tol cholno* (voluntas carnis), *ó thoil cholno* (a vol. carnis) Wb. 19[a]. 20[c]. *ciall chésto, ciall chesta* (sensus passionis, passivi) Sg. fq. *ainm thríuin* (nomen herois) Sg. 96[a]. Cf. supra A. I. 2.

3. Post numerale terminatum a vocali *dá* (duo): *eter da ṡon* (inter duos sonos) Sg. 150[b]. Item post *óen, óin* (unus) et *cethir* (quatuor): *tri oén pheccad* (per unum peccatum), *isóin chorp* (est unum corpus) Wb. 3[a]. 12[b]. *inóen ṡosuth* (in una positione) Sg. 7[a]. *itchethir chét* (gl. quater centeni) Cr. 42[c], ob terminationem liquidam, si non malumus statuere compositionem more adjectivorum. Numeralis *tri* non obvium mihi exemplum. Cf. A. I. 3.

4. Post pronomina terminata vocalibus; *a*) personalia: *ni tussu thóenur* (non tu solus) Wb. 5[a]. *b*) Post possessiva: *mochland et mochenéel* (proles mea et genus meum), *mothol* (voluntas mea) Wb. 3[c]. 29[d]. *aorcital* (= *aforcital*, doctrina ejus) Wb. 8[b]. *innathechtu* (in ordine suo) 13[a]. *achland* (semen ejus) 2[c]. Excipitur *a* 3. ps. sing. fem., de quo supra A. I. 4. *c*) Post demonstrativa: *intí thall* (ille) Sg. 197[a].

Manet infectio post pronomina possessiva 1. et 2. pers. sing. etiam infixa, cum excussa sit vocalis: *remchuimriug et imchuimriug* (ante meam captivitatem et in mea captivitate) Wb. 30[a]. *itchóimthecht* (in comitatu tuo) Sg. 208[b]. Obvia scriptio infectionis post adjectiva pronominalia *cach, nach: cach thúare* (omnis cibus) Wb. 6[b]. *cach ḟolaid* (omnis sensus, gen.) Sg. 200[b]. *ónach ḟochun ailiu* (ex aliqua causa alia) Sg. 6[a], in quibus exemplis forsan compositio more adjectivorum statuenda, cum in pluribus aliis exemplis non notetur infectio.

5. Post formas verbi substantivi radicis qualiscumque, sive desinant in vocales sive in consonas: *beta thuicsi* (qui sunt electi) Wb. 4[c]. *ropo thol* (fuit voluntas) 14[b]. *ropo thróg* (fuit miserum) 21[b]. *ropo cho torbu* (fuit cum utilitate) 13[a]. *caith bed ṡrethi* (gl. acus substernendum) Sg. 68[a]. *combad chircumflex* (ut sit circumfl.) Sg. 30[a]. *isfollus dún file choibnius* (manifestum nobis quod est affinitas) Sg. 151[b]. *nidan chumachtig* (non sumus potentes) Wb. 14[c]. *atuat chétnaidi* (sunt priores) Sg. 28[a]. *itchethir chét* (sunt 400) Cr. 42[c]. Post formam *as* notatur duplicatio liquidae *m*, id est status durus, in Sg. (supra A. I. 5), sed infectio in Wb. 21[a]: *sci. et iusti ithé aschorp dosom xps. aschenn indnoib aschorp* (gl. caput super omnem ecclesiam quae est corpus ipsius; i. e. sancti et justi sunt corpus ei; Christus est caput, sancti sunt corpus).

Post verba quoque activa inficitur consona inchoans sequentis

substantivi, si est objectum: *foilsigdde phersin* (quae significant personam) Sg. 200[b]. *nád tóirndet folad* (quae non continent sensum) Sg. 25[b].

6. Post praepositiones finitas vocalibus: *ó, ua* (a, ab), *fo* (sub), *de, di* (de), *do* (ad), *tre, tri* (per), quibus adnumerandae *ar, air* (ad, e vetust. *ari, are*), *imm* (circum, e vet. *imme, imbe, ambi*), *cen* (= lat. sine), *ol* (supra), *fiad* (coram). Exempla infra in praepositionibus.

7. Post particulas; *a*) verbales *ro, no*. Exempla infra in capite de eisdem. *b*) Post negativas *ni, nad: ni thabur* (non do) Sg. 173[b]. 179[a]. *ní chumcamni* (non possumus) Wb. 4[a]. *nad chaithi* (qui non edit) Wb. 6[c]. Excipiuntur *ro* et *ni* cum statu duro *b* radicalis verbi substantivi, de quibus supra A. I. 8. *c*) Post particulas copulativas vel disjunctivas: *meisse 7 choirbbre* (ego et C.) Sg. 194[a]. *diis no thriur* (duo vel tres) Wb. 13[a].

8. Post interjectionem *a: athesv* (o tu!) Sg. 204[b]. *achossa* (o pedes!) Wb. 12[a].

II. In compositione vocis secundae consona inchoans inficitur. 1. Cum substantivo compositi substantivi, sive desinat in vocalem antecedens, sive in consonam (ob excussam vetustam *o* intermediam): *bóchaill* (gl. bubulcus) Sg. 58[b]. *olachaill* (gl. olivetum) Sg. 50[a]. 53[a]. *roschaill* (gl. rosetum) Sg. 50[a]. *mirtchaill* (gl. myrtetum), *escalchaill* (gl. esculetum) Sg. 53[a]. *dálṡuidæ* (gl. forum) Sg. 57[a]. *iúgṡuide* (gl. tribunal), *trebunṡuide* (gl. tribunal) Sg. 50[a]. *muccfoil* (gl. stabulum porcorum), *mucfoil* (gl. hara) Sg. 26[a]. 214[a]. *banchu* (canis femina) 67[a]. *erochairchétlaid* (gl. tibicen) 12[b].

Obtinet idem procul dubio in compositis adjectivis vel verbis cum praecedente substantivo, ut est *cennmar* (gl. capito; i. e. capite magnus) Sg. 52[a]. Exemplum, in quo notata sit infectio, non legi.

2. Cum adjectivo compositi substantivi, adjectivi vel verbi consona inchoans eodem modo tractatur: *derbfogir* (gl. ipsae pronuntiationes) Sg. 3[b]. *nuiethicid* (gl. neophytus) Wb. 28[b]. *dagtheist* (bonum testimonium) Wb. 25[a]. *dubchorcur* (gl. ferrugo) Sg. 52[a]. *ilchathraig* (variae civitates) Sg. 13[a]. *nochtchenn* (capite nudus) Wb. 11[c]. *sóirchele* (libertus) Wb. 10[a]. *sainchenel* (diversum, proprium genus) Wb. 17[d]. *cáinchomarc* (benevolentia, salutatio) Wb. fq.

Ejus generis, cum adjectivum regulariter sequatur post substantivum, etiam exempla putanda sunt ea, in quibus idem praecedit: *indfír threbaire* (vera prudentia) Wb. 5^{d}. *ní óg thindnacal* (non perfecta receptio) Wb. 1^{a}. *nírbu lán folid* (non fuit pleni sensus, vox), *islán chiall* (est plena notio) Sg. 42^{a}. 140^{b}. Cf .supra B. I. 3. 4.

3. Cum numeralibus compositi substantivi vel adjectivi infectio eadem in consona incipiente. Exempla infra in numeralibus.

4. Post praepositiones supra dictas (sub B. I. 6), si compositae sunt cum substantivis, verbis etc., inficitur consona inchoans: *fochomalsam*, *fochomalsid* (toleravimus, -istis) Wb. 11^{b}. 14^{a}. *dechoms.* (decomposita) Sg. 73^{b}. *doṡuidigthi* (apposita) Sg. 63^{a}. *airchinnech* (princeps) Wb. fq. *airchissecht* (favor) Wb. 4^{c}. *airchissi, airchissa* (gl. parcit) 4^{c}. 5^{b}. *irchre* (interitus) Wb. 26^{a}. *irchride* (perniciosus) 24^{b}. *erchoitech* (gl. nocens) Sg. 34^{a}. *immfognam, immognam* (constructio) Sg. fq. *immefolṅgai, immolṅgaithær* (efficit, efficitur) Sg. 3^{a}. 127^{b}. 157^{b}. *innimthánad* (gl. talionem) Sg. 181^{a}. *imthrenugud* (confirmatio) Wb. 24^{c}. 29^{a}. *imchomarc* (salutatio) Wb. fq. *im̄echomarcar* (interrogatur) Sg. 197^{b}. *im̄chenda* (gl. anceps) Sg. 14^{b}.

Etiam *rem, com* et *tairm,* formae praepositionum *ren, con, tar* (A. I. 6) in compositione, inficiunt consonam sequentem: *remthiasat* (praecesserunt) Wb. 5^{a}. *comṡuidiguth* (compositio), *comṡuidigthi* (composita) Sg. 2^{b}. 201^{b}. *comfoger* (assonantia, consonantia) Sg. 6^{b}. 152^{b}. *comthúarcon* (tribulatio) Wb. 2^{b}. *coimthecht* (conventus, coitus; in Wb. *coimtecht, comitecht, cometecht*, sine notatione infectionis) Sg. 2^{a}. 208^{b}. Cr. 32^{a}. *coimthechtid* (gl. comes) Sg. 66^{a}. *comchutrum maigthi* (gl. comparationes) Sg. 39^{a}. *comchlante* (gl. conseminatus) Sg. 24^{a}. *tairmthecht* (transgressio) Wb. 13^{d}. 19^{b}. *tairmchrutto* (transformationis) Wb. 15^{b}.

5. Infectio post particulas inseparabiles *so-, do-, mi-, neb-, aith-: sochrud* (gl. honestus), *dochrud* (gl. indecor) Sg. 60^{b}. 65^{a}. 203^{b}. *michruthaigthe* (gl. informis; *crud, cruth*, forma) Sg. 5^{a}. Alia exempla infra in capite de compositione.

Hae quidem regulae linguae vetustae status duri vel infectionis consonarum inchoantium sunt etiam generaliter adhuc regulae linguae hodiernae, hibernicae et gaelicae.

C. Infectio nasalis in vetusta lingua hibernica in medio et fine vocum solummodo obvia, infectio destituens eidem omnino ignota est. In hodierna demum lingua hibernica infectio utraque non solum in medio et fine obtinet (infectio nasalis p. 74, destituens p. 87), sed etiam in initio vocum, diciturque inchoans haec utraque communi vocabulo *eclipsis* ab hodiernis grammaticis (p. 76). Fit autem eclipsis post pronomina vel particulas terminatas ab *n*, quae in vetusta lingua servant *n* ante vocales et medias, sed abjiciunt ante tenues, *s* et *f* (p. 53. 54), quibus voculae quaedam paucae accedunt, quarum non est eadem primitus proprietas. Est accuratius inspecta duplex, scilicet eclipsis mediarum, quae assimilantur pronuntiatione praecedenti *n* (*b* praecedenti *m*), atque eclipsis tenuium, quae post excussam *n* pronuntiatione destituuntur (eodem modo ut in fine in *ceud*, hibern. vet. *cét* = *cent*, centum; in medio post *r* in *carbad* = carpentum). Priorem ideo dicimus eclipsin nasalem, posteriorem destituentem, si volumus retinere denominationem consuetam grammaticis. Proprie nil est nisi infectio nasalis vel destituens in initio vocum.

1. Eclipsis nasalis. Scribuntur quidem adhuc mediae, sed non pronuntiantur, i. e. assimilantur praecedenti nasali. Scriptio hodierna miro modo (quo tamen infectio nasalis mediarum inchoantium simul cum etymologia indicatur) nasalem a sua voce separat atque mediae obscurandae praefigit: *ar mbrón*, legendum *arm rón* (= *arm mrón*), pro *arm brón* (cura nostra); *iar ndéanadh*, legendum *iarn éanadh* (= *iarn nén.*, *d* mutata in *n*), pro *iarn déanadh* (post factum). Alii post nasalem lineolam interponunt: *ar m-buachaill* (puer noster), *ar n-dia* (deus noster). Item *bhar ngúais*, *bhar n-gúais* (periculum vestrum) pro *bharn gúais;* sed ut in vetusta lingua combinatio *ng* servatur in medio et fine vocum, etiam in hodierna pronuntiatione *g* a nasali non obscuratur omnino, sed habet, ut dicunt grammatici, dimidium sonum.

2. Eclipsis destituens. Nasalis finiens praecedentis vocis excutitur ante tenues, ut in vetusta lingua; tenues autem, sono destituto pronuntiandae, scribendo servantur aeque miro modo (quo tamen destitutio tenuium indicatur), positae scilicet in originaria forma post destitutam. Exempli gratia *páisde* (infans)

cum pron. possess. *arn*, cujus *n* excutienda est ante tenuem, si scriberetur ut pronuntiatur, esset *ar báisde* (liber noster), sed scribunt hodierni *ar bpáisde, ar b-páisde.* Porro pro *ar dír* (terra nostra; hibern. vet. *ar tír*) scribitur *ar dtír, ar d-tír;* pro *na cos* (pedum) *na gcos, na g-cos,* pro *iar geilt* (post celationem) *iar gceilt, iar g-ceilt.* Patitur destitutionem post illas voculas etiam *f,* quae scribitur cum *b* vel *bh,* pronuntiatur autem *v* vel *w: ar fuil* (sanguis noster), pronuntiatum *ar bhuil,* scriptum *ar bfuil, ar bh-fuil.* S inchoans substantivorum in casibus, in quibus inficitur, pro *in, ind* forma articuli in aliis junctionibus amat ante se *int* jam in vetusta lingua et hodie quoque *ant;* est ergo in exemplo hibern. *ant ślat* (virga), aeque ut in gael. *ant śùil* (oculus), quae scribunt hodierni *an tslat, an t-slat, an t-sùil* atque adnumerant exemplis eclipseos, nil nisi infectio aspirata vel mollis.

Haec hibernica recentior lingua excoluit solummodo. Gaelica nec medias nec tenues tangit in eodem situ, sed perdit *n* particularum vel pronominum, excepta forma articuli genitivi plur. *nan,* quae *n* servat vel mutat in *m* ante labiales: *ar dia* (deus noster), *ar tìr* (terra nostra), *iar bualadh* (post caesionem), *nan cos* (pedum), *nam bard* (bardorum).

II. Consonae britannicae inchoantes.

A. Status primitivus consonarum inchoantium britannice servatus regulariter, si vox praecedens terminatur a consona non inficiente, si non amplius in hodierna, saltem in vetustiore forma, in sequentibus potissimum occurrit junctionibus. Exempla cambrica e codice rubro sat numerosa sunt, nec desunt cornica; armorica, si deficiunt vetustiora, ex hodierna lingua proferentur.

I. In constructione status originarius 1. post articulum. Cambrice *a*) in numeri singularis casibus omnibus, si substantivum est generis masculini: *heb y kei* (dixit Caius) Mab. 1, 2. *goruc y gwr* (coepit vir) Mab. 1, 5. *guneyr saraet yr brenyn* (fit injuria regi) Leg. 1. 2. 2. *b*) In plurali per omnes casus in utroque genere: *ar gwraged ar meibon ar merchet* (et mulieres et pueri et puellae) Mab. 3, 299. *y gwelei y gweison* (vidit pueros),

ar y gweisson (ad pueros), *or gweisson* (a pueris) 1, 12. 35. 36. 245. *y kyweirdebeu awelei ef ar y gwyr* (paramenta quae vidit in viris) 1, 237. *y coranneit* (pygmaei), *or coranneit* (a pygm.) 3, 302. 303. *llud aorchymynnwys yr kiwtawtwyr* (L. praecepit civibus) 3, 298. *ar gwraged oll* (et omnes mulieres), *teckaf or gwraged* (pulcherrima e mulieribus) 1, 5. 17. *vn or morynyon* (una e puellis), *awelei ymorynyon* (vidit puellas) 1, 5. 12. De formis articuli *y, ar, or,* ortis ex *yr, a'r, o'r,* cum *r,* quacum dialectice alternat *n,* infra dicetur in capite de articulo.

Adjectivi consona inchoans eodem modo tractatur, sequentis post articulum et antecedentis ante substantivum, sive etiam sequentis more solito post substantivum: *ar pedwyryd dyd* (et quarto die; *dyd* masc.) Mab. 1, 288. *y marchawc kyntaf* (primus eques) 1, 244. *y gwas coch mawr* (puer rubicundus magnus) 2, 382.

Etiam si deest articulus vel inficitur substantivum (excepta infectione num. *deu,* de qua sub C. I. 4), valet pro adjectivo regula articuli, acsi antecederet: *gwr gwynllwyt telediw* (vir albus fuscus formosus) Mab. 1, 244. *y gwelwn wr pengrych melyn* (videbam virum crispum flavum) 1, 3. *y goet mawr* (ad silvam magnam) 1, 238. 244. *o vara cann* (e pane albo) 1, 251. *ar uarch coch mawr* (in equo rubro magno) 2, 381. *llyma was ieuanc coch gobengrych gwineu llygadawc* (ibi puer juvenis ruber subcrispus fuscus magnis oculis) 2, 383. *achledyf mawr trwm trichanawl* (cum gladio magno gravi tricuspide) 2, 384. Plur.: *danned hiryon melynyon* (dentes longi flavi) Mab. 1, 283. *y mae gweisson bychein* (sunt pueri parvi) 2, 383.

Cornice regula firma cambrica minus stricte observatur. Exstant quidem exempla concordantia: *vertu an tas* (virtus patris) Pass. 3, 1. *pobyll an bys* (populus mundi) 6, 2. *then bys* (ad mundum) 5, 2. *war an bys* (in mundum) 2, 2. *an meyn* (lapides) 244, 3. 253, 4. *han benenas* (et mulieres) 169, 4; etiam consonae inchoantis adjectivi: *en tebell el* (malus angelus) 13, 2. *ger gow* (verbum falsum) 247, 3. Sunt autem etiam alia, post eosdem articulos infectionem exhibentia, quae infra enumerabuntur.

Armorica exempla hodierna: *ar mevel* (servus), *ar gwin* (vinum), *ar penn* (caput), *ar pennou* (capita), *an tad* (pater), *an tadou* (patres), *ar mamou* (matres), *ar pedennou* (orationes; fem.), *eur marc'hadour pinvidik* (mercator dives). Excipitur *k,* quae

aspiratur post *r* articuli: *ar c'hi, eur c'hi* (canis), *ar c'herrek* (rupes; plur. fem. a sing. *karrek); masculina* quaedam porro in plurali destituunt consonam inchoantem.

2. Post substantivum, si sequitur substantivum in genitivo. Cambrice: *mab clydno* (filius Cl.), *breint porthawr* (officium portarii) Mab. 1, 1. *vn mab mam* (unicus filius matris) 1, 2. *blodeu marchogyon* (flos equitum; *blod.*, fem.) 1, 241.

Cornice: *maister mebion* (paedagogus), *ancredvur mor* (pirata), *maer buit* (dispensator), *hebrenchiat plui* (presbyter), *bis truit* (allex), *den coscor* (cliens), *gueiduur cober* (aerarius) Vocab. *mab du* (filius dei) Pass. fq. *yn hanow du* (in nomine dei) 93, 1. *myns peynys* (magnitudo dolorum) 59, 4.

Armorice item; inficit tamen lingua hodierna post substantivum generis feminini: *poan benn* (dolor capitis).

3. Post numeralia. Cambrice, exceptis *deu, dwy,* post quod status destitutus, atque *tri* (masc.) et *chwe*, post quae aspiratio tenuium sequitur, post cetera omnia: *vn mab* (unicus filius) Mab. 1, 2. *teir blyned* (tres anni) 1, 21. 26. *pump morwyn* (quinque puellae), *cant marchawc* (centum equites) 1, 250. 280. Ita et post *tri* et *chwe,* si non sequitur tenuis: *tri marchawc* (tres equites) 1, 237. Alia exempla sub numeralibus.

Cornica concordant: *on marrek* (unus miles) Pass. 217, 1. 242, 1. *ter gweyth* (tribus vicibus) 18, 2. *peswar marrek, peswar mareg* (quatuor milites) 190, 2. 241, 4. *pymp myll* (quinque millia) 227, 2. *pymthek pater* (quindecim pater noster) 228, 1.

Armoricus modus generaliter idem, exceptis scilicet proprietatibus quibusdam hodiernae linguae, quae facit tenuium aspirationem non solum post *tri,* sed etiam post *teir* (fem.), *pevar* (masc.), *peder* (fem.), *nao,* et mire tractat medias *b* et *g* post *pemp* et *dek,* utramque provehens in tenuem post *pemp: pemp pioc'h* (quinque vaccae; *bioc'h*), *pemp kad* (quinque lepores; *gad*), sed unam provehens, alteram destituens post *dek: dek kad* (decem lepores), *dek vloaz* (decem anni).

4. Post pronomina quaedam. Cambrice. *a*) Post possessiva absoluta trium personarum pluralis numeri *an, awch, eu.* *b*) Post personalia infixa 1. pers. sing. M., plur. N, 2. pers. plur. CH, 3. pers. sing. et plur. E, S; *c*) post possessiva infixa 1. pers. sing. M., plur. N, 2. pers. plur. CH, 3. pers. plur. E (excipitur

E sing.). Possessivis absolutis adnumerandum fem. 3. ps. sing. *y*, si non sequuntur tenues, quae aspirantur ab eodem. Exempla infra in capite de pronominibus.

Cornice. *a)* Post pronomina possessiva absoluta 1. et 2. pers. plur. *agan, agis; b)* post personalia infixa 1. pers. sing. M *(am)*, plur. N *(agan)*, 2. pers. plur. S *(agis)*, 3. pers. sing. et plur. N *(an)*, S *(as)*; *c)* post possessiva infixa 1. pers. sing. M *(am)*, plur. N. Addenda sunt pronom. possess. absoluta 1. pers. *ow*, 3. pers. sing. fem. *y* et plur. 3. pers. *aga*, si non adsunt tenues, quae scilicet solae aspirantur post eadem. Exempla infra.

Armorice in Vita S. Nonnae post pronomina infectio omnino non notata invenitur. Hodierna lingua armorica generaliter concordat cum cambrica, sed et hic, ut alias, peculiaria et anomala quaedam produxit. Manet status originarius consonarum post possess. *hon* (noster), *ho* (vester), post personalia et infixa *z* (te), *ho* (vos), exceptis tamen mediis *b, d, g*, quae post *ho* (vester, vos) et *z*, *az* (te) provehuntur in tenues *p, t, k*, et excepta forma possess. et pers. *hor* (noster, nos), quae sequentem *k* aspirat. Manent porro consonae intactae post pronomen possessiv. 1. ps. sing. *va* (meus), 3. pers. sing. fem. *he* (cambr. *y*, fem.), 3. ps. plur. *ho* (eorum; cambr. *eu*); post pron. person. 3. person. sg. fem. *he* (eam), 2. et 3. pers. plur. *ho* (vos, eos) ante verba (alias infixa), exceptis tenuibus, quae ab iisdem aspirantur. His adnumerandum pron. pers. infixum 1. ps. sing. *m, am* (me), quod solas tenues *k* et *t* aspirat.

5. Post verbi substantivi formas. Cambrice post *mae, oed* etc.: *mae mwyhaf gwreic* (est maxime mulier) Mab. 1, 17. *ymae bwystuil* (est bestia) 1, 33. *ydoed kaer* (fuit castrum) 1, 3. *nyt oed kyuurd gwr ac ef* (non fuit aeque nobilis vir atque ipse) 2, 371. Obvia tamen exempla infectionis destitutae, quae videsis sub C. I. 6.

Post verba vocis sequentis, sive sit subjectum sive objectum, consona inchoans manet item originaria frequenter: *mynet aoruc kei* (ire coepit Caius) Mab. 1, 2. *ymchoelut aoruc peredur* (invertere coepit P.) 1, 237. *ymchoelut penn y varch* (invertere caput equi sui) 1, 13. 242. *or gwely tlws tec* (si vides pretiosum pulchrum), *y gwelwn tlws tec* (videbam pr. p.) 1, 238. 239. *dispeilaw cledyf* (trahere gladium) 1, 31. *y klywynt marchawc* (audie-

bant equitem) 2, 386. *sef awelei gwr penngrych melyn* (ipse videbat virum crispum flavum) 2, 374. Sed conf. C. I. 6.

Cornice post omnes fere verbi substantivi formas: *y ma dew* (sunt duo) Pass. 51, 3. *nagoff den skentyll* (non sum homo sapiens) 8, 1. *wy yw glan* (vos estis puri) 47, 2. *o kerrys* (erat amatus) 214, 4. *y tho gylwys* (erat nominatus) 124, 1. *may fo prennys* (ut sit redemtus) 9, 2. *pan vo clewis* (cum erat auditus) 109, 4. *pren be tewlys* (alea jacta est) 190, 4. *re ben tullys* (sumus decepti) 246, 2. *may fons parys* (ut essent parati) 18, 3. *na vethens clewis* (ne sit auditum) 148, 2. Provecta adeo media in tenuem more armorico (cf. n. 3. 4), si recte impressum in Pass.: *may vo colenwis* (ut sit impletum; *golenwis*) 48, 2. Contraria exempla quaedam infra sub destitutione. Objectum post verbum activum: *na leveryn ger gow* (ne dicamus verbum falsum) Pass. 247, 3.

Armorice hodie quoque: *va breur a zo klanv* (frater meus aegrotus est). *hen a vezo pinvidik* (erit dives). *ar mevel a ev gwin* (servus bibit vinum).

6. Post praepositiones quasdam desinentes in consonas. Cambrice post: *ys* (infra), *uch* (supra), *rac* (prae), *heb* (sine), *dan* (sub), *can* (e vet. *cant*, cum), *eythyr* (extra). Exempla infra. Adnumeranda est *gwedy* (post, cambr. vet. *guetig*): *gwedy marw* (post mortem, postquam mortuus erat) Mab. 3, 297. *gwedy clybot* (postquam audiverat) 3, 298. Praep. *a* (cum) quoque, quae aspirat sequentes tenues, non tangit ceteras consonas. Exempla tamen infectionis post aliquas, e. gr. *heb, can,* infra sub C.

Cornice item: *y kemeskis* (= *yn kem.*, in commixtione) Pass. 58, 4. *yn kyg yn goys* (in carne in sanguine) 256, 4. *rag kerense* (prae amore) 167, 4. *heb ken* (sine alio) 12, 1. *gans meth* (cum dedecore) 97, 4. *cans gur, cans grueg* (cum viro, cum muliere) Vocab.

Armorica exempla hodierna: *en dee* (die), *e ker, en ker* (in urbe), *uc'h penn* (supra caput, supra), *hep moni* (sine argento), *gant kalz a dud* (apud plures), *evit kenderc'hel* (ad conservandum).

7. Post particulas. Cambrice post *mal* (ut): *val kent* (ut antea) Leg. 2. 5. 2. *ual kynon* (ut C.) Mab. 1, 12. Post *yn* (ut) consona originaria saepius servata occurit, vox sequens sive sit nomen sive verbum, in Mab.: *yn tywyssawc* (ut princeps) 2, 380.

yn llawen (libenter) fq. *bot yn tegach* (esse formosiorem) 1, 4. *yn purwynn, yn purdu* (mere albus, niger) 2, 380. *llawuorynyon yn gwniaw* (puellae laborantes) 1, 1. *yn gwassanaethu* (serviens) 1, 5. *bot yn keissaw* (esse quaerentem) 1, 5. *anniueileit gwyllt yn pori* (animalia fera pascentia) 1, 6. *yn penydyaw* (poenitens) 2, 376. Consonae infectae tamen in substantivo vel adjectivo sequente exempla infra sub C. I. 8.

Post particulas *o, or* (ex quo), *pei* (si), *kan, kanys* (nam): *o gwely, or gwely* (ex quo, si videris), *or clywy* (si audieris) Mab. 1, 238. *pei gwypei* (si sciret), *pei kaffwn* (si caperem) 1, 35. 247. *kan gwydwn* (nam sciebam) 1, 25. *kanys gwr prud adoeth oed* (nam vir prudens et doctus erat) 3, 298. Item post particulam verbalem *e, y*: *os ouaru e guahanant* (si morte separantur) Leg. 2. 1. 11. *y gwelwn, y gweleis i* (videbam, vidi), *y menegeis i* (dixi ego) Mab. 1, 3. 5. *y kyscwys maxen ac yna y gwelei vreidwyt* (dormivit Maximus et tunc vidit somnium) 3, 264.

Post particulas *a* (et; = *ac*), *no* (vel; = *noc*), *ni* (non), *na* (non, nec; = *nac*), a quibus aspirantur tenues sequentes, ceterae consonae, quae non sunt capaces aspirationis, manent intactae communiter: *abwyta aorugam* (et manducare coepi) Mab. 1, 5. *agofyn aoruc* (et interrogare coepit) 1, 2. *gwell no mi* (melior quam ego) 1, 2. *kynt no mini* (prius quam ego) 1, 4. *ny bo llei* (non erat minor) 1, 6. *o ny bei* (si non esset) 1, 210. *na dyn na llwdyn* (nec homo nec bestia) 1, 9. *na meirch nac arueu* (nec equos nec arma) 1, 236. *na chynt na gwedy* (nec antea nec postea) 1, 9. Exempla tamen, in quibus post *ni, na* obvia destitutio, videsis infra sub C. I. 10.

Cornice. Post particulas comparantes *avel* (ut), *maga* (tam), *ys* (quam): *avel du* (ut deus) Pass. 6, 4. *avel tarow* (ut taurus) 2, 2. *maga tek* (tam pulchrum) 71, 4. *kyns ys bos* (prius quam erat) 49, 2. *kyns ys coske* (prius quam dormire) 51, 1. Post *ow* (armor. *ouz*; orta utraque particula ex *wrth*), quae est pro cambr. *yn* juncta infinitivis: *ow pesy* (petens) Pass. 62, 1. *ow prene* (redimens) 196, 4. *ow cows* (loquens) 95, 1. 251, 1. *ow coske* (dormiens) 55, 3. Post quas particulas, frequentissime post *ow*, eodem modo ut fit armorice post numeralia et pronomina quaedam (cf. n. 3. 4) adeo mediae tenuibus aequantur: *avell pyth foll* (ut omnino stultus; *byth*) Pass. 182, 2. *maga ta* (tam bonus; *da*)

198, 2. *maga town* (tam profundus; *down*) 85, 3. *ow pewe* (vivens; *bewe*) 220, 3. 223, 4. 256, 4. *ow tybbry* (edens; *dibbry*) 43, 1. *ow tysky* (docens; *dysky*) 75, 1. *ow cothaff, ow cothevell* (tolerans; *goth.*) 211, 2. 134, 4. *ow kythyll* (faciens; *gwythyll*) 96, 2. *ow querthe* (vendens; *gw.*) 104, 2. Idem invenitur post *yn*, cum significat quod cambr. *yn* cum adjectivis: *yn ta* (bene) 60, 1. 63, 2. 82, 3. 127, 1. 194, 2.

Post conjunct. *mar, mara* (cum, si): *mar pesy* (cum petit) Pass. 25, 3. *mara cresyn* (si credimus) 258, 4. Mediarum provectio et post has solita est, ut supra: *leverough mar pyth sawys* (dicite num sit salvatus) P. 95, 1. *mar cothas* (si scis; *gwothas*) 92, 3. *mar calle* (si posset; *galle*) 164, 3. *mara petha degis* (ut esset ductus, duceretur) 240, 3. *mara calle* (si posset) 38, 2. Particulae *a* (si, conj. = praep. *a*), *y* (verbalis), *may* (ut) et *pan* (cum) interdum idem efficiunt; attamen etiam occurrunt exempla infectionis post easdem, quae infra sequentur.

Post *ha* (et), *na* (nec; *nag* ante vocales) cornice tenuium vix obtinet aspiratio, sed status originarius: *ha pehadur* (et peccator) P. 8, 2. *ha te* (et tu) 92, 3. *ha tus* (et populus) 100, 2. *na bothar. . . na claff* (nec surdus nec aegrotus) 25, 2. 3. Post particulas negativas *ny, na* cornice destituuntur consonae.

Armorica particula *mar* (si) jam in Vita S. Nonnae semper post se habet statum originarium consonae inchoantis verbi subst. *bout* (esse), quae alias in situ infectionis scribitur *v*. Ita et hodie: *mar gellann, mar gell* (si possum, si potest), *mar kirit* (si amatis, si libet). Post *ha* (et, ante vocales *hag*), *na* (nec, ante vocales *nag*) nusquam infectio, nec aspirata tenuium in hodierna lingua: *iaouank ha koant* (juvenis et alacer). *na dour na gwin* (nec aqua nec vinum). *na kik na pesked* (nec caro nec pisces). Post *ne* (non) autem obtinet infectio destituens.

II. In compositione. Cambrice 1. post numeralia finita consonis consona inchoans servata occurrit: *teirgweith* (tribus vicibus, ter) Mab. 1, 294. *pumpmeib* (quinque filii, copia quinque filiorum) 3, 101. *seithmeib* (septem filii), *seithmeirch* (septem equi) 1, 235. 2, 39. *pumcant* (quingenti) 1, 284; nutat tamen etiam in infectionem: *pumwyr* (quinque viri) 2, 41. Item post numeralia *tri* (tres; e vetusto *tris?*) et *chwe* (sex; e *chwech*), quae tenues sequentes aspirant, servantur consonae expertes aspi-

rationis regulariter: *trimis* (tempus trium mensium) Mab. 1, 26. 26. *chwemeib* (sex filii, copia sex filiorum) 1, 235. *chwegwyr* (sex viri) 3, 99. *chweblwyd* (sexennis) 3, 32. Sed et hic infectio: *trywyr, seithwyr* (tres, septem viri) 1, 282. 3, 99. Destitutio poterit videri regularis ob vocalem primitus procul dubio intercedentem (cf. *πεμπέδουλα* Dioscor.), status originarius contra servatus in supposititione veluti non obtineat compositio sed constructio (A. I. 3).

Praevalet status originarius adhuc in hodierna lingua non solum post *tri* et *chwe* in consonis expertibus aspirationis, sed etiam in quibuscumque post numeralia finita consonis: *trimis* (tres menses, spatium trium mensium), *tribys* (tribus digitis praeditus, *τριδάκτυλος*), *tridyn* (tres personae), *chwegwaith* (sex vicibus, sexies), *teirgwaith* (tribus vicibus), *pedeirgwaith* (quatuor v.), *pumcant* (quingenti), *canmil* (100,000). Etiam post *naw* (= *nawan*, p. 54. 150): *nawgwaith* (9 vic.), *nawcant* (900); sed contra: *pumwaith* (5 v.), *canwaith* (100 v.), *seithgant* (700), *wythgant* (800).

Cornica exempla: *tergweyth* (ter) Pass. 18, 2. *pump myll* (quinque millia; si tamen sunt composita, cf. supra I. 3).

Armorice regulariter status originarius servatus. In Buh.: *cant guez* (centies) 86, 13. 172, 5. In hodierna lingua: *teirgweiz* (ter), *pedergweiz* (quater), *pempgweiz* (quinquies), *c'huec'hgweiz* (sexies), *seizgweiz, eizgweiz, naogweiz, dekgweiz, ugentgweiz* (vigesies), *kantgweiz* (centies).

2. Cum supra dictis (sub A. I. 6) praepositionibus composita servant consonam inchoantem secundae vocis originariam. Cambrice: *ractal* (frontale; e praep. *rac* et subst. *tal*, frons) Mab. fq.

Praep. *tra* (trans, supra), quae ponitur etiam loco conjunctionis (quamdiu), aspirans tenues sequentes, non tangit ceteras consonas expertes aspirationis hodie quoque: *trabychan* (valde parvus), *trada* (perbonus), *tragalar* (nimius dolor, morbus). In constructione tamen post *tra* etiam destitutio obvia in Mab., adeo sequentis tenuis (C. I. 10).

Post vocales vocum *tra, tri, chwe, a, no, na* etc. ob perditam consonam finientem, vel potius assimilatam, sequens consona supponenda est duplex, quae si est tenuis, aspiratur (p. 173), si media vel *m*, servatur in statu originario (p. 132). Non eadem

res est post particulae *gwer-*, *gor-* (gall. vetust. *ver-*) finientem *r*, quae quidem sequentes tenues item aspirat secundum regulam (p. 171), medias autem et *m* eodem modo tractat, ut tractantur in medio vel fine in positione cum *r* aeque ut simplices extra positionem (p. 134. 159 sq.), destituit scilicet. Exempla destitutionis infra sub C.

Cornice post *kem-*, *kym-* (con-) servatur quidem *m* vocum *kemmys*, *kymmys* (tantum, eadem magnitudo) P. 9, 4. 16, 3. 24, 2, *kemeskis*, *kemyskis* (= *kem-m.*, commixtio) 58, 4. 202, 2, sed non *b* in *kemeras* (sumere; armor. *quemeret* Buh. 18, 5. 188, 3, cambr. hod. *cymeryd*) Pass. 61, 4, si est pro *kem-ber*.

Armorice quia minus infectioni nasali indulgetur quam cambrice (p. 187), servatur status originarius magis etiam post partic. *kem-* (con-): *kemmeski* (miscere), *kember* (confluxus, confluentes fluvii, cambr. *cymer*, *aper*, p. 169). Immo contra media in hac positione provehitur in tenuem jam in vetustis chartulariis, e. gr. in Kemperlegiensi: factum est hoc in publico conventu apud *Kemperele* in sanctae crucis monasterio inter duo flumina Elegium ac Idol (*Kemperele*, hod. *Quimperle*, = ostium Elegii) chart. a. 1069, ap. Mor. 432. In Rhed. 1, 14. 2, 28: *compot Roienhoiarn* (cf. ibid. *Botlowernoc*, *Botcuach* 1, 6. 15; = *combot*, cambr. *cymwt* = *cymbwt*) chart. a. 826.

Alia composita ejusmodi hodiernae linguae, fungentia ut praepositiones: *etal* (apud; pro *en-tal*), *rak-tal* (coram).

B. Aspiratione inficiuntur consonae britannicae inchoantes secundam vocem in constructione vel compositione sub iisdem regulis atque in medio et fine vocum fit aspiratio, scilicet si intrant in positionem cum terminantibus voces praecedentes, praecipue particulas, consonis quibusdam, quae sive manent, e. gr. *r*, sive etiam evanescunt in ea positione aspiranda, e. gr. *c*, *t*, *s*, *ch*. Consonae autem inchoantes aspirationi obnoxiae sunt tenues solummodo, ut in medio vel fine (p. 171 sq.). Ceterarum e. gr. mediarum et *m* expertium aspirationis, quae post earundem vocum aliquas manent originariae, vel quae destituuntur, e. gr. post *r*, vel etiam modo destituuntur modo manent originariae, exempla jam data sunt vel infra proferentur (A. I. 7. A. II. 1. 2. C. I. 11). Voculae aspirantes tenues sequentes sunt hae.

I. In constructione. 1. Numeralia III et VI. Cambrice:

tri, (tres), *chwe* (sex), quibus supponendae formae originariae *tris*, *chwech* = sex (p. 145): *hoffach no thri chymeint* (major quam tres aeque magni) Mab. 1, 6. *chwe thorth* (sex panes) Mab. 1, 251.

Cornicum exemplum e Pass.: *tryhans* (trecenti) 36, 1.

Armorice hod. *trichant* (trecenti). Reponenda tamen haec exempla potius forsan in compositione.

2. Pronomina possessiva quaedam. Cambrice pron. possess. 3. pers. generis feminini, tam absolutum *y*, quam infixum *e* (hibern. vet. *a*, ex *as*, *is?*): *am y phenn, am y thraet* (circa ejus caput, ejus pedes, puellae) Mab. 1, 14. *ractal eur am y thal* (frontale aureum circa ejus frontem, puellae) 1, 239. *yn y chyghor* (in consilium suum, feminae) 1, 236. *y mab ae chyfoeth* (filius et dominatio ejus, comitissae) 1, 236. Post eadem pronomina praemissae *h* ante vocales exempla infra sub pronominibus.

Pronomina possessiva cornica et armorica, quae aspirent sequentes tenues, sunt plura cambricis.

Cornica. Pron. possess. 1. pers. sing. *ow*: *ow feynys* (dolores mei; *peynys*) Pass. 166, 2. *ow thas* (pater meus; *tas*) 52, 3. 72, 4. 185, 3. *ow thus* (populus meus) 102, 2. *ow thermyn* (terminus meus) 37, 2. *ow holon* (cor meum; *colon*) 166, 3. *ow horf* (corpus meum) 44, 2. *thow hemeras* (ad me capiendum) 61, 4. Pron. 3. pers. sing. fem. *i*, *y*: *i feynys* (dolores ejus, Mariae) P. 226, 1. *y holon* (cor ejus, feminae) 122, 3. 164, 2. 224, 2. 225, 2. *worth y homfortye* (ad eam confortandam) 167, 1. Pron. 3. pers. plur. *aga*: *aga fen* (capita sua; *pen*) P. 195, 2. *aga fryns* (princeps eorum) 76, 4. *dre haga husill* (secundum consilium suum, eorum; *cusill*) 133, 2.

Armorice etiam hodie fit aspiratio post pronom. possess. 1. pers. sing. *va* (meus), 3. pers. sing. fem. *he*, et 3. pers. plur. *ho* (suus, eorum). Post *m*, *am* person. infixum 1. pers. sing. aspirantur *k*, *t*, post formam possess. 1. pers. plur. *hor* (alias *hon*) sola *k*. Cf. A. I. 4.

3. Praepositio cambrica *a* (cum): *a thi*, *a thitheu* (tecum) Mab. 1, 5. 212. *ymlad a chledyf* (pugnare gladio, cum gladio) 1, 215. Forma praepositionis originaria *ac* servatur ante vocales; in allatis ergo exemplis *ac-ti*, *ac-cledyf* est *ct* = *th*, et *cc* = *ch* ut in medio vel fine vocum. Habet eandem vim inficiendi et

praep. *tra* (trans, supra), quae est etiam conjunctio (quam diu), orta e *trac*, an e *tras?*

Cornica et amorica praep. *a* destituens sequentem consonam est diversae significationis, jam in Pass. et Buh. obvia pro cambr. *o*.

4. Particulae cambricae *a* (et), *no* (quam), quarum formae vetustiores *ac*, *noc* manent ante vocales: *ysp aphellennigyon* (hospites et extranei) Mab. 1, 1. *a ffarth ar coet y deuthant* (et contra silvam ibant; = *pharth* e *parth*) 2, 36. *mam a that* (mater et pater) 1, 2. *atheirnos athridieu* (et tres noctes et tres dies) 3, 274. *athrwy y kroen* (et per cutem) 1, 13. *achyscu aoruc* (et dormire coepit) 1, 2. *can wyr achan wraged* (cum viris et cum mulieribus), *can owein no chan gynon* (cum O. magis quam cum C.) 1, 10. 12. *gwaeth no chynt* (pejus quam antea) 2, 384. Aspirat in lingua hodierna et conj. *neu* (vel). Sed vetustum aspirationis exemplum nescio, destitutionis aliqua sequentur infra sub C. I. 11.

5. Ejusdem seriei est particula cambrica negativa *na* (*nac* ante vocales): *yspys yw na chynt na gwedy na chiglefi kerd kystal* (manifestum est, quod nec antea nec postea non audierim cantum aeque dulcem) Mab. 1, 9. Aspirat tenues etiam particula negativa absoluta *ny* (cujus formae pleniores *nyt* ante vocales, *nys* etiam ante consonas adhuc exstant): *ny fflygwys* (non flexit; = *ny phlygwys*, cf. *a blygwys*, flexit, Mab. 3, 303) Mab. 2, 207. *ny thybygwn* (non cogitabam; = *nyttybygwn*, *tt* = *th*) 1, 2. *ny chlywyssynt* (non audiverant) 1, 23, e *nys-c.*, *nyt-c.*, *nyc-c.?* Ejusmodi assimilatio erit etiam cum mediis et *m*, intactis ab aspiratione: *na bychydic*, *na meirch* (cf. A. I. 7; = *nammeirch*), ut est in scriptione frequente in Mab. *trannoeth* (mane, supra noctem), e *trasn.*, *tracn.* Post *ny* tamen destitutionis mediarum exempla infra sub C. I. 11.

De cornicis et armoricis particulis *ha*, *hag* (et), *na*, *nag* (nec) dictum supra A. I. 7.

II. In compositione. 1. Numeralia cambrica *tri* (tres), *chwe* (sex): *cledyf trichanawl* (gladius tricuspis) Mab. 2, 384. 387. Cf. supra B. I. 1.

2. Praepositiones cambricae *a* et *tra*. Frequentissimum adverb. *trachefyn*, *trachevyn* (iterum, retro; subst. *kefyn*, tergum)

Mab. Ibidem 1, 267. 2, 374: *draegeuyn, drae gefn* (retro, post tergum suum) cum consona destituta ob *e* pron. possess. masc. infixum.

3. Particula augmentativa cambrica *gwer, gur, gor* (p. 151) et praep. *gor* (vet. *guor*, hibern. *for*): *gorffwys* (margo, limbus; hod. *gorfwysaw*, desistere, e *pwys*) Mab. 1, 4. *Gurthigirnus*, nomen regis Britannorum Vertigerni in codicibus vetustis. Servat quidem adhuc aspirationem tenuium post easdem particulas recentior lingua: *gorfwys, gorfowys* (cessatio, quies; *powys*), *gorthewi* (nimium silere, obstupescere), *gorthrwm* (pergravis; *trwm*), *gorchrwm* (nimium curvus; *crwm*), *gorchadw* (superinspicere); sed in iisdem saepius vocibus etiam destitutionem exhibet pro aspiratione, ut in modo dictis: *gorbwys* (cessatio; inflexa paululum significatione, submissio), *gordewi* (obstupescere), *gordrwm* (pergravis), *gorgrwm* (nimium curvus), *gorgadw* (inspicere). Ita porro in pluribus. In aliis apud Owenum tenuium plerumque una invenitur solummodo infectio, modo aspirata modo destituta. Ceterarum autem consonarum, quae expertes sunt aspirationis, semper obtinet post utramque particulam destituta, non solum in hodierna lingua, sed jam in Mab. Exempla infra in C. II. 7.

Cornica exempla rara et insuper incerta e Pass.: *gorwythy* (debes) 107, 2. *gorquyth* (oportet; leg. *goruuyth, gorwyth?* compos. *gor-byth*, ergo destitutio) 139, 4.

In nominibus armoricis vetustis post particulam intensivam *gur, guor, uur, uuor* aspiratio non obvia, sed destitutio: *Gurvili, Wrwili* (alias *Wrbili, Worbili*) Rhed. 1, 8. 40. *Vurvidoe* (cf. *Arbidoe, Wasbidoe* p. 158) Mor. 309. Etiam tenuis destitutae exemplum *Guorgomet* (alias *Wrcomet, Worcomet*) Rhed. 1, 8. E Buh. contra aspiratae tenuis exemplum frequens obvium subst. *gourchemen, gourhemen* (mandatum; cambr. *gorchymyn*, simplex armor. *quemen* Buh. 154, 1).

C. Infectionis destituentis consonas inchoantes regula britannica est eadem atque infectionis aspirantis regula in hibernica lingua, si desinit scilicet vox antecedens in vocalem, sive adsit adhuc, sive fuerit in vetustiore forma vocis. Liquidae britannicae quoque interdum eandem vim habent, ut vocales praecedentes (e. gr. *r* particulae *gwer, gor*).

In codice rubro nondum omnino et perfecte fixa est regula infectionis hujus, cum modo sit interdum servatus status originarius, praeprimis tenuis *p*, acsi hausisset e vetustioribus libris, modo obtineat nutatio inter hunc vel illum usum, ut patet ex hisce exemplis: *y penytyaw* (ad poenitendum) 2, 376. *mynet y pobi* (ire ad coquendum) 2, 373. *o penn y dwygoes, o penn y dwy ysgwyd* (a femoribus, ab humeris) 2, 374. 376. *o porfoed hyt yggwauan* (a P. usque ad Gw.) 2, 371. *o pebyll* (a tentorio) 2, 382. 383. *o pali melyn, o pali coch, o pali purdu* (a panno flavo, rubro, mere nigro) 2, 376. 377. 383, cum alias sit *o bali melyn* 1, 2. 2, 374. *o bali gwyn* 2, 380. *ar vor ac ar tir* (terra marique; = *ar dir*) 3, 270. *rwawn pebyr* et *rwawn bybyr* (nom. propr. cum agnomine) 2, 376. 378. 390. *uch penn y gwal* et *vch ben y wal* (super cubile ejus, apri) 2, 239. 241. Generaliter tamen observantur regulae infectionis.

Similiter etiam cornice omittitur notatio infectionis in Pass.: *the pub marck* (cuivis militi) 190, 2. *a pub drok* (a quovis malo) 194, 2. *pan prederys* (cum cogitavit) 19, 2. *ef a pesys* (petivit) 10, 2. *mur a tus* (multum populi; sed *mur a dus* 88, 4) 85, 1. *thy dyscyplys* (discipulis suis; *hay thyscyplys* 52, 2) 55, 3. *yn y corff* (in corpore ejus; *gans y gorff* 9, 3) 165, 3.

Destituuntur consonae inchoantes in his praecipue junctionibus.

I. In constructione. 1. Post articulum. Cambrice post articulum numeri singularis, si substantivum est generis feminini, per omnes casus: *y uodrwy honno* (hic annulus; *modrwy*) Mab. 2, 216. *llawen uu y uorwyn* (laeta fuit puella; *morwyn*) 1, 239. *gofyn aoruc owein yr uorwyn pwy oed ywreic* (quaerere O. puellam, quae esset mulier; *gwreic*) 1, 17. *porth y gaer a welei yn agoret. adyuot yr gaer awnaeth* (porta castri erat aperta et ire ad castellum coepit; *kaer*) 3, 265. *yr weirglawd* (ad pratum; *gweirgl.*) 1, 240. 242. *roy ir urenynes* (dare reginae, *brenines*) Leg. 1. 1. 5. *yr gegin* (ad culinam; *kegin*) Mab. 1, 2. *kymryt aoruc hitheu y vodrwy* (sumere coepit ipsa annulum) 2, 216.

Adjectivum eandem sequitur regulam, sive post substantivum sequitur, ut fit regulariter, sive etiam post ipsum articulum antecedens substantivum: *tegach nor vorwyn deckaf* (formosior quam formosissima puella) Mab. 1, 4. *y rann vwyhaf or vlwydyn*

(maximam partem anni) 3, 298. *y bedwared rlwydyn* (quarto anno; *pedw., blwyd.*) 1, 21. *y dryded weith* (tertia vice; *tryd.*) 1, 280.

Manet haec regula adjectivi, etiamsi deest articulus: *gwreic veinlas vechan* (mulier pallida parva; *meinl., bych.*) Mab. 2, 373. *a morwyn winen deledin yny gadeir yn eisted* (et puella fusca formosa in sella sedebat) Mab. 1, 239. *awelei morwyn benngrech uelen* (vidit puellam crispam flavam; *penngrych, melyn*) 1, 14. 282. *ynys deckaf or holl vyt* (insula pulcherrima totius mundi) 3, 265. *yd oed kaer dec* (fuit castrum pulchrum; *tec*) 1, 244. *awelei gaer uawr lywychedic* (vidit castrum magnum pellucidum) 1, 13.

Cornica exempla concordantia: *han venyn* (et mulier) Pass. 33, 2. *un venyn* (femina quaedam) 84, 1. *dris an vro* (per terram; *bro*, fem.) 250, 2. *Marya wyn* (Maria pia) 171, 1. *ran vras* (magna pars) 38, 2. *leff thyghow* (manus sinistra) 136, 4. Juxta haec si ponuntur supra allata (A. I. 1), idem inficiendi usus post articulum posset supponi, qui obtinet cambrice. Sunt tamen praeterea exempla cornica, quae infectionem destituentem progressam demonstrant in quemvis numerum et quodvis genus: *an dus vas* (populus bonus; *tus*, masc.) P. 4, 1. *the worth an brins* (a principe) 88, 1. *then varogyon* (militibus) 250, 1. *an veyn* (lapides, acc.) 11, 3. 209, 4. *an gleryon* (aegrotos) 25, 1.

Armorica lingua hodierna secundum regulam cambricam destituit consonas post articulum utrumque, excepta *d*, quae manet intacta: *ar verc'h, eur verc'h* (puella), *ar vioc'h, eur vioc'h* (vacca), *ar ger, eur ger* (oppidum) etc. Cum adjectivo: *eur galoun vad* (bonum cor; *kaloun, mad*). Notatio in Buh.: *an dra se* (res haec) 128, 10. 142, 1. *dan baradoes* (in paradisum; *tra, paradoz* hodie fem.) 146, 13. *guerch voan* (virgo humilis) 42, 19; nondum post articulum indefinitum: *euel vn merch* (ut puella) 18, 8. *me guel vng merch* (video puellam) 34, 17.

2. Post substantivum, si sequitur substantivum in appositione, cambrice: *llech uarmor* (lapis marmor) Mab. 1, 8. *owein uab uryen achynon uab clydno* (O. filius U. et C. filius Cl.) 1, 1. *madawc uab maredud* (M. filius M.) 2, 371. Ob frequentem usum formula orta est *ab*, vel potius *ap* servata *p*, pro *uab, uap*, excusso porro sono infecto, ut in pronomine *i* pro *ui, mi*, quae formula *ap* jam una solita est in Registro Caernarv. Monet Da-

vies (Gramm. p. 159), ex ea *p* residuam nominibus sequentibus junctam effecisse nomina *Powell, Prichard* et ejusmodi alia pro *ap Howell, ap Richard*.

Ita et agnominum consonae inchoantes: *kelydon wledic, maxen wledic* (C., M. princeps) Mab. 2, 197. 3, 263. *cadwgawn vras* (C. crassus) 2, 372. *karadawc vreichvras* (C. brachio crasso), *osla gyllelluawr* (O. magni cultelli) 2, 209. 379. *gwgawn gledyfrud* (G. gladii rubri) 2, 389.

Cornice infectio non notata in Pass. 19, 2: *Christ mab an arluth ughell* (Christus filius domini sublimis), nec armorice adhuc in charta a. 1069 ap. D. Mor. 1, 432: *Kadou mab David. Killæ mab Gutfred. Saliou mab Gulchuenn. Guenn mab Gualch. Lancelin mab Budoere* etc.

3. Post praedicatum, si sequitur verbum substantivum. Cambrice: *llawenach uuwyt y nos honno* (laetior fuit nox haec) Mab. 1, 10. *llawen uu y uorwyn* (laeta fuit puella) 1, 239.

Cornice item: *lader rye* (fur erat) Pass. 38, 3. *gwell vya* (melius esset) 36, 3.

4. Post formas numeralis II. Cambrice: *y dwylaw* (duae manus) Mab. 1, 17. *deu was* (duo pueri), *deu gledyf* (duo gladii) 1, 3. 13. *yn rith deu barchell* (in forma duorum porcellorum) 3, 302.

Si additur adjectivum, non sequitur in hac junctione regulam articuli (A. I. 1), sed concordat in destitutione cum substantivo: *deu uann gochyon vychein* (duo loci rubri parvi; *mann, coch, bychan*) Mab. 1, 251. *deu vackwy wineuon ieueinc* (duo adolescentes fusci formosi juvenes; *mackwy, gwineu*) 3, 265.

Cornica et armorica constructio numeralis eadem: Cornica: *dew then* (duo viri) Pass. 42, 1. *dew venyn* (duae mulieres) 167, 1. Armorica hodierna: *daou dad* (duo patres), *diou verc'h* (duae puellae).

5. Post pronomina quaedam. Cambrica. *a*) Post possessivum 2. pers. sing., tam absolutum, quam infixum; *b*) possessivum 3. ps. sing. generis masculini, absolutum ut infixum; *c*) pronomen personale 2. ps. sing. infixum. Exempla infra sub pronominibus. *d*) Post pronomina interrogativa *pwy, py, pa: pwy oreu* (quis optimus? *goreu*) Mab. 1, 245. *py le, pa le* (ubi?), *py beth* (quid? *peth*) Mab. fq.

Cornica. *a)* Post pron. possess. 2. pers. sing. absolutum: *the voth* (voluntas tua; *both*) P. 48, 2. *the droyes* (pedes tui; *tr.*) 14, 3. *dre the gows* (per sermonem tuum; *cows*) 85, 2. *b)* Post pron. poss. 3. pers. sing. masc.: *y oys* (sanguis ejus) P. 133, 3. *yn y woys* (in ejus sanguine; *gwoys*) 135, 2. *y thyllas* (vestis ejus; *dyllas*) 91, 2. *y das* (pater ejus) 9, 1. *thy gomfortye* (ad ejus confirmationem) 18, 3. *c)* Post pron. person. 2. pers. sing. infixum: *me adwelas* (ego te vidi) P. 84, 3. *mar nyth wolhas* (si non te lavi) 46, 3. *d)* Post pronomina interrogativa: *pe dra, pan dra* (quae res? quid?) P. 67, 2. 101, 2. *py gymmys* (quantum? *kymm.*) 185, 4.

Armorica pronomina item destituentia *da* (tuus, te), *he* (suus, masc., eum). De pronom. *az* (te) confer A. I. 4. Pron. interrogativum in Buh.: *pebez* (quid? *pe pez*) 58, 14. In hodierna lingua: *pe verch* (quae puella?), *pe du* (quod latus? *tu*).

6. Post verbum cambricum substantivum: *tra vwyf ryw* (quam diu sum vivus) Mab. 1, 37. *yn y lle y bei vrynn, . . yny lle y bei bwll* (in loco, ubi erat elevatio, . . in loco ubi erat demissio; *brynn, pwll*) 2, 372. 373. *aphan uu uarw y gwr* (et cum fuit mortuus vir) 1, 28. *y buassei gynt* (fuerat antea; *kynt*) 1, 29. *pwy auuassei oreu* (quis fuisset fortissimus; *goreu*) 1, 290. *yttoedynt gynwynet* (erant aeque alba, arma) 1, 1. Sed vide etiam exempla servatae consonae originariae supra in A. I. 5.

Post verbum cambricum activum, neutrum vel passivum item consona inchoans, sive sit subjectum sive objectum sequens vox, modo manet originaria modo destituitur. Destitutionis exempla: *ygwelsei gynon* (viderat Cynon), *ydywedassei gynon* (dixerat C.) Mab. 1, 12. 13. *ny chwaryei weisson* (non ludebant pueri) 1, 212. *kyfodwch weisson* (surgite pueri!) 1, 215. Cum est objectum: *y gwelynt vackwy* (videbant puerum) 2, 384. *awelei varchawc, y gwelynt uarchawc* (videbat, videbant equitem) 1, 13. 23. 2, 388. *ef awelei vwyt* (videbat cibum; *bwyt*) 1, 239. *y gwelwn wr* (videbam virum), *or gwely wreic* (si vides feminam) 1, 3. 238. *y gwelei bebyll* (videbat tentorium; *pebyll*) 1, 239. Exempla consonae primariae post verbum sub A. I. 5.

Pronominis cambrici personalis 2. pers. sing. *ti*, *tidi*, *titheu* consona inchoans post verba destituitur regulariter: *a wely di* (an vides tu?), *a bery di* (an facies tu?) Mab. 1, 7. 264.

a weleist di (num vidisti tu?) 1, 237. *aovynny ditheu* (quod interrogabis tu) 1, 237. *minneu ath garaf di* (ego amabo te) 1, 268. *nyt atwaenwn i didi* (non cognoscebam ego te) 1, 25. *euo ath gud ditheu* (ipse celabit te) 1, 14. Non tamen semper: *rodeist ti* (dedisti) 1, 282. *pei rodut ti* (si dares tu) 1, 273. *pan wnelut titheu* (cum tu faciebas) 1, 9.

Eodem modo consona inchoans pronominis personalis 1. ps. sing. *mi, mivi, minneu,* si est objectum: *arhowch vini* (exspectate me!) Mab. 1, 30. Si autem est subjectum, perit consona inchoans: *y gweleis i* (vidi ego) Mab. 1, 3. *y rodaf inneu* (dabo ego) 1, 21.

Pronomina cambrica possessiva 1. et 2. pers. sing. absoluta semper cum consona inchoante destituta apparent, *vy* et *dy* (e *my, ty*), non solum post verbum, sed post voces qualescumque.

Praepositiones cambricae item *gwedy* (post), *gwrth* (contra), *trwy* (per), *tros* (supra), *can* (cum) apparent frequentissime *wedy, wrth, drwy, dros, gan,* quia consonam inchoantem destituunt non solum post verbum, sed etiam in aliis junctionibus, in quibus non est necessaria aspiratio vel status primarius secundum regulas. Praepositiones porro cambr. vet. *di* (= hibern. vet. *do,* ad), *di* (hibern. vet. *di,* de) perdita *d* in formam recentioris linguae *y* transierunt, detritae frequentiore usu ut pronomen illud *i* pro *ui, mi.*

Adverbii consona inchoans destituta post verbum: *nys gwney bellach* (non facies amplius; *pellach*) Mab. 3, 304.

C o r n i c e post verbum substantivum vel aliud consona inchoans solet servari primitiva (A. I. 5), quamvis et hic non deest destitutio: *us vas* (est bonus) Pass. 16, 3. Contra, ut cambrica, etiam cornica pronomina usus frequentioris perpetua infectione arrepta inveniuntur, e. gr. pron. person. 1. pers. sing. postpositum: *holyough ve* (sequimini me) P. 53, 1, praesertim possessiva e. gr. 1. et 2. pers., quae e formis primitivis *mo, ma, do, da* cornice facta sunt *ow, thy, the.* In destitutione item perpetua occurrunt in Pass. praepositiones *the, worth, dre, drys, gans* (in Vocab. adhuc *cans*).

A r m o r i c a e quoque particulae ob dictas causas et ob frequentem usum consonas inchoantes semper destitutas exhibent jam in Vita S. Nonnae, e. gr. praepp. *gant* (cum), *dre* (per), ad-

verb. *breman, abreman* (nunc, pro *pretman,* hoc tempore), *bepret* (semper; pro *pep pret,* omne tempus) fq., conj. *drez* (quam diu) 52, 15.

7. Post praepositiones quae terminantur vocalibus. Cambricae: *o* (a), *y* (orta e *dy*, ad), *y* (orta e *di*, de), *gwo, go* (sub), *trwy* (per), quibus adnumerandae sunt *ar* (ad; e vet. *ari, are*), *am* (circa; e vet. *ambi*): *o gic* (e carne; *kig*) Mab. 1, 239. *y gei* (ad Caium, Caio) 1, 2. *ar ureint* (in officio; *breint*) 1, 1. *ar bob* (supra quemvis; *pob*), *am bop* (circa quemque) 1, 3. *am vynwgyl* (circa collum) 3, 266. Praepositiones inter se ipsae junctae: *y gan gei* (a Caio; = de cum C.) 1, 2. *y gantaw* (ab eo) 1, 242. *y wrthaw* (ab eo; = de apud eum) 1, 27. 31.

Est tamen saepius nutatio inter statum originarium et destitutum post hasce praepositiones et supra dictas (A. I. 6): *dwy fflam o tan* (duae flammae ignis, ab igne) Mab. 2, 381. *gan vissweil gwarthec* (prae stercore pecudis; *bisweil*) 2, 373. *gan gymysc dwfyr a thrwnc* (in mixtione aquae et urinae) ibid. *heb vwyt* (sine cibo; *bwyt*) 1, 238. *rac vy chwannocket* (ob desiderium meum) 2, 375. *wrth gyghor* (cum consilio) 2, 378.

Cornicae praepositiones destituentes: *a* (a, ex), *the* (ad), *the* (de), *dre* (per), *war* (ad; = cambr. *ar*): *len a ras* (plenus gratia) Pass. 3, 3. *a thyghow hag a gleth* (a dextera et sinistra; *dyghow, cleth*) 97, 3. 236, 2. 242, 3. *the ves* (in campum, foras) fq. *the thu* (ad deum) 1, 4. 27, 4. *the wolhy* (ad lavandum) 46, 1. *the worth* (a; = cambr. *y wrth*) fq. *dre glethe* (per gladium) 72, 2. *war thu* (in deum) 90, 3. *the war breder* (inde a meditatione; *preder*) 129, 1.

Armoricae infectionis notatio post praepositiones terminatas a vocalibus non semper obvia adhuc in Vita S. Nonnae, ubi e. gr. est quidem *diabell* (e longinquo) 156, 16, sed *diapell* 38, 7. *da pen* (ad caput) 2, 10. *da perchen* (ad dominum) 6, 9. *da tregont* (ad triginta) 4, 5. In hodierna lingua armorica infectio destituens eodem modo post praepositiones *a* (cambr. *o*), *da* (ad, cambr. *y* = *dy*, corn. *the*), *dre* (per), *war* (cambr. *ar*), *diwar* (e; cambr. *y ar*, corn. *the war*): *a bell* (e longinquo), *da walc'hi* (ad lavandum; *gwalc'hi*), *dre c'haou* (per mendacium; *gaou*, cf. p. 166), *war zouar* (in terra; *douar*), *diwar varc'h* (ex equo).

8. Post particulam cambricam *yn* (ut): *yn vam* (ut mater), *yn varchawc* (ut eques) Mab. 1, 236. 241. 242. *yn datmaeth* (ut pater nutritius) 2, 375. *yn uawr* (admodum, multum), *yn gyntaf* (primum; *kyntaf*) Mab. fq. *yn vynych* (saepe) 3, 304. *bot yn well gennyf* (esse melius mihi; *gwell*) 1, 5. *y gellir dywedut idi y bot yn deckaf or gwraged ae yn doethaf ac yn vonhedickaf* (dici poterit de ea, esse formosissimam e mulieribus et sapientissimam et nobilissimam) 1, 17. Confer tamen exempla, in quibus consona originaria manet post eandem particulam, supra A. I. 7.

Cornice post eandem particulam: *yn fas* (bene) Pass. 64, 3. 156, 4. Sed contra *yn ta* (bene), de quo supra (A. I. 7). Item post *mar* (tam), *del* (ita, ut): *mar vear* (tam magnus) Pass. 8, 3. *mar vras* (tam latus) 31, 2. *mar tha* (tam bonus) 251, 3. *mar dek* (tam pulcher) 190, 3. *del ve* (ita erat) 8, 2. *pare del vynnas* (ut voluit) 11, 4.

Armorice item destitutio post particulam *ez* in Buh.: *ez veo* (ut vivus; cambr. *yn vyw*) 32, 11. Pro *yn* cambrica ante infinitivos sunt armorice hodie *o*, *enn eur* destituentes: *o walc'hi* (lavans), *enn eur garout* (amans).

9. Post particulas verbales. Cambrica frequentissima est *a*: *owein a uenegis* (O. dixit; *menegis*) Mab. 1, 237. *gofyn aoruc* (interrogare coepit; *goruc*) 1, 2. *ti aglywy* (tu audies; *clywy*) 1, 8. Item post alias particulas verbum comitantes, e. gr. *pan*: *hardach no gwenhwyuar pan uu hardaf* (gratiosior quam fuit G., cum fuit gratiosissima) Mab. 1, 4. *hyt pan vu hanner dyd* (usque cum esset meridies) 3, 263. *aphan welsant* (et cum viderunt) 1, 236.

Cornice post *a*, *pan*, *may*: *y a armas* (clamaverunt; *garmas*) Pass. 42, 4. *an arghans a gemeras* (argentum sumsit) 103, 2. *a ve* (erat) fq. *pan gemert* (cum sumsit) 3, 2. *pan glevas* (cum audivit) 11, 1. *pan welas* (cum vidit) 13, 1. 26, 1. *pan vynnas* (cum voluit) 3, 4. *may fynnas* (ut vellet) 4, 3. *may ferwe* (ut moreretur) 151, 1. Sed de *pan* et *may* jam memoratus est supra alius modus (A. I. 7), cui debet addi quod post *may* e *g* primitiva invenitur *h*: *may hylly* (ut posset) P. 189, 2. 199, 3. *may hallo* 32, 4. *may halle* 70, 4. 171, 2. *may hallough* (ut possitis) 52, 3. 63, 4.

Armorice item post particulas verbales *a*, *ez*, *maz*, *pan*: *a gouez an bet* (cadit mundus) Buh. 80, 21. *tan a goez* (ignis cadit)

196, 16. *ez vezo* (erit) fq. *maz vizimp ha maz veohimp* (ut simus et vivamus) 52, 14. 15. *pan vezer ganet* (cum fuerit natus) 16, 17. In hodierna lingua porro destitutio post particulas praecedentes verba: *aba* (ex quo), *pa* (quando; cambr. *pan*), *ra* (ut).

10. Post interjectiones. Cambr.: *ha rorwyn* (o puella!) Mab. 1, 28. *aha was* (eheu puer!) 1, 242.

11. Post particulas cambricas *neu* (vel), *ny*, *na* (non, ne), *tra* (quamdiu), quae aspirant sequentes tenues, ceteras consonas autem regulariter non tangunt (cf. A. I. 7. II. 2. B. I. 4. 5), saepius obtinet destitutio pro statu primario consonae inchoantis: *nyt oed namyn eur neu aryant neu vueli* (non fuit nisi aurum vel argentum vel cornu bovis; *bueli*) Mab. 1, 5. *ny waharddwyt* (non interdictum est) 2, 387. *ny wnaf y gyffelyb o hynn allan* (non faciam ejusmodi inde) 3, 305. *diheu na weleis i eirmoet* (certum quod non vidi unquam) 1, 5. *na vit ryued* (ne sit admiratio) 2, 383. *tra vwyf vyw*, *trauu vyw hi* (quamdiu sum vivus, quamdiu fuit viva ipsa), *travych vyw* (quamdiu fueris vivus) 1, 8. 36. 37. Part. *tra* et *neu* destituentium etiam tenues exempla: *athra gudyych ti euo* (et quamdiu celaveris tu eum; hodiern. *cuddiaw*, celare) Mab. 1, 14: *na charchar llud neu garchar greit* (non carcer Ludi, vel carcer Greiti) 2, 234.

Cornice constanter destituuntur consonae post particulas *ny*, *na* (non), *dre* (dum): *na guskens* (ne dormirent; *coske*) Pass. 241, 3. *ny wely* (non videt) 217, 2. *ny yl* (non potest; *gyll*) 40, 2. 57, 4. *dre vons y ow plentye* (dum erant accusantes) 33, 3.

Armorice particulae *ne* (non), *endra* (quamdiu) item destituunt regulariter: *ne gar* (non amat), *ne veul* (non laudat; *meul*), *endra verinn* (quamdiu vivam; *berinn*). Notatio in verbo substantivo jam in Buh.: *ne vezo* (non erit) 4, 21. 48, 6. *drez vizimp beo* (quamdiu erimus vivi) 52, 15.

II. In compositione. 1. Cum antecedente substantivo substantivi vel adjectivi consona inchoans destituitur. Cambrice: *llawuoryniyon* (puellae manu operantes; *morwyn*) Mab. 1, 1. *gwydweli* (lectus ligneus; *gweli*) 1, 250. *prenuol* (dolium ligni; *bol*) 1, 17. *medgell* (cella medi; *kell*) 1, 2. *gwerthuawr* (pretiosus; i. e. pretio magnus) 1, 28. *bronnwynyon* (pectore albi, canes) 1, 271. *llygatlas* (oculis coeruleus; *glas*) 2, 382. *grudgoch*

(maxilla ruber; *coch*) 2, 385. *penngrych, penngrech* (capite crispus, crispa) Mab. fq.

Cornica exempla e Vocab.: *redegua* (cursus; *redeg-ma*, locus currendi), *moruil* (cetus), *guitfil* (fera; *mil*), *ofergugol* (casula). E Pass.: *tregva* (habitationis locus, habitatio; *treg-ma*) 213, 2. *fynweth* (finis; *-gweth*) 212, 4.

Armoricae destitutionis in eadem junctione obvia quaedam exempla jam vetusta e chartulariis supra data sunt sub mediis et tenuibus (p. 158. 185). Regulariter eadem jam notata in Buh.: *moruan, morvan, malgon* (n. viror., vet. *Morman, Maglocunus*) 150, 21. 168, 14. 208, 17. *coruent* (turbo; *guent*) 94, 1. *dezuez* (dies), *finuez* (finis; *guez*) fq. *leandi* (monasterium: *lean-ti, leanes*, sanctimonialis) 18, 15. 38, 4.

2. Cum antecedente adjectivo substantivi vel adjectivi: Cambrice: *alldut* (peregrinus; *tut, tud*) Leg. 2. 1. 47; 53. *henwisc* (vetusta vestis), *lludeticwisc* (vestis coenosa) Mab. 1, 4. 250. *pybyruelyn* (mere flavus), *brithuelyn* (variegate flavus) Mab. 2, 384. 385. *melyngoch* (flavoruber) 1, 2. 2, 376. *purgoch* (pure ruber; *coch*) 1, 10. 290. Saepius tamen obvia scriptio status primarii in his, ut *blaenllym, gwynllwyt, llwytkoch, brastoll* 1, 238. 244. 286. 2, 374. Cornice: *hendat* (avus), *hirgorn* (tuba; i. e. cornu longum), *ucheluair* (vicecomes; i. e. summus praepositus) Vocab. Composita sunt habenda: *drok then* (malus vir) Pass. 192, 1. 259, 4. *tebell was* (malus puer) 38, 3.

Armorica ejusmodi composita etiam sunt adhuc hodierna, quamvis separatim scribantur: *hanter zall* (dimidium coecus), *hanter wisket* (dimidium vestitus), *peuz velen* (fere flavus), *re vad* (nimium bonus), *re bell* (nimium remotus) etc. Cf. Legonid. p. 20. 21. 22.

3. Cum numeralibus. Cambrica composita frequentiora cum *un* et *deu, dwy*: *unbenn* (dominus, princeps), *unbennes* (domina; *penn*) Mab. fq. *dwyweith* (bis; *gweith*) Mab. 1, 267. Ita et hodierna cum iisdem composita *unwaith* (semel), *dwywaith* (bis), atque etiam cum aliis quaedam, de quibus jam supra dictum (A. II. 1). Numerorum inferiorum secum compositorum cambrice superest solus *pymthec* (quindecim) Mab. 1, 244, ut videtur scriptione cornica *th* pro *dd* recentiore cambrica.

Cornica: *dewleyn, dewlyn* (genua, duo genua; *glyn*) Pass.

54, 4. 137, 1. *defregh* (leg. *dewfregh*, brachia) 76, 1. Numeri secum compositi: *dowthek* (duodecim) Pass. 47, 1. 61, 1. 72, 3. *pymthek* (quindecim) 227, 3. 228, 1, e quibus et ceteri conjiciendi.

Armorice item: *eurweiz* (semel), *diouweiz* (bis), et numeri compositi: *daouzek* (12), *trizek* (13), *pevarzek* (14), *pemzek* (15), *c'houezek* (16), exceptis *unnek* (11), *seitek* (16), *naontek* (19).

4. Cum praepositionibus supra dictis (C. I. 7) compositorum nominum vel verborum consonae inchoantes destituuntur. Cambrice: *gouot* (subesse, durare; *bot*) Mab. fq. *arwyd*, *kyfarwyd*, *kyfarwydyt* (signum, cognitio, historia; *gwyd*) Mab. 1, 285. 288. 294. 3, 297. *arbennic* (princeps; *penn*) 1, 241. 253. *amliw* (variegatus) 1, 278. *amofyn* (inquirere; *gofyn*) 1, 8. 237. Item post *cy-*, *kyn-*, praep. *can* compositam, si non statum nasalem efficit: *kyweirer*, *kyweirwyt* (praeparatur, praeparatus est, equus; simpl. *gweirwyt*, paratum est, cubiculum, 1, 251) 1, 253. *kynvelynet* (aeque flavus) 2, 375. *kynlaeullymet* (cuspide aeque acutus; *blaen*) 1, 293. *kynvrasset* (aeque crassus; *bras*) 2, 384. *kyndecket* (aeque formosus; *tec*) 1, 250. 276. *cygadarnet* (aeque potens; *cadarn*) 1, 290.

Cornice: *gorynny* (interrogare; *go-m.*), *gothaff*, *gotherell* (tolerare; *daf*, *dam*) Pass. fq. *kowevas* (auxilium; simpl. *gweras* 3, 1) 83, 4. *cowethe* (societas) 41, 2. 110, 2. 150, 2.

Armorica ejusmodi composita, in significationem adverbiorum vel praepositionum transeuntia: *abreman* (nunc, inde) Buh. fq., hodierna: *abarz* (a parte, ante), *abenn* (inde a; *penn*), *didan* (infra; *tan*). E Buh. porro: *digace* (mittere, hod. *digas*, apportare; simpl. *cace*, inducere, 110, 1) fq. *diouganet* (praescriptus; *-canet*) 62, 3. Deest tamen notatio in *armory* (Armorica; = *armorry*, ut *britonery*, *bretonery*, *bretoneri*, Britannia, 36, 23. 48, 15. 78, 21, *demetri*, Demetia, 30, 1. 31, 4) 48, 18. *armoric* (armoricus) 148, 21.

5. Cum particula reciproca verborum. Cambr. *ym*: *ymwelet* (visitare se invicem; *ym-gwelet*) Mab. 1, 20. 260. *ymolchi* (lavari; *ym-golchi*) 1, 11. 15. 263. *ymgaru* (amplecti se; *ym-caru*, amare invicem) 1, 25. *ymgudiaw* (abscondere se; hod. *cuddiaw*) 1, 27.

Corn. *om*: *eff a omwra* (ipse se facit) Pass. 143, 2. *a omdenas* (se vertit, abiit; armor. *emten* Buh. 4, 3) Pass. 33, 4. 68, 2. *the omgregy* (ad se suspendendum; *cregy*) 105, 3.

Post armoricam particulam eandem *em* non notat infectionem Buh. more suo; hodierna forma *en em* semper postulat.

6. Destituunt sequentem consonam particulae inseparabiles cambricae *an-* (privativa; si non efficit statum nasalem), *at-*, *ad-* (hib. vet. *ath-*, *aith-*, re-), *he-*, *hy-* (hibern. vet. *so-*), *di-* (dis-): *anueidrawl*, *anveitrawl* (immensus, sine mensura) Mab. 1, 16. 34. 247. *atueiryaw* (repellere; hod. *adfeiriaw*, *ad-mar*) 1, 28. *atwaenat*, *adwaeney* (cognoscere, recognoscere) 1, 267. *Heuel*, *Hywel* (*hy-gwel*, conspicuus; nom. propr. legislatoris; cf. p. 109) Leg. *hydwf* (bene formatus; *tyfu*, crescere) Mab. 2, 383. *didraha* (timidus; *traha*, audax, arrogans) 1, 236.

Cornica et armorica exempla composita cum part. *he-*, *hy-* et *di-*. Cornica e Pass.: *hyblyth* (aptus; cambr. *plith*) 131, 3. *dyreth* (impudicus; *meth*, pudor) 191, 1. *dygonfortys* (debilitatus) 58, 1. Armorica e Buh.: *hegar*, *hegarat* (amicus, comis; cf. p. 110) fq. *hegredic* (credulus; *he-cred.*) 151, 11. *dinalice* (sine malitia) 70, 5. *diuisguaff* (vestibus exuere) 10, 19. Non aliter hodiern. *am-*, *di-*: *amc'houlou* (tenebrae; *goulou*, lux), *dirroet* (exul; *bro*, terra), *dibenna* (decapitare; *penn*). Servata est tamen etiam in hujusmodi vocibus, non solum armoricis sed etiam cambricis, haud dubie praep. *di*.

7. De particulis cambricis *gwer-*, *gor-*, quae aspirant tenues regulariter, atque etiam in hodierna lingua non solum aspirant adhuc, sed etiam destituunt easdem, ut ceteras aspirationis expertes, supra dictum est (B. II. 3). Destitutionis exempla e Mab.: *y widon ordu*, *y widon orwenn*, *orwen* (strix pernigra, peralba; *gordu*, hod. *gorddu*, *gorwenn* e *gwyn*, *gwen*) 2, 224. 247. *goruot* (superare; *bot*), *gorflwch*, *gorvlwch* (poculum; *blwch*) fq.

Cornica exempla quaedam destitutae consonae post eandem particulam et armorica jam vetusta jam supra allata sunt (B. II. 3, et p. 131. 158).

D. Infectio nasalis britannica consonarum, quae ab eadem tanguntur, mediarum scilicet et tenuium, ut in medio et fine vocum jam in vetustioribus scriptis obvia est (p. 167. 168 et 187), obtinet etiam in initio vocum in constructione vel compositione in recentioribus codicibus, magis tamen exculta in cambrica, quam in ceteris dialectis. Plena et perfecta demum est in hodierna

lingua cambrica, in qua ergo quae sint ejus proprietates primum est demonstrandum.

Efficitur in constructione a pronomine possessivo *vy* (meus, e *myn?*) et praep. *yn* (in), in compositione a particula privativa *an-* et praep. *cy-*, *cyn-*. Post quas voculas terminatas a liquida *n* sequentes consonae, mediae et tenues, assimilantur, mediaeque *b d g* fiunt *m n ng*, tenues autem *p t c* addita *h* amplius, *mh nh ngh*. Exempla mediarum. B: *vy mwyd* (cibus meus; *bwyd*); compos. *cymro* (indigena), *cymraeg*, *cynmraeg* (cambricus; *cy-bro*, *cy-braeg*, *cyn-braeg*). D: *yn nydd* (die; *dydd*), *vy nuw* (deus meus; *duw*); compos. *annoeth* (insipiens; *an-doeth*). G: *yn ngwisgodd* (in vestibus), *vy ngrudd* (mala mea); compos. *cyngorfen* (completio; *gorfen*). Exempla tenuium. P: *vy mhenn*, *yn mhenn* (caput meum, in capite); compos. *cymhlanfa* (complantatio; *planfa*, locus plantationis). T: *vy nheyrnas* (dominium meum; *teyrnas*), *yn nheyrnas* (in d.); compos. *cynhesu* (calefacere; *cy-tesu*). C: *vy ngherdd* (cantus meus; *cerdd*), *yn nghad* (in proelio; *cad*); compos. *anghymedrawl* (immoderatus; *cymedrawl*).

Addenda post num. *seith* (septem), *wyth* (octo) sequens infectio nasalis mediarum: *seithmlwydd*, *wythmlwydd* (septennis, octennis), *seithnyn* (septem homines; *dyn*).

Ceterarum consonarum, liquidarum scilicet, sunt proprietates quaedam post easdem voces. A particula *an-* e. gr. destituitur *m*, non tanguntur *ll*, *rh*. Item *cy-* in compositis interdum destituit *m*, sed interdum non tangit (ubi tamen est proprie forma *cym-*, *cyf-*, quae etiam ante *r*, *l* praecedit, ut *am-*, *af-*, pro *an-*, ante easdem liquidas). Contra hanc ipsam infectionis nasalis regulam eadem part. *cy-* interdum adeo medias destituit.

E codicibus britannicis infectionis nasalis consonarum inchoantium post easdem voces exempla.

I. In constructione. 1. Infectae mediae. Cambricae: *ynaros vy mwyt* (exspectans cibum meum; = *vym-bwyt*, *vym-mwyt*, *vy mwyt*) Mab. 1, 2. *adywedut vy mot yn keissaw* (et dixi me esse quaerentem, me quaerere; *vym bot*) 1, 5. *meuyl ar vymarafi* (dedecus supra barbam meam; = *vym baraf i*) 3, 101. *vy mrawt* (frater meus; *brawt*) 3, 141. *or mynnir vy nyuot y mywn* (si placuerit ingressus meus; = *vyndyuot*, *vynnyuot*,

ry nyuot) 1, 250. *att ryggwreic* (ad uxorem meam) 1, 274. *ryng-gwely* (lectus meus) 1, 290.

Post numeralia *seith* (septem), *wyth* (octo), *naw* (novem) infectio nasalis: *seith mlyned* (septem anni) Mab. 2, 198. 212. 376. 3, 29. 98. 272. *naw nos a naw nieu* (novem noctes et novem dies; *dieu)* 2, 241. *nau nieu* (novem dies) Leg. 2. 11. 7. Exemplum num. *wyth* mox inter composita. De causa infectionis supra dictum (p. 51. 136); translata tamen invenitur infectio etiam in alia numeralia, in quibus non adest eadem causa: *pedwar ugeint mlyned* (24 anni) 3, 98. 100.

In lingua armorica fuisse etiam infectionem nasalem mediarum inchoantium, forsan et latius patentem, demonstrant exempla e Buh.: *entre an nou men bras* (inter duos lapides crassos; = *an dou)* 148, 1. *dan naou glin* (in duobus genubus; = *dan daou)* 96, 12. 180, 5. Nescit haec hodierna lingua. Nec obvium etiam cornicum exemplum.

2. Infectae tenues. Cambricae: *ymhoen* (in poena; = *yn poen, ympoen, ymmoen, ymhoen)* Mab. 3, 199. *yn mhenn y maes* (in capite, fine planitiei; = *yn penn, ymmenn, ymhenn, yn mhenn)* 1, 3. *yghwrat* (nom. propr. fem.) 1, 262. *ryghyghor* (consilium meum; *cyghor)* 1, 286. *ygkarchar* (in carcere) 1, 290. 291. Exempla tenuis *t* transeuntis in *nh* mox in compositione; in constructione vix obvia.

Exemplum armoricum infectae *t* post *n* e Buh.: *enhy* (in domo; = *en ty)* 20, 18. Hodierna lingua item nescit hoc, sed profert *e ti* vel *enn ti* (in domo), ut *e tal* (in fronte, prope), *e pad* (in duratione, durante tempore), *e ker, enn ker* (in urbe). Cornicum obvium in Pass. 159, 1: *ynchy* (in domum) nescio utrum sit idem quod armor. *enhy*, an typographice corruptum (ut alia ejus libri plurima).

In combinationibus enumeratis cambricis liquidae *n* cum *g*, *c* potius est assimilatio liquidae, quam gutturalium (cf. p. 137. 138). Eadem liquidae assimilatio obvia in combinatione cum labiali tenui: *ymporthawr* (portarius meus) Mab. 1, 263. *ympenn y uantell* (in margine pallii ejus) 1, 3. *ympop dyn* (in quovis homine) 1, 33. Interdum omnino nil mutatur, praesertim si adsunt dentales: *ynydeu uab* (duo filii mei), *ryndihenyd* (occisio mea) 1, 33. 253. *yn deu hanner* (in duas partes dimidias) 1, 13. *ryntar-*

yan (clypeus meus) 1, 9. *ryntebic* (opinio mea) 1, 245. *ryntat, rynntat* (pater meus) 1, 252. *ynkylch* (in circuitu) 1, 4. Interdum adeo destituta invenitur consona inchoans: *ym benn* (in initio), *yn gyfagos* (in vicinitate; *penn, cyfagos*) Mab. 1, 236.

Ceterae consonae non tanguntur: *vy lludetiewisc* (vestis mea lutosa) Mab. 1, 1. *yn lle arall* (in alio loco), *yn llys* (in aula) 1, 5. 237. *uy march* (equus meus) 1, 4. *vym merch* (filia mea) 1, 291. *yn ryuygus* (in superbia) 1, 242. *vy ffyd* (fides mea) 1, 243. *vy chwaer* (soror mea) 1, 252.

II. In compositione. 1. Infectae sive assimilatae post nasalem mediae exemplum cambricum notissimum est nomen cambricum ipsum, quod in codice Leg. scribitur *Kemro, Kemry* (Camber, Cambri), fem. *Camraes, Camaraes* (Cambra), plur. *cymry, kymry* in Lib. Land. privileg. eccl. p. 113 et Mab. 2, 50. 242. 3, 90. Hodiernae formae: *Cymro*, plur. *Cymry* (Camber, Cambri), fem. *Cymraës* (Cambra), unde *Cymraeg, Cynmraeg* (lingua cambrica; cf. *Saesoneg*, lingua saxonica, anglica), *Cymru, Cymmru* (Cambria). Est compositum e praep. *can*, juncta *cyn-* (*con-*), et subst. *bro* (terra, = *brog*, p. 106. 159) significatque in sensum adjectivi versum (ut graeca ejusmodi composita) conterraneum (cf. lat. contubernalis pro contabernalis, et hibern. vet. *coitchen*, ejusdem domi, communis), eandem terram habitantem, indigenam. E forma *Cymro*, plur. *Cymry* (flexionis internae, = *Cymbryg*, ut *escyb*, episcopi, ex *escob*, *kyrn*, cornua, e *korn*) prodiere, vocali mire immutata, formae *Cymru* et *Cymraes*; vetustissima forma fuisset (si e. gr. audita Romanis; sed ortum procul dubio nomen post invasionem Saxonum) *Combroges*, cui significatione oppositum est vetustum gallicum nomen *Allobroges*, i. e. alienae terrae incolae.* Ejusmodi composita et hodie exstant

* Cui confero germ. *Alisati, Alisatia*, sedes, terra aliena, terra romana ab Alamannis occupata. Interpretatio vetusta ap. Scholiast. in Juvenal. p. 317. ed. Crameri: "*Allobrogae* Galli sunt. Ideo autem dicti *Allobrogae*, quoniam *brogae* Galli *agrum* dicunt, *alla* autem *aliud*, dicti igitur quia ex *alio loco fuerant translati*." Melius crediderim, quia in alienam terram, a Gallis ante non possessam, translati. Eodem modo compos. cambr. *alldut* (alienigena, ex alieno populo oriundus; *tut* p. 118) Leg. fq.; ad secundam partem nominis conferenda vetusta Antebrogius Caes., Antebroges Plin. E voce *cyn* (primas, praeeminens; = *kynt*, in superlat. *kyntaf*, cf. nom. gall. Cintognatus)

plura: *cymraint, cymmraint* (subst. comprivilegium, idem privilegium, adj. comprivilegiatus, qui eodem fruitur privilegio; *cynbraint*), *cymrawdd* (confabulatio; *brawdd*), *cymrawd* (confrater; *brawd*), *cymriw* (contusio; *briw*) etc. Porro e Mab. *cymwt* (= *cymbwt*, armor. *combot, compot*, p. 209) 2, 372.

Mediarum infectio nasalis in compositione post illa numeralia *seith, wyth, naw*: *seithnyn* (septem homines; *dyn*) Leg. 2. 1. 74. *wythmlwyd* (octennis) Mab. 3, 201.

2. Infectae tenues cambricae: *cymhar* (conjux; = *cym-par*, compar) Mab. 2, 216. *kynhewi* (subtacere; *kyn-tewi*) 2, 42. *kynhebic* (similis; *kyn-tebic*) 2, 378. *kynnwryf* (tumultus; *kyn-twryf*) 2, 381. *keghor, kyghor* (consilium) Leg. Mab. fq. *agherdet* (deviatio; *kerd*) Mab. 1, 266 (cf. p. 138).

Sunt et hic neglectae infectionis exempla: *ambreinaul* (non privilegiatus), *ampriodaur* (non possidens) Leg. 2. 11. 29; 32. Post particulam *kyn-* compositam cum adjectivis, quae procul dubio non differt a praepositione, semper consona destituta sequitur in Mab.: *kynwynnet* (aeque albus) 1, 257. *kynuonhedicket* (aeque nobilis) 1, 264. *kyndecket* (aeque pulcher) 1, 250. 276. *kyndristet* (aeque tristis) 1, 33. *kyngryfet* (aeque fortis; *cryf*) 1, 24.

Liquidae pro *cy-, cyn-* et *an-* ante se habent formas *cym-, cyf-*, et *am-, af-*, excepta *m*, quae post *cy-, an-* destituitur. Exempla infra inter composita.

---

si compositum esset nomen *Cymro*, ut putat Owenus, esse deberet destitutio mediae, non infectio nasalis.

LIBER SECUNDUS.

DE NOMINE ET PRONOMINE.

Perlustrata regula sonorum et interna vocum structura transimus ad externam structuram flexionum. His prae ceteris excellentes orationis partes sunt nomen, pronomen, verbum. Nomen et pronomen hic secundus liber tractanda sumit, flexiones scilicet substantivi et adjectivi praesertim, concordantes jam in monumentis nostris, addens quae his vocibus praeterea inhaerent, deminutionis et gradationis formas. Quibus omnibus praemittendae sunt articuli formae, et subjungenda nomina numeralia, denique pronomina, in singulis capitibus.

CAPUT PRIMUM.

De tribus generibus veteris linguae et articulo.

In omnibus linguis celticis hodiernis nonnisi duo nominis genera distinguuntur, genus masculinum et femininum. Sed patet e vetustis nostris glossis hibernicis, ut e pronominis demonstrativi cambrici formis, fuisse ut in omnibus aliis linguis hujus affinitatis etiam in vetere celtica tria genera non solum pronominum sed etiam substantivorum et adjectivorum, et deleto serius discrimine grammaticali inter masculinum et neutrum commixta esse haec duo genera in unum eodem modo, ut in lingua hodierna

gallica romana. Ante omnia alia probatur hoc articulo veteris linguae hibernicae, qui pro quovis genere proprias, in numero saltem singulari, formas exhibet.

I. Articulus hibernicus.

In lingua hibernica articuli radix est N, quae jam per se sola in quovis numero ante substantivum vel adjectivum a vocali incipiens invenitur. Sing.: *lasse bas nuáir do* (gl. cum ei vacuum fuerit; i. e. hora, *uair*) Wb. 14[a]. *andiall ninmedonach* (flexio interna, *inm.*) Sg. 158[b]. *laa m̃bráthα* (dies judicii) Wb. 26[a]. *hires nabarche* (fides Abrahae) Wb. 5[b]. *recht nimdibi* (lex circumcisionis) Wb. 20[a]. *ainm napstil* (nomen apostoli) 20[c]. *mind nabstalacte* (signum apostolatus) 20[d]. *cumtach necolso* (aedificatio ecclesiae) 13[a]. *dechor naimsire* (differentia temporis) Sg. 146[b]. *rolín inbith nuile* (implevit totum mundum) Wb. 22[b]. Plur. *tóimud niressach in amiriss* (defectio credentium in infidelitatem) Wb. 26[a]. *fognam innamball naile* (servitium aliorum membrorum) 12[b]. *indí consechat nulcu* (ii qui reprehendunt malos) Wb. 6[a].

Formae pleniores exstant: IN, INNA (NA), AN, INNAN (NAN). Inter has INNA (NA) nec mutatur amplius in sua forma nec mutat in sequente aliqua litera, AN et INNAN (NAN) ante vocales, medias et liquidas (assimilatur ante has tamen *n* finiens) servantur integrae, ante ceteras autem consonas rejiciunt *n*, nec mutant amplius aliquid. Magis variat IN, transiens in INT et IND et INN atque etiam sequentem consonam inficiens in certis positionibus. Distinguendae sunt collocationes ante tenues, ante medias, ante liquidas, ante vocales, ante *s* et *f*. Schema autem articuli, probandum deinceps exemplis e codicibus nostris, est hocce:

Sing.

	Masc.	Fem.	Neutr.
Nom.	*in, int*	*in, ind*	*an, a*
Gen.	*in, ind*	*inna, na*	*in, ind*
Dat.	*(do- di-)n, (do)nd*	*(do)n, (do)nd*	*(do)n, (do)nd*
Acc.	*in, inn*	*in, inn*	*an, a.*

Plur.

Nom.	*in, ind*	*inna, na*	*inna, na*
Gen.	*innan, nan*	in tribus generibus.	
	inna, na		
Dat.	*(do- di) naib, nab*		
Accus.	*inna, na*		

Singularis.

Masculinum. Forma primaria per omnes casus hujus numeri est IN, inficiens sequentem consonam in casibus interioribus, genitivo et dativo, non tangens in exterioribus, nominativo et accusativo. Ante vocales condensatur ea simplicior forma, in IND in interioribus casibus, quae eadem forma et obtinet ante liquidas et spirantes infectas, in INT in nominativo, in INN in accusativo (cf. p. 51. 55). En exempla singulorum casuum:

Nominat. IN non inficiens, cujus *n* servatur ante quamcunque consonam et fit *nt* ante vocales. IN: *am. fondrodil incoimdiu dochách* (gl. unicuique sicut divisit deus) Wb. 10ª. *cid incoimdiu dodgné friamug* (quidquid dominus fecerit in servum suum) 27ᶜ. *issí indainm aslam dochomalnad recto dé ní incorpp* (gl. secundum interiorem hominem; i. e. est anima quae est parata ad explendam legem dei, non corpus) 3ᵈ. *intecttaire maith* (bonus dispensator) 8ᵈ. *mad slaán inball* (si sanum est membrum) 12ᵇ. *indomunso* (mundus hic) 9ᶜ. *lasse donindin inmacc* (cum tradiderit filius) 13ᵇ. *ishé insenduine* (est hic vetus homo) 27ᵇ. *céin basmbéo infer* (donec vivus fuerit vir) 10ᵇ. *anasrubart infáith* (quod dixit propheta) 13ᵈ. INT: *intathir nemde* (pater coelestis) Wb. 4ᵇ. *ní corp intóin báll* (non corpus unicum membrum) 12ª. *asber intóis anfoirbthe* (dicit aetas infirma; ii, qui infirmi) 13ᶜ. *intimmormus dognither friusom* (peccatio quae fit contra eos) 10ᶜ. *ní ní dam intídol* (non est aliquid idolum) 11ᵇ. *intintṡliucht* (intellectus, sensus) Sg. 201ª. *intí* (is) pron. fq.

Accus. IN ut in nominativo ante consonas: *ni gebat incomarbus* (non accipiunt haereditatem) Wb. 4ᶜ. *lassincoimdid* (apud dominum) Wb. 25ᵇ. *ar incorp marbde* (ad corpus mortuum) 3ª. *lassinfer, lasinfer, lassinfeir* (apud virum) 9ᵈ. 13ª. Sed INN ante vocales: *innáis déed* (gl. inquietos, corripite; i. e. aetatem

inq., eos qui etc.) Wb. 25[c]. *innimthánad* (gl. talionem) Sg. 181[a]. *cenmá innainmnid* (excepto nominativo; *cenmá* cum accus.) Sg. 201[b]. *isinnáiar* (gl. in aëra) Wb. 25[b]. *cid cossinnóin. cosinnóin* .i. *co cr.* (gl. usque ad unum, non est qui faciat bonum) Wb. 2[a]. *lasinnathir nemde* (apud patrem coelestem) Wb. 19[d]. *tresinnainmnigudsin* (per hanc denominationem) Sg. 59[b].

Genit. IN inficiens ante tenues, medias, IND ante liquidas, consonas emortuas et vocales. IN: *ires incháich* (fides cujusvis) Wb. 2[b]. *isinanmim inchoimded* (in nomine domini) 9[c]. *dochum inchoirpsin* (ad hoc corpus) 3[a]. *gním inchrochtho* (actio crucifixionis) 8[a]. Non notata est infectio in *t* et in mediis: *intairmchrutto* (transformationis, imago; *tairmchrutad*) Wb. 15[b]. *intesa* (gl. caloris) Sg. 5[a]. *ó dethidin inbetho* (a cura mundi), *imnetha inbetho* (tribulationes mundi), *accobor inbetha* (cupiditas mundi) Wb. 10[b]. 14[b]. 15[d]. *forbe indagimrata* (firmatio bonae cogitationis) Wb. 3[d]. *condelc ingotho* (comparatio vocis) Sg. 3[b], sed non dubium, eam obtinuisse quoque in pronuntiatione. Forma IND: *rún indrechto, cosmulius indrechto* (mysterium, similitudo legis) Wb. 15[a]. 20[a]. *rectire indríg* (praepositus regis) 17[d]. *boill indsenduini* (membra veteris hominis) 27[b]. *ainm indṡrotho* (gl. Anio; i. e. nomen fluvii) Sg. 35[b]. *armenmuin indfir* (in mentem viri) Wb. 13[a]. *darcenn indóesa lobuir* (pro aetate infirma, pro infirmis) Wb. 10[c]. *foraltóir indidil* (coram altari idoli) 10[c]. *béssi indepscuip* (mores episcopi) 31[b]. *docomalnad indhuili rechto* (ad impletionem omnis legis) 20[a]. Pro regulari IND etiam obtinet INT ante *s* emortuam ut alias (p. 55) et hic: *intsechtaigtha* (gl. simulationis) Ml. 31[a]. *fomam intsommai* (sub jugo divitis) Ml. 27[d].

Dativus ut genitivus. Absorbetur vocalis articuli a finientibus vocalibus praepositionum praecedentium, e. gr. *do, ó, di.* Exempla: *onphapa leo* (a papa Leone) Cr. 40[a]. *donchoimdid nemdu* (domino coelesti) Wb. 27[c]. *ónchiunn* (e capite) 22[a]. *dunchrunn* (arbori) 8[a]. *donchorp marbdu* (corpori mortuo) 3[a]. Deficit notatio infectionis et hic in *t* et in mediis: *ontechtairiu* (a dispensatore) Wb. 14[d]. *dontorud* (fructui) Sg. 61[b]. *isintuisiulsin* (in hoc casu) Sg. 204[a]. *dunbráthir* (fratri) Wb. 10[c]. *donbáith* (gl. idiotae) Wb. 12[d]. *isinbiuth* (in mundo), *isinbiuthsa* (in hoc mundo) Wb. 12[c]. 12[d]. *ón bunud* (gl. a principali; i. e. ab origine) Sg. 33[b]. *donduini* (homini) Wb. 4[b]. *dondaum* (bovi) 10[d]. *isindánsin* (in

hac scientia) 18[c]. Forma IND: *dondlucht ailiu* (alteri parti) Wb. 16[a]. *dondmacc* (filio) 7[c]. *dindriuth* (de cursu) 20[b]. *óndrectairiu* (gl. a villico) Pr. Cr. 62[a]. *húandsnáthiu* (a filo) Sg. 54[a]. *ondfescur* (a vespera) Sg. 183[b]. *dindfiur* (de viro) Wb. 22[c]. *dondfiur* (ad virum, viro) Ml. 14[b]. *dondathir* (patri) Wb. 13[b]. *dondoscar* (gl. idiotae) Wb. 12[d]. Ante *s* mortificandam item INT: *hisindlucsin intsainriuth* (gl. in Xerolopho Byzantii; i. e. in loco hoc speciali) Sg. 8[b]. *isintsalmso* (in hoc psalmo) Ml. 14[b]. *dintsens* (de sensu) Ml. 14[d]. *dintsruth buadarthu* (gl. de turbulento rivo) Ml. 2[b].

Femininum. Sunt articuli feminini formae in singulari IN et INNA, quarum prior solummodo inficit, si est nominativi et dativi, alternans cum IND, INT. Formae IN accusativi, quae fit INN ante vocales, et INNA genitivi nesciunt infectionem.

Nominat. IN ut gen. et dat. gen. masc.: *inchathir* (civitas) Wb. 21[c]. *inchiall* (intellectus, notio) Sg. 27[a]. *inchoss* (pes) Wb. 12[a]. Mira notatio tenuis dentalis in Ml. 28[b]: *indtogas* (gl. circumventio), pro qua exspectanda erat scriptio *inthogas*. Sine notatione omnino: *léicfidir dúib inbrithemnactsin* (sinetur a vobis, remittetur vobis hoc judicium) Wb. 6[b]. *inben* (mulier) 22[c]. *indiassin* (gl. uterque; i. e. haec duitas) Sg. 2[a]. *inglainesin* (haec puritas) Wb. 9[c]. Forma IND: *indlaám* (manus) Wb. 12[a]. *indnóibe* (sanctitas) Wb. 9[c]. *indrann insce* (pars orationis) Sg. 3[b]. *indróm* (Roma) Sg. 174[a]. *indeirce* (amor), *indearc brathardе* (amor fraternus; = *indšerc*) Wb. 25[a]. 33[d]. *indfáilte* (gaudium) Wb. 16[b]. *indfoille* (gl. calliditas) Ml. 28[b]. *indfoirinn* (gl. factio) Ml. 33[a]. *indfoisitiu* (confessio) Wb. 4[d]. *isbeo indanim*, *isirlam indanim* (est viva, promta anima) Wb. 1[a]. 5[c]. *indencae* (innocentia) Ml. 24[a]. *inderrmailte* (gl. insolentia) Ml. 31[b]. *indingen* (filia) Wb. 10[b]. *indepistilse* (epistola haec) Wb. 27[d]. *indhuall* (gl. elatio) Ml. 28[a]. INT ante *s* emortuam: *mór intserc condechuith in cru.* (magnus amor qui duxit in crucem, Christum) Wb. 22[b]. *intšillab* (syllaba) Sg. 25[a]. *intsartol* (gl. libido) Ml. 34[a].

Dativ. ut nominat. (vel dat. masc.): *robói issinchaithir* (fuit in civitate) Wb. 13[b]. *hisinchathir* (in civ.) Sg. 28[a]. *isinchétne tuiste* (in prima creatione) Wb. 1[a]. *dindluib* (gl. de rosa) Sg. 35[b]. *dindséit* (de via) Wb. 24[a]. *isindaimsirsin* (hoc tempore) Wb. 13[b]. *isindinducbáil* (in gloria) 4[c]. *dondingin* (filiae) 10[b].

Accusat. IN non inficiens ante quamcunque consonam, INN ante vocales, ut in accus. gen. masc.: *doforsat incathraig* (condidit civitatem), *conrotgatur incathraig* (construxerunt civitatem) Sg. 31[b]. 32[b]. *incairi* (gl. notam) Ml. 28[c]. *incaisc* (gl. phase, facies; i. e. pasca) Cr. 37[b]. *incoimdemnacht* (gl. dominatum, ferre) Ml. 35[a]. *frisinmertrich* (pro meretrice) Wb. 9[d]. *frissinlainn, inlainn* (coronam) Wb. 11[a]. *infáiltisin* (gaudium hoc) Wb. 5[d]. *infirinni* (veritatem) Ml. 36[b]. *infectso* (nunc) fq., cujus alia forma etiam obvia *indectso* ad dativum adverbialem referenda erit (cf. sub adverb.). Forma INN: *conricci innaimsir hitaam* (gl. usque adhuc; i. e. donec attingit tempus quo sumus) Wb. 9[a]. *sech innaimsir* (ultra tempus) Sg. 217[b]. *tresinnaimsir feissin* (gl. tempus per se) Sg. 188[a]. *ni epur frib innalmsin* (non dico vobis eleemosynam) Wb. 16[d]. *innaudbirt* (gl. phase, facies; i. e. oblationem) Cr. 37[b]. *huare nád foremat inninni* (quia non augent significationem) Sg. 50[a]. *ar inninni* (gl. propter significationem) Sg. 137[b]. *tresinnóenméit* (gl. per tantundem temporis, i. e. per eandem magnitudinem; *méit* fem.) Cr. 34[c]. *isinnaisndís* (gl. in sui adsertionem) Ml. 29[b]. *frisinniarfaigid* (gl. adversum inquisitionem) Ml. 20[c]. Est tamen et liquidae scriptio simplex: *ar inæncai* (gl. propter morum modestiam; supra nom. *encae, ence,* innocentia) Ml. 31[c]. *in arim* (gl. summam) Ml. 36[a].

Genit. INNA et NA: *aitribtheid inna cathrach* (incola civitatis) Sg. 124[b]. *rún inna cruche* (mysterium crucis) Wb. 8[a]. *inna togaise* (gl. simulationis) Ml. 31[a]. *irúnaib inna deacte, hi rúnaib inna deacte* (in mysteriis deitatis) Wb. 2[b]. 5[c]. *dineurt inna deserce* (virtute amoris) Wb. 16[c]. *airechas inna rómæ* (principatus Romae) Sg. 174[a]. *dothaidbse inna méite* (gl. explanandae quantitatis causa) Sg. 151[a]. *inna flaithemnachtæ* (gl. dignitatis, gradus) Sg. 2[a]. *rann airegde inna anme* (pars princeps animae) Wb. 25[c]. *bolad inna idbairtesin* (odor hujus oblationis) Wb. 22[b]. *issóinmichi inna indocbále* (in abundantia gloriae) Wb. 27[a]. *tindnacol inna hirise* (receptio fidei) Sg. 209[b]. NA: *ó aicniud na cétne tuisten* (natura primae creationis) Wb. 21[b]. *hi foirciunn na cetnæ rainne* (in fine prioris partis) Sg. 18[b]. *isdochruth comirsire na desse* (est inhonestum simul sermocinari duos) Wb. 13[a]. *accomol cr. et na æcilse* (junctio Chr. et ecclesiae) Wb. 22[c].

Neutrum. Qua differt hoc genus a masculino et feminino

est forma primaria AN in casibus rectis: in casibus obliquis IN habetur eodem modo ut in obliquis generis masculini.

Nominat. AN ante vocales et medias, A ante ceteras consonas (p. 53), exceptis liquidis, ante quas *n* articuli saepius assimilatur quam omittitur. AN (*am* ante *b*): *anaccobor* (gl. animus voluntatis; i. e. voluntas) Wb. 16[c]. *dobtromma anaccobor collnide beos* (gravat vos voluntas carnalis adhuc) Wb. 8[c]. *asñdirruidig. anainm̄sin* (est derivatum nomen hoc) Sg. 56[b]. *ished inso anaithesce* (est hoc responsum) Wb. 9[d]. *animdibe adchi cách* (circumcisio quam scit quivis) 2[a]. *ropo fochonn anirgaire* (fuit vetatio causa, peccandi) 3[c]. *anorpe nemde* (haereditas coelestis) 27[c]. *atá lib anuilese* (sunt vobis haec omnia), *anuile robói ifetarlicci* (omne quod fuit in vetustate) 16[c]. 27[a]. *ani, anisiu* (id, hoc; masc. *inti, intisiu*, fem. *indi*) pron. fq. *ambás tiagmeni* (mors quam patimur) Wb. 15[b]. *ished ambeccsin nammá* (est id hoc parvum solum) 24[a]. *andechor feil eter corpu nemdi* (differentia quae est inter corpora coelestia) 13[c]. *andéainm̄ncichthech* (denominativum) Sg. 29[b]. *am. rombói andligedsin ifetarlicci* (ut fuit mos hic in vetustate) Wb. 10[d]. *andligednisin* (lex, regula haec), *andliged dogniat greic* (regula, quam observant Graeci) Sg. 7[b]. 40[a]. *andiall cechtar indarann* (flexio cujusvis duarum partium), *iss. andiall ninmedonach* (est haec flexio interna) Sg. 71[b]. 158[b]. *inmaith andubso amne* (num bonum hoc atramentum ita? glossa scriptoris codicis atramentum probantis, infra in folio) Ml. 13[d]. Substantivi numeralis *andéde* (utrumque), *andédeso, andedesin* (hoc utrumque) exempla inter numeralia. *angair robói* . . (vox quae fuit) Sg. 176[b]. *ised angné cetne* (gl. eadem ratio; i. e. haec est ratio prior) Cr. 33[c]. *angrád asisliu* (gradus qui est inferior) Wb. 4[b]. Forma A: *atimne sainemailsin* (speciale hoc mandatum) Wb. 3[c]. *atinphed* (gl. spiritus), *atinfed* (aspiratio, per h) Sg. 6[a]. 9[a]. *atir romanach* (gl. romanus ager), *atir centarach* (gl. citer ager) Sg. 33[a]. 39[b]. *atrédeso atrédesin* (haec tria; cf. inter numeralia) Wb. 5[c]. 9[c]. 12[c]. *acethadeso* (haec quaternitas; i. e. haec quatuor) Wb. 21[d]. *isfridcacht afiadnissesin* (gl. testimonium diximus adversus deum; i. e. est contra deum hoc test.) Wb. 13[b]. *afírluge* (gl. jusjurandum) Ml. 36[a]. *tin. tin. afogur diaforcomnacair tintinabulum* (tintin vox ex qua fit tint.) Sg. 30[b]. *iss. afolad cétnae* (hic est sensus prior), *afolad 7 inchiall* (gl. vis et significatio) Sg. 9[b]. 27[a]. *aforcital*

forndobcanar (doctrina quae praecipitur vobis), *aforcital iccas* (doctrina quae salvat) Wb. 3[b]. 30[d]. *guidmini airndip maith aforcell doberam diibsi* (gl. oramus semper pro vobis; i. e. ut sit bonus nuntius quem feramus de vobis) Wb. 25[d]. *aforóil bess lib dinaib anib* (abundantia quae est vobis in divitiis) Wb. 16[c]. *asainreth* (gl. proprium, est nominis) Sg. 26[b]. *attáa lemsa asainredsa* (est mihi haec proprietas) Wb. 32[a]. *ataa icach epistil asainchomardesin* (gl. quod signum in omni epistola; hoc proprium signum) Wb. 26[b]. Articulus ante liquidas: *isderb alín lathe* (est certus numerus dierum) Sg. 66[b]. *ished alliin, ished insin allinn* (est hoc pars, i. e. est hoc illud, quod etc.) Wb. 12[c]. 29[b].* *airchet allaá* (veniet dies) Wb. 6[b]. *isáildiu ammag rogab súil* (est sublimior locus quem cepit oculus) Wb. 12[a]. *isspirtide annuiadniss uile* (est spiritualis omnis novitas, tempus novum) Wb. 15[b]. *arrindsiu* (hoc signum coeleste) Sg. 70[b].**

Accusat. ut nominat. AN: *gaibid immib anetach macc cóimsa* (sumite circa vos vestem filiorum misericordiae) Wb. 27[b]. *ni dunaibhí fodamnet animdibe colnide tm. mani comal. anim. uitiorum* (gl. pater circumcisionis; i. e. non iis qui sufferunt circumcisionem carnalem tantum, si non perficiunt circumcisionem vitiorum) Wb. 2[c]. *trisanimthanadsa* (per hanc alternationem) 13[a]. *cid anuathathnisiu* (gl. relictus sum solus et quaerunt animam meam; i. e. adeo hanc singularitatem, etiam hanc unam) 5[a]. *hóre dorrigeni cr. anuileso* (quia fecit Chr. omne hoc) 15[d]. *ni tucci ambéelre asbiur* (non intelligit sermonem quem dico) 12[d]. *conecat andéde* (continent utrumque) Sg. 39[b]. *trissandedesin* (per hoc utrunque) Wb. 4[d]. *immefolngai andligedsin* (efficit hanc legem) Sg. 157[b]. *angaimredsa* (hanc hiemem, hac h.) Wb. 31[d]. *dindí dobeir angrád* (ab eo cui fert gradum) Wb. 29[a]. Forma A: *conecat atrédesin* (continent haec tria) Wb. 33[a]. *aracethardese* (propter haec quatuor), *tressacetharde* (per quatuor) Wb. 31[b]. 32[c]. *araanaic acenelæ fothairethesin* (gl. balneae pallacinae: de nomine philosophi; i.

---

* Nutat hoc substantivum in genus masc., cujus exempla videsis inter subst. pronominalia. Variant et alia quaedam, e. gr. *mag*, *imthánad*.

** Sat frequens praeterea articulus generis neutrius ante voces latinas, quae allegantur in codd. Wb. et Sg.: *ished anoneste insin* (est hoc τὸ honeste), *ished dim allegitime* (est hoc τὸ legitime) Wb. 25[b]. 30[a]. *ishinunn analtus 7 analitus* (est idem τὸ altus et τὸ alitus) Sg. 56[b]. etc.

e. quia invenit hoc genus balnei) Sg. 217[a]. *forsacenélæ metirsin* (gl. inter Phalecios; i. e. genus hoc metri) Sg. 8[a]. *sluindid afolad cétnae* (gl. minuit significationem; i. e. continet sensum priorem) Sg. 9[b]. *rocreitsidsi aforcell* (credidistis nuntium) Wb. 25[d]. Ante liquidas: *cossalaasa* (gl. usque nunc; i. e. usque ad hunc diem) Wb. 23[a]. *allaesin* (hunc diem) Wb. 15[c]. *alleth o laim deiss* (gl. dextram ejus, digamm., partem; i. e. dimidium e dextra manu) Sg. 17[b]. *arrad* (gratiam) Wb. 29[d]. *frisarind* (circa constellationem) Cr. 18[d].

Genit. IN, IND, ut in genitivo generis masculini: *inchethardi*, *inthrédi* (quaternitatis, trinitatis) ergo, si obvia essent. *oeslund indedisin* (in significatione utriusque) Sg. 209[b]. *éicndag indraith diadi* (expers gratiae divinae) Wb. 29[a]. *cosmulius indfiadnissi* (similitudo testimonii) Wb. 19[c]. *indfogair* (gl. pronuntiationis) Sg. 3[b]. *indfolaid* (gl. significationis, proprietas) Sg. 27[a]. *indforcitil* (gl. eruditionis) Ml. 19[a]. *oc airitin indforcitilsa* (in receptione hujus doctrinae) Wb. 16[a]. *rún indforcillsin* (mysterium hujus doctrinae) Wb. 28[b]. *archuit indanm̄e* (ratione nominis) Sg. 211[b]. *indanm̄a dilis* (nominis proprii) Sg. 26[b].

Dativ. (DO)N, (DO)ND, ut in praecedente casu: *dondédiusin* (utrique huic) Wb. 9[c]. *ondfogur* (voce) Wb. 12[d]. *isindanm̄aim̄* (in nomine) Sg. 30[b]. 31[b]. 54[b]. Ante *s* et hic *int* pro *ind*: *isintsenmaim*, *isintsenmim* (in sonitu) Wb. 12[c]. 13[d].

Miscentur tamen hic ut in aliis casibus et generibus interdum duae formae dictae, e. gr. IN pro IND: *isinanmim* (in nomine) Wb. 9[c]. *ocinforcitul* (in doctrina) 31[c]. *donfiur* (viro; cf. supra *dondfiur*, *dindfiur*) 11[c]. *fochumachte inmaicc* (sub potestatem filii; cf. supra *dondmacc*) 13[b]. *mebuir insenchasso* (memoria legis) 20[a]. IND pro IN: *dindtrediu* (de tribus) Sg. 3[b]. *isindbuinniu* (in tuba) Wb. 12[c]. *indbendacht* (benedictio) 19[b].

Pluralis.

Non est in hoc numero formarum articuli pro quovis genere diversitas. In solo nominativo distinguitur masculina forma a feminina, quae est eadem et generis neutrius. In aliis casibus eaedem trium generum sunt formae.

Nominat. masc. IN, IND ut in gen. et dat. sing. masc.: *inphreceptori* (gl. praedicabunt, praeceptores) Wb. 5[a]. *inchain-*

gnímai (benefacta) Wb. 29ª. *inchnamai* (ossa) Ml. 22ᵈ. *itmóirb inboillsin* (sunt emortua haec membra), *itcorp inboillsin* (sunt corpus haec membra) Wb. 11ᵈ. 22ª. *indóini hisiu* (homines hi) 12ᵈ. *indnóib ata ellachti hí cr.* (sancti qui sunt uniti in Chr.) 21ᵇ. *indrígain* (gl. reguli) Sg. 45ᵇ. *indslici* (gl. ostreae) Cr. 34ᵇ. INT etiam ante *s* emortuam: *dagnítis dam intšabindai anísin* (faciebant etiam Sabini hoc) Sg. 28ª. *intsailm* (psalmi) Ml. 30ª. *intsommai* (divites) Ml. 28ᵈ. *intseuit bite hí cach crích* (viae sunt in omnem finem) Ml.

Nominat. fem. INNA, NA: *hithésin inna ranna aili* (sunt hae partes aliae), *inna teoir rannasa* (hae tres partes) Sg. 22ª. 26ᵇ. *itmóra na bretha* (gravia sunt judicia) Wb. 17ᵇ. *fritaibret na dorche* (opponunt tenebrae) Sg. 183ᵇ.

Nominat. neutr. ut fem.: *inna tóranda* (gl. figurae) Sg. 4ª. *inna anm̄ann tréna . . doform̄agddar* (nomina apellativa adjunguntur) Sg. 28ᵇ. *conafil dualchi na accobra colnidi leu* (gl. qui sunt Christi carnem crucifixerunt; i. e. ne sint peccata cupiditates carnales eis) Wb. 20ᶜ.

Genit. INNAN, NAN (INNA, NA, p. 53 et ut *an* p. 234.) in tribus generibus. Masc.: *esséirge innanuile marb* (resurrectio omnium mortuorum) Wb. 13ᵈ. *molad ingni innanétside* (laus cognitionis auditorum) 11ᵇ. *persan nan abstal olchene* (persona ceterorum apostolorum) 18ᵈ. *fognam innamball* (servitium membrorum) 12ᵇ. *nertad nam braithre* (exhortatio fratrum) 10ᶜ. *tindnacul innan dánæ* (largitio donorum), *ilar nan dáne* (multitudo donorum) Wb. 21ᶜ. 22ª. *dišerc inna grec* (amore Graecorum; pro *innan grec?*) Sg. 1ª. *anmmann inna crann* (nomina arborum) Sg. 61ᵇ. *toissech na f . . tæ* (primus prophetarum) Wb. 33ª. *him̄chenn nasacardd* (circa caput sacerdotum) Sg. 54ª. *indochál inna nóib* (gloria sanctorum) Wb. 13ᶜ. *buáid innammiled* (victoria militum) 11ª. *cosc innammoge* (habitus servorum) 29ᵇ.

Femin.: *octimthirecht innanidbart* (in ministerio oblationum) Wb. 10ᵈ. *innan dule* (gl. mundi elementorum) Sg. 3ᵇ. *cosc innamban* (habitus mulierum) Wb. 22ᶜ. *atec na persan* (respectus personarum) Wb. 1ᵈ. *temel inna tol domunde* (obscuritas voluntatum mundanarum) 21ª. *bésse inna fedb* (mores viduarum) 29ª. *accomol inna ranngabál* (conjunctio participiorum) Sg. 193ᵇ. *etarcne narrúun díade* (cognitio mysteriorum divinorum) Wb. 26ᶜ.

Neutr.: *con etarceirt innambélresin* (cum interpretatione harum linguarum) Wb. 13[a]. *inna forcetal* (gl. institutionum) Sg. 9[a]. *airitiu na forcetalsin* (receptio harum doctrinarum) Wb. 16[a]. *innarrath* (gl. gratiarum) Wb. 15[c].

Dativ. NAIB, NAB in quocunque genere: *donaib ballaib* (membris) Wb. 7[d]. 12[b]. *donaib nóibaib* (sanctis), *donaib uilib nóibaib* (omnibus sanctis) Wb. 14[b]. 17[a]. *donab huilib doinib* (omnibus hominibus) Sg. 189[b]. *arnaib huilib geintib* (gl. Graecis; i. e. omnibus gentibus), *arnab geintib huilib* Wb. 1[b]. 2[a]. *dinab gabalib* (gl. de collectis; i. e. donis, eleemosynis) 13[d]. *arnab uilib cumactib* (supra omnes potestates) 21[a]. *arnaib grádib nemdib* (supra gradus coelestes) 21[a]. Omittitur *b* interdum sequente labiali: *dona ballaib ailib* (aliis membris; sequitur mox in eadem columna: *donaib ballaib ailib*. Cf. in eod. cod. 16[a]: *i cacha bésaib*, pro *i cachab*) Wb. 12[b]. *oc na fothairethib palnacdib* (gl. ad balneas pallacinas) Sg. 217[a].

Accusat. INNA, NA forma tribus generibus communis. Masc.: *messimmir inna fíraingliu* (judicamus veros angelos) Wb. 9[c]. *dodúrget inna firu* (pelliciunt viros, pellices) Sg. 68[b]. *ciadugneid na rétusa* (quamvis faciatis res has) Wb. 22[b]. *niriat nadánu diadi araninded domunde* (gl. non turpe lucrum sectantes, sint diaconi) 28[c]. *cosmili frisna preceptori* (similes praeceptoribus) 14[d]. *lasna litridi aili* (apud alios scriptores) Sg. 28[a]. Fem.: *leíc úait inna tuari* (mitte a te cibos) Wb. 6[c]. *adciamni na rúna diadi* (noscimus mysteria divina) 12[c]. Neutr.: *forsna dligetha remeperthi* (contra officia antedicta) Wb. 13[a].

II. Articulus britannicus.

Major formarum penuria britannicae linguae, qua praesertim differt ab hibernica, quaeque maxime elucet e flexione nominis, jam observatur in articulo. Supra dictum est (p. 229), in vetere lingua hibernica radicem articuli nudam N in positionibus quibusdam vice fungi formarum pleniorum, quae praeter eam radicem in frequentiori et communi usu sunt. Haec vero formarum varietas neque in hodiernis dialectis britannicis exstat, neque in

vetustis, quum sola radix in usu sit, unius igitur ejusdemque formae per omnes casus et numeros. Manifestum est, in ea formarum sterilitate britannica signa ad designanda substantivorum genera jam defecisse, quibus largiter utitur vetusta hibernica lingua.

Est radix britannici articuli ut hibernici N, quae per se sola apparet inclinata ad praepositiones praecedentes terminatas a vocalibus, e. gr. *do, da, di* (ad), *tre* (per), *o* (ex) etc., in lingua armorica tam vetusta, e. gr. in chartul. Rhedon. 1, 39 in chart. a. 821: *don roch* ("ad rocham" ibid. 1, 41 in chart. a. 821; i. e. ad rupem), quam in Vita S. Nonnae: *dan bro* (ad terram) 16, 7. *dren bro* (per terram) 2, 6. *etren bedis* (inter mundi habitatores) 160, 11, in quo eodem libro obtinet articuli definiti positionis absolutae forma *an*, et indefiniti *un*, semper adhuc cum *n*. Nec differt cornicus articulus definitus *an*, inclinatus item ad vocales finales praecedentium particularum, e. gr. *the* (ad), *ha* (et): *then bys* (ad mundum) Pass. 5, 2. 43, 4. *then meneth* (ad montem) 52, 1. *then menythyow* (montibus) 170, 1. *han benenas* (et mulieres) 169, 4, et indefinitus *un, on*: *war ben un meneth* (ad apicem montis alicujus) Pass. 16, 1. *un venyn* (mulier aliqua) 84, 1. *on burges, on mareg* (civis, miles quidam) 214, 1. 217, 1. Mirus ideo usus est hodiernae linguae armoricae, quae *n* utriusque articuli *an* (*ann*), et *un* (*eunn*) servat ante vocales solummodo et *h*, ante liquidam *n* (ante *l* assimilatur in *l*), et ante dentales *d, t*, ante reliquas consonas autem mutat in *r*. Magisque mirus communis usus liquidae *r* pro *n* articuli definiti (indefinitum enim recentiorem adhuc ignorat, ut hibernica) jam in vetusta lingua cambrica, in qua articulus absolutae positionis est *ir*, cujus *r*, ut *n* armorica, sola per se obvia est inclinata ad praepositiones *di* (= hibern. *do*), *o* (ex): *dir* (= armor. hibern. *don*), *or* (= hibern. *on*).

1. Cambricus vetustioris linguae IR, (I)R per omnes casus.

Sing. nom.: *irdigatma* (gl. area), *irtinetic oceenn gulan* (gl. tincta murice lana) in gl. Oxon. In notationibus Oxon. de mensuris: *irpimphet eterin* (quinta avis), *irnimer bichan, irmaur nimer* (numerus parvus, magnus), *ir bis bichan* (parvus digitus). *maliduc ir claud* (ut ducit fossa) Lib. Land. 216.

Genit. *nom ir bleuporthetic buch* (gl. templa lanigerae juvencae) gl. Oxon. In libro Landav.: *nant ir hebauc* (vallis acci-

pitris), *allt ir ciebran* (rupes corvi), *ar hit ir nant* (in longitudine vallis) 150. *penn ir claud* (caput fossae) 216.

Dativ. *in irguorimhetic datl* (gl. in arguto foro) gl. Oxon. *in irham, in irgaem* (aestate, hieme) cod. Lichf. *or dometic* (gl. domito, orbi quod defuit), *or guordiminnaus* (gl. ab invito) gl. Oxon. *dir minid* (ad montem, sursum), *dir pant* (ad cavum), *dir finnaun* (ad fontem) Lib. Land. 149. 150, in quo libro alia plurima ejusmodi.

Accus. *ircaiauc* (gl. libellum) gl. Oxon. *dicirchu ir guoun breith* (ad quaerendam paludem, versus paludem variegatam) Lib. Land. 187. *dicirchu ir pant* (versus cavitatem) ibid. 231. *trus ir all* (trans acclivitatem), *trui ir gueirclaud* (per pratum) ibid. 231. 234. *trui ir coit* (per silvam) ibid. etc.

Plur. nom. *irdigatmaou* (gl. circus, plur.), *ircilchetou* (gl. vela), *ir leill* (alii), *ir anamou* (gl. mendae), *ir onguedou* (gl. exta) gl. Oxon. In notatt. de mensuris: *ir hestoriou* (sextarii).

Genit. *bet ir alltudion* (sepulcrum extraneorum) Lib. Land. 216.

Dat. *dir escip* (episcopis) Lib. Land. in privileg. eccles. p. 113. *dir marulianiou* (ad mortuas paludes), *dir carnou* (ad lapidum cumulos) Lib. Land. 174. 226.

Accus. *ir emedou* (gl. aera, pulsat; sing. aes) gl. Oxon.

In recentioribus codicibus articulus plenus YR (in Leg. interdum *er*) manet ante vocales semper, ante consonas autem radix R solummodo, cum praecedunt praepositiones coalescentes *di*, pro qua excussa *d* jam est *i*, *y* (tam hibern. *do*, ad, quam hibern. *di*, de, p. 217), *a* (cum), *o* (a) et conjunctio *a* (et). Exempla: *yn erbyn er escrythur lan* (contra scripturam sacram), *en yr amser glan hunnu* (sacro hoc tempore) Leg. praef. *yr amherawdyr arthur* (imperator Arthur) Mab. fq. *y bwyt arllyn* (cibus et potus), *y nef ar dayar* (coelum et terra) Mab. 1, 5. 8. *kynamlet ar syr* (aeque numerosus ac stellae) Mab. 1, 7. *dechreu di or hyn odidockaf* (incipe tu ab eo quod maxime mirandum) Mab. 1, 2. *e brenyn adele roy ir urenynes* (rex dare debet reginae) Leg. 1. 1. 5. *eguneyr saraet yr brenyn* (fit sar. regi) Leg. 1. 2. 2. *mynet yr gegin ac yr cedyell* (ire ad coquinam et ad cellam mulsi), *eisted yr bwrd* (sedere ad mensam; *y* — *di* = hibern. *do*), *yn gyuagos yr gaer* (in vicinitate castri), *ar dryll arall yr*

march (et pars altera equi; non *y march* ut alias ante consonas, ergo *y* = *di* = hibern. *di*, de, gall. hodiern. *du cheval*) Mab. 1, 2. 3. 5. 14.

Exutus autem illis particulis in iisdem codicibus ante consonas articulus rejecta radice *r* est Y (*e* Leg.): *auelles e Kemry* (vidit Cambros), *amser e garauuys* (tempus jejunii) Leg. praef. *y uys e becan* (digitus ejus parvus) Leg. 1. 2. 3. *dechreu yvet y med* (coeperunt bibere mulsum) Mab. 1, 2. *yn mhenn y maes* (in capite campi) Mab. 1, 3. In Libro Landavensi quoque, cujus scriptor fluctuat inter scriptiones vetustiores et recentiores, pro *ir* frequens est *i*: *trui i coit* (per silvam) 197. *nant i meneich* (vallis monachorum) 192 etc.

2. Cornicus articulus AN (in quibusdam locis *en*, si recte impressum) et (A)N, vocali absorpta a praecedente finali particulae. Incerta consonae sequentis infectio jam memorata est (p. 202. 214).

Sing. nom. *an gusyll o* (consilium erat) Pass. 32, 1. *an dus vas a theserya* (populus bonus desiderabat) 4, 1. *han dus esa ol yn dre* (et populus omnis qui erat in oppido) 97, 2. *y these han venyn ganse parys ens thy huhuthas* (venerunt et mulier cum eis, quam volebant accusare) 33, 2. *ol en da han drok kepare* (omnis bonus et malus una) 24, 4. *en tebell el a vynnas y demptye* (malus angelus voluit eum tentare) 13, 2. *en debell urek a .eth* (mala mulier ivit) 159, 1.

Genit. *pobyl an bys* (populus mundi) 6, 2. *dre vertu an tas* (per virtutem patris) 3, 1.

Dativ. *mos then dre* (ire ad civitatem) 27, 2. *ogas then beth* (vicinus ad sepulchrum, sepulchro) 253, 1. *an ughelder then bys deyskynnas* (ex altitudine in mundum descendit) 5, 2.

Accus. *terry an tempel* (frangere templum) 91, 2. *war an bys, drys an bys oll* (in mundum, per totum mundum) 2, 2. 31, 2. *dris an vro* (per terram) 250, 2.

Plur. nom. *an princis esa yn pow* (principes qui erant in regione) 64, 1. *y dorras an veyn* (fracti sunt lapides) 209, 4. *may syth torrow benegis han benenas* (sint ventres benedicti et mulieres) 169, 3. 4. *an ethewon* (Judaei) fq. *en ethewon* 118, 1.

Genit. *ran vras an penton* (magna pars donorum) 38, 2.

Dat. *then menythyow why a ergh* (montibus vos mandabitis) 170, 1. *Jesus a leveris then dowthek* (Jesus dixit duodecim disci-

pulis) 47, 1. *Pylat a ros then varogyon aga ro* (P. dedit militibus eorum negotium) 250, 1.

Accus. *an reyn ma gura bara* (hos lapides fac panem) 11, 3. *ef a sawye an gleryon* (sanabat aegrotos) 25, 1. *war en enevow* (super animas) 17, 4.

3. Armoricus vetustior AN, (A)N in quacumque locatione, casu et numero. Exempla e Vita S. Nonnae (Buh.).

Sing. nom. *doe an roen mat* (deus rex bonus) 12, 25. *duet eo an pret* (venit tempus) 8, 21.

Genit. *e les an roen* (in aula regis) 208, 10. *a perz an roen* (a parte regis) 36, 4. *quent comance an bet* (ante initium mundi) 78, 24.

Dat. *tost dan mor* (vicinus mari) 32, 1. *dan tut* (populo) 108, 10.

Accus. *tech an lech* (relinquere locum) 2, 4. *tremen an mor* (percurrere mare) 8, 10. *roar an bet* (in mundum) 2, 2. *dre an bro, dren bro* (per terram) 2, 6. 6, 12. *dren bet* (per mundum) 204, 4. *dren forest man* (per hanc silvam) 31, 15. *beden maru* (usque ad mortem) 102, 15.

Plur. nom. *an peoryen bezent plen soutenet* (pauperes sint omnino sustentati) 68, 11. *an hol loznet* (omnia animalia) 30, 18.

Genit. *nation an bretonet* (natio Britannorum) 78, 25. *crouer an steret* (creator stellarum) 90, 15. *dre splet an pechedou* (per consequentiam peccatorum) 10, 2.

Dat. *doe so guir roen dan ploueou* (deus qui verus rex est vicis) 54, 17. *obediant dan mandamantou* (obediens mandatis) 28, 14.

Accus. *mir an hol gourchemenou* (serva omnia praecepta) 62, 4. *gouden poanyou* (post dolores) 146, 2. *entren preladet* (inter praelatos) 208, 19.

In eodem libro obvius articulus indefinitus, ignotus linguae cambricae, in duabus formis VN, VNG: *vng mab bihan* (puer parvus) 46, 20. *euel vn merch* (ut puella) 18, 8. *da vng mestr* (magistro) 110, 11. *me guel vng merch* (video puellam) 34, 17. *greomp vng anclin* (faciamus inclinationem) 72, 13.

CAPUT SECUNDUM.

De nominis flexione.

I. Nomen hibernicum.

A. Declinatio.

In vetusta lingua hibernica, quae formarum nominis varietatem magnam servavit eaque longe superat etiam ejusdem aetatis cambricam, est duplex declinandi ordo, quorum prior ob praevalentes in flexionibus vocales possit dici vocalicus, posterior ob praevalentes consonas consonanticus. Ad illum pertinent adjectiva, quae non proprium modum sequuntur, ut in aliis linguis, e. gr. germanica et slavica; posterior ordo proprius est solummodo substantivis, nec tam numerosis quam in priore. In utroque ordine vocales flexionum sunt sive externae, in fine accedentes, sive internae, locum occupantes ante consonam terminantem, sive est radicis sive derivationis. Sunt porro et substantiva quaedam discrepando a solitis declinandi modis proprias formas evolventia, vel anomala.

Ordo prior.

Substantiva et adjectiva generis masculini et neutrius concordant in flexionibus; substantiva et adjectiva generis feminini suos proprios modos sequuntur. Exhibeo primum schema omnium declinandi modorum, quos dico series, proponendo paradigmate pro quocumque; produco dein substantiva sive adjectiva probantia formas cujusvis seriei hic expositas, sive etiam varietates earum offerentia, ex ipsis codicibus.

Declinatio masculina et generis neutrius.

Paradigmata: I. *céle* (socius). Exemplum hujus seriei derivatum, e. gr. *echire* (mulio), *tectire* (dispensator), addere non tam necessarium videtur, quam in sequentibus ob internas flexionis vocales. II. Exemplum non derivatum *ball* (membrum), de-

16*

rivatum *tuisel* (casus). III. Exemplum non derivatum *bith* (mundus), derivatum *dílgud* (remissio).

Neutrum a masculino illud tantum differt, quod accusativus et vocativus formantur ut nominativus, et hi iidem tres casus in numero plurali proprias flexiones induunt, diversas a masculinis, quae ex infra sequentibus exemplis patebunt.

		Ser. I.	Ser. II.		Ser. III.	
Sing.	nom.	*céle*	*ball*	*tuisel*	*bith*	*dílgud*
	gen.	*céli*	*baill*	*tuisil*	*betho*	*dílgotho*
	dat.	*céliu*	*baull*	*tuisiul*	*biuth*	*dílgud*
	acc.	*céle*	*ball*	*tuisel*	*bith*	*dílgud*
	voc.	*céli*	*baill*	*tuisil*	*bith*	*dílgud*
Plur.	nom.	*céli*	*baill*	*tuisil*	*betha*	*dílgotha*
	gen.	*céle*	*ball*	*tuisel*	*bithe*	*dílguthe*
	dat.	*célib*	*ballib*	*tuislib*	*bithib*	*dílguthib*
	acc.	*céliu*	*baullu*	*tuisliu*	*bithu*	*dílguthu*
	voc.	*céliu*	*baullu*	*tuisliu*	*bithu*	*dílguthu*

Declinatio feminina.

Paradigmata: IV. *tuare* (cibus). V. Exemplum non derivatum *rann* (pars), derivatum *bríathar* (verbum).

		Ser. IV.	Ser. V.	
Sing.	nom.	*tuare*	*rann*	*briathar*
	gen.	*tuare*	*rainne*	*bréthre*
	dat.	*tuari*	*rainn*	*bréthir*
	acc.	*tuari*	*rainn*	*bréthir*
	voc.	*tuare*	*rann*	*briathar*
Plur.	nom.	*tuari*	*ranna*	*briathra*
	gen.	*tuare*	*rann*	*briathar*
	dat.	*tuarib*	*rannib*	*briathrib*
	acc.	*tuari*	*ranna*	*briathra*
	voc.	*tuari*	*ranna*	*briathra*

Series I.

Flexionis externae, desinens in *-e,* quae in suis casibus mutatur in *-i, -iu, -ib.* Nomina generis neutrius in pluralis casibus nominativo, accusativo et vocativo nutant inter *-e* et *-i.*

Singularis.

Nom. Substantiva masc.: *céle* (socius, maritus) Wb. Sg. *duine* (homo) Wb. fq. *dalte* (alumnus, discipulus) Wb. 23[a]. 24[a]. *scrinire* (gl. arcarius) Wb. 7[c]. *intecttaire* (gl. dispensator) Wb. 8[d]. *rectire* (gl. praepositus) Wb. 17[d]. *notire* (notarius) Wb. 27[d]. *echaire* (gl. mulio) Sg. 33[b]. 62[b]. *tablaire* (gl. tabellarius) Sg. 35[a]. *fuirsire* (gl. parasitus) Sg. 49[b].

Subst. neutr. (pono solummodo quae occurrunt cum articulo exempla): *anesseirge* (resurrectio) Wb. 30[b]. *animdibe* (circumcisio) Wb. 2[a]. *anirgaire* (vetatio) Wb. 3[c]. *andédesin* (haec duitas, haec duo) Wb. 10[b]. 14[c]. 25[d]. *atréde* (trinitas, tria), *acetharde* (quatuor) Wb. fq. *afiadnisse* (testimonium) Wb. 13[b]. *afírluge* (jusjurandum) Ml. 36[a]. *asainchomarde* (signum peculiare; *arde,* signum) Wb. 26[b]. *atimne* (praeceptum) Wb. 3[c]. *atuile* (accessus maris) Cr. 25[c]. *acumachtae* (gl. manus, conserenda) Ml. 16[a]. *cumachtae* (gl. potestas) Sg. 6[a]. *acenele, cenélae* (genus) Sg. 8[a]. 46[b]. 67[b]. Exstat et forma *cenél* sequens seriem II., gen. *cenéiuil;* inde et supponere licebit formam *soscéle* (evangelium) ob convenientiam in casibus obliquis cum praecedente, quamvis occurrat saepius in Wb. *fisscél* (nuntius), et dat. flexionis internae: *íbarscéuilsi* Wb. 17[b].

Adject. masc.: *céetne fer* (primus vir) Wb. 7[b]. *intathir nemde* (pater coelestis) Wb. 4[b]. Frequentissima adjectiva derivata in *-de, -te, -the.*

Adject. neutr.: *anuile* (omne), *anuilese* (omne hoc) Wb. 16[b]. 27[a]. *angné cetne* (ratio prior) Cr. 33[c]. *anorpe nemde* (haereditas coelestis) Wb. 27[c]. *anaccobor collnide* (concupiscentia carnalis) Wb. 8[c]. *ni nuae ńdo anatrabsin* (non nova ei haec possessio) Ml. 17[b].

Genit. Subst. masc.: *ocmunud ádalti* (in educatione, instructione alumni sui) Wb. 24[d]. *corp induini* (corpus hominis) Wb.

12ª. *darcenn iudidi* (pro capite Judaei, pro Judaeo) Wb. 2ª. *ind-fuirsiri* (gl. histrionis) Sg. 103ª.

Substant. neutr.: *tír tairngiri* (terra promissionis) Wb. 2ᶜ. 33ª. 33ᵇ. *torbe nimdibi, recht nimdibi* (utilitas, lex circumsisionis) Wb. 2ª. 20ª. *ocslund indedisin* (gl. cum significatione utriusque) Sg. 209ᵇ. *indsuidi* (gl. sessionis) Ml. 15ª. *claar cridi* (tabula cordis) Wb. 15ª. *dílgud cech ancridi* (remissio omnis injuriae) Wb. 7ᶜ. *ilchenéle bérli* (multa genera locutionis) Wb. 12ᵈ. *dulchinne inmílti* (remuneratio militiae) Wb. 11ª. *cosmailius indarpi* (similitudo rejectionis) Sg. 106ᵇ. *etergne mu chumachti* (cognitio potestatis meae) Wb. 33ª. *archuit cumachti* (ratione potestatis, variae sunt literae) Sg. 7ª. *íce inchenéli dóine* (salus generis hominum) Wb. 7ᶜ. 21ᶜ. 21ᵈ. 26ᵈ. *comalnad soscéli* (impletio evangelii), *precept soscéli* (doctrina evangelii), *darcenn sosceli* (pro ev.) Wb. 7ᵇ. 7ᶜ. 32ª.

Adject. masc.: *comalnad indhuili recto* (impletio omnis legis) Wb. 20ª. *ainm alaili thríuin* (nomen alius herois) Sg. 96ª. *ainm reto nephchorpdi* (nomen rei incorporalis) Sg. 187ᵇ.

Adject. neutr.: *áinsid cetni diil* (accusativus primae declinationis) Sg. 91ᵇ. *cenn forcenn indfolaid chéthnai* (gl. sine substantiae consumtione; i. e. significationis originariae) Sg. 28ᵇ. *cosmulius inmílti domundi* (similitudo militiae mundanae) Wb. 30ª. *doi* (gl. tardi, cordis) Ml. 20ª.

Dativ. Pro *-iu* saepius *-u* occurrit. Subst. masc.: *do daltu* (alumno) Wb. 27ᵈ. *do duiniu* (homini) Ml. 20ᵈ. *on techtairiu* (a dispensatore) Wb. 14ᵈ. *óndrectairiu* (gl. a villico) Pr. Cr. 62ª. Suppressa etiam *u*: *donduini* (homini) Wb. 4ᵇ.

Subst. neutr.: *inimdibiu, inimdibu* (in circumcisione) Wb. 2ª. 23ᵈ. *dondédiusin* (his duobus) Wb. 9ᶜ. *itrédiu* (in tribus), *óntrédiu* (a tribus) Wb. 21ᵇ. 27ᵈ. *hi cridiu* (in corde), *hi farcridiu* (in vestro corde), *ó chridiu* (e corde) Wb. 5ᵈ. 7ᵈ. 14ᶜ. *iccach æcnu* (in omni cognitione), *iarnarnetargnu* (post nostram cognitionem), *iarnetarcnu* (post cognitionem) Wb. 8ª. 15ª. 26ᵈ. *iartimnu* (secundum mandatum) Wb. 6ᵈ. *a bélru* (e lingua) Wb. 12ᵇ. 12ᵈ. *in hescirgiu, in esseirgu* (in resurrectione) Wb. 4ᵇ. 13ᵇ. *iarnesseirgu, iarnesseirgiu* (post resurrectionem) 3ᶜ. 1ª. *léa indarpu* (gl. subjectione) Sg. 106ᵇ. *hí firlugu* (gl. in jurejurando) Sg. 217ᵇ. *donchumachtu* (potestati) Sg. 7ᵇ. *ibarcumactusi* (in vestra potestate),

icumachtu, cocumachtu (in, cum pot.) Wb. 9[c]. 23[c]. 29[c]. *o cech cenélu, do cach cenéolu* (a quovis genere, ad quodv. g.) Wb. 2[b]. 3[b]. *dindsoscélu, issoscélu, isoscelu* (de, in evangelio) 13[a]. 18[c].

Adject. masc.: *do nach ailiu* (nulli alii) Wb. 12[d]. *donchoimdid nemdu* (domino coelesti) Wb. 27[c].

Adject. neutr.: *far cétnu diull* (in prima declinatione) Sg. 90[b]. *dondimdibu colnidiu, do imdibu colnidu* (circumcisioni carnali) Wb. 10[a]. *dintrediu remeperthu* (de tribus ante dictis) Sg. 3[b].

Accus. Subst. masc.: *imfolngi induine fírian. imfolngi induine slán* (facit hominem justum, salvum) Wb. 4[d].

Subst. neutr.: *cen æccne, cen engne* (sine cognitione), *tre etargne* (per cognitionem) Wb. 2[a]. 14[d]. *trissasuide* (gl. per cathedrae sessionem) Ml. 15[a]. *ní dilgaid anancride* (non ignoscitis injuriam) Wb. 9[c]. *dar timne* (per mandatum) Wb. 3[c]. *ni tucci ambéelre* (non intelligit linguam) Wb. 12[d]. *isanindarbae* (gl. in repulsam) Ml. 23[c]. *conaci anæscae* (vides lunam) Cr. 33[b]. *afírluige* (gl. jusjurandum, interposuit) Wb. 33[d]. *aracumactte nangid ní ármisom archumactte* (gl. non est potestas nisi a deo) Wb. 6[a]. *fochumachte, fochumacte* (sub potestatem) 13[b]. 22[b]. 31[b]. *ho arícc dia ácenele ìdoine* (ex quo salvavit deus genus hominum; cf. *acenelæ fothairethesin, forsacenélæ metirsin* Sg., supra p. 235. 236) Wb. 5[c]. *predchimmi soscéle* (praedicamus evangelium) Wb. 14[c].

Adject. masc.: *cofer naile* (ad alium virum) Wb. 9[d]. *lasinnathir nemde* (ad patrem coelestem) Wb. 19[d].

Adject. neutr.: *cen imdibe stóride* (sine circumcisione corporali) Wb. 2[b]. *fodaimet animdibe colnide* (tolerant circumcisionem carnalem) Wb. 2[c].

Vocat. Subst. et adject. masc.: *á huili duini. a cach duini* (gl. o homo omnis!) Wb. 1[c]. *a iudidi* (o Judaee!) Wb. 1[d]. *a gentlidi* (o gentilis!) Wb. 5[b]. *a már thormachtai* (gl. macte, magis aucte) Sg. 76[a]. Generis neutrius non praesto est exemplum.

Pluralis.

Nom. Substant. masc.: *comarpi* (cohaeredes) Wb. 19[c]. *israelti* (Israelitae) Wb. 4[c]. *fortectiri* (vestri praepositi), *ammi techtiri* (sumus praepositi) Wb. 15[a]. 24[d].

Substant. neutr. hic et in accusat. *-e* exhibent: *ataat ilchenéle* (sunt varia genera) Wb. 12[d]. *na cumachte file* (*a deo*) *itor-*

digthi (gl. quae sunt potestates a deo ordinatae sunt) Wb. 6[a]. Nec *-i* fuisse absonam, patebit ex adject. neutr. sub nom. et accus.

Adject. masc.: *dé nemdai* (dii coelestes) Sg. 39[a]. *bimmi æcni et bimmi foirbthi uili* (sumus sapientes et firmi omnes) Wb. 12[c]. *robtar irlithi armoge dáun . . . robtar anirlithi iarum* (fuerunt obedientes servi nobis, fuerunt inobedientes postea) Wb. 27[c].

Adject. neutr.: *na accobra colnidi* (concupiscentiae carnales) Wb. 20[c].

Genit. Sufficient haec: *ishé asairchinnech innan uile* (gl. super omnia deus; i. e. ipse est princeps omnium) Wb. 4[c]. *ciall innan ule mod* (sensus omnium modorum) Sg. 190[a]. *fognam innam ball naile* (servitus aliorum membrorum) Wb. 12[b]. *buáid innam míled talmande* (victoria militum terrestrium) Wb. 11[a].

Dativ.: *dobarcélib* (sociis vestris; i. e. aliis) Wb. 25[d]. *donab huilib doinib* (omnibus hominibus) Sg. 189[b]. *arnab uilib cumactib* (supra omnes potestates) Wb. 21[a]. *ifochidib imdib* (in tribulationibus multis) Wb. 21[c]. Quae *-ib* dativi non inficiens ex *-ab* defecisse videtur.

Accus. Subst. masc.: *friarceiliu* (contra socios nostros; i. e. alios, cf. pronom. G) Wb. 33[b]. *fri maccidóndu* (gl. apud Macedonas) Wb. 16[d]. Oppressa *u*: *fri dóini* (versus homines), *eter dóini* (inter homines) Wb. 20[d]. 28[b].

Subst. neutr. ut in nom.: *dagéna sáibairde* (faciet falsa signa) Wb. 26[a]. *rochualatar ilbélre* (audiverunt multas linguas) Wb. 12[d]. *aithchumbe* (gl. combustiones, cauteria, infligunt) Wb. 1[b].

Adject. masc.: *farnuili baullu* (omnia membra vestra) Wb. 3[b]. *friu huili* (in eos omnes), *leu uili* (apud eos omnes) Wb. 7[b]. 12[b]. *dogní colnidi diib* (facit carnales ex eis) Wb. 8[c]. *tri gnímu rechtidi* (per actus legales) Wb. 2[b].

Adject. neutr.: *la dligeda arside* (ad normas vetustas) Sg. 207[a]. *forsna dligetha remeperthi* (in normas, leges, ante dictas) Wb. 13[a]. *na huli dorigniussa* (omnia quae feci) Wb. 24[b].

Vocat. Exempla pro hac serie non praesto sunt e codicibus; cum tamen alias terminatio vocativi pluralis conveniat cum terminatione accusativi, et hic terminationes masc. *-iu*, neutr. *-e*, *-i* statuendae erunt.

Series II.

Internae flexionis, qua in pluribus casibus, gen. dat. sing. et nom. plur. praesertim, notae casuum horum *i* et *u* vocalem radicis sive derivationis extremam aut comitantur aut supprimunt. Vocales frequentiores talia patientes sunt *a* et *e*; et fit *a* in illis casibus sive *ai* (*oi*, *ui*) et *au*, sive evanescens relinquit *i* et *u*; *e* autem cum *i* et *u* transit in *i* et *iu*. Rarius occurrentes *o*, *ó*, *á*, interdum et *a* in positione, non suscipiunt *u* juxta se, cum *i* autem fiunt *oi* (*ui*), *ói*, *ái*; *é*, pro qua et scriptio *éu* est, cum *i* fit *éiui*, *íui*, *éoi* (p. 23. 24), cum *u íu*; *ói* et *ái* nusquam mutantur. Substantiva et adjectiva generis neutrius in nom. accus. voc. plur. terminationem *-a* adsciscunt.

Singularis.

Nom. Subst. masc.: *inball* (membrum) Wb. 12[b]. *inmacc* (filius) Wb. Sg. *infer* (vir) fq.

Subst. neutr.: *anaccobor* (voluntas, cupiditas) Wb. 3[d]. 4[b]. 8[c]. 16[c]. *anatrabsin* (gl. possessio haec) Ml. 17[b]. *anuathath* (singularitas) Wb. 5[a]. *ambás* (mors) Wb. 15[b]. *andiall* (declinatio) Sg. 74[b]. *anderbad* (certitudo) Sg. 90[a]. *andliged* (lex, regula) Sg. 7[b]. 40[a]. *andechor* (differentia) Wb. 13[c]. *anggalar* (morbus) Camarac. *angrád* (gradus, ordo) Wb. 4[b]. 29[a]. *angell* (*ang. taraisse*, gl. idoneum pignus) Ml. 27[a]. *andermet* (gl. oblivio), *aformet* (memoria) Ml. 23[d]. *aforcell* (institutio) Wb. 25[d]. *áforcital* (doctrina) Wb. 3[b]. 30[d]. *afolad* (significatio) Sg. 9[b]. 27[a]. *ascélso* (narratio haec) Ml. 16[d]. *arrad* (gratia) Wb. 29[d].

Adject. masc.: *inspirut nóib* (spiritus sanctus) Wb. 4[a]. 4[b]. 8[b]. E derivatis pertinent huc frequentissima adj. in *-ach*, *-ech*.

Adject. neutr.: *atir romanach* (gl. romanus ager), *atír centarach* (gl. citer ager) Sg. 33[a]. *andiall ninmedonach* (declinatio interna) Sg. 158[b].

Genit. Subst. masc.: *fochumachte inmaicc* (sub potestatem filii) Wb. 13[b]. *armenmuin indfir* (in mentem viri) Wb. 13[a]. *colaa poil* (usque ad diem Pauli) Wb. 5[b]. *ainm thriuin* (nomen herois; *trén*) Sg. 96[a]. *di muntir cessair* (gl. de cessaris domo, Caesaris) Wb. 24[b]. *gníma adim* (facta Adami) Wb. 13[d]. *apstal apstil* (apostolus apostoli) Wb. 18[c].

Substant. neutr.: *imchloud diill* (mutatio declinationis) Sg. 31[b]. *octáircud raith* (in effectione gratiae) Wb. 14[c]. *intaidlich* (gl. satisfactionis; accus. *ataidlech*, infra) Ml. 23[a]. *rún indforcillsin* (mysterium hujus doctrinae) Wb. 28[b]. *bibdu báis* (reus mortis) Wb. 1[d]. *ancride indermait* (gl. injuria oblivionis) Ml. 23[d]. *oéntu forcitil* (unitas doctrinae) Wb. 13[b]. *tormach galir* (auctio morbi) Wb. 29[a]. *torad sathir* (fructus laboris) Wb. 10[c]. *lóg sáithir* (merces laboris; *sáithar*) 23[c]. 29[a]. *rect comaccobuir* (lex concupiscentiae) Wb. 13[d]. *airitiu abiith* (sumtio victus sui) Wb. 9[b]. *am. indclaínn bunid* (instar. . originis; *biad, bunad*) Wb. 5[b]. *anmmann atoraid* (nomina fructus earum, arborum) Sg. 61[b]. *torand folaid* (signum sensus) Sg. 26[b]. 27[a]. *archuit folid* (ratione significationis), *herchoiliud folid* (definitio sign.) Sg. 138[a]. 189[a]. *recht ṅaicnid* (lex naturae; *aicned*) Sg. 217[b]. *forbrisiud dligid* (infractio legis) Sg. 181[a].

Adject. masc.: *tre thesbaid naich baill* (per defectum membri alicujus) Sg. 5[a]. *isinanmim inspiruto nóib* (in nomine spiritus sancti) Wb. 9[c]. *fobés srotha luaith* (in modum torrentis rapidi) Wb. 32[c]. *indaisso boicht* (aetatis pauperis; i. e. pauperum) Ml. 31[c]. *inchrainn toirthich, toirthig* (arboris frugiferae; nom. *crann toirthech*) (Wb. 5[b]. Ml. 15[b]. *cuilich, inchulich* (gl. profani, hominis; *cuilech*) Ml. 28[a]. 30[c].

Adject. neutr.: *asainreth indanm̄a dilis* (peculiare nominis proprii; nom. *ainm̄ diles*) Sg. 26[b]. *méith* (gl. adipati, obesi), *maill* (gl. tardi, cordis) Ml. 20[a].

Dativ. Subst. masc.: *dondaum* (bovi) Wb. 10[d]. *dofiur, donfiur, do óen fiur* (viro, uni viro) Wb. 10[b]. 11[c]. 21[a]. *ónchiunn* (e capite) Wb. 11[c]. *isindóinbull* (in eodem membro) Wb. 12[c]. *dunchrunn, donchrunn* (arbori) Wb. 8[a]. Sg. 61[b]. *dondmacc* (filio) Wb. 7[c]. *do cach cathrur* (omni civi) Sg. 33[a]. *do æneus* (Aeneae) Sg. 31[b].

Subst. neutr.: *far cétnu diull* (in prima declinatione; *diall*) Sg. 90[b]. *do atrub* (ad domicilium; *atrab*) Wb. 21[c]. *dinrath* (de gratia) Wb. 5[d]. *dongrádsin* (huic gradui) Wb. 29[a]. *ó bás* (a morte) Wb. 14[b]. *hi forcitul, do forcitul* (in doctrina, ad doctr.), *iar forcitul, di forcitul* (post d., de doctr.) Wb. 5[d]. 15[a]. 16[a]. 18[a]. *do intinscital* (ad inceptionem) Ml. 15[a]. *ón bunud* (gl. a principali) Sg. 33[b]. *do étrud* (ad libidinem) Sg. 68[b]. *dothorud, dithorud* (ad

fructum, de fructu) Wb. 10[d]. *dontorud* (fructui) Sg. 61[b]. *hua dligud, di dligud* (a lege) Sg. 181[a]. Ml. 19[d].

His sive masculini sive neutrius generis substantivis adnumeranda: *do thormuch, iar tormuch* (ad, post auctionem) Sg. 77[b]. 153[a]. *ó folt* (a capillo; nom. *falt*) Wb. 11[c]. *hisintórunt* (in forma) Sg. 3[b]. *ó fugull* (gl. judicio; nom. *fugall*) Wb. 9[c]. *in ilur* (in multitudine), *illestur* (in vase) Wb. 22[a]. 22[b]. *ibarcumung* (in vestra potestate) Wb. 5[d]. *uathecmungg* (gl. ab eventu) Sg. 28[a]. *dofulung* (ad tolerationem) Wb. 25[a]. *itossuch, itossoch, itosug* (in initio) Wb. 14[b]? 15[a]. 28[a]. *ó thossuch* (ab initio) Wb. 7[b].

Adject. masc.: *ondfescur maull* (a vespera sera) Sg. 183[b]. *on spirut nóib* (a spiritu sancto) Wb. 14[c]. *dindancretmiuch* (ab incredulo; nom. *ancretmech*) Wb. 10[a]. Adj. in *-ach* non mutantur: *dundfercach* (irato) Ml. 22[d]. *donbráthir hiressach* (fratri fideli), *donlobur hiressach* (infirmo fideli) Wb. 10[b]. 11[b]. *indforcunn dúthrach* (gl. votivo exitu, destituti) Ml. 19[c].

Adject. neutr.: *i cach imniud* (in quavis tribulatione; *imned*) Wb. 7[b]. *ó nach uathuth* (ab aliquo singulari; *uathad*, singularis numerus) Sg. 71[b]. *ar anmmaimm dílius* (pro nomine proprio) Sg. 27[a].

Accus. Substant. et adject. masc.: *ar óen fer* (pro uno viro) Wb. 4[b]. *íccfe infer* (gl. virum salvum facies) Wb. 10[a]. *darcenn, darachenn* (pro capite, pro) Wb. fq. *fri nech* (contra aliquem), *fri cách* (contra quemvis) Wb. 10[a]. 30[c].

Substant. et adject. neutr.: *ataidlech* (gl. satisfactionem) Ml. 23[a]. *dobeir angrád* (fers gradum) Wb. 29[a]. *ni forcital sonirt* (gl. non escam, dedi potum) Wb. 8[c]. *cen sáithar* (sine labore) Wb. 27[b]. *tri lathar* (per tentationem) Wb. 9[d]. *ni biad doratus* (non escam dedi) Wb. 8[c].

Vocat.: *á fir* (o vir!) Wb. 10[a].

Pluralis.

Nom. Subst. masc.: *adimmaicc* (vos estis filii), *maic ni dosom* (filii nos ei, deo) Wb. 9[a]. 19[d]. *adabaill* (estis membra), *tesbanat boill* (deficiunt membra), *itmóirb inboillsin* (sunt emortua haec membra), *itcorp inboillsin* (sunt corpus haec membra) Wb. 3[b]. 11[d]. 12[a]. *indfir* (viri) Wb. 22[c]. *angil* (angeli) 4[b]. *apstil, sóib-*

apstil (apostoli, pseudoapostoli) 8[c]. *romáin* (Romani) Sg. 33[a]. *indrígain* (gl. reguli) Sg. 45[b].

Mutatur *é* ut in gen. sing.: *asberat mo beiúil* (dicunt labia mea; *bél*) Wb. 12[d]. *bad treúin* (este fortes) Wb. 27[a]; *ía* cum *i* fit *éi*: *dlegtir féich* (debentur debita; *fíach*) Wb. 4[a].

Adject. masc.: *irlaim, irlim* (parati; *irlam*) Wb. 7[b]. 16[a]. *sláin* (salvi; *slán*) Wb. 28[b]. *sóir* (salvi) Wb. 29[a]. *bimmi nóibni* (erimus sancti; sg. *sóir, nóib*) Wb. 3[d]. *utmuill* (gl. inquieti) Wb. 26[b]. *itmóirb inboill* (sunt emortua membra; *marb*) Wb. 11[c]. *luind* (gl. amari, immites) Wb. 27[c]. 30[c]. *uilc, uilcc* (mali; *olc*) Wb. 11[a]. 30[c]. *adib iressich* (vos estis fideles; *iressach*), *hiressig, amhiressig* (fideles, infideles) Wb. 12[d]. 19[b]. 24[c]. *itdássactig* (sunt insani) Wb. 12[d]. *itfíachaich* (sunt debentes) Wb. 7[a]. *ban buidich, bat buidich* (simus, sint grati) 7[a]. 29[b]. *ammi néulig* (sumus gnari), *condan éolich* (ut simus gnari) 14[d]. 15[b]. *toirsich, toirsig* (tristes; *toirsech*) 26[d]. 27[c]. *tairismich* (constantes), *cretmich* (creduli; *-mech*) 5[d]. 10[a].

Subst. et adject. neutr. differunt terminatione *-a*: *átercitla* (gl. vaticinia sua; *tercital*) Ml. 19[b]. *na accobra* (cupiditates) Wb. 20[c]. *na imneda* (tribulationes) Ml. 22[d]. *inna dligeda* (leges) Ml. 17[c]. *na cenela* (gl. nationes) Ml. 26[b]. *attaat scela linn* (sunt nuntii nobis) Wb. 18[d]. *inna tóranda* (gl. figurae) Sg. 4[a].

Adject. neutr.: *cecha dethidnea domundi* (omnes curae mundanae) Wb. 3[d]. *inna anmann tréna* (nomina appellativa) Sg. 28[b]. *isairi asbertar étrumma 7 slemna huare nád techtad tinf.* (gl. in levibus; i. e. ideo dicuntur non gravia et levia, quia non accipiunt aspirationem) Sg. 10[a]. *aranecatar coitchena in or dam* (inveniuntur communia in or etiam) Sg. 65[a]. *bit goacha uili* (sunt falsa omnia, prodigia) Wb. 26[a]. *inna pnoa. aittrebthacha* (pronomina possessiva) Sg. 200[b]. *centarcha* (gl. citima) Cr. 36[a]. *cenélcha* (generalia) Sg. 3[a].

Invenitur etiam terminatio *-i*, in derivatis praesertim: *itsaini inna rinn* (sunt diversa sidera) Ml. *isli* (gl. demersa, sidera) Cr. 18[b]. *isli doibsom infechtsa innahí ruptar ardda dunnai* (demersa eis nunc quae fuerunt sublimia nobis sidera) Cr. 18[b]. *comaicsi* (gl. vicinae, nationes; sequitur *na cenela*) Ml. 26[b].

Genit. Subst. masc.: *fognam innam ball* (servitus membrorum) Wb. 12[b]. *anmmann inna crann* (nomina arborum) Sg. 61[b].

irchre flatho román (interitus imperii Romanorum) Wb. 26[a]. *diserc inna grec* (amore Graecorum), *riagoil sengrec* (regulam veterum Graecorum) Sg. 1[a]. 9[a]. *ecosc nabstal* (habitus apostolorum) Wb. 24[a]. *himchenn nasacardd* (circum caput sacerdotum) Sg. 54[a].

Subst. neutr.: *airitiu na forcetalsin* (receptio doctrinarum harum) Wb. 16[a]. *inna forcetal* (gl. institutionum, liber) Sg. 9[a].

Adject. masc.: *esseírge innanuile marb* (resurrectio omnium mortuorum) Wb. 13[d]. *indocbál inna nóib innim* (gloria sanctorum in coelo) Wb. 13[c]. *tóiniud niressach* (inversio fidelium) Wb. 26[a]. *inna culech* (gl. profanorum) Ml. 32[a].

Adject. neutr.: *foragab duaid inna anman adiecta cen tabairt anman tren friu* (posuit Davides nomina adjectiva sine additione nominum appellativorum ad ea) Ml. 30[a].

Dativ.: *donaib ballaib ailib* (aliis membris) Wb. 12[b]. *ó ilballaib, di ilballaib* (e variis membris) Wb. 12[a]. *dinaib feraib* (de viris) 12[d]. *o bélib* (a labiis) 14[c]. *fathib et apstalib* (prophetis et apostolis) 30[d]. *arnaib grádaib nemdib* (super gradus coelestes) 21[a]. *donaib nóibaib, donaib huilib nóibaib* (sanctis, omnibus sanctis) 14[b]. 17[a]. *do phectachaib* (peccatoribus) 13[b]. *do hireschaib* (fidelibus) 4[b]. *inmedónchaib* (gl. pro intestinis) Sg. 111[a]. *doñdib dligedib remeperthib* (duabus legibus ante dictis) Sg. 193[b].

Accus. Subst. masc.: *ni tidbarid farmbaullu* (ne offeratis membra vestra), *farnuili baullu* (omnia membra vestra) Wb. 3[b]. *eter baullu* (inter membra) 12[b]. *bullu* (scriptio bis obvia) 9[d]. *doróigu dia immaccu do* (elegit deus filios sibi) Wb. 4[b]. *la maccu* (apud filios) 19[c]. *lasna firu* (apud viros) 28[a]. *tri beulu* (per labia) Sg. 6[a].

Adject. masc.: *la marbu* (cum mortuis) Wb. 25[b]. *consechat nulcu* (reprehendunt malos, potestates) Wb. 6[a]. *fáilte frinóibu* (gaudium sanctis) 7[b]. *teidmlenamnachu* (gl. pestilentes, vocat) Ml. 15[a]. *lasna cuilechu* (gl. apud profanos) Ml. 36[d]. *deochratechu* (gl. sacrilegos) Ml. 16[a]. *frisna diltadchu* (gl. adversum negatores, providentiae) Ml. 20[a]. *la amireschu* (apud infideles) Wb. 9[c]. Terminatio *-a* in Sg. 33[a]: *sanctáir. arindí atreba rétu nóiba and* (gl. sanctuarium, i. e. quia continet res sanctas).

Subst. et adject. neutr. ut in nom.: *leíc úait inna biada milsi* (sine tibi cibos quos edis) Wb. 6[c]. *eter imnetha* (inter tribulationes), *fodaimimse imnetha* (tolero tribulationes) Wb. 14[b]. 23[b].

dligetha (gl. debita, reddite) Wb. 6ª. *forsna dligetha* (in debita) 13ª. *la dligeda* (ad normas, leges) Sg. 207ª.

Adject. neutr.: *inna anman adiecta* (nomina adjectiva; cf. sub genit., adj. neutr.) Ml. 30ª. *frisnadedencha* (ad finalia) Wb. 30ᵈ. In derivatis, ut in nom., *-i*: *tre anm̄an dílsi* (per nomina propria) Sg. 29ª.

Vocat. Subst. et adj. masc.: *a rómanu* (gl. Quirites!) Sg. 41ᵇ. *a galatu burpu* (o Galatae stulti! adj. *borp*, stultus, p. 70) Wb. 19ᵇ. *a iudeu et geinti hireschu* (o Judaei et gentes fideles!) Wb. 3ª.

Series III.

Externae flexionis, excepto dativo sing., in quo interna *u* interdum obvia est. Terminationes, praeter eandem *u*, praeter *-ib* dativi et *-u* accusativi et vocativi pluralis, sunt peculiares hujus seriei: *-o* genit. sing., pro qua frequens est *-a*, rarior *-e*; *-a* nom. plur., pro qua et *-e*, *-i*; *-e* gen. plur. Substantiva generis neutrius in casibus pluralis, in quibus differunt a masculino genere, non adsciscunt terminationem, sed nudam suam formam offerunt. Adjectivum hujus seriei nescio, nisi forte est *tualang*, plur. *tuailnge* (gnari) Wb. 17ᵇ.

Singularis.

Nom. Subst. masc.: *bith* (mundus), *mug* (servus), *recht* (lex), *dán* (donum, ars), *rét* (res), *gním* (actio) et alia, frequentia in Wb. vel Sg. Praeterea derivata in *-as*, *-chas*, *-ad*, *-id*, *-thid*, *-ad*, *-ud*, *-igud*. Exemplum *-igud* cum articulo: *isimmaircide doib incairigud* (est directa ad eos reprehensio) Ml. 34ª.

Subst. neutr.: *arrindsiu* (hoc signum coeleste, haec constellatio) Sg. 70ᵇ. *atír* (terra) Sg. 33ª. 39ᵇ.

Genit. masc.: *ó dethidin inbetho* (a cura mundi), *imnetha inbetho* (tribulationes mundi), *accobra inbetha* (cupiditates mundi) Wb. 10ᵇ. 14ᵇ. 15ᵈ. *gníma moga* (actus servi) Wb. 17ª. *ainm réto* (nomen rei) Sg. 187ᵇ. *comalnad recto* (impletio legis) Wb. 2ᵇ. *mórad daggnímo* (laudatio boni operis), *lóg dodaggníma* (merces boni tui operis) Wb. 6ª. *rect fognamo*, *rect fognama* (lex servitutis) Wb. 3ᵈ. 10ᵇ. *indlondassa* (gl. indignationis) Ml. 20ᵇ. *dligeda inchoitchennsa* (regulae communitatis; *londas*, *coitchennas*) Sg. 203ª. *mebuir insenchasso* (memoria legis) Wb. 20ª. *bás etar-*

scartha (mors separationis; *scarad*) Wb. 13ᵈ. *torand césta, ciall chésto* (signum, sensus passivi; *césad*) Sg. 26ᵇ. 140ᵃ. 178ᵇ. *hi fóisite césto* (in confessione passionis) Wb. 3ᵈ. *gním inchrochtho* (actio crucifixionis; *crochad*) Wb. 8ᵃ. *arainn pectha* (ratione peccati) Wb. 3ᵇ. *dessimrecht comdíthnatha* (exemplum consolationis) Wb. 14ᵇ. *rath dílgotho* (gratia remissionis) Wb. 2ᶜ. *creitem incholnigtho* (fides incarnationis; *dílgud, colnigud*) Wb. 4ᵈ. *intsechtaigtha* (gl. simulationis) Ml. 31ᵃ. *denmada* (gl. factoris) Ml. 27ᵇ e nom. *dénmid*, ut *aitrebthado* (possessoris) Sg. 200ᵇ ex *aitribthid* (incola, possessor) Sg. 57ᵇ.

Neutr.: *ainm renda* (gl. pisces; i. e. nomen signi coelestis) Sg. 73ᵃ.

Alia quaedam, sint sive masc. sive neutr.: *bandea hetho* (dea frumenti, gl. Ceres) Sg. 60ᵃ. *ainm ṅhetha* (gl. maza, ador; i. e. nomen frumenti) Sg. 17ᵇ. *mucc mora* (gl. delphinus; i. e. sus maris) Sg. 94ᵃ. *no. fedo* (nomen arboris) Sg. 33ᵇ. 35ᵇ. *no. feda* (gl. platanus) Sg. 121ᵇ. *intesa* (gl. caloris, expers) Sg. 5ᵃ. *ainm indṡrotho* (nomen fluvii, gl. Anio) Sg. 35ᵇ.

Pro *-o* vel *-a* invenitur etiam *-e* accommodata magis praecedenti *i*: *oc ascnam tíre tairngiri* (in possessione terrae promissionis) Wb. 11ᵃ. *cathraig tíre iudae* (oppida terrae Judae) Ml. 17ᶜ. *do línad indfoilsigthe* (ad explendam manifestationem; *foilsigud*) Sg. 211ᵃ. De scriptione *-igthea* conf. p. 10.

Dativ. masc.: *isinbiuth* (in mundo), *isinbiuthso* (in hoc mundo) Wb. 12ᶜ. 12ᵈ. *domug* (servo) Wb. 30ᵇ. *irect, di rect* (in lege, de lege) Wb. 3ᶜ. 3ᵈ. *isindánsin* (in hac scientia) Wb. 18ᶜ. *innargním* (in actu nostro) Wb. 17ᵇ. *do fognam* (servituti) Wb. 4ᵃ. *hondlondas* (gl. indignatione) Ml. 29ᵃ. *hó airegas* (gl. a principio) Wb. 7ᵇ. *do mórad dǽ* (gl. in gloriam dei) Wb. 15ᶜ. *isindrélad* (gl. in manifestatione) 15ᵇ. *do pheccad* (peccato) Wb. 3ᵈ. *do chrochad* (ad crucifixionem) Wb. 8ᵃ. *do chomalnad* (ad impletionem) 3ᵈ. *do demnigud, do imthrenugud* (ad confirmationem) Wb. 13ᵇ. 18ᶜ. 30ᵃ.

Neutr.: *di thír* (de terra) Wb. 9ᵇ.

Accus. masc.: *tri fognam* (per servitutem) Wb. 12ᵇ. *tri óen pheccad* (per unum peccatum) Wb. 3ᵃ.

Neutr.: *frisarind* (circum constellationem) Cr. 18ᵈ. *crenas tíir* (qui emit terram) Wb. 29ᵈ.

Vocativi hujus seriei exemplum mihi non obvium est.

Pluralis.

Nom. masc.: *adib mogæ* (vos estis servi), *mogi sidi uili* (servi hi omnes) Wb. 3[b]. 7[d]. *ili dána, ildáni* (varia dona, ingenia) Wb. 12[a]. 21[a]. *indrétaisin huili* (omnes res hae) Wb. 5[c]. *gníma* (actiones) Wb. 4[d]. 5[a]. 19[b]. *gnímæ, arngnímæ, angníme* (actus, nostri, eorum) 20[c]. 31[b]. *forngnimae, inchaingnímai* (vestrae actiones, actiones bonae) 8[c]. 29[a]. *gnímí epscuip* (actiones episcopi) 28[b]. *nitat cosnama domundi* (non sunt contentiones mundanae), *ithé coisnimi inso* (sunt hae contentiones) Wb. 7[d]. *senchassa, senchaissi* (statuta) Wb. 28[a]. 31[a]. *arpecthani* (gl. iniquitas nostra; i. e. peccata nostra), *act ní robat pecthe less* (si non fuerint peccata ei), *dorolgetha arpecthi* (remissa sunt peccata nostra) Wb. 2[a]. 11[d]. 26[c]. Terminationem *-i* solam exhibent substantiva gen. masc. in *-id, -thid: forcitlidi* (praeceptores) Wb. 9[a]. 12[b]. *timthirthidi* (servi) 8[c]. *fognamthidi* (ministri) 8[c]. *foglimthidi* (discipuli) 13[a].

Neutr.: *na rind astoidet* (gl. signa radiantia) Ml. 2[a]. *andusleicet inna rind* (gl. residentibus sideribus) Cr. 18[b]. *itsaini inna rinn* (sunt diversa sidera) Ml.

Genit.: *cosc innammoge* (institutio servorum) Wb. 29[b]. *tindnacul innan dánæ* (receptio donorum), *ilar nan dáne* (multitudo ingeniorum) 21[c]. 22[a]. *foirbthetu caingníme* (firmitas benefactorum) 31[d]. *lóg apecthe* (merces peccatorum eorum) Wb. 1[c]. *biathad na forcitlaide* (sustentatio praeceptorum), *caingníme na forcitlaide* (benefacta praeceptorum) Wb. 31[d].

Dativ.: *diamogaib* (servis suis) Wb. 22[d]. *fornaib gnímaib, diacáingnímaib* (factis) 5[a]. 7[b]. *húnaib aitrebthidib* (ab incolis) Sg. 32[b].

Accus. masc.: *isna bidthu* (leg. *bithu*, gl. in secula) Wb. 4[c]. *na dánu diadi* (dona divina) 28[c]. *ciadugneid na rétusa* (quamvis faciatis res has) 22[b]. *trignímu* (per actus), *treagnímosom* (per a. suos) Wb. 2[b]. 29[d]. *inna ailichthiusa* (gl. has ad alternationes; sing. *ailigud*) Ml. 19[b]. Terminatio *-i* sola: *inna sechimtidi* (gl. sectatores) Ml. 31[a].

Neutr.: *inna fess* (gl. scita, sectamur Nicenae synodi) Cr. 39[b]. *inna mind* (gl. insignia, celebramus nostrae redemtionis) Cr. 41[c].

Vocativi exemplum item non obvium; secundum analogiam supponendae formae *bithu, gnímu* etc.

Series IV.

Generis feminini, externae flexionis, terminata in *-e* et *-i*, respondens ideo seriei I. masc. et neutr. terminatae in *-e, -i* et *-u.*

Singularis.

Nom. Substant.: *láne, lanæ* (plenitudo) Wb. 26[d]. 27[a]. *sóire* (salus) 14[a]. *dóire* (ignobilitas, miseria, captivitas) 13[c]. 17[c]. *túare* (cibus) Wb. 6[b]. *córe* (pax) 2[d]. 3[d]. 7[b]. 26[b]. *óge* (integritas, virginitas) Wb. 10[a]. *guide* (precatio) 7[a]. *inne* (sensus) 25[a]. 27[b]. *insce* (sententia, sermo) Wb. Sg. *soillse* (lumen) Cr. 33[d]. *fáilte* (gaudium) Wb. 5[d]. 14[d]. *gorte* (angustia) 15[d]. *aidche* (nox) Ml. 21[c]. *sétche* (uxor) Wb. 10[a]. *irnigde, irnichthe* (oratio) Wb. 5[c]. 17[a]. *trócaire* (misericordia) Wb. 4[c]. *fírinne* (justitia) Wb. 2[d]. 9[b]. 9[c].

Adject.: *condib foirbthe* (gl. instet orationibus vidua; i. e. ut sit firma) Wb. 28[d]. *mothol cholnide* (voluntas mea carnalis) 3[b]. *fírinne rectide* (justitia legalis) 24[a].

Genit. Subst.: *inna caire* (gl. accusationis) Ml. 34[a]. *do cach cenéolu anglaine* (omni generi immunditiae) Wb. 3[b]. *o cech cenélu serbe* (omni genere iniquitatis) Wb. 2[a]. *hi condeulgg inna insce* (in comparatione orationis) Sg. 25[b]. *maicc soilse* (filii luminis) Wb. 25[c]. *cumsanad inna aidche* (quies noctis) Ml. 21[c]. *inna feuchrae* (gl. feritatis) Ml. 33[d]. *inna sochuide* (gl. totius, pars) Sg. 199. *istorbe sochuide son* (gl. ecclesiam aedificat; i. e. est utilitas ecclesiae hoc) Wb. 12[b].

Adject.: *do láni chétbutho inna huilæ insce* (gl. ad totum intelligendum; i. e. ad complendum sensum totius orationis) Sg. 25[b]. *eola na huile fetarlice* (peritus totius antiquitatis) Wb. 30[c]. *hi foirciunn na cetnæ rainne* (in fine primae partis) Sg. 18[b]. *foglaim inna hirisse foirbthe* (gl. fidei comprehensio res ardua; i. e. fidei firmae) Ml. 14[c].

Dativ. Subst.: *inógi* (in virginitate) Wb. 10[b]. *do láni* (ad impletionem) Sg. 25[b]. 202[b]. *isóiri* (in nobilitate) Wb. 17[c]. 23[d]. *indóiri robammar* (fuimus in captivitate) Wb. 20[d]. *dondsochudi, do sochudi* (universo, pluribus) Wb. 11[c]. 14[d]. 21[a]. *o cach indírgi* (ab omni iniquitate) Wb. 1[c]. *co failti* (cum gaudio) Wb. 24[b]. *in gorti* (in angustia) 16[a]. *isintuaichli. isinglicci. ifoili* (gl. sapientes in astutia) 8[d]. *ho feuchrai* (gl. feritate, morum) Ml. 35[c]. *o soilsi*

(a luce) Wb. 1[b]. 26[a]. *donsoilsi* (ad lucem) Sg. 183[b]. *do irnigdi* (ad orationem) Wb. 5[d]. *cutséitchi* (cum uxore tua) Wb. 10[a]. *do fírinni* (veritati) Wb. 3[b]. *issóinmichi* (in abundantia) 27[b].

Adject.: *don chétni persin, hicétni persin, ón chetni phersin* (primae personae, in, a prima persona) Sg. 52[a]. 163[b]. 191[a]. *dotmuintir uili* (toti familiae tuae) Wb. 32[a]. *isindfeni nui* (gl. sub jugo novo) Ml. 2[b]. *icomairbirt núidi* (in novo testamento) Wb. 3[c]. *on deserc brathardi, dendeserc brathardi* (amore, de a. fraterno) Wb. 5[d]. 25[b]. *do persin tanaisi* (personae secundae) Sg. 212[b].

Accus. Subst.: *mani fessid inni* (si nescitis sensum) Wb. 12[d]. *léri* (gl. operam) Ml. 32[b]. *intain bérthar indóiri* (cum fertur in captivitatem) Wb. 12[d]. *ni estar cach túari* (non edit omnem cibum) Wb. 6[b]. *immechuretar cori* (negotiantur pacem) 5[a]. *tri guidi* (per precationem) 7[a]. *tri ithirgi, cen aithirgi* (per poenitentiam, sine p.) 11[d]. 20[b]. *cen serbi* (sine iniquitate) 9[b]. *fodera fáilti, immafolngi fáilti* (efficit gaudium) Wb. 14[c]. 16[a]. *la irnigdi* (apud orationem) 27[c]. *rumuinestar som trócairi* (destinavit misericordiam) 4[c]. *airindi atreba sulbairi* (gl. rhetoricus; i. e. quia possidet facultatem bene loquendi) Sg. 33[a]. *cen fírinni* (sine veritate) Wb. 2[a].

Adject.: *tresinfuil storidi, tresinfuil spirtaldi* (per sanguinem corporalem, spiritualem) Wb. 20[d]. *frisinfochricc nemdi* (in mercedem coelestem) 24[a]. *sech innaimsir crichnigthi* (supra tempus finitum) Sg. 217[b].

Vocat. Nescio an huc pertineat e Sg. 204[b]: *a mo aine. a mo chland* (gl. o mea Thais, meum suavium). In sequente serie vocat. fem. sing. non differt a nom.

Pluralis.

Nom. Subst.: *cit sochudi* (sint multitudines, sint plurimi) Wb. 4[d]. Videntur huc pertinere subst. in Wb.: *sotli* (gl. animositates), *menmnihi* (gl. dissensiones) 18[a]. *aipthi* (gl. veneficia), *comithi* (gl. commessationes) 20[b].

Adject.: *na litre cétni* (literae primae) Sg. 10[a]. *inna ranna aili* (aliae partes) Sg. 22[a].

Genit. Subst.: *do airbirt biuth inna túaresin* (ad fruendum his cibis; phrasis *airbert biuth*, offerre mundo, cum sequente gen., i. e. frui, vesci) Wb. 10[c].

Adject.: *fogur na liter naile* (sonus aliarum literarum) Sg. 4[a]. *temel inna tol domunde* (obscuritas voluntatum mundanarum) Wb. 21[a]. *etarcne narrúun díade* (cognitio mysteriorum divinorum) Wb. 26[c].

Dativ.: *donaib huilib rannaib* (omnibus partibus) Sg. 161[b]. *ibartolaib marbdib* (in vestris voluntatibus mortalibus) Wb. 3[b].

Accus. Subst.: *léic uáit inna tuari* (sine a te cibos) Wb. 6[c]. *inna lobri* (gl. infirmitates, sustinere) Wb. 6[c].

Adject.: *inna leri ili* (gl. operas multas, pauperum) Ml. 28[c]. *adciamni na rúna diadi* (intelligimus mysteria divina) Wb. 12[c]. *frisna briathra huathati 7 hilddai* (ad verba singularia et pluralia) Sg. 71[b].

Vocat., cujus non obvium mihi exemplum pro hac serie, in sequente serie feminina cum nom. vel acc. concordat.

Series V.

Generis feminini, externae simul et internae flexionis, respondens una seriebus duabus masc. et neutr., seriei scilicet II. et III. Vocales peculiares externae sunt *-e* in genit. sing., *-a* in nom. et accus. plur.; praeterea interna *i* in dat. et accus. sing., si syllaba finalis capax est insertionis.

Singularis.

Nom. Substantiva frequentia in codicibus: *ess, iress* (fides), *ícc* (salus), *uall* (superbia), *nem* (coelum), *lám* (manus), *rún* (mysterium), *tol* (voluntas), *grían* (sol), *lub* (frutex), *breth* (judicium), *croch* (crux), *rann* (pars), *delb* (imago), *serc* (amor), *ferc* (ira), *cland* (progenies), *gabál* (sumtio), *epistil* (epistola), *móidem* (laus), *cretem* (fides), *cregem* (querimonia), *bliadan* (annus), *ingen* (filia), *briathar* (verbum), *muntar, muinter* (familia), *aimser* (tempus). Item derivata alia in *-it, -icc, -acht, -echt.*

Adjectiva item frequentia, e. gr.: *serc mór* (magnus amor), *aimser derb* (certum tempus), *aimser becc* (parvum tempus), *rann inmedónach, dédenach* (pars media, finalis) etc.

Genit. Substant.: *tindnacol inna hirise* (receptio fidei) Sg. 209[b]. *foirbthetu fornirisse* (firmitas fidei vestrae) Wb. 1[a]. *rún ícce, rún arnícceni* (mysterium salvationis, salv. nostrae) 20[d]. 21[c]. *bes uáilbe* (mos superbiae) Wb. 14[c]. *tuag nime* (arcus coeli, iris)

Sg. 107[b]. *di anglib nime* (de angelis coeli) Wb. 18[b]. *orddu lámae* (gl. pollex) Sg. 68[b]. *sercc atuile* (amor voluntatis suae) Wb. 30[c]. *ainm lubae* (gl. gummi; i. e. nomen fruticis) Sg. 61[a]. *fer brithe* (vir judicii) Wb. 25[d]. *rún inna cruche* (mysterium crucis) 8[a]. *cosmulius delbe* (similitudo imaginis) Wb. 1[b]. *irgal, gním desercce* (fervor, actus amoris), *dineurt inna deserce* (de virtute caritatis) Wb. 5[d]. 6[a]. 16[c]. *méit forserce* (magnitudo amoris vestri) 14[d]. *torad forferce* (fructus irae vestrae) 22[b]. *bunad mochlainde* (origo generis mei) 5[a]. *inna ergabale* (gl. comprehensionis) Ml. 29[c]. *airitiu indocbále* (receptio gloriae) 4[b]. *ar seirc móidme* (amore laudis) 17[a]. *hires creitme* (frimitas fidei) 2[b]. *othosuch bliadne* (ab initio anni) Cr. 32[c]. *cindas persine* (qualitas personae) Wb. 6[b]. *céle ingine* (maritus filiae) Sg. 100[a]. *cen fochunn frithoircne hu-adsom doneuch* (gl. adversantes sine causa; *frithorcun*) Ml. 19[c]. *óentu muintire* (unitas familiae) Wb. 9[c]. *áis muntaire* (ii qui familiae) Wb. 21[b]. *dechor naimsire* (differentia temporis) Sg. 146[a]. *dothaidbse inna méite* (gl. explanandae quantitatis causa) Sg. 151[a]. *bolad inna idbairtesin* (odor hujus oblationis) Wb. 22[b]. *táircud fochricce, tindnacul fochrice* (effectio, receptio mercedis) Wb. 10[b]. 33[a]. *inna rosachtae* (gl. haesitationis) Ml. 19[a]. *dliged coimdemnach-tae* (jus dominationis) Ml. 17[b]. *lasinmes firbrithemnachtae dǽ* (gl. apud examen dei) Ml. 24[b]. *illáni etargni deachte et doinechte* (in plenitudine cognitionis deitatis et humanitatis) Wb. 24[c].

Adject.: *airde serce móre insin* (signum magni amoris hoc) Wb. 24[c]. *doslund aimsire deirbbæ . . aimsire indeirbbæ* (ad significationem temporis certi, incerti) Sg. 66[b]. *inna rainne dedenchæ in choms.* (partis posterioris compositionis) Sg. 157[b]. *inna inne doacaldmaiche són* (gl. appellativa communis qualitatis; i. e. sensus appellativi hoc) Sg. 201[a].

Pro *-e* hujus casus terminatione regulari occurrit et *-o* vel *-a*, sive assimilationis causa (ut vice versa *-e* pro *-o*, *-a* in serie III. masc. et neutr.) sive et dialecti varietate: *timtherecht cacha dúlo* (servitus omnis creaturae) Wb. 13[b]. *frislond dúlo* (ad significationem rei), *ainmnigud inna dulo* (nominatio rei) Sg. 76[b], cum sit in Wb.: *oc tuiste, iar tuiste dúile* (in creatione, post creationem mundi) 5[c]. 33[b]. Item in Wb.: *luct inna æcolsa* (ii qui sunt ecclesiae), *fri cumtach necolso* (ad aedificationem ecclesiae), *co torbu æcolsa* (cum utilitate ecclesiae) 12[b]. 13[a]. 17[d], cum ibidem sit etiam:

inellug inna æcaillse (in communione ecclesiae) 22[c]. In Ml.: *inna iarfaigtho* (gl. quaestionis), *inna iarfaichtheo* (gl. inquisitionis; nom. in Wb. 11[b]: *ni áil dúib áiarfigid*, non necesse vobis inq.) 24[b]. 35[c]; in Sg.: *hi luc ranngabala* (gl. participii officio; pro *-gabále*) 193[b]. *o inni inna eperta grecda* ὅςτις (a sensu graecae vocis ὅςτις), *o inni aetercerta sidi* (hujus interpretationis; mox *indetarceirt*) 207[b]. Tractantur eodem modo subst. *flaith* (dominium, dominus), pron. *cacch, nach*, num. *óen*: *irchre flatho* (interitus imperii) Wb. 26[a]. *condid flaith do incoimdiu isbésad inna flatho* . . (gl. corpus non fornicationi convenit, sed domino et dominus corpori; i. e. ut sit imperans ei dominus, est mos imperantis . .) Wb. 9[d]. *iarnardbiu inna banflathasin* (gl. interfecta Athalia; i. e. post interfectionem hujus dominae, reginae) Ml. 14[a]. *sainfolad cacha rainne* (propria significatio cujusvis partis) Sg. 26[b]. *iscoitchen ade cacha áirme* (est commune hoc cujusvis numeri) Sg. 198[a]. *dochum nacha rainne aile* (ad aliam aliquam partem) Sg. 188[a]. *inna óena méite* (gl. tantidem; i. e. unius ejusdem magnitudinis) Sg. 203[a]. Sed etiam in Cr. 31[c]: *cuit inna aine 7 inna aile* (ratione unius et alterius, fem.). Pro *-e* non rara *-a* et alias est: *fotha* (gl. crepido; pro *fothe*, dat. *donfothu*, fundamento, Wb. 8[c]) Cr. 33[b]. *aesca* (luna; al. *æsce*) Cr. 33[b]. *cétna netargna* (prima cognitio; pro *cétne netargne*) Sg. 197[b], ubi etiam adjectiva in *-da* pro *-de*.

Dat. Subst.: *hó hiriss, in hiris, in iriss* (a fide, in fide) Wb. 5[a]. 5[b]. 9[b]. *do hícc* (saluti) 4[a]. 7[c]. *inim, innim, dinim* (in coelo, de coelo) 10[d]. *ho thuil, ho thoil* (a voluntate) 3[c]. 19[a]. *dindluib* (gl. de rosa) Sg. 35[a]. *hi croich* (in cruce) Wb. 28[b]. *dodeilb* (imagini), *indeilb* (in imagine) Wb. 22[b]. 27[b]. *isindeseircc* (in amore) 9[a]. *diaclaind* (proli suae) 11[c]. *dichlaind latin* (de populo latino) Sg. 33[a]. *dumgabailse* (gl. ad capiendum me) Ml. 29[d]. *horanngabáil* (a participio) Sg. 196[b]. *isindinducbáilsin* (in hac gloria) Wb. 4[c]. *do chretim* (fidei) Wb. 2[d]. *isinbliadinsin* (hoc anno) Cr. 32[b]. *dond-ingin* (filiae) Wb. 10[b]. *isindaimsirsin* (hoc tempore) Wb. 31[b]. *diamuintir* (familiae suae), *conamuntir* (cum fam. sua), *domuntir, dimuntir* (familiae, de fam.) Wb. 11[c]. 16[a]. 21[c]. 24[b]. *dondeacht, dondóinecht* (deitati, humanitati) Wb. 32[b].

Adject.: *hi cach bliadin, hi cach óen bliadin* (quovis anno) Cr. 32[a]. 39[c]. *dondfritobairt maill* (oppositione lenta) Sg. 183[b]. *o laim deiss* (a manu dextera) Sg. 17[b]. *huandlúithi séim* (gl. tenui

rima) Sg. 46[a]. *o aimsir bicc* (parvo tempore) Wb. 5[c]. *dindluib fin* (de rosa alba) Sg. 35[b]. *do seirc móir* (ad magnum amorem) Wb. 31[d]. *ondrainn inmedonich* (a parte interiore) Sg. 198[a]. *óndrainn dídenig* (a parte posteriore) Prisc. Cr. 62[b]. *isindepistil tóisich, isindedenich* (in epistola prima, ultima) Wb. 14[d].

Accus. Substant.: *tri hiris* (per fidem), *pridchossa hiris* (praedicavi fidem), *rofitir hiriss* (scit fidem) Wb. 2[c]. 7[b]. 7[c]. *cretes a híc* (credens salutem suam) 2[b]. *ni thucat rúin* (non intelligunt mysterium) 15[a]. *fri toil dé* (contra voluntatem dei) 4[c]. *aní atreba búaid* (gl. palmarium; i. e. quod possidet palmam) Sg. 35[a]. *tarsin gréin* (super solem) Ml. 16[c]. *berat brith* (ferunt judicium) Wb. 13[a]. *tre chroich* (per crucem) 20[a]. *inlainn* (gl. coronam) 11[a]. *taidbdid forndeseirc* (ostendite amorem vestrum), *ni taibrem seirc* (non damus amorem) 14[d]. 15[c]. *guidmeni inducbáil* (petimus gloriam), *condaig inducbáil* (quaerit gloriam) 4[a]. 8[d]. *fri etáil* (contra Italiam) 6[d]. *dofoirnde dobre. árim* (gl. adverbium demonstrat numerum) Sg. 71[b]. *nitechtat arim* (non habent numerum) Sg. 161[a]. *dogneo móidim* (facio laudem, glorior) Wb. 17[c]. *trichretim* (per fidem), *cen chretim* (sine fide) Wb. 2[c]. 3[c]. 4[b]. *doroigatar ancretim* (elegerunt infidelitatem) 5[b]. *forchanat brethir dǽ* (praecipiunt verbum dei) 29[a]. *marudchoiscset ammuintir* (si educarunt familiam suam) 28[c]. *adgeúin indeacht* (cognoscit deitatem) 12[c]. Sine *i* interna tamen in Wb.: *nidelb adrorsat* (non imaginem fecerunt) 1[b]. *nihed notbeir inem* (non hoc te fert in coelum) 6[c].

Adject.: *isarnach nindocbáil móir* (est propter magnam gloriam) Wb. 23[b]. *sluindid aimsir indeirb . . . ni sluindi aimsir deirb* (significat tempus incertum, non signif. tempus certum) Sg. 66[b]. *foremat inninni saindilis* (augent sensum proprium) Sg. 50[a]. *cosmuil frisintitacht tóisig* (similis adventui primo) Wb. 25[d]. *iarriagoil chenelaig* (secundum regulam generalem) Sg. 20[a]. *forbartaig* (gl. exoletam, virginem) Sg. 173[a]. *fíaclaich* (gl. dentatam) Sg. 49[a].

Vocat.: *a mo chland* (o mea proles!) Sg. 204[b]. *a nóib ingen* (o sancta virgo! gl. marg.) Sg. 211[a].

Pluralis.

Nom. Subst.: *láma et cossa* (manus et pedes) Wb. 12[b]. *na bretha* (judicia) 17[b]. *inna ranna* (partes) Sg. 22[a]. 26[b]. *na bria-*

thrasa (haec verba) Wb. 28[c]. Occurrunt etiam *-e* et *-i*, in pluribus ob assimilationem: *octňdelbæ andsom* (gl. sunt formae octo) Sg. 166[a]. *na litre* (literae) Sg. 10[a]. *inbértar epistli uáin* (num feruntur epistolae a nobis, commendaticiae?) Wb. 15[a]. *athissi* (gl. conflictiones; sing. nom. *aithiss* Wb. 13[b], compos. ut *iress?*) Wb. 29[b]. *teora bliadni* (tres anni) Cr. 32[b].

Adject. Termin. *-a: itmóra na bretha* (sunt gravia judicia) Wb. 17[b]. *béisti olca* (gl. malae bestiae) 31[b]. *teora tonna torunni* (tres undae supra nos; *teora* fem., *tri* masc. et neutr.) 27[a]. *teora bliadni frithriagla namma leissem* (gl. sunt autem anni tres circuli) Cr. 32[b]. Termin. *-i: saini persin hi suidiu* (diversae sunt personae in hoc) Sg. 28[b]. *itnephchumscaichti na teora litreso* (sunt immutabiles hae tres literae) Sg. 10[a]. *itimmaircidi dunni inna briathrasa* (sunt directa in nos haec verba) Ml. 22[c].

Invenitur et *i* interna. In substantivis derivatis: *persin* (personae) in modo allato exemplo *saini persin*. *intinscanat inna aimsir* (incipiunt tempora) Sg. 157[b]. In adjectivis: *inna teoir rannasa isóin rann fardiňgrat* (gl. ergo haec tria una pars est orationis, Prisc. 2, 4) Sg. 26[b]. *beta téit* (gl. cum luxuriatae fuerint, viduae; i. e. quae sunt libidinosae) Wb. 29[a].

Genit. Subst.: *etarcne narúun* (cognitio mysteriorum) Wb. 26[c]. *dechor inna pían bete donaib pecthachaib* (differentia poenarum quae sunt peccatoribus) 13[c]. *temel inna tol* (obscuritas voluntatum) 21[a]. *hi forciun na rann olchenæ* (in fine partium ceterarum) Sg. 213[a]. *inninni saindilis innaňdelb* (significationem propriam formarum) Sg. 50[a]. *octimthirecht innan idbart* (in ministerio oblationum) Wb. 26[a]. *ní na persan atec limm* (non personarum respectus mihi) Wb. 1[d]. *erchræ nambriathar* (interitus verborum), *accomol innaňbriathar* (conjunctio verborum) Sg. 192[b]. 193[b].

Adject.: *inna teora liter* (trium literarum), *inna teora ňguttae* (trium vocalium; cf. num.) in Sg., num pro *teor*, an pro *teoran?* Aliud exemplum non obvium.

Dat.: *hó lámaib* (a manibus) Wb. 9[a]. *di delbaib* (gl. de speciebus sive formis) Sg. 61[a]. *hi personaib sainib* (in diversis personis) Sg. 28[b]. *donaib teoraib personaib uathataib* (in tribus personis singularibus) Sg. 186[a].

Accus. Subst.: *adciamni na rúna* (intelligimus mysteria)

Wb. 12[c]. *fri tola inbetho* (contra cupiditates mundi) 29[a]. *bathé berte bretha lib* (hi ferant judicia apud vos) 9[c]. *congabtis gabala* (ut acciperent dona) 19[a]. *adchomaltar frisna briathra* (adjunguntur ad verba) Sg. 71[b]. *doberid idbarta dún* (fertis nobis oblationes), *ni tartsat idbarta dúnni* (non tulerunt nobis dona) Wb. 24[b].

Adj.: *nígette na brithemnachta becca* (non faceretis parva judicia) Wb. 9[c].

Terminatio -*i* in subst. et adject.: *doforsat inna duli* (creavit res) Ml. 17[b]. *acosmiligm̄er díli ecsamli* (comparamus res dissimiles) Sg. 211[a].

Vocat.: *ni riccim forless a chossa* (non indigeo vestro auxilio, o pedes!) Wb. 12[a].

Ordo posterior.

Finitur plurimum consonis, terminationum scilicet quarundam, quae procul dubio derivantes primitus cum vocalibus ante se variantibus *a e* et *i* flexionem derivativam internam exhibent. Sunt consonae liquidae *m, n, r* et mutae *d, ch,* quae cum vocalibus internis terminationum series *ir, ar, ir; in, an, in; id, ad, id* etc. formant. Earum una, quam praemitto, substantivorum terminatorum in -*m*, -*im*, peculiares quasdam formas producit. Pro *a* si obtinet *e* fiunt divisiones duae: *an, in, ad, id* (a.), *en, in, ed, id* (b.), quae vocalium diversitas vix assimilationi adscribenda est, cum contradicerent *senman, menman, foirbthetad, orpamin* et alia.

Serierum liquidarum (I. II. III.) exempla: *ainm* (nomen), *béim* (plaga), *menme* (mens), *dítu, dítiu* (teges), *athir* (pater).

Serierum mutarum (IV. V.) exempla: *druid* (Druida), *fili* (poëta), *cathir* (oppidum).

		Series I.		Series II.	
		a.	b.	a.	b.
Sing.	nom.	*ainm*	*béim*	*menme*	*dítiu*
	gen.	*anma*	*béme*	*menman*	*díten*
	dat.	*anmim*	*bémim*	*menmin*	*dítin*
	acc.	*ainm*	*béim*	*menmin*	*dítin*

		Series I.		Series II.	
		a.	b.	a.	b.
Plur.	nom.	*anman*	*bémen*	*menmin*	*dítin*
	gen.	*anman*	*bémen*	*menman*	*díten*
	dat.	*anmanib*	*bémnib*	*menmanib*	*dítnib*
	acc.	*anman*	*bémen*	*menmana*	*dítne*

		Series III.	Series IV.		Series V.
			a.	b.	
Sing.	nom.	*athir*	*druid*	*fili*	*cathir*
	gen.	*athar*	*druad*	*filed*	*cathrach*
	dat.	*athir*	*druid*	*filid*	*cathir*
	acc.	*athir*	*druid*	*filid*	*cathrich*
Plur.	nom.	*athir*	*druid*	*filid*	*cathrich*
	gen.	*athre*	*druad*	*filed*	*cathrach*
	dat.	*athrib*	*druidib*	*filidib*	*cathrichib*
	acc.	*athru*	*druida*	*fileda*	*cathracha*

Series I.

Substantivorum est quorundam desinentium in *-im, -m,* cui additur in gen. sing. *-a* sive *-e,* in dat. *-im* cum *m* reduplicata, et in plur. sive *-an,* sive *-en,* quibus duabus terminationibus fiunt duae divisiones. In priore (a.) subst. frequentissimum *ainm,* nomen, in loco: *asńdirruidig. anainmsin* (est derivatum nomen hoc) Sg. 56[b] genus neutrum monstrat, cujus sunt haud dubie etiam cetera; in posteriore (b.) nimis pauca exempla obvia, nec eadem semper concordantia. Vocativi nec in hac nec in alia serie exstat exemplum.

Singularis.

Nom. a. *ainm, ainmm* (nomen; = *ańim,* p. 6) Wb. Sg. fq. *senim* (sonitus) Wb. 13[d].

b. Suppono *béim* (plaga), *ingreim* (persecutio), pro *benim, benm* et *ingrenm* ob radicem *ben* (p. 44) et subst. *ingrentid* persecutor) Wb. 18[d]. Incertum ob exemplorum penuriam, num huc an ad antecedentia pertineant: *ám* (gl. manus, hostium) Ml. 36[b]. *teidm* (pestis, in compos. *teidmlenamnachu*) Ml. 15[b]. *togairm*

(vocatio, invocatio; = *-garim*), forma e mox sequentibus exemplis supponenda.

Genit. a. *indanm̄a dilis* (nominis proprii) Sg. 26[b]. *cen fortacht indanm̄a aili* (sine auxilio nominis alterius) 30[a]. *indanm̄a remtharcidi riam* (gl. cognitionis antelatae, repraesentatio est relatio) 200[a]. *gaibit engraic anmœ dilis* (obtinent locum nominis proprii, pronomina) 200[b]. 204[a]. *less indanm̄ae* (commodum nominis), *archuit indanm̄e* (ratione nominis) 208[a]. 211[b].

b. Nullum exemplum obvium in codicibus.

Dativ. a. *isinanmim inchoimded ihu. cr.* (in nomine domini Jesu Christi) Wb. 9[c]. *osecch anmimm ainmnigther* (supra omne nomen quod nominatur) 21[a]. *hond anmim* (e nomine) Ml. 17[b]. *aranmmaimm, do anm̄im* (pro nomine, nomini) Sg. 27[a]. 31[b]. *hua ammaim ailiu* (ab alio nomine), *isindanm̄im̄ chétnidiu* (in primitivo nomine) Sg. 30[b]. 54[b]. *dechur isintsenmaim* (differentia in sonitu), *isintsenmim dedenach* (in sonitu ultimo) Wb. 12[c]. 13[d].

b. *ocmingraimmaimse* (in persecutione mea) Ml. 33[a]. *oc ingrimmim inna cloen* (in persecutione pravorum) Camarac. Omissa reduplicatio in Wb. 5[d]: *ocfarningrim* (in vestra persecutione). Porro: *ondammaim* (gl. manu) Ml. 36[d]. *ontedmaim indaccumuil* (gl. tabe consortii) Ml. 15[b]. *itogarmaim aanme* (in invocatione nominis ejus, Christi) Wb. 27[c]. *hi togarmim freċndairc* (gl. in demonstratione; i. e. in appellatione, significatione rei praesentis) Sg. 207[b].

Accus. a. *engraicigidir moainm diles* (supplet nomen meum proprium, pronom.) Sg. 200[b]. *cen ainm* (sine nomine) Sg. 211[a].

b. *ní agathar áingreim* (non timet persecutionem suam) Wb. 1[a]. *frimort et mothogairm* (contra ordinationem et vocationem meam) Wb. 29[d].

Pluralis.

Nom. a. *asbertar ananman* (dicuntur nomina eorum) Wb. 28[a]. 30[a]. *inna anm̄ann tréna* (nomina appellativa), *itanm̄ann* (sunt nomina) Sg. 28[b]. 39[b]. 41[b]. *ataat ilsenman dosuidiu* (sunt varii sonitus huic, tubae) Wb. 12[c].

b. *bémen digle* (verbera vindictae) Wb. 17[d], ubi et *béimmen*. Exspectandum e genitivo etiam *ingremmen*, sed in Ml. 20[b]: *inna fochaidi 7 inna ingramman* (gl. adversa; i. e. tribulationes et per-

secutiones). Terminatio -*e* sine *n* in Ml.: *indingraimme són* (gl. inter adversa; i. e. sunt persecutiones hoc) 18[d]. *indingraimmae dorigensat* (persecutiones quas fecerunt) 29[d]. Fluctuat ergo in forma et genere.

Genit. a. *diall nanmann* (declinatio nominum) Sg. 27[a]. *innañanmann etargnai* (gl. loco nominum), *do luc innananm̄an inchoisc ceniuil* (gl. loco cognominum) Sg. 28[b]. Addendum: *inna totman* (gl. periculorum, varios casus) Ml. 19[d], si supponendus nom. *totm*, non *totme* secundae seriei.

b. *foditiu nan ingremmen* (toleratio persecutionum), *tre foditin ingremmen* (per tolerationem persecut.) Wb. 23[c]. 25[d]. Sine *n* in Ml.: *innan ingraimmai* (gl. inter discrimina; i. e. persecutionum) 18[d].

Dativ. a. *inanmanaib lait.* (in nominibus latinis) Sg. 6[a]. *doformagddar donaib anm̄anaib adiectaib* (adduntur nominibus adjectivis) Sg. 28[b].

b. Exempla non obvia; in paradigmate *bémnib* ergo suppositum.

Accus. a. *ni epur ananman sund* (non dico nomina eorum hoc loco) Wb. 24[a]. *tre anm̄an* (per nomina) Sg. 29[a]. *do dechor eter anmmann inna crann* 7 *anmmann atoraid* (gl. haec malus, hoc malum; i. e. ad differentiam inter nomina arborum et nomina fructus earum) Sg. 61[b].

b. *inna cernmen* (gl. gressus: redeuntis ad te, deum, gressus nullus impediat) Ml. 22[a].

Series II.

Substantivorum addentium per casus obliquos terminationes *an*, *in*, et *en*, *in*, unde duae divisiones. Prioris sunt substantiva derivationis *-min*, *-man*, *-mn*, quae tamen in nominativo deminuta est in *-me* vel solam *-m*, posterioris substantiva derivationis *-in*, quae in nominativo item decrevit in *-iu*, *u*. Etiam in casibus obliquis sing., praesertim in dat., formae curtatae inveniuntur juxta plenas. Quae derivationum plenae formae apparent in multipliciter derivatis: *menmnihi* (gl. dissensiones, e sing. *menmniche*; *menme*) Wb. 18[a]. *brithemnacht*, *brithemnact* (judicium) Wb. 6[b]. *brithemandu* (gl. judiciali suggesto, e nom. *brithemande*; *brithem*) Ml. 26[c]. *anmande* (ad animam pertinens; *anim*) Wb. 13[d].

talmande (terrestris; *talam*) Wb. 3[d]. *noidenacht* (infantia; *noidiu*) Wb. 24[d]. *caintoimtenach* (bene cogitans; *toimtiu*) Ml. 31[b]. *ermitnech* (gl. reverens; *ermitiu*) Ml. 32[b]. Ob vocales *a*, *e* addo *brátharde* e *bráthir*.

Generis feminini sunt substantiva frequentiora posterioris divisionis hujus seriei e verbis derivata desinentia in *-tu* (pro *-tiu*, discernenda a masculinis *-tu*, gen. *-tad* quartae seriei, derivatis ex adjectivis) vel *-tiu*, ut derivata *-siu* item e verbis. Prioris divisionis inveniuntur tam masculina, e. gr. *brithem*, quam feminina, e. gr. *talam*, *anim*.

Singularis.

Nom. a. *óin menme lib occo* (gl. unanimes honorificetis deum; i. e. sit una mens vobis in hoc) Wb. 6[d]. *énirt menme* (deficiens animus) 10[b]. *ai thucci mo menme im̄* (gl. mens mea sine fructu est) 12[d]. *atá brithem* (est judex) Wb. 6[b]. 9[c]. *infírbrithem* (verus judex) 8[d]. *isbeo indanim* (est anima viva) Wb. 4[a].

b. *nóidiu* (gl. infans) Sg. 124[b]. *úrphaisiu* (gl. cancer, morbus) Sg. 100[a]. *im̄caisiu* (gl. specimen) Sg. 54[a]. *remcaissiu* (providentia) Ml. 20[c]. *comaicsiu* (gl. vicinia) Ml. 21[d]. *déicsiu* (visio) Wb. 25[a]. *remdeicsiu* (providentia) Ml. 20[b]. *frescsiu* (spes) Wb. 4[a]. 10[c]. *dítiu* (gl. teges, gl. velare) Sg. 50[b]. 55[b]. 57[a]. *ditu* (gl. teges) Sg. 66[b]. *tíchtu* (adventus) Wb. 25[b]. *epeltu* (interitus; ab *epil*, *atbil*, p. 80) Wb. 14[d]. 13[b]. *tuistiu* (generatio) Wb. 28[b]. *aritiu*, *airitiu* (receptio) Wb. 6[d]. 7[b]. 18[d]. 29[a]. *foisitiu* (confessio) Wb. 4[d]. 17[a]. *foditiu* (toleratio) 14[b]. *toimtiu* (cogitatio) Wb. 23[a]. *ermitiu* (gl. reverentia) Ml. 22[a]. 22[c]. *genitiu* (genitivus) Sg. 9[b].

Genit. a. *do thudidin do menman do aidgniu* (ad ductionem mentis tuae ad cognitionem) Wb. 1[c]. *do gnim menmmann* (ad actum mentis) Sg. 59[b]. *arindocbáil talman* (propter gloriam terrae), *muntar nime et talman* (familia coeli et terrae) Wb. 23[d]. 26[d]. Subst. *anim* formam, quam *menme* in nominativo, exhibet in genitivo: *rosc fornanme* (oculus animae vestrae) Wb. 21[a]. *rann inna anme* (pars animae) Wb. 25[c].

b. *cliab noiden* (gl. cunabulum; i. e. corbis infantis) Sg. 53[a]. *epert inna aisndisen* (verbum elocutionis) Ml. 16[d]. *archuit aisn̄disen* (ratione pronuntiationis) Sg. 3[b]. *dliged remcaissen*, *dliged remdeicsen* (lex providentiae) Ml. 19[d]. 27[d]. *ó aicniud na*

cétne tuisten (natura primae creationis) Wb. 21[b]. *urt airiten* (ordo receptionis) Wb. 13[b]. *airiten irisse dochách et airiten cáich ó dia* (gl. tempus acceptabile; i. e. receptionis fidei per quemvis et receptio cujusvis a deo) Wb. 15[d]. *frislond geniten* (ad significationem genitivi) Sg. 4[b].

Dativ. a. *frecre do menmain* (responsio ad mentem, opinionem) Wb. 2[b]. *hisinmenmain* (in mente), *don menm̄ain* (ad mentem) Sg. 3[a]. 137[b]. *dondfírbrithemain* (vero judici) Ml. 26[c]. *assaanmin* (ex anima ejus) Wb. 2[c]. *bid do toil italmain amail ata innim* (fiat voluntas tua in terra ut in coelo) Pat. nost. ap. O'Don. p. 442. Forma curtata: *hi talam* (in terra) Wb. 7[c]. *dithír et talam* (de agro et terra) Wb. 9[b]. *inim et talam, inim et italam* (in coelo et in terra) Wb. 21[a]. 21[d]. *aesca bís commattun ostalam* (gl. pernox luna; i. e. quae est usque ad mane supra terram; *os* cum dat.) Cr. 33[c]. *diarcorp et diarnanimm* (corpori et animae nostrae) Wb. 4[a].

b. *do úrfuisin* (gl. ad cancer) Sg. 100[a]. *isina imcaisin adi* (gl. in cujus conspectu) Ml. 36[a]. *ho imcaisin dǽ* (circumspectione dei) Ml. 28[b]. *diarndítin* (ad tutelam nostram) Wb. 15[d]. *hi foditin fochide* (in toleratione tribulationum), *insc uile do foditin* (omne hoc ad tolerationem, tolerandum est) Wb. 14[b]. 17[c]. *íarfartoimtinsi* (secundum vestram opinionem) Wb. 20[a]. *dligid remdeicsen oc tuisin domuin* (leg. *tuistin*, gl. rationis; i. e. legis providentiae in creatione mundi) Ml. 19[d]. Terminatio ut in nom. *-iu*, immo et magis decurtata *-e*: *do foditiu* (ad tolerationem) Wb. 30[c]. *isinchétne tuiste* (in prima creatione) Wb. 1[a]. *di tuiste dúile, oc tuiste dúile* (de, in creatione mundi) 5[c].

Accus. a. *accobor lammenmuin* (cupiditas in mente), *dothéi ar menmuin* (venit in mentem) Wb. 3[d]. 13[a]. *intan domberam armenmain* (si intendimus mentem, attentionem nostram) Ml. 21[a]. *am. bid moanmainse* (gl. tu illum id est viscera mea suscipe; i. e. ac si esset animam meam) Wb. 32[a]. *bendacht for anm̄in ferguso* (benedictio super animam Fergusi, gloss. margin.) Sg. 114. Forma curtata in Wb.: *la corp et anim* (apud corpus et animam) 4[a].

b. *tre eiscsin* (gl. per porrectionem) Sg. 201[b]. *cen imdéicsin* (sine circumspectione) Wb. 22[c]. *cen frescsin* (sine spe) Wb. 3[a]. Ml. 23[c]. *nertid arfrescsinni* (firmat spem nostram) Wb. 5[d]. *tíchtin inna epistle adrímisom aratichtin fessin* (adventum epistolae

comparat ad adventum suum proprium) Wb. 14[d]. *cotichtin* (usque ad adventum) 25[d]. *la airitin* (in receptione) Wb. 32[a]. *tre airitin* (gl. per assumtionem) Sg. 201[b]. *tri nebairitin* (ob non recipiendum) Wb. 11[a]. *iar foisitin* (secundum confessionem) 3[c]. *taibred cách airmitin* (det omnis honorem), *dobeir airmitin* (fert honorem) Wb. 5[d]. 11[c]. *tresingenitin* (per genitivum) Sg. 201[a].

In quibusdam desinentibus in -*t* terminatio nominativi -*iu*, *u* decidisse videtur: *fortacht* (auxilium) Ml. 1[a], accus.: *dobera fortachtain* (feret auxilium) Ml. 27[a]. Eodem modo transsumta latina: *bendacht* (benedictio) Sg. 114, genit.: *ainm bendachtan* (nomen benedictionis; -*an* pro -*en* assimilatione?) Wb. 16[d], accus.: *la bendachtin* (cum benedictione) Wb. 16[d], ut *maldacht* (maledictio), accus.: *doberat maldactin* (ferunt maledictionem) Wb. 2[a].

Pluralis.

Nom. a. *eterscértar acoirp et ananmin friu* (gl. destruuntur; i. e. separantur corpora et animae eis) Wb. 8[b]. *matuhé ata horpamin* (si hi sunt haeredes), *ata brithemin lib* (sunt judices vobis) Wb. 2[c]. 9[c].

b. *derbaisndísin* (gl. ipsae pronuntiationes) Sg. 3[b].

Genit. a. *do icc anman sochuide* (ad salutem animarum plurium) Wb. 24[d].

b. *dedliguth innan iltoimddensin* (ob causam variarum harum opinionum; = *toimten*, a *toimtiu*) Sg. 26[b].

Dativ. a. *frecre inso do menmanaib* (responsio hoc mentibus, opinionibus; ita et 3[a]: *frecre inso mentibus hereticorum*) Wb. 25[b]. *diarnanmanaib* (pro animabus nostris) 21[d].

b. *huafóisitnib* (gl. a professionibus) Sg. 33[a].

Accus. a. *icorpu et anmana* (in corpora et animas) Wb. 2[b]. *aforcital iccas corpu et anmana* (doctrina salvans corpora et animas) 30[d].

b. *á aisndisnea* (gl. allegationes suas) Ml. 24[b]. *for genitne* (gl. per genitivos), *coms. fri genitne* (compositio cum genitivis; -*e* pro *ea*, *a* assimilatione) Sg. 45[a]. 75[b].

Series III.

Substantivorum cognationis desinentium in -*ir*, generis masculini sive feminini. Non obtinet -*e* interna pro -*a*, ut fieret divisio.

Singularis.

Nom.: *athir* (pater), *máthir* (mater), *bráthir* (frater) Wb. Sg. fq. His adnumerandum erit *amnair* (gl. avunculus) Sg. 61ª.

Genit.: *bráthir athar* (gl. patruus; i. e. frater patris) Sg. 56ª. *siur athar* (gl. amita; i. e. soror patris) Sg. 61ª. *fri aidgne indathar* (ad cognitionem patris) Wb. 19ᵈ. *comarbus fornathar* (haereditas patris vestri) Wb. 9ª. *amnair bráthair máthar* (gl. avunculus; i. e. av. frater matris), *siur máthar* (gl. matertera) Sg. 61ª. *athair amáthar inachus* (gl. Inachides filius Ionis Epaphus, Prisc. 2, 6; i. e. pater matris ejus Inachus) Sg. 31ª. *hires domathar et dosenmathar* (fides matris tuae et aviae tuae) Wb. 29ᵈ. *macc bráthar athar* (gl. patruelis; i. e. filius fratris patris) Sg. 56ª. *necht ingen brathar* (gl. neptis; i. e. n. filia fratris) Sg. 67ᵇ.

Dativ.: *dondathir* (patri), *ondathir* (a patre), *do athir* (patri) Wb. 13ᵇ. 21ᵈ. 26ᶜ. *itsenmathir* (gl. in avia tua, habitavit fides) Wb. 29ᵈ. *dunbráthir* (fratri) 10ᶜ.

Accus.: *lasinnathir nemde* (apud patrem coelestem) Wb. 19ᵈ. *lasinbrathir* (apud fratrem) 10ᶜ.

Pluralis.

Nom. Supponendum *athir* secundum analogiam. Exempla non obvia in codicibus.

Genit.: *maic indegaid anathre* (filii post patres suos) Wb. 30ᵇ. *nertad nam braithre* (confirmatio fratrum) 10ᶜ.

Dativ.: *huathraib amáthar* (gl. ab avis maternis) Sg. 31ª. *uambraithrib* (gl. a fratribus suis) Wb. 33ᵈ.

Accus. Desunt exempla. Suppono pro masc. *athru*, *bráthru*, pro fem. *máthra*.

Series IV.

Substantivorum derivatorum in *-id*, quae cum vocalibus in casibus obliquis variantibus internis faciunt item divisiones *ad*, *id* (a.), vel *ed*, *id* (b.). Prioris sunt substantiva frequentissima in *-u*, curtata ex *-id* ut *-u*, *-iu* supra ex *-in*. Terminatio *-id* in solo subst. *druid* (Druida) servata, in aliis defecit in *-e*, e. gr. in *tenge* (lingua), *ume* (aes). Posterioris divisionis terminatio item in nominativo defecit in *-iu*, *-i* vel *-e*. Derivationis plena forma et hic,

ut in serie II, apparet e substantivis vel adjectivis multipliciter derivatis: *filedacht* (poësis; *fili*, gen. *filed*) Sg. 213ª. *óigedacht* (hospitium; *ogi*) Wb. 26ᵇ, quibus addo *Tenedon* (*tene*, *tened*) nomen loci gallicum in Itin. Porro *traigthech* (gl. pedester; *traigid* Wb.) Sg. 38ᵇ. 50ᵇ.

Sunt generis masculini substantiva utriusque divisionis.

Singularis.

Nom. a. Substantiva abstracta desinentia in *u* derivata ex adjectivis frequentissima. Terminatio est sive simplex *-u* sive plenior *-atu*, *-etu*, acceditque ad adjectiva cujuscunque formae, tam solitae in *-ide*, *-de*, quam alius. Ad adjectiva formae diversae accedens *-u*: *artu* (altitudo; = *arddu*, *ardu*, ex adj. *art*, *ardd*, *ard*, p. 70), *domnu* (profunditas; *domun*) Incant. Sg.; item *-atu*, *-etu*: *dánatu* (audacia) Sg. 90ª. *torbatu* (utilitas; *torbe*) Wb. 12ᵈ. *dommetu* (paupertas; adj. *domme*, inops) Camarac. *huasletu* (gl. apex; adj. *uasal*, altus) Sg. 16ª. Ad adjectiva formae *-ide*, *-de*, *-te* accedens *-u*: *óentu* (unitas; adj. *óente*, *óende*, unicus) Wb. 7ᶜ. 9ᶜ. 12ᵇ. *bethu* (vita; cui supponendum adjectivum *bethe*, *beothe*) Wb. 3ᵈ. 4ª. *corpdu* (corporalitas; adv. *inchorpdid*, corporaliter; adj. *corpde*) Wb.; item *-atu*, *-etu*: *fliuchaidatu* (humiditas; adj. *fliuchaide*, gl. humidus, Cr. Sg.) Cr. 18ᶜ. *corpthatu* (corporalitas) Wb. 15ᵇ. *béstatu* (moralitas; adj. *béste* e subst. *bés*, mos) Wb. 12ᵈ. *ailidetu* (gl. alternitas) Sg. 59ª. *foirbthetu* (firmitas) Wb. fq. Alia plura hujusmodi exempla videsis sub derivationis formula ANT. Porro huc referenda: *druith* (Druida) Wb. 30ᶜ. *tenge* (lingua) Wb. 23ᵈ.

b. *cóimdiu*, *coimdiu* (dominus) Wb. fq. *ogi* (hospes) in compos. *banogi* (gl. hospes, fem.) Sg. 66ª. *fili* (poëta) Wb. 31ᵇ. Sg. 29ª. *tene* (ignis) Sg. 69ᵇ. Incant. Sg.

Pertinet ad unam sive alteram divisionem: *dínu* (gl. agna) Sg. 49ª. Notandum porro subst. *traig* (pes) Sg. 7ᵇ. 130ᵇ, sine terminatione, atque unum obvium adject. *bibdu* (gl. damnatus) Wb. 6ᶜ. *bibdu báis* (reus mortis), *bibdu recto* (reus legis) Wb. 1ᵈ. 4ᵈ.

Genit. a. *fri imfolang armbethad* (gl. ad conservationem naturae) Ml. 20ᵈ. *do accomol inna cairddine 7 indoentath* (gl. ad confirmandam conjunctionem) Sg. 28ª. *tech nebmarbtath* (domus immortalitatis) Wb. 15ᶜ. *indaurlatath* (gl. obeditionis) Wb. 3ᵇ.

inmucnatad (gl. truculentiae) Ml. 33[d]. *precept béstatad* (doctrina moralitatis) Wb. 16[d]. *ciall indildatad* (sensus pluralitatis) Sg. 198[b]. *hi comdeilb randatad* (gl. in eandem notionem, partialitatis) Sg. 188[a]. *ond óengne randatad* (gl. ex eadem specie; i. e. partialitatis) Sg. 203[b]. *ailidetad* (gl. alternitatis) Sg. 38[a]. 60[b]. *dochum cétnidetad* (ad prioritatem) Sg. 188[a]. *indformúichdetad* (gl. absconditae extremitatis, pars) Sg. 9[b]. *coforcenn foirbthetad* (usque ad finem firmitatis, sanitatis) Wb. 14[c]. *illaithiu díxnichthetad na deachte* (gl. ego hodie genui te) Wb. 32[b]. Porro: *gním tengad* (gl. officium linguae) Ml. 31[b], atque e chronicis hibernicis: *Dubcomair ainim druadh* (D. nomen Druidae) Tigern. ap. O'Con. 2, 65. *bel. ratho in druadh* (proelium collis Druidae) Ann. Ulton. ap. O'Con. 4, 33.

b. *isinanmim inchoimded* (in nomine domini) Wb. 9[c]. *homolad 7 adamrugud inchoimded intinscana insalmsa* (a laude et admiratione domini incipit psalmus hic) Ml. 26[b]. *bandea tened* (gl. Vesta; i. e. dea ignis) Sg. 53[a].

Dativ. a. *do tharbataid* (gl. utilitati) Sg. 193[a]. *hi cétnidetid* (gl. in positione; i. e. in prioritate) Sg. 188[a]. *hondoirmaigthetaid* (gl. squalore) Ml. 28[b]. *huandhuligdettuid* (gl. ab universitate) Ml. 16[b]. *hi tengad* (in lingua) Ml. 33[d], an legendum *tengaid?* Sed etiam hic ut alias forma curtata: *imbem imbethu* (sive sumus in vita sive ..) Wb. 25[c]. *nibiat inoéntu muintire nime* (gl. regnum dei non possidebunt; i. e. non erunt in unitate familiae coeli) Wb. 9[c]. *do aurlatu* (gl. ad obedientiam) Wb. 3[b]. 6[c]. *ondnephpiandatu* (gl. impunitate) Ml. 28[a]. *ondúrdatu* (gl. virore) Ml. 15[b]. *honchocrithtatu* (gl. adfinitate) Ml. 36[a]. *dintecnatatu* (gl. de familiaritate) Ml. 21[a]. *hontecnatatu formachtu* (gl. vitia familiaritate facta) Ml. 28[b].

b. *ocfognam diachoimdid* (in serviendo domino suo), *infognam donchoimdid nemdu* (servitus domino coelesti) Wb. 8[b]. 27[c]. *do filid* (poëtae) Sg. 14[a]. 140[a].

Addo hic: *dindínit* (gl. de agna; supra *dínu*) Sg. 39[b].

Accus. a. *doáirci bethid* (efficit vitam) Wb. 15[b]. *imm inbidbethid* (gl. ingemiscimus; i. e. circa vitam aeternam) 15[c]. *in óentid* (in unitatem, vocati estis) Wb. 7[d]. *inaurlatid* (gl. in obedientiam) 6[d]. *cen torbatid* (sine utilitate) 12[d]. *treodatid* (trinitatem, ostendit) 26[a]. *inrandatid* (gl. vim, nominum) Sg. 203[a]. *innuaisle-*

taid (gl. apicem) Ml. 14[b]. *tri immaircidetaid* (gl. per consequentiam) Sg. 213[b]. *trisinnimmaircidetaid* (gl. per sequentiam dictionis) Ml. 19[b]. *innaní techte foirbthetith* (eorum qui habent firmitatem) Wb. 2[c]. *tre foirbthetith, fri foirbthetid* (per, ad f.) Wb. 27[c]. 31[d]. *tribarnebcongabthetitsi* (per vestram incontinentiam) Wb. 9[d]. Terminatio item curtata: *rofitir aurlatu* (scit obedientiam, deus) Wb. 7[c]. *huaisletu* (gl. altitudinem) Ml. 32[a].

b. *lassincoimdid* (apud dominum) Wb. 25[b]. *inmug friachoimdid* (servus in dominum suum) 27[c]. *file chóimdith leiss* (gl. dicendo servum dominum quoque intelligo; i. e. dominum qui ei est) Sg. 29[c].

Pluralis.

Nom. a. *dorigénsat druid* (fecerunt Druidae) Wb. 26[a]. Vix non hic reponendum: *secńdapid* (gl. gubernationes, principes) Wb. 12[b].

b. *intan labratar indfilid* (cum loquuntur poëtae) Sg. 162[a]. *nidad óegid na œchtrinn infechtso* (gl. eratis hospites testamentorum nunc autem in Christo Jesu vos; i. e. non estis hospites nec extranei nunc) Wb. 21[b].

Genit. a. E chronic. hibern.: *Muiredac na tengad* (M. linguarum professor) Tigern. ap. O'Con. 2, 275.

b. *dogneith toil far coimded* (faciatis voluntatem dominorum vestrorum), *cosc inna coimded inso* (institutio dominorum hoc) Wb. 27[c]. *dolbud filed* (gl. figurate; i. e. forma poëtarum) Sg. 71[b].

Dativ.: *secńdapthib* (gl. actoribus) Wb. 19[d]. *sill. for deib traigthib* (gl. dimetrum iambicum, Prisc. 7, 5) Sg. 120[b].

Accus. a. *lasna filedasin* (gl. apud comicos; i. e. apud hos poëtas) Sg. 63[b]. *ma arroéit oigetha* (gl. si hospitio recepit; i. e. hospites) Wb. 28[d].

Addenda ad pluralem: *bit bibdid huili* (sunt omnes rei; sing. *bibdu*) Wb. 2[a]. *nitarlicid traigid seodoapos.* (gl. in nullo terreamini ab adversariis; i. e. ne sequamini pedes pseudoapostolorum? accus. neutr.?) Wb. 23[c].

Series V.

Substantivorum quorundam generis feminini finali *r* augmenta *-ach, -ich, -ig* addentium. Subst. *cathir* (oppidum) casus,

quamvis non omnes, obvii in codicibus, quos sequitur *nathir* (serpens) cum artic. in Sg.: *indnathirsin* (gl. natrix; i. e. serpens hic) 69[a], cum aliis in *-ir* procul dubio. Ejusdem formationis rudera adhuc videtur servare hodiern. hibern. *caora* (ovis; vetusta forma *cáir, cáer?*), gen. *caorach;* in plur. nom. *caoirigh*, gen. *caorach*, dat. *caorchaibh*, voc. (acc.) *caorcha*, et certo servant alia quaedam in *-ir*, e. gr. *láir* (vet. *láir*, gl. equa, Sg. 49[b]; = *lá-ir*), *lasair* (flamma), gen. *lárach*, *lasrach*, plur. *láracha, lasracha.* Hic quoque *ch* derivans apparet in adj. *cáirchuide* (gl. ovinus; cf. nom. gall. Caeracates ap. Tacit., an et caracalla, nomen vestis gallicae, pro caeracalla?) Sg. 37[b], deest tamen in *trechatharde* (gl. tripolites) Sg. 38[b].

Singularis.

Nom.: *cr. dim issí inchathir* (Christus ergo ipse est civitas) Wb. 21[c].

Genit.: *aitribtheid inna cathrach asb. tibur* (gl. Tiburs; i. e. incola oppidi quod dicitur Tibur) Sg. 124[b]. *cris nathrach* (cingulum serpentis) in carmine codicis Neoburg.

Dativ. Exspectanda secundum analogiam terminatio *-ich, -ig*, sed obtinet forma curtata nominativi in Wb.: *robói issinchaithir* (fuit in civitate) 13[b], et Sg.: *do chathraraib dóib hisinchathir* (gl. Sabinos Romani asciverunt civitati; i. e. in cives sibi in civitate) 28[a].

Accus.: *Romuil doforsat incathraig* (Romulus condidit civitatem) Sg. 31[b]. *ithe conrotgatar incathraig* (hi exstruxerunt civitatem) Sg. 32[b].

Pluralis.

Nom.: *ilchathraig* (gl. aliquot Italiae civitates) Sg. 13[a]. *cathraig tíre iudae insin* (gl. Chorizin, Bethsaida; i. e. urbes terrae Judae hae) Ml. 17[c].

Ceteri casus supponendi, gen. *cathrach*, dat. *cathrichib*, an *cathrib?* acc. voc. *cathracha.*

Numerus dualis.

De hoc numero hoc loco, post declinationis hibernicae formationem duplicem, dicendum in appendice, ob penuriam exem-

plorum, quae e codicibus pro omnibus supra prolatis seriebus possint afferri. Numerus non per se solus, ut e. gr. in lingua graeca, personas vel res duas significat, sed constructus cum numerali *dá, di, dib* formas mixtas singulares et plurales exhibet in lingua codicum nostrorum, quae sunt residuae procul dubio e vetustioribus formis propriis hujus numeri.

Articuli forma in quocunque casu et genere non alia invenitur quam IN ante *d* incipientem numeralis, quae in uno sequentium exemplorum est scriptionis durae *dd*.

Paradigmata primum serierum prioris ordinis, dein exempla obvia in codicibus. Lunulis circumscripta supposita sunt.

Masc. neutr.

	Ser. I.	Ser. II.	Ser. III.
Nom.	*céle* (*-i?*)	*ball*	*bith*
Gen.	(*céli*)	(*baill*)	*betho*
Dat.	(*célib*)	(*ballib*)	*bithib*
Acc.	*céle*	*ball*	*bith*

Fem.

	Ser. IV.	Ser. V.
Nom.	*tuari*	*rainn*
Gen.	*tuare*	*rann*
Dat.	*tuarib*	*rannib*
Acc.	*tuari*	*rainn*

Series I.

Nom. masc. videri possit obtinere in adjectivo: *dadruith ægeptacdi* (duo Druidae aegyptiaci) Wb. 30[c]; sed sequitur adj. in plurali etiam hodie.

Neutr.: *ataat danorpe rogab abram* (sunt duae haereditates, quas accepit Abraham) Wb. 2[c]. *da llae for óin littir* (gl. diebus alternis apposuimus literas; i. e. duos dies sub una litera, in tabula chronol.) Cr. 31[d]. *indagné* (duae formae) Sg. 168[a].

Genit. et dat. non obvii.

Accus. masc. vel neutr.: *dobir dasale. dabir imduda are* (*ἅπαξ λεγόμενα*) Incant. Sg.

Series II.

Nom. masc.: *óen fol. da son són* (gl. una est res supposita, duae vero voces) Sg. 73[b]. *da mod* (duo modi) Sg. 138[b]. *o óin síl rogénartar da macc de* (gl. Sarae filius et Rebeccae ex uno concubitu) Wb. 4[c].

Neutr.: *comescatar da cenél indib* (gl. in utroque genere promiscua sunt) Sg. 61[a].

Genitivi non exstant exempla.

Dativ. neutr.: *biis for deib ṅdíllib* (gl. fastus; i. e. est secundum duas declinationes) Sg. 106[b]. *frisgair intestiminse doṅdib dligedib remeperthib* (contradicit hoc statutum duabus legibus ante dictis) Sg. 193[b].

Accus.: *imbir indamér* (infer duos digitos) Incant. Sg. *ardesimrecht dobersem inda articul* (in exemplum profert duos articulos) Sg. 76[b].

Series III.

Nom.: *mani astat indarecht peccad foir* (gl. adversus presbyterum accusationem noli recipere nisi sub duobus et tribus testibus; i. e. nisi comprobant duae leges peccatum ei) Wb. 29[a]. *biet da atarcud and* (duae relationes) Sg. 198[b].

Genit.: *cechtar da líno* (quaeque duarum partium) Sg. 162[b]. *tresanacomol inddá aim̄serda* (gl. Demades; i. e. per synaeresin duorum temporum vocalium, nom. *aimserad*) Sg. 32[a]. *cechtar inda leithesin* (utraque harum duarum partium; terminatio *-e* pro *-o*) Sg. 25[b].

Dativus in frequenti formula adverbiali *diblínaib* (duabus partibus, utrobique) Sg. *coms. ó dib nógaib* (compositum e duabus partibus) Sg. 75[a]. 75[b]. 98[a].

Accus.: *andiall foadanóg* (gl. ex utraque parte, declinavit Cicero alterum utrum) Sg. 98[a]. *daeltais dam foadánog inna genitin* (gl. alterius utrius; i. e. declinabant in utraque parte in ejus genitivo, vetustissimi) Sg. 75[b].

Neutr.: *indá érrend* (gl. stigmata, porto; simpl. *rind, rendo,* neutr.) Wb. 20[d].

Series IV.

Nom.: *it digutai bíte indeog.* (duae vocales sunt in diphthongo) Sg. 18[a]. *díguttai fodlaidi* (duae vocales sejunctae) Sg. 54[a].

Genit.: *fogor dagutæ indeog.* (pronuntiatio duarum vocalium in diphthongo) Sg. 18[a]. *tresanacomol inddá aimserda indá gutae* (gl. Demades per synaeresin pro Demeades, Prisc. 2, 7; i. e. per junctionem duorum temporum duarum vocalium) Sg. 32[a].

Dativ. esset haud dubie *do dib guttib.*

Accus. Adject. in Sg. 74[b]: *indi rainn ingraidi* (in duas partes intelligibiles), sequens in plur.; sed desinit in *-i* haud dubie etiam subst.

Series V.

Nom.: *di húair* (duae horae) Cr. 31[b]. *di flisc* (duae lineae; sing. *flesc*) Sg. 3[b].

Genit.: *cechtar indarann* (quaeque duarum partium) Sg. 74[b]. 75[a]. *condeimnichther indi cosmilius indarann* (gl. nomen participii a grammaticis inditum per confirmationem duarum partium, nominis et verbi) Sg. 188[b].

Dat.: *ní chen dliged anephdiall ó dib rannaib* (gl. alteruter, alterutrius non absque ratione non declinatur; i. e. non declinatur e duabus partibus) Sg. 75[a].

Accus.: *acobás mbís etar ndirainn hi comsuidiguth* (gl. de earum compage; i. e. earum comp., quae est inter duas partes in compositione) Sg. 2[b]. *atuasulcud adi indirainn ingraidi* (gl. composita necesse est in duas partes intelligibiles resolvi) Sg. 74[b]. *coitchenaso etir di árim* (communia inter duos numeros) Sg. 72[a]. *atá coitchennas itar indibrethirso in imognom* (est communitas inter haec duo verba in constructione) 203[a]. *di persin in óin gním* (gl. conjungunt duas substantias cum uno accidente; i. e. duas personas in una actione) 212[b].

Dualis **secundi ordinis** rarissima exempla.

Sunt haecce: *tuicsom inda nainmso* (intelligit haec duo nomina) Wb. 21[d]. *ar dechor etir da nainm cosmaili* (ad differentiam inter duo nomina similia; *cosmaili* non *cosmail,* forma ergo pluralis) Sg. 28[a]. *da druith ægeptacdi* (gl. Iamnes et Mambres; i. e. duo druidae, sacerdotes aegyptiaci) Wb. 30[c].

Substantiva anomala.

Quae non cum aliis hucusque enumeratis certam regulam et formam sequuntur, sed singula sibi ipsa non constantia peculiares formas induunt. Ejusmodi sunt: *dia* (deus), *dia* (dies), *duine* (homo), *ben* (mulier), *ríg* (rex), *lá* (dies).

1. *Dia* (deus). Sing. gen.: *etarcne dé* (cognitio dei), *díltod dé* (gl. sacrilegium; i. e. scandalum dei) Wb. 1^{b}. 1^{d}. *rad dǽ* (gratia dei), *etargne ṅdǽ* (cognitio dei) Wb. 3^{d}. 21^{a}. *do thuil dée*, *ituil dée* (ad voluntatem, in vol. dei), *rúna dée* (mysteria dei) 5^{c}. 8^{b}. *irrúnaib dǽe*, *di rúnaib dǽe* (in, de myst. dei) 12^{c}. *fochumachte dǽi* (sub potestatem dei) 22^{b}. Dativ.: *bad india indfáilte* (gl. gaudete in domino; i. e. sit in deo gaudium) Wb. 23^{d}. *rocretsisi do dia* (credidistis deo) Wb. 1^{a}. *ó dia* (a deo) 15^{d}. Accus.: *la dia* (apud deum), *fri dia* (cum deo) Wb. 8^{d}. 20^{d}. Vocat.: *a dǽ* (o deus!) Wb. 5^{b}. Plur. nom.: *dé nemdai són* (gl. superi; i. e. dii coelestes), *dé bithbí* (gl. vivi; i. e. dii immortales) Sg. 39^{a}. Genit. deest exemplum. Dativ.: *ar déib iffirnn* (gl. pro manibus; i. e. pro diis inferni), *do déib* (gl. ad sacra; i. e. deis) Sg. 39^{a}. 39^{b}. *oc edpartaib do deib* (in sacrificiis pro diis) Sg. 56^{b}. Accus.: *tarsna deo* (per deos) Sg. 217^{b}.

Fem. sing. *dea* in compos. *bandea* (dea) Sg. 60^{a}, plur. *dé* in *bándǽ* (deae) Sg. 53^{b}.

2. *Dia* (dies) in his exemplis: *cach dia* (quotidie) Wb. 13^{c}. 16^{a}. *dia brátha* (gl. in die Christi; i. e. die judicii) 23^{c}. *indiu*, *hindiu* (hodie) Wb. Sg. *fride*, *fridei* (interdiu) Wb. 9^{a}. 26^{b}. Cr. 33^{c}.

3. *Duine* (homo) *ui* radicis mutat in plur. in *ói*. Sing. gen.: *corp duini* (corpus hominis) Wb. 12^{a}. Dat.: *donduini* (homini) Wb. 4^{b} minus accurate, sed Ml. 20^{d}: *do duiniu*. Accus.: *imfolngi induine slán* (facit hominem salvum) Wb. 4^{d}. Vocat.: *a duini* (o homo!) Wb. 1^{c}. Plur. nom.: *it dássactig indóini hisiu* (sunt insani homines hi) Wb. 12^{d}. *adib dóini nui* (vos estis homines novi) 22^{a}. *indóini bí* (homines viventes) Sg. 39^{a}. Genit.: *icoimthecht dagdóine* (in consuetudine bonorum hominum) Wb. 16^{d}. *icc incheneli dóine* (salus generis hominum) Wb. 7^{c}. 21^{c}. 21^{d}. 26^{d}. Accus.: *corǽ fri dia et dóini* (pax versus deum et homines) Wb. 20^{d}. *etirfessin et dóini* (gl. mediator dei et hominum) 28^{b}.

4. *Ben* (mulier) alternat cum formis *ban, mná.* Exempla haecce occurrunt in Wb.: *isball dindfiur inben* (est membrum viri mulier) 22[c]. *iccfe inmnái* (salvabis mulierem) 10[a]. *nintá airli armban* (non est nobis obedientia mulierum nostrarum) 31[c]. *cosc innamban* (instructio mulierum) 22[c]. Exempla composita *ban-* in capite de compositione.

5. *Ríg* (rex). Sing. gen.: *rectire indríg arathae* (gl. praepositus Arathae regis) Wb. 17[d]. *itaig ríg* (gl. in praetorio, i. e. in domo regis) 23[b]. Dativ.: *ainm̄ diaríg* (gl. Lar rex Vejentorum; i. e. nomen regis eorum) Sg. 64[a]. Accus.: *rogabadsom hi rige* (gl. in imperium subrogatus est, i. e. in regem sumtus; siquidem hic non abstractum in *-e*) Ml. 14[a]. Plur. nom. deest exemplum. Genit.: *hi lebraib ríg* (in libris regum) Ml. 30[b]. Accus.: *conroibtis ocdenum rectche la riga* (gl. volentes esse legis doctores, i. e. apud reges) Wb. 28[a].

6. *Lá* (dies) flectitur e formis *lá, lae* et *laithe, lathe* (neutr.). Sing. nom.: *asberat dofeil laa mbrátha* (dicunt quod adest dies judicii) Wb. 26[a]. *cid lae sechtmaine. do fis cid lae sechtmaine* (gl. quae sit feria; i. e. ad sciendum quae sit dies hebdomadis) Cr. 32[c]. *alaithe* (dies) Ml. 21[c]. Genit.: *ammi maicc lai* (sumus filii diei) Wb. 25[c]. *medonlai* (gl. hisdem horis, i. e. meridiei) Cr. 35[c]. *medonlathi* (gl. certum tempus, i. e. meridiei) Sg. 66[b]. Dativ.: *icach láo* (quovis die), *illau báiss* (die mortis) Wb. 4[b]. 29[c]. *amal isilóu* (gl. sicut in die) 6[a]. *illaithiu brátho, dilaithiu brátho* (die, de die, judicii) 25[d]. *ar cach óen laithiu* (quovis die) Cr. 25[c]. Accus.: *cossalaasa* (usque ad hunc diem), *fri laa brátha* (ad diem judicii) Wb. 23[a]. 29[a]. *fri laithe* (ad diem, cum die comparatur) 8[d]. Plur. nom.: *fot lai and* (gl. solstitio; i. e. longi dies ibi; pro *fot lae?* an forma *lae* masc.!) Cr. 18[c]. Genit.: *isderb alín lathe dindapir* (est certus numerus dierum, de quo dicis) Sg. 66[b]. *ar lín laithe* (gl. in numero dierum) Ml. 17[d]. Ceterorum casuum non occurrunt exempla.

B. Deminutio.

Communis, ut declinatio prioris ordinis, substantivo et adjectivo. Exempla, obvia praesertim in codice Sg., exhibent terminationes *-án*, *-én* et *-that* frequentiores in genere masc. et neutr., *-éne, -ne, -nat, -net* in fem.

Masc. et neutr. ÁN in substantivis: *ferán* (gl. masculus) Sg. 46[a]. *danán* (gl. munusculum) 46[a]. *ginán* (gl. osculum) 46[a]. *lecán* (gl. lapillus) 46[b]. *bechán* (gl. apicula; praecedit *bech*, gl. apis) 47[a]. *rétan* (gl. recula) 47[a]. *duinán* (gl. homuncio) 47[b]. *táidán* (gl. furunculus; praecedit *táid*, gl. fur) 47[b]. *fínan* (gl. villum, vinulum) 48[b]. *cuán* (gl. canicula) 49[a]. *glasán* (gl. serrula) 49[b]. *senán* (gl. senecio) 49[b]. *usceán* (gl. aquula; *uisce*, aqua) 49[b]. *bréfean* (gl. anulus; in eodem loco *brefe*, gl. anus, cui additur *cuairt*, i. e. circus) 59[b]. *fuirserán* (gl. parasitaster; *fuirsire*, gl. parasitus, 49[b]) 45[b]. *richisán* (gl. carbunculus; praecedit *richis*, gl. carbo) 47[b]. *sericán* (gl. Sergiolus) 45[b]. In eodem loco vocativus, ut videtur, a glossatore scriptus in his: *bráithráin* (gl. fraterculus), *á chatuláin* (gl. Catulaster), *antonain* (gl. Antoniaster, Prisc. 3, 5; est 49[a]: *arnantonánni intí siu*, gl. hic noster Antoniaster), *patracáin* (gl. patriciolus). Plur. nom.: *indrígain* (gl. reguli) 45[b].

In adjectivis: *becán* (gl. paullulus) Sg. 48[a]. *becán* (gl. pauxillum; praecedit *bec*, gl. paulum) 14[a]. *oenán* (gl. ullus; = unulus) 37[b]. *trogán* (gl. misellus) 48[a]. *boctán* (gl. pauperculus) 46[a]. *arsidán* (gl. vetulus) 47[a]. *sainemlan* (gl. bellus) 37[b]. Accedit et terminatio comparativi: *maánu* (gl. majusculus) 40[a]. 45[a]. In forma adverbiorum: *inmeincán* (gl. saepiuscule) 46[a]. *indiamrán* (gl. clanculum) 218[a]. *indinidleán* (gl. clanculum; sequitur mox: *inidil*, gl. clandestinus) 222[a].

Ejusdem terminationis sunt virorum hibernicorum nomina vetusta plurima. Exempla quaedam e Vitis Sanctorum: *Tresanus* Hibernia insula Scotorum genere ortus, et fratres *Gibrianus, Helanus, Germanus, Veranus, Abranus, Petranus.* Vita S. Tresani, Boll. Febr. 2, 53. *Foelanus* filius *Ronani.* Vita S. Mochoemoci, Boll. Mart. 2, 284. *Olcanus, Cartanus, Columbanus, Meldanus, Cassanus, Ceranus, Aedanus* fil. *Gabrani.* Vita S. Patricii, Boll. Mart. 2, 558. 559. 568. *Meldanus, Ernanus, Trenanus, Laisranus, Baitanus, Nemanus, Brendanus, Technanus, Cailtanus, Artbrananus.* Vita S. Columbae, Boll. Jun. 2, 203. 204. 207. E chronicis hibernicis, e. gr. Annal. Tigernachi: *Ronan* O'Con. 2, 200. *Senan* 298. *Faelan* 252. *Aedan* 160. *Ultan* 202. *Ernan* 193. *Beccan* 210. *Bardan* 189. *Rigbardan* 308. *Mongan* 187. *Comaltan* 261. *Congassan* 246. *Tigernan* 261; ex Annal. 4. Magistr.: *Ulltan* O'Con. 3, 229. *Marcan* 210.

ÉN: *duinén* (gl. homuncio; sed cf. supra *duinán*) Sg. 45[a]. In adjectivis una cum terminatione comparativi: *laigeniu* (gl. minusculus) Sg. 45[a]. *huillénu* (gl. pluscula, supellectile) 46[a].

THAT (cf. p. 34. 84): *sráthatath* (gl. aculeus ab acu; leg. *sráthathat?*) Sg. 47[a]. *tirthat* (gl. agellus) 47[b]. *centat* (gl. capitulum) 47[a]. Rariores CHAT (leg. *-that?*), NAT, NET: *glainechat* (gl. maxilla; cf. infra *glaine, glainine*) 14[a]. *óthatnat* (gl. pauculus) 49[a]. *duinenet* (gl. homunculus) 45[b].

Feminina. ÉNE: *laréne* (gl. equula; praecedit *láir*, gl. equa) Sg. 49[b]. *adercéne* (gl. corniculum) 47[a]. *bróitene* (gl. palliolum) 49[a]. *clebéne* (gl. quaxillum; praecedit *cliab*, gl. qualus) 49[b]. *claidbene* (gl. ensiculus) 49[b]. *sinnchenae* (gl. vulpecula) 47[a]. NE: *ánne* (gl. anellus) 47[b]. *glainine* (gl. maxilla; est 48[a] *glaine*, gl. mala) 45[b]. *airune* (gl. glandula) 49[b]. Sunt tamen hodie *cliabh, claidheamh* generis masc.; quaeritur ergo, annon haec terminatio sit utrique generi communis.

NAT in substant.: *siurnat* (gl. sororcula) Sg. 46[b]. *lemnat* (gl. malvaceus, inter demin. formas ap. Prisc .3, 7) 49[b]. *clethnat* (gl. tigillum) 48[b]. *talamnat* (gl. terrula) 48[a]. *columnat* (gl. columella) 48[a]. *altóirnat* (gl. arula) 48[a]. *mo gligernatsa. mo bensa* (gl. gligerium mea, leg. Glycerium), *gligernat* (gl. gligerium) 61[b]. 63[b].

In adject.: *oénnat* (gl. ulla) Sg. 37[b].

NET, NIT: *fochricnet* (gl. mercedula) Sg. 47[a]. *inungainet* (gl. unciolam; *ungae*, gl. uncia, 45[b]) 49[a]. *tonnait* (gl. cuticula) Sg. 46[b]. *hís bronnait* (gl. infra ventriculum) 46[a].

C. Gradatio.

Propria adjectivis in duobus gradibus, comparativo et superlativo. Copiosiores in vetusta lingua sunt comparativi formae, quae sunt sive regulares sive irregulares.

Comparativus.

Sunt duae terminationes comparativi, *-ithir* et *-iu, -u,* quarum prior comparari potest cum graeca *-ότερος*, posterior cum latina vetusta *-ios, -ius,* cujus *s* transiit in *r* (p. 64). Flexio non invenitur.

Terminatio ITHIR in uno codice Wb. mihi obvia et in uno loco 27[d]: *islerithir inso nonguidimse dia nerutsu am. rotgádsa imanad inephis sech ropo léir són* (gl. precor multifariam a deo

sicut rogavi te ut remaneres Ephesi; i. e. est magis sollicitum quod precor deum pro te, ut rogavi te ut remaneres Ephesi, quamvis fuit sollicitum hoc). Cf. infra *léir* (gl. industrius), *lériu* (gl. industrior) Sg. Addenda tamen e nostris videtur vox *airthir*, *airther* (gr. πρoτέρω, ex *air*, ante, oriens, cf. p. 67, not.) ex Incant. Sg.: *airthir achinn* (orientem versus a capite suo?) et e Sg.: *arindí atreba airther* (gl. eous; i. e. quia habitat versus orientem) 34[a]. Apud O'Donov. p. 155 e codice vetusto: *rachraind oirthir breg* (R., insula, versus orientem a Bregia), qui idem p. 119 enumerat alia hujusmodi.

Terminationes *-iu* et *-u* promiscue quidem occurrunt, videtur tamen illa magis obtinere in monosyllabis, haec in polysyllabis. Post comparativum frequens est part. *de*, quae videtur respondere lat. *eo;* de formis *oldaas, oldate, inda,* quae significant lat. *quam*, videsis sub verbo subst. *tá* et conjunctionibus.

IU: *níbia di mútaib bes huilliu inoensill.* (gl. nulla syllaba plus duabus mutis potest habere), *huilliu óin sill.* (gl. supra syllabam; i. e. plus una syllaba) Sg. 7[a]. 70[a]. *istarissiu leu precept* (est firmior in eis doctrina; *tar-isse*) Wb. 23[b]. *ba uissiu* (esset justius) Wb. 9[b]. 9[d]. 14[d]. 18[c]. *isuissiu duit* (est justius tibi; *uisse*) Wb. 29[b]. *lériu* (gl. industrior; praecedit *léir*, gl. industrius) Sg. 41[a]. *aslaigiu* (est minor), *combad laigiu* (ut sit minor), *arnab laigiu inaimserad* (gl. ne sit minorum temporum) Sg. 42[a]. 120[b]. 179[b]. *moithiu* (gl. molliorem), *asoirbiu* (gl. et volubiliorem, sonitum) Sg. 16[a]. *asiniu* (= *assiniu*, is qui senior), *issiniu infer* (est senior vir; *sen*) Wb. 4[c]. 28[b]. *isáiniu duibsi* (est diversius vobis, aversius vobis; *sáin*) Wb. 5[a]. *semiu* (gl. exilior) Sg. 14[b]. *intí asemiu* .i. *inti as mindchichthiu* (gl. tenuior) Ml. 19[d]. *isdiliu do, isdiliu lemm, isdiliu limsa, ropo diliu linn* (propius, acceptius ei, mihi, nobis; cf. Wb. 14[a]: *isdil laee maid do dénum dúibsi*, gl. salutat vos Priscilla, i. e. est gratum ei, bonum facere vobis) Wb. 8[d]. 11[b]. 14[d]. 23[c]. *goiriu* (gl. magis pius) Sg. 40[b]. *astigiu* .i. *asmethiu* (gl. crassioris, cordis) Ml. 20[b]. *isgnathiu són, isgnaithiv* (est usitatius) Sg. 179[a]. 200[b]. *issochrudiu láam* (est nobilior manus) Wb. 12[a]. *loindiu* (gl. commotior, ira) Ml. 23[d]. *bindiu* (gl. sonorius) Sg. 21[b]. *onaibhi ata ireiu* (gl. a superioribus; *ire*) Cr. 44[a]. *ísliu, isliu æscæ* (gl. dejectior, luna), *húaisliu* (gl. eminentior; *ísil, úasal*) Cr. 33[c]. 33[d]. *angrád asisliu* (gradus qui est inferior)

Wb. 4[b]. *laigeniu* (gl. minusculus) Sg. 45[a]. *trebairiu* (gl. minus stultus; i. e. prudentior) Sg. 42[b]. *soirthiu de inlabrad* (gl. celeriorem motum linguae), *soirthiu sonu* (gl. expeditior) Sg. 15[a]. 16[a]. *armbat irlithiu dé* (ut sint magis obedientes) Wb. 22[d]. *isdligthigiu acumscugud* (gl. rationabilius mutatur) Sg. 22[a]. *iscoimddigiu, comtigiu són* (est frequentius) Sg. 92[b]. 127[b]. *istoisigiu ingním, istoisigiu a fol., istoisigiu cétna netargnæ* (est prior, praestantior) Sg. 153[b]. 189[b]. 198[a].

Terminatio U: *oillu oldate cóiccet fer* (plus quam quingenti viri; supra *uilliu*) Wb. 13[d]. *isassu, ba assu* (facilius; *asse*) Wb. 15[c]. 20[b]. 25[b]. *ni ansu* (non difficilius; *anse*) Wb. 6[c]. 17[c]. 22[a]. *ni arddu feisin* (non altior ipse) Sg. 161[b]. *nipu imdu, nipu lugu* (non nimium, non minus) Wb. 16[c]. *armbad irlamu de* (ut sit paratior), *combat, armbat irlamu de* (ut sint promtiores) Wb. 11[a]. 12[d]. 22[c]. *ata lobru* (gl. membra corporis infirmiora), *aslobru* (est infirmior, mulier) Wb. 12[b]. 17[b]. *isdochu, badochu* (verisimilius; *doich*) Wb. 4[b]. 5[b]. 10[d]. *ba coru* (justius; *cóir*) Wb. 5[d]. *gliccu* (sapientior) Wb. 26[d]. *snisni ata sonortu* (nos qui firmiores; *sonirt*) Wb. 6[c]. *isirdurcu epert lim, isirdurcu epert, isirdorcu epirt iarum* (est latius, plenius dictum; *airdirc*) Wb. 9[b]. 28[b]. 31[b]. *isairdircu epert lim̄ son* Sg. 23[b]. *maánu* (gl. majusculus) Sg. 40[a]. 45[a]. *huillénu* (gl. pluscula) Sg. 46[a]. *condid fírianu de* (gl. justitiam dei commendat iniquitas nostra) Wb. 2[a]. *fírianu* (gl. justior) Sg. 43[a]. *it essamnu de* (gl. abundantius audent) Wb. 23[b]. *airegdu infer* (praestantior, superior, vir muliere) Wb. 11[c]. *ni airegdu* (non praestantior) 18[d]. 25[b]. *dersciddu* (gl. potiora) Wb. 23[b]. *inmedónchu* (gl. interior, magis intra, gl. penitior; *inmedónach*) Sg. 39[a]. 40[a]. *centarchu* (gl. citerior), *aschentarchu* (gl. citerior, Gallia; *centarach*) Sg. 39[a]. 72[b]. *cumachtchu* (gl. potior) Sg. 39[b]. *inna mindechu* (gl. tenuiores, quosque) Ml. 26[b]. 27[d]. *istairismechu infer* (est fortior vir, quam mulier) Wb. 28[b]. *tóisechu* (gl. prior; supra *toisigiu*) Sg. 42[a]. *ceto thóisegu iniriss* (quamvis priores in fide) Wb. 18[d].

Sunt comparativi quidam anomali et sive terminationis A, quae transit in O interdum, sive propriae cujusdam formae. Prioris classis sunt praecipui: *máa, máo, móa, móo* (major), *messa* (pejor), *nessa* (propior), *tressa* (fortior). Praeterea: *óa* (minor) *lia* (plus, plures), *ire* (ulterior) *ferr* (melior).

Máa ex adj. *már* (magnus), pro quo est etiam *mór* (p. 19 et 21). E forma *már* prodeunt *máa, má, máo: asmáa alailiu* (major altero) Wb. 12[a]. *corop máa inoénsill. incomparit* (ut sit major una syllaba comparativus) Sg. 40[b]. *nand m̄áasin abríg. ní maasin abríg* (non major est valor ejus hoc, puncto) Sg. 150[b]. *bith má de* (eo majus erit) Sg. 2[a]. *isbec máo. isbec asmao oldáusa* (gl. Thais quam ego sum majuscula est id est parvo major quam ego) Sg. 45[a]. E *mór* fiunt *móa, móo, mó: móa léu serec atuile* (major apud eos amor voluntatis suae, quam dei) Wb. 30[c]. *móa óensill. móa oldaas óenšill.* (gl. supra syllabam, feminina sunt; i. e. majora una syllaba) Sg. 68[b]. *fresciu fogchricce asmóo* (spes mercedis quae major est) Wb. 10[c]. *móo suidiu ambríg limm* (major quam hoc valor in me, magis valeo) Wb. 24[a]. *ni sain cachhæ hicr. ni mó bríg cachhe alailiu* (gl. quicunque Christum induistis non est Judaeus neque Graecus, non est servus; i. e. non diversus quisque in Christo, non magis valet quisque altero) Wb. 19[c].

Messa (pejor): *fodaimid nech asmessa dúib* (gl. supportate me; i. e. sustinete aliquem qui pejor vobis) Wb. 17[b]. *creitmechsin asmessa ancreitmech* (gl. fidem negavit et est infideli deterior; i. e. fidelis hic est pejor infideli) Wb. 28[d]. *ismessa indamprome q. indanfele* (gl. improbior, impurior; i. e. est pejor improbitas quam inhonestas) Sg. 42[b].

Nessa (propior): *isnesa do geintib* (gl. immo et gentium, deus; i. e. est propior gentibus, quam Judaeis) Wb. 2[b]. *innahi ata nessa* (quae sunt propiora) Cr. 44[a]. O pro *a*: *nesso assa nesso* (propius propiusque) Wb., de qua phrasi, ut de superl. *nessam,* videsis mox infra.

Tressa (firmior, fortior): *combad tressa de hiress apstal dofulung* (gl. passuros nos tribulationes scitis ut xps. passus est et ut praedixit apostolis suis antequam pateretur; i. e. ut esset fortior fides apostolorum ad tolerandum, tribulationes) Wb. 25[a]. *ishé dim ambés adi intí diib bes tresa orcaid alaile* (gl. more bestiarum; i. e. est enim harum mos, quae earum fortior occidit alteram) Ml. 19[d].

Sequentes tres comparativi ob verba concomitantia regulariter in numero singulari videntur primitus substantiva significationis comparativae. Funguntur etiam interdum ut adverbia in sua nuda forma.

Oa (minor): *ata óa* (gl. minores) Sg. 30[b]. *indoa* (gl. minus), *acoic indid oa q. xxx* (gl. quinto minus a triginta) Cr. 33[b]. Ab hoc tamen etiam superl. *oam* (minimus), de quo infra.

Lia (major numerus, plures, plus; cf. cambr. vet. *liaus*, multus, hodiern. *lliaws*, multitudo): *nabad lia diis no thriur dam* (ne sit major numerus, ne sint plures, quam duo sive etiam tres) Wb. 13[a]. *islia de creitfess* (major numerus qui credet, plures credent) Wb. 23[b]. *huare islia ani dianeper casus and* (gl. a majore et frequentiore parte casuum) Sg. 71[a]. *rafitir aslia* (sciunt plures) Wb. 23[c]. *isairi inso robu immaircide lia ailiu insalmsa* (ideo fuit addictus magis alio hic psalmus) Ml. 14[a]. Obvia tamen et constructio pluralis: *itlia désillabchi* (gl. duarum excedunt numerum syllabarum) Sg. 44[b]. *itlia sillaba o illitrib* (sunt plures syllabae e multis literis) Sg. 71[a].

Ire (ulterior): *aither. ní ashire oldáta m. 7 aui* (patronymica non ulteriora, quam sunt filii et nepotes) Sg. 30[b]. *aschentarchu. ashire* (gl. citerior, ulterior Gallia) Sg. 72[b]. *hire* (gl. interior, magis intra) Sg. 39[a]. Cf. supra formam comp. *ireiu* (superior).

Ferr (melior; cf. cambr. *guell, ll* pro *rr*): *ni ferr nech alailiu and* (nemo melior altero) Wb. 2[a]. *ni ferr lethscripul* (gl. fribolus, fere obolo dignus; i. e. non melior dimidio scripulo) Sg. 49[b]. *nipat ferr de* (non sunt meliores) Wb. 12[d].

In plurimis exemplorum supra dictorum *as* praecedens comparativum procul dubio est verb. subst. 3. ps. sing. positionis dependentis. Saepius tamen *as* est vox diversa, augens sensum gradationis; e. gr. comparativi: *ni asse acleith rafitir aslia* (non potest ignorari, sciunt plurimi) Wb. 23[c], ut superlativi: *asmaam* (quam maximus) Sg. 208[b]. Major et graduata comparativi auctio fit repetendo eodem cum formula intermedia *assa: bit messa assa messa* (gl. seductores proficient in pejus; i. e. erunt magis magisque pejores) Wb. 30[c]. *dagní sochuide báas aracharit nesso assa nesso condid tanicc fessin* (gl. si tradidero corpus meum ut ardeam in mortem; i. e. faciunt multi mortem sibi amicam propius propiusque, donec veniat ipsa) Wb. 12[b]. *corrop moo assa moo et corrop ferr assa ferr donimdigidesseirc dé et comnessim* (gl. ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia; leg. *donimdigid deseirc:* augete amorem dei et proximi) Wb. 23[b]. *ferr asaferr* (gl. de die in diem, renovatur anima) Wb. 15[c].

Superlativus.

Sunt terminationes duae, *-em* et *-am*, illa adjectivorum, quae comparativum in *-iu*, *-u* formant, haec anomalorum desinentium in *-a* in comparativo. Flexio interna occurrit in *-am*.

EM: *dilem limm inso* (gl. hoc oro), *ished asdilem lemm* (proximum, maxime instans mihi, maximae curae; cf. *dil*, *diliu* supra) Wb. 23ª. 26ª. *faillsem* (gl. luculentissimam, reddens rationem; ex adj. *follus*, apertus, clarus) Cr. 40ª. *tóisigem* (gl. primus; in versu: primus de Danaum magna comitante caterva) Sg. 42ª. *ised trede insin astoisechem do duiniu. bairgen rl.* (gl. primum obtinent locum; i. e. haec tria sunt prima homini, panis et reliqua; ex adj. *tóisech*, comp. *tóisechu*, *toisigiu* supra) Ml. 20ᵈ.

Terminationem ampliorem *-imem*, *-ibem*, *-bem* post consonam duplicem vel diphthongum radicis exhibent sequentia exempla: *huaislimem* (gl. altissimum, te esse comprobabit; *uasal*) Ml. 28ᵈ. *itdoini saibibem dogniat inso* (gl. perversissimi homines; *sáib*, falsus, p. 37) Ml. 3ª. *iss. asdoirbem de uerbo airli sechmadach. foirb.* (gl. difficillima est tractatio, omnium verbi quaestionum, Prisc. 9, 6; i. e. hoc est difficillimum de verbo, species praet. perf.; adj. *dóir*, p. 41) Sg. 168ª. Alia hujusmodi mihi non obvia.

AM: *oam* (gl. minimus, apostolorum ego sum) Wb. 13ᵇ. *asmaam rośechestar arsidetaid* (gl. vetustissimus omnium Homerus; i. e. quam maximam consequutus est vetustatem) Sg. 208ᵇ. *ata nessam* (proximus) Incant. Sg. *comnesam* (gl. proximus) Ml. 36ª. Genit.: *desserc dé et comnessim* (amor dei et proximi) Wb. 23ᵇ. Dat.: *ho chomnesam* (a proximo) Ml. 36ª. Accus.: *galar bess fairechomnessam* (morbus qui est super proximo suo) Camarac. *athis forachomnesam* (gl. opprobrium adversus proximum) Ml. 36ª.

II. Nomen britannicum.

A. Declinatio.

Quamvis britannica conjugatio formarum copia hibernicae vix cedat, magna in declinatione, post observatam hibernicae va-

rietatem, deprehenditur paupertas et formarum penuria. Genera enim substantivorum, ut in vetusta hibernica lingua, britannice nullo modo discernuntur casuum flexione, nomen potius indeclinabile dici debet per casus. Enumerandae ideo solae flexiones numeri utriusque, pauciores numeri singularis, quae scilicet fiunt nonnisi ad discernendum genus adjectivorum, plures pluralis, tam substantivorum quam adjectivorum, quibus hic numerus differt a singulari. Addenda sunt tamen peculiaria quaedam substantivorum linguae britannicae collectivorum et singularitatis atque numeri dualis praeter paucas flexiones anomalas.

Nec vero pluralis numeri flexiones vel terminationes numerosiores sunt propriae hujus vel illius generis, sed communes utrique generi, masculino et feminino, quae britannice adhuc distinguuntur. Generis neutrius enim quae fuerunt primitus substantiva inter masculina recepta sunt, ut e. gr. hibernica vetusta neutra *tír* (terra), *ainm* (nomen) sunt masculina hodierna tam cambrica *tir* et *enw*, quam armorica *tir* et *hano*. Inter duo residua genera britannica cum sit nonnisi terminationum derivantium distributio certa (quae terminationes ergo genus substantivorum britannicorum prodentes proferentur infra in capite de derivatione), sitque etiam interdum nutatio inter masculinum et femininum,* non secundum genera enumerabuntur exempla nec in illo numero, addetur tamen frequentius genus vetustioris, si apparet, vel hodiernae linguae.

Singularis.

Nulla casuum flexio nec substantivi nec adjectivi etiam in vetustioribus glossis, e. gr. in Oxon.: *nom ir bleuporthetic buch* (gl. templa lanigerae juvencae), *or garn* (gl. medio), *in ir guorimhetic datl* (gl. in arguto foro), *or dometic* (gl. a domito). Vesti-

* Non solum in diversis dialectis sed etiam in eadem diverso tempore. Ita subst. fem. hibern. vet. *aimser* (tempus) est etiam armorice femininum *amser*, sed cambrice masculinum, ut hodie, jam in Leg. praef.: *en yr amser glan hunnu* (sacro hoc tempore; pron. *hwnnw* masc.). Sed quae in Leg. adhuc inveniuntur constructa ut feminina substantiva derivata -*aeth* (hibern. vet. -*act*, -*acht* fem.), notantur masculina in lexicis hodiernae linguae cambricae.

gium aliquod flexionis substantivorum internae putari possit forsan in Vocab. in vocibus: *barba: barf. barbam: baref. digitus: bis. digitum: bes.* Quae flexio interna si quidem exstitit in substantivo singulari, obliterata est omnino nec alias occurrit, obtinet autem pro formando adjectivo feminino e masculino in cambrica lingua, ut in hodierna adhuc, etiam in vetustis glossis. Fit destitutione praesertim vocalium *i* (*y*) et *u* (*w*) in *e* et *o* (p. 104. 108).

Cambrica exempla adjectivi feminini vetustiora: *guenfrut* (alveus albus) Lib. Land. 118, e masc. *guin. petguared pard* (quarta pars) gl. Oxon., e masc. *petguarid. finnaun bechan* (parva fontana) L. Land. 231. *hal melen* (lucus flavus), *dylyt melen* (flava pestis) L. Land. 70. 136. Adject. masc. *bichan, melin: bis bichan* (digitus parvus) gl. Oxon., *nant bichan* (vallis parva) L. Land. 231. *hitir melin, hytir melin, hittir melin* (nomen loci) Cod. Lichf. L. Land. 74. 133. *main melin* (lapis flavus) L. Land. 261.

Exempla e codice rubro: *Gwenhwyuar* (Arthuri uxor; cf. masc. *Gwynnhyuar* 2, 209) fq. *Tannwen, Eurolwen, Gwennalarch* (nomina propria feminarum; cf. 2, 218: *alarch gwynn*, olor albus) 2, 212. *y rydin burwenn* (agmen mere album) 2, 380. *gwreic reinlas vechan* (mulier pallida parva) 2, 373. *morwyn benngrech uelen* (puella crispa flava; masc. *gwr pengrych melyn* 1, 3) 1, 14. *breckan lwytkoch galetlom toll* (tegmen rubicundum detritum laceratum; masc. *llwm, twll*) 2, 374. *neuad trydoll* (aula collapsa; *trydwll*) 2, 12. Item et hodie: *gwyn* (albus), fem. *gwen; bychan* (parvus), fem. *bechan; melyn* (flavus), fem. *melen*; *crwn* (rotundus), fem. *cron; llwm* (destitutus, nudus), fem. *llom.*

Reliquae dialecti, tam cornica quam armorica, quae illas vocales semper destituere solent (p. 104. 105 et 109. 110), ignorant ideo adjectivorum generis masculini et feminini diversas formas.

Pluralis.

Deficientibus casuum terminationibus in plurali ut in singulari, substantivi et adjectivi flexiones, communes generibus, quibus tantum fit distinctio inter utrumque nomen, vel pluralis a singulari, notandae sunt solummodo. In his saltem flexionibus

concordantia cum lingua hibernica vix neganda, cum sint sive vocalicae, ut in declinatione hibernica prioris ordinis, sive consonanticae (liceat brevitatis causa uti his vocibus), ut in ordine hibernico posteriore, et vocalicae sive externae sive internae.

Flexiones vocalicae.

Signum pluralis vocalicum sive flexio vocalica est primitus I, sive externa accedens in fine sive interna intrans in substantivum vel adjectivum ad vocalem radicis vel derivationis extremam, inficiens praecedentes vocales infectionis capaces. Terminatio *i* externa per se sola rarior est; adduntur saepissime amplius terminationes OU (AU), vel ON, quarum illa, jam sola per se sine praecedente *i* et non inficiens pluralis frequens signum, solis substantivis propria est, altera, item sine praecedente *i* obvia et paucis substantivis conveniens, praecipua adjectivorum nota invenitur.

Terminatio I externa sola. Cambrica exempla: *creithi* (gl. ulcera) gl. Lxb. *guerni* (alni; hod. sing. *creithen*, *gwernen* fem.) L. Land. 74. *menechi*, *lann menechi* (= *villa meneich*, nomen loci) L. Land. 119. 150. 151. 244. *ae vintoe en veirri* (an sint praepositi; sing. hod. *maer* masc. ut et mox sequentia) Leg. 2. 11. 25. *lloneyt e llestri* (impletio vasorum) Leg. 1. 19. 9; 35. 6. E Mab.: *tei* (domi; sing. *ty*) 2, 372. *hwylbrenni* (mali; sing. *prenn*) 3, 93. *meini* (lapides; *maen*) 1, 239. *seiri* (fabri; sing. *saer*) 3, 273. *cewri* (gigantes; sing. *cawr*) 1, 264. 2, 57. *llestri* (vasa; sing. *llestyr*) 1, 15. 16.

Cornica: *luulistri* (gl. classis, mox *lester*, gl. navis; i. e. naves exercitus) Vocab. E Pass.: *nethy* (nidi) 206, 3. *tylly* (foramina; sing. *tol*, *toll* 133, 4. 180, 2) 231, 4. *asely*, *esely* (membra; sing. *esel* Vocab., hibern. vet. *asil* Sg.) 183, 2. 184, 4. 235, 1. 3. *profusy* (prophetae) 73, 3. *abestely* (apostoli) 27, 1. 44, 1.

Armoricum e Buh.: *ysily* (membra; hod. *ezel*, *izel* masc.) 196, 2. 204, 8. Hodierna: *inizi* (insulae; sing. *enez* fem.), *irvi* (sulci; *ero* masc.), *tirvi* (tauri; *taro*), *bleizi* (lupi; *bleiz*), *listri* (vasa; *lestr* masc.).

Terminatio IAU. Cambrica scriptio vetustior IOU (p. 122): *funiou* (gl. vittae; sing. hod. *ffun* fem.), *o cloriou* (gl. tabellis; hibern. vet. *clár*, hod. cambr. *clawr* masc.), *nouitiou*

(gl. nundinae) in glossis Oxon. *bodiniou* (gl. phalanges; *bydin* fem. Mab. 2, 378 et hodie), *cipriou* (gl. tignae) in glossis Lxb. *dir marulinniou* (ad paludes mortuas; sing. *llynn* fem. Mab. 1, 244, hodie masc.) L. Land. 174.

Recentior scriptio IEU, YEU (hod. IAU): *kefreythieu* (leges; sing. hod. *cyfraith* fem., compos. *-reyth*, hibern. masc. *recht*) Leg. praef. *glinyeu* (genua; sing. *glin* masc. Mab. fq.) Mab. 2, 51. *ysgydyeu* (calcei; *esgit*) Mab. 3, 153. *gweirglodyeu* (prata; sing. *gweirglawd* fem. Mab. 1, 240. 242 et hodie) 1, 262. 271. *dryllyeu* (frusta) 1, 247. *gobennydyeu* (cervicalia) 1, 4.

Terminatio cambrica vetusta OU nuda:* *guaroimaou* (gl. theatra), *irdigatmaou* (gl. circi; sing. hod. *ma* fem., locus), *halou* (gl. stercora), *ir onguedou* (gl. exta), *datlocou* (gl. fora), *guaroiou* (gl. theatra; hod. *gware* masc., ludus), *ir anamou* (gl. mendae), *anutonou* (gl. perjuria), *ir emedou* (gl. aera; hod. sing. *anaf, anudon, efydd* masc.), *aperthou* (gl. sacra), *diaperthou* (gl. muneribus), *ircilchetou* (gl. vela), *map brethinnou* (gl. in cunis), *orachmonou* (gl. inguinibus), *ha arcibrenou* (gl. gaudete sepulti, Crassi) in glossis Oxon. *airmaou* (gl. machide . . . ; i. e. loci pugnae), *airou* (gl. strages), *caiou* (gl. munimenta; sing. *kae* masc., sepimentum, Mab. 2, 63. 64 ut hod. *cae*), *comtoou* (gl. stemicamina), *ableuou* (gl. jubis), *imrogalou* (gl. orgiis), *trebou* (gl. turmae), *rannou* (gl. partimonia; hod. *rhan* fem., hibern. vet. *rann*, pars, fem.), *mogou* (gl. comas, leg. *mongou*; cambr. hod. *mwng*, juba, hibern. vet. *mong*, gl. cirrus, Pr. Cr. 63[b]), *cuntelletou* (gl. collegia), *guiltiatou* (gl. tonsuras) in glossis Luxemb. In libro Landavensi, nutante inter vetustiora et recentiora, adhuc eadem scriptio: *lechou* (lapides) 188. *loggou* (= *longou*, naves; sing. hod. *llech, llong* fem.) 135. *carnou* (lapidum cumuli; hod. *carn* masc.) 226. *crucou* (cacumina) 251. *coretou* (piscinae) 135. 137. Sed jam recentior: *papeu* (papae), *loggeu* (naves) p. 113.

Recentior scriptio EU (hod. AU). Praemitto exempla exhibentia *-eu* et *-ieu*: *kebystreu* et *kebesteryeu* (capistra; sing. *ce-*

---

* Poterit videri haec primitus terminatio numeri dualis, quae fuerit transgressa in significationem pluralis, si confertur terminatio dualis sanscrita *-âu*, graec. *-ω*, et forma numeri II sanscr. *drâu* = cambr. vet. *dou*, recent. *deu* (= *dau*), fem. sanscr. *dvé* = cambr. *dwy*.

pister in gloss. Oxon.) Leg. 1. 12. 10; 12. *pebylleu* et *pebyllyeu* (tentoria; sing. *pebyll*, hod. *pabell* fem., hibern. vet. *pupall*) Mab. 1, 25. 253. 278.* Porro e Leg.: *uyeu* (ova) 1. 36. 4. *ieneu* (labra) 2. 6. 2. *cloeu* (clavi) 1. 19. 4; 26. 6. *arueu* (arma) 1. 5. 5. *bronneu* (mammae; sing. hod. *bron* fem.) 2. 1. 27. *tlesseu* (ornamenta) 1. 5. 5. *crysseu* (indumenta; sing. hod. *tlws*, *crys* masc.) 1. 27. 3. *dadaleu*, *dadeleu*, *daetleu* (causae, judicia) 1. 34. 8; 2. 11. 34. *calonneu* (corda) 1. 10. 8. *lluedeu* (exercitus, copiae) 1. 18. 15. *aylodeu* (connexiones; sing. *aylaut*) 1. 5. 5. *abbadeu* (abbates) 2. 10. 4. E Mab.: *aeruaeu* (loci proelii; = vet. *airmaou* in gloss. Lxb.) 3, 102. *erhyluaeu* (loci venationis; *-maeu*, e *ma* p. 6, not. et 157) 2, 22. *aeleu* (palpebrae) 2, 377. *doreu* (valvae; sing. hod. *ael*, *dor* fem.) 3, 265. *geireu* (verba) 1, 289. 2, 34. *tyreu* (turres) 1, 250. 285. *badeu* (scaphae, hod. *ger*, *twr*, *bad* masc.) 3, 82. *petheu* (res) 1, 2. *breicheu* (brachia) 2, 386. *penneu* (capita) 1, 3. 7. 17. *brynneu* (colles) 1, 268. *tlysseu* (pretiosa) 1, 30. 37. *llongeu* (naves) 3, 298. *byrdeu* (mensae; *bwrd* masc.) 1, 4. 11. *clusteu* (aures) 2, 386. *aueleu* (poma) 1, 237. *chwedleu* (nuntii, narrationes; *chwedyl* masc. Mab. 1, 10. 11 et hodie) 1, 20. 253. *tyweleu* (gausapae) 1, 5. *llieineu* (panni) 1, 4. *melineu* (molinae) 1, 278. *cledyfeu* (gladii) 1, 24. *kennadeu*, *kenadeu* (nuntii) 1, 26. 3, 298. *calonneu* (corda; sing. hod. *calon* fem.) 3, 299. Jam terminatio *-au* (si recte impressum) in his: *pennau* (capita) 2, 374. *parthau* (partes, conclavia) 2, 373.

E cornicis et armoricis libris eaedem terminationes IAU, AU.

Cornica scriptio eadem ut cambrica recentior in Vocab.: *eskidieu* (gl. sotulares), *fosaneu* (gl. calcias); in eodem tamen etiam vetustioris exemplum *tivulgou* (tenebrae). Inveniuntur nonnisi *yow* et *ow* in Pass.

YOW: *bethyow* (sepulcra) 210, 1. *dethyow* (dies) 169, 2. *tellyryow* (loci; sing. *tyller* fq.) 206, 3. *menythyow* (montes) 170, 1.

OW: *asow* (costae) 218, 4. *cronow* (lora) 76, 1. *rohow* (dona) 251, 3. *trevow* (vici) 79, 3. *garrow* (pedes) 45, 3. 232, 1. *torrow*

---

* Differunt in his et dialecti: cambr. *doreu* (valvae) Mab. 3, 265. armor. hodiern. *doriou* (portae); corn. *lyffrow* (libri) Pass. 17, 1. 73, 3. armor. *leiffriou* Buh. 118, 10.

(ventres) 169, 3. *arvow* (arma) 74, 1. *nanssow* (valles) 170, 2. *corsow* (cadavera) 210, 2. *porthow* (portae) 212, 1. *dagrow* (lacrymae) 222, 2. 231, 2. *kentrow* (clavi) 2, 4. 154, 1. *galarow* (dolores) 59, 1. *lavarow* (verba) 1, 3. *enevow* (animae) 1, 4. 17, 4. *pesadow* (orationes) 61, 1. *colmenow* (nodi) 76, 2. 131, 3. 212, 3. *tewolgow* (tenebrae) 106, 4. 212, 4. *dywolow, dewolow* (diaboli) 106, 3. 212, 2.

Armorica vetusta terminatio OU (= *au*, ut in nominibus *Joumonoc, Louran,* p. 124) invenitur in chart. Rhedon. 2, 17: arbores *pirinou*. Recentior est *-iu, -u,* quae tamen scribitur *-iou, -ou,* ut hodie, jam in Buh. (cf. p. 125).

IOU: *diziou* (dies; hod. *dez* masc.) Buh. 150, 12. 15. *vertuziou* (virtutes) 118, 12. *feuntenyou* (fontanae) 190, 23. 192, 3.

OU: *losou* (herbae) Buh. 44, 27. *roedou* (retia) 32, 14. *gourchemenou* (mandata) 62, 4. *diaoulou* (diaboli) 88, 8. Eadem scriptio apud Legonidec (Par. 1838, p. 38. 42): *besiou* (sepulcra), *kelc'hiou* (circuli), *traou* (res), *kribou* (pectina), *poullou* (fossae; sing. cambr. *pull* Lib. Land.), *toullou* (foramina; sing. cambr. hod. *twll* = *tull*), sed *-iu, -u* apud Alan. Dumoulin (Prag. 1800, p. 52 sq.): *leoriu* (libri), *tadu* (patres), *pennu* (capita).

Terminatio ION. Cambrice format substantiva quaedam, sed communiter significat adjectiva numeri pluralis, inficiens praecedentes vocales capaces infectionis.

Substantiva: *dennion, deneon* (homines) Leg. 2. 6. 39; 2. 11. 24. *dynyon* (sing. *den, dyn* masc.) Mab. 1, 5. 33. 250. *gueyssion, gueysyon* (pueri; *guas*) Leg. 1. 4. 1; 2. 2. 1. *meibion* (filii) Mab. 1, 33. *morwynyon, morynyon* (puellae; *morwyn* fem.) Mab. 1, 1. 5. 22. *llysgyon ac yskyryon* (virgae et baculi) Mab. 1, 236. *crydyon* (sutores) Mab. 3, 149. *kynnydyon* (venatores) Mab. 2, 244. *delehedyon, deleedyon* (debita; hibern. vet. *dligetha*) Leg. 2. 1. 13.

Adjectiva. Exempla vetustiora; inter glossas Oxon.: *arpeteticion* (gl. miseri), *ringuedaulion* (gl. arcana). Inter glossas Luxemb.: *blinion* (gl. inertes), *cronion* (gl. assiles; i. e. rotundi? sing. ibid. *cron*, gl. tornatilis), *riglion* (gl. garrulis), *arotrion* (gl. atrocia), *buenion* (gl. concitis), *benolion* (gl. esciferis), *tirolion* (gl. agrica), *couuantolion* (gl. andrivenereis), *toruisiolion* (gl. fidis), *natrolion* (gl. regulosis), *atanocion* (gl. alligeris; i. e. alig., cf.

etinet, volucres, Oxon.). E libro Landavensi: *bet ir alltudion* (sepulcrum peregrinorum) 216. *nant y clauorion* ("vallis leprosorum" 217) 119.

Exempla recentiora e Mab.: *deueit gwynyon* (oves albae; hod. *dafad* fem.) 1, 271. *deu vilgi bronnwynyon vrychyon* (duo canes albi pectore variegati; *ci* masc.) 1, 274. *gweisson culyon cochyon* (pueri macri rubri) 1, 250. *danned hiryon melynyon* (dentes longi flavi) 1, 283. *arueu trymyon* (arma gravia) 3, 304. *y pedeir ystondard melynyon* (quatuor signa flava) 1, 30. *marchogyon urdolyon* (equites ordinati) 1, 241. Quae videntur saepius substantiva, sunt primitus adjectiva derivata in *-aul*, *-aur*, *-auc* etc., e. gr.: *ebolyon* (pulli; sing. *ebawl* e subst. *eb, ep*, equus) Leg. 1. 12. 7. Mab. 3, 30. *kerdhoryon* (ministri; sing. *kerdaur* e subst. *kerd*, iter) Leg. 1. 4. 1. *brodoryon* (socii; *brodawr* e *brawt*, frater) Mab. 2, 372. *karcharoryon* (captivi) Mab. 2, 273. *taeogyon* (agricolae) Mab. 3, 148. *cymodogyon* (vicini) Mab. 1, 269. *suydocyon* (servi; sing. *swydawc*) Leg. 1. 10. 16. *marchogyon* (equites) Mab. fq. *perchenokyon* (possessores) Leg. 2. 4. 10. *touyssogion*, *tywyssogyon* (principes) Lib. Land. 113. Mab. 3, 298. *dylyedogyon* (debitores) Mab. 1, 269. 3, 36.

Terminatio cambrica ON nuda. In substantivis: *gweison*, *gweisson* (pueri) Mab. 1, 12. 22. 32. 250. *meibon* (filii) Mab. 1, 33. 236, proprie pro *gwesion*, *mebion* (p. 97. 98). *ffuon* (rosae) Mab. 2, 218. *golwython* (frusta) Mab. 1, 2. 2, 201. *kedymdeithon* (socii) Mab. 2, 372. *mabynogyon* (narrationes; sing. *mabinogi* 3, 7. 81. 189) 3, 36.

In adjectivis. Jam inter glossas Lxb. *melinou* (gl. libosas, i. e. lividas; = *melynyon*, Mab.). In libro Landav.: *guerni duon* (alni nigrae) 74. In Mab.: *tei duon* (domus nigrae), *deueit duon* (oves nigrae) 1, 262. 274. *yn wyr lwydon* (ut viri cani) 3, 271. *doethon ruvein* (docti Romanorum) 3, 267. *deu rackwy wineuon* (duo pueri fusci) 3, 268.

Terminationum earundem cornica et armorica exempla.

Cornica substantivorum in ION: *maister mebion* (gl. paedagogus) Vocab. *impinion* (cerebrum) Vocab. *neupynyon* (leg. *emp.* vel *ymp.*) Pass. 134, 3, forma procul dubio pluralis, cum sit armor. *empenn* (*penn*, caput), cambr. *emennyd* Mab. 1, 13, hod. *ymenydd* (= *ym-p.*).

Adjectivorum: *an glevyon* (aegrotos, sanavit; ita legendum pro *glevyan*, cum sequentes versus desinant in *-on*) Pass. 25, 1. *bohowgyon* (pauperes; sing. *bochodoc*, gl. inops, pauper, Vocab.) 37, 3. E derivatis primitus adjectivis orta substantiva: *pehadoryon* (peccatores) Pass. 5, 3. *brouteryon* (presbyteri) 89, 1. *marogyon* (milites; = cambr. *marchogyon*) 243, 1. 250, 1. 251, 1. Invenitur etiam terminatio *-yn*: *the vosogyn* (pauperibus; leg. *bohogyn*?) 36, 3. *kerdyn gwethyn* (funes plexi) 131, 2. Pro *-on* obtinet -ER in *prenyer, prennyer* (arbores) 131, 1. 151, 4.

ON: *Ethewon* (Judaei; sing. *Ethow*) Pass. fq. *laddron, ladron* (latrones; sing. *lader, ladar*) Pass. 186, 4. 192, 4. 229, 1. *thy thyscyblon* (ad discipulos ejus) 256, 1.

Armorica, quia adjectiva propria non flectuntur, sunt substantivorum, quorum tamen derivata in *-en, -er, -ec* etc. originem ex adjectivis produnt.

ION occurrit in unico *disquiblion* (discipuli; ad quod assonat in sequente versu *benediction*) Buh. 118, 22. In aliis IEN: *blizien* (anni; hod. *bloaz* masc.) 4, 5. *compizrien* (compatrini) 98, 21. *christenien, christenyen* (Christiani) 54, 16. 62, 1. 74, 13. *toueryen* (blasphematores) 150, 5. *mesfectouryen* (malefactores) 152, 25. *beleyen* (presbyteri; pro *belecien*, e sing. *baelec*) 58, 8. 138, 18. 140, 15. Ita et hodierna: *mipien* (filii; *mab*), *kanerien* (cantores; *kaner*), *gwizieien* (sapientes; sing. *gwiziek*), *amezeien* (vicini; *amezek*). Pro *-ien* non infrequens hodie -IER: *gevier* (mendacia; sing. *gaou*), *bisier* (baculi; sing. *baz*), *klezeier* (gladii; sing. *kleze*), *seier* (sacci; sing. *sach*), *kleier* (cloccae; sing. *kloc'h*), *ilc'hier* (marsupia; *ialc'h*), *ferc'hier* (furcae; sing. *forc'h*) etc.

ON forsan in *anaffuon* (animae) Buh. 154, 21. Hod. *gadon, gedon* (lepores; sing. *gad*).

Flexio I interna. Cambrica cum vocalibus, ad quas accedit, *a* et *e* fit *ei* vel *y*, item *y* cum *o* vel *u*, et inficit etiam vocales infectionis capaces praecedentium syllabarum. Occurrit in substantivis et adjectivis quibusdam. Exemplum vetustius cambricum inter glossas Oxon.: *cemmein* (viae; sing. *camman*).

Substantiva. A cum *i*: *yeyr* (gallinae; sing. hod. *iar* fem.) Leg. 1. 35. 9. *brein* (corvi; *bran* fem.) Mab. 3, 383. *seint* (sancti; *sant*) L. Land. 122. 138. Mab. 2, 241. *ieirll* (comites; *iarll*)

Mab. 1, 21. *beird* (Bardi) Mab. 2, 206. 391. *meirch* (equi; *march* masc.) fq. *ffreinc* (Franci) Mab. 2, 50. *geyuyr, geifyr* (caprae; sing. *gafar* fem.) Leg. 2. 1. 2. Mab. 1, 236. *deueit* (oves; sing. *dauat*) Mab. 1, 262. 274. *llygeit* (oculi; hod. *llygad* masc.) Mab. 2, 385. *meneich* (monachi; *manach*) Lib. Landav. 121. 151. 192. 231. E cum *i*: *kytunbynn* (comprincipes; *unbenn*) Mab. 2, 289. *dinewyt* (vituli; sing. *dynawet*) Mab. 2, 373. 374. *gwydyl* (Hiberni; sing. *gwydel* 2, 239) Mab. 2, 241. *mentil, mentyl* (pallia; sing. *mantell* fem.) Leg. 2. 1. 6. *esteuyll* (cubicula; sing. *ystauell* fem.) Leg. 1. 9. 25. *kylleill* (cultelli, sicae; sing. *kyllell* fem.) Mab. 1, 3. 12. 263. *cestill, cestyll* (castella) Lib. Land. 173. Mab. 3, 274. *leuirn, leugirn, leuyrn* (vulpes; *llowern*) Lib. Land. 135. 251. *eskeueynt* (pulmones; sing. *eskeuent* Vocab.) Leg. 1. 10. 8. *twrneimeint* (torneamenta) Mab. 1, 235. O cum *i*: *kyrn* (cornua; sing. *corn* masc.) Leg. 1. 13. 10. Mab. 1, 236. *pyrth* (portae; sg. *porth* masc.) Mab. 3, 274. *ffyrch* (furcae; sg. *fforch* fem.) Mab. 2, 219. *escyb ac archescyb* (episcopi et archiepiscopi; *escob*) Mab. 1, 21. *esgyrn* (ossa; sing. *asgwrn* masc.) Mab. 1, 263.

Hanc flexionem assumunt etiam substantiva, quae alias terminantur ab *-ion*, in constructione cum numeralibus post II: *deunawweis* (octodecim pueri) Mab. 1, 250. *trimeib* (tres filii) Mab. 3, 297. *chwemeib, seithmeib* (sex, septem filii) 1, 235. Contra cum II construitur substantivum in singulari: *deu uab, uyndeu uab* (duo filii, d. f. mei) Mab. 1, 33. Sine infectione: *tridyn* (tres homines) Leg. 1. 12. 16. *teir morwyn* (tres puellae) Mab. 1, 269.

Adjectiva cum vocali *a* in syllaba derivante praesertim: *pillou bichein* (nomen loci) Lib. Land. 182. *dynyon bychein* (homines parvi; *bichan*) Mab. 2, 376. 377. *deu was ieueinc* (duo pueri juvenes; *ieuanc* 1, 28) Mab. 1, 263. Notanda tamen cum *a* radicali pron. *ir leill* (alii; *lall*) in gloss. Oxon., et adj. hodiern. *heirdd* (lepidi, *hardd*), *meirw* (mortui), quamvis et haec ut alia sequantur flexionem regularem, e. gr. *marw* (mortuus), plur. *meirwon, gwag* (vanus), plur. *gweigion, dall* (coecus), plur. *deillion*. Ita adeo inter glossas Lxb. *bucnion* (celeres) pro hodiern. *buain* (sing. *buan*).

Cornica et armorica flexio interna eadem procul dubio est primitus, ut cambrica, sed succedit in utraque dialecto sola *e* ex *a* et *o* pro cambr. *ei, y*.

Cornica exempla: *legeit* (oculi; sing. *lagat*) Vocab. *drein* (sentes; sing. *drain*) Vocab. *dreyn* (spinae) Pass. 133, 4. *meyn* (lapides; cambr. *meini* supra, cum *i* externa e sing. *maen*) fq. *deves* (oves) 48, 4. *tell* (foramina, e sing. *tol* 133, 4; sed supra *tylly*) 134, 3. *yscren* (ossa; i. e. *yscern* e sing. *ascorn* Vocab.) 183, 3.

Armoricum e Buh.: *sent* (sancti; sing. *sant*) fq. Hodierna: *ier* (gallinae; sing. *iar*), *mein* (lapides; sing. *mean*), *gevr* (caprae; sing. *gavr*), *menec'h* (monachi; *manac'h*), *ezec'h* (homines maritati; sing. *ozac'h*), *kregin* (conchae; *krogen*), *eskern* (ossa; *askourn*).

Terminationes consonanticae.

Sunt consonae inservientes designando plurali substantivorum praesertim T et D. Quarum cum vocalibus accedentium major multo in cambrica est varietas, quam in cornica vel armorica.

Cambricae enim terminationes cum diversis vocalibus fiunt e T: *-et, -ot, -ieit, -eit* (hod. *-ed, -od, -iaid*); e D: *-ed, -yd, -oed* (hod. *-edd, -ydd, -odd*). Harum exempla primum enumeranda.

ET. Vetustius exemplum in glossis Oxon.: *ætinet bronnbreithet* (gl. cicadae; i. e. volucres ventre variegatae; hod. *edned* a sing. *edyn* masc.), tam substantivum quam adjectivum. Porro: *merchet* (filiae; hod. *merch*, *merched* fem.) Leg. 1. 10. 10; 12. 15. Mab. 1, 36. 2, 378.

OT: *hydot* (cervi; hod. *hyddod* masc.) Mab. 1, 274. *gwiberot* (viperae; hod. *gwiberod* fem.) Mab. 1, 7. *llydnot* (bestiae; hod. *llydnod*, sing. *llwdyn* masc.) Mab. 3, 199. *dynyon ac alanot* (homines et animalia; hod. *alanod* fem.) Mab. 1, 250. *llamestenhot* (nisi) Leg. 1. 10. 15. *gwidonot* (sagae, veneficae mulieres; hod. *gwiddanod*) Mab. 1, 256. 295.

IEIT, EIT: *eircheit* (munere fungentes) Mab. 2, 6. *mackwyeit* (servi, pueri) Mab. 1, 29. 30. 2, 55. *correit* (pygmaei) Mab. 1, 248. *corannyeit, coranyeit, coranneit* (Coranni, Corantii, pygmaei) Mab. 3, 299 sqq. *brytanyeit* (Britanni) 3, 273. 303. *barwnyeit, barwneit* (barones) 1, 21. 277. 2, 5. *byleynyeyt* (villani) Leg. 1. 10. 9; 43. 16. *mileit* (animalia) Mab. 2, 232.

bwystuileit (bestiae; sing. *bwystuil*, compos. *-mil*) 1, 27. *anyueylyeyt, anineileit, annineilet* (animalia; hod. *anifeiliaid*) Leg. 1. 10. 8; 37. 4. Mab. 1, 263. 2, 231.

ED. Vetust. exemplum: *modreped* (materterae; hod. *modrybedd*), rectius *motreped*, in glossis Oxon. In Mab.: *byssed* (digiti; hod. *bysedd* masc.) 1, 17. *danned* (dentes; hod. *dannedd* e sing. *dant* masc.) 1, 283. *adaued* (fila; hod. *edafedd* ab *edaf* fem.) 2, 241. 374. *rianed* (puellae; hod. *rhianedd* fem.) 1, 240. 2, 6. *adaned* (pennae) 1, 3. *kalaned* (habitatores) 2, 372. *dyfred* (aquae) 3, 299. *ewythred* (avunculi) 2, 245. *brenhined* (reges) 1, 277. 3, 263. *teyrned* (domini) 2, 6. *gwraged* (mulieres) fq. *ynyssed* (insulae; hod. *ynysodd* fem.) 2, 391. 3, 299. *mynyded* (montana; hod. *mynyddodd* masc., cum *-odd* ut et alia inter haec) 1, 11.

YD: *heolyd* (vici; hod. *heolydd* fem.) Mab. 1, 16. *keyryd* (castra; sing. *kaer*) 2, 214. *auonyd* (fluvii) 3, 264.

OED: *moroed* (maria; hod. *morodd* masc.) Mab. 3, 300. *muroed* (muri), *tyroed* (turres) 3, 297. *llyssoed* (aulae) 3, 299. *bydoed* (mundi; *byt* masc. Mab. 1, 6) 1, 26. *lluoed* (copiae) 1, 16. 2, 210. *ieithoed* (linguae; hod. *ieithodd* fem.) 2, 211. *gwladoed* (regiones; hod. *gwledydd* fem.) 1, 246. 2, 201. *gwiscoed* (vestes; hod. *gwisgodd* fem.) 2, 20. *nerthoed* (vires; hod. *nerthodd* masc. ut mox sequentia) 2. 18. 35. *ryfeloed* (eventus, res mire gestae) 1, 235. *eithauoed* (fines) 2, 33. *niueroed* (numeri) 2, 63. *amseroyd* (tempora) Leg. 2. 11. 8. *assennoed* (asini) Mab. 2, 391. *dinassoed* (oppida; hod. *dinasoedd* fem., sing. *dinas* fem. Mab. 1, 290) 3, 271. *teyrnassoed* (dominationes; hod. *teyrnasoedd* fem.) 3, 298.

Addi potuit hic vetustius exemplum e codice Lichfeldensi (in ed. Lib. Landav. p. 271): *i ois oisoud* (etiam hodie phrasis usitata: *yn oes oesoedd*, in perpetuum, in Spurrelli Gramm. cambr. p. 72), si ita esset legendum. Sed res minime certa est, tam ob diphthongum *ou* = *au, eu*, quam quod in codice secundum imitationem additam editioni nimium remota est a voce *oisou* litera *d* cum lineola sive aspirante anglosaxonica (impressum *oisouth* pro *oisoudh*, quod si rectum esset, exstaret hic vetustissimum exemplum infectae *d*, p. 160) sive abbreviante aliud vocabulum. Inveniuntur praeterea alternantes diversae terminationes, praesertim *eu* et *oed*: *tyreu* et *tyroed* (turres) Mab. 1, 250. 285. 3, 297. *gormesseu* et

gormessoed (miseriae) Mab. 3, 299. Bene ergo etiam *oisou* = *oiseu* et *oesoed*, *oesoedd*, sed inaudita terminatio *-oudh* = *-audd*. Porro in Mab. 3, 274: *gwledyd* (regiones), sed supra *gwladoed*.

Iisdem consonis *t* et *d* finalibus numeri pluralis a cornica vel armorica lingua pauciores vocales praemittuntur, ab illa *a* et *y* vel *e*, ab hac sola *e*.

Cornica exempla. AT (corn. *-as*, ut *-es*, *-ys*, p. 178): *benenas* (mulieres; sing. *benyn* 167, 1) Pass. 29, 1. 168, 1. 3.

ET, IT: *flechet* (liberi) Vocab. *flehys* (liberi) Pass. 149, 4. 196, 1. *denys* (homines) 169, 4. *skenys* (nervi) 183, 4. *cowsys* (verba) 15, 4. 36, 4. *inntis* (articuli) 181, 4. *princis* (principes) 64, 1. *speresys* (spiritus) 15, 2. Alternat cum *-on*: *dyscyplys* (discipuli) 52, 2. 55, 3, supra *dyscyblon*.

ED (corn. *-eth*, p. 163): *eleth* (angeli) Pass. 14, 2. 18, 4. 226, 3.

Armorica. ET e Buh.: *steret* (stellae) 90, 15. 128, 18. *goezet* (ferae) 30, 11. 32, 13. *loznet* (animalia; cambr. *llydnot*) 30, 18. *bretonet* (Britanni) 44, 16. 78, 2. 25. *leaneset* (sanctimoniales) 22, 2. *santeset* (sanctae) 136, 22. *comazreset* (commatrinae) 98, 22. *aneualet* (animalia) 128, 7. *preladet* (praelati) 78, 26. Hodie *-ed*: *merc'hed* (filiae), *koulmed* (columbae).

ED (armor. *z*, p. 164): *aelez* (angeli) Buh. 144, 23. 206, 13. 16. *autronez*, *autrounez* (domini) 34, 8. 182, 12. Hodierna: *aotrounez* (domini), *gragez* (feminae, sing. *greg*; cambr. *gwreigedd*).

Formae collectivae et singulativae.

Peculiaria sunt eo, quod pluralis significationem non formam prae se ferunt, britannica substantiva collectiva, quibus opposita sunt singulativa, ut velim appellare, et substantiva numeri dualis.

Collectivorum ea primum plurali subjungo, quae etiam in ejus forma esse videntur, terminata scilicet cambrice hodie quoque in WYS, e. gr. *Monwys* (Monenses), *Lloegrwys* (Loegrenses). In qua tamen terminatione equidem non video flexionem numeri pluralis, ut sunt hactenus enumeratae, sed derivationem, quae jam adest in vetusta voce cambrica *tuscois* (gl. tuscus; cf. p. 137), et in significationem sensus collectivi et numeri pluralis transiit. Sunt ejusmodi etiam armorica in IS: *maz vezo aeset an bedis* (ut

sint contenti homines), *un maruaill meurbet dan bedis* (magnum miraculum hominibus), *allas dan bedis pen ysel* (eo coram mundo capite demisso) Buh. 76, 1. 192, 1. 21. *bezout laetet etren bedis* (eritis exosi inter homines, i. e. mundi habitatores, e *bet*, mundus) 160, 11. *doe guir roen bet distro vn tro ouz an brois* (deus vere rex mundi vertaris momento ad regionis habitatores; *bro*, terra, regio) 190, 25. *hac ylys bourch hac an ploeys* (ecclesiae homines et civitatis et rusticos, punio; *ploe*, plebs, vicus, rus) 144, 9. Non sine sensu collectivo sunt etiam cambrica fem. in ES: *llyghes, llynghes* (navium agmen, classis; *llong*, navis) Mab. 3, 264. 269. 300. *dauattes* (grex ovium; *dauat*, ovis) 2, 215; sed sine eodem corn. *burges* (burgensis, oppidi habitator) in Pass. 214, 1.

Sunt porro etiam non derivata nuda collectiva: cambr. vet. *atar* (plures volucres, avium agmen) gl. Oxon., *adar* Mab. 1, 8. 2, 231 et hodie. *tywys* (plures spicae, spicarum copia) Mab. 3, 155. *llinat* (semen lini, plura grana ejus seminis) Mab. 2, 236. *cenllysc* (grando, grandinis grana) Mab. 1, 8.

Horum collectivorum unicum et singulare aliquod, collectivo ergo contrarius sensus singulativus designatur britannice nota singularitatis propria, addenda in fine substantivo collectivo nudo.

Cambrica nota singulativa ob alternantes vocales *i* et *e* pro genere, ut in adjectivis quibus convenit mutanda *i* (p. 289), duplex est, INN, IN masculina, inficiens antecedentes vocales, et ENN, EN feminina.

Vestustiora exempla inter glossas Oxon.: *eterinn* (avis singularis; ex *atar*, hod. *adar*). *corsenn* (gl. arundo; hod. *cors* fem., palus, juncetum, et *corsen*, juncus vel planta paludinosa singularis, arundo). *scirenn* (gl. stella; *syr* Mab. 1, 7, hod. *ser*, stellae, *seren*, stella singularis). E libro Landavensi feminina: *finnaun he collenn* (fons coryli; collect. *coll*, coryli, coryletum) 137. *bet ir onnen, dir onnen, or onnenn* (usque ad fraxinum, a fraxino) 193. 240. *dir aballen, bet ir auallen* (usque ad malum; *aball*, mali arbores) 164. 197. *dir ispidatenn* (usque ad crataegum; germ. hagedorn) 193.

Terminationis *-in* exempla recentiora: *ederyn* (avis; collect. *adar*, supra) Mab. 2, 232. 239. *keleuyn* (calamus; collect. *kalaf*)

Mab. 3, 155. *un llinhedyn* (unum granum seminis lini; collect. *llinat* in eodem loco) Mab. 2, 236.

Terminatio *-en* e Mab.: *dalen* (folium) 1, 8. *derwen* (quercus; collect. *dar* ibid.) 2, 232. *auallen* (malus) 2, 64. *meillonen* (trifolium) 2, 218. *tywyssen* (spica; collect. *tywys*, supra) 3, 155. *llamhystaen* (nisus) 2, 15. 16. *cenllysgen* (granum grandinis; collect. *cenllysc*, supra) 1, 9. Terminatio IEN: *dryssien* (frutex) Mab. 2, 198.

Cornica exempla e Vocab.: *glesin* (gl. sandix; cambr. *glesyn y coed, yr olchenid*, consolida media, solidago, herbae), *kelin* (gl. ulcia; cambr. *celyn*, aquisolium, *celyn mair*, ruscus, herbae). Plura in *-en*, significantia arbores, earum partes, vel herbas: *guiden* (arbor), *colviden* (corylus), *delen* (folium), *scorren* (ramus), *guailen, guaylen* (virga, baculus), *onnen* (fraxinus), *guernen* (alnus), *auallen* (malus), *askellen* (carduus), *reden* (filex), *elestren* (carex), *brunnen* (juncus), *korsen* (calamus), *heschen* (arundo). Porro animalia, praesertim insecta, significantia: *logoden* (sorex), *loven* (pediculus; cambr. hod. *llau*, pediculi, sing. *lleuen*), *hvannen* (pulex; cambr. hod. *chwain, chwanen*), *guenenen* (apis; cambr. hod. *gwenyn, gwenynen*), *kelionen* (musca). Terminatio *-ien* in Vocab.: *guhien* (vespa). E Pass.: *gwelen* (virga) 136, 4. 202, 3.

Armorica cum sola terminatione *-en* (cf. p. 104. 105): *goulouen* (candela; *goulou*, lux) Buh. 104, 8. *goalen* (virga) 150, 3. 188, 14.

Jam in gallicis herbarum nominibus sequentibus facile est supponere notam singularitatis: *γελασονέν* (centunculum herba Gallis) Dioscor. 3, 120. *σκοβιήν* (sambucus Gallis; cambr. hod. *ysgawen*, alnus, collect. *ysgaw*) Dioscor. 4, 171. *titumen* (artemisia herba Gallis) Apulej. Madaur., Medici antiqui. Venet. 1547, p. 213[a]. *betilolen* (leg. *betidolen?* manifolium herba Gallis) id. ibid. p. 215[a].

Dualis.

Est numerus dualis britannicus, sed non differunt substantiva ejus, ut substantiva collectiva nuda, in forma a substantivis numeri singularis. Afferam exempla quaedam hujus numeri veri

et naturalis, substantivorum scilicet, quae membra corporis duplicia significant, qui numerus accuratius observatur britannice quam in aliis linguis, praemittenda semper numeri II forma masculina vel feminina.

Cambrica. Masc.: *dyrchauel y gledyf. agossot ar y marchawc . . . yny y marchawc arydeulin* (tollere gladium coepit et ferire equitem, . . donec eques in genua, decidit; *glin*, genu) Mab. 2, 18. *y tlysseu y rwng deuglust twrch trwyth* (pretiosa inter aures apri Tr.; *clust*, auris) 2, 239. Fem.: *mal y crettoch doet un ar ryndwy ysgwyd i yma ohonawch. ac ysef y daeth ar dwy ysgwyd yr ehawc* (ut credatis unus scandat in humeros meos hic e vobis et ipsi iverunt in humeros esocis) Mab. 2, 234. *ac o penn ydwygoes athal ydeulin y waeret yn las. ac o penn y dwy ysgwyd. athal y deulin y waeret yr march yn velyn* (inde a femoribus et a genubus deorsum glaucus equus. ab humeris et a genubus deorsum equus flavus) Mab. 2, 371. 376. Ita etiam *deu uab* (duo filii; *mab*, dum post alia numeralia sequitur *meib*, p. 296) Mab. 1, 33, adeoque substantivum cum nota singularitatis post idem numerale: *dou eterinn* (duae aves) gl. Oxon.

Cornica e Pass., cum num. *dew* pro utroque genere: *deth war ben y thewleyn. y thens the ben dewlyn* (cecidit, ceciderunt in genua) 51, 4. 137, 1. *trewe yn y thew lagas* (spuere in oculos ejus), *dagrow hag dew lagas* (lacrymae ex oculis; *lagat*, oculus, masc.) 83, 2. 222, 2. *dew droys Jesus caradow ha deu leyff y a delly* (pedes Jesu amandi et manus perforabant) 159, 3. *y thewleff Pylat a wolhas* (manus suas Pilatus lavavit) 149, 1. *y a colmas y thefregh* (ligaverunt brachia ejus) 76, 1. In Vocab.: *diuglun* (gl. renes), *cluit diuuron* (gl. pectus; i. e. corbis duorum pectorum, *bron*).

Armorica. Masc.: *ret eo dan naou glin anclinaff* (oportet inclinari in genua; *daou glin*), *rentaf gracou voar ma dou glin* (reddam gratias in genubus meis) Buh. 96, 12. 98, 2. *guelchi a mennaff ma daoulaguat* (lavare cupio oculos meos) 104, 16. *ma doulagat so badet* (oculi mei sunt obscurati) 120, 5. 162, 8. 192, 6. Fem.: *chenchet eu liu voar da diu guen* (mutatus est color in malis tuis) 166, 13. *mazoff camet ha ma diuesquer leheryet* (sum curvatus et femora mea clauda) 194, 10. *me so e cals lastez coezet ma deuesquer so leheryet ma diu brech sechet* (in magnam aegri-

tudinem lapsus sum, femora mea clauda, brachia mea siccata sunt) 168, 7. 8.

Flexiones anomalae.

Sunt pauca quaedam substantiva in quovis numero propriam formam exhibentia.

Cambrica. Sing. *ci, ki* (canis) Mab. fq., plur. *cun, kun, cwn, kwn* Leg. 1. 5. 5; 11. Mab. 2, 22. 239. 241. Defecit etiam *r* in subst. *brawt* (frater) Mab. 1, 37, sed redit in plur. *brodyr* Mab. 2, 245. 3, 272. A sing. *chwior* (soror) est quidem plur. *chwioryd* (hod. *chwiorydd*) Mab. 1, 275, sed etiam *chwaer* Mab. 1, 248, ut hodie quoque. Subst. *troet* (pes), plur. *traet* (pedes) Mab. fq. singularem abnormem habet, cum radici conveniat vocalis *a* (hibern. vet. *traig, traigid, traigthech*, p. 6).

Cornica: sing. *brathky* (canis magnus, molossus), plur. *brathken* (molossi) Pass. 65, 2. 96, 3. Formae *braud* et *broder* enumerantur sub una voce frater in Vocab. Cambricis formis *troet* et *traet* respondent cornicae *troys* (pes) Pass. 46, 4. 179, 3 et *troyes, treys* (pedes) 14, 3. 46, 1. 178, 4.

Armorica: *breuder* (fratres) Buh. 202, 9. Hodierna: sing. *breer, breur* (frater), plur. *breder, breudeur; c'hoar* (soror), plur. *c'hoareset; troad* (pes), plur. *treid*.

B. Deminutio.

Terminationes deminutivae britannicae frequentiores sunt *-an* et *-ic*. AN (vocalis correptae, non cambr. *-aun*, armor. *-en* = hibern. vet. *-án*), usitata et hodie in cambrica lingua pro utroque genere, jam in vetustis nominibus propriis virorum obvia, tam cambricis quam armoricis.

Cambrica e libro Landav.: *Daganus* 149. *Guinan, Conocan* 150. *Marchan* 188. *Gabran* 150. *Manachan* 205.

Armorica e chartulario Rhedon.: *Louran* Mor. 339. *Ninan, Nennan* 1, 3. *Winan* 1, 29. *Conan* 1, 2. *Risan* 1, 15. *Maban* 1, 7. *Brocan, Brochan* 1, 17. *Fracan* 1, 5. *Gulugan* 1, 2. *Wrgitan* 1, 5. *Wobrian* 1, 38. *Breselan, Martinan* 1, 24. *Guoretan, Hidran* 2, 16. *Tiarnan, Tiernan* 1, 20. 31.

Cambrice etiam hodie terminatio *-an* deminuit utriusque generis substantiva: masc. *llyfran* (libellus), fem. *dynan, gwreigan* (muliercula). Frequentior in genere masculino est tamen *-yn*, e. gr. *dynyn* (homunculus), quae terminatio e substantivis femininis efficit masculina, e. gr. *rheffyn* (funiculus), e fem. *rhaff* (funis). Cf. notam singularitatis masculinam *-yn*.

IC cambrice magis ex usu cessit, hodie tamen femininis adhuc adfigitur, e. gr. *llances* (juvenis femina), *llancesig* (juvencula).

Cornica exempla: *clechic* (tintinnabulum; i. e. cloccula, e subst. *cloch*, clocca), *ydnic* (pullus; i. e. avicula, avis pulla), *kellillic* (artavus; e *cillell*, culter) Vocab.

Armoricum e Buh.: *an mabic dery* (puerulus David) 106, 21. Hodierna utriusque generis: *tadik* (paterculus), *gwazik* (homunculus), *merc'hik* (filiola).

OS, ACH, IACH rariores sunt terminationes deminuentes cambricae, additae substantivis plur. vel collect., ut *gwrageddos* (mulierculae), *wynos, wyniach* (agnelli; *wyn* ex *oen*), *gwarthegach* (parvum pecus, contemtim; e *bach*, parvus?). Exemplum prioris terminationis additae substantivo numeri singularis in Mab.: *rymranos* (parvi, pauperes mei corvi; *bran*, plur. *brein*) 2, 383.

ILL et ELL frequenter obviae terminationes in nominibus vetustis gallicis deminuentes videntur, praesertim in nominibus virorum et feminarum, e. gr. *Roscillus*, *Celtillus, Abducillus* apud Caesarem, *Otacillus, Otacilla, Excingilla* etc. in inscriptionibus (quae videsis in capite de derivatione); praeterea in nominibus fluviorum vel locorum, e. gr. *Mosella* juxta *Mosa, Mursella* juxta *Mursa.* Rara tamen (nec certum omnino an sint deminutiva) ejusmodi nomina jam apud veteres Hibernos et Britannos, e. gr. hibern. *Sinill* (nom. viri) in Annal. Tigern. ap. O'Con. 2, 177, *Colmanellus* (cf. *colmene*, gl. nervus, Sg., an pro *Columbanell?*) Boll. Mart. 2, 560, cambr. *Cuillus* (Gildasii frater) Boll. Jan. 2, 958. Et substantiva britannica, quae videntur deminutiva ejusdem terminationis, quaeritur annon sint omnia transsumta latina: cambr. *gratell* (gl. graticula, med. lat. *gradella* p. 186; i. e. craticula). *celeell, cultel* (gl. artuus; = cultellus) in glossis Oxon. *kyllell,* plur. *kylleill* (sica) Mab. fq. *parchell* (porcellus) Mab. 2, 241. 3, 302. corn. *collel l. kethel* (gl.

cultellus; cambr. hod. *cythell*, artuus), *porchel* (gl. porcellus), *logel* (gl. loculus) Vocab. armor. *pomell* (globulus ensis; gall. hod. *pommaille*) Buh. 152, 13.

C. Gradatio.

Sunt duae gradationis britannicae terminationes, *-ach* vel *-och* comparativi, *-am* (*-af*) superlativi, quarum illa respondet hibernicae vetustae *-u*, *-iu* (p. 145), altera hibernicae *-em*. Sunt praeterea, ut in lingua hibernica, et formae quaedam anomalae.

Comparativus.

ACH cambrica terminatio. Vestustius exemplum inter glossas Oxon.: *guobriach* (gl. sapientior: sera et sapientior aetas; posit. *guobri*, gl. gravis, ibid.)

Exempla e Mab.: *hardach oed no gwenhwyuar* (amabilior erat quam Genevara) 1, 4. *glassach yw yvric nor ffenytwyd* (viridiores ejus rami quam pinorum) 1, 7. *ny welsei eiryoet morwyn degach* (non viderat unquam puellam formosiorem) 1, 279. *llawenach uuwyt wrthyf y nos honno* (laetior mihi fuit haec nox) 1, 10. *ryuedach oed gantaw* (mirabilius erat ei) 1, 278. Adverb. *yn gallach* (fortius) 3, 273.

OCH armorica: *brassoch* (major) Buh. 74, 23. 88, 19. Ita et hodie *kaeroch* (formosior), *uheloch* (altior).

Cornica dialectus minus servavit terminationes, quae in comparativo ut superlativo in A vel E destitutae inveniuntur in Pass.: *hacra mernans vyth ordnys ny vye* (terribilior mors nunquam ordinata fuit) 151, 2. *tecke ys houl yw y lyw* (formosior quam solis est ejus aspectus) 226, 4.

Superlativus.

AM cambrica vetustior terminatio. Exemplum cambricum vetustum inter glossas Oxon: *hinham* (gl. patricius; hod. *hynaf*, ex *hen*, senex, germ. ältester).

AF cum infecta *m* cambrica exempla recentiora semper jam exhibent: *maen yssaf yr ureuan* (lapis infimus molinae), *emaen vchaf*, *er hyshaf* (lapis summus, infimus; superior, inferior) Leg.

1. 35. 9; 2. 1. 4. In Mab.: *ar y glynn teckaf yn y byt* (in vallem pulcherrimam mundi) 1, 3. *ar uorwyn pennaf onadunt* (et puella prima, princeps earum) 1, 250. *yggwarthaf arwystli* (in suprema parte A., fluvii) 2, 371. In libro Landavensi eadem scriptio: *bet in finnaun eithaf* (usque in fontem extremum) 164. *o guarthaf luin ili* (a summa parte fossae I.) 166. 219; attamen etiam excussa consona jam *-a: ir tu guartha* (latus supremum) 148. *hit guartha ir alt* (ad summitatem acclivitatis) 149. *iniguartha* (in ejus, insulae, suprema parte) 187. *diguartha nant hela* (ad summitatem vallis H.) 251.

Cornicus superlativus finitur ut comparativus in Pass.: *an purra lader, an porre ladron* (perfectissimus latro, -imi latrones) 74, 4. 90, 4. *aryne gwarthe, awartha* (ab, in summa parte) 135, 1. 253, 2.

AF, AFF armorica terminatio adhuc in Buh.: *caezraf* (pulcherrimus) 100, 16. *diuesaf* (ultimus) 102, 18. *furhaff* (sapientissimus) 121, 19. 182, 23. *rhelaff* (altissimus) 146, 13. *hegarataff* (amicissimus) 61, 6. 102, 2. Sed in hodierna lingua defecit in A: *ann uhela* (altissimus), *ar pinvidika* (ditissimus).

Anomalae gradationis sunt adjectiva britannica quaedam, quae comparativum sine terminatione regulari in nuda radice sistunt, superlativo autem terminationem solitam induunt, et utrumque gradum sive ex eadem radice, quae est positivi, sive e diversa omnino deducunt.

Cambrica ejusdem radicis: *mawr* (magnus), comp. *mwy*. superl. *mwyaf, mwyhaf*. *Hir* (longus), comp. *hwy*, superl. *hwyaf*. *Isel* (humilis), comp. *is*, superl. *isaf*. *Uchel* (altus), comp. *uch*, superl. *uchaf*. *Ieuanc* (juvenis), comp. *ieu*, superl. *ieuaf, yeuhaf*. *Hen* (senex), comp. *hyn*, superl. *hynaf*. Addo his *cynt* (pristinus), comp. *cynt* (prior), sup. *cyntaf* (primus).

Alia quorum positivus diversae est radicis: *bychan* (parvus), comp. *llei*, superl. *lleiaf, lleyaf*. *Agos, cyfagos* (vicinus), comp. *nes*, superl. *nesaf*. *Drwc* (malus), comp. *gwaeth*, superl. *gwaethaf*. Diversae radices in quocumque gradu: *da, mat* (bonus), comp. *guell, gwell* (melior), superl. *goreu* (optimus). Exempla horum omnium non infrequentia in Leg. et Mab.

Cornica et armorica anomala eadem. Cornica e Pass.: *moy* (major, magis, plus) fq. *moygha* (maximus, plurimum) 112,

4. 196, 3. *kyns* (prior, prius) 49, 2. 51, 1. *gwetha* (pessimus) 205, 4. *gwell, guell* (melior, melius) 36, 3. 91, 4. *an guella guas* (optimus vir) 112, 4.

Armorica e Buh.: *muy, muyhaff* (major, maximus), *guell, guellaf* (melior, optimus) fq. Et hodierna: *mad* (bonus), comp. *gwell* (*gwelloch*), superl. *ar gwella; drouk* (malus), comp. *gwaz* (*gwasoch*), superl. *ar gwasa.*

Notanda est post enumeratas terminationes gradationis cambrica terminatio aequalitatis -ET, addita adjectivis, quibus praefigitur compositione part. *ky*, *kyn*, subditurque praep. *a*, *ac* (cum): *niuer kyhardet a hwnnw* (congregatio aeque splendens cum hac) Mab. 1, 16. *gwas kynuonhedicket athi* (puer aeque nobilis ac tu) 1, 264. *achyntristet oedynt ac agheu* (et aeque tristes erunt cum morte) 1, 36.

CAPUT TERTIUM.

De numeralibus.

Sunt numeri celtici ut in aliis linguis cardinales, ordinales, quibus addit lingua hibernica classem, quam nesciunt cambrica et pleraeque aliae linguae, substantivorum numeralium.

I. Numeralia hibernica.

1. Numeri cardinales, indeclinabiles exceptis quatuor primis et summis. Ante numeros per se positos praecedit A (obtinens etiam ante vocales et medias, nec consonas inficiens, non ergo articulus?), saepius et articulus neutr. plur. Addentur ob conspectum formarum etiam composita et derivata.

Forma substantivorum sequentium peculiaris est post II tantum, de qua jam disputatum est supra (p. 276 sq.). Post ulteriores numeros proprii aliquid ut in hodierna lingua (quae post majores multiplices e X poscit formam singularem) nondum animadvertitur, nec discordant ab usu aliarum linguarum exempla infra suis locis sequentia: *tri tuisil* (tres casus), *tri tuisel* (trium casuum; gen.),

teora bliadni (tres anni), *cethir brottae* (quatuor momenta), *coic sailm* (quinque psalmi), *coic bliadni* (quinque anni), *coic míli* (quinque millia), *coic brotu* (quinque momenta; accus.), *octndelbæ* (octo formae), *deich míli* (decem milia). Item cum plurali: *coic cethorchuit béimmen* (quinquies quadragena verbera), *fiche pond* (viginti pondo; neutr. plur. ut *rind*). Post *cét* (centum) et *míle* (mille) tantum in exemplis infra sequentibus proprius usus invenitur.

I. ÓEN, ÓIN: *óin diairchinchib* (gl. primitius; i. e. unus e primis) Wb. 7[b]. *óen choimdiu lib* (unus dominus vobis) 22[d]. *óin menme lib occo et óin gním* (gl. unanimes honorificetis deum; i. e. una mens sit vobis in eo et una actio) 6[d]. *ishinonn óen leiss natura 7 signi.* (gl. sunt alia natura et significatione mobilia; i. e. est idem unum, unum et idem ei n. et s.). *ishinon óin signi. 7 discre.* (gl. significantiam et discretionem; cf. Sg. 201[a]: *ednonóen*, gl. identidem) Sg. 61[a]. 208[b]. *aóen fodeich* (unum decies) Cr. 31[c]. Genit. fem.: *cuit inna aine 7 inna aile* (ratione unius et alterius) Cr. 31[c]. Dat.: *o óin síl* (ex uno semine) Wb. 4[c]. Accus.: *ni ar óen fer* (non propter unum virum, passus est Christus) 4[b]. Addito articulo significatur lat. unicus, idem: *ní corp intóin báll* (gl. corpus non est unum membrum; i. e. unicum) Wb. 12[a]. *inna oena méite* (gl. tantidem, i. e. ejusdem magnitudinis) Sg. 203[a]. *ondóentóisrinn* (gl. ex eadem massa) Wb. 4[c]. *isinóinchorp* (in eodem corpore, plura sunt membra). *issindóinbull* (in unico membro) 12[b]. *isindóinuáir* (in eadem hora, resurgent mortui) 25[b]. *tresinnóenméit* (gl. per tantundem, temporis) Cr. 34[c].

Composita: *óinechaid*, *óenechaid* (gl. eques) Sg. 50[b]. 55[b]. *óentaim*, *óintam* (gl. coelebs) Sg. 9[a]. 16[a]. *óinsyllabche* (monosyllabae, voces) Sg. 207[a]. Nomen viri *oengus* (gen. † *oengusso*, gl. marg.; cf. *fergus*, supra p. 269) Cr. 4[a]. Derivata: *óinur*, *oenur* (cf. infra subst. numeralia), *óentu*, *ointu* (unitas) Wb. fq. *óinugud* (unio) Wb. 21[c]. *óende*, *óindæ* (unicus) Wb. 12[a]. *óendai*, *óindai*, *óindi* (singuli, singulae) Sg. 9[a]. 18[a]. 197[a]. *indóendaid* (gl. singulatim) Sg. 71[b].

II. DÁ, DÍ, DÉ. Paradigma flexionis hujus numeralis constructi cum substantivis, excepto dativo solitam terminationem numeri pluralis addente, duas solummodo priores formas exhibet, per casus et genera hoc modo distributas:

	Masc. et neutr.	Fem.
Nom.	*dá*	*dí*
Gen.	*dá*	*dá*
Dat.	*dib (deib)*	*dib*
Accus.	*dá*	*dí.*

Exempla probantia supra in nomine sub numero duali (p. 276 sq.); formulae pronominalis *diblínaib* (utrobique, in duabus partibus) quaedam infra in pronomine. Forma *dá* contracta videtur e *dáu* (cambr. *dou, deu = dau;* cf. quae dicta sunt supra de terminatione *-ou*, *eu*, originitus duali), quae etiam occurrit in Cr. 42[b]: *itadáu coicat archét* (sunt 152; cf. tamen p. 19). Genitivi forma *de* obvia in positione absoluta in formulis pronominalibus: *ciade* (gl. uter? i. e. quis duorum) Sg. 242[a]. *cechtar de* (uterque). Cf. pron.

DÉ in compositis et derivatis: *deáith* (gl. bipennis) Sg. 67[a]. *dériad* (gl. bigae, biugae, bina juga) Sg. 54[a]. *deoger* (diphthongus; = *defoger* a *fogur*, sonus) Sg. fq. *déšillabchi* (bisyllabae, voces) Sg. 44[b]. 68[b]. 187[a]. *coit. dechenéli indiu la nuelitridi* (gl. terrigenus, taurigenus; i. e. communia bigenera hodie apud novos scriptores) Sg. 90[b]. *inpaseir* .i. *indechenéul paseir* (gl. unde sit, ne parseris, in cod. passeris, Prisc. 12, 6) Sg. 203[a]. *déchorpdae* (gl. bicorpor) Sg. 65[a]. De subst. numerali *déde* mox infra; adj. *deidi* (gl. bini) Cr. 32[d].

III. TRÍ masc. neutr., TEOIR, TEORA fem. Paradigma flexionis:

	Masc. et neutr.	Fem.
Nom.	*trí*	*teoir, teora*
Gen.	*trí*	*(teoir), teora*
Dat.	*(trib?)*	*teoraib*
Accus.	*trí*	*(teoir), teora.*

Exempla gen. masc. et neutr.: Nom. *islour da preceptóir in æclis no thrii* (sufficiunt duo praeceptores in ecclesia vel tres) Wb. 13[a]. *na tri recte* (tres leges, naturae etc.; *rect* neutr., alibi masc.) Wb. 29[a]. *it tri tuisil* (gl. gerundia nominum habent casus aliquos; i. e. sunt tres casus) Sg. 148[b]. Gen.: *delb tri tuisel foraib* (flexio trium casuum in eis, gerundiis) Sg. 148[b]. *na tri noilaithe* (gl.

trinum nundinum; i. e. -arum) Sg. 116[b]. *ní gnáth choms. in ainmnidib pronomen acht inna trí domber som* (gl. per nominativos tria tantum componuntur, pronomina; i. e. non consueta compositio in nominativis pronominum nisi trium, quae profert) Sg. 201[a]. Dativi desidero exemplum. Accus.: *tri gné forsin apgitir* (gl. terna tenent alphabeta; i. e. tres formas pro alphabeto) Cr. 33[a]. *tri anman dobeir, tri anman tra dober doib* (tria nomina dat, tria nomina ergo dat eis) Wb. 12[a]. 16[a]. *annoi frisinna tri* (gl. ille ipse iste et reliqua novem; i. e. novem ad tria, pronomina dicta) Sg. 197[b].

Fem.: *inna teoir rannasa isóin rann fardiṅgrat* (gl. ergo tria una pars est orationis) Sg. 26[b]. *teora tonna torunni in bab. trédenus dosom in sepul.* (gl. consepulti estis ei, Christo, in baptismo; i. e. tres undationes super nos in bapt., trium dierum spatium ei in sepulcro) Wb. 27[a]. *teora bliadni frithriagla namma leissem* (gl. sunt autem anni tres circuli) Cr. 32[b]. *itnephchumscaichti na teora litreso* (immutabiles sunt hae tres literae) Sg. 10[a]. *teora greca inso dondí aslegendi* (scil. *briathra*, voces: hae tres graecae pro legendi, τοῦ ἀναγνωστέον καὶ τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ τοῦ ἀναγινώσκεσθαι) Sg. 148[b]. Genit.: *nephaccomol inna teora liter* (non junctio trium literarum). *ménogud inna teora ṅguttae im̄alle* (dissonantia trium vocalium insimul) Sg. 7[b]. 40[b]. Dativ.: *donaib teoraib personaib uathataib* (in tribus personis singularibus, numeri singularis) Sg. 186[a]. Accus.: *taidmenadar sunt ï na teora persana* (significat hic ergo tres personas, deitatis) Wb. 9[c].

TRE in compositis et derivatis: *isintrechostu* (gl. in tripode) Sg. 8[b]. *treode, trecoste* (gl. tricuspis) Sg. 67[b]. *trechatharde* (gl. tripolites) Sg. 38[b]. *treceneli* (gl. trigena) Sg. 66[a]. *ingenitin coit. trechinélai* (gl. alteram servat, regulam; i. e. genitivum communem trigenerum), *coitchen trechenelæ .sui.* (commune trigenerum est sui, pronomen) Sg. 75[a]. 200[a]. Supra allatum subst. *trédenus* compositum e *denus* (*roscarsam frib denus ṁbeicc,* gl. desoluti a vobis ad tempus horae, Wb. 24[d]). Subst. numerale, de quo infra, *tréde* proprie est neutrum adj. *tréde* (ternus): *isnaib tredaib* (gl. in ternis) Sg. 10[a].

IV. CETHIR: *cethir brottae* (quatuor momenta; in sententia, quam videsis totam infra sub X) Cr. 18[d]. *itchethir chét* (gl. quater centeni; = 400) Cr. 42[c].

Est et subst. *cethir* (gl. hic et hoc pecus; i. e. quadrupes!) Sg. 70[b]. Ita et in Wb.: *cosmil fricethir* (gl. animalis homo; i. e. similis animali quadrupedi) 8[b]. In compositione CETHAR: *traig cethargarait* (gl. proceleusmaticus; i. e. pes quatuor brevium syllabarum) Sg. 7[b].

V. CÓIC (e *cinc, cuinc* = lat. *quinque*, cambr. *pimp*; cf. p. 52. 79): *cóic deich cóica* (gl. marg.; ad textum: singulae vocales denos sonos habentes; i. e. 5 × 10 = 50) Sg. 4[a]. *acoic indid ou q. xxx* (gl. quinto minus a triginta) Cr. 33[b]. Cf. infra: *coic cethorchuit cóiccet.*

VI. SE (cf. p. 64. 147): *octn̄delbæ 7 oct n̄gné cenelcha andsom. sé tarm̄orcenn im̄* (gl. sunt formae generales praeteriti perfecti VIII; i. e. octo formae, sex terminationes tamen) Sg. 166[a].

VII. SECHT (e forma *sechten* = sanscr. *saptan*, lat *septem*; de *n* originaria hujus numeri et trium sequentium cf. sub N, p. 54): *itsechtn̄ocht* (gl. septies octoni), *itsecht trichit* (gl. septies trigeni) Cr. 33[a]. *itsecht cét* (gl. septies centeni) Cr. 42[c].

VIII. OCT, OCHT: *octn̄delbæ 7 oct n̄gné cenelcha andsom* (glossa tota sub VI) Sg. 166[a]. *aocht deac* (18) Cr. 32[d].

IX. NÓI: *nói sethir* (gl. novem glandulae) Sg. 49[b]. *annoi frisinna tri* (novem ad tria; cf. sub III accus.), *ité inna noi dim* (gl. septem derivativa et is et hic; i. e. sunt haec ergo novem, dicta pronomina) Sg. 197[b]. Originaria *n* ante vocalem in exemplo e vetusto codice in Hibernia asservato ap. O'Don. p. 92: *fri ré noin uar* (spatio novem horarum).

X. DEICH: *deich míli* (gl. decem milia) Wb. 12[d]. *itadeich* (gl. decus; i. e. decem, Beda de temp. rat. c. 15) Cr. 31[c]. *inna deich ar dib cetaib* (gl. ducenti decus, ibid. c. 20) Cr. 33[a].

Eadem forma in deriv. *deichthi* (gl. denos, sonos, habentes vocales) Sg. 4[a]. Peculiaris autem est ejusdem certe vocis forma cum producta vocali et servato ideo consonae *c* statu primitivo (cf. p. 79) DÉC, DEAC, DEEC, forma postposita et, si fas est dictu, absoluta, obvia post numeros simplices, ad designandos praesertim duplices ab XI usque ad XIX. Obtinet eadem forma et hodie, destituta consona, hibern. *déag*, gael. *deug* in numeris illis duplicibus tam cardinalibus quam ordinalibus, non mutata sequens post simplices numeros et post substantiva, si adsunt, e. gr. gaelice 11 card.: *aon deug* (undecim), cum subst. *aon fhear*

deug (undecim viri); ordinal.: *an t-aon fhear deug* (undecimus vir). Ita et hibernice 12 card.: *dá déag* (duodecim), cum subst. *dá dheisgiobal déag* (duodecim discipuli); 13 ord.: *an treas caibidil déag* (decimum tertium caput); 14: *an ceathramhadh caibidil déag* (capitulum decimum quartum).

Exempla vetusta numerorum XI—XIX: *cretsite di mili déec* (quod crediderunt duodecim millia; glossa mutila in initio. Post *déec* sequitur *di illis*, quod est *de illis* latine, ut mox pergitur: *sechié cretes de illis tucfe rúna legis*) Wb. 15[b]. *ar isairchenn m̄bes salt hiciunn nóidécdi mad in dib n̄uarib deac nammá bas laigu cach mí aescai oldaas trichtaige . . . . mad iarnaicniud adrimther cutesbat di cach trichtaigi di huáir deac 7 IIII bro. 7 unga 7 atom. ni conbia salt etir. issaithrech im̄ isairi is assu lasna rímairu di huáir deac namma du thesbuith* (. . saltus in capite decennovenalis, circuli, si duodecim horis tantum est minor quivis mensis lunae, quam est tricenalis . . . . si secundum nuturam computatur, ut deficiant de quovis tricenali duodecim horae et quatuor lineae et . . . . non erit saltus omnino. Est autem laboriosum id; ideo facilius computatoribus duodecim horas tantum deficere) Cr. 3[b] in notationibus de formula chronologica: salva ratione saltus. *ni roig di huáir deac* (gl. alias nequaquam ad hoc pertingere posse constat; i. e. non attingit duodecim horas) Cr. 33[b]. *dorimther hí libur essaiæ áscelso .ɪ. asbert side contra esechiam atbela doich side 7 dognaith athirgi 7 luid ingrian foraculu coic brotu deac 7 is ed inchoisecht trisodin incoic bliadni deac dothormuch forasaigulsom* (narratur in libro Isajae haec historia: dixit hic contra Ezechiam quod moreretur verisimiliter et facit poenitentiam et cedit sol retro quindecim lineas, et significatio per hoc quindecim anni ad auctionem vitae ejus. (Cf. Isaj. 38, 5. 8) gloss. marg. Ml. 16[d]. *macan sé mbliadan déec* (puerulus sedecim annorum) Hymnus in S. Patricium, str. 1. *aochtdeac archét* (gl. CXVIII) Cr. 32[d]. *nóidéc* (XIX) colligendum e voce derivata *nóidécde, nóedécde* (decennovenalis, circulus) in Cr. saepius obvia; inde porro et colligenda: *óendéc, tridéc* etc., nec minus ordinalia: *in tris déc, in tris fer déc* (decimus tertius, d. t. vir), *incoiced deac* (decimus quintus) etc.

Praecedere eandem numeri formam ante substantiva etiam, patere videtur e glossa obscura ad memoratam formulam chrono-

logicam in Cr. 18[c]: *testa són dam dintrichtigi lasindi huáir deac .i. fuar salto ascachóen aescu .i. cethir brottae 7 alarann deac brotto et* VII *mad rann cethorchat aili deac brotto*. Sequens substantivum est genitivi, ut patet e Ml. 32[c]: *ní cuit broto acht isdogrés* (gl. non ad momentum; i. e. non ratione momenti, sed est in perpetuum).

Differentia formae, quae obtinet in hoc numero, invenitur etiam in sequentibus numeris multiplicibus e X.

XX. FICHE: *fiche pond* (gl. pondo viginti) Sg. 70[a]. *isfiche* (gl. bis deni) Cr. 31[c]. *fiche archet* (gl. quindecies octoni; = 120) Cr. 41[b].

Forma absoluta (ejusdem usus, cujus est forma *déec*) FICHET: *co foocht fichet* (usque vicies octies) Cr. 45[c]. *inchoiced fichet* (gl. vicesima quinta, luna) Cr. 33[b]. Inde et supponendae formae: *óen fichet* (21), *óen fer fichet* (21 viri), *tri fir fichet* (23 viri), *in tris fichet*, *in tris fer fichet* (vicesimus tertius, vic. t. vir) etc.

XXX. TRICHA: *tricha* (gl. ter deni) Cr. 31[c].

Forma secunda TRICHIT: *itsecht trichit inna deich ar dib cetaib* (gl. septies trigeni ducenti decus; i. e. 7 × 30 = 210) Cr. 33[a]. Expectandum hic *tricha* pro *trichit*; ut enim *cóic deac* est 15, sed *cóic deich* in exemplo supra allato 5 × 10, erit etiam differentia inter *secht trichit* = 37 et *secht tricha* = 7 × 30. Sed est *-it, -at* pro *-a* interdum etiam alibi.

Subst. derivatum *trichtaige, trichtige* (= *trichtaiche, trichtiche*; cf. derivat. ICHE) in Cr. una voce significans mensem solarem triginta dierum.

XL. CETHORCHA prior forma supponenda, cujus tamen exemplum non obvium mihi.

CETHORCHIT, -AT, forma posterior: *coic cethorchuit béimmen* (gl. quinquies quadragenae, plagae; i. e. 5 × 40, *-it* pro *-a* ut supra) Wb. 17[d]. *cetorchat aili* (alia 40) supra.

L. CÓICA in exemplo jam allato: *cóic deich cóica* (5 × 10 = 50) Sg. 4[a].

CÓICAT: *itadáu coicat archét* (gl. decies novies octoni; i. e. sunt 152: 19 × 8 = 152; *dá coicat* = 52) Cr. 42[b].

LX. Exemplum non obvium in nostris codicibus. Ex hodierno

hibernico *seasga* supponi poterunt formae vetustae SESCA, SESCAT.

LXX. SECHTMOGA, -AT. Forma secunda mihi obvia in solo Ml. 2[c]: *fochoicsechtmogat ata diabsalma isintsaltir l. itcoic sailm secht. diandiant titul diabpsalma* (septuagies quinquies est diapsalma in psalterio, vel sunt septuaginta quinque psalmi, quibus convenit titulus diapsalma; secundus numerus procul dubio legendus: *coic sailm sechmogat,* 75 psalmi).

LXXX. OCHTMOGA, -AT. Forma secunda item in Ml. 31[b]: *coic míli ochtmugat archét* (= 5180). Forma *-at* pro *-a* ob sequentem vocalem?

XC. Ex hodierno hibern. *nocha* vetustae formae NÓICHA, NÓICHAT supponendae. Inde derivatum adj. *nóichtech: ni robatar accobra colna leosom issindiu cétach abram nóichtech sarra* (gl. qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera, Sara, secundum repromissionem est; i. e. non erant cupiditates carnis eis; tum centenarius A., nonagenaria S.) Wb. 20[a]. *

C. CÉT (= lat. centum), per omnes casus (excepto dativo *cétib*): *cét rámæ fuiri* (gl. ad vers. Virgil. 10, 207: it gravis Aulestes, centenaque arbore fluctus verberat; i. e. centum remi ei) Sg. 36[a]. Ita porro: *itchethir chét* (gl. quater centeni; CCCC), *itsecht cét* (gl. septies centeni; DCC) Cr. 42[c]. Substantivorum sequentium post hunc numerum, ut post *míle*, genitivus pluralis statuendus est e memorato exemplo *cét rámæ,* si nom. sing., quem non legi in codicibus, supponendus est *rám,* gen. *rámo.* Si contra *ráme,* jam hic esset constructio cum nom. sing., quae hodie obtinet post *céad* et *míle.* Decidit rem nec infra sequens exemplum *deich míli briathar,* nec Wb. 13[b]: *oillu oldate cóiccet fer do demnigud ṫ resurrec.* (gl. visus est plusquam quingentis fratribus; i. e. plures quam D viri). Adj. *cétach* (centenarius, centum annos natus) Wb. 20[a].

Si adsunt numeri minores, sequi hunc numerum postremo

* Differt ab hoc adj. *noichtech* (undetricenalis; = *no-ichtech*, *no-fichtech* e *nói fichet* 29) in Cr.: *noichtech* (gl. undetricen. dier.: necesse est tres pariter menses undetricenorum computare dierum) 39[a]. *isnoichtech ré niuil la aegyp. isinbliadinsin hicuiretar salt* (est undetricenalis mensis Julius apud Aegyptios anno, quo ponunt saltum) 32[b].

loco cum praep. *ar* (ad, apud, cum dat.) docent exempla jam memorata: *aochtdeac archét* (118) Cr. 32[d]. *fiche archet* (120) Cr. 41[b]. *dáu coicat archét* (152) Cr. 42[b]. *ochtmugat archét* (180) Ml. 34[b]. *inna deich ar dib cetaib* (210) Cr. 33[a].

M. MÍLE, subst. fem. (ser. IV), cujus nom. sg. mihi non obvius. Accus. *míli: corrici míli* (gl. plurima apud nos simplicia, quae apud Graecos composita, ut felix εὐτυχής, pius εὐσεβής et alia mille; i. e. ut attingat, donec attingit mille) Sg. 207[b]. Et ita porro: *coic míli* (5000) Ml. 34[b]. *di míli déec* (12000) Wb. 15[b]. Cum substantivo: *deich míli briathar* (gl. decem milia verborum) Wb. 12[d].

Cardinalibus numeris hibernicis si praemittitur praep. *fo,* fiunt adverbiales, qui propriis formis, ut sunt latinae semel, bis, ter etc., nec hibernice nec britannice significantur. Exempla: *fodí namma* (gl. semel et bis in usum mihi misistis; i. e. bis tantum) Wb. 24[b]. *fomlámas bádud fothrí* (gl. ter naufragium feci) Wb. 17[d]. *a óen fodeich* (unum decies) Cr. 31[c]. *co foocht fichet* (usque vicies octies) Cr. 45[c]. *fochoicsechtmogat* (septuagies quinquies) Ml. 2[c].

Ob formam femininam in *fodí* (bis) videtur subintelligendum subst. fem. *fecht* (= cambr. *gweith* fem., lat. *vix, vicis*), quod subst. *gweith, gweiz* semper additur in britannicis dialectis. Obtinetque idem etiam hibernice in numero adverbiali primo, qui non praemittit praepositionem, sed compositus est: *oinecht appec. am. noinect rombebe colinn cr.* (gl. qui mortuus est pro peccato mortuus est semel, Christus) Wb. 3[b]. *oinecht* (= *oinfecht,* una vice, cambr. hod. *unwaith;* cf. adverb. *indectso, infechtso,* hac vice, nunc) Ml. 34[a]. Contra in *fothrí* (ter) aliisque forma generis neutrius supponenda videtur. Leguntur porro formae adverbiales e substantivis vel adjectivis numeralibus: *indoindid* (gl. semel; subst. *ointu*) Ml. 34[a]. *intanisiv* (gl. secundum; *tánise*) Sg. 213[a].

2. Numeri ordinales. Sunt minus copiosi in codicibus nostris vetustis, quam cardinales. Produntur sequentes, quorum duo primi sunt proprie adjectiva e nominibus derivata et externae flexionis, ulteriores e numeris formati, ut videtur, internae.

I. CÉTNE (primus): *arnídad ferrsi inchétnu* (gl. nondum poteratis, sed nec nunc quidem potestis; i. e. nam non estis meliores vos, quam primum, *inchétnu* dat. neutr. a *cétne,* ab ante-

cedente comparativo) Wb. 8[c]. Praecedit regulariter ante substantivum, si adest: *ishé céetne fer* (gl. primitius) Wb. 7[b]. *isinchétne tuiste* (in prima creatione). *ó aicniud nacétne tuisten* (natura primae creationis) Wb. 1[a]. 21[b]. Sunt tamen exempla, in quibus sequitur post substantivum: *bithé na precepta cétni* (sunt haec prima praecepta, quae praedicabo vobis) Wb. 17[b]. *a fer incétne* (vir ejus primus, mulieris) 9[d]. Adverbii *cétu, ciatu, céta* (primum) exempla infra inter adverbia.

Ejusdem significationis est PRÍM (e latino transsumtum?): *allaithe ndedenachdiud noich. 7 phrím archiunn rl.* (gl. morata in coitu solis biduo non comparet in coelo, luna. Beda de nat. rer. c. 13; i. e. die extremo undetric. et primo) Cr. 18[d]. *inna phrím* (gl. primo post occasum) Cr. 33[c]. In compositis significat lat. primarius, capitalis: *donfrímgáid* (vento cardinali, primario) Cr. 19[c]. Ita et cambr. *priflys* (aula, sedes capitalis) Mab.

II. TÁNISE (cf. *innimthánad*, gl. talionem, Sg. 181[a]; *imthanad*, alternatio, Wb. 13[a], *imthanu*, vicissim, Ml. 21[c]; forma ignota hodiernae linguae, quae exhibet *dara*): *ó anm̄anaib diil tanisi* (a nominibus declinationis secundae). *sainreth dobre. cob. tánise* (peculiare verbis conjug. secundae) Sg. 50[b]. 59[a]. *hí persin tánaisi* (in persona secunda) 215[a]. *arnafóirinse doguilsi isintecht tanisi* (gl. ne iterum in tristitiam venirem ad vos, statui) Wb. 14[d]. *isinsill. tánaisi* (gl. in secundam syllabam, transit) Sg. 21[b]. *inbindius tánaise* (gl. secundam euphoniam, habent semivocales post vocales) Sg. 5[a]. Forma adverbialis: *intanisiu* (gl. secundum) Sg. 213[a].

III. TRIS: *tris fer friu* (gl. te tertium ex utroque compositum; i. e. tertius vir ad eos, Homer. et Virgil.) Sg. 2[a]. *tris litir im̄ hi tos. syl. biid .l. no .r.* (gl. litera tertia l vel r; i. e. tertia litera tamen in initio syllabae est, esse potest, l vel r) Sg. 20[b]. Forma *triuss* in Wb.: *inchatlach inna fer asrubart et intóentu inna æccalsa déde insin et hésom triuss* (gl. salutat vos Timotheus . . . et Sosipater cognati mei. saluto vos ego tertius . . . et ecclesia universa. Rom. 16, 21; i. e. universitas virorum quos dixit et unitas ecclesiae sunt duo et ipse tertius) 7[c]. Genit.: *foxlidi tres diil inso sís* (ablativi tertiae declinationis haecce) Sg. 101[b].

IV. CETHRAMAD forma colligenda e Cr. 25[c]: *teora cethramdin* (gl. dodrans; i. e. ¾) in hac notatione: *teora cethram-*

din huare aequinocht indid mailliu atuile arcachóen laithiu (gl. Philippus in expositione beati Job aestum maris oceani quotidie bis venire describens adjunxit hunc unius aequinoctialis horae dodrante transmisso tardius venire. Beda de rat. unciar., ed. Basil. 1, 183; i. e. dodr. hor. aeq., eo serior aestus maris quotidie). Etiam hodie hibern. *ceathramhadh,* quartus.

Transsumta latina *tert* (*tt* cum lineola supra ducta), *quart* inveniuntur interdum in Sg.: *hi sechmadach. tt. choibedna* 7 *quart. cob.* (in praeterito tertiae conjugationis et quartae conj.) 11ᵃ. *huare ata tt. persin immechomarcatar treo isairi ní techtat togar.* (gl. quis, qualis, quantus, et similibus vocativum esse prohibet quia vocativus ad aliquam finitam fit et praesentem personam; i. e. quia tertiae personae interrogantur per ea, ideo non habent vocativum) 138ᵃ. *reperio for quart cob.* (reperio secundum quartam conjugationem) 158ᵃ. *is quart diil* (est quartae decl.) 187ᵇ.

V. CÓICED in Cr. 33ᵇ: *inchoiced fichet* (gl. vicesima quinta, luna); mox: *hi coicid huathid* (gl. quinta luna; i. e. in quinta singulari). Hodie hibern. *cúigeadh.*

VI et sequentes numeri ordinales facile e praedictis vetustis formis atque ex hodiernis restitui poterunt. Supponenda igitur: 6. *seised,* 7. *sechtmad* (cf. *cethramad*), 8. *ochtmad,* 9. *nóimad, nóimed,* 10. *dechmad,* 11. *óinmad déec,* 12. *tánise déec* etc., 20. *ficheted, fiched,* 30. *trichatad,* 40. *cethorchatad,* 50. *cóicatad,* 60. *sescatad,* 70. *sechtmogatad,* 80. *ochtmogatad,* 90. *nóichatad,* 100. *cétad,* 1000. *míled.* Sunt enim hodiernae formae hibernicae: 6. *seiseadh,* 7. *seachtmhadh,* 8. *ochtmhadh,* 9. *naomhadh,* 10. *deachmhadh,* 11. *aonmhadh déag,* 20. *ficheadh,* 30. *triochadadh* etc., usque ad 100. *céadadh,* 1000. *míleadh.*

3. Substantiva numeralia. Sunt duae formae, una ad personas, altera ad res significandas, derivata utraque, nisi forte *-ur,* gen. *-ir,* orta putetur e subst. *fer,* gen. *fir.* Formae personales si sunt in appositione post nomen vel pronomen, sive hoc est expressum sive latet sub verbo, pronomen possessivum ejus personae, quae obtinet, sibi praefigunt, manentque in forma sua singularis numeri, quamvis praecedit subjectum vel verbum in plurali; sunt enim substantiva abstracta, ut lat. unitas, duitas etc. Forma realis, quae proprie est neutrum adjectivi in *-de* derivati e numero, comitem habet articulum generis neutrius.

Formam personalem, quae adhibetur regulariter quidem pro personis, significare interdum etiam res, docent exempla quaedam (sub *óinur* in fine, et sub *triur*).

I. ÓINUR, forma personalis: *meisse móinur* (ego unus, i. e. solus), *tussu thóenur* (tu solus) Wb. 5[a]. *duitso thóinur* (tibi soli) Sg. 208[b]. *ishé á oenur bes ní* (gl. deus omnia in omnibus; i. e. est ipse solus, qui est aliquid) Wb. 13[c]. *fuirib fornóinur* (vobis solis) Wb. 14[d]. *anóinor* (gl. per se, non adjunguntur) Sg. 139[b]. *intan m̄bíte anóinur* (gl. relativa per se; i. e. quando sunt sola). *ni leo anóinur* (gl. non est nominativorum proprium; i. e. non est in eis solis). *isdoib anoinur adcomaltar* (gl. substantivis et vocativis solis adjunguntur) Sg. 158[b]. 207[a]. 208[a].

ÓINDE forma realis esset secundum analogiam sequentium, e. gr. *anóindeso* (hoc unum, hoc unicum). Exemplum in codicibus mihi non obvium. Adj. *óende*, *óinde* in Wb. 12[a]: *itili im̄ dona gratiae ciasu óende inspirut* (gl. divisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus). *doadbadar sunt atá nili dána inspirto et asnóindæ inspirut* (gl. unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult).

II. DIIS (et *dias*, fem., gen. *desse*) ad significandas personas. Cum pronomine possessivo: *is fer addiis* (gl. uter dividuam vim habet, ad unum virum pertinet, sed — pergitur hibernice — est vir uterque, sunt viri duo) Sg. 75[b]. *attaam arndiis i cuimriug archrist* (gl. salutat te Epaphras concaptivus in Christo; i. e. sumus nos duo in captivitate propter Chr.) Wb. 32[a]. *ní sonortnaigedar nechtar de manibet andiis do imfolung foirbthetad* (gl. neutrum ad perfectionem valet, i. e. si non sunt duo ad efficiendam firmitatem) Ml. 14[c]. Positio absoluta sine pronomine praefixo; nom.: *indiassin* (gl. quorum animorum, Homeri et Virgilii, uterque; i. e. haec duitas, hi duo) Sg. 2[a]. Genit.: *isdochruth comirsire na desse* (est inhonesta conlocutio duitatis, i. e. utriusque, loqui una duos) Wb. 13[a]. Dat.: *do diis asbersón* (gl. uterque, ἑκάτερος, collectivam vim habet; i. e. de ambobus dicit hoc) Sg. 75[b]. Accus.: *ni ar oén fer na diis rocess* (gl. pro nobis omnibus; i. e. non pro uno viro vel duobus passus est Christus) Wb. 4[b].

DÉDE pro significandis rebus. Nom.: *combed andedesin imlabradsa* (gl. quae cogito secundum carnem cogito, ut sit apud me est et non; i. e. ut sint duo haec, sit utrumque hoc in sermone

meo) Wb. 14[c]. *ished andédesin dim bias in die iudicii* (hoc utrumque ergo erit in die jud., praemium justis, poena peccatoribus) 25[d]. *isbec nand sinunn andéde nisiu* (gl. abusive dicitur casus nominativus, quod ex ipso nascuntur omnes alii, vel quod cadens a sua terminatione in alias facit casus obliquos; i. e. est paulum, paene, hic idem utrumque hoc, differt paulum, est fere idem, utrumque) Sg. 76[a]. *berair fri cachnae andédese* (gl. generalis, specialis; i. e. refertur ad quodvis utrumque hoc). *ar inni andédeso* (gl. albus, niger; i. e. ad colorem utrumque). *ar méit andedeso* (gl. magnus, brevis; i. e. ad magnitudinem utrumque) Sg. 28[b]. Gen.: *ní recar less dim ainmneda la .sri. ocslund indedisin* (gl. passiva quoque ab actu aliquo fiunt .... hujuscemodi vero structura nominativum habere quantum ad transitionem non potest. Prisc. 13, 5; i. e. non opus est ergo nominativi pro sui, pronomine, cum significatione utriusque, activi et passivi) Sg. 209[b]. Dat.: *nochisinduine adras dondédiusin* (gl. deus hunc et hanc destruet, ventrem et escam; i. e. attamen homo servit utrique) Wb. 9[c]. Accus.: *huare conecat andéde* (gl. ab adverbiis seu praepositionibus, comparativi fiunt, ut extra exterior, intra interior etc.; i. e. quia continent utrumque) Sg. 39[b]. *creitem hi cridiu imfolngi induine fírian. indfoisitiu ingiun imfolngi induine slán. istrissandedesin biid duine slán et fírian combi bidslán et bidfírian* (gl. corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem; i. e. fides in corde efficit hominem justum, confessio in ore efficit hominem salvum; per hoc utrumque sit homo salvus et justus, ut fiat semper salvus et semper justus) Wb. 4[d].

III. TRIUR, forma personalis. Cum pronomine praefixo: *biit atriur do anmaim indeiúin* (gl. et vultur et vulturis et vulturius dicitur; i. e. sunt omnes tres, voces, pro nomine avis) Sg. 93[a]. *conoscaigter atriur .i. iscumscugud lesom cid atormag.* (gl. praeteritum perfectum tres habet motus, in principio et in medio et in fine: caedo cecidi, cado cecidi. Prisc. 9, 1; i. e. mutatur eorum ternitas, mutantur omnes tres motus, est ei motus etiam auctio) Sg. 162[b]. Positio absoluta; gen.: *isdochruth comirsire na desse l. intriir* (est inhonesta locutio duorum vel trium, insimul) Wb. 13[a]. Dativus (ob praecedentem comparativum) supponi potest in eodem loco cod. Wb.: *ma beith nech and i labrathar ilbélre nabad lia diis no thriur dam* (gl. si lingua quis loquitur, se-

cundum duos aut multum tres, loquatur; i. e. ne sint plures quam duo aut tres). Hodiernae formae, hib. *triúr*, gael. *triuir*.

TRÉDE, forma pro rebus. Nom.: *issí thol dée didiu anísiu* .1. *átredeso* .1. *bona et placens et perfecta et isinunn et atréde remiérbart* (gl. probetis quae sit voluntas dei: bona placens et perfecta; i. e. hocce est ergo voluntas dei, tria haec: b., pl., perf., et idem sunt tria, quae antedixit; antecedit in textu: exhibeatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, deo placentem) Wb. 5[c]. *inglainesin et indnóibe et infírinne . . . dúibsi atrédesin* (puritas haec et sanctitas et justitia, . . sint vobis haec tria) 9[c]. *atréde túas* (tria supra, dicta, spes, fides, caritas) 12[c]. Dat.: *itrédiu* (in tribus: praedicavit, implevit, donavit) 21[b]. *óntrédiu asrubart riam* (gl. quidam aberrantes; i. e. a tribus, quae dixit antea, caritate, conscientia bona, fide) 27[d]. *dindtrediu remeperthu* (gl. ex omni parte; i. e. ex ante dictis tribus, altitudine, latitudine, longitudine) Sg. 3[b]. Accus.: *conecat atredesin* (gl. quaedam possessiva eadem et propria et gentilia) Sg. 33[a].

IV. Forma personalis, non obvia in codicibus nostris, supponenda CETHRAR. Nam obtinet *ceathrar* in utraque hodierna lingua, hibernica et gaelica, quae inde ab hoc numero concordant in terminatione *-ar*.

CETHARDE de rebus: *irrúnaib acethardeso* (gl. in caritate radicati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum; i. e. in mysteriis haec quatuor, additur: divinitatis) Wb. 21[d]. *aracethardese* (gl. Cretenses semper mendaces, malae bestiae, ventres, pigri, quam ob causam increpa illos; i. e. ob haec quatuor) 31[b]. *radeimnigestar dia tressacetharde* (gl. contestante deo signis et portentis, prodigiis et variis virtutibus) 32[c].

V et sequentes numeri non obvii. Poterunt conjici formae personales: 5. *cóicar*, 6. *seisar*, 7. *sechtar* (*sechtnar?* ob *n* originariam), 8. *ochtar* (*ochtnar?*), 9. *nóinar*, 10. *deichnar*. Gaelice 7. *seachdnar*, 8. *ochdnar*, 9. *naoinar*, 10. *deichnar*, ex quibus *n* transgressa etiam in 5. *cuignear*, 6. *sèanar*. Hibernica hodierna *n* exhibet solummodo in corruptis, ut videtur, 9. *nonbhar*, 10. *deichneabhar;* non autem in praecedentibus: 5. *cúigear*, 6. *seisear*, 7. *seachtar*, 8. *ochtar*.

Formae reales, si fuit earum progressus ultra dictos numeros, fuerint 5. *cóiede*, 6. *seste (séde?)*, 7. *sechtide*, 8. *ochtide* etc.

II. Numeralia britannica.

1. Numeri cardinales. Est formarum diversitas pro generibus solummodo in numeris II — IV. Sunt frequenter, ut adjectiva, in compositione cum nominibus, et quamvis saepe separata est scriptio, genus et numerus distinguitur, compositio est statuenda.

Substantivorum sequentium post num. II forma dualis, quae britannice non differt a singulari, jam exposita est (p. 302). Peculiaris est usus substantivorum et diversus ab usu aliarum linguarum post numeros inde a III in lingua britannica, praesertim excultus in cambrica. Obtinet in hac flexio interna compendiosior, de qua item jam dictum (p. 296), si ei locus est; si autem non est locus, forma substantivorum eadem invenitur, quae est numeri singularis, adeoque ut post numerum II singulativa, ut jam in glossis Oxon. et cod. Lichfeld.: *trimuceint hestaur* (triginta sextarii), *duceint torth* (quadraginta panes), *douceint manudenn* (quadraginta disci butyri), et in exemplis sub III. IV. V: *teir ynys* (tres insulae; plur. *ynysed*), *pedwar marchawc* (quatuor equites; plur. *marchogion*), *pedeir meillonen* (quatuor trifolia; forma singulativa), post quae substantiva tamen adjectiva, si adsunt, sequi possunt in forma pluralis numeri. Substantivorum frequentiorum post numeros *dyd* (dies), *blwydyn* (annus) notandae sunt propriae formae cambricae *dieu, blyned: tridieu* (tres dies) Leg. 2. 11. 9; 23. *nau nieu, naw nieu* (novem dies) Leg. 2. 11. 7. Mab. 2, 241. *teir blyned* (tres anni) Mab. 1, 21. 25. *seith mlyned* (septem anni) 2, 198. 212. 376. 3, 29. 98. 272. *pedwar ugeint mlyned* (24 anni) 3, 98. 100.* Additur interdum per cir-

* Videntur esse sensus singulativi, ut *gwraged* post numeros: *pedeir gwraged ar hugeint* (24 mulieres) Mab. 1, 36. *pump gwraged beichiawc* (quinque mulieres gravidae) Mab. 3, 101, quae exempla sunt fere quale supra allatum *pedeir meillonen*, si additur *gwreic* cum sensu collectivo e Mab. 2. 202: *yssyd o wreic ueichiawc* (quae sunt mulieres gravidae). Legitur tamen et pluralis: *ar gwra-*

cumscriptionem forma substantivi solita plena pluralis: *ydoeth tri chawr ogewri attam* (iverunt tres gigantes contra nos) Mab. 2, 57. *deunawweis o weisson culyon* (octodecim pueri macri) Mab. 1, 250. Tractari numeros ut substantiva singularia masculina cum intellectu collectivo, patet e Mab. 1, 4: *ar irydyd chwech*, . . *ar pedwyryd chwech* (agmen sex, puellarum, tertium, quartum).

I. UN (= hibern. vet. *óen*, p. 125). Cambr.: *un o tri ederyn* (unus e tribus volucribus) Leg. 1. 10. 12. *ny dywawt nar gwr nac vn or morynyon vn geir wrthyf* (non dixit nec vir nec una e puellis unum verbum mihi) Mab. 1, 5. *kymer dy uarch un* (sume unum equorum tuorum) Mab. 2, 53.

Composita: *pont vnpren* (pons una arbore factus) Leg. 2. 6. 42. *unbenn* (unicum caput, monarcha, dominus), *unbennes* (domina) Mab. fq. *unllofyawc* (una manu praeditus) Mab. 2, 214. *unllygeitawc* (monophthalmus) Mab. 1, 269. Ita et Mab. 2, 210: *brawt unuam* (frater unius matris, ex eadem matre).

Corn. *un*, *on* et armor. *un*, *vng*, hod. *eun*, *eunn*, *eur*, cum substantivis occurrit, sed in usu lat. *unus aliquis*, articuli scilicet indefiniti (p. 239. 242). In positione absoluta non constructum cum substantivo numerale auctam formam exhibet in utraque dialecto. Corn.: *a thyghow hag a gleth onon bub tenewen* (a dextera et a sinistra, unus in quovis latere, sedebat) Pass. 242, 3. *Christ a warnyas dre onan bos treason guris* (Christus indicavit per unum aliquem fieri proditionem) 42, 3. *an ethewon onan* (Judaeorum aliquis) 81, 1. Armor.: *ez duy vnan an sent* (veniet unus sanctorum) Buh. 4, 6.

II. DOU, DEU (= *dau* = hibern. *dá*, *dau*) masc., DUI (= *dê* = hibern. *dí*) fem.

Cambr. masc. Scriptio vetustior: *int dou pimp* (gl. duo V), *dou punt* (duo pondo), *dou eterinn* (duo volucres) in glossis Oxon. Etiam in libro Landav.: *hyt dy dou luyn helic* (usque ad duos frutices salicis) 126. *iruch ir dou tir* (supra duos agros) 192. *in fin dou cledif* (in fine duorum gladiorum; duo gladii fluvii Cambriae nomen) 244. Recentior: *deu uab*, *uyndeu uab* (duo filii, d. f. mei) Mab. 1, 33. *athorri y deu baladyr aorugant.*

ged hynny (et mulieres hae) Mab. 1, 37, et quaeri poterit annon sint hic rudera constructionis etiam factae quondam cum plurali.

adispeilaw deu gledyf a wnaethant (et frangere duas hastas, et ducere duos gladios, coeperunt duo pugnatores) Mab. 1, 13.

Fem. scriptio vetusta: *dui frut* (duo fluvii) Lib. Land. 116. *ir dui foss* (duae fossae) 137. *dui scuid i coit* (duo humeri, duo latera silvae), *di dui scuid ir alt* (ad duo latera acclivitatis) 216. 261. Scriptio recentior: *dwy fforch* (duae furcae) Mab. 2, 15. *dwy vorwyn* (duae puellae) 1, 248. *dwy iarllaeth* (duo comitatus) 1, 28. 290.

Compos.: *dwyulwyd* (biennis) Mab. 3, 201.

Corn. masc. *dou*, fem. *diu*, *deu* statuendae sunt formae. Masculina exstat in *dowthek* (duodecim) in Pass., qui liber tamen pro utroque genere jam exhibet unam *dew: ha dew a thuk dustunny* (et duo dederunt testimonium) 91, 1. *yma dew* (sunt duo gladii) 51, 3. *dew then* (duo viri), *dew ladar* (duo latrones) 42, 1. 163, 1. *dew venyn* (duae mulieres) 167, 1. Ita quidem in editione. In Vocab. fem. *diuglun*, *diuuron* (cf. p. 302). Est etiam hujus, ut aliorum numerorum, forma aucta in Pass.: *dewy an scorgyas yn tebel gans dewy scorgye* (duo eum flagellarunt male duobus flagellis) 130, 3. *yn dewle an dewy ethow* (in manibus duorum Judaeorum) 131, 1. *y a dollas dewy doll* (forarunt duo foramina) 178, 2.

Armoricae formae *daou, dou* masc., *diu, deu* fem.: *daou men, dou men* (duo lapides) Buh. 42, 8. 46, 11. *ma diu brech* (brachia mea) 168, 8. *ma deu esquer, ma diu esquer* (duo femora mea) 168, 7. 194, 10.

III. TRI (= hibern. *trí*) masc., TEIR (hibern. *teoir, teora*) fem., aspirantia sequentes consonas aspirationis capaces.

Cambr. masc.: *ir tri .u.* (gl. in libra III. V). *hint tri pimp* (tria V) gl. Oxon. *nant trineint* (vallis trium vallium) Lib. Land. 187. *tri dieu* (tres dies) Leg. 2. 11. 9; 23. *tripheth* (tres res), *tri chantref* (tres pagi) Mab. 3, 33. 36.

Fem.: *teir eru* (tria jugera) Lib. Land. 237. *inis, carn teir eru* (insula, rupes trium jugerum) 149. 232. 249. *teir ynys prydein ac their racynys* (tres insulae britannicae et earum tres insulae praejacentes) Mab. 2, 240. *vn or teir gwyl arbennic* (unum e tribus festis principalibus) Mab. 2, 6.

Compos. masc.: *y bu trimeib* (fuerunt tres filii) Mab. 3, 297. *trimis* (tres menses, tempus trium mensium) Mab. 1, 26.

trichanawl (tricuspis) Mab. 2, 383. Fem.: *mab teirblwyd* (puer triennis) Mab. 3, 32. *teirnossic* (tres noctes natus) Mab. 2, 225. 232.

Cornice *try, ter: the rag an try* (coram tribus) Pass. 112, 2. *tergweith* (tres vices, ter) 18, 2. Forma aucta: *te gura tryny kenter thynny* (tu fac tres clavos nobis) 154, 4.

Armorice *tri* masc., *teir* fem. etiam hodie: *tri c'hi* (tres canes), *teir c'hiez* (tres canes feminae). In Buh. masc.: *try guer* (tria verba) 34, 22. *tri tra* (tres res) 66, 7.

IV. PETUAR (= hibern. *cethir;* forma britannica jam apud Ptol.: *Πετουαρία*, oppidum Parisorum Britanniae populi) masc., PETEIR fem.

Cambr. masc. Scriptio vetustior: *ir petguar pimp* (g. IIII. V), *petguar hanther scribl* (quatuor dimidia scr.) in glossis Oxon. Recentior: *peduuar en lleycyon* (quatuor ut laicos) Leg. praef. *un or peduuar post* (una e quatuor columnis) Leg. 1. 18. 6. *llwyth pedwar milwr* (onus quatuor militum) Mab. 1, 7. *pedwar marchawc aruawc* (quatuor equites armati) Mab. 2, 36. *pedwar meirch aphedwar arueu* (quatuor equi et quatuor armaturae) Mab. 2, 38.

Fem.: *un or pedeyr kolouen* (una e quatuor columnis) Leg. 1. 7. 21. *pedeir meillonen gwynnyon* (quatuor trifolia alba) Mab. 2, 218. *y rydin y mae y pedeir ystondard melynyon yndi* (turma in qua sunt quatuor vexilla flava) Mab. 1, 30.

Compos. masc.: *mil pedwartroetawc* (animal quadrupes) Mab. 2, 207. Fem.: *pedeirblwyd* (quatuor annorum) Mab. 3, 201.

Cornicae formae: *peswar marrek, peswar mareg* (quatuor milites) Pass. 190, 2. 241, 4. *pedar ran* (quatuor partes), *peder gwyth* (quatuor vices) 190, 1. 227, 2. Armor. hod. masc. *pevar*, fem. *peder*.

V. PIMP. Cambrica scriptio vetustior in glossis Oxon.: *dou pimp, tri pimp, petguar pimp.* Recentior: *pump morwyn* (quinque puellae), *pump marchawc* (quinque equites) Mab. 1, 250. 2, 40. *pump gwraged beichiawc, . . aanet udunt pumpmeib* (quinque mulieres gravidae, . . nati eis quinque filii) Mab. 3, 101.

Corn.: *pymp myll* (quinque millia) Pass. 227, 2. Armor. hod. *pemp*.

Concordat forma vetusta gallica in nomine herbae quinquefolii apud Dioscoridem 4, 42: *πεντάφυλλον. Ῥωμαῖοι κιγκεφό-*

λιουμ, Γάλλοι πεμπέδουλα, Δάκοι προπεδουλά. Pro *πεμπέδουλα* alia lectio *πομπαιδουλά.* De voce *dula* dictum supra (p. 45).*

VI. CHWECH (cf. p. 145. 147). Cambr.: *chwech onadunt a gymerth uy march . . . achwech ereill onadunt a gymerth vy arueu . . . ar trydyd chwech onadunt adodassant llieineu ar y byrdeu . . . ar pedwyryd chwech adiodassant vy lludeticwisc* (sex ex eis, puellis, sumserunt equum meum . . et sex aliae ex eis sumserunt armaturam meam, . . et tertio sex ex eis straverunt lina in mensis, . . et quarto sex detraxerunt vestes meas lutosas) Mab. 1, 4.

In compositione CHWE (aspirans, p. 210): *ef a deuenus atau chueguyr* (demandavit ad se sex viros) Leg. praef. *ef aechwemeib* (ipse ejusque sex filii) Mab. 1, 235. *a chwe thorth ovara cann* (et sex panes albi) Mab. 1, 251. *mab chweblwyd* (filius sexennis) Mab. 3, 32.

Corn. *whe* Borde (sec. 16) ap. Treenoodle p. 85. Armor. hod. *c'hwec'h.*

VII. SEITH (= *sept,* vel potius *septen,* p. 54. 179. 225). Cambr.: *seith seint* (septem sancti) Lib. Land. 122. *seith blenet, seyth ulenet* (septem anni) Leg. 1. 2. 3; 2. 1. 1. *seith mlyned* Mab. 2, 198. 3, 272. *seithlydyn moch* (septem porcelli) Mab. 2, 211. *seithmeirch* (septem equi) Mab. 2, 39. *seithmeib aoed idaw* (septem filii erant ei) Mab. 1, 235.

Corn. *syth* ap. Borde. Armor. hod. *seiz.*

VIII. OITH (= *oct, octen,* p. 54). Cambr.: *wyth drawst* (octo trabes) Mab. 2, 211. Frequens compos. *vithnos* (hebdomas) Leg. 2. 6. 3. *yn yr un wythnos* (eadem hebdomade) Mab. 1, 244. *teir wythnos* (tres hebdomades) Mab. 1, 254. 257.

Corn. *eyght* ap. Borde. Armor. hod. *eiz.*

IX. NAU, NAW (= *nav, naven,* p. 54). Cambr.: *y*

---

* En hic etiam Dacorum, et quod idem est Thracum (Getae, Daci et Thraces ejusdem linguae populi secundum Strabonem) numerum *prope* pro *pempe, pente, pimp, fimf* aliorum populorum, qui numerus thracicus liquidam *r* pro *m, n* aliorum exhibens, linguam Thracum tam affinem aliis europaeis quam et propriam et sui generis fuisse ostendit. Idemque ostendit posterior vox dacica *dula,* quae concordat cum gallica, ut latina cum graeca, mediam *d* ponens loco *b* mediae germanicae in *b-l-at,* et aspiratae graecae et latinae in *φύλλον, folium,* secundum mutationem consonarum, de qua supra dictum est (p. 44. 45). Praeclara vox haec *propedula* dacica servata!

guerth eu nau myu anau ugeyn (ejus pretium est novem m. et novem u., numorum) Leg. 1. 9. 3. *a naw eglwys ereill* (et novem aliae ecclesiae) Mab. 2, 6. *naw brenhin coronawc* (novem reges coronati) Mab. 2, 5.

Corn. *naw* ap. Borde. Armor. hod. *nao*.

X. DEC (= hibern. vet. *deich*). Exempla mox in combinatis numeris et ordinalibus.

Numeros XI—XIX etiam in cambrica lingua exstitisse compositos eodem modo ut in armorica vel aliis, docent residui XII et XV: *finnaun doudec seint* (fons 12 sanctorum) Lib. Land. 138. *y deudec gwystyl* (duodecim obsides) Mab. 2, 202. *y deudeg meirch* (duodecim equi) Mab. 2, 41. *pemdec* (15) Leg. 1. 21. 1, pro quo jam scriptio abnormis *pymthec* (hod. *pymtheg*) in Mab. 1, 244. Defecere ceteri horum numerorum multiplicatione, qua plurimum cambrice designantur numeri denarii supra XX, atque additione, qua fiunt combinati, si iisdem accedunt unitates. Multiplicationis exemplum: *ef a welei deunawweis o weisson culyon cochyon* (vidit octodecim pueros macros rubicundos; *deunaw* = 2 ⨯ 9) Mab. 1, 250. Additio fit dimidiatim ad X et ad XV: *vn ardec* (11: i. e. unum ad decem, 1 + 10) Leg. 1. 17. 1. *yr un march ar dec ar vn arueu ardec* (undecim equi et undecim armaturae) Mab. 2, 17. *trywyr ardec* (13 viri) Mab. 3, 268. *teir llong ardec* (13 naves) 3, 90, ut et hodie: *unarddeg* (11), *deuarddeg* (12), *triarddeg* (13), *pedwararddeg* (14). Ad XV: *un ar pemdec*, *un ar bymthec* (1 + 15) Leg. 1. 9. 25. *un marchawc ar bymthec* (16 equites) Mab. 1, 244, ut et hodie: *unarbymtheg* (16), *deuarbymtheg* (17), *triarbymtheg* (18), *pedwararbymtheg* (19).

Cornicum simplex *dek* colligendum e compositis *dowthek* (duodecim) Pass. 47, 1. 61, 1. 72, 3. *pymthek* (quindecim) 227, 3. 228, 1. Apud Borde sequentes formae leguntur: *dec* (10), *unec* (11), *dower* (leg. *dowec*? 12), *tredeec* (13), *peswardeec* (14), *pympdeec* (15), *whedeec* (16), *sythdeec* (17), *ethdeec* (18), *nawdeec* (19).

Armorica e Buh.: *dec scoet* (decem scuta, numi hujus nominis) 158, 6. *dec bloaz* (decem anni) 122, 14. *a het dec bloaz* (inde a decem annis) 118, 16. *pemdec bloaz* (15 anni) 12, 1. Hodierni numeri inde a X: *dek* (10), *unnek* (11), *daouzek* (12), *trizek* (13), *pevarzek* (14), *pemzek* (15), *c'houezek* (16), *seitek* (17), *triouech* (18; = 3 ⨯ 6), *naontek* (19).

XX. UCENT (= hibern. *fichet*). Cambrice *uceint*, destituta consona *ugeint*, interdum *ugein*. Exempla mox inter combinatos.

Numeri combinati significantur additione, eodem modo constructi, ut in vetusta hibernica, quae differt omittendo praepositionem, e. gr. *vn weith ar hugeint* (una et viginti vicibus) Mab. 1, 258. *trimeib ar hugeint* (23 filii; 3 + 20) Mab. 2, 217. *pedwar mackwy ar hugeint* (24 pueri) Mab. 1, 258. *pedwar marchawc ar hugeint* (24 equites) Mab. 2, 390. *pedeir morwyn ar hugeint, pedeir gwraged ar hugeint* (24 puellae, mulieres) Mab. 1, 4. 36. 37. *pedeir assen arugeint* (24 asini) Mab. 2, 391.

Cornica forma *igous* (corrupta ex *ugons, ugens*) ap. Borde, apud quem porro: *ouyn war igous* (21; *ouyn* ex *onyn, onon*), *dow war igous* (22), *tray war igous* (23), *peswarygous* (24).

Armorica *ugent*. Porro 21: *unan war-n-ugent* (i. e. unum ad viginti), 22: *daou war-n-ugent* etc.

XXX — XC numerorum denariorum exstitisse formas peculiares britannicas, ut in lingua hibernica vetusta, periisse autem ob methodum multiplicandi et addendi, ut perierunt in lingua gaelica, negari non poterit. Numeri XXX ejusmodi forma vetusta TRIMUCEINT inter glossas Oxon.: *is trimuceint hestaur mel* (exprimitur idem ante: *hi hestaur mel* .i. *is* XXX), unde et possunt supponi formae *petuarmuceint* (40), *pimpmuceint* (50), *seithmuceint* (70; = hibern. vet. *sechtmugat*) etc. Forsan et *triceint* (= hibern. vet. *trichit*), *nauceint* (= hibern. vet. *nóichat*).

Armor. XXX e Buh.: *tregont bloaz* (triginta anni) 28, 19. *da pen tregont bloaz* (inde a 30 annis) 2, 10. *da tregont blizien* (post 30 annos) 4, 5. Hodie quoque *tregont*, sed sequentes majores denarii significantur plurimum multiplicatione.

Numeri cambrici XXX—XC facti sunt additione vel multiplicatione. XXX: *deg ar ugeynt* (10 ad 20; gael. *deich ar fhichead*) Leg. 2, 1. 31. *rwyf dec erydyr ar hugeint* (fructus 30 aratrorum) Mab. 2, 210. *deudec brenhin ar hugeint* (32 reges; = 12 + 20) Mab. 3, 263. XL. L: *deugeyn* (2 × 20 = 40; gael. *dà fhichead*), *deg a deugeyn* (10 + 2 × 20 = 50; gael. *deich is dà fhichead*) Leg. 2. 1. 23. Numeri unitatum, si adsunt, praeponuntur, ut numerale *dec*, cum part. *a* (et): *dros wythdrawst adeugeint* (trans 48 trabes; = 8 + 2 × 20) Mab. 2, 211. *bwyt degwyr adeugeynt* (cibus 50 virorum) Mab. 2, 201. LX:

triugeyn, trugeynt (= 3 × 20; gael. *tri fichead*) Leg. 1. 15. 8; 2. 1. 31. *trugein cantref* (60 c.) Mab. 2, 224. *y mae chwech marchawc athrugeint* (sunt 66 equites) Mab. 1, 284. Eodem modo et hodie: *deg ar ugain* (30), *deugain* (40), *deg a deugain* (50), *trigain* (60), et sic porro: *deg a thrigain* (70), *pedwarugain* (4 × 20 = 80, gall. hodiern. *quatre-vingts*), *deg a phedwarugain* (10 + 4 × 20 = 90, gall. hodiern. *quatre-vingt-dix*).

Cornice additio vel multiplicatio obtinet item jam a XXX. Apud Borde: *deec warnegous* (10 + 20); in Pass.: *denguans dyth* (quadraginta dies, leg. *deuguans, deugons?* 2 × 20) 10, 3. *tryngous* (3 × 20; leg. *tryugons?* cambr. *triugeint*) 227, 3.

Armorice hodie est 50 *hanter-kant* (dimidium centum), alias ut cambrice, 40 *daou-ugent*, 60 *tri-ugent*, 70 *dek ha triu-gent*, 80 *pevar-ugent*, 90 *dek ha pevar-ugent*.

Modum hunc numerandi esse pervetustum, docet codex Lichfeldensis seculi noni, exhibens numeros DOUCEINT (= *deugeint* Mab.) et TRIUCEINT (= *trugeint* Mab.), in append. libr. Landav. p. 272: *hic est census eius. douceint torth hamaharuin in irham. ha duceint torth in irgaem. ha huch. ha douceint manudenn.* Et ibid. p. 273: *isem hichet triuceint torth h***ruin ha guorthoueir emeninn.* Vertit Lhwyd, Camber et literarum cambricarum cultor, apud Wanlei. p. 290, locum priorem: hic est census ejus: quadraginta panes et vervex in aestate, et quadraginta panes in hieme, et porcus et quadraginta disci butyri. Porteriorem locum: emolumenta ejus sunt sexaginta panes et vervex et guorthewyr (mensura hodie ignota) butyri.

C. CANT (= hibern. vet. *cét*, i. e. *cent*). Cambr.: *hitheu aanuones cant marchawc* (misit ea, imperatrix, centum equites) Mab. 1, 280. Ita et hodie *cant*, atque porro 200 *deugant*, 300 *trichant*, 400 *pedwarcant*, 500 *pumcant*, 600 *chwechant*, 700 *seithgant*, 800 *wythgant*, 900 *nawcant*. In Mab.: *yno y maent perchen trychant pebyll ygkylch y cruc* (ibi sunt possessores 300 tentoriorum circa montem) Mab. 1, 272. Sequitur et hic numerus post minores: *y mae chwech marchawc athrugeint aphumcant o varchogyon urdawl* (sunt 566 equites ordinati) Mab. 1, 281.

In compositione *cann, can*: *bwyt kanwr ac eu llynn* (cibus et potus centum virorum), *bwyt deukanwr ac eu llynn* (cibus et potus 200 virorum), *bwyt trychanwr ac eu llynn* (c. et p. 300

virorum) Mab. 1, 254. *trychanwr teulu yssyd idi . . . . y trychanwr teulu aeisted yn nessaf yr arglwydes* (300 viri domestici sunt ei, . . trecenti domestici sedent proximi dominae) Mab. 1, 271.

Cornice: *peder gwyth cans goly* (quater centum signa, i. e. quadringenta signa) Pass. 227, 2. *tryhans dynnar* (300 denarii) 36, 1. In compositione: *pen canguer* (gl. centurio) Vocab.

Armorice: *dreist cant guez* (supra centum vices) Buh. 86, 13.

M. MIL (hibern. vet. *míle*), subst. fem. Cambr.: *ti awely mil o anniueileit gwyllt yn pori* (tu videbis mille animalia fera pascentia) Mab. 1, 6. *sef oed meint y nifer teir mil* (haec erat magnitudo exercitus, tria millia) 1, 22. Plur. *milioed: y sawl vilioed* (multitudo millium, multa millia) Mab. 1, 279.

Corn.: *yntre myll darn* (in mille partes) Pass. 166, 3. *leas myll* (multa millia) 165, 3. 226, 3. *pymp myll* (quinque millia) 227, 2.

Armor.: *mil chancou* (mille permutationes) Buh. 84, 7.

CCIƆƆ. MYRD. Cambr.: *o achaws ynteu gwneuthur y gaer o vyrd o wyr y gelwit kaer vyrdin* (quia exstructum est oppidum a myriade virorum, vocatum est Caer myrdin) Mab. 3, 272.

Numeri cardinales britannice fiunt adverbiales addito subst. fem. cambr. *gweith*, corn. *gweyth*, *gwyth*, armor. *gueiz*, *guez*.

Cambrica exempla: *vn weith* (semel) Mab. 1, 258. *dwyweith* (bis) Mab. 1, 267. *teyr gueyth* (ter) Leg. 1. 2. 1. *teirgweith* Mab. 1, 267. 294. Et sic deinceps: *pedeirweith* (quater) etc. In numeris combinatis constructio solita: *peredur a marchogaeth vn weith ar hugeint drostaw* (P. equitavit semel et vicies super eum) Mab. 1, 258.

Cornica exempla: *tergweyth*, *trygweth* (ter) Pass. 18, 2. 49, 3. *peder gwyth* (quater) 227, 2. Armor.: *cant guez* (centies) Buh. 86, 13. 172, 5.

Praemisso pron. *pop* (quivis) cambrice ordinales sunt significationis ut latini distributivi: *gwascaru aoruc llu arthur bob un bob deu* (separari coeperunt homines Arthuri singuli vel bini) Mab. 2, 235. *y gwnaethpwyt yscawl y pob petwargwyr onadunt* (facta est scala quaternis viris) Mab. 3, 273.

2. Numeri ordinales. E numeris cardinalibus derivati

inde a III. Derivatio est aut -ET (= hibern. -*ed* pro -*eth* in *cóiced,* quintus), ut in V, VI, aut -UET (e -*met* = hibern. vet. -*mad* = -*math*), quae est communis in ceteris. Numeri cambrici III et IV addunt terminationes -YD masc., -ED fem. (hod. -*ydd*, -*edd*).

I. CINTAM (cf. hibern. *cétne*). Cambr.: *kentaf* (primus) Leg. 1. 31. 1. *y marchawc kyntaf* (primus eques) Mab. 1, 244.

Ex *un* regularis derivatio obvia in conjunctione cum aliis: *vnuet ardec* (undecimus), *vnuet ar pemdec* (sextus decimus) Leg. 1. 17. 1; 22. 1.

PRIM (= hibern. vet. *prím*, p. 315) etiam in cambricis vocibus compositis: *arthur aoed ygkaerllion arwysc priflys idaw* (A. erat in castro legionum ad Oscam, in aula sua capitali) Mab. 1, 282. Ita et alia: *prifford* (via primaria) Mab. 2, 36. 49. 3, 272. *prifauon* (amplus fluvius) 2, 49. *prifdinas* (oppidum magnum) 3, 264. 269.

Armor.: *quentaf* (primus) Buh. fq.

II. EIL (alter, secundus). Cambr.: *am er eyl guyt* (l. *gueyth*, pro altera vice) Leg. 2. 1. 39. *ar eil weith* (secunda vice) Mab. 1, 247. *ef a glywei disgrech uawr y mywn koet ar eil ar dryded* (audivit magnum ululatum in silva, secundum, tertium) Mab. 1, 30.

Armor.: *an eil lem* (altera, secunda acies, gladii) Buh. 154, 1.

III. TRITID, -ED. Cambrica scriptio recentior *trydyd*, -*ed*, hod. *trydydd*, -*edd*. Masc.: *ar trydyd dyd ef a glywei dyrnawt mawr* (et tertio die audivit magnam plagam) Mab. 1, 279. *ar trydyd aekyrchawd* (et tertium invasit, equitem) 2, 37. In Leg. *tredyt* 1. 9. 1, negligentius more solito, pro *tretyd*. Fem.: *ar dryded weith*, *y dryded weith* (tertia vice) Mab. 1, 247. 280. *ar dryded eglwys* (et tertia ecclesia) Mab. 2, 6.

IV. PETUERID, -ARED. Cambr. masc.: *ar pedwyryd dyd arofun awnaeth peredur y ymdeith* (et quarto die pergere quaesivit P.) Mab. 1, 288. *y lladawd y pedwyryd* (occidit quartum, equitem) 2, 37. Fem.: *petguared part*, *petguared pard* (quarta pars) in gloss. Oxon. *y bedwared vlwydyn*, *y pedwyred vlwydyn* (quarto anno) Mab. 1, 21. 3, 32. *ar bedwared eglwys* (et quarta ecclesia) Mab. 2, 6.

Cornice terminatio in -*a*, -*e* defecit: *then tryssa dyth* (tertia

die) Pass. 240, 2. 259, 1. *yn tressa dyth, yn tressay dyth* 91, 3. 238, 1. *tresse gwyth* (tertia vice) 57, 3. *an peswere a gewsys* (quartus dixit) 247, 1.

V. PIMPHET (= hibern. *cóiced;* de aspirata *ph* p. 171. 172) in cambr. vet. gl. Oxon.: *ir pimphet eterin* (quinta avis). Assimilatione in Leg. *pemet, pymet, pemhet, pemhed* (= *pemmet*, hod. *pummed*) fq., et in Mab.: *pymhet ran* (quinta pars) 2, 241.

VI. CHUECHET. Ita in Leg. *chuechet, chuehet, chueched.*

VII. VIII et sequentes. Inde a numero VII additur terminatio -MET, ita ut possint supponi formae vetustiores 7. *seithmet*, 8. *oithmet*, 9. *naumet*, 10. *decmet*, 20. *uceintmet.* Obvii VII: *seithuet mab* (septimus filius) Mab. 1, 235, in Leg. *seythuet, seithuet, seihuet, seythued.* VIII in Leg. *huethuet, huyduet, wythuet, uythued; wythuet* Mab. 3, 99. IX: *nawuet gwr* (octavus vir) Mab. 2, 209. X: *decuet, decued* Leg. Mab. XII: *y deudecuet marchawc* (duodecimus eques) Mab. 2, 45.

Armor. terminatio hodierna *-ved* jam a III: *trived, pevarved* etc.

Numeri combinati ordinales construuntur cambrice ut cardinales, ita tamen ut minor numerus solummodo formam ordinalem induat, e. gr. *vnuet ardec* (undecimus) Leg. 1. 17. 1. *tredyt ardec* (tertiusdecimus) Leg. 1. 19. 1. *vnuet ar pemdec* (sextusdecimus) Leg. 1. 22. 1. *y pedwyryd arugeint* (vicesimus quartus) Mab. 3, 195.

C. et M. Cambr. hod. *canfed* (centesimus), *milfed* (millesimus), unde vetustas formas licet conjicere *canmet, milmet.* Armor. hod. *kandved* (centesimus), *dek-kandved* (millesimus).

CAPUT QUARTUM.

De pronominibus.

Pronominum in utraque lingua, tam hibernica quam britannica, ea proprietas est, ut non solum ut in aliis linguis indeuropaeis per se posita in plena forma appareant, sed etiam attenuata in literas radicales suas inter alias voces, e. gr. inter praepositiones

et substantiva, inter particulas et verba, in medio infigantur, etiam, si sunt personalia, post praepositiones suffigantur. Sunt itaque pronomina personalia vel absoluta, vel infixa, vel suffixa; possessiva et relativa aut absoluta aut infixa. Demonstrativa pronomina, interrogativa atque adjectiva et substantiva, quae quidem pronominis vice funguntur, nonnisi absolute ponuntur. Pronominis personalis reflexivi non est propria forma celtica.

Comitantur saepissime in utraque quoque lingua pronomina personalia et possessiva ad majorem emphasin primitus, ut videtur, idque tam absoluta quam infixa vel suffixa, notae quaedam, ortae plerumque ex ipsis pronominibus, quas dicere poterimus notas ampliantes vel augentes; atque pronomina ipsa, si occurrunt vel sine his notis vel cum iisdem, sunt aut formae simplicis aut auctae vel ampliatae. Britannice praeter auctam est etiam emphatica propria forma personalium.

I. Pronomina hibernica.

A. Pronomina personalia.

I. Pronomina personalia absoluta.

1. Pronomen primae personae. Sing. MÉ: *ismé asapstal geinte* (gl. ego sum gentium apostolus) Wb. 5[b]. *am. bid me féin* (tanquam ego ipse essem) 32[a]. *ni mé asbéo* (gl. vivo non ego) 19[a]. (De constructione impersonali videsis in verbo subst. et syntaxi).

Nota augens SA, ut patebit ex infra sequentibus exemplis pronominis infixi vel suffixi, hic tamen -SE, -SSE ob praecedentem vocalem *e*, pro qua et *ei* in hac compositione: *robtar óis teglig nicumme et messe* (fuerunt confamiliares, non idem et ego) Wb. 7[b]. *cani messe immoforling cretim dúibsi* (annon ego feci fidem vobis?) 10[c]. *ismesse rophroidech doib* (ego praedicavi eis) 10[c]. *nifil nech and occtadradso acht meisse móinur* (gl. ego relictus sum solus) 5[a]. *meisse 7 choirbbre* (ego et Coirbre) Sg. gl. marg.

194[a]. In Wb. 11[a]. Ml. 21[a] *osme* (gl. ipse, ego), et Wb. 29[d] *osme* (gl. ego), alio emphaseos modo, ut infra *osní, ostú.*

Plur. Primitus SNI et *s* excussa NI, quae forma simplex in Wb. 15[c]: *:::laimirsni*, in glossa scilicet marginali mutilata, conjugatione impersonali, pro *rolaimemmar* (gl. audemus), quae est in textu. Porro Wb. 19[d]: *maic ni dosom* (filii nos ei, deo).

Nota amplians idem pronomen duplicatum: *snisni ata sonortu* (gl. debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere; i. e. nos qui firmiores) Wb. 6[c]. *issnisni ata bobes* (gl. propter nos, qui aramus terram cordium hominum; i. e. nos sumus boves etc.) 10[d]. *combad snini formoidemsi* (gl. occasionem damus vobis gloriandi pro nobis; i. e. ut simus nos vestra gloriatio) 15[d]. *isnini firiónaib* (gl. Christus in domo sua quae domus sumus nos, i. e. in nobis justis = in nobis est, si sumus justi) 33[a]. Alia emphasis *osní* Wb. 19[a]. Sg. 26[b].

2. Pron. secundae personae. Sing. TÚ: *isinse ṅduit ni tú nodnai:: acht ishé notail* (gl. non tu radicem portas, sed radix te) Wb. 5[b]. *cani tú féin* (gl. quis enim te discernit? i. e. annon tu ipse?) 8[d].

Nota augens SU (SO in exemplis infra sequentibus): *cia tussu díxnigedar* (gl. o homo tu quis es qui respondeas deo) Wb. 4[c]. *ni tussu thóenur ciatbere* (gl. reliqui mihi septem milia virorum, i. e. non tu solus) 5[a]. *athvsv* (gl. o mea tu, amica) Sg. 204[b]. Alia emphasis: *ostú* (gl. tute, gl. tutemet) Sg. 201[b] bis.

Plur. SIB in uno loco Wb. 19[c]: *it sib ata chomarpi abracham* (gl. vos abrachae semen estis secundum promissionem haeredes). Alias rejecta *b* SI: *nabad anfoirbthi si dam* (ne sitis infirmi vos etiam) Wb. 12[d]. Ita et in positione aucta.

Nota augens SI (e *sib* procul dubio): *isderb liumm cid sisi dam ronfitidni* (gl. spero et in conscientiis vestris manifestos nos esse; i. e. est persuasum mihi quod vos etiam nos scitis) Wb. 15[c]. *apstil itossug sissi íarum* (apostoli in initio, vos postea) 27[a]. *ississi intempulsin* (gl. templum dei sanctum est, quod estis vos) 8[d].

3. Pron. tertiae personae. Sing., secundum tria genera: É (is; scriptionis etiam *hé*, interdum cum articulo *né*), SÍ (ea), ED (id; saepius et *hed*). Mascul.: *isé side* (is est) Sg. 209[b]. *isé multiplex motus* (is est mult. m.) Cr. 18[b]. *am. asné assplendor* (sicut ipse est spl.) Wb. 32[b]. *ishé asairchinnech* (is

est princeps, deus) Wb. 4[c]. *ba hé cúrsagad maid* (ea objurgatio bona est) Wb. 14[d]. Fem.: *nip si bes airchinnech* (gl. mulieri non permitto dominari in virum, i. e. non ea sit princeps) Wb. 28[b]. Neutr.: *istorbe cid ed ón* (est utilitas adeo hocce) Wb. 23[b]. *ished asmaith dúib* (est id vobis bonum) 6[c]. *ished ón asfír* (hocce verum est) 13[b]. 18[d]. Hujus locum et obtinent ÓN, SÓN, quorum exempla infra sub demonstrativis.

Obvia et nota augens SE: *ishese sis andechor* (est haecce differentia eorum, pronominum et nominum) Sg. 201[a].

Plur. Pro tribus generibus É (scriptum etiam *hé*): *ithé sidi beta hicthi* (sunt ii, qui erunt salvi) Wb. 3[d]. *hité spatia. hité soni. hité interualla* (sunt ea, ii, spatia, soni etc.) Cr. 18[c]. *ité inna noi dim* (sunt ergo ea novem, pronomina) Sg. 197[b].

Per utrumque numerum generis masc. occurrit etiam SOM, SEM: *bid maid som* (erit bonus ipse) Wb. 5[d]. *nahí dorigénsat som* (ea quae fecerunt ii) Wb. 11[a]. Post praepp.: *dossom*, *frissom* (ei), *lesom*, *lessom* (apud eum), plur. *doibsom* (iis; in Wb. 28[d]. Sg. 40[a] *doibsem*, *dóibsem*), *leusom*, *leosom* (apud eos) Wb. fq.

Hactenus formae pronominum personalium in nominativo. In casibus obliquis, quia non solum accusativus, sed etiam dativus significatur radicibus pronominum infixis vel suffixis, rariores sunt formae positionis absolutae. Tertiae personae occurrunt haecce. Sing. gen. masc.: *indái fośodin* (gl. ἑαυτοῦ gen. art. .i. sui; i. e. sui ergo) Sg. 209[b]. *ai*, *ái* (gl. suus, illius, filius) Sg. 198[a]. 204[a]. Quaeritur, annon inde possint supponi formae *mái* (mei), *tái* (tui), *nái* (nostri), *bái* (vestri). Plur. gen.: *innanai*, *inna ái* (gl. suus, illorum, filius: dicimus enim suus illius et suus illorum) Sg. ibid. *innan ae l. ai* (gl. sui: eos a contemplatione sui amovere) Ml. 16[d]. Pertinent huc et formae *cechtar ái*, *cechtarnái*, *nechtarnái* (cf. *cechtar dalíno* Sg. 162[b] cum genit.), de quibus infra dicetur. Dat.: *o pronoib. neib foilsigdde phersin frecndaire* (ab eis pronominibus, quae significant personam praesentem) Sg. 200[b].

II. Pronomina personalia infixa.

Infiguntur ante verba consonae nudae pronominales ut *m*, *n*, *t*, *b*, *d*, *n*, *s* etc. post particulas exeuntes in vocales, verbales *no*,

ro, negativas *ni*, *na*, post praepositiones primum locum obtinentes in compositis verbis et terminatas vocalibus: *noMréla* (manifestat me) Sg., *roMsóirsa* (salvavit me) Wb., *niMcharatsa* (non amant me) Wb., *noNmóidemni* (laudamus nos) Wb., *foNsegar* (tribulamur) Wb., *noTail* (alit te) Wb., *foTracbussa* (reliqui te) Wb., *noBsoirfasi* (salvabit vos) Wb., *doBrograd* (electi estis) Wb., *niBtá torbe* (non prodest vobis) Wb., *roDchúrsach* (vituperavit eum) Wb., *doDlugi* (ignoscit id) Wb., *niSfitir* (nescit eos) Wb.

Post particulas terminatas consonis, e. gr. *ar*, *ad*, *imm* etc. infiguntur pronomina cum praecedentibus vocalibus *o* vel *u*, rarius *a*, si est prima vel secunda persona pronominis, cum *i*, si est tertia: *aromfoimfea* (suscipiet me) Wb., *immumruidbed* (circumcisus sum) Wb., *immunrordad* (ordinati sumus) Wb., *adobragart* (gl. vos fascinavit; *adgaur*) Wb., *aridrochell* (concepit id) Sg., *immidforling* (fecit id) Wb., *assidbeir* (dicit id) Wb. Fit idem adeo post verbum subst. *is* (est): *issumecen* (gl. necessitas mihi incumbit; i. e. est mihi necessarium) Wb. 10[d]. Post particulam negativam *nach*, relativam vel prohibitivam, obtinet *i* cum omnibus personis: *nachimrindarpaise* (ne me exheredet), *nachitrindarpither* (ne exheredderis) Wb., *nachinrogba uáll*, *nachinrogba derchóiniud* (ne nos capiat superbia, tristitia) Wb., *nachiberpidsi* (ne tradatis vos, ne confidatis), *nachibfel* (quod non estis) Wb. Exempla, quorum loci hic non citantur, infra porro sequentur.

Est etiam alia ratio infigendi pronomina, quae id agere videtur, ut sit majoris ambitus et magis animadvertatur pronomen infigendum. Nam post particulas non solum exeuntes in consonas sed etiam in vocales infiguntur radices pronominales, amplius ante *a*, *o*, *u*, *i* praemissa *d*, cum syllabis *do*, *du*, *di*: *nudamchrocha* (gl. discruciat me; *no-dom-chr.*) Ml. 32[d]. *indí fodamsegatsa* (gl. qui tribulant me; *fo-dom-s.*) Ml. 33[a]. *fodunsegat* (qui nos tribulant; cf. *fonsegar*, gl. tribulamur, Wb. 14[b] e *fo-s.*) Ml. 27[c]. *fordomchomaither* (gl. servor: possunt passiva dativo etiam adjungi ut servor tibi) Sg. 139[b]. *cofordumthésidse* (ut adjuvetis me; cf. *for-tacht*, auxilium) Wb. 7[a]. *fordubcechna* (gl. qui vos commonefaciat, dominus; *forcanim*, praecipio) Wb. 9[a]. *condomarrgabadsa* (gl. ut me comprehenderet; *con-dom-arg.*) Wb. 17[d]. *condumfel* (ut sim), *condibfeil* (ut sitis; impersonalia) Wb. 3[c]. 5[b]. 24[c].

In tali combinatione *d* cum praecedente consona particulae, e. gr. *ad, con, frith,* coalitione obvia et alias (cf. p. 80) fieri solet *t: atomaig,* (impellit me), *atobaich, atobaig* (impellit vos; = *addomaig, addobaig,* ex *adaig*) Wb. 9[c]. 10[d]. 19[d]. *coatomsnassar* (gl. ut ego inserer) Wb. 5[b]. *atobcí* (novit vos; = *addobcí*, ex *adcí*) Wb. 25[a]. *atobsegatsi* (persequuntur vos) Wb. 14[d]. *atabgabed farcaire* (gl. aculeum vobis reatus adfigite; i. e. adsumite vobis vestram correctionem) Ml. 20[d]. *cotammeicnigthersa* (gl. conpellor; i. e. cogor, = *con-dom-eicn.*, cf. *coméicnigther,* cogitur, Wb. 28[b].) Ml. 21[b]. *cotomerchloither* (gl. agor, actus) Sg. 17[a]. *cotondelcfam* (comparabimus nos: = *condond.*, subst. *condelc*, comparatio) Wb. 17[b]. *cototnertsu* (gl. confortare; i. e. conforta te; pro *condotn.* e verb. *connertad*) Wb. 30[a]. *cotobsechfider* (instituemini; cf. *coisc* = *cosech*, institutio) Wb. 9[a]. *fritumthiagar* (gl. aboleor) Sg. 183[a]. *fritammiorsa* (gl. me adficiet, cogitatio), *fritammiurat* (adficiunt me) Ml. 32[d]. 33[a]. Notanda differentia inter conjunctionem *con* (ut), cujus *n* cum sequente *d* servatur, et praepositionem *con* (cum), cujus *n* cum sequente *d* fit *t*.

Si insuper adest relatio cum *n* intercedente post particulas verbales vel praepositiones, sat ampla fit immissio: *am. nondubcairimse* (ut ego amo vos; *no-n-dub-c.*) Wb. 23[c]. *hore nondobmolorsa* (quia laudo vos) 14[c]. *am. rondobcarsamni* (ut amavimus vos) 25[a]. *aforcital forndobcanar* (doctrina quae praecipitur vobis; *for-n-dob-c.*, e *forcanim*) Wb. 3[b].

1. Pron. pers. infixum 1. pers. Sing. M (OM, DOM; *m* inficit, ut radices sequentes *n, t,* consonas infectionis capaces): *nommóidim* (glorior, laudo me) Wb. 14[c]. *ma numgaibi archarit* (si habes me amicum) Wb. 32[a]. *nomdurni* (gl. ut me colaphizet) Wb. 17[d]. *nomréla* et *nometargnigedar* (manifestat me et notificat me) Sg. 200[b]. *isiress cr. nombeoigedar* (fides Christi vivificat me) Wb. 19[a]. *ní maith domrignis* (non bonum me fecisti) Wb. 4[c]. *aromfoimfea innalaith* (suscipiet me in regnum suum) 31[a]. *massuthol atomaig* (si voluntas me impellit) 10[d]. *israd dée immumforling conda . .* (gratia dei effecit me ut sim . .) 13[b]. Pro dativo: *nímbia fochricc darahési* (non erit mihi merces pro eo) Wb. 10[d]. *ó domanicc foirbthetu* (ex quo mihi venit firmitas) 12[c]. Pronominum infixorum in conjugatione impersonali passivi exempla sequentur infra in verbo.

Cum nota augente: *romsóirsa rect* (salvavit me lex) Wb. 3[d]. *romicesa* (salvavit me) 28[a]. *nímcharatsa indfir* (non amant me viri) 5[c].

Plur. N: *hóre ronsóir dipeccad is derb linn nonsóirfea in futuro* (quia salvavit nos a peccato, est certum nobis quod salvabit nos in f.) Wb. 21[c]. *ronmoitsem* (gloriati sumus, laudavimus nos) 17[a]. *ninmóidfem inneuch nád denam* (non gloriabimur in aliquo quod non facimus) 17[b]. *isdichéin immunrordad* (dudum destinati sumus; impers.) 20[d]. Pro dativo: *condonroib indocbál* (ut sit nobis gloria) Wb. 15[b]. 20[c]. *dunnanic fiusscél uáib* (venit nobis nuntius a vobis) 25[a]. *níntanicc recht* (non venit nobis lex) 1[d].

In positione aucta accedit NI: *nonmóidemni* (gl. gloriamur) Wb. 2[d]. *isarathsom ronniceni* (gratia ejus nos salvavit) 21[b]. *ronfitidni* (novistis nos) 15[c]. *ninfortéitni* (non succurrit nobis, non adjuvat nos) 1[c]. *ronbiani indocbál* (erit nobis gloria) 14[c]. 25[a].

2. **Pron. pers. infixum 2. pers.** Sing. T (cf. p. 80): *ishé notail* (ipse te alit) Wb. 5[b]. *nihed notbeir inem* (non hoc te fert in coelum) 6[c]. *cách rotchechladar* (omnis qui te audivit) 28[d]. *isfoirbthetu hirisse attotáig* (est firmitas fidei quae te impellit) 6[c]. Pro dativo: *rotbia lóg* (erit tibi merces) 6[a]. *rotbia adbar fáilte* (gl. laetare . . et clama; i. e. erit tibi causa laetitiae) 20[a].

Nota augens SU (*so, siu* infra): *cototuertsu* (gl. confortare) Wb. 30[a].

Plur. B (non invenitur notata infectio sequentis consonae): *nobguidet* .i. *nobbendachat* (gl. salutant vos, omnes) Wb. 7[b]. *níp and nobirpaid* (ne tradatis vos, ne confidatis ei, philosophiae) 8[b]. *dobtromma anaccobor collnide* (gravat vos cupiditas carnalis) 8[c]. *dobróigu dia* (elegit vos deus) 26[a]. *atdubelliub* (videbo vos) 7[a]. *cid atobaich . . . cid atobaig dó* (quid impellit vos? quid impellit vos ad id?) 9[c]. 19[d]. *atobei side* (noscit vos ipse, deus) 25[a]. *adobragart* (gl. vos fascinavit, daemon) 19[b]. Pro dativo: *nibtá torbe de* (non vobis est utilitas inde) Wb. 19[b]. *nibécen* (non vobis necesse) 22[d].

Nota augens SI: *nobsóirfasi dia* (servet vos deus) Wb. 11[b]. *issí dam robnóibsi* (haec etiam vos sanctificavit, fides) 19[b]. *robcarsi tiamthe* (amavit vos Timotheus) 23[d]. *atobsegatsi* (persequuntur vos) 14[d].

3. **Pron. pers. infixum 3. pers.** Sing. Communis tribus generibus radix pronominalis occurrit D; sunt tamen et pe-

culiares generibus notae, masculino (et neutro?) N, feminino SN, S. Inficit *d*, vix reliquae.

Masc. D (ID, DID): *nodmoladar fesin* (gl. non qui se ipsum commendat, probatus est; i. e. qui laudat se ipse) Wb. 17[b]. *issochuide rodchúrsach* (gl. sufficiat illi, adulteranti, objurgatio a pluribus; i. e. plures eum objurgarunt) 14[d]. *condidmolodar cách* (ut laudet eum quivis, Lucam) 16[d].

N (post consonas AN, ampliata per *d* DAN, DN): *dondiut combe hi cóis* (gl. hominem accuso, in causa hominem facio; i. e. sisto eum ut sit in causa; cf. Sg. 152[b] *dodíut*, gl. sisto) Sg. 77[a]. *act ranglana tre athirgi* (gl. siquis emundaverit se) Wb. 30[b]. *immanimcab* (devita eum) Wb. 30[d]. *ni adoenacht fesine rudanordan s. deacht* (gl. Christus non semet ipsum clarificavit ut pontifex fieret; i. e. non ipsius humanitas eum ordinavit sed deitas) Wb. 33[c]. *doini nodnoirdnet* (gl. omnis pontifex ex hominibus adsumtus; i. e. homines eum ordinant) 33[c]. *ni tú nodnai*** (gl. mutila, leg. *nodnaili?* non tu eum alis) 5[b]. *connách moidea nech arbed áarilliud nodnícad* (gl. ut omne os obstruatur: i. e. nequis glorietur, quod sit ipsius meritum quod eum salvaret) 2[b]. *dondí rodndolbi* (gl. ei qui se finxit, dicit figmentum, *indolbud* masc.) Wb. 4[c].

Neutr. D: *ani doluigimse airibsi iscr. dodlugi lim* (quod dono, remitto ego vobis, Christus id donat mihi) Wb. 14[d]. *hithé dodmainetar insin* (sunt hi qui id cogitant) Sg. 5[a]. *asmé móinur aridrochell* (gl. egomet sapui, intelligimus ego et non alius; i. e. quod ego solus id cognovi) Sg. 202[a]. *ni nach aile assidbeir* (gl. ego Paulus dico; i. e. non alius aliquis id dicit) Wb. 20[a]. *israd dée immidforling domsa* (est gratia dei, quae id praestitit mihi) Wb. 21[c]. Cum *n* relativa praecedente: *am. dondrigéni cr.* (ut fecit id Christus) Wb. 6[d]. *am. rondpromsom* (ut id probavit ipse, Paulus) 4[b]. *am. fondrodil incoimdiu dochách* (gl. unicuique sicut divisit deus) 10[a]. *bad am. asindbiursa* (sit sicut ego id dico) 13[a]. *amail assindbeir ap.* (ut dicit apostolus) Camarac.

N etiam pro hoc genere forsan colligenda e Wb. 7[a]: *donaisilbub* (gl. hoc cum adsignavero).

Fem. D: *isránd indeacht adgénsa . . . anima tm. adidgeúin* (gl. cognosco ex parte; i. e. partim deitatem cognosco . . . anima tantum eam cognosco, *deacht* fem.) Wb. 12[c].

SN, S: *nisnarroetmarni sidi* (gl. χ quidem assumsimus, ψ

autem non: i. e. hanc non assumsimus) Sg. 16[a]. *isairi nisnáirmim sidi* (gl. quia tertia persona communis est; i. e. ideo non numero hanc) Sg. 205[a]. *isairi nistabur la .k 7 q* (gl. h enim aspirationis magis est nota, Prisc. 1, 3; i. e. ideo non pono eam cum k et q) Sg. 4[b].

Nota haecce pronominalis feminina *sn* ante vocales, *s* ante tenues (p. 52) orta videtur e pron. fem. *sí* cum sequente *n* relativa. Quae plena constructio obvia in Wb. 30[c]: *asberat istol dée forchanat et ni sí dongníat* (dicunt quod est voluntas dei quam praecipiunt et non eam faciunt; i. e. non est ea quam faciunt).

Plur. Apparet DA, quod e radice pron. *a* et *d* ampliante ortum videri poterit; praeterea SN (ante labialem SM), S, e pron. *som* (p. 334) haud dubie ortum. Non animadvertitur formarum diversitas pro generibus. Infectio videtur obtinere ut in singulari.

DA: *ished inso nodascara frie* (gl. discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris; i. e. est hoc quod separabit eos ab ea, fide) Wb. 28[c]. *ité nodaengraicigetar* (gl. ŏg ĭ ŏ ex quibus apud nos hic haec hoc nascuntur; i. e. sunt haec quae illorum locum obtinent; gall. hod. les remplacent, verb. *engraicigur* cum acc.) Sg. 198[b]. *na cumactte isdia rodordigestar* (potestates, deus instituit eas; pro *rodaord.*, excussa *a* ante vocalem) Wb. 6[a]. Cum antecedente *n* relativa: *rolegsat canóin fetarlaici 7 nufiadnissi* [sic] *am. rundalegsamni acht rondasaibset som tm.* (gl. haeretici qui quidem ut nos vetus et novum testamentum recipiunt; i. e. legerunt canonem veteris et novi testamenti ut nos legimus eos, sed falsaverunt eos tantum) Ml. 24[d]. *inna degmaini rongeni dia isintsechmadachtu arinpopul. isgell son toraisse. dam nondasoirfea dia 7 dombera fortachtain doib airchiunn* (gl. idoneum pignus; i. e. beneficia quae praestitit deus in praeterito in populum, est hoc idoneum pignus, quod etiam salvabit eos deus, et quod feret auxilium eis aliquando) Ml. 27[a].

SN: *dosnaidlibea nili* (gl. dans vindictam iis qui non noverunt deum; eos omnes, si separandum *do-sn-aidl.*) Wb. 25[d]. *nosńguidsom* (rogat eos) 25[b]. *nahuli dorigniussa fiadibsi dosńgniithsi* (omnia quae feci coram vobis, facite ea) 24[b]. *dosńbera fochumachte inmaicc* (dabit, pater, eos sub potestatem filii, principatus) 13[b]. *far súli dosmbérthe dom* (oculos vestros, daretis eos mihi) 19[d]. Pro dativo: *isepeltu doib manisńbe bethu suthin* (est

interitus eis, si non est eis vita aeterna, mortuis) Wb. 13^{b}. *rupu accubur leu eicrgne muchumachti* 7 *rusmbói dam* (fuit desiderium eis, desiderata eis cognitio potestatis meae, dei, et facta est eis etiam) 33^{a}.

S: *rosmoidet* (laudant se, gloriantur) Wb. 31^{b}. *nísfitir nech* (nescit eas aliquis, vias dei) Wb. 5^{c}. *nisfitemmar* (nescimus ea, mysteria dei: *rún*, fem.) 12^{c}. *rospredach roscomal. rosdánigestar dún codosgnemi* (praedicavit ea, implevit ea, dedit ea nobis, deus, ut faciamus ea, bona opera; *gním*, masc.) 21^{b}.

III. Pronomina personalia suffixa.

Suffiguntur praepositionibus radices pronominales, quae nec in prima nec in secundo, sed in tertia persona differunt, in tertia singularis pro diversitate generis et regiminis, in tertia pluralis numeri pro diversitate regiminis tantum, prout scilicet praepositiones postulant dativum aut accusativum.

Frequentiores praepositiones postulantes casum dativum sequentis substantivi sunt: *as* (ex), *ó*, *ua* (ex, a), *oc* (ad), *ren* (ante), *fiad* (coram), *di* (de), *do* (ad). Praepositiones cum accusativo: *ar*, *air* (ad), *eter* (inter), *imm* (circum), *la*, *le* (apud), *sech* (sine, trans), *fri* (a, contra), *tar* (per, trans), *tre*, *tri* (per), *cen* (sine), *co* (ad). Casum utrumque admittunt *in*, *ind* (in), *fo* (sub), *for* (pro, super). Singulae cum suffixis infra in suo capite sequentur.

1. **Pron. pers. suffixum 1. pers. Sing. M, UM:** *áirium* (ad, pro me) Wb. 7^{a}. *indium*, *indiumm* (in me: cf. p. 54) 8^{d}. 10^{c}. *uáim*, *uaimm* (a me) 9^{d}. 11^{c}. 31^{a}. *lem*, *lemm* (ad me) 1^{c}. 5^{b}. 29^{c}. *lim*, *limm* (id.) 8^{d}. 9^{b}. 23^{a}. *leim* (id.) Sg. 209^{a}. *liim* (id.) Wb. 10^{a}. *lium*, *liumm* (id.) 15^{c}. 18^{a}. 29^{a}. 29^{d}. *form* (pro me) 7^{d}. 8^{d}. *friumm* (a me) 29^{d}. *dom* (ad me, mihi) fq. *díim* (de me) 2^{a}. 30^{a}. *trium* (per me) 23^{b}. De duris his *m*, *n*, *t* cf. p. 51. 80.

Cum nota augente: *indiumsa* Wb. 8^{d}. 11^{c}. 12^{c}. *uáimse*, *huáimse* 5^{d}. 8^{d}. 14^{d}. 27^{c}. 28^{c}. *riumsa* (ante me, *ren*, *re*) 14^{a}. 16^{d}. *limsa*, *lemsa*, *liumsa* fq. *formsa* 23^{a}. *frimsa* 26^{d}. 30^{a}. 30^{d}. *domsa* fq. *díimsa* 7^{a}. *cuccumsa* (*co*, *cu*, ad, usque ad) 7^{c}.

Plur. N, IN, UN: *erunn* (propter nos) Wb. 15^{d}. *etrunn*, *etronn* (inter nos) Wb. 15^{a}. 31^{a}. *etron* Sg. 217^{b}. *immun* (circum nos) Wb. 15^{c}. *indiunn* (in nobis) 5^{d}. *uáin*, *huáin* (a nobis) Wb.

6^b. 15^a. *uainn, huann* 4^d. 10^d. 15^a. 26^b. *húan* Cr. 32^b. *lenn* (apud nos) Wb. 1^a. *linn* 2^c. 5^c. 13^b. *línn* 10^d. 11^c. *fornn* (pro nobis) Wb. fq. *frinn* 4^b. 17^b. 19^d. *dún* (ad nos, nobis) fq. *duún* Wb. 3^a. 4^b. 10^a. 25^c. *dúnn* 2^d. *díin, dínn* (de nobis) 10^d. 15^a. *díinn* 15 . 26^b. *torunn* (super nos) 15^a. 15^d. *cucunn* (ad nos) 21^a.

Cum nota ampliante: *etrunni* Wb. 12^b. *indiunni* 3^d. 14^c. *uánni, huanni, uainni* 5^a. 12^a. 18^b. 27^c. *linni* Wb. 4^c. 18^d. Sg. 6^a. *fornni* Wb. 11^b. *frinni* 17^c. *dúnni* 1^a. 2^d. 10^d. *dunni* 2^d. 3^a. 12^c. *duunni* 5^d. *dunnai* Cr. 18^b. *dinni* Wb. 10^d. 15^a. 15^d. *triunni* 14^c. *torunni* 27^a.

2. Pron. pers. suffixum 2. pers. Sing. T, IT, UT: *indit* (in te) Wb. 2^b. *úait, uait* (a te) 6^c. 10^a. 30^a. *huait* Cr. 32^c. *lat* (apud te) Sg. 158^a. *lat, latt* Wb. 6^b. 10^a. 10^c. 29^d. 30^b. *fort* (pro te) Wb. 6^a. 28^d. *frit* (ad te) Sg. 75^b. 151^a. 181^a. *frit, fritt* Wb. 10^a. 32^a. *frit, friut* Ml. 23^c. *friutt* Pr. Cr. 59^b. *duit* (ad te, tibi) Wb. Sg. fq., pro quo et *deit* saepius, minus diligenter. *dit, diit* (de te) Wb. 1^d. 28^d. Sg. 179^a. *cucut* (ad te) Wb. 32^a.

Positio ampliata: *erutsu* Wb. 27^d. *huaitsu, huaitsiu* 5^a. 32^a. *latsu* 29^d. 32^a. *latso* Sg. 215^b. *fortsu* Wb. 29^a. *fritso* 32^a. *fritsu* Sg. 106^b. *duitso* Sg. 208^b. *duitsiu* Wb. 6^b. 10^c. *détso, detsiu, deitsiu* (pro *duitso* e praep. *do*) 5^b. 6^c. 30^a. *daitsiu* (tibi) Sg. 2^a. *toratsu* (*tar*, per te) Sg. 217^b. *cenutsu* (sine te) Wb. 6^b.

Plural. B, IB (*-uib, -iub*): *airib, áirib* (super vos, pro vobis) Wb. 20^a. 22^d. 27^c. *etruib* (inter vos) 24^c. 27^b. *immib* (circum vos) 17^b. 22^d. 27^b. *indib, indiib* 6^b. 14^c. *uáib, huáib* 7^b. 13^a. 20^b. *lib* (apud vos) 3^b. 9^a. 9^d. 25^d. *forib* 4^d. *foirib* 21^d. 22^d. *fuirib* 15^d. 20^b. 21^a. *dúib* (vobis) 3^b. 6^a. 9^b. 14^c. *triib* (per vos) 3^b. *cucuib, cuccuib* 9^a. 14^c.

Cum nota augente: *airibsi* Wb. 14^a. 14^d. 16^a. *airiubsi* 15^c. 17^a. *eruibsi* 27^d. *indibsi* 4^a. 18^b. 23^c. *uáibsi* 10^d. 14^c. 14^d. 16^a. 25^a. *huáibsi* 11^a. *libsi* 16^b. *fiadibsi* (coram vobis) 24^b. *furibsi, fuiribsi* 7^a. 14^d. 18^a. 18^b. *fribsi* 9^b. 12^c. *duibsi* fq. *diibsi* 17^b. 25^d. *dibsi* 14^d. *cenuibsi* 9^c. *cucuibsi* 1^a. 14^a. 17^a. 24^b. 26^c.

3. Pron. pers. suffixum 3. pers. Sing. masc. et neutr. In praepositionibus cum dativo quibusdam D accedit, in aliis vocalis: *indid* (in eo) Wb. 11^d. *uad, húad* (ab eo) Wb. 7^c. Sg. 100^b. *ood* Camarac. *occa, oca* (apud eum, in eo) Wb. 29^d. 33^d. *dó* (ei) 1^c. 6^c. 10^a. *de* (de eo) 15^d.

In praepositionibus cum accusativo nota frequentior S, SS:

les (apud eum) Wb. 10a. *less*, *leiss* 6b. 6c. 9b. 14a. *laiss* 21b. 24b. *lais*, *leiss* Sg. 33a. 153b. *fris*, *friss* Wb. fq. *tarais* (per eum) Wb. 33d. Rarior T: *tríit*, *triit* (per eum) Wb. 1d. 3a. Sg. 43a. In aliis I: *airi* (super eum, propter eum) Wb. 1a. 23c. *airi*, *isairi* propter id, ideo) fq. *immbi* (circum id, circum se) 13d. *cuci* (ad eum, deum) Wb. 15c. *caci*, *cucci* (usque ad id, usque eo, adeo) 19b. 24c. 25a. *foir*, *fair* Wb. Sg. fq. num hic ponendum an supra?

Positio ampliata: *lessom* Wb. 4c. 5c. *lessem*, *leissem*, *laisem* Sg. 10a. 28a. 77c. 149b. 158b. *foirsom* Wb. 8c. *foirsem* Sg. 209b. *triitsom*, *tritsom* Wb. 26a. 27c. *cucisom* (ad eundem) Wb. 9d.

Femininum. In praepositionibus cum dativo I: *eissi*, *essi* (ex ea, *as*) Sg. 196b. *indi* (in ea) Wb. 14c. Sg. 6b. 27a. 162b. *remi* (ante eam) Sg. 7b. 20a. *fuiri* Wb. 3d. Sg. 4b. 199a. 209b. *foi* (sub ea) Wb. 23d. *dí*, *di* (ad eam, ei; praep. *do*) Wb. fq. *di* (de ea, praep. *di*) Sg. 187b.

In praepositionibus postulantibus accusativum E: *inte* (in eam; cf. p. 55) Sg. 6a. 159a. *laee*, *lée* (apud eam) Wb. 14a. 24d. *lee* Sg. 32b. 167a. *frie*, *friee* Wb. 28a. 28c. *tree* (per eam) Wb. 2c. *trée* Sg. 25b. *cuicce* (apud eam, apud se) Wb. 9d. *cucae* Sg. 14b. 191a.

Positio aucta: *intesi* (gl. in ipsam) Sg. 199a. 209b. *uadisi* (ab eadem) Sg. 4b. *remisi* Sg. 7a. *disi* Sg. 16a.

Pluralis. Non differunt terminationes nisi pro regimine praepositionum.

In praepositionibus cum dativo est terminatio IB: *essib* (ex eis; praep. *as*) Wb. 12b. *esib*, *eissib* Sg. 51b. 190a. *indib* (in eis) Wb. 21c. Sg. 1b. 28b. 140b. *úadib*, *huadib*, *uadib*, *uaidib*, *huaidib* (ex eis) Wb. Sg. *remib* (ante eos) Wb. 13b. Sg. 9a. *foib* (sub eis) Sg. 1a. *fiadib* (coram eis) Wb. 10c. *forib*, *foraib* Wb. Sg. fq. *diib*, *dib* (de illis) Wb. Sg. *doib*, *dóib* (eis, praep. *do*) Wb. Sg. fq. *cenaib* (sine eis) Ml. 20d. Notanda congruentia cum B secundae pers. plur. in quibusdam, e. gr. *diib*, *dib*, a vobis et ab eis, *indib*, in vobis et in eis; differunt tamen aliae: *dúib* (vobis) et *doib* (eis), *fuirib*, *foirib* (supra vos) et *forib*, *foraib* (super eos), *úaib* (a vobis) et *úadib*, *uáidib* (ab eis).

In praepositionibus cum accus. U, O: *áiriu*, *airriu* (ad eos, propter eos) Wb. 15a. 21d. *erriu*, *erru* 1d. 11a. *etarru* (inter eos) Wb. Sg. fq. *etarro* Sg. 150b. *intiu* (gl. secum; i. e. in se) Sg. 7a.

intiu Ml. 21ª. 28ᶜ. *leu*, *léu* Wb. fq. *leo* Sg. 158ᵇ. *forru* Wb. fq. Sg. 45ᵇ. *friu* Wb. Sg. fq. *seccu* (ultra eos) Wb. 23ᵇ. *treu* Wb. 30ᶜ. *treo* Sg. 4ᵇ. 138ª. *cuccu* Wb. 5ª. 27ᶜ.

Positio ampliata: *indibsom* Wb. 16ᶜ. *indibsem* Sg. 5ª. *huadibsem* Sg. 156ª. *doibsom* Wb. 2ᵇ. 13ª. Cr. 18ᵇ. *airriusom* Sg. 4ª. *errusom* Wb. 11ª. *leusom*, *leosom* Wb. Sg. *forrusom* Wb. 9ᶜ. 13ᵇ. *friusom* Wb. 20ᶜ. *cuccusom* Wb. 14ᵈ.

Quamvis rariora sunt tamen etiam exempla pronominum suffixorum aliis praeter praepositiones orationis partibus; e. gr. substantivis vel adverbiis: *cinibet samlumsa* (gl. quamvis non sint ut ego; subst. *samal*, similitudo, adverbii loco *amal*, ut) Wb. 9ᵈ. *críst ísam críst uasum críst dessum críst tuathum* (Christus infra me, supra me, ad dextram meam, ad sinistram meam) Lib. hymnor. ap. O'Donov. p. 146. Addi possunt e verb. subst. *ta*, *ata* formationes *nitan* (non sumus), *condan* (ut simus), *adib* (estis), quarum exempla infra suo loco sequentur.

B. Pronomina possessiva.

I. Pronomina possessiva absoluta.

1. Pron. possessivum 1. pers. Sing. MO ante vocales et consonas (quae sunt aspirandae): *isí moirnigde* (est haec oratio mea) Wb. 4ᵈ. *œ́et moort dogabál* (aemulatio capiendi ordinis mei) 23ᵇ. *asberat mobeiúil* (dicunt labia mea) 12ᵈ. *romrir mothol cholnide* (impulit me voluntas mea carnalis) 3ᶜ. *hóbói mochland et mocheneel* (ex quo fuit proles mea et genus meum) 29ᵈ. *ished bunad mochlainde* (est haec origo generis mei) 5ª.

Cum nota augente: *ni íar colinn moimradudsa* (non secundum carnem cogitatio mea) Wb. 14ᶜ. *tánicc aimser moidbartese* (gl. tempus resolutionis meae instat) 30ᵈ. *insamlathar side mobésusa. asbera frib coteeet mobéssise* (imitatur iste meos mores, dicet vobis qui sint mores mei) 9ª.

Plur. ARN ante vocales et medias, alias AR (p. 53): *ishé arnathir* (est ipse pater noster) Wb. 2ᵇ. *isinunn arnét* (est eadem aemulatio nostra) 17ᵇ. *attaam arndiis* (sumus nos duo, = nostra dualitas) 32ª. *ammi tuailnge armbrethre* (gl. quales sumus verbo

per epistolas absentes tales et praesentes in facto; i. e. sumus gnari verbi nostri) Wb. 17[b].

Positio ampliata: *isdessimrecht comdíthnatha et sóire dochách arsóireni* (est exemplum consolationis et salutis cuivis salus nostra) Wb. 11[b]. *arloureni doforcitul* (sufficientia nostra ad doctrinam, ex deo est) 15[a].

2. Pron. possess. 2. pers. Sing. DO (cf. p. 46; forsan pro *tho* et cum cambr. *dy* in perpetua infectione e *to*): *berir doimchomarc uaidib* (gl. salutant te omnes, i. e. fertur tua salutatio ab eis) Wb. 31[d]. *lóg dodaggnima* (merces benefacti tui) 6[a]. *hires domathar et dosenmathar* (fides matris tuae et aviae tuae) 29[d]. TH apparet interdum ante vocales, si praecedit vocalis vel liquida: *tussu thóenur* (tu solus; i. e. tu solitas tua) Wb. 5[a]. *imaigin hitabair thúal* (in loco in quo das urinam tuam; pro *do fúal*) Incant. Sg. *noebthar thainm* (sanctificetur nomen tuum) Pat. nost. ap. O'Don. p. 442.

Cum nota ampliante: *rofetarsa isfoirbthe dohiresso* (scio, est firma fides tua) Wb. 29[d].

Plur. FARN, FORN ante vocales et medias, ante ceteras consonas FAR, FOR, ut pron. plur. 1. pers. (e *barn*, *bar* p. 72, ut *do* e *to*): *pad glice farnintliucht* (sit sapiens intelligentia vestra) Wb. 5[c]. *adbeir fornairchinnech féisne* (dicit ipse dux vester) 5[a]. *ni tormult farmbiad l. fornétach* (gl. vos non gravavi; i. e. non consumsi victum vestrum vel vestitum vestrum) 18[a]. *isirdircc farclúu* (est dilatata gloria vestra) 7[c]. *méit forserce* (magnitudo amoris vestri) 14[d].

Cum augmento: *farndígalsi* (gl. ego retribuam, i. e. vindictam vestram) Wb. 5[d]. *maithi formbesasi* (boni mores vestri) 16[b]. *farsercsi do dia* (amor vester in deum) 18[b].

3. Pron. possess. 3. pers. Sing. A, cujuscunque generis, tam ante vocales quam consonas, ea tamen differentia, ut post pronomen masc. et neutr. fiat infectio, post femininum obtineat status durus consonarum sequentium. Frequentius notatur signo productionis.

Masc.: *arlobri áhiresse* (ob debilitatem fidei suae), *lobrigthir áabstanit* (gl. infirmatur; i. e. inf. abstinentia ejus) Wb. 6[c]. *cách cretes áhic* (omnis qui credit salutem suam), *connach moidea nech arbed áarilliud* (nequis glorietur quod sit suum meritum) Wb. 2[b].

rúna geine cr. et achésta (mysteria generationis Chr. et passionis ejus) Wb. 27[c]. *achumgai .ɪ. áimneda* (gl. angores suos) Ml. 19[b]. *ticsath achraich* (tollat crucem suam), *arenindarbe apectha* (ut deponat peccata sua; rectius *aph.*, ut *átercitla*, gl. vaticinia sua, Ml. 19[b] pro *ath.*) Camarac.

Fem.: *aggním féisne* (ejus ipsius actio, personae; cf. p. 194) Sg. 199[a].

In positione ampliata pro masculino accedit *som*, pro feminino *si*: *amontar som inso infectso* (familia ejus haecce nunc) Wb. 7[c]. *arasechemmar abésusom* (ut sequamur mores ejus) 2[d]. *maith les ágnasi* (gl. consentit habitare cum illa; i. e. bona ei, placet ei consuetudo ejus, uxoris) 10[a]. *doígensat sidi aaltramsi* (fecerunt hi, parentes, nutritionem ejus, mulieris) 28[d].

Forma absoluta hujus personae non constructae cum substantivo est ÁI in Sg.: *ái* (gl. suum proprium) 27[a]. Cum articulo generis neutrius: *añái* (gl. uniuscujusque suum ut Paulus proprium, nomen) Sg. 28[a]. *anái .ɪ. asainreth* (gl. suum uniuscujusque, ut niger corvus) 29[b]. Conferendae sunt formae pronominis personalis *indái*, *innanai*, jam memoratae (p. 331), et cambr. *eid* (hod. *eiddio*, possidere) cum formis pronominis pers. suffixi idem significans.

Plur. AN ante vocales et medias (*am* ante *b*), alias A (p. 53): *asbertar ananman* (dicuntur nomina eorum) Wb. 28[a]. 30[a]. *bid airegdu anesséirge* (erit prior eorum resurrectio; gl. qui in Christo sunt resurgent primi) Wb. 25[b]. *ishé ambés* (est hic eorum mos, animalium) Ml. 19[d]. *lóg apecthe* (merces peccatorum suorum, eorum) Wb. 1[c]. *isfiadnisse doib á cúbus* (est eis testimonium conscientia sua) 1[d]. *dobérat huili acoibsena* (reddent omnes rationes suas) 6[b]. *finnad accúrsagad* (sciat eorum correptionem) 29[a].

II. Pronomina possessiva infixa.

Est infixio et reductio pronominis in stamen tenuissimum suum in 1. et 2. pers. sing. ut in pronomine personali, in ceteris personis vix differentia a pronomine possessivo absoluto.

1. Pron. possess. infixum 1. pers. Sing. M (inficiens, p. 197): *dimdaltib huilib* (ex omnibus discipulis meis, carissimus) Wb. 29[d]. *ished roerpad dom domthoschid* (hoc mihi creditum est

ad necessitatem meam) 10^d. *remchuimriug et imchuimriug* (ante captivitatem meam et in captivitate mea) 30^a. *dobuid fomchumachtu* (ut sint sub potestate mea) 32^d. *dothecht martre darmchen* (ad subeunda martyria pro me) 7^b. Cum nota ampliante: *darmchensa* (pro capite meo, pro me) Wb. 16^b. *toirsig dimchuimriugsa, toirsich dimchuimregaibse* (tristes de captivitate mea, tr. ob vincula mea) 26^d. 27^c. *treminsamilso, tremintsamilse* (per imitationem meam) Wb. 17^b. 30^a.

Post praepositiones terminatas consonis plerumque sequitur pronominis forma absoluta, e. gr. *ar mochiunn* (ante caput meum, coram me) Wb. 11^d. *sech mochomáessa* (ultra aetatem meam, ultra coaetaneos meos) 18^c. *ocmothoéitse* (in aditu meo) Wb. 26^c. E contrario inter duas vocales, post particulas et pronomina terminata vocalibus et ante substantiva inchoantia ab iisdem, obvia forma infixi pronominis: *israd dæ nimmarilliud* (est gratia dei, non meum meritum) Wb. 21^c. *ishé mort inso* (haec est missio mea; *mo ort*) 29^d. *meisse móinur* (ego solus; *mo óinur*) 5^a.

Plur. ARN, AR ut in positione absoluta: *diarníce* (ad salutem nostram; *do arnice*) Wb. 11^a. *íarnarnetargnu dúib* (post nostram vobis cognitionem, postquam cognovistis nos) 15^a. *innarleid* (in parte nostra). *innarcridiuni* (in corde nostro) 4^b. 15^a. *ararciunni* (ante faciem nostram, coram nobis) 25^c. *diarcoseni* (gl. ad correptionem nostram) Wb. 11^c. *diarnertadni, diarfoirbthetuni* (ad firmationem nostram, ad firmandos nos), *diarfíriaugudni* (ad justificationem nostram), *diarforcitulni* (ad docendos nos) Wb. fq.

2 Pron. possess. infixum 2. pers. Sing. T (inficiens, p. 197): *itsenmathir* (in avia tua, est fides) Wb. 29^d. *desimrecht ditgnimaib* (exemplum de factis tuis) 31^c. *dotmuintir uili* (ad omnem familiam tuam, scribit Paulus) 32^a. *cutseitchi* (cum uxore tua) 10^a. *itchóimthecht* (in comitatu tuo) Sg. 208^b.

Post praepositiones terminatas consonis obtinet forma absoluta, sed inter duas vocales TH: *ocduguidiusiu a dæ* (gl. ut tuum possim templum ingressus adsistere; i. e. in tua supplicatione o deus) Ml. 22^a. *tussu thoenur* (tu solus; cf. p. 341) Wb. 5^a, ut supra *ocmothoéitse, meisse móinur*.

Plur. BARN, BAR scriptio frequens: *dibarnice* (de vestra salute) Wb. 27^c. *fribarnice* (contra vestram salutem) Wb. 21^b.

trebarnimradud (per vestram cogitationem) Wb. 27[a]. *fribarpecthu* (a peccatis vestris) 13[b]. *ibartolaib* (in vestris cupiditatibus) 3[b]. *ni tobartatháirsi act isdobartinchose* (non ad vituperationem vestram sed est ad vestram institutionem) 16[a]. *ibarcumung, ibarcumachtu. ibarcumactusi* (in postestate vestra) 5[d]. 9[c]. 22[d]. *dobarcosc si* (ad vestram correptionem) 9[a]. *tribarnebcongabthetitsi* (per vestram incontinentiam) 9[d].

Ita et post *ar*: *arbarseirc* (amore vestri) Wb. 19[d]. Attamen etiam *far* scriptio infecta (p. 72) invenitur in aliis locis: *trebarnimradud arfarfoirbthetu* (gl. sum gaudens ordinem vestrum et firmamentum ejus) 27[a]. *dofarforcitlidib et dobarnanamchairtib* (gl. omni cooperanti et laboranti) Wb. 14[a]. *dofarfírianugud* (ad vestram justificationem) Wb. 3[b]. *difarfoirbthetu* (a vestra fortitudine) 23[d]. *hifarndergudaib* (gl. in stratis vestris). *hifarsrethaib* (gl. diei tempus impenditis in stratis) Ml. 20[c]. 20[d]. *hifarnirnigdibsi* (in vestris orationibus) Wb. 7[a]. *trefarfáiltisi* (per vestrum gaudium) 23[d]. Videturque scriptio regularis post praepositiones terminatas consonis: *oc farningrim* (in persecutione vestra) 5[d]. *iar fartoimtinsi* (secundum opinionem vestram) 20[a].

3. **Pron. possess. infixum 3. pers.** Sing. A: *assaanmin* (ex anima ejus) Wb. 2[c]. *triafuil* (per sanguinem ejus) 2[b]. *cr. conasoscelu* (Chr. cum evangelio suo) 4[d]. *iarnathichte* (post ejus adventum) 1[d]. *diathigerni, diachoimdid* (domino suo), *friachoimdid* (contra dominum suum) 8[b]. 8[d]. 27[c]. *arachiunn* (ad ejus caput, coram eo) 16[b]. *innachorp* (in ejus corpore) 2[c]. In Camaracensi fragmento pronomen hujus personae absolutum est quidem *a* (exempla supra), infixum autem esse solet *e, æ*: *inechuis nu inelaim nu inemeraib* (in pede ejus vel in manu ejus vel in digitis ejus). *fairechomnessam* (in proximo suo). *inæsech ocus inædommetu* (in ejus tribulatione et in ejus paupertate). Attamen etiam *a*: *scaras friathola* (qui separatur a cupiditatibus suis).

Ampliatio gen. masc. *som*, fem. *si*: *triahesseirgesom* (per ejus resurrectionem) Wb. 2[d]. *occathindnaculsom* (in ejus traditione) 1[b]. *diacholinsom* (per carnem suam) 3[d]. *triagnáissi* (per ejus consuetudinem, mulieris) 10[a].

Plur. AN, A: *iarnanetarscarad* (post sejunctionem eorum) Sg. 73[b]. *dogníat cach pecad treanaslachsom* (gl. captivas ducunt

mulierculas oneratas peccatis, 2. Timoth. 3, 6; i. e. quae faciunt omne peccatum persuasione sua) Wb. 30[c].

C. Pronomen relativum.

Relatio in lingua vetusta hibernica frequenter aut latet in formis propriis verbi relativis (de quibus infra), aut omnino non exprimitur; e. gr.: *cách cretes* (quivis qui credit) Wb. *indíi gnite, donaibhí gnite* (ii, iis qui faciunt) Wb. Sg. *intí forcongair* (is qui imperat) Sg. Sunt tamen et notae relationis, tam absolute positae quam et infixae ad instar pronominum personalium sive possessivorum.

I. Pronomen relativum absolutum.

Forma primaria pro tribus generibus AN (ut est ante vocales et medias *d, g*), solita lege mutata AM (ante *b*), AR (ante *r*), A (ante *s*, *f* et mutas: cf. p. 53): *isimmarmus hi cr. anasolee lasinbrathir* (est scandalum in Christo quod est malum apud fratrem) Wb. 10[c]. *isáiniu dúibsi anasbiursa* (est diversius, minus notum, vobis quod dico) 5[a]. *andudesta difoirbthetu fornirisse conrufailnither* (gl. ut aliquid impertiam . . . ad confirmandos vos: i. e. quod deest a firmitate fidei vestrae, ut compleatur) 1[a]. *arrocar* (gl. qui amavit) Sg. 195[b]. 196[b]. *duís incomalnid arrupredchad dúib. manid chomalnid arropredchad dúib* (an impleatis, si non impletis, quod praedicatum est vobis) Wb. 11[d]. 18[b].* *isfass dúnni apredchimme* (est vanum nobis, non proficit, quod praedicamus) Wb. 13[b]. *acarthar* (gl. qui amatur) Sg. 193[b]. 196[b]. *ced torbe dúnni acésme* (quid commodum nobis quod patimur?) Wb. 13[c].

Loco notae relativae invenitur et NO, ut post *hóre* (quod postulat relationem) ita et alias: *hóre nocretim* (quia credo) Wb. 1[a]. *hore nocomalnid timne cr.* (gl. epistola estis Christi; i. e. quia impletis mandatum Chr.) 15[a]. *hore nocomalnid et nopredchid sos.* (gl. communicatio vestra in evangelio) 23[c]. *anaithesce noberid*

* Est tamen etiam in Wb.: *nithucat . . anrofingrad di crist* (non intelligunt, quod praestabilitum de Christo). *décith anroscribus dúib* (videte quod scripsi vobis) 15[a]. 20[c].

uaimm (responsio quam accipitis a me) 9[d]. *isinnon iress nodonfirianigedar* (est eadem fides, quae nos justificat) 19[a]. *issí rún indforcillsin nopredchimse* (hoc est mysterium doctrinae, quam praedico) 28[b]. *bithé na precepta cétui nopredchob doib* (sunt haec prima praecepta, quae praedicabo eis) 17[b]. Post *intan* (tempore quo, cum), *amal* (similitudine qua, ut) etc. postulantia sequentem relationem ex eadem vocula interdum sola *n*, *m* superest ante medias: *am. nguidess* (ut orat) Wb. 24[d]. *intan mbís* (cum est) Sg. 182[b]. *ciaeret mbete oc mingraimmaimse* (quam diu sunt in persecutione mea?) Ml. 33[a].

Genitivus relativi videtur *neich* (cf. *coich*, cujus), obvius in Wb.: *neich roiccu aless* (gl. Epaphroditum ministrum necessitatis meae; i. e. cujus indigeo auxilio) 23[d]. Est tamen *neich*, ejus qui etc., comprehendens una sensum pronominis demonstrativi et relativi, aperte genitivus pron. *nech* in pluribus exemplis, quae sequentur infra inter adjectiva pronominalia.

II. Pronomen relativum infixum.

N, M, satis frequens inter praepositiones sive particulas terminatas vocalibus et verba incipientia a vocalibus vel mediis: *cindas inchoirp ineséirset* (quale est corpus in quo resurgent, mortui! *i-n-es.*) Wb. 13[c]. *ishé loc inatreba* (est hic locus in quo habitat; *i-n-atr.*) 27[d]. *ani huanaithgnintar 7 huanainmnigter* (id de quo praedicatur et a quo nominatur; *hua-n-ai.*) Sg. 29[b]. *inmagen indéntar infilliud* (locus in quo fit declinatio) Prisc. Cr. 63[a]. *huandirrudigeddar* (gl. primitivorum; i. e. a quibus derivantur) Sg. 33[a]. *cech irnigde dongneid* (quaevis oratio quam facitis) Wb. 5[c]. *locc imbitis primsacairt* (gl. sacrarium; i. e. locus in quo erant summi sacerdotes) Wb. 10[d]. *loc imbiat arma* (gl. armamentarium; i. e. locus in quo sunt arma) Sg. 35[a]. *intí imbíi inspirut nóib* (is in quo est spiritus sanctus) Wb. 8[b]. *isnaibhí himbi conson* (in iis in quibus est consona) Sg. 164[b]. *acogno. hombi, inchétnidi huambi* (a quo est), *ó cach mud ómbí condelg* (quovis modo quo est comparatio), *na comparite oambiat* (comparativi a quibus sunt), *inna bre. huambiat, erchrœ nambriath. uambiat* (verbi, verba a quibus sunt) Sg. 32[b]. 45[a]. 149[a]. 192[b]. *inna tri dombersom* (tria quae dicit) Sg. 201[a]. *doarrchet dichein nombiad adrad dée lagenti* (erit

de longinquo, erit aliquando tempus quo erit adoratio dei apud gentes) Wb. 6[d]. *bied aimser námba lobur* (erit tempus quo non est infirmus) Wb. 6[b].

Si junctio differt a supra dicta, i. e. si praepositiones desinunt in consonas, sive post praep. *do (di), la, fri, for, tri* etc., quae plerumque *s* sibi assumunt in hac combinatione, pronominis forma non differt a forma absoluta, e. gr.: *intí dianairchissi dia* (is cui parcit, miseretur, deus) Wb. 4[c]. *acétnide dianaccomaltar* (primitivum cui jungitur) Sg. 188[a]. *indaltóir foranidparat do idlaib* (altare in quo immolant idolis) Wb. 5[b]. *hisindí forsanairisedar inqnim* (gl. possunt transire in quem fit actus) Sg. 139[b]. *indí frisanérbrath* (ea ad quam dictum est, persona) Sg. 220[a]. *anman frisanacomlatar inm̄ognom* (nomina quibus junguntur in constructione, possessiva) Sg. 198[b]. *precept tresanicatar hili* (doctrina per quam salvantur multi) Wb. 27[c]. *isbecc inbrig frissandéntar asaitharsin* (est parvum pretium propter quod fit labor hic) Wb. 11[a]. *huare nád fail praeno. friandechraiged* (quia non est praenomen, a quo differat, M. solam scribimus in Marco) Sg. 28[a]. *sossad asambí soillse* (gl. pharus, i. e. turris ex qua est lux) Cr. 33[d]. *nifil ní frisambed andechor* (non est aliquid a quo sit differentia) Sg. 183[a]. *incorp marbde frissaroscar som* (corpus mortale a quo secessit) Wb. 3[a]. *peccad diaforgénsam cose* (peccatum cui servivimus hucusque) Wb. 3[c]. *intí forsaforcongair* (is cui imperat), *inne indí frisasamaltar* (sensus ejus cui comparatur) Sg. 161[b]. 211[a]. *ced torbe frisatéicomnacht* (quae utilitas quam praestitit?) Wb. 19[c].

Interdum tamen et in his sola N, M residua: *cinnisin frisnaiccaisiu* (gl. quid praestolare?) Prisc. Cr. 54[b]. *intí lasmbi æcne* (is apud quem est sapientia) Wb. 8[d], in quo etiam frequentissimum verbum *asmbiursa, asmbeirsom* (quod dico, quod dicit). *onaib rannaib frismbiat* (ab eis partibus a quibus sunt) Sg. 202[b]. Aut interdum absorbetur omnino relativum: *isóin huatinscanat ni óin hifoireniter* (est idem quo incipiunt, non idem quo finiunt; incipiunt sed non finiunt eodem modo, pronomina ille illa illud, ipse ipsa ipsum) Sg. 162[a]. *indliter huatinscana inchetna persan* (litera qua incipit prima persona) 157[b]. *pronoa. huataat* (pronomina a quibus sunt, casus obliqui) 197[a].

D. Pronomina demonstrativa.

Adhibentur in vetusta lingua hibernica ut pronomina demonstrativa tres praesertim voces simplices: *í, se* (cujus locativus *siu,* hoc loco, hic) cum variationibus *so, sin,* et *de.* Prodeunt e posterioribus coeuntibus *side, suide,* quibuscum alternat *ade.* Praeter eas tres voces principales sunt etiam aliae simplices quaedam loco plerumque pronominum demonstrativorum: *ém, ón, són, and, sund, sís.* Haec omnia separatim exponentur.

Í (*hí*) absolutum et solitarium occurrit, significationis lat. *is, ea, id,* solummodo in combinatione *isí, issí* (is est etc.): *isí moirnigde fridia* (ea est oratio mea ad deum) Wb. 1[d]. *arisí absolutum verbum* (nam id est abs. verb.) Prisc. Cr. 56[a]. *issí thol dée* (ea est voluntas dei) Wb. 5[c]. *issí regnum im. anisiu* (id est regnum istud) Wb. 6[c].

Praecedere solet ante hoc pronomen articulus, tam ante pronomen nudum, si non adest substantivum, quam ante substantivum concomitans. Accedit, si non adest relatio, quae sequi solet pronomen absque substantivo (lat. *is qui, ea quae, id quod*), aut particula *siu, sin* (hic, hoc loco), si danda significatio pronominis *hic, haec, hoc,* aut *tall* (illic), si danda significatio *ille.* *

Pronomen cum articulo sine substantivo. Sing. nom. masc.: *intí cretfes* (is qui credet) Wb. 1[a]. *intísiu, intísiu* (gl. hic, gl. istic) Sg. 49[a]. 201[a]. *intísiv* (gl. iste) Sg. 197[a]. *intíthall* (gl. ille: i. e. is qui hic, is qui illic) Sg. 197[a]. Fem.: *issain indí asidrubart 7 indí frisanérbrath* (gl. transitio diversarum personarum: i. e. est diversa ea quae dixit et ea ad quam dictum est, persona) Sg. 220[a]. Neutr.: *isdiliu lemm aní astorbæ oldaas aní asdilmain* (gl. omnia licent, alimenta, sed non omnia expediunt; i. e. est magis acceptum mihi id quod utile est quam id quod licitum) Wb. 11[b]. *am. rombói andlíged sin ifetarlicci atá anísiu inúiethnissiu* (ut fuit lex haec in vetustate est eadem novo tempore) 10[d]. *suthain*

* Utraque particula in Wb.: *siu ná tall* (hic non illic, in hac vita non post vitam) 3[d]. *siu et tall* (hic et illic) 28[d]. *massu armbethuni siu nammá* (si vita nostra hic tantum, miserabiles sumus) 13[b]. Cum praep. *in* in Wb. 13[b]: *issiu* (hic, in hoc mundo); frequentius *resiu* (antequam).

dam la laitnori anisin (gl. apud antiquissimos Graecorum non plus quam sedecim erant literae, quibus ab illis acceptis Latini antiquitatem servaverunt perpetuam Prisc. 1, 4; i. e. longinquum etiam apud Latinos hocce) Sg. 5[b]. Genit.: *doirladugud adib mogæ indísin* (gl. servi estis ejus cui obeditis) Wb. 3[c]. *cenchomalnad indi nopredchim* (sine impletione ejus quod praedico) Wb. 11[a]. Dativ.: *indolbud dondí rodndolbi* (figmentum ei qui se finxit, dicit) Wb. 4[c]. *frecre dondí asrobrad* (responsio ad id quod dictum est) 3[c]. *huandí asegregius, ondí as rex, ondí as consulo, uandí as uilicus, huandí as unda* (gl. egregiissima, gl. rego, gl. consul, gl. vilicor, gl. abundo; i. e. ex eo quod est egregius, rex, consulo etc., ex egregius etc.) Sg. 40[b]. 156[a]. 156[b]. *dindísin* (de hoc) Wb. 7[a]. Accus. masc.: *intisin* (gl. cum qui non noverat, fecit; i. e. hunc, ubi tamen rectius *innisin*, si non est nom.) Wb. 15[d]. Neutr.: *forsani asruburt riam* (pro eo quod dixi antea) Wb. 9[c]. *ni epur nisin* (non dico hoc) Sg. 73[b]. Plur. nom. masc.: *indíi gnite* (ii qui faciunt) Wb. 12[b]. Neutr.: *innahi dorigeni dia. et nahí dorigénsat som* (ea quae fecit deus et ea quae fecerunt ipsi, opera scripta sunt) Wb. 11[a]. Genit.: *isathir som innaní techte foirbthetith* (est pater ipse eorum qui possident firmitudinem) Wb. 2[c]. Dativ.: *donaibhí gnite* (iis qui faciunt) Sg. 156[b]. *onaibhi ata ireiu* (gl. a superioribus) Cr. 14[a]. *isnaibhí himbi conson ren .o.* (gl. in verbis quibus interposita est consonans; i. e. in eis in quibus est consona ante o) Sg. 164[b]. *is .eius. doformagar isnaib hísiu* (eius additur in his, vocibus) Sg. 58[a]. Accus.: *na seichem nahísiu* (ne sequamur hos) Wb. 25[c]. *dobre. ata chomsui. frisnahísiu* (adverb. quae composita cum his) Sg. 16[b]. *ní tabair desimrechta arnahí nád techtat tinfed s. arnahi nodtech.* (non dat exempla super eas, voces, quae non habent aspirationem, sed super eas quae eam habent) Sg. 214[a]. *lasse donindin inmacc dondathir innahíi irrufollnastar siu* (cum tradiderit filius patri ea quae perfecit hic, erit finis) Wb. 13[b].

Pronomen cum substantivo: *isspirtide induine hísiu* (est spiritualis homo hic, homo novus) Wb. 22[a]. *intalaxander hísin* (Alexander hic) Wb. 28[a]. *istri humaldóit robói indaritiu hísin* (per humilitatem fuit susceptio haec) Wb. 6[d]. *nibí acumbo hísin indiaitius con .m.* (non est cumbo istud in simplicitate cum m, sed cubo, as, are) Sg. 22[a]. *friscomurtsa . . . arinchenélugud hi-*

sin (gl. offensus fui generationi huic) Wb. 33[a]. *itdássactig indóini hisiu* (sunt stulti homines hi) 12[d]. *inchruth hí thall* (illo modo) 26[b].

Praecedit articuli radix *n* saepius etiam ante pronomen: *emith infogurnisin* (gl. eum prope sonum quem nunc habet f, apud antiquissimos Latinorum habuit aeolicum digamma) Sg. 5[b]. *andligednisin* (lex, regula haec) Sg. 7[b]. *cid anuathath nisiu arnaroib occo* (gl. relictus sum solus et quaerunt animam meam; i. e. adeo singularitatem hanc, ne sit etiam) Wb. 5[a].

SE, DE. Utrumque pronomen tam per se quam in formis suis variatis et compositis sensum primitus continet pronominis *intísiu, indísiu, anísiu* (hic, haec, hoc).

SE obvium in casibus rectis: *ishe se sís andechor* (haec est differentia) Sg. 201[a]. *ithé se inna briathra* (haec sunt verba) Sg. 4[b]. *corricci se* (gl. usque adhuc, i. e. donec attingit hoc) Wb. 9[a]. Cum praepositionibus: *cose, cosse, cuse* (ad hoc, adhuc) Wb. 1[b]. 3[c]. 12[b]. 33[d]. *arse* (propter hoc, ideo) 12[a]. *olse* (super hoc, de hoc) 12[d]. *lase, lasse* (apud hoc, cum, quando) Wb. fq. *cenmitha se* (excepto hoc) Wb. 8[a]. Dativus in forma frequente *siu* et cum praepp. *issiu* (in hoc), *resiu* (antehac), *desiu* (abhinc) Wb. Sg.

SO, SIN possint videri formae dativi pronominis *se*, et variatae pro *siu*. Jam obtinet in supra dicta formula *ísiu* saepius *sin* pro *siu*, itemque post praepositiones postulantes dativum non obvium quidem *siu*, saepius tamen *sin* (post praep. cum accus. est *se* in exemplis modo dictis), e. gr. *disin* (de hoc, non utilitas mihi) Wb. 12[b]. *dosin* (ad hoc, vos estis exemplum) 25[d]. *iarsin* (post id, postea) 13[d]. Attamen obvium utrumque, *so* et *sin*, in casibus rectis: *coitchena so etir di árim . . inna briath. grecdi se* (communia haec inter duos numeros, haec verba graeca) Sg. 72[a]. *hithé sin inna ranna aili* (hae sunt aliae partes) Sg. 22[c]. *isipersin cr. dagníusa sin* (in persona Chr. facio hoc) Wb. 14[d]. Praetereaque pro *side, suide, sodin* obviae etiam formae *se, so, sin* idem valentes, ea modo differentia, quod *se, sin, sodin* magis res et neutrum abstractum, *so, side, suide* res et personas significare videntur.

Hae eaedem voces, praesertim *so, sin,* cum quibus interdum alternant *se, sa, siu,* frequentissime occurrunt, designantes demonstrationem *hic, haec, hoc,* post substantivum, cui praecedere debet articulus. En exempla. Sing. nom. masc.: *miastir indomunso* (judicatur mundus hic) Wb. 9[c]. Fem.: *roscribad inde-*

pistilso (scripta est epistola haec) Wb. 3[b]. Neutr.: *andédeso, andédesin* (haec duitas, haec duo), *atrédeso, atrédesin* (haec tria) Wb. fq. *anuileso, anuilese* (omne hoc) Wb. 15[d]. 16[c]. *arrindsin* (signum hoc coeleste; cf. *-seo* p. 10) Sg. 70[b]. Genit.: *incúrsagthaso* (hujus reprehensionis, verbum) Wb. 14[d]. *dochum inchoirpsin* (apud hoc corpus) 13[b]. *ocairitin indforcitilsa* (in receptione hujus doctrinae) 16[a]. *comalnad inna epistlese* (obsequentia hujus epistolae) 14[a]. Dat.: *donbiuthso* (huic mundo) Wb. 15[b]. *intainsin* (hoc tempore) Wb. 3[c]. *inchruthsin*, *inchrudsin* (hoc modo, ita) Wb. fq. Accus.: *inrect comaccobuir file imballaib cáich doaccobor pectho doforchossol cách inrechtsin hoadam* (gl. lex: aculeus mortis peccatum est virtus vero peccati lex; i. e. lex concupiscentiae quae est in membris cujusvis ad cupidinem peccati, percepit quisque hanc legem ab Adamo) Wb. 13[d]. *trissandedesin* (per hoc utrumque) Wb. 4[d]. *aracethardese* (propter haec quatuor) 31[b]. Plur. nom.: *dotiagat indfirso* (ambulant hi viri) Wb. 5[a]. *itcorp inboillsin* (sunt corpus haec membra) 12[a]. *inna olesa* (gl. haec mala) Sg. 217[a]. Genit.: *etarcert innambélresin* (interpretatio harum linguarum) Wb. 13[a]. Dat.: *donaib cenelaibsin* (his gentibus) Sg. 201[b]. *isnaib anmanaibse* (in his nominibus) Sg. 108[a]. Accus.: *ciadugneid na rétusa* (quamvis faciatis res has) Wb. 22[b]. Si accedunt adjectiva, numeralia, nomina in genitivo, includuntur omnia haec inter pronomen et articulum; e. gr.: *atimne sainemailsin* (hoc peculiare mandatum) Wb. 3[c]. *inna briath. grecdise* (haec verba graeca) Sg. 72[a]. *na teora litreso* (hae tres literae) Sg. 10[a]. *inna teoir rannasa* (hae tres partes) Sg. 26[b] (cf. Syntaxin).

Pronomen sine substantivo absolutum semper est *inso*, *insin*, in quocunque genere: *barbár inso* (barbarus est hic) Wb. 12[d]. *óin diairchinchib assiæ insin rochretset hier.* (unus e primis Asiae hic, Epaenetus, qui crediderunt in Christum) Wb. 7[b]. *ished fornainm insin* (est hoc nomen vestrum) 5[a]. *ithé inso boill indsenduini* (sunt haec membra, germ. dies sind) 27[b]. *ithæ inso bési, ithæ inso bésse inna fedb* (sunt hi mores, mores viduarum) 28[d]. 29[a]. Accumulata demonstrativorum collocatio: *cosc innammoge inso sin* (correptio, institutio, servorum hocce) Wb. 29[b]. *isí inso indrún inso* (hocce est mysterium) Wb. 13[d].

DE (pro *te*, ut possess. *do*, tuus, pro *to*; cf. sanscr. *ta*, gr. *τὸ*) minus frequens singulare, certum tamen e compositis *suide*,

side. Videtur positio simplex obtinere in his: *ished dothéit de treilar nandáne inilur napersan* (gl. dedit quosdam apostolos . . alios autem pastores et doctores ad consummationem in opus ministerii, Ephes. 4, 11; i. e. hocce venit per varietatem donorum in varietate personarum) Wb. 22ª. *o óin síl rogénartar da macc de* (gl. ex uno concubitu habens Isaac patris nostri, Rebecca; i. e. ex uno semine nati duo filii hujus, Reb., sive duo hi filii, Esau et Jacob? Rom. 9, 10) Wb. 4ᶜ. Ad significandum genitivum pronominis solet praecedere possessivum 3. pers. sing.: *issí apennit dé* (gl. nec manducet; i. e. est ea poena hujus, scil. qui non vult operari) Wb. 26ᵇ. *ismór athorbe de dúnni* (gl. quia fides vestra praedicatur in universo mundo, i. e. est magna hujus rei utilitas nobis) Wb. 1ª. Conferenda sunt exempla infra sequentia sub *side* et *ade*. Nescio an cum *ese* in supra datis formulis *ishese, ithese* debeat combinari *ede* in his: *issiede dulchinne inmílti* (est haecce remuneratio exercitii) Wb. 11ª. *isiede indail rúnde* (est haecce esca spiritualis) 11ª.

Composita e praecedentibus SIDE, SUIDE, SODIN, quibus par est significatione ADE, significantia personas et res, declinata plurimum per numeros et casus.

SIDE. Sing.: *iseola side* (gl. testis mihi est deus; i. e. est gnarus hic) Wb. 1ª. *inspirut noib isheside aseola* (spiritus sanctus hicce gnarus est) 4ᵇ. *isdígal manicomollnither side* (gl. lex iram operatur; i. e. est vindicta, si non impletur haec) 2ᶜ. *indoich side do náde* (num simile hoc ei, deo? non est!) 4ᵇ. *occomalnad ní oc precept* .ɪ. *dalte petir rachomalnastar sede dam* (gl. adjuva illas mulieres quae mecum laboraverunt cum Clemente et ceteris adjutoribus meis, Philipp. 4, 3; i. e. in implendo, adjuvando, non docendo: discipulus Petri adjuvit hic etiam, Clemens; notanda scriptio *sede* pro *side* non tamen alibi obvia) Wb. 24ª. Plur. masc.: *mógi sidi uili dodia* (servi hi omnes deo) Wb. 7ᵈ. *isfrecńdirc side diamogaib nidernat sidi ní nadfiastar side* (est praesens, hic, dominus, servis suis, non faciunt hi aliquid quod nesciat ipse) 22ᵈ. Fem. et neutr. (ubi videtur rectius *sidi*), *itmathi side* (sunt bonae hae, mulieres) Wb. 30ᶜ. *itheside immafolnget imdibe ó dúalchib* (sunt haec quae efficiunt circumcisionem a malefactis, *bás et adnacul,* mors et sepulcrum) 27ª.

SUIDE. Sing. nom. masc. et fem. desidero exemplum.

Neutr. *sode*, ut *sede* supra, in Wb.: *iccfe infer ciadsode lat arécin* .1. *áfir can rofestasu iccfe inmnái ciata sode lat arécin* (gl. in pace vocavit nos deus, non ad discidium sumus vocati, ultro discedere non debemus, unde enim scis mulier si virum salvum facies, aut unde scis vir si mulierem salvam facies? 1. Corinth. 7, 16; i. e. salvabis virum, mulierem, quamvis est hoc tibi cum difficultate) 10[a]. Dativ.: *nitucsidsi issuidiu etargne cr.* (non habuistis tum cognitionem Chr., cum gentes essetis) Wb. 12[d]. *congnísom frimsa ocsuidiu* (collaborat mihi in hoc) 26[d]. *dosuidiu* (huic tuli, et ad hoc, masc. et neutr.) Wb. 6[c]. 8[b]. 10[b]. 26[d]. *disuidiu* (de hoc) 8[a]. 26[c]. *ósuidiu* (ex hoc) 19[c]. 24[a]. Fem.: *intain rombá issuidi* (cum essem ibi, Thessalonicae) Wb. 24[b]. *óṡuidi* (ex hoc, genitivo; hibern. *genitiu, -en*) Sg. 198[a]. Accus.: *ni uisse peccad lassuide* (non decet peccatum apud hunc, in hoc, episcopo) Wb. 31[b]. *ni liim forsuide* (non apud me de hoc, judicare) 10[a]. *indinteriecht nad rann insce lagrecu. ata . . . comroirnich. inna grec la ranna insce olṡuide asrann insce la lait.* (gl. alii addebant etiam vocabulum et interjectionem apud Graecos, quam nos adhuc servamus, Prisc. 2, 4; i. e. interjectio non est pars orationis apud Graecos; sunt . . . Graecorum qui numerarunt ad partes orationis, propter hoc est pars orationis apud Latinos) Sg. 26[b]. Plur. dat. accus.: *ished rofoilsiged dosuidib* (id manifestatum est his) Wb. 21[c]. *di suidib* (ab his) 3[d]. *issuidib* (in his) 15[c]. *lasuidib* (apud hos) 6[b]. 8[a]. 9[c]. 21[b]. *lasuidiu* (apud hos) 5[a]. 8[a]. 9[b]. *fri suidiu* (ab his) 9[b].

Abstractum neutrum hujus pronominis obvium in forma SODIN, SODAIN: *am. sodin, am. sodain, am. ṡodain* (sicut hoc, tali modi, hoc modo, igitur) Wb. Sg. fq. *arsodin, arṡodain* (secundum hoc, in hoc) Wb. 14[c]. Sg. 30[a]. *olsodin, olṡodin, olṡodain* (propter hoc, quia) Sg. 65[a]. 69[a]. 187[a]. 198[b]. *lasodin* (per hoc, ideo) Wb. 28[a]. *fosodain, foṡodin* (sub hoc, ideo, ergo) Sg. fq. *trisodin* (per hoc, ideo) Wb. 2[c]. 4[a].

ADE. Sing.: *am. dongní ade* (ut facit haec, nutrix) Wb. 24[d]. *isirlam lib ade* (acceptum, gratum apud vos est hoc) 16[d]. *arnipi fomraid ade* (gl. salutate invicem in osculo sancto; i. e. nam non est injustitia hoc, non falsum hocce) 18[b]. Confer supra (p. 355) formam *ede*. Plur.: *honaib idlaib .1. huare ishitilchaib ardaib nobitis adi* (gl. ab excelsis; i. e. ab idolis quia in statibus excelsis erant haec) Ml. 14[a].

Genitivus horum pronominum *side, ade* significatur in sing. formis *sidi, adi,* in plur. formis *side, ade,* cum praecedente ante substantivum postulans genitivum possessivo 3. pers. utriusque numeri, regulari modo quidem, ut videtur. Obvium enim vice versa et *ade* in sing., *adi* in plur. Exempla sing.: *sech ba foirbthe a aires sidi* (quamvis esset firma fides hujus, Barnabae) Wb. 19[a]. *ishé adúlchinne sidi* (ea, vita aeterna, est remuneratio hujus, obeditionis) 3[b]. *ni pu lugu achuitsidi* (gl. qui modicum habuit non minoravit; i. e. non fuit minus respectu ejus, ob id) 16[c]. *nímptha fírion arachuitsidi* (gl. non in hoc justificatus sum; i. e. non sum justus ratione hujus) 8[d]. *ní ecen aforcomét adi* (gl. a quacunque consonante incipiat syllaba; i. e. non necesse observatio hujus, cons.) Sg. 22[a]. *isinaimcaisin adi* (gl. in cujus conspectu), *isinna chuimlecht adi* (gl. cujus commodum) Ml. 36[a]. 36[b]. Plur.: *nifíu aserc ade* (non decet amor harum, rerum temporalium) Wb. 15[c]. *mór ameince ade* (magna abundantia horum, carcerum) 17[c]. *bid airegdu anesséirge ade* (gl. mortui resurgent primi; i. e. erit prior resurrectio horum, mortuorum quam viventium) 25[b]. Contra haec: Sing. *nifetarsa moimthechta arachuitade* (gl. si autem tardavero; i. e. nescio adventum meum respectu hujus) Wb. 28[c]. *cosmuilius fri mílid* . . [*et fri*] *abésade* (similitudo cum milite et cum consuetudine hujus) 24[a]. Plur. *atuasulcud adi indi rainn iṅgraidi* (gl. composita necesse est in duas intelligibiles dictiones resolvi, i. e. resolutio horum) Sg. 74[b]. *ishé dim ambés adi* (gl. more vivitur bestiarum; i. e. est hic mos earum) Ml. 19[d].

DEDE, pronomen *de* secum ipsum compositum, significationis ejusdem, cujus sunt *side, ade,* (diversum a subst. *déde*, *δυάς*), e codicibus nostris non praesto est; poterit tamen conjici e frequentissima forma dativi *didiu,* significante *eo, inde, autem* etc. (cf. conjunctiones).

Reliqua sunt simplicia pronomina quaedam demonstrantia aut personas et res, ut ÉM (ÁM), ÓN, SÓN, aut etiam tempus et locum, ut AND, SUND, SÍS.

ÉM, ÁM demonstrare cum emphasi videtur et significare lat. *idem, ipse, ipse solus: isfollus isindí nachimrindarpaise noch œm am ísrahélde* (gl. dico ergo numquid repulit deus populum suum? absit, nam et ego Israelita sum, Rom. 11, 1; i. e. est clarum in eo, quod non me repulit, nam ipse sum Israelita) Wb. 5[a].

cain ronóibad abracham trihiris intree ǽm didiu fanacc (gl. dicimus quia reputata est Abrachae fides ad justitiam; quomodo ergo reputata est? Rom. 4, 10; i. e. annon sanctificatus est A. per fidem? num per ipsam solam ergo nec ne?) Wb. 2^c^. *atá ém .i. ata dam* (est iterum, est idem, est etiam) Sg. 201^a^. *dogniam ám* (gl. nos quoque in psi facimus praeteritum perfectum, ut Graeci) Sg. 160^b^. *fosrucurt dúib ǽm* (gl. quos saepe dicebam, multi ambulant in forma nostra) Wb. 24^a^. Frequentior est conjunctio *ém, ǽm, ám*, significans *autem*, de qua videsis infra.

ÓN, SÓN, abstractum neutrum plerumque significantia, differre inter se videntur, ut *í* et *síu, and* et *sund: iscoru dúibsi ón* (est justius vobis id) Wb. 5^d^. *ní chumcamni ón* (non valemus id), *ni conlaimemmarni ón* (non audemus istud) 4^a^. 17^b^. *isairi níthabur duit ón, níthabur dit ón* (non do, dico tibi id, verbum) Sg. 173^b^. 179^a^. *ba dochu lem són* (verisimilius mihi hoc), *isferr són lessom* (est melius istud ei) Wb. 5^b^. 6^b^. *istorbe són* (gl. qui prophetat hominibus loquitur aedificationem; i. e. est commodum hoc), *issathorbe feisin són nammá* (gl. qui loquitur lingua semet ipsum aedificat) 12^c^. *isairi nithabur son* (ideo non do, dico hoc, verb.) Sg. 179^a^. Minorem vim demonstrandi continet *ón*, quod saepius est loco pronominis personalis 3. pers. neutr., et interdum eidem junctum invenitur (p. 334).

Quaeritur, annon ut *inso, insin* sit compositum INON (idem): *isinon són* (est idem hoc) Wb. 8^d^. Scriptiones frequentiores tamen sunt *inonn, inunn, innon, innonn, innunn, hinonn: inonn riagul* (eadem regula) Wb. 18^a^. *manid innonn forcital linn* (si non eadem doctrina nobis) 17^b^. *combad innonn indochál* (ut sit eadem gloria) 24^d^. Plur.: *itinonn side* (sunt iidem hi) Wb. 23^b^. Cum artic. neutr. (?) in Cr.: *aninunn* (gl. idem: Plinius secundus idem orator et philosophus) 34^d^. In Sg. compositum: *ednonóen* (gl. identidem id est idem et idem) 201^a^, quod et alibi: *ishinonn óen leiss, ishinon óin* (idem unum) 61^a^. 208^b^.

AND, ut sequens *sund* e *se, so*, ortum videtur ex *e, a* (is, suus), estque in usu de tempore et loco. De tempore: (cf. exempla sub conjunctionibus temporalibus *act, intan, lase*): *isand fortéit sps. . . . intain* (tunc adjuvat spiritus, . . cum) Wb. 4^c^. *isand istúalang . . . act* (tunc est aptus, . . cum) 31^b^. *isand didiu bieit . . . intain* (tuncce erunt, . . cum) 32^c^. *isand ǽm bieid finis lasse*

. . (tum autem erit finis, cum . .) 13[b]. De loco: *arromertussa buith and angaimredsa* (gl. ibi enim constitui habitare, Nicopoli; i. e. constitui esse ibi hac hieme) Wb. 31[d]. *arisand isecne et isfissid cách iarnetarcnu cr.* (gl. in quo, Christo, sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae; i. e. nam in eo est scientia et est sapiens quivis post cognitionem Chr.) Wb. 26[d]. *atrefea incumdiu and* (gl. vas utile domino; i. e. habitabit dominus in eo) 30[b]. *atir romanach arindí atrebat románn and* (gl. romanus ager), *air indí atrebat lait. and* (gl. latinus ager; i. e. quia habitant Romani, Latini ibi) Sg. 33[a]; in quo eodem loco et obviae glossae: *sanctáir arindí atreba rétu nóiba and* (gl. sacrarium), *scrín airindí atreba arma and* (gl. armarium), *airindí atreba máini indi* (gl. donarium; i. e. quia possidet, continet* res sacras, arma, dona ibi, in se), quarum postrema exhibet *indi* (in eo, in se) pro *and* antecedentium. In Wb.: *bith and beos act ropo ituil dée* (gl. in quo statu vocatus est frater, in hoc maneat apud deum; i. e. sit in eo adhuc, maneat in eo, si fuerit in voluntate dei) 10[a]. *isand nomérpimm* (gl. confido in domino), *níp and nobirpaid* (gl. fides vestra non sit in sapientia hominum) 6[c]. 8[b]. Praefigitur interdum *n*: *araní immeraither iar colinn isgnáth gáo et fír nand ni íar colinn didiu moimradudsa* (gl. numquid quae cogito secundum carnem cogito? i. e. nam quod cogitatur secundum carnem est solitum falsum et verum in eo; non secundum carnem ideo cogitatio mea) Wb. 14[c]. *toxalde arindí atreba toxal nand* (gl. spondeus; cf. *tóxal*, gl. verriculum, Sg. 53[b]?) Sg. 33[b]. Amat eadem particula comitari verbum passivum et verbum substantivum (cf. hodiern. gall. *il y a*, germ. *da ist, da sind*): *dogéntar toich diétoich and* (fit verisimile e non verisimili) Wb. 4[d]. *ished insin condegar and* (hocce quaeritur) 8[d]. *itmóra na bretha scribatar and in æpis.* (sunt gravia judicia quae scribuntur in epistola) 17[b]. *biit alaili and . . . . alaili* (sunt alii . . alii, germ. es gibt einige, andere) 29[a]. *biit sualchi and itfoilsi* (sunt bene facta quae sunt aperta) 29[a].

* Verb. *atreba* in his locis cum objecto significat *possidet, continet,* idem quod *congaib* in Sg. 35[a]: *loc imbiat arma arindi congaib arma* (gl. armamentarium). In antecedentibus autem exemplis idem verbum sine objecto est neutrum, significans *habitare*, ut et alias in Wb.: *atreba indib* (habitat in vobis, deus) 16[a]. *uile lánæ diuini. atrothreb hi cr.* (gl. in ipso conplacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare) 26[d].

arrobatar bandechuin andsom isindaimsir sin (gl. oportet habere mulieras pudicas, 1. Timoth. 3, 11; i. e. nam erant diaconissae, ministrae, eo tempore, germ. es gab) 28[c]. *ataat alaaili interiecta and* (sunt aliae interjectiones) Sg. 10[a]. Scriptio *t* ante *s*: *ni contarat athis forachomnesam issí cétbaid alanaile antsin* (gl. opprobrium non accipit adversus proximum; i. e. est consensus alternus tuncce) Ml. 36[a].

Et huic voculae ut praecedenti *ón* est minor demonstrandi vis et significatio fere adverbii loci et temporis (cf. lat. *ibi* ex *is?* gall. hod. *y*, germ. *da*); non debebat tamen demi ex omni hac vocularum demonstrantium serie.

SUND (interdum *sunt*, breviatum *st.*) differt ab *and*, ut *í* a *siu*, *ón* a *són*. Significat locum plerumque: *issuaichnid sund tra* (est affirmatio hic ergo) Wb. 3[d]. *cateet diuitiæ sund* (quid sunt divitiae hic? hoc loco libri) 5[c]. *doadbadar sund tra causa pro qua scripta est æpistola* (gl. significatum est mihi, 1. Corinth. 1, 11; i. e. demonstratur hic ergo causa etc.) 7[d]. *tadbat som sund tra dechur fil eter lanamnas et ógi* (gl. qui matrimonio jungit bene facit, et qui non jungit melius facit, 1. Corinth. 7, 38; i. e. demonstrat is, Paulus, hoc loco ergo differentiam quae est inter matrimonium et virginitatem) 10[b]. *doadbadar sunt atánili dána inspirto et asnóindæ inspirut* (gl. haec omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult, 1. Corinth. 12, 11; i. e. demonstratur hoc loco quod sunt multa dona et quod est unicus spiritus) 12[a]. *do adbadar st. furóil serce hopool doibsom* (probatur hic abundantia amoris a Paulo in eos) 14[d]. *ni tuicsom st. tra ainm nabstil* (gl. Paulus et Timotheus servi Christi Jesu, Philipp. 1, 1; i. e. non sumit hic ergo nomen apostoli) 23[a]. Invenitur tamen etiam post praepositiones idem valens ac pronomen abstractum neutr. *sin*, *insin*: *robclandad et robfothiged do sunt* (gl. in caritate radicati et fundati, ut possitis; i. e. ad hoc, ut . .) Wb. 21[d]. *isdosund rofóided* (gl. Tychicum fratrem misi ad vos in hoc ipsum) 23[a]. *dosund* (gl. ad hoc ipsum, misi ad vos) 27[c]. *osund innonn* (gl. de cetero fratres confortamini; i. e. ab hoc eodem) 22[d]. *dogabál desimrechte disund sís huile* (gl. tu adsecutus es meam doctrinam institutionem propositum longanimitatem; i. e. ad sumendum exemplum de omni hoc) 30[c].

SÍS idem significat: *asbeir sís* (gl. fidelis sermo), *ithé guimi*

epscuip asmbeir sís (gl. oportet ergo episcopum . . .; i. e. sunt hi actus episcopi, quos dicit hic) Wb. 28[b]. Auget saepius significationem post alia pronomina demonstrativa: *anisiu sís, isintestiminse sís* Wb. 15[d]. 16[d]. *inso sís*, *inso sís uile*, *ished inso sís* ibid. 23[c]. 25[c]. 26[b]. *foxlidi tres diil inso sís, ishe se sís andechor* Sg. 101[b]. 201[a].

E. Pronomina interrogativa.

Sunt obviae formae *ce, ci, cia, cid, co, coich.*

Pronomen absolutum, in interrogatione directa et indirecta, generis masc. et fem., CIA, CE: *cia tussu* (quis es tu?) Wb. 4[c]. *cia conesfea tuicsiu dé* (quis condemnabit electos dei?) Wb. 4[b]. *cia folínfea* (gl. quis supplebit?) Wb. 12[d]. *ce hé roscríb* (quis ille qui scripsit, incertum) Sg. 197[a].

Pronomen absolutum generis neutrius CID, CA, CO: *cid atobaich. cid atobaig dó* (quid impellit vos ad id?) Wb. 9[c]. 19[d]. *cid asrobart incoimdiu* (quid dixit dominus?) 10[a]. *cid natat sláin indhuli mátchobra* (quid, cur non omnes sunt salvi, si vult, deus?) 28[b]. *ní confitir cid asbeir* (nescit quid dicat) 12[c]. *ní tucthar cid frissasennar* (non intelligitur quid sonetur, a tuba) 12[c]. Forma CO, CA occurrit juncta formae verbi subst. *te, teet: cote andobeir fochricc domsa* (gl. quae est ergo merces mea? i. e. quid est quod fert mercedem mihi?) Wb. 10[d]. *cote mothorbese dúib* (gl. quid vobis prodero?) 12[c]. *cs. cate imdibe cr. ni. bás et adnacul* (quaestio: quid est circumcisio Christi? resp.: mors et sepulcrum) Wb. 27[a]. *cs. cateet diuitiæ sund . . . et cateet inscrutabilia iudicia et cateet inuestigabiles uiæ et cate sensus dni. ni. isdo tiagait indrétaisin huili* (qu.: quid sunt divitiae hic, i. e. hoc loco Pauli, etc.? resp.: ad id pertinent omnia haec . .) 5[c]. *cote inrinnd* (gl. ubi est mors aculeus tuus?) Wb. 13[d]. *catte dim farfailtesin frinn* (gl. ubi est ergo beatitudo vestra? i. e. quid est ergo gaudium vestrum de nobis?) 19[d]. *asbera frib coteeet mobéssise* (dicet vobis, quid sint mores mei) Wb. 9[a].

Inveniuntur tamen et formae CE, CIA hujus generis: *cepudono, cia pudono* (quid ergo?) Wb. 7[d]. 19[a]. *ciaricc* (gl. quid ergo?) Wb. 3[b]. *ní lán chiall and confeiser ciadiacumachtaigther* (gl. po-

tior; i. e. non plenus sensus ibi, donec scias quid sit cujus fit potentia) Sg. 209[b].

Genitivi forma COICH in Sg. 209[b]: *isinderb coich inmug conǽrbara mei. doadbadar hisvidiu asleim féin* (gl. mei servo loquor; i. e. est incertum cujus servus, donec dicas mei; demonstratur in hoc, quod sit mei ipsius).

Dativus ita constructus invenitur, ut post pronomen interrogans absolute praemissum sequantur praepositiones cum pronomine *nech* (aliquis): *ciaduneuch* (gl. ad quem? angelorum) Ml. 16[a]. *cia ar neoch dorrignis* (gl. ad quid hoc fecisti?) Sg. 217[a].

Accus. neutr. cum praepositione praemissa: *arciadono* (gl. ut quid?) Wb. 2[d].

Pronominis constructi cum substantivo forma masculina est CIA, feminina CESÍ, CISÍ (addito pron. pers. fem. *sí*, p. 333), neutrius generis CED, CID: *ishé som rofitir cia chruth predchimmeni* (scit ipse quomodo praedicemus, deus) Wb. 24[d]. *cia arat. cia erat* (gl. quamdiu?) Ml. 32[d]. *cia eret mbete ocmingraimmaimse 7 cia forcenn doberthar foraib* (quod tempus quo sunt, quamdiu sunt in persecutione mea, et qui finis fertur eis?) Ml. 33[a]. *cia randdatu bis indi. cisi rann dogéntar di* (gl. si declinatio facit judicium qualis sit dictio; i. e. quae pars orationis sit in ea, quae pars fiat ex ea) Sg. 27[a]. *cisi chiall bís indib* (quae sit significatio in eis, adverbiis) Sg. 217[a]. *cedtorbe dúnni* (quae utilitas nobis?) Wb. 13[c]. *ced torbe frisatéicomnacht* (quam utilitatem protulit, lex? i. e. quae utilitas, quam communicaverit?) Wb. 19[c]. *cid chenél nó cesí aram* (gl. possumus ad quod genus vel numerum refertur scire) Sg. 197[b]. *imrádat imráti cidmaith asdénti* (cogitant cogitationes quid boni sit faciendum) Wb. 1[d].

Invenitur tamen et CE in quocunque genere: *ce torbe dúibsi dim* (quae utilitas etiam vobis?) Wb. 12[d]. Cf. mox sub accusativo: *ce torad, ce serc*. Pertinent huc et interrogationes quantitatis et qualitatis; quantitatis CEMÉIT (quae magnitudo? *méit*, fem.): *ceméit asinu* (gl. intuemini, quantus sit hic; i. e. quae sit magnitudo, qua sit senior, quanto sit senior) Wb. 34[a]. Qualitatis interrogatio CINDAS (pro *ce indas*): *cindas inchoirp ineséirset* (gl. quali corpore veniunt mortui? i. e. quis habitus corporis in quo resurgunt?) Wb. 13[c]. *cindas persine attotchomnicc* (gl. tu

quis es?) 6[b]. *cindas fer diandenidsi deu* (quales viros facitis eos!) 8[c]. *condarta cách teist foir cindas abésse* (det quivis testimonium de eo, quales ejus mores, episcopi) 28[b]. Non rarum enim simplex subst. *indas* (qualitas, habitus, consuetudo): *ised inso farnindas* (tales vos estis) Wb. 33[c]. *nihed fornindassi insin* (non hoc vestrum est, vos non estis tales) 7[d]. *rofessursa indas nombiedsi* (scio quales vos sitis) 9[a].

In dativo item praemittitur pronomen absolute: *cia du forcunn* (gl. quem ad finem?) Ml. 33[a]. *air ci o anmnid dixni.* (gl. nam ex quo sit nominativo) Sg. 207[b]. *cia inolcaib* (gl. in quibus malis) Ml. 23[b].

Accus.: *cetorad* (gl. quem ergo fructum?) Wb. 3[b]. *cesérc* (gl. quam caritatem habeam, ut sciatis) Wb. 14[d].

F. Adjectiva pronominalia.

Pertinent huc *aile* (alius), *uile* (omnis), *cach, cech, cách* (omnis), *nach, nech* (aliquis) cum suis formis variatis, quae sunt flexionis adjectivorum, et mere adjectiva, si accedunt substantiva, atque per se posita solummodo transeunt in sensum pronominum.

AILE, AILL, forma simplex, post substantiva sive alia pronomina, in masc. et fem. interdum cum artic. *naile,* in neutr. semper *naill: cosmulius aile lessom inso* (aliud exemplum hoc ipsi) Wb. 12[c]. *frituidecht aile anisiu* (interpellatio alia hocce) Sg. 21[b]. *rann aile do airbirt bith* (alia pars ad fruendum) Wb. 10[d]. *ni nach aile assidbeir* (non alius aliquis id dicit) 20[a]. 20[c]. Neutr.: *ni fil folad naill* (non est alius sensus) Wb. 18[c]. *atá olcc naill lib* (est malum aliud vobis) Wb. 9[c]. *des. naill* (aliud exemplum) Sg. 66[b]. *pronomen naill* (aliud pronomen) Sg. 197[b]. Dativ.: *ní do nach oipred ailiu* (non ad aliud opus) Wb. 21[a]. *gním o nach ailiu foirsem* (actus ab aliquo alio in eum) Sg. 209[b]. Accus. masc.: *ni téit cofer ṅaile* (ne eat ad virum alium, mulier separata) Wb. 9[d]. Fem.: *cen tairm. i persin naili* (sine transitione in aliam personam) Sg. 189[a]. Neutr.: *labrad ilbelre conatintuuth imbélre naill* (loqui variis linguis cum versione earum in aliam linguam) Wb. 12[d]. Plur.: *inmedóncha aili* (interna alia) Wb. 12[b]. *hithé sin inna ranna aili* (sunt hae aliae partes) Sg. 22[a]. *fogur na liter*

naile (sonus aliarum literarum) Sg. 4[a]. *lasna firu aili, lasna litridi aili* (apud alios viros, apud alios scriptores) Sg. 28[a].

Forma simplex generis neutrius cum articulo per se posita in Wb. 4[b]: *isdochu indalanái oldaas anaill* (gl. angelus mentiens quam separatio mea, a caritate dei; i. e. verisimilius unum quam alterum). Expectanda inde et masc. *intaile,* fem. *indaile,* sed magis in usu sunt duplicata *alaile, alaill.*

Formam pluralis generis neutrius (ser. III) exhibet NA AILL, in usu tamen est ut neutrum numeri singularis absolutum: *ni airecar naail do s.* (gl. taratantara dixit: no. de sono fac.; i. e. nomen de sono factum, non invenitur aliud, pergitur: hoc tantum) Sg. 162[a]. *ni adchumtig na aill dolínad indfoilsigthe fil and* (gl. id quod demonstratur per pronomen solum ostenditur per se; i. e. non poscit aliud ad implendam demonstrationem quae inest), 7 *na aill dianechtar dofoilsigud afolaid* (gl. nec ad aliud pertinet extrinsecus, Prisc. 13, 6) Sg. 211[a]. *mem̄brum naue droch dub ó ní epur na haill* (membrana aspera? malum atramentum, non dico aliud) gl. marginalis scriptoris in Sg. 217. *hóre isco burpi asbéram naáill diarn̄gnímaib* (gl. minus sapiens dico plus ego; i. e. nam inhonestum, si dicimus aliud de nostris factis) Wb. 17[c]. *nibécen naaill act . .* (non vobis necesse aliud, quam . .) Wb. 22[d]. *nigessid naaill act buáid precepte* (ne petite aliud quam victoriam doctrinae) 26[a]. *nitáircet naaill* (gl. proficient ad impietatem, profana et vaniloquia; i. e. non efficiunt aliud) 30[b].

ALAILE, ALAILL, forma duplicata, per se sola vel cum substantivis, quibus praecedit. Sing. nom. masc. fem.: *ní lanech huáin alaile* (non apud unum e nobis stat alius) Wb. 6[b]. Neutr.: *dofarsiged alaill dom* (gl. significatum est mihi; i. e. aliud mihi) Wb. 7[d]. *alaill ṡain* (gl. aliud aliquid; i. e. aliud diversum) Sg. 6[b]. *isallail prono. anisin* (leg. *alaill,* est aliud pronomen hoc) Sg. 209[b]. Genit.: *cách darhési alaili* (quivis loco alius) Wb. 13[a]. *ainm alaili thríuin* (gl. Adramyn; i. e. nomen alius herois) Sg. 96[a]. Dativ. masc. neutr.: *fognad cach dialailiu* (serviat quivis alteri) Wb. 20[b]. *ualailiu mud fri sillaba* (alio, diverso modo, quam syllabae) Sg. 25[b]. *con alailiu fogoir* (gl. cum alio sono) Sg 39[a]. Fem.: *o persin dialaili* (a persona ad aliam) Sg. 189[a]. 212[b]. Accus. masc.: *carad cách uaibsi alaile* (amet quivis a vobis alterum) Wb. 23[c]. *cobrad cach ball alaile* (juvet omne

membrum aliud) Wb. 12[b]. Fem.: *do dechrugud persine fri alaili* (ad distinguendam personam ab alia) Sg. 202[a]. Neutr.: *tintuúth bélri innalail, abélru innalaill* (versio linguae in aliam, e lingua in aliam) Wb. 12[a]. 12[b]. Plur. dat.: *frecre dialailib doriltiset hesséirge* (responsio pro aliis qui negaverunt resurrectionem) Wb. 25[b].

In priore parte pronominis duplicati interdum *r* obvia pro *l*: *cachae tarhéisi araili* (gl. inveniuntur pro se positae, literae) Sg. 10[a]. *araill tra cairigedar som sund* (gl. rogamus vos, ut quieti sitis, 2. Thess. 2, 1; i. e. aliud ergo reprehendit hic, Paulus) Wb. 25[b]. *combad imned foraraill domsa* (ut sit tribulatio super aliam mihi; *imned* neutr.) Wb. 23[b]. Quaeritur, num idem sit *aréle*, an *a réle* ut *a chéle* (de quo sub subst. pronominalibus) in Wb.: *bad chách darési áréli* (sit quivis pro alio, post alium, ne simul loquantur) 13[a]. *berid cách brith forarele* (fert quivis judicium de altero) 29[b]. Nec certa mihi glossa in Wb. 16[c]: *conaroib diupart neich lelele* (gl. ut fiat aequalitas; i. e. ne sit privatio alicujus, privatus unus apud alterum). Num pro *lealaile*, an pro *lecele, liachéle?*

Occurrit in compositis (subst. generis fem., ut videtur, ob artic. *ind*) *ala-*, si opponuntur personae sive res, ut in lat. *unus — alter, alius, unum — aliud*: *indalafer — alaile* (unus vir — alter) Wb. 4[c]. *dondalalucht — dondlucht ailiu* (uni parti — parti alii) Wb. 16[c]. *indalanái — alaile* (una — altera, arctus) Sg. 67[b]. *indalanái — anaill* (unum — alterum) Wb. 4[b]. *indalanái — alaill* (id.) Sg. 30[a]. *indalalestar — alaill* (unum vas — aliud) Wb. 4[c]. Compositi *alaaili* est significatio *quidam, quaedam, aliqui, -a*: *ataat alaaili interiecta and itcoitchena do cach ceniul* (gl. interjectionum pleraeque communes sunt) Sg. 10[a]. *cenn cridi 7 alaaili réta olchena* (gl. viscus; i. e. caput cordis et quaedam res reliquae) Sg. 111[b]. *alaaili diib hi remthechtas. alaaili dam itcoitchena eter remthechtas et tiarmoracht* (gl. inveniuntur praepositiva, non tamen semper, . . quaedam licet postponere; i. e. quaedam ex iis in praepositione, quaedam etiam sunt communia inter praepositionem et subsequentiam) Sg. 215[a]. Scribitur etiam una *a*: *biit alaili and rofinnatar apecthe rosíu . . . alaili isiarum rofinnatar* (sunt aliqui quorum peccata sciuntur antea, . . aliqui quorum sciuntur postea) Wb. 29[a]. *circumflex la grecv foralailib diib* (gl.

apud Graecos sunt quaedam inclinativa) Sg. 208[b]. Differt *alanaile* in Ml.: *cétbaid alanaile* (consensus alternus, ut videtur, cf. p. 360) 36[a].

UILE mere adjectivum, postpositum substantivo, significat *totus* (gr. ὅλος): *intúath huile* (gl. massa, i. e. totus populus) Wb. 5[b]. *sirid inrindide huile* (longitudo totius astri) Cr. 33[d]. *dotmuintir uili* (toti tuae familiae) Wb. 32[a]. *amuinter huile* (totam ejus familiam) Wb. 7[b]. *rolín inbith nuile* (implevit totum mundum) 22[b]. Attamen interdum et obvium ante substantivum: *ropo eola som na huile fetarlice* (fuit gnarus totius vetustatis) Wb. 30[c]. *dolání chétbutho inna huilæ insce* (gl. ad totum intelligendum) Sg. 25[b].

Praepositum autem substantivo, et per se solum, significat *omnis, quivis: á huili duini* .i. *a cach duini* (gl. o homo omnis) Wb. 1[c]. *bit less indhuili dáni* (sunt ei omnia dona) 27[b]. *ciall innanule mod* (omnium modorum) Sg. 190[a]. *donaib huilib nóibaib* (omnibus sanctis) Wb. 14[b]. *arnab uilib cumactib* (supra omnes potestates) 21[a]. *farnuili baullu* (omnia membra vestra) 3[b]. Rarius postponitur: *arnab geintib huilib* Wb. 2[a].

Positio solitaria: *ni huile asderb* (non quodvis certum est) Sg. 90[a]. In sing. pro personis magis in usu est *cách;* in plur. autem *uili: nitat æcni huili, nitat sóir huili* (non sunt sapientes, salvi quicunque) Wb. 8[a]. 12[b]. *friu uili* (pro eis omnibus), *leu uili* (apud eos omnes) 7[b]. 12[b]. Deest regulariter *b* in dativo post pron. suff.: *doib uili, doib huili, doaibsem huili* (eis omnibus) Wb. 25[c]. Sg. 50[a]. 199[b]. *dún úli* (nobis omnibus) Wb. 21[c]. *dúib uili* (vobis omnibus) Wb. 18[b]. *uaidib úili, huaidib huili* (ab eis omnibus) Wb. 24[b]. 32[a]. *libsi uili* (apud vos omnes) 14[d]. Attamen in Sg.: *indib huilib* (in eis omnibus) 161[b]. 216[b].

CACH, NACH, NECH habent magis naturam pronominum, semper scilicet anteposita substantivo, sive in positione solitaria obvia.

CACH (quivis) cum substantivo nusquam notatur signo productae vocalis, sed saepius alternat cum forma *cech* (cf. infra *nach* et *nech*). Ante vocales et medias inchoantes sequentia substantiva praecedit saepius in hac collocatione *n, m* (p. 55). Sing. nom.: *cach síl* (omne semen) Wb. 13[c]. *cach ball, cech ball* (omne membrum) 12[b]. *cech consain* (quaevis consona) Sg. 7[a]. Genit. masc.

neutr.: *ciall cech muid* (sensus cujusvis modi) Sg. 190ᵃ. *drecht caich cenéuil* (gl. plenitudo gentium) Wb. 5ᶜ. *dílgud cech ancridi* (remissio omnis injuriae) 9ᶜ. Fem.: *iscoitchen ade cacha áirme* (est commune hoc omnis numeri) Sg. 198ᵃ. *fortimtherecht cacha dúlo* (pro servitu cujusvis creaturae) Wb. 13ᵇ. Dat.: *o cech cenélu, do cach cenéoli* (ab omni genere, omni generi) Wb. 2ᵇ. 3ᵇ. *hi cach ceniul, do cach ceniul* Sg. 2ᵃ. 10ᵃ. 31ᵇ. *icach réit* (in omni re), *icach sens* (in omni sensu) Wb. 20ᶜ. 23ᵇ. *hi cech caingním* (in omni bono opere) 33ᶜ. *ó cach múd* (omni modo) Sg. 203ᵇ. *hi cach ńdeilb 7 hi cach tarmorcenn* (in quavis forma et in quavis terminatione) Sg. 31ᵃ. Accus.: *fri cach naimsir* (ad omne tempus) Sg. 158ᵇ. *cach túari, cach tuari, cech tuari* (omnem cibum, edere) Wb. 6ᵇ. 6ᶜ. 10ᶜ. *for cech rain pectha* (pro quavis parte peccati) Ml. 24ᶜ. *rofestar cachmbelre* (scit omnem linguam) Wb. 12ᶜ. Vocat.: *a cach duini* (gl. o homo omnis) 1ᶜ. Plur.: *cecha dethidnea domundi do imradud* (quascunque curas mundanas cogitare) Wb. 3ᵈ. Deest *b* in dativo ante *b, p*: *hore dongniithsi arnintsamilni hi cacha bésaib* (gl. multa mihi gloriatio pro vobis; i. e. quia facitis imitationem nostram in omnibus moribus) Wb. 16ᵃ. *hi cacha persanaib* (gl. in omnibus personis) Sg. 208ᵃ.

Amant praeter substantiva etiam accedere pronomen pers. 3. pers. et numerale *óen*: *iscachæ foleith* (est quivis separatim, post alterum) Wb. 17ᵈ. *ni sain cachhæ hi cr. ni mó brig cachhe alailiu* (non diversus quisque in Christo, non majoris auctoritatis quivis altero) 19ᶜ. *bid fírian cach óen creitfess hi cr.* (gl. Christus ad justitiam omni credenti) Wb. 4ᵈ. *hi cach óen bliadin* (gl. annuatim) Cr. 39ᵈ. Cum intercedente *n*: *ataat ilsenman dosuidiu et issain cachnæ* (sunt multi soni huic, tubae, et est diversus quivis) Wb. 12ᶜ. *cach nóen chrann* (quaevis arbor) Sg. 65ᵃ.

CÁCH, cum vocali producta, in positione solitaria: *isball cách dialailiu* (gl. alter alterius membra; i. e. est membrum quivis alteri) Wb. 5ᵈ. *carad cách ǀuaibsi alaile* (amet quivis vestrum alium) 23ᶜ. Genit.: *issain dán cáich am. romból cuit cáich dinrath diadu* (gl. habentes donationes secundum gratiam quae data est nobis) 5ᵈ. *do hicc cáich* (ad salutem cujusvis) 31ᵇ. Dat.: *timthirect dochách, precept dochách, desimrecht dochách* (obedientia, doctrina, exemplum cuivis) Wb. 5ᵈ. Accus.: *nertad chách* (exhortetur quemvis) ibid. *la cách* (apud quemvis) 6ᵇ.

NACH (ullus, aliquis) cum substantivo, adjectivo sive pronomine, NECH in positione solitaria: *nibí nach dethiden foir* (non est aliqua cura ei) Wb. 10[b]. *nach naile* (alius aliquis) 8[a]. *cenimrádud nach aili* (sine cogitatione alicujus alius, nisi Christi) 17[b]. *níbbad bind nach cruth ailiu* (non esset euphonia ullo alio modo) Sg. 58[b]. *ni onach ailiu* (non ab aliquo alio) Wb. 8[a]. *cennach indlach* (gl. sine ulla interceptione) Ml. 32[a]. *cennach cumscugud* (sine aliqua permutatione) Wb. 10[a]. Plur.: *nábat nacha arm aili* (ne sint ulla alia arma) Wb. 22[d].

Contraria significatio et negans invenitur ejusdem vocis in Sg. 25[b]: *onach mud etir* (gl. nullo omnino modo).

NECH. Nom.: *indonich nech náib doepert inso* (gl. sed dicet aliquis) Wb. 13[c]. *mabeith nech and tra labrathar ilbélre* (gl. si lingua quis loquitur) 13[a]. Genit.: *airitiu neich cuccu* (receptio alicujus apud eos) Wb. 7[b]. *todiusgud neich dochretim. forcetal neich iarnabaithius* (gl. prophetia aut doctrina; i. e. conversio alicujus ad fidem, doctrina alicujus post baptisma ejus) 12[c]. Dat.: *sechiphé dán doberthar doneuch* (sit quodcunque donum quod datur alicui) 13[a]. *ni áir doneuch molad alaili* (non reprehensio uni est quod laus alterius) 16[a]. *crete doneuch asberat som* (gl. simplices decipiunt; i. e. qui credunt quod dicunt ipsi) Ml. 17[c]. Accus.: *ni ruthógaitsam nech* (gl. neminem circumvenimus) Wb. 16[a]. Genitivi formae sequentis post substantivum verbale et antecedentis ante verbum saepius subest significatio *ejus qui, ejus quod* etc., e. gr.: *do dénum neich asberat* (ad actum ejus, ad agendum id quod dicunt), *denom neich forchongair recht* (facere id quod praecipit lex) Wb. 14[a]. 15[a]. *tre chomalnad et intsamil neich dogniamni* (per impletionem et imitationem ejus quod nos facimus) 16[a]. *comalnad neich forchanat* (impletio ejus quod praecipiunt; cf. in Wb.: *cenchomalnad indí nopredchim*, supra p. 352), *hi fírad nech dorairngert* (in verificando eo quod promisit) 29[a]. 30[b].

E pronominibus simplicibus *cech* et *nech* oriuntur CECHTAR (quisque e duobus, uterque) et NECHTAR (aliquis, unus e duobus, alter) cum suis appendicibus *indarann, de, nai* etc.

CECHTAR: *cid druailnide mbes chechtar indarann* (quamvis sit corrupta utraque pars, compositi) Sg. 202[b]. *andiall cechtar indarann* (declinatio utriusque duarum partium, compositi) Sg.

74[c]. *adiall ó chechtar indarann* (declinationem suam in utraque parte, perdit alteruter) 75[a]. *cechtar indaleithesin* (utraque harum duarum partium) Sg. 25[b]. *incumscugud bís hi cechtar da lino* (mutatio quae est in utraque duarum partium) 162[b]. *graif forcechtar adašyl. intan asrems.* (gl. pone; i. e. gravis in utraque syllaba ejus, si est praepositio) Sg. 220[b]. Cum *de* (cf. num. *dá*, p. 309): *iscuit atóibthe huare rombí cechtar de sech alaill* (gl. quasi ad aliquid dictum, nomen; utrumque praeter alterum) Sg. 29[b]. *ithé sidi nadtechtat innairdegnúsigud cechtar de* (gl. neutra verba, quae neutram habent significationem, id est, nec activam nec passivam; sign. utriusque, activi et passivi) 77[a]. *arseirc dǽ dogníam cechtarde* (amore dei facimus utrumque) Wb. 15[d]. *scosc et cuindrech for cechtarde* (forma et habitus pro utroque, parvulo et servo) Wb. 19[c]. *techtid cosmilius fri cechtar de* (habet, participium, similitudinem cum utroque, nomine et verbo) Sg. 188[b]. Scriptio juncta utriusque vocis frequens, sed etiam divisa obvia est, aperte in Ml.: *cechtar de. nechtar. de.* 31[a]. 35[d], ut in exemplis e Sg. Cum *ái, nái* (p. 334): *imbir indamér cechtar ái áleth* (infer duos digitos, utrumque eorum per se) Incant. Sg. *issain dogní cechtarnái* (est diversum quod facit uterque) Wb. 10[b]. *cechtar nái foleith* (utrumque eorum per se, ut Tiberis flumen, in appositione) Sg. 63[a]. *engráccigidir cechtar nai alaill* (ponitur utrumque pro altero) Sg. 193[b]. *issainintliucht bís hi cechtar nái* (diversus sensus qui est in utroque) Sg. 42[b]. *nifail chumscugud ṅhuirdd and huare isdilmain ṅdochechtar ṅhái* (non est inversio ordinis quia licet utrumque, hic homo et homo hic) 215[a]. In uno loco Wb. 20[c]: *marb cechtarnathar dialailiu* (gl. per Christum mihi mundus crucifixus est et ego mundo; i. e. mortuus uterque alteri). Cf. et adverb. *inchechtartid* (gl. utrobique) Cr. 36[d].

NECHTAR. Cum *de: ciasu airegdu infer nirubi nechtar de cenalail* (gl. neque vir sine muliere neque mulier sine viro in domino; i. e. quamvis praestantior vir, ne sit una personarum duarum sine altera) Wb. 11[c]. *fá innád fail nechtar de hualailiu* (num non sit unum ab altero, num sit neutrum a neutro, fiscus et fiscina) Sg. 37[b]. *ni airecar nectar de* (gl. neutrum adhuc in usu; i. e. non invenitur alterum duorum) Sg. 173[b]. Cum *nái: onechtarnái* (gl. a neutro, an neutrum a neutro; i. e. ab aliquo duorum) Sg. 37[b].

G. Substantiva pronominalia.

Substantiva, quae saepius pro pronominibus adhibentur, sunt praecipue haec: *áis, lín, luct* (significantia *is qui, ii qui*), *céle* (significans *alius, alii*), *sochuide* (= *nonnulli, plures*).

ÁIS, ÓIS (aetas; conf. p. 37), aut cum adjectivo concordante in genere et casu, aut cum substantivo in genitivo, aut cum verbo. Cum adjectivo: *asber intóis anfoirbthe* (dicit aetas infirma; i. e. dicunt ii qui sunt infirmi) Wb. 13[c]. Genit.: *iscomarde óisa foirbthi insin* (est signum hoc eorum qui firmi sunt) 22[b]. *hóre rombebe cr. darcenn indóesa lobuir* (quia mortuus est Christus pro infirmis) 10[c]. Dat.: *do óis anfoirbthiu tra asrobrad insin* (iis qui infirmi dictum est hoc) 12[d]. *isdo áis hiressach* (est pro iis qui fideles sunt, doctrina prophetarum) 12[d]. Accus.: *ni amre limsa dim áis lobor dodénum diibsi* (non utilitas mihi, homines infirmos facere e vobis) 17[b]. *innáis déed caras foigdi cáich* (gl. corripite inquietos) 25[c]. Cum substantivo: *ni áis æccalsa ata brithemin lib* (gl. apud malos judices plebiles judicari, vultis; i. e. non qui ecclesiae, non ecclesiastici sunt judices vobis) Wb. 9[c]. *nirbo áis muntaire. . . . adib óis muntire infectso* (gl. eratis hospites, . . jam non estis hospites, sed domestici dei, i. e. homines familiae) Wb. 21[b]. *isnuisse tasgid et æitiud indáisso gráid et legind* (decet victus et vestitus eorum qui sunt graduati et legentes) 29[a]. *teist ond áes tuaithe eterarrobæ* (gl. testimonium ab his qui foris sunt, i. e. a populo inter quem, ab iis inter quos erat) 28[b]. *madudrimthirid óis carcre* (gl. si tribulationem patientibus ministravit; i. e. eis qui in carceribus sunt) 28[d]. Cum verbo: *comitecht dundóis nadchaithi cach tuari* (consuetudo cum iis qui non edunt omnem cibum) 6[c].

LÍN (pars, gen. *lino* in loquendi formula *cechtar da lino*, p. 277. 369). Exempla cum verbis in Wb.: *inlínn rofitir apeccad finnad accúrsagad* (gl. peccantes coram omnibus argue; i. e. ii qui sciunt eorum peccatum, sciant eorum reprehensionem), *inlinn rodchluinethar* (gl. ut et ceteri timorem habeant, i. e. ii qui audierunt) 29[a]. Formulae *diblínaib* (duabus partibus, uterque) exempla videsis sub formulis pronominalibus.

LUCT (copia, pars, cambr. *llwyth*, p. 180): *nicoir dídnad dondalalucht et troscud dondlucht ailiu* (gl. non aliis remissio

vobis autem tribulatio; i. e. non justa rem. uni parti, his, trib. alii parti, aliis) Wb. 16[c]. Exempla cum substantivis: *nítat apstil huili luct inna æcolsa* (non sunt omnes apostoli, qui sunt in ecclesia) Wb. 12[b]. *ni luct corint nammá dianduthraccarsa amaithsin* (non ii qui sunt Corinthi soli, quibus opto salutem) 14[b].

CÉLE (socius) in his vocibus et locis: *cocéilsine* (gl. societas) Wb. 19[a]. *sóirmug. sóirchele* (gl. libertus) Wb. 10[a]. *céle* (gl. maritus) Sg. 60[a]. *céle ingine* (gl. gener) Sg. 100[a]. In sing. obvium cum pronomine possess. 3. pers. praecipue: *mad cumme imned ácheli et aimned fessin* (gl. alter alterius onera portate et sic implebitis legem Christi; i. e. si idem est onus socii, vicini, i. e. alterius et suum proprium onus) Wb. 20[c]. *íroimed cách achéele. natiubrad cách achéle. carad cách uáib achéile* (suscipiat quivis alium, ne privet alius alium, amet omnis e vobis alterum) Wb. 6[d]. 9[d]. 25[a]. *iscoir dochách guide dée liachéle* (justum est cuivis orare deum pro altero) 7[a]. Exspectanda pro 1 et 2. persona sing. etiam pronomina possess. earundem: *mochéle, dochéle,* ut occurrunt in plurali: *cedugnemmis andugniat arcéli* (ut faciamus quod faciunt socii nostri, i. e. alii) Wb. 10[c]. *arnaérbarthar frinn anasrobrad friarceiliu* (ne reprobetur in nos quod dictum est contra alios) 33[b]. *foditiu fochide duibsi tresindippiat fochricci. gnim pectho dobarcélib tresindabia pian* (gl. marg. digni habeamini in regno dei in quo et patiemini; i. e. toleratio tribulationum vobis, per quam erunt remunerationes, actio peccati aliis, per quam erit poena) 25[d].

SOCHUIDE (copia, multitudo). In Sg. 106[b] *sochuide* suprascribitur graeco *στρατός*, exercitus, ibidemque 199[b] gen. *inna sochuide* latino totius: pars est totius. Exempla usus pronominalis: *fristait sochuide domsa and* (gl. adversarii multi; i. e. obstant mihi multi) Wb. 14[a]. *issochuide rodchúrsach* (gl. objurgatio a pluribus; i. e. plures eum objurgarunt) 14[d]. *sochide rodascrib húan* (gl. nonnullis ad transscribendum dedimus) Cr. 32[b]. *anastorbe dosochudi dianícc* (gl. non quaero quod mihi utile est, sed quod multis ut salvi fiant) Wb. 11[c]. *ní óen dán dosochuidi* (non unum donum multis) 21[a]. In Wb. *sochuide* saepius occurrit pro lat. communio, societas ecclesiastica, ecclesia. Plur.: *cit sochudi bid huathad creitfes diib* (sint multitudines, sint plurimi, etiam singularis omnis credet ex eis, gentibus) Wb. 4[d].

H. Formulae pronominales.

Ortae e duabus vel tribus vocibus. Adnumero his pronomina tria sequentia.

FÉIN, FÉSIN (ipse), obscurae quidem originis, ex cujus formis tamen variantibus FADÉSIN, FANISIN (is ipse, nos ipsi) diversae partes elucent, quarum postrema *sin* vix differt a cambr. *hun*, *hunan*, substantivo, ut jam colligendum est ex addito pronomine possessivo. Cum forma FADÉSINE, FÉSINE, quae plurali praesertim convenit, conferri poterit porro plur. cambr. *hunein* (cujus exempla infra in parte britannica). Ob diversitatem formarum, quae adjiciuntur diversis pronominum personis, secundum personas ipsas enumeranda sunt exempla.

I. pers. sing. addit formam unam FÉIN: *ismé féin asbiur* (ego ipse dico) Wb. 14[c]. *am. bid me féin* (acsi essem ipse) 32[a]. *intain ronicub féin* (cum veniam ipse) 18[b]. *uaimm fein* (a me ipso) 11[c]. *limm féin*, *leim féin* (apud me ipsum) Wb. 23[b]. Sg. 209[b]. *form féin* (de me ipso) Wb. 7[d]. 8[d]. *momuinter féin* (mea ipsius familia) Wb. 14[a]. *act mosaithar féin* (gl. ne super alienum fundamentum aedificarem; i. e. sed meum ipsius laborem) 7[a]. *dofuthrisse abuith imgnáis féin* (gl. quem ego volueram mecum retinere; i. e. volui eum esse in conspectu mei ipsius) 32[a].

Plur. infixa *n* (pron. infix. person.?) formam facit FANISIN: *nunsluinfemni cene fanisin* (gl. numquid egemus commendaticiis epistolis ad vos? i. e. nos significabimus jam ipsi) Wb. 15[a]. *frinn fanisin cotondelcfam* (nobis ipsis nos comparabimus) 17[b]. *nipredcham arnindocbáil fanisin* (gl. non nosmet ipsos praedicamus; i. e. non praedicamus nostram propriam gloriam) 15[b]. Occurrit tamen et FESINE: *ni uáinn fesine* (non a nobis ipsis) Wb. 15[a]. *nonsamlafammar frinn fesine* (comparabimus nos nobis ipsis) 17[b].

II. pers. sing. ut I. pers. sing.: *cani tú féin* (annon tu ipse?) Wb. 8[d]. *bid icc deit féin* (gl. te ipsum salvum facies) 28[d]. *induit fein fadonach ailiu* (num tibi ipsi an alii alicui?) Sg. 209[b].

Plur. FADÉSINE, FÉSINE: *nitriib fadéisne* (non per vos ipsos) Wb. 3[b]. *daberidsi féissne cene* (dabitis vos jam ipsi, de vo-

bis testimonia) 21[c]. *diib féisne. airib féisne* (a vobis, pro vobis ipsis) 13[a]. 27[c]. FÉSIN: *ni tad lib fésin* (gl. non estis vestri) Wb. 9[d]. *isuáib fesin achenél* (gl. Epaphras qui est ex vobis) 27[d].

III. pers. sing. FADESIN frequentius in Wb.: *induine fadesin* (homo ipse) 8[b]. *huaisliu oldaas fadeissin* (major quam ipse), *tarais fadeissin* (per se ipsum, juravit) 33[d]. *farmbratir* [sic] *fadisin* (frater vester ipse) 4[c]. *arafoirbthetu fadesin* (propter suam ipsius firmitatem) 6[c]. *achorp fadesin* (suum ipsius corpus) 13[d]. *arriuth aicneta fedesin* (motus naturae ipsius) Cr. 18[b]. *fadéin* (gl. ipse, inquit) Ml. 23[c]. Alias FESIN, FESSIN: *nodmoladar fesin* (gl. se ipsum commendat) Wb. 17[b]. *ni táirged cách indocbáil do fesin* (ne quaerat quisque gloriam sibi ipsi) 23[c]. *insenduine fessin* (vetustus homo ipse) 27[b]. *tuicci feissin. daucci feissin* (intelligit ipse) 12[c]. 13[a]. *donchrunn fessin. donchrunn fésin* (arbori ipsi) Sg. 61[b]. *etir fessin et dóini* (inter ipsum, deum, et homines) Wb. 28[b]. *trebás achoirp fessin* (per mortem sui ipsius corporis) 27[a]. Fem.: *tresinnaimsir feissin .ı. am. bid indaimsir feisin* (gl. ipsum tempus per se) Sg. 188[a]. *trée feisin* (per se ipsa, syllaba) Sg. 25[b]. *cetna persan di féisin* (prima persona de se ipsa) Sg. 199[b]. Cum substantivis tamen generis feminini constructum vel ad femininum relatum pronomen etiam formam exhibet FÉSINE: *ni adoenacht fesine* (non ejus ipsius, Christi, humanitas) Wb. 33[c]. *ammuintire fesine* (gl. siquis suorum curam non habet; i. e. suae ipsius familiae) 28[d]. *sí feisine* (gl. l manet per se) Sg. 165[b]. *ní labrathar di feisne* (non loquitur de se ipsa, persona) Sg. 199[b]. *huare nad comsuidigther inte feisne* (quia non componitur secum ipsum, participium; *ranngabál*, fem.) Sg. 159[a]. *aggním féisne* (ejus ipsius actio, tertiae personae) Sg. 199[a].

Plur. FADÉSINE, FÉSINE pro utroque genere: *caingníme na forcitlaide fadesine* (bona opera praeceptorum ipsorum) Wb. 31[d]. *foaréir fadésne* (propter eos ipsos) 5[b]. *fadeisine et nach aili* (gl. non criminatrices; fem.) 31[c]. *ní comalnat som cid feissne recht* (non implent nec ipsi legem) 20[c]. *uilc féssine* (mali ipsi, homines) 30[c]. *fornairchinnech féisne* (vester princeps ipsorum) 5[a]. *afognam feisne* (eorum servitus ipsorum) 12[b]. *afili fésine* (eorum poëta ipsorum, Cretensium) 31[b]. *huadib féissnae* (gl. per se) Sg. 144[a]. Obvia tamen et FADESIN, FESIN: *dialuc fadesin* (loco eorum ipsorum, infinitivorum) Sg. 151[b]. *uadib fesin* (gl.

a se, orta sunt) Sg. 188[a]. *treo fesin* (per eos ipsos) Sg. 4[b]. *friu fessin* (ad eos ipsos) Wb. 3[c].

DIBLÍNAIB (in duabus partibus, uterque, utrique; *lín*, supra p. 370, cf. et formam nominis adverbialem sub adverbio): *ba miscuis atroillisset diblínaib manithised trocaire* (odium meruisset uterque, Esau et Jacob, si non venisset misericordia) Wb. 4[c]. *ishinunn intśliucht sluindite diblinaib* (est idem intellectus, quem significat utraque, vox, labor et labos, honor et honos) Sg. 76[b]. *iscum̄ae bíte diblínaib* (idem utrumque, rien et ren) Sg. 60[b]. *comocus afogur diblínaib* (affinis ejus utriusque sonus, digam. et v) Sg. 6[a]. *gnim dóib diblinaib 7 chésad* (gl. actus ab ipsa in aliam simul et ab alia in ipsam, Prisc. 13, 5; i. e. activum in utraque, persona, et passivum) Sg. 209[b]. *iscoibnesta friu diblinaib* (est affine, participium, eis utrisque, verbo et adjectivo) Sg. 162[b]. *atá dechor netarru diblínaib* (gl. divisas habent significationes, veternus et veteranus; i. e. est differentia inter ea utraque) Sg. 38[a].

OLCHENE (reliqui, ceteri), compos. *ol-cene* (ultra jam, i. e. dictos, dicta): *iccach lucc imbet cristidi olchene* (in omni loco, in quo sunt ceteri Christiani, extra Corinthum) Wb. 7[d]. *islour da preceptóir inæclis nothrii descipuil olchene et foglimthidi* (sufficiunt duo praeceptores in ecclesia vel tres, ceteri discipuli et discentes) Wb. 13[a]. *isfardiull nois. ataat innahí olchænae* (secundum declinationem nominis sunt cetera, pronomina) Sg. 27[a]. *am. asńdliged aicend in dóbr. olchene* (gl. generalem servant accentuum rationem; i. e. ut est lex accentuum in adverbiis reliquis) Sg. 220[a].

II. Pronomina britannica.

A. Pronomina personalia.

I. Pronomina personalia absoluta.

1. Pronomen primae personae. Sing. cambr. MI: *mi a wnaf* (ego faciam) Mab. 1, 2. *mi ny weleis gristawn* (ego non vidi Christianum) Mab. 1, 266. *gwell ymdidanwr no mi* (melior

narrator quam ego) 1, 2. *mae mi ath vyrywys* (ego te superavi) 1, 249. Perit post verbum infectione *m* pronominis, si est subjectum (p. 217): *namyn vn mab oedwn i* (nonnisi unicus filius eram) Mab. 1, 2. *aphan y gweleis i ef* (et cum vidi ego eum) Mab. 1, 3. *yni ymbyrrywyt i* (donec eram ego dejectus) 1, 9. In eadem positione vel in fine potest esse et objectum: *nyt yspeilwys ynteu vi* (non spoliavit ipse me) Mab. 1, 10. *kenedlaeth vileit yssyd gynt a rithwys duw nomi* (est genus animalium quod deus prius creavit quam me) Mab. 2, 232.

Emphaticae pronominum personalium formae cambricae praesertim occurrunt duae, una duplicata scilicet, altera aucta syllabis -NNEU, -TEU. Cornice et armorice obtinuerunt etiam haud dubie ejusmodi formae, sed sunt rarissima exempla. Pronomen 1. pers. cambricum duplicatum MIMI (*mivi*): *myuy essit briodaur* (ego sum possessor) Leg. 2. 11. 19. *myvi a rannaf* (ego dividam) Mab. 1, 251. *y kyuarchawd ef well ymi no miui idaw ef* (melius me salutavit quam ego eum) Mab. 1, 4. Objectum: *pan geissych di ryui* (si quaeres me) Mab. 1, 273. Auctum pronomen MINNEU (hod. *minnau*): *minneu ae guadaf* (ego denegabo id) Leg. 2. 6. 2; rejecta *m* post verbum: *adyuot, adywedut aorugum inneu* (et venire, dicere coepi ego) Mab. 1, 5. 10.

Corn. armor. ME. Corn.: *me a ra* (ego faciam) Pass. 39, 2. *me ny gaffa* (ego non invenio) 117, 1. Post verbum cum infecta *m* est objectum ut cambr. *vi*: *holyough ve* (sequimini me) Pass. 53, 1. Armor.: *me Nonita* (ego Nonita) Buh. 80, 19. *me Malgon roen* (ego Maglocunus rex) 208, 17. *me a so* (ego sum) fq.

Plur. cambr. NI: *ny adeuedun* (nos dicimus) Leg. 2. 1. 69. *ni aymdidanem a thi* (nos colloqueremur tecum) Mab. 1, 5. Post verbum: *eryfassam ny* (enumeravimus) Leg. 1. 1. 3.

Formae emphaticae: NINI, NINNEU: *nyny adeuedun, nini adeuuedun* (nos dicimus) Leg. 2. 1. 70; 2. 6. 9. *a ninneu a awn i wrhau y arthur* (et nos ibimus ut serviamus Arthuri) Mab. 1, 266. *yr ymdidan goreu a wypom ninneu* (narratio optima quam scimus nos) Mab. 1, 2.

Corn. armor. NI. Corn.: *ny a yll* (nos possumus) Pass. 12, 3. 60, 1; post verbum: *del redyn ny y lyffrow* (ut legimus nos in libris) 206, 2. Armor.: *ny chanoniet* (nos canonici) Buh. 190, 3. *ni so melconiet* (nos sumus afflicti) 128, 6.

2. Pron. secundae personae. Sing. cambr. TI postpositum verbis jam in gloss. Oxon.: *helghati* (venare tu), *nerthiti* (hortare tu), ut in Mab. 1, 7: *awelydi* (num vides tu?). Porro: *athi a wely* (et tu videbis) Mab. 1, 6. *pei caffwn dewis ar holl wraged. . . mae ti adewisswn* (si haberem electionem ex omnibus mulieribus, tu es, quam eligerem) Mab. 3, 20.

Emphatice TITI, TITHEU: *pan wnelut titheu awnaethost* (quod tu facere coepisti) Mab. 1, 9. *ni weleis i eirmoet was well no thidi* (non vidi unquam puerum meliorem quam te), *agwedy na welont hwy dydi* (et cum non viderint te) Mab. 1, 14.

Corn. armor. TE. Corn.: *guas te a thek an grows* (puer fer tu crucem!) Pass. 174, 2. *te kemer* (sume tu!) 6, 3. *te ny scoyth* (tu non debes) 120, 1. Objectum post verbum: *saw te ha me* (salva te et me) P. 191, 4. Armor.: *te den dall* (tu homo coece!) Buh. 102, 10. *te alan* (tu Alane!) 150, 20. *te rezo apostol* (tu eris apostolus) 6, 21.

Plur. cambr. CHWI (p. 145): *ewch chwi drachefyn* (eatis vos retro) Mab. 1, 20. 30. *a wydawch chwi* (num scitis vos?) 1, 257.

Emphatice CHWICHWI, CHWITHEU: *ymdidan aellwch chwitheu* (narrare poteritis vos), *weithon chwitheu bieu talu* (nunc vos debetis solvere) Mab. 1, 2. Forma duplicata *chwychwi* legitur apud Davies.

Corn. WHY (p. 146), ante verbum saepius etiam WY: *why an clewas* (vos eum audivistis) Pass. 95, 1. *wy a bys* (vos petetis, debetis petere) 1, 1. *wy a gyff* (habebitis) 37, 3. *wy a glewyth* (audietis) 132, 4. *pyth a rynnough why, pan dra yw a rynnough wy* (quid vultis vos?) 39, 1. 67, 2. *neb a whelough why* (quid quaeritis vos?) 68, 2. Armor. HUI in Buh.: *ha hui ma breuder* (et vos fratres mei) 202, 9. *huy so roen* (vos estis rex) 38, 20. *grit huy* (facite vos) 88, 11. Hod. *c'houi.*

3. Pron. tertiae personae. Sing. cambr. masc. neutr. EM (EF; = hibern. *ém?*), fem. HI (hibern. *sí*). Vetustius exemplum formae prioris in cod. Lichfeld. (append. libr. Landav. p. 273): *isem hichet* (hic est census ejus). Recentiora exempla; masc. neutr.: *ef a dele, ef a dely* (ipse debet) Leg. fq. *ef alas aechwemeib* (ipse occisus est et sex filii ejus) Mab. 1, 235. *kymer*

ef (sume id) 1, 238. *aphan welas ef y niver hwnnw* (et cum videret id numerus hic, agmen hoc) 1, 247. *nac ef eneit* (non id, non ita, anima!) 1, 251. Fem.: *na hy auo guriauc na hy ny vo* (fuerit ea maritata nec ne) Leg. 2. 1. 16. *heb hi* (dixit ea), *y llosgwn ninneu hi* (comburemus eam) Mab. 1, 14. 35.

Formae emphaticae masc. EFO, INTEU, fem. HIHI, HITHEU. Masc.: *panniu effo aedeuis* (quod est ipse qui promisit) Leg. 2. 11. 24. *tra gudyych ti euo euo ath gud ditheu* (quam diu tu celabis eum, is te celabit) Mab. 1, 14. *enteu ay pryno* (ipse eam redimet) Leg. 1. 11. 18. *gwr hagr yw ynteu* (vir deformis is est) Mab. 1, 6. *dywedut aoruc ynteu* (dixit is) 2, 34. Fem.: *gouyn aoruc idi ae hihi oed yn peru hynny* (quaesivit ex ea, num ea faceret hoc) Mab. 2, 34. *os hitheu hi ehun* (si ea ipsa) Leg. 2. 1. 28. *achychwyn aoruc hitheu racdi* (et procedere ea ante se) Mab. 1, 15.

Corn. armor. masc. neutr. EF, fem. HI. Corn. masc.: *ef a sawye* (ipse salvababat), *ef a leverys* (is dixit) Pass. fq. Fem.: *hy a vynnas, hy a thanvonas* (ea voluit, misit, femina) 35, 2. 123, 1; accus.: *tensons hy* (tetenderunt eam, manum) 182, 2. Armor. masc.: *hac eff den din* (et ipse homo dignus est) Buh. 82, 13. *setu eff arriuen* (ecce advenit ipse) 36, 10. *eff a guelo* (ipse videbit) 192, 11. Neutr.: *leueret spes ac ef so hoz esper* (dicite, an hoc sit vestrum desiderium) 22, 12. *studiet a huy oz eux eff euez nezet* (cogitate, num vos id neveritis) 170, 1. Fem.: *ha hy merch glan ha leanes refus a grae hi alies* (et ipsa puella pura et religiosa, refutabat ipsa saepius) 42, 4. 5. *hy a lauar* (ipsa dicit) 170, 10. Hod. masc. *hen*, fem. *hi*.

Formae emphaticae duplicatae generis feminini hujus personae legitur cornicum exemplum in Pass. 198, 4: *ken mam neffre es hyhy te na whela* (aliam matrem unquam quam eam tu ne quaeras).

Plur. cambr. masc. et fem. WYNT (quod videtur *wy-nt* e radice *wy* = hibern. vet. *é*): *ac wynt adeuthant, ac wynt awelynt* (et ipsi venerunt, et videbant ipsi) Mab. 1, 22. 27. *ar bore trannoeth wynt aglywynt twryf anveitrawl* (et mane post noctem audiverunt ii tumultum ingentem) 1, 34. Post verbum obvium WY, HWY: *ac yna y kerdassant wy racdunt* (et tunc processerunt ii, pueri) Mab. 1, 273. *aphan hambwyllont hwy y deuant wy. agwedy na welont hwy dydi drwc vyd gantunt* (et si animadverterint ii,

venient ipsi, et si non viderint te, aegrum erit eis) 1, 14. *heb hwy, heb wy* (dicebant illae, fem.) 1, 251. 264.

Formae ampliatae WYNTWY, WYNTEU: *hwyntwy wedy hynny adoethant* (ipsi postea veniebant) Mab. 2, 236. *katwent hwinteu* (possideant ipsi) Leg. 2. 10. 2. *ac wynteu yn saethu eu kylleill* (et ipsi sagittantes cultellos suos) Mab. 1, 3. *ac estwng eu penneu aorugant wynteu* (et demittere capita sua coeperunt ii) 1, 7.

Corn. armor. masc. et fem. I. Corn.: *i a wiskis Christ gans gwyn* (ii vestiverunt Christum alba veste, Judaei) Pass. 114, 1. *y a armas, y a leverys* (clamaverunt, dixerunt ii, apostoli) 42, 4. 51, 3. *y a welas on flough yonk* (ipsae viderunt puerum juvenem, feminae) 251, 2. 3. Armor.: *setu y, setu y aman* (ecce ii, ecce ii hic) Buh. 162, 14. 168, 13. *maz rohent y ho benediction* (ut mihi dent ii suam benedictionem) 118, 23. Hod. *hi*, utriusque generis.

Hactenus formae pronominum in casibus rectis, nominativo praesertim, interdum et accusativo, qui ut dativus frequentius formis infixis vel suffixis indicatur. Pro genitivo in vetusta lingua britannica supponendae videntur *mou, tou, ou* etc. (cf. hibernicum pron. p. 331). Exemplum vetustius 3. pers.: *pop cyfreith aro dy brennin Morgannhuc yn lys ou bot yn hollaul dy escop Teliau ny lys yutou* (omne jus quod fuerit regi Morcantuci in aula ejus, in sua aula, sit integrum episcopo Teliavi in aula sua ipsius) Privil. eccl. Land. in libr. Land. p. 113. 114. In recentiore lingua *neu, teu* versa sunt in possessiva, obvia in positione absoluta, non constructa cum substantivis. Exempla infra inter possessiva.

II. Pronomina personalia infixa.

Ad significandum accusativum pronominis atque dativum infigi solent radices pronominales, ut in lingua hibernica; in britannica tamen semper inter particulas terminatas vocalibus, verbales praesertim, et verbum, non inter praepositionem et radicem verbi compositi. Apud britannicos scriptores solita est separatio pronominum infixorum una cum particulis, tam personalium a verbis, quam possessivorum a substantivis, cum contra apud Hibernos vetustos semper sit junctio omnium.

1. Pronom. pers. infixum 1. pers. Sing. cambr. M (non inficiens, p. 203): *ny wnaeth y gwr ymdanafi ovawred kymeint am karcharu* (non tanti me fecit vir, ut me caperet; *a-m-k.*) Mab. 1, 10. *pei nam goganewch mi a gyskwn* (si non me turbaretis, ego dormirem) 1, 2.

Ampliatur pronomen addendo post verbum pronominis personalis forma aut simplice aut emphatica: *athydi amgwely i* (et tu videbis me) Mab. 1, 14. *un ohonawch chwi am kymero i* (unus e vobis me sumet) 1, 21. *ef amkymhellawd i hyt yma* (ipse coegit me usque huc) 2, 24. *am adaw ynneu yno* (et sinere me ibi; *a-m-adaw, a* et, *adaw* sinere) 1, 10.

Corn. armor. M. Corn.: *Pedyr te am nagh trygweth* (Petre tu me negabis ter; *a-m-n.*) Pass. 49, 3. *wy am wyleyth* (vos me videtis) 93, 4. Armor.: *ma ael guen am quelen* (angelus meus bonus instituit, impellit me; *a-m-qu.*) Buh. 18, 1. *diaoul ram dougo* (diabolus me tollat) 88, 5. *nem goulene* (non me interrogabat), *nem guelo den* (non videbit me aliquis) 12, 21. 44, 6. Dativus: *autronez gant guir fez am bezo* (domini verae fidei erunt mihi, ad epulas meas invitati) 34, 8. *doe guir roen tron ram pardono* (deus verus rex thronorum ignoscet mihi), *pidif roen tron dam pardonaf* (peto regem thronorum ut mihi ignoscat) 44, 4. 142, 20. *nem bezo* (non erit mihi) 50, 9. 132, 4. *nem boe quet* (non sunt mihi) 158, 9. Si deest particula verbalis, vel terminatur consona, obtinet forma MA: *ma mir* (serva me) 16, 14. 90, 17. *an ancquen oz ma benaff* (inquies turbat me) 198, 17.

Plur. cambr. N (non inficiens, p. 203): *mynwn heb y gweisson mynn y gwr an gwnaeth* (volumus, dicebant pueri, per virum qui creavit nos) Mab. 1, 35. *myn y gwr angwnaeth ni ar y delw honn* (vir qui nos formavit in hanc figuram) 2, 242.

Corn. armor. N. Cornice cum particula verbali *a* exspectandum esset *an*, sed obtinet nonnisi plenius AGAN: *neb agan pernas* (qui nos redemit) Pass. 5, 4. Armor. *n* cum praecedente *o*: *roen guirion so duet don pardony* (rex justus venit ad ignoscendum nobis) Buh. 64, 17. *non bezo den* (non erit nobis homo) 188, 13. Alias et hic plenius *hon*: *pa hon goulen euel hen quemenet* (cum nos petit ita jussos) 140, 5. *hon sicour* (nobis succurre!) 128, 12. *ha hon credit* (et credite nobis) 188, 13.

2. Pron. pers. infixum 2. pers. Sing. cambr. T (TH

destituens, cf. p. 181. 215): *lludedic yth welaf* (pulvere squalidum te video) Mab. 1, 285. *yr pan yth weleis gyntaf mi ath gereis* (quam primum te vidi, ego te amavi) 1, 273. *mi ath garwn yn vwyhaf gwr. mi ath garaf yn vwyhaf gwr* (ego te amarem, ego te amabo maxime inter viros) 1, 268. *mi ath amdiffynnaf os gallaf* (ego liberabo te, si potero) 1, 255. *myn vygret nyth gredaf* (per fidem meam, non credo tibi) 1, 240.

Positio ampliata: *myn vygcret minneu ath garaf di* (per fidem meam, ego amabo te) Mab. 1, 268. *minneu ath rodaf di idaw ef* (ego dabo te ei, uxorem) 1, 276. *mi ath gaf di tra yth vynnwyf* (ego tenebo te, quamdiu te volo) 2, 46. *euo ath gud ditheu* (ipse celabit te) 1, 4. *ni ath gyghorwn di* (nos consulimus tibi) 3, 268.

Corn. TH (destituens, p. 216), e. gr. post particulam negativam: *mar nyth wolhas* (si non lavi te) Pass. 46, 3. *nyth nahaf* (non te negabo) 49, 4. Post particulam verbalem tamen occurrit D: *me ad wre arluth bras* (ego te faciam dominum magnum) P. 16, 4. *paynys ad ura morethek* (dolores te facient miserum) 66, 4. *me adwelas* (ego te vidi) 84, 3.

Armor. Z (= cambr. *th*, p. 182): *breman ez consacrer hac ez baeleguer net* (nunc consecro te et facio te presbyterum; pass. impers.) 180, 13. 14. *me az goano me az scoy* (ego te infirmabo, ego te percutiam) 10, 9. 10. *me az guel mezet* (ego te video perturbatum) 160, 16. *doe guir roen bet raz remedo* (deus verus rex mundi sanet te) 194, 2. *maz sicouro doe* (tibi succurrat deus) 198, 2. Pro *me az* saepius *mez* obvium in Buh.: *mez badez* (ego te baptizo) 104, 1. *guerches mam Jesu mez suply* (virgo mater Jesu, ego supplico te *me az supply* 91, 17) 142, 22. Hodierna lingua non destituit post *z*, sed servat statum primitivum tenuium, adeoque medias provehit in tenues.

Plur. cambr. CH (non inficiens, p. 203): *duw ach nodho* (deus vobis propitius sit!) 2, 228. *mi achdifferaf* (ego vos defendam) 3, 29. *canych gwelas neb or gaer ettwa ymchoelwch dracheuyn* (cum nemo vos vidit adhuc e castro, redite retro) Mab. 2, 217.

Cornice nonnisi plenior forma AGIS exstat in Pass. 182, 3: *lemyn me agis pys oll* (nunc ego rogo vos omnes).

Armor. Z (= cambr. *ch*, p. 182) cum praecedente *o*: *me oz*

supli (ego vos supplico) Buh. 98, 14. *doe roz saluo* (deus vos salvabit, salvet) 112, 6. *doe roz miro pep bro roz bezo ioa* (deus vos servet, ubique sit vobis gaudium) 114, 14. *duet off diapell doz sellet* (veni e longinquo ad vos videndos) 38, 7. *noz deur* (non vultis) 40, 9. *noz bezet dout* (ne sit vobis dubium) 36, 7. *a huy a toehe noz boe y* (an vos juratis, quod non sint vobis ea, scuta, monetae) 160, 6. Formae contractae et hic, e. gr. *moz* pro *me oz*, *poz* pro *pa oz*, *pa hoz*. Forma porro HOZ: *ny hoz les cuit* (nos vos linquimus mox) 16, 5. *hoz pedaff* (peto vos) 36, 3. *pa hoz guelaff* (cum video vos) 36, 16. 38, 13.

3. Pronom. pers. infixum 3. pers. Sing. cambr. E et S (non inficientia, p. 203) pro quocunque genere.

E. Masc.: *owein ae byryei ac ae gwerthei* (Owenus superavit eum et vendidit eum) Mab. 1, 21. *ami ae harhoaf yno* (et ego exspectabo eum hic) 1, 240. Ampliatum: *awydost ti arglwyd pwy ae lladawd ef* (num scis tu domine quis eum occiderit?) Mab. 1, 291. Fem.: *no rodi uy merch idaw ombod oellygru aediuetha* (quam dare filiam meam ei volentem ad vitiandum eam et destruendum, melius est) Mab. 1, 34. Neutr.: *kanys ti ae dylyy* (tu enim id mereris, ordinari equitem) Mab. 1, 243.

S. Masc.: *etlym oed y gwr mwyhaf a garwn i. ac nys gweleis eiryoet* (E. esset vir quem maxime amarem, et non vidi eum unquam) Mab. 1, 276. Fem.: *guedy askafo ef en llegredic* (postquam eam, sponsam, deprehenderit ipse vitiatam) Leg. 2. 1. 27. *yr nas gwelsei eiryoet* (quamvis eam nunquam viderat, amabat puellam) Mab. 2, 199. Neutr.: *peredur ny chyuarchafi well ytti. kan nys dylyy* (P. non salutabo te, nam tu non id mereris) Mab. 1, 283. *ti aallut dywedut pei as mynhut* (tu posses dicere, si id velles) 1, 259.

Cornica et armorica communis et frequentior hujus personae et numeri nota infixa est N (non inficiens, p. 204). Cornica exempla: *wy an kyff* (vos invenietis eum) Pass. 256, 3. *y an kemeres hag an sensys* (ipsi eum ceperunt eumque tenuerunt; *a'n*) 70, 1. *a lene yn hombroukyas* (inde eum abduxit; *y'n*) 16, 1. *y pesys rag an keth re ren crowse* (oravit pro eodem populo, qui eum crucifixerat) 185, 2. *me nyn aswonys* (ego non novi eum) 84, 4. *mayn dampnye* (ut eum damnaret, miserunt Christum) 108, 3. Neutr.: *screfys yw yn suredy ha ken me nyn lavarsen* (scriptum

est certo et alio modo ego id non dicerem) 183, 1. Inde orta forma *an* magis absolute posita, cum non adest particula verbalis: *war penakyll an goras* (in pinnaculo eum posuit) 13, 3. *an deppro* (edite eum, panem) 44, 4.

S cornice adhuc personas praesertim generis feminini indicat: *pyteth mear as kemeras, peynys lym as kemeras* (miseria magna, dolores acres eam ceperunt, Mariam; *a's*), *an seth as gwyffis* (sagitta eam percussit), *anken mear asgreve* (moeror magnus eam premebat), *hay mab as gorth* (et filius ejus eam honorat) Pass. 164, 2. 221, 4. 224, 1. 226, 4. 231, 3. Praeterea res, sive masculinum sit nomen sive femininum, in formis *as* et *ys*, quae sunt interdum absolutae positionis: *ef astewlas dre sor bras then Ethewon* (ipse projecit id cum ira magna Judaeis, Judas argentum; *arghans*, armor. *arc'hant* masc.) P. 103, 3. *ny an pernas the worthys ha as pes* (nos eum emimus a te et id solvimus, argentum) 105, 2. *y fe juggys ys dregy Christ y honon* (fuit statutum, eam, crucem, portare Christum ipsum) 160, 4.

Armor. N masc.: *bennoez roen tron sider ren preseruo* (benedictio regis thronorum eum praeservet, Davidem) 200, 16. *ez toueaff . . nen doetaf* (juro, quod eum non fallo) 160, 19. *te a gour doe nen autreis* (tu scis, deus, quod non ei cessi, regi) 44, 23. Neutr.: *col a grez fier ma nen grez* (jacturam facis magnam, si non id facis) 161, 8. *nen griff quet* (non faciam id) 188, 4. Forma absoluta EN: *nep en tremeno* (nequis eum transeat, locum) 92, 4. *pa en mennaff nen caffaf quet* (si id posco, non accipio) 168, 19. Coalescunt cum eadem et pronomina personalia *me, ni: men graci* (gratias ago ei) 130, 14. *men toe* (ego id juro; *me en touhe* 172, 8) 172, 17. *men rohe* (ego id darem) 161, 11. *nin tamallo* (nos eum vituperabimus) 71, 11. *nin gray badezet* (nos eum baptizabimus) 100, 18.

E infixa armorica in Buh.: *me ya de sellet . . ha de diuisquaff . . . de enterraf de sebeliaf* (ego eo ad eum videndum, interrandum, sepeliendum) 10, 18 sq. *duet de guelet* (venite ad eam videndam) 138, 16, si scilicet haec non potius referenda sunt ad pronomen possessivum infixum ob constructionem infinitivorum more substantivorum. Hujus tamen originis est forma absoluta *he: me he miro* (servabo eum, locum) Buh. 92, 3.

Plur. cambr. E vel S, ut in singulari, pro quocunque genere.

E: *ef ae byryawd oll yr llawr* (omnes eos prostravit in solum) Mab. 1, 290. S: *aked asdesko* (etsi didicerit eas, artes), *aguedy asdangosso* (et postquam monstraverit ea) Leg. 1. 43. 11; 16. 11. *dynyon nac alanot nys gwelei* (homines nec animalia, non videbat ea) Mab. 1, 250. Ampliatum: *diheu oed gan y nifer aegwelei wynt uelly* (persuasum erat agmini, quod eos videret ita) Mab 1, 24.

Cornice S hujus numeri est signum infixum: *me asderevas* (ego eos publicavi, sermones meos; *a's*) Pass. 79, 3. *me as gura* (ego eos faciam, clavos) 158, 3. *an keth re as clewas* (idem populus qui audivit, leges meas) 80, 3. *rag the gerense Christ as gothery* (prae amore tui Christus eos suffert, dolores) 139, 3. *thy dyscyplys y trylyas ys cafas ol ow coske* (ad discipulos suos versus eos invenit omnes dormientes; *y's*) 55, 3. *ys guregh wyn* (fecit eos albos, pedes) 45, 4. *rag pur gerense ys gothery* (prae puro amore eos suffert, dolores) 227, 4.

Armor. O. Exspectandae formae *ro, do, no* (*ra-o-, da-o-, ni-o*), quarum tamen non obvia exempla in Buh. Forma absoluta coalescens item cum pronomine pers.: *ho goestlo* (foveam eos, aegrotos) Buh. 204, 11. *me ho prestis . . . mo goestlas* (praestiti, spospondi ea, scuta, monetas) 158, 12. 14.

III. Pronomina personalia suffixa.

Post praepositiones, ut in hibernica lingua. Terminationum suffigendarum diversitas in sola tertia persona numeri singularis obtinet pro diversitate generis.

Praepositiones quaedam cambricae pronomina post se habent absoluta: *y mi* (mihi; si non rectius est *ym i*, cur enim non *y vi, y fi?*), *ami, a mivi* (mecum), *athi* (tecum), *gwedi mivi* (post me) Mab. fq. Quae autem suffigunt pronomina praecipue hae sunt: *y* (= hibern. *do*, ad), *o* (a, ex), *ar* (super), *yr* (per), *am, ym* (circum), *yn* (in), *at* (ad), *wrth* (apud), *rac* (coram), *gan* (cum), *heb* (sine), *trwy* (per) etc. Propriae dialecto cambricae sunt literae adeoque syllabae quaedam, e. gr. *-n-, -hon-, -d-, -nad-, -dan-* etc., intromissae inter praepositiones aliquas et pronomen suffixum.

Cornicae praepositiones suffigentes frequentiores quaedam:

a (ex), *the* (= hib. *do*), *yn* (in), *war* (ad, super), *rag* (prae), *dre* (per), *worth* (ad), *gans* (cum), *yntre* (inter). Armoricae: *a* (ab, ex), *da* (= hib. *do*), *en* (in), *oz, ouz* (ad), *dre* (per), *gant* (cum, apud), *eguit, euit* (propter, pro). Sunt etiam compositae corn. *theworth*, armor. *diouz, digant, achant* etc. Sunt porro tam cornicae quam armoricae literae vel syllabae intercedentes inter praepositiones quasdam et pronomina suffixaa, e. gr. corn. *-n-, -han-, -th-, -neth-,* armor. *-han-, -z-, -nez-*.

1. Pron. pers. suffixum 1. pers. Sing. cambr. F (= M) cum variantibus vocalibus *a, o, y: attaf* (ad me) Mab. 1, 9. *arnaf* (ad me; *ar-n-af*) 1, 2. *amdanaf* (circum me; *am-dan-af, am*, circum) 1, 4. 6. *ohonaf* (a me; *o-hon-*) 1, 19. *ynof* (in me) 1, 5. *yrof* (per me) 1, 285. *ragof* (coram me) 1, 4. 6. 275. 278. *wrthyf* (apud me) 1, 5. *gennyf* (mecum; *gan*) 1, 4. 5. 25. Discordat ob servatam *m* formula *ym, im* (mihi; praep. *y*, ad) Mab. fq., ut corn. *thym,* cum tamen sit armor. *dif*.

Positio aucta: *attafi* Mab. 1, 15. 25. *arnafi* 1, 25. 246. *ymdanafi* (circum me; *am, ym*) 1, 10. *ohonafi* (a me) 1, 6. 19. *yrofi, yryfi* (per me) 1, 264. 265. *yrof ynneu* 1, 267. *wrthyf i* 1, 5. 7. 2, 38. *genyfi, gennyfi* 1, 5. 6. Discordat item *y minneu* (= *ym inneu*) Mab. 1, 2.

Corn. FF cum vocalibus *a, o, e: ahanaff* (de me; cambr. *ohonaf*) Pass. 193, 2. *ragoff* (propter me) 168, 4. *geneff* (mecum) 63, 3. Differt etiam hic *thym* (= cambr. *ym*) Pass. 46, 4. 61, 3. 74, 1. 101, 3.

Positio ampliata: *the worthaff re ham lays* (de me et legibus meis) Pass. 80, 1. Formae emphaticae etiam videntur *thymmo* (= cambr. *ym inneu*) P. 101, 4. *genama* (mecum) 193, 4.

Armor. F, FF cum vocalibus variantibus *e, i* et *o* (differt 3. pers. masc. desinens in *-af, -aff*): *deux guenef, deux gueneff* (veni mecum; = *genef* e *gant*) Buh. 14, 14. 126, 22. *aet eo digueneff ma cleffet* (abiit a me morbus meus) 198, 6. *dif, diff* (mihi; *da*) fq. *ouzif, oziff truhez hoz bezet* (de me misericordia sit vobis, sit misericordia mei) 194, 19. 196, 19. *brassoch eguetoff, guell eguedoff* (major, melior pro me, quam ego) 74, 23. 84, 4. *ne sourci glan nep vnan ahanoff* (non curat omnino aliquis mei, de me) 118, 19.

Plur. cambr. M suffixa cum iisdem vocalibus ut in sing.

-am, -om, -ym: attam (ad nos) Mab. 2, 57. *arnam* (ad nos) 2, 223. *yrom* (super nos) 2, 46. *yrynghom* (inter nos) 2, 21. *ydym* (nobis; *y-d-ym*) 2, 203. *genhym*, *gennym ni* (nobiscum) 2, 213. 247.

Corn. N cum iisdem vocalibus: *warnan* (super nos) Pass. 149, 4. *ragon* (pro nobis) 9, 1. 194, 3. *yntrethon* (inter nos) 169, 2. *genen* (nobiscum) 43, 1. 192, 2. *den* (nobis) 36, 2. *thyn* (id.) 18, 2. 51, 3. 100, 4. Positio ampliata: *ragon ny* 56, 2. 153, 2. *thynny* 3, 1. 21, 1.

Armor. MP suffixum cum vocali *o: deomp* (nobis) Buh. 74, 6. *ouzomp* (ad nos) 56, 9. *entromp* (inter nos) 182, 16. 188, 20. *gueneomp* (nobiscum) 208, 4. Positio aucta: *gueneompny* 112, 16.

2. Pron. pers. suffixum 2. pers. Sing. cambr. T suffixa cum vocalibus ut supra: *attat* (ad te) Mab. 1, 8. 260. 2, 232. *arnat* 1, 240. 248. *ymdanat* 1, 259. 2, 35. 37. *ohonat* 1, 276. *ragot* 1, 237. 276. 2, 375. *wrthyt* 1, 239. *genhyt*, *gennyt* 1, 20. 27. 2, 383. Frequens in Mab. *itt* (tibi), cum *tt* concordante cum *m* primae personae.

Positio ampliata: *attat titheu* Mab. 2, 383. *arnat ti* 1, 18. 246. *ohonat titheu* 1, 249. *yrot ti* (per te, propter te) 1, 270. 2, 226. *wrthyt ti* 1, 6. 25. 2, 38. *gennytti* 1, 6. Ita et *iti*, *itti*, *ytti* (tibi) 1, 2. 4. 5. 6. 18.

Corn. S (= cambr. *t*, p. 177. 178): *ahanas* (de te) 14, 2. *genas* (tecum) 78, 2. 172, 2. *worthys* (erga te) 115, 3. *the worthys* (a te) 105, 2. *thys* (tibi) 20, 2. 115, 4. Ampliatum pronomen: *ragosse* (pro te) 123, 2. *theso* (ad te) 116, 1.

Armor. T cum vocalibus ut in 1. pers. sing.: *guenez* (tecum; rectius *-et*) Buh. 10, 15. *dit* (tibi) fq. *eguidot* (pro te, propter te) 194, 21. *brassoch eguedot* (major quam tu) 88, 19. Positio aucta: *guenede* (tecum, pro *guenet de*) 158, 8.

Plur. cambr. CH juncta vocalibus diversis ab hucusque dictis, scilicet *aw*, *w*: *arnawch* Mab. 1, 256. 2, 375. *ohonawch* 1, 25. 265. *gennwch* 2, 215. Attamen etiam: *ragoch* 2, 216. 232. *wrthych* 2, 28. Praep. *y* cum hoc pronomine est *y chwi* et *ywch* (= armor. *deoch*): *miui aawn y chwi* (vobis, contra vos) Mab. 1, 35. *wypwyf aallwyf anerth ywch* (scio quod possim subvenire vobis) Mab. 1, 253. *mi ae talaf ywch* (ego id solvam vobis) 1, 278.

Corn. GH (= *ch*) juncta praecedenti *u* vel *ou: theugh* (vobis)

Pass. 1, 2. 39. 2. *genough* (vobiscum) 37, 2. *ragough* (super vos) 169, 1. *warnough, warenough* (ad, super vos) 37, 3. 170, 1. *yntrethow* (inter vos; rectius *-ethough*) 30, 2. Ampliatio: *ragough wy* (pro vobis) 44, 2. *drethough why* (per vos) 142, 3.

Armor. CH, juncta vocali *o* vel *ou: deoch* (ad vos, vobis) Buh. fq. *gueneoch* (vobiscum) 14, 18. *ozoch, ouzouch* (ad vos, vobis) 38, 15. 140, 17. *entroch* (inter vos) 202, 12. Positio ampliata: *deoch huy* 80, 5. *gueneochuy* 76, 10. *ouzouchuy* 36, 17. *dauedouch huy* (ad vos) 20, 3. Sunt tamen interdum etiam aliae vocales intermediae: *ouzech* 204, 20. *dich* 18, 24. *dichuy* 114, 13. 186, 13.

3. Pron. pers. suffixum 3. pers. Sing. Terminationes differunt pro genere; sunt cambricae pro masc. AU, AW, pro fem. EI, I. Fem. *ei* additur iis praepositionibus, quarum in 1. et 2. pers. vocalis intermedia est *a; i* additur in ceteris, quae tam ante masc. quam ante fem. terminationem *d, t, th* intromittere amant.

Masc.: *atau* Leg. praef. *attaw* Mab. 1, 3. *arnau* Leg. praef. *arnaw* Mab. 1, 9. 10. 2, 22. *amdanau* Leg. 1. 7. 10. *ymdanaw* Mab. 1, 8. 2, 388. *ohonau* Leg. 1. 7. 10; 2. 1. 18. *ohonaw* Mab. 1, 13. 15. *endau* (in eo) Leg. 1. 10. 5. *yndaw* Mab. 1, 3. 15. 240. *erdau* (per eum) Leg. 2. 6. 28. *yrddaw, yrdaw* Mab. 2, 203. 3, 35. 158. *racdau* (coram eo) Leg. 1. 12. 6. *racdaw* Mab. 1, 8. 27. *hebdaw* (sine eo) Mab. 2, 35. 215. *kanthau* Leg. 1. 7. 22. *gantaw* Mab. 1, 2. 10. 12. *trwydaw* (per eum) Mab. 1, 13. 27. 251. *trostau, trosdau* (supra eum) Leg. 2. 6. 1; 28. *drostaw* Mab. 1, 258. 264. 2, 35. *eregthau* (inter eum) Leg. 1. 11. 2; 1. 17. 13. *yryngtaw* Mab. 2, 31. 54. Terminationem *-o* sine praemissa *d* exhibet Lib. Land.: *trio, truio* (per eum, fluvium) 116. 187. *oi blain trusso* (a fonte trans eum, montem) 247.

Fem.: *atey* Leg. 1. 24. 5. *attei* Mab. 1, 18. *arney* Leg. 1. 9. 25. *arnei* Mab. 1, 15. 16. *amdanei* Mab. 2, 28. *ymdanei* Mab. 1, 14. 17. 20. 2, 20. *ydanei* (infra eam) Mab. 1, 255. *ohonei* Leg. 1. 36. 10. Mab. 2, 216. *endi* (in ea) Leg. 1. 11. 4. *yndi* Mab. 1, 7. 10. 12. 241. *racdi* Mab. 1, 15. *wrthi* Mab. 1, 18. 20. 29. 238. *kenthy* Leg. 1. 41. 7. *genthi* Mab. 1, 26. 28. 291. *trwydi* Mab. 3, 94. *trusdi* Lib. Land. 138. *trosdy* Leg. 2. 1. 81. *yrygthi, ryngthi* Mab. 1, 294. 2, 28.

Praep. *y* (= *di*, hibern. *do*) cum pronomine in masc. *ydau* Leg. *idaw* Mab., in fem. *ydy* Leg. *idi* Mab. frequenter occurrit. Forma vetustior fem. *didi* (ei, ecclesiae) adhuc in Lib. Land. p. 113.

Positio ampliata: *arnau ef, amdanau ef* Leg. *idaw ef* Mab. 1, 4. *ydhy hy* (ei, reginae) Leg. 1. 3. 1. *erni hi* Mab. 1, 271.

Cornicae et armoricae terminationes, ut cambricae, masc. corn. O, armor. AF, AFF (orta ex *au*), fem. corn. armor. I, Y. Fit etiam, ut cambrice, in quibusdam immissio literarum, corn. *th*. armor. *z, t*.

Corn. masc.: *dotho, thotho* (ei, ad eum; = cambr. *idaw*, armor. *dezaf*) Pass. 9, 4. 51, 2. 58, 2. 146, 3. *dretho* (per eum) 88, 3. *ragtho* (pro eo) 6, 1. *ynno* (in eo) 142, 4. *ganso* (cum eo) 7, 3. 109, 3. *worto, orto* (ad eum) 80, 4. 86, 2. *anetho, anotho* (de eo) 98, 2. 106, 4. *warnetho, warnotho, waruntho* (in eo) 56, 3. 99, 1. 157, 2. Ob rhythmi assonantiam mutata vocalis in his: *the ragthe* (coram eo) 29, 3. *thetha* (ad eum) 54, 3. Brevior forma *dy* (ad eum) 18, 4.

Fem.: *thythy* (ad eam, ei; = cambr. *idi*, armor. *dezy*) P. 34, 2. 199, 4. *drethy* 152, 4. *rigthy* (pro ea) 184, 2. *the rygthy* (coram ea) 226, 3. *ynny* 181, 1. *gensy, gynsy* 27, 4. 161, 3. *anethy* 32, 2. *warnethy* 28, 3.

Armor. masc.: *dezaf, dezaff* (= corn. *dotho*) Buh. fq. *entaf, enhaf, ennaff* (in eo) 30, 6. 86, 10. 96, 13. 154, 22. 166, 19. *outaff* (cum eo, ei) 36, 7. *diouta ff* (ab eo) 58, 19. *gantaff* (secum, apud eum) 10, 20. 12, 5. *digataff* (leg. *digantaff*, ab eo) 194, 16. *anezaff* (de eo, ejus) 78, 12. 152, 14. 172, 22. Diversa vocalis intermedia: *dreizif* (per eum) 106, 27.

Fem.: *dezi, dezy* (ei) Buh. fq. *enhy* (in ea, regione Demetia) 30, 2. 3. *outy* (ad eam) 34, 22. *diouty* (ab ea, ex ea, puella) 18, 19. 34, 20. *ganti, ganty* (cum ea, apud eam) 74, 21. 138, 17. 152, 2. *anezi, anezy* (de ea, ejus) 154, 21. 156, 23.

Plur. Cambrica terminatio una UNT (interdum *ynt*), aut sola accedens, interdum cum syllaba praemissa *ad*, aut cum literis et syllabis jam memoratis *n, d, dan, hon*, vel *d, t, th* in eadem differentia, quae obtinet in singulari: *attunt* Mab. 1, 25. 276. *atadunt* Leg. 2. 11. 22. *arnunt* Leg. 1. 11. 13. Mab. 1, 15. 236. *arnadunt* Leg. 2, 1. 11. Mab. 1, 2. 263. *ymdanunt* Mab. 1, 36.

2, 38. *ymdanynt* Mab. 2, 24. *amdanadunt* Leg. 2. 1. 4. *adanunt, adanadunt* (infra eos) Leg. 2. 1. 4; 66. *ohonunt, ohonnunt* Mab. 1, 237. 248. *onadunt* (ab eis) Leg. 1. 6. 1. Mab. 1, 3. 4. *endunt* (in eis) Leg. 1. 19. 9. *yndunt* Mab. 1, 5. 236. 2, 225. *yrdunt* Mab. 3, 150. *wrthunt* Mab. 1, 20. 278. *gantunt, gantynt* Mab. 1, 14. 23. 24. 210. *trosdunt* Leg. 2. 1. 64. *eregthunt* Leg. 2. 1. 63. *yryngtunt, yrygtunt* Mab. 1, 244. 248. 2, 38. 375.

Praep. *y* efficit combinationem *udunt* (eis) Leg. 1. 5. 12. Mab. 1, 1. 2. 3.

Ampliatio: *attunt wynieu* (ad eos) Mab. 1, 278. *onadunt huy* (ab eis) Leg. 2. 10. 2.

Cornice suffigitur in utroque genere E eodem modo ut *o, y* in sing.: *thethe* (ad eos) Pass. 28, 1. 30, 4. 168, 2. *drethe* 179, 4. *ynne* (in eis, manibus; *leff*, fem.) 156, 1. *ganse* 27, 3. 33, 2. *the worte* 53, 3. *anethe* 26, 2. 27, 2. 71, 2. 190, 1. *yntrethe* 70, 1. *warnethe* 190, 1. Leguntur etiam vocales *a, o*: *yntretha* (inter eos, discipulos) 15, 1. *worto* (ad eas, mulieres) 168, 2. Rarius occurrit suffixum *-ns*: *warnans* P. 177, 4. 205, 2. *trens* 215, 1. *ynns* 47, 4. Forma concordat cum cambr. *-unt*, est tamen etiam numeri singularis in his locis.

Armoricum exemplum hujus personae non suppetit mihi e Buh. Hodierna lingua suffigit *o*: *dezo, warnezo.*

B. Pronomina possessiva.

I. Pronomina possessiva absoluta.

1. Pron. possessivum 1. pers. Sing. cambr. MY, in constructione tamen semper obvium et scriptum semper VY (de formis assimilatis *vym, vyn, vyg* etc. et infectione nasali sequentium consonarum videsis p. 137. 224): *gwedy gwisgaw vy arveu. ac adaw vy mendyth yno. adyuot hyt vy llys vy hun* (postquam indueram arma mea, dedi salutationem meam et veni in aulam meam propriam) Mab. 1, 10. *talu y minneu uy ymdidan . . taldi vymdidan* (solvere mihi narrationem meam . . . solve tu meam narr.) 1, 2. *mevyl ar varyf vymporthawr* (dedecus in barbam portarii mei!) Mab. 1, 263.

Ampliatum: *ar penn vy ysgwyd i* (super humerum meum)

Mab. 1, 15. *vynggwely i* (lectus meus) Mab. 1, 290. *att vyggwreic i* (ad uxorem meam) 1, 274. *is vy llaw inneu* (infra manum meam, infra me) 1, 5.

Corn. OW (de cujus forma et infectione p. 210. 217): *nyn ge ow feynys beghan* (non sunt mei dolores parvi) Pass. 166, 2. *pesough ow thas* (petite patrem meum) 52, 3. *tan ow feth, war ou fyth* (per fidem meam) 49, 4. 155, 4.

Armor. MA: *ma ael guen am quelen* (angelus meus albus, custos, instituit me) Buh. 18, 1. *tut ma ty* (populus domus meae) 86, 18. *ma tat, ma merch* (pater mi, filia mea!) 134, 6. 10. *collet ma poanyou* (labores mei perditi) 4, 15. Hod. *ma* et *va*, aspirans sequentem consonam aspirationis capacem.

Plur. cambr. AN (non inficiens, p. 203; radix pronominalis *n* cum praemissa *a*) in quacunque positione: *an bwyt a deuth in* (cibus noster venit nobis) Mab. 1, 5. *ac y lladei an gwyr oll* (et occidit omnes nostros viros) 1, 36.

Ampliatum: *llyna an kyghor ni* (hoc est consilium nostrum) Mab. 3, 268. *allyna itti unbenn ystyr an trittit ni* (et ecce tibi domine causa tristitiae nostrae) 1, 37. *ac y dygei an meirch ninneu ac an dillat ac an eur ac aryant* (et sumsit equos nostros et vestes nostras et aurum nostrum et argentum) 1, 36.

Corn. AGAN (non inficiens, p. 204; *g* inserta hic ut in sequentibus *agis, aga*): *agan pegh may fo prennys* (peccatum nostrum ut sit remissum) Pass. 9, 2. *agan bewnas may fen sur* (vitae nostrae ut simus securi) 191, 4. *pascon agan arluth* (passio domini nostri) 228, 2. *war agan flehys* (super liberos nostros, veniat damnum) 149, 4. Curtata forma GON: *rag bonas gon pegh mar vear* (quod erat peccatum nostrum tam grave) 8, 3. Ampliatum: *agan pegh ny* (pecc. nostrum), *agan crege ny* (suspensio nostra) 192, 4. 196, 4.

Armor. HON: *hon guir autrou* (vere noster domine!) Buh. 32, 18. *dre hon reol* (per nostram regulam) 20, 16. *en hon niuer* (in nostrum numerum, recipere) 22, 13. *dirac hon drem* (ante faciem nostram) 140, 12. Hod. *hon, hor, hol*, mutata *n* ut in artic. *an, un* (p. 204. 239).

2. Pron. possessivum 2. pers. Sing. cambr. DY (destituens, p. 215; pro *ty?* cf. p. 344): *gwell dy afles noth les* (melius detrimentum tuum, quam commodum) Mab. 1, 6. *mynych*

ydywedut ar dy dauawt yr hynny peth nysgwnelut ar dy weithret (saepe dicebas lingua tua, quod non perficiebas opere tuo) Mab. 1, 11.

Positio ampliata: *gwell dy grogi di gei* (melior suspensio tua, melius te suspendi, Cai) Mab. 1, 11. *apheri dy dehol ditheu mi ae gwnaf* (et parabo abitum tuum) 1, 19.

Corn. THY, THE (destituens, p. 216): *mara sew thy voth* (si est voluntas tua), *the voth may vo colenwis* (voluntas tua sit impleta) Pass. 48, 2. 55, 1. *the du ny goth thys temptye* (deum tuum non decet te tentare), *y coth thys gorthye thy du* (decet te venerari deum tuum) 15, 1. 17, 2. *gor the glethe yn y goyn* (insere gladium tuum in vaginam) 72, 1. *dre the gows* (per sermonem tuum) 85, 2.

Armor. DA in Buh.: *mar bez da grat da pligadur* (si est voluntas tua, placitum tuum) 18, 23. *rac da drem* (ante faciem tuam) 6, 14. *dre da pedennou* (per orationes tuas) 108, 12. Hod. *ta, da.*

Plur. cambr. AWCH, YCH (non inficiens, p. 203; radix *ch* cum vocalibus praemissis): *y gwr aladawd awch tat* (vir qui occidit patrem vestrum) Mab. 1, 286. *moesswch attafi awch cledyfeu* (date mihi gladios vestros) 1, 25. *kymerwch ych bwyt. a byrrywch awch blinder y arnawch. achynn ych mynet ymeith atteb a geffoch* (sumit ecibum vestrum, et deponite lassitudinem vestram de vobis et ante abitum vestrum responsum accipietis) 2, 29.

Auctum: *pa gyfryw wr yw awch tat chwi* (qualis vir est pater vester!) Mab. 1, 269. *ysef yrodaf inneu ar awch dewis chwi* (est hoc quod dabo ad electionem vestram, quod eligatis) 1, 21.

Corn. AGIS (*s* = cambr. *ch*): *agis negis pyth ywe* (vestrum negotium quid est!) Pass. 69, 2. *gurreugh agis mestry* (agite opus vestrum) 69, 4. *rag agis fleghys* (propter liberos vestros, flete) 169, 1.

Armor. HOZ (*z* = *ch*, p. 182): *mazeo hoz hoant* (si est vestrum desiderium) Buh. 24, 21. *en hoz ty* (in vestra domo) 114, 3. Occurrit et OZ, HO: *pan eo oz appetit* (si est vestrum studium) 21, 17. *guelet ho grace, ho carantez* (videre vestram gratiam, pulchritudinem) 18, 23. 36, 11. Hod. *hoc'h, ho.*

3. Pronom. possessivum 3. pers. Sing. cambr. Y pro utroque genere, ea tamen differentia, ut pron. masc. desti-

tuat, fem. aspiret sequentes consonas infectionis capaces. Si sequuntur vocales, *h* praemittitur post pronom. fem., sed deest post masc.

Masc.: *ymauael herwyd gwallt y benn* (capere capillo capitis ejus) Mab. 2, 247. *ympenn y uantell, am y draet* (in margine pallii ejus, circum pedes ejus, viri) Mab. 1, 3. *ydoed arthur yn eisted diwarnawt yny ystauell* (A. sedebat aliquando in cubiculo suo) Mab. 1, 1.

Fem.: *ymauael herwyd gwallt y phenn* (capere capillo capitis ejus, feminae) Mab. 2, 247. *y thecket ae thelediwet* (ejus formositas et honestas) 3, 145. *y throet* (pedem ejus) 3, 203. *torri y challon ar hynny* (cor ejus, Branovindae, fractum est ob hoc) 3, 99. *rac y bronn* (in pectore ejus), *wrth y grud* (ad malam ejus, puellae) 3, 266. *ni awdam y henw ae chystlwn ae boned* (nos scimus nomen ejus et affinitatem et nobilitatem ejus) 3, 270.

Ampliatio: *cynn y dyuot ef* (ante ejus adventum) Mab. 1, 240. *y da hy* (bonum ejus, feminae) Leg. 2. 1. 14. *yduc hitheu escyb y wneuthur y priodas hi ac owein* (duxit ipsa episcopos ad perficiendas nuptias suas cum Oweno) Mab. 1, 21.

Corn. eodem modo. Masc.: *i vam whek a wre* (mater ejus dulcis fecit) Pass. 171, 1. *y gowsys ef a wothye* (verba ejus sciebat; *cows*) 36, 4. *y accorde y golon gans y lavar* (concordabat cor ejus cum ejus sermone) 40, 4. *dre y thadder* (per bonitatem suam) 3, 3. Fem.: *i feynys o bras* (dolores ejus erant magni, Mariae; *peynys*) P. 226, 1. *yn y holon a worre* (in ejus animum intulit, feminae) 122, 3.

Armor. E masc., HE fem. in Buh. Masc.: *laesen doe hac e gourhemen* (lex dei et mandata ejus) 12, 11. *bara ha dour eguit e saouri ne vezo muy e hol refection* (panis et aqua pro nutritione ejus, non erit plus omnis ejus refectio, Davidis) 48, 5. 6. *doe maz care dre e aeur* (deus si velit per suam potentiam) 106, 23. Fem.: *euel vn merch en he guerchdet* (ut puella in virginitate sua) 18, 8. *heruez he derch* (secundum ejus, puellae, aspectum), *so he study* (est ejus, puellae, studium) 18, 16. 17. *he eneff, he corf* (anima, corpus ejus, Nonitae) 148, 23. 24. Hodie: *he rap, he verc'h, he beden* (ejus, masc., filius, filia, oratio), *he map, he merc'h, he feden* (ejus, fem., filius etc.; *peden*, oratio).

Plur. cambr. EU utriusque generis (non inficiens, p. 203):

aossodassant eu hemendyth (tulerunt suam maledictionem) Leg. praef. *eu harwydon yn purdu* (signa eorum, nigra erant) Mab. 2, 380. *rac llygru eu hieith* (ne corrumperetur lingua eorum) 3, 275. *ac estwng eu penneu aorugant* (et demittere capita sua coeperunt) 1, 7. *hoffach o lawer oed gan owein etecket ac euhardet noc y dywawt kynon* (leg. *eu tecket?* praestantior multo erat Oweno earum pulchritudo et earum comitas, puellarum, quam dixit Cynon) Mab. 1, 12.

Pron. auctum: *gwedy eu diffannu wy* (post eorum discessionem) Mab. 1, 273. *en eu pen vinteu* (in eorum caput) Leg. 2. 11. 15.

Corn. AGA (aspirans sequentes consonas capaces aspirationis, p. 210): *aga fen y a sackys* (capita sua moverunt) 195, 2. *er aga fyn* (in eorum occursum: *pen, pyn*) 96, 4. 120, 2. *y wolhas aga garrow* (lavavit pedes eorum) 45, 3.

Armor. HO: *maz vezo scaff ho caffou ha ho hol poanyou ha souzan* (sint leves eorum sollicitudines et omnes eorum dolores et cura) Buh. 200, 8. 9. *en ho goaziet* (in venis suis, eorum) 204, 9. Hod. *ho* item aspirans.

Hactenus formas pronominum possessivorum vidimus constructas cum substantivis. Sunt praeterea cambricae formae quaedam et formulae ad designanda pronomina possessiva sine substantivo absolute posita, ut graec. ὁ ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, germ. der meinige, deinige etc. Sunt hae MEU, TEU (1. 2. pers. sing.), genitivi primitus, ut videtur, pronominum personalium (p. 378), saepius obviae cum articulo, ut in formula graeca, atque voces EID (3. ps. sing. et plur.), EIN (1. 2. pers. plur.; an nomina primitus? cf. *-eid* adjectiva formans, e. gr. *morwyneid*, puellaris, proprius puellae etc.) singulari et proprio modo tractatae, cum eisdem suffigantur radices pronominum ut praepositionibus, simulque saepius praecedat articulus vel pronomen possessivum.

MEU, TEU: *kynoeth hwnnw ar meu vy hun agymereis i attaf* (dominium hujus in mei ipsius, in meum proprium sumsi mihi) Mab. 2, 14. *mal pei teu uei gwna arnaw* (acsi tuus esset, gladius, utere eo) 2, 229. Cum articulo: *bei well gennyt uy march i nor teu dy hun* (esset melior tibi meus equus quam tuus proprius) 2, 16. *nyt amgeled gennyf y teu* (non sollicitudo mihi tua) 2, 37. 39. 40. *tauawt llawnda yw y teu di* (lingua ampla est

tua) 3, 192. *deu parth vy oet. adeu parth y teu ditheu* (duae partes meae aetatis et duae partes tuae) 2, 202. *pauedol yw y teu di* (quae meditatio est tua, est tibi?) 2, 13. Cum pron. possess.: *pa uedwl yw dy teu di* 2, 63.

EID: *os tydi agynhely y llamhystaen yn eidi hi dyret ragot y ymwan a mini* (si postulas nisum ut ejus, puellae, proprium, veni et pugna mecum) Mab. 2, 17. *y mae y breicheu hynn ar dwyuronn yn kolli clot a milwryaeth kymeint ac aoed eidunt* (perdunt brachia haec et pectora gloriam et virtutem tantam, quanta erat sua, erat eorum propria) 2, 35. Cum articulo: *pa ryw neges yw yr eidaw ef. heb y brenhin* (quale negotium est suum, est ejus? dixit rex) 3, 83. *gofynassant idaw padarpar oed yr eidaw* (quaesiverunt ex eo, quod consilium esset suum, quid faciendum pararet) 3, 85. *mynet y edrych pauedwl yw yr eidunt* (ire ad videndum, quod consilium sit suum, eorum) 3, 82. *nyt oed olwc degach nor eidi* (non erat aspectus pulchrior, quam suus, ipsius, puellae) 2, 218. Cum pron. possess.: *mini adodaf vygkorff yn erbyn y eidaw ynllawen* (ego dabo corpus meum in oppositionem ipsius proprii libenter) 3, 196. *gwedy goresgyn y wlat y gwledychu awnaeth yny oed yny eidaw ef* (postquam invasit regionem, dominari coepit donec esset sua propria, in ejus proprietate) 3, 211.

EIN: *dwc uendith duw ar einym gennyt* (sumas benedictionem dei et nostram tibi; *a'r*, artic. p. 240) Mab. 2, 236. *a wyrda padarpar yw yr einwch chwi yna* (viri boni, quae institutio est vestra hic, quid hic incipitis?) 2, 62.

II. Pronomina possessiva infixa.

Inter substantiva intercedunt et praepositiones vel particulas praecedentes terminatas vocalibus, interdum et liquidis, e. gr. praep. cambr. *yn*, armor. *en*, quae fiunt *y*, *e*, cambr. *eir*. Solita est separatio etiam horum pronominum una cum particulis a substantivis suis, ut infixorum personalium a verbis.

1. Pron. possess. infixum 1. pers. Sing. cambr. M (non inficiens, ut *n* pron. plur. et personalia eadem infixa): *ydout ti ym keissaw* (venisti ad meam investigationem, ad me quaerendum; *y* = *di*, hibern. *do*) Mab. 1, 25. *mab iarll ym erchi*

ynneu ym tat (petebat me filius comitis a meo patre (*y* = *di*, hibern. *di, de*, ex) 1, 252. *ny byd vy eneit ymkorff, ymcorff* (non erit anima mea in corpore meo; *y* = *in*) 1, 21. 32. *ynteu aladho vy meibon ymgwyd* (occidet filios meos in praesentia mea, coram me; *gwyd*, hibern. *fiad*) 1, 34. *deuet ym ol yr weirglod* (veniat post me in campum; *ol*, gressus) 1, 240. *da yw gennyfi eu kymryt rac eu kaffel om gelynyon om hanuod* (placet mihi sumere, antequam sumantur ab hostibus meis invito me) 1, 29. *cwbyl om amherodraeth* (totum imperii mei) 3, 274. *ny weleis i eirmoet* (non vidi per aetatem meam, non vidi unquam; frequens cum infixo pron. 3. pers. *eiryoet*, unquam) 1, 5. 14. *kwdedi uygkledyfi am harueu* (sume gladium meum et arma mea), *vymarch am arueu* (equum meum et arma mea) 1, 25. 267. *ryngweisson am direitwyr* (pueri mei et servi mei) 2, 219.

Pron. ampliatum: *ym ol i* (post me) Mab. 1, 242. *ym gwahawd inneu* (ad invitandum me) 1, 19.

Corn. et armor. M. Corn.: *why a theth thym yn arvow thom kemeres thom synsys thom paynys* (vos venitis ad me in armis ad me capiendum, me tenendum, me cruciandum; infinitivi constructi ut substantiva, contra 61, 4: *thow hemeras*, cum forma possessivi absoluta) Pass. 74, 1. 3. *am scudell dibbry a wra* (e lance mea edet) 43, 3. *the worthaff ve ham lays* (de me et lege mea) 80, 1. Post praepositiones terminatas consonis legitur etiam forma *am*: *an barth dyhow gans am car* (in parte dextra cum patre meo) 93, 3.

Armor.: *em calon don* (in meo corde profundo) Buh. 4, 11. 30, 4. *me ya da doen testeni dam priet* (eo ad faciendam querelam marito meo) 126, 8. *dram fez* (per meam fidem; *dre*) 158, 9. *francq am anquen* (liber a meo dolore) 141, 2. *ma caffou ham souzan* (sollicitudines meae et cura mea) 52, 17.

Plur. cambr. N: *y mynachesseu aweleist di yn porthi ni* (monachae quas vidisti in nutritione nostra, nutrientes nos) Mab. 1, 252.

Corn. et armor. N. Corn.: *sylwans then enevow* (salvatio animabus nostris) Pass. 1, 4. *ragon menough rebillis* (propter nostras rebelliones multas) 2, 3.

Armor.: *deux gueneff beden den santel don quelen* (veni me-

cum ad virum sanctum ad nostram institutionem) Buh. 126, 24. *en metou* (inter nos, in nostro medio) 74, 5.

2. Pron. possess. infixum 2. pers. Sing. cambr. TH (ut personale infixum): *yth wlat* (in regione tua) Mab. 1, 8. *yth gyfoeth* (in dominio tuo) 3, 302. *yth erbyn* (in occursum tuum, contra te) 1, 284. *llad llawer oth lu* (occidit plures ex exercitu tuo) 1, 265. *ti a ledeist ry arglwyd oth twyll ath vrat* (tu occidisti dominum meum astutia tua et proditione tua) 1, 284. *correit di dat ti ath uam oedynt* (erant pygmaei patris tui et matris tuae) 1, 248. *gwell dy afles noth les* (melius tuum infortunium, quam fortuna tua) 1, 6.

Ampliatio ut alibi: *a hynny oll oth achaws di* (et haec omnia tua causa, propter te) Mab. 1, 283. *dadigawn yw gennyfi vy march ath arueu ditheu* (sufficit mihi equus meus et armatura tua) 2, 16.

Corn. item TH: *me a wort yth servis* (ego stabo in servitio tuo) Pass. 49, 1. Discordat tamen T non inficiens in his exemplis: *pu a worras yt colon* (quis intulit in animum tuum?) Pass. 81, 4. *pan dyffris thet pow* (cum venis in terram tuam) 193, 2.

Armor. Z (ut pers. infixum): *liufre guen ez querchen* (collare album in collo tuo), *goulouen scler daz deren* (cera lucida ad manum tuam) Buh. 104, 7. 8.

Plur. cambr. CH exspectanda, atque cum praepositionibus combinationes *ych, och, ach* etc. e codice rubro, in quo tamen non inveni exemplum. Hodie in usu est forma absoluta: *yn eich calonnau* (in cordibus vestris).

Cornice forma absoluta *agis* tantum obtinet in Pass.: *myrough yn agis colon* (inspicite in cor vestrum; cf. supra *yth, yt*, in tuo, in tuum) 141, 4.

Armor. Z (ut personale infixum), cui praecedit *o*: *aeur mat doz croeadur* (sors bona infanti vestro) Buh. 112, 8. *deoch enor vezo ha dostat* (vobis sit honor et statui vestro; pro *doz stat*) 112, 4. Alias forma absoluta: *en hoz esper* (in vestra spe), *en hoz mettou* (inter vos) 140, 10. 170, 2.

3. Pron. possess. infixum 3. pers. Sing. cambr. E in utroque genere, in masculino destituens, in fem. aspirans (*h* immittens ante vocales), ut *y* pronomen personale.

Masc.: *tristau awnaei y gwr gwynllwyt aewreic aeuerch* (con-

tristari coepit vir canus et uxor sua et filia sua) Mab. 2, 17. *nyt attebei yr vn mwy noe gilyd* (non respondit unus plus quam socius suus, quam alter) 1, 258. *draegefyn* (in tergum suum, viri, retro) Mab. fq. Vetustior forma *i* nondum tangens sequentem consonam legitur in codice Lichfeld.: *tutbulc hai cenetl* (T. et genus ejus) Lib. Land. append. p. 271.

Fem.: *y rodes hanner y gyfoeth ehun . . . achwbyl oe heur ae haryant ae thlysseu aegwystlon ar hynny* (dedit, comes, dimidium dominii sui ipsius, et totum ejus, comitissae, auri et ejus argenti et ejus gemmarum, et ejus obsides praeterea) Mab. 1, 30. *edrych aoruc lunet draechefyn* (respicere coepit Luneta in tergum suum, retro) Mab. 1, 19. Praep. *y* cum pronomine fit *oe*: *yduc hitheu escyb oellys* (duxit ipsa episcopos ad aulam suam, comitissa) Mab. 1, 21.

Ampliatio: *ae waet ynteu yn rydec* (et sanguis ejus fluxit) Mab. 1, 246. *a honno aelwir kaer yr enryuedodeu ac ny wdam ni dim oe henryuedodeu hi eithyr y galw velly* (id castrum dicitur castrum miraculorum, nec scimus nos aliquid de ejus miraculis, nisi quod ita dicitur; *kaer*, fem.) 1, 292.

Corn. Y masc. destituens, fem. aspirans: *thy gomfortye y fe danvenys* (ad ejus confirmationem missus est) Pass. 18, 3. *pesy thy thas* (orare ad patrem suum, ut posset Jesus) 53, 4. *parys ens thy huhuthas* (parati erant ad ejus accusationem, feminae; cf. *cuhuthudioc*, gl. accusator, Vocab. et *the guhutha* Pass. 34, 2) 33, 2. *thy goar hy a thanvonas* (ad virum suum, maritum, ipsa misit) 123, 1.

Armor. E: *disquennet de metou* (degressa, columba, in eum, in ejus medium) Buh. 116, 17. *de yuynou* (in ejus ungues, fem.) 170, 14.

Plur. cambr. E utriusque generis (non inficiens, p. 203): *goleu gan y tan oe harueu* (lux ob fulgorem ex armis eorum) Mab. 1, 24. *trannoeth y kymerth y pedeir gwraged ar hugeint ae meirch ae dillat* (post noctem tulit viginti quatuor mulieres et equos earum et vestes earum) 1, 37.

Cornice nonnisi forma absoluta obtinet in Pass.: *gans aga garm* (per clamorem eorum) 1, 2. *bys yn aga fryns* (usque ad principem eorum) 76, 4.

Armor. O in Buh.: *renoncaff dan drouc speredou ha do*

euffrou (renuntio malis spiritibus et eorum operibus) 102, 22. 24. *dan bedis dour so do diuis fournisset* (mundi habitantibus est aqua ad eorum desiderium donata) 192, 1. 2.

C. Pronomen relativum.

Cambrice pronominis relativi absoluti loco est verbalis particula positiva sententiae relativae A: *bet genou ir pant a cuid in liman* (usque ad os cavitatis, faucium quae cadunt in Lemanum) Lib. Land. 231. *minneu avynnaf yr ymdidan da aedewit ymynneu* (ego volo narrationem pulchram quae concessa est mihi; nom.) Mab. 1, 2. *yr ymdidan goreu a wypom ninneu* (narratio optima quam scimus nos) Mab. 1, 2. *morwyn deckaf a weleist ti* (puella formosissima quam vidisti tu; accus.) 1, 4. Confer de hac *a* particulas verbales et syntaxin ordinis cambricam.

Pronomen relativum infixum britannica lingua ignorat. In constructionibus, in quibus infixum inter praepositionem et verbum in multis linguae hibernicae veteris exemplis obvium est, in cambrica in locum relativi post substantivum, ad quod fit relatio, substitui solet pronomen demonstrativum, praepositio autem cum pronomine personali suffixo sequi in fine sententiae (cujus verbo praecedit particula verbalis positiva absoluta): *dyllat eurenynes er hun ypenytyo endau* (vestis reginae, in qua poenitentiam fecerit) Leg. 1. 24. 6. *estauell ebrenyn er hon ebo en kescu endy* (conclave regis, in quo dormit; *dillat* masc., *ystafell* fem.) Leg. 1. 11. 4; ad verbum: vestis reginae ea (hibern. vet. *intí, indí*), poenitentiam fecerit in ea; conclave regis id, fuerit dormiens in eo. Relativum in genitivo, non a praepositione sed a substantivo dependens, indicatur congruo modo addendo possessivo ad substantivum: *ar gwr y buost neithwyr yny ty* (cum viro, in cujus domo fuisti praeterita nocte; si verbum e verbo exprimitur: cum viro, fuisti in domo ejus) Mab. 1, 247.

Cornice et armorice pron. adject. *nep* (aliquis) transiit in significationem relativi. Corn.: *Jesus neb agan pernas, mab du neb o lethys* (J. qui nos redemit, filius dei qui occisus est) Pass. 5, 4. 210, 4. Armor.: *me suply doe nep am croueas* (supplico deum qui me creavit) Buh. 106, 17. Hodiern. relat. armor. *pehini, peini* videtur ortum e *nep hini*.

D. Pronomina demonstrativa.

Britannica demonstrativa multo minus copiosa sunt quam hibernica, et in unam fere radicem redeunt, quae est eadem, quae latet in hibernicis *se, so, sin, siu, sunt.* Est ea radix cambr. *hunn* (= *hunt*), armor. *hont*, cum suis variationibus vocalis radicalis et augmentis, quibus significatur aut generis diversitas, aut demonstrationis varietas ea, quae est in latinis *is, hic, ille.*

Pron. *is* cambrice est masc. HUN, HWNN, fem. HON, HONN, neutr. (et plur.) HYN, HYNN, tam cum articulo (ut hibern. *intí, indí, aní*), quam sine eo. Masc.: *nac adeuawd dyn arnaw ehun chwedyl vethedigach no hwnn eiryoet* (non dixit aliquis de se ipse narrationem infaustiorem ea unquam) Mab. 1, 10. *dyllat eurenynes er hun* (vestis reginae ea) in exemplo supra dicto. Fem.: *aossodassant eu hemendyth ar hon Kemry holl* (et protulerunt maledictionem suam et eam omnium Cambrorum) Leg. praef. *estauell ebrenyn er hon* (conclave regis id) in supra allato exemplo. Neutr.: *a hyn adywedaf ytti gei* (et id dico tibi Cai) Mab. 1, 4. *ual y keffych yr hynn ageissy* (ita invenies id quod quaeris) Mab. 1, 6. Si est demonstrativum cum relativo *is qui* etc., deesse potest modo demonstratio modo relatio: *dechreu di or hyn odidockaf* (incipe tu ab eo quod maxime est mirandum; pro *yssyd od.*) Mab. 1, 2. *yr awelych nac yr aglywych nac ymchoeldi* (propter id quod videris nec propter quod audieris, ne invertaris; pro *yr hynn aw., agl.*) 2, 36.

Cornic. HEN occurrit in Pass.: *hen yw loar* (sufficit id) 51, 4. *hen o thotho mear a bayn* (id ei multum doloris effecit) 137, 4. Armorice supponi debet HINI etiam masculini generis, quamvis huic proprie conveniens quondam colligi poterit infra sequens *hont.* Pron. *is qui* etc. esse solet corn. *ef neb, neb* (cf. hibern. *neich*, p. 368): *rys y lathe mighterne neb a omwrelo* (debet occidi is qui se ipse regem facit) Pass. 121, 4. *dremas yw ef neb rewerthys* (vir probus est is quem vendidi) 103, 4. Armor. hodiern. *ann hinni* etiam adest in Buh. 80, 6: *peuch an heny so sanctifiet* (pax ejus qui sanctificatus est).

Pron. *hic* cambrice est eadem vox, aucta tamen vocali radicis, si positio pronominis est absoluta. Si adest substantivum, tam

simplex forma quam aucta sequitur post substantivum, cui praecedit articulus.

Positio absoluta. Masc.: *ahunnu eu edyn ae kemer* (et hic est homo qui id recipit) Leg. 2. 1. 77. *a ieuhaf oed hwnnw* (et natu minimus erat hicce, Ebraeus) Mab. 1, 235. Fem.: *ahonno agelwuyr moruyngreyc* (et haec vocatur virgo-mulier) Leg. 2. 1. 75. *ny chiglefi kerd kystal a honno eiryoet* (non audivi cantum aeque dulcem atque hunc unquam) Mab. 1, 9. Neutr.: *ahene aelgyyr goskorth e brenyn* (et hoc vocatur comitatus regis) Leg. 1. 4. 1. *ahynne heb eur* (et hoc sine auro) 1. 3. 1. *guedy henny*, *urth henny* (post hoc, propter hoc) 1. 6. 1; 1. 7. 1. *ar hynny, am hynny* (secundum, propter hoc) Mab. 1, 4. 5. 8. Forma pluralis est *hynny*, cui tamen semper praecedit substantivum pronominale *y rei* (cf. infra sub G): *gwyr yw y rei hynny ymtat i* (viri sunt hi patris mei) Mab. 1, 264. *pwy y vydin burwenn racco. gwyr llychlyn yw y rei hynny* (qui sunt agmen mere album illud! viri Nordmanni sunt hi) 2, 380. *deu wr kynwychet ar rei hynny* (duo viri aeque strenui cum his) 1, 24.

Positio cum substantivo. Masc.: *y chwedyl hwnn, ar chwedyl hwn* (narratio haec, et n. haec) Mab. 1, 10. 11. 38. *gwyr y byt hwnn* (viri hujus mundi) 1, 6. *yr gweidi hwnn* (huic clamori) 1, 16. *en yr amser glan hunnu* (sacro hoc tempore) Leg. praef. *ar y koet hwnnw* (super silvam hanc) Mab. 1, 6. *ydan y prenn hwnnw* (sub hac arbore) 1, 8. Fem.: *y votrwy honn* (hunc annulum) Mab. 1, 14. *yn yr ynys honn* (in hac insula) 1, 246. *yr dinas honn* (in hanc urbem) 1, 290. *ar y llynn hono* (in hac palude) 1, 244. *or vydin honno* (ab hoc agmine) 2, 378. *y nos honno* (hac nocte) 1, 6. 270. 290. Plur.: *ar yr annjueileit hynn, ar yr annjueileit hynny* (super haec animalia) Mab. 1, 7. *gwraged hynny* (mulieres hae) Mab. 1, 37. *en etemoryeu henny* (his temporibus) Leg. 1. 9. 22.

Cornice et armorice simplex forma *hen* rarius obvia est, e. gr. in Buh.: *euel hen* (hoc modo, itaque; i. e. ut hoc) 66, 10. Solius armoricae dialecti est SE abstractum neutrum per se solum: *voar se* (propter hoc), *rac se* (ideo) Buh. fq. *credet se* (credite hoc) 188, 5.

Cornica solita forma pronominis absoluti est aucta *hena*, *henna*: *hena yw mighterne Ethewon* (hic est rex Judaeorum) Pass.

187, 4. *worth dyth pasch govyn onon ha bos hena delyffris* (die paschatis quaerere unum, captivum, et esse hunc liberum, mos erat Judaeis) 124, 4. *yw henna thys screfys* (hoc tibi scriptum est) 22, 2. *hena Pedyr a sconyas* (hoc Petrus recusavit) 46, 1. *rag hena, rag henna* (propter hoc, ideo) 7, 4. 26, 3.

Si comparatur armor. *heman, homan* (hic, haec), forma cornica videri poterit orta ex *henma.* Demonstrat etiam cornice tam *na* quam *ma* (*ma* = *mag, man* = *magen*, p. 5. 157. 166) substantiva cum articulo praecedente. NA: *an denna* (hic vir) Pass. 94, 4. *an lavarow na* (haec verba) 147, 1. MA: *an denma* (hic vir) 99, 2. *an reyn ma* (hos lapides) 11, 3. *yn bysma* (in hoc mundo), *then bysma* (in hunc mundum) 43, 4. 60, 2. Substantivis *re, tus* eodem modo junctis significatur pluralis pronominis absoluti in aliis linguis: *an rena, en rena, then renna* (hi, his) 67, 3. 80, 3. 185, 3. *ol an dusma* (omnes hi) 129, 2.

Armorica forma pronominis absoluti frequentior est masc. *heman*, fem. *homan: heman a reno en bro man* (hic regnabit in hac regione) Buh. 190, 8. *heman aioa goar hegarat* (hic erat vir pius), *sanct roa heman* (sanctus erat hic) 208, 14. 20. *rac mazoa homan leanes* (quia erat haec sanctimonialis) 46, 1. Neutr.: *heman, hennez: heman so dan tut burzut pur* (hoc hominibus est miraculum verum) 16, 10. *hennez bepret a appetaff* (hocce omnino appeto) 50, 14.

Frequentius item demonstrat *man* substantiva, ante quae praecedit articulus: *dan mab man, gant an mab man* (huic puero, pro hoc puero) Buh. 8, 8. 80, 8. *cret an guer man* (crede hoc verbum) 10, 7. *eux an bro man* (ex hac regione) 6, 5. *en bet man* (in hoc mundo) 4, 15. *en stat man* (in hoc statu) 2, 1. Interdum ejusdem vocis locum occupant *hont, se: rac an re hont* (propter hos) Buh. 92, 12. *tech an lech hont* (relinque hunc locum) 2, 4. *antra se* (res haec) fq. *an plat a dref an clezef se* (lamina in tergo hujus gladii) 151, 7. *en stat se* (in hoc statu) 138, 7. *duet a lech se* (venite ab hoc loco) 138, 11. Addito substantivo *re* significatur item pluralis pronominis absoluti: *a hui entent lem a re man* (num vos bene intelligitis hos? viros) Buh. 160, 2. *goar an re se* (cognosco hos) 150, 6.

Propria cornica formula demonstrans est *an keth, an kethma, an kethna*, significans lat. *hic, hic idem, idem: y pesy yn kethna*

(oravit hoc modo) Pass. 54, 4. *Pilat orto gorynnas yn keth manner ma ose mab du* (Pilatus ex eo quaesivit hoc modo: num tu es filius dei?) 100, 3. *yn keth dyth na* (hoc eodem die) 252, 1. *gans an keth welen* (cum eadem virga) 138, 1. Opponitur *ken: yn ken manner* (diverso, alio modo) 13, 2.

Pron. *ille*, personam sive rem remotiorem demonstrans, in hodierna lingua cambrica est eadem radice expressum, cui additur *-acw* (ortum ex formula *racko* a praep. *rac*): sing. *hwnacw, honacw, hynacw* (ille, illa, illud), plur. *y rhai hynacw, y rhai acw* (illi, illae, illa). Idem pronomen non solum adverbio *racko*, sed etiam aliis formulis, e. gr. *cynneu, gynneu* (mox, prope), *draw, hwnt* (illic) designatum occurrit in Mab.: *dwc y march racko ar dillat gennyt. adot ger llaw y gwr gynneu* (sume tibi equum illum et vestem, et pone juxta virum illum) 1, 27. *kymer y cledyf racko atharaw* (sume gladium illum et percute) 1, 247. *pwy y rydin burwenn racco* (qui sunt agmen mere album illud?) 2, 380. *eisted yr bwrd aoruc y gwr gynneu* (sedit ad mensam vir ille, de quo ante dictum) 1, 5. *nyt egylion oed y rei gynneu* (non angeli erant viri illi) 1, 237. *pwy y marchawc gynneu* (quis eques ille?) 2, 379. *y tir newyd draw* (terra nova illa) 2, 223. *or tu draw yr bont, yr auon* (e parte illa, altera pontis, fluvii) 2, 49. 50. *att y uorwyn draw* (ad virginem illam) 2, 45. *deu ychen bannawc y lleill yssyd or parth hwnt yr mynyd bannawc. ar llall or parth yma* (duo boves cornuti, unus est in illa parte montis cornuti, alter in hac parte; in latere illic, hic) 2, 222.

Item nec cornice nec armorice propria voce hoc pronomen distinctum invenitur. Apud Legonid. hae formulae hodiernae linguae: *hen-hont* (ille), *houn-hont* (illa), *ar re-hont* (illi, illae).

Demonstrativum cambricum commune rei, personae, loco et tempori non infrequens est SEF, ortum ex *isem* (p. 376), *ysef: ac ysef yrodaf inneu* (et hoc est quod dabo) Mab. 1, 21. Formae *sef, ssef* exempla: *sef oed hwnnw syberw y llannerch* (hic erat dominus silvae) Mab. 1, 239. *sef tri marchawc oedynt* (hi erant tres equites) 1, 237. *ssef agafas yny chyghor. sef agawsant yn eu kyghor* (id, ita statuit, statuerunt in suo consilio) 1, 21. 236. *sef mal y kedwis* (sic defendit), *sef ydoed gei yn seuyll* (ibi erat Caius stans) 1, 21. 241. *ssef aoruc yr amherawdr glas owenu* (tunc

coepit imperator subridere), *ssef y gwelynt varchawc* (tunc videbant equitem) 2, 377. 378.

E. Pronomen interrogativum.

Differunt formae britannicae hujus pronominis pro persona vel re, suntque illae cambr. *pui*, corn. *pu*, armor. *piu*, hae cambr. *pa, pi*, corn. armor. *pe*.

Cambricae formae et formulae. PUI: *puy de keghaus di* (quis est defensor tuus?) Leg. 2. 11. 15. *puy eu gubideyt. pue eu testyon* (qui sint eorum probatores, qui eorum testes, inquirere) 2. 11. 23; 37. *pwy wyt ti. pwy wyt titheu* (quis et tu?) Mab. 1, 31. 253. *pwy a uu yma* (quis fuit ibi?) 1, 239. *ac yna y menegeis i yr gwr pwy oedwn* (et tunc indicavi viro quis essem) 1, 5. *gofyn aoruc owein pwy oed yrreic* (quaerere coepit O. quae esset mulier) 1, 17.

PA, PI: *pa diu* (gl. quid?) gl. Oxon. *padyu, pydiu* Leg. 2. 4. 8. *pawed* (quomodo?) Mab. 3, 301. *pa drwc digoneis inheu ytti* (quid mali feci ego tibi?) 1, 9. *py drwc yw hynny* (quid mali hoc?) 1, 20. *py diaspadein yw hwnn weithon* (qui clamor est hic nunc?) 1, 16. *dywet vy chwaer heb y peredur pa diaspedein yssyd arnat* (dic soror mea, inquit P., qui clamor est in te? i. e. cur sic clamas?) 1, 218. *ny wys pa du y mae, ny wys pa tu y mae* (ignotum, ubi sit) 2, 225. 226. *pa le pan deui di* (qui locus unde venis?) 1, 213. 255. *gofyn or marchawc y peredur py le pandoei* (quaesitum ab equite e P., unde veniret; cf. *ble*, ubi? Mab. 2, 199) 1, 219. Pertinet huc frequens interrogatio qualitatis *pa ryw, py ryw* (quod genus? cf. compos. *cyfryw*, ejusdem generis, talis): *py ryw ormes yw hwnnw* (cujus generis, quale monstrum est hoc?) Mab. 1, 293. *apha ryw chwedleu yssyd gennyt* (et quales sunt tibi nuntii?) 1, 253. *amofyn aoruc ami pa ryw wr oedwn* (quaerere coepit qualis vir essem) 1, 5. *gofyn aoruc ef ymi pa le y mynnwn vynet. adywedut aorugum idaw py ryw wr oedwn aphy beth a geisswn* (et quaerere coepit e me in quem locum ire vellem, et dicere ego ei qualis vir essem et quam rem quaererem) 1, 7. Eodem modo interrogatio quantitatis *py meint*, *pa meint* (quantus? cf. *cymeint*, ejusdem magnitudinis, tantus). Pro *pa beth, py beth* (quae res? quid?) saepius solum substantivum *peth*, *beth*: *peth yw y rei racko* (quid sunt illi?) Mab. 1, 237. *peth achwerdy di* (quid ri-

des?) 2, 377. *nawn beth yw marchawc* (nescio quid sit eques) 1, 237.

Loco substantivi occurrit interdum numerale *un*: *pa vn wyt titheu* (quis es tu?) Mab. 1, 251. *aphy un awney ditheu o hynny* (et quid tu incipies inde?) 1, 31. Praepositiones pronomen sibi praefigunt: *pahar emae macht* (ad quid est vas?) Leg. 2. 6. 8. *paham y bydwn ysgymun. i* (ob quid, cur maledictus essem ego?) Mab. 1, 218.

Adjectiva vox *pynnac* significat idem quod lat. *cunque*: *aphwy bynnac aallei y rydhau penn clot y byd a gaffei* (et quicunque posset eam liberare, summam gloriam mundi acciperet) Mab. 1, 281. *vy mam heb y peredur aerchis ymi pale bynnac y gwelwn vwyt a diawt y gymryt* (mater mea, inquit P., praecepit mihi, quocunque loco viderem cibum et potum, sumere eum) 1, 239. *aphy ymadrawd bynnac adywettei yr vn* (et quodcunque colloquium dicebat unus) 3, 300.

Cornicae formae. PU: *pu a yl henna bonas* (quis potest hic esse?) Pass. 42, 4. *pu a worras yt colon* (quis intulit in animum tuum?) 81, 4. *an meyn ma pu a omellys* (lapides hos quis removit?) 253, 4. In oratione indirecta inveniuntur formae *pew*, *py*: *warnethe pren be tewlys ol an bows pew an gyffe* (de eo alea jacta est, totam tunicam quis possideret) 190, 4. *bresell creff a ve sordys en grows py elle thy don* (magna altercatio orta est, quis deberet crucem portare) 160, 3.

PY, PE: *the grist y ben py sensy tyller vyth nyn go keffys* (Christo caput suum quo poneret loco non erat) P. 206, 4. *gallas ny wotham pele* (abiit nescio in quem locum) 245, 3. *pe ryw neb a welough wy* (qualem, quem quaeritis?) 69, 2. *ny wour py gymmys y mons y sa ow peghe* (nesciunt quae sit quantitas qua sint peccantes, quantum peccent) 185, 4. *te a wothye the honon pe dra gen re ves guarnys* (tu scis ipse quid ab hominibus sis instructus) 101, 2, pro qua formula alibi occurrit *pan dra* 67, 2. 80, 1. 105, 1. Pro *pe le*, *pe peth* leguntur *ple*, *pyth*: *lavar thym ple ma the dus* (dic mihi, ubi sunt homines tui?) 78, 1. *pyth a vynnough* (quid vultis?) 39, 1. *pyth yw an drok rewryssys* (quid mali fecisti?) 101, 4. Item pro *perag*, cum praep. postposita, *prag* (ob quid? cur?) 78, 2. 82, 4. 116, 4. 201, 3.

Armoricae formae. PIU: *ne gon piu eo den* (nescio quis

sit homo) Buh. 56, 14. *ouzouchuy goulen a menaff . . piu eo sider hoz querent* (e vobis quaerere volo, qui sint parentes vestri) 36, 20.

PE: *pe leueret huy* (quid dicitis vos?) Buh. 160, 1. *petra* (quid?) 6, 1. *petra neuez* (quid novi?) 56, 10. 74, 1. *petra a mat* (quid boni?) 18, 20. *sellet pebez ancquen so dan den man na pebez tan a goez . . .* (videte quae afflictio sit huic viro et qui ignis cadat . . .) 196, 15. 16. Subst. *pet, pez* (res) item per se solum interrogans: *ne gous pet guez* (nescio qua vice) Buh. 84, 80.

Etiam armoricum interrogativum, ut cambricum et hibernicum, antecedit praepositionem: *me men gouzout pe alech voa na pelech ez ahy* (volo scire ex quo loco venerit et in quem locum vadat) Buh. 34, 20. 21. *perac na sarmonez* (propter quid non sermocinaris?) 56, 8.

F. Adjectiva pronominalia.

Praesertim hic *all* (alius) notandum cum formis suis variatis, dein *oll* (omnis), *paup* (quivis), *nep* (aliquis), concordantia cum hibernicis *aile, uile, cách, nech.*

ALL simplex nonnisi in compositis obvium, ut jam in nomine vetusto gallico *Allobroges* (p. 226), etiam in hodierna lingua cambrica. In Leg. *alldut, alldud* (alienigena, non Camber) 4. 1. 32; 2. 6; 27, et in aliis plurimis locis enumeratis in indice sub voce *alltud*, scripta minus bene ob inchoantem *t* destituendam.

Cambrica forma duplicata sing. ARALL, plur. EREILL (cf. hibern. vet. *araile, araill*, pro *alaile, alaill*, p. 365), aut cum substantivis ad instar adjectivi, aut per se sola: *or finnaun dir claud. claud nihit dir finnaun arall* (a fonte ad fossam, secundum fossam ad fontem alium) Lib. Land. 149. *bet penn foss in hipant diuinid dir pant arall* (usque ad initium fossae in cavitate versus montem ad cavitatem aliam) ibid. 150. *marchawc arall* (alius eques) Mab. 1, 240. *yn lle arall* (in alio loco) 1, 15. 250. *am betheu ereill* (de aliis rebus) 1, 34. *gwladoed ereill* (aliae, ceterae regiones) 2, 201. *arch y gennyf y arthur dyuot ae ef ae arall* (praecipe de me Arthuri, aut veniat ipse aut alius) 1, 212.

Cornice et armorice item. Corn.: *gureck arall a leverys* (alia mulier dixit) Pass. 84, 3. *gull toll arall ny rynne* (aliud foramen facere nolebant) 180, 3. *re erell* (alii, genua flexerunt) 195,

1. Armor.: *e bro arall* (in aliam regionem) Buh. 4, 23. *tremen tu arall* (transire in aliam partem) 90, 19. *vn guez arall* (alia vice) 74, 9. *vn arall choasomp* (alium eligamus) 182, 16.

Obvia porro et forma cambrica LALL (orta ex *allall?*) cum articulo, sing. *y llall* Mab., plur. *ir leill* in glossis Oxon., recentius *y lleill*, si duae opponuntur personae sive res vel partes, praecedentibus plerumque formis NEILL, LEILL (unus e duobus)* item cum articulo: *mwy nor llall* (major quam alter) Mab. 1, 281. *y neill ohonunt yn was gwineu. ar llall yn was melyn* (unus ex eis puer fuscus et alter puer flavus) 1, 263. *y lladawd y neill or gweisson. y lladawd y llall* (cecidit unum e pueris, cecidit alterum) 1, 36. *e neyll hanner. . . ar llall* (unum dimidium, . . et alterum) Leg. 1. 43. 21. *yny orffei y lleill ar y llall* (donec superabat unus alterum) Mab. 2, 27. *deu ychen . . . y lleill . . . ar llall* (duo boves, . . unus . . et alter) 2, 222. Plur.: *e rey or teylu ar lleyll eny kylc y lety ef* (alii e curia et alii in vicinitate domicilii ejus) Leg. 1. 7. 7. Accedente tamen substantivo in altera parte pro *llall* est *arall*: *ar neill hanner ar hanner arall* (et dimidium unum et dimidium alterum) Mab. 1, 274. *ar y neill law y owein. ar y tu arall y owein* (ad unam manum, partem, Oweni, ad alterum latus O.) 1, 33. *yn y neill law. . . ar y llaw arall* (in una manu, in altera) 1, 271. *or neill tu. . . or tu arall* (ex uno latere, ex altero) 2, 20. *or neill parth. or parth arall. or lleill parth. . . or parth arall* (ex una, altera parte) 1, 274. 2, 39.

Cornicum ejusmodi exemplum in Pass: *hay yll leff hag yll troys en levff arall* (una manus ejus et unus pes, altera manus) 179, 2. 3. 180, 1.

OLL (omnis) cambrice servatur cum substantivis, e. gr. in plur.: *gwraged oll* (omnes mulieres) Mab. 1, 5; etiam in compositione: *yr hollgwn* (omnes canes) Mab. 2, 22. Compositum au-

---

* *Neill* extra oppositionem: *or neildu* (ex uno latere, e duobus) Leg. 2. 6. 30. *gwna y neillpeth* (fac unum e duobus; aut — aut) Mab. 1, 270. *eisted aoruc peredur ar neill law yr amherodres* (sedere P. ad unam manum imperatricis) 1, 281. Cornice praeter *neyl* obtinet etiam *eyl*: *an neyl teneuen* (ex uno latere) Pass. 71, 1. 205, 3. *a neyl tu* (ad unum latus) 105, 3. *an neyll leff bys yn y ben* (ab una manu usque ad caput) 178, 1. *gans y eyl leyf o gosys* (cum una manu quae erat sanguine conspersa) 219, 3. Inde et hae formae variatae ex *all* putari poterunt.

tem cum numeralibus est *ell, ill, yll: ellden, illden, yllden* (ambo, omnes duo) Mab. 2, 237. 247. 3, 12. 215. 266. *ellpedwar, yllpedwar* 2, 16. 247. 3, 145. 146. 148. *ellpump* 3, 102.

Corn. OL, OLL (omnis, totus), illud absolute positum vel ante substantivum, hoc post substantivum in Pass.: *pub onan ol* (quisque omnium) 43, 2. *rag ol an wlas* (pro toto mundo) 56, 4. *war ol y gorf* (in toto corpore ejus) 236, 3. *dris ol an bys, dris an bys oll* (per totum mundum) 31, 2. 200, 2. *yn nos oll* (in tota nocte) 241, 3. Attamen etiam: *oll neb a rynne* (omnis qui voluerit) 228, 1. *yn oll an bys* (in toto mundo) 225, 4.

Armor. OLL absolute positum, HOL in constructione cum substantivis in Buh.: *oll da pep re so ret* (omne cuivis est necessarium) 62, 23. *an oll ez em collez* (omne perdis) 72, 2. *oll ny aiel* (nos omnes eamus) 140, 2. *he hol souzan. . . he hol glachar* (omnem curam et omnem sollicitudinem ejus, mundi relinquere) 136, 16. 17. *an hol loznet* (omnia animalia) 30, 18. *mir an hol gourchemenou* (serva omnia mandata) 62, 4.

PAUP (quivis; = hibern. *cách*, p. 77) cambrica forma: *gurt paup* (leg. *gurth p.*, contra quemvis) gloss. Oxon., *ar bawp* (supra quemvis) Mab. 1, 5. Additur in hac positione absoluta saepius numerale *un: am penn pob un ohonunt* (circum caput cujusvis eorum), *am bop un onadunt* (circum quemvis ex eis) Mab. 1, 3. Praecedit, ut pron. *nep*, ante substantivum: *pop rey* (omnis persona) Leg. 1. 5. 5.

Corn. PUB (destituta *p*, sed servata sequens tenuis primitiva, media adeo in tenuem provecta invenitur) item cum *onan*: *pub onan ol a ylwys* (quisque omnium clamavit) Pass. 43, 2. Cum substantivis: *pub or* (omni hora) 37, 3. 51, 3. *pub teth* (quotidie; *deth*) 228, 1. *dris pub tra* (supra omnem rem) 21, 1. *a bub tu* (a quovis latere) 163, 2.

Cum verbo vel substantivo pluralis numeri occurrit *ketopo-non: gothrethough ketoponon* (sciatis singuli omnes) 141, 3. *y inntis ketoponon* (ejus artus singuli omnes) 181, 4. Concordat armor. *guitibunan* Buh. 58, 4. 94, 5.

Armor. PEP item cum *unan: sascun a pep vnan* (omnes et quivis) Buh. 54, 23. *da pep vnan* (cuivis) 151, 21; cum *heny: duet mat huy a pep heny en ty man* (accepti vos et quisquehic) 186, 5. Cum substantivis: *dirac pep den* (coram quovis homine) 61,

5. *e pep stat, e pep andret* (in quocunque statu, in quacunque re) 62, 22. 120, 6.

NEP (aliquis; = hibern. *nech*) cambrice: *na vyr nep* (quod nescit aliquis) Leg. 2. 1. 27. *nyt oes delehet y nep* (non est officium alicui) Leg. 1. 5. 13. *nys atwaenat neb or llu ef* (non cognovit aliquis ex agmine eum) Mab. 1, 24. *ny chaffwn i neb* (non inveni aliquem) 1, 10. Cum subst.: *neb ryw*, mox infra.

Corn. NEB cum subst.: *nebtra* (aliquid) Vocab. In Pass. in significationem relativi transiit (p. 397). In ejus autem locum successit *onan: an Ethewon onan* (Judaeorum aliquis) 81, 1. *adrohas scowerns onan* (decidit aurem alicujus) 71, 2. *dre onan* (per aliquem) 42, 3. *onon y welsons ena* (aliquem viderunt ibi) 154, 3.

Armor. NEP: *nep en deuez gant fez carantez net ne gra nep lech a nep bech a pechet* (si quis habet cum fide caritatem, non committit in aliquo loco et aliquo tempore peccata) Buh. 62, 13. 14. Pro eodem pronomine positionis absolutae occurrit item *unan: vnan an sent* (aliquis sanctorum; sing. *sant*) Buh. 4, 6. 151, 24. *duet eo vnan* (venit aliqua persona) 22, 5. *euit vnan* (propter aliquem) 4, 19.

G. Substantiva pronominalia.

Cambrica praecipue, *rei*, corn. armor. *re* (persona), *ryw*, *dim*, *sawl*, quorum quaedam concordant cum hibernicis supra enumeratis (p. 370). Eadem vox cum hibern. *céle* haud dubie est cambr. *cilid*, corn. arm. *cele* in formulis *y gele, egile.*

REI cambrice constructum cum pronom. plur. occurrit in Mab.: *mwy athegach oed honno nor rei ereill oll* (major et pulchrior erat haec, navis, quam ceterae omnes; i. e. quam omnes aliae partes, classis) Mab. 3, 264. *llong oed vwy noc vn or rei ereill* (navis erat major quam una e ceteris) 3, 269. Eodem modo plur. subst. *rann* (pars): *y buant y gwyr . . yngoreskyn y kastell. ar ranneu ereill onadunt yn cadw y gaer* (viri ceperunt castellum, et ceteri eorum custodiebant urbem) 3, 274. Quaeritur tamen, an non sit etiam statuenda forma singularis *rei.* Est loco pronominis eo fere modo ut substant. hibern. *luct, lín: rey adeueyt bod en edlyg pop rey o rey henne* (dicunt aliqui esse edelingum quem-

cunque ex his) Leg. 1. 5. 5. *gwraged oll eithyr y rei oed yn gwassanaethu* (mulieres omnes exceptis iis quae erant servientes) Mab. 1, 5. *cyfyeeth ar rei or adar ar annifeilet* (ejusdem linguae cum aliquibus avium et animalium) 2, 231. *gellwng, gadu rei onadunt* (dimittere, servare aliquos) 2, 372. 3, 301.

Cornice obtinet eadem constructio: *war aga dewlyn y the re erell* (in genua ceciderunt alii) Pass. 195, 1. Idemque usus: *re an Ethewon a leverys* (aliqui Judaeorum dixerunt) 203, 1. *gans re en loven a ve tennys* (ab aliquibus funis intensus est) 181, 3. *y pesys rag an keth re ren crowse ow thas whek bethens gevys then renna aga mystyte* (oravit pro iisdem, qui eum crucifixerunt: mi pater dulcis, sit donatum his eorum peccatum) 185, 2. 3.

Armor. *re* subst. sing.: *un re* (persona aliqua) Buh. 56, 11. 16. 58, 16. Cum adj. vel pronom.: *entre re mat* (inter bonos) Buh. 101, 12. *dreist pep re* (supra omnes) 154, 9. Combinati hujus substantivi cum pronomine demonstrativo cambrica et armorica exempla jam enumerata sunt (p. 399. 400).

Cambr. RIU (genus; cf. interrogationem qualitatis *py ryw, pa ryw*, p. 402): *ryw genedyl aelwit y coranneit* (genus nationis, natio quaedam, quae dicebatur Corantii) Mab. 3, 299. *ydywawt lleuelis wrth yvrawt yrodei ryw bryuet* (dixit L. fratri suo, quod daret ei genus insectorum, insecta quaedam) 3, 301. *y bu ef yn hir yn yr agherdet hwnnw. heb dywedut vngeir wrth neb ryw gristawn* (fuit longum tempus in regione hac invia, quin diceret unum verbum ad aliquem Christianum) 1, 266.

Corn. *pe ryw* (qualis, quis?) supra inter exempla pronominis interrogativi.

Cambr. DIM (res): *awdost di dim* (an scis aliquid?) Mab. 2, 232. 233. *gouyn idaw awydyat ef dim yWrth twrch trwyth* (quaerere ex eo num sciret aliquid de T. t.) 2, 243.

Cambr. SAWL (copia, multitudo): *y sawl ae gwelei kyflawn vydei oe serch* (quicumque eam videbant repleti erant amore ejus, puellae) Mab. 3, 218. *yna y kychwynnwys kulhwch agoreu . . ar sawl a buchei drwc y yspadaden* (tunc accesserunt C. et G. et quotquot erant malae voluntatis in Y.) 2, 248.

Cambr. CILID (socius? cf. hibern. *céle*) frequens cum praep. *di, y* (= hibern. *do*): *dir carnou fin tref peren or carn di cilid diguairet bet imor hafren* (ad lapidum cumulos finales vici P. a cu-

mulo ad cumulum, ab uno cumulo ad alterum, deorsum ad mare Sabrinae) Lib. Land. 226. *dyrnodeu calet tost arodei bawp onadunt y gilyd* (plagas duras firmas dabat quivis ex eis alteri) Mab. 2, 51. *o drwc y gilyd y kaffat y grib* (de malo ad alterum, de periculo ad aliud sumtum est pecten; i. e. aegerrime sumtum est) 2, 246. *or pryt y gilyd* (ab uno tempore ad alterum; i. e. ab una hora ad eandem sequentis diei) 3, 193. Praeterea cum pron. possess. 3. pers. *y, e*: *pob un onadunt aaeth dwylaw mynwgyl ygilyd. ac o vrawdoryawl garyat pob vn aressawawd ygilyd onadynt* (uterque posuit manus circum collum alterius, et amore fraterno uterque salutavit alterum) 3, 300. *hyt na mynnei yr vn vot heb y gilyd* (ita ut nec unus vellet esse sine altero) 3, 145. *tagneuedwyt pawb onadunt ae gilyd* (pacem composuit quisque eorum cum altero) 2, 66. *nyt attebei yr vn mwy noe gilyd* (non respondit unus plus quam alter) 1, 258.

Cornice et armorice item. Corn.: *yll troys a ve gorris war ben y gele* (unus pes fuit positus super alterum) Pass. 179, 3. Armorica hodierna: *ann eil hag egile* (unus et alter), *ann eil hag eben* (una et altera).

H. Formulae pronominales.

Inprimis notanda cambrica formula *hun*, *hunan*, plur. *hunein*, cum pronominibus possessivis *vy, dy, e* etc., significans pronom. hibern. *féin, fadésin* (p. 372) et lat. *ipse*.

HUN: *pwy aerchis itti eisted yna. myhun heb ynteu* (quis te jussit sedere ibi? ego ipse, inquit) Mab. 2, 65. *nyt oed o blant ym tat i namyn myvi vy hun* (non erat proles patri meo nisi ego ipsa) Mab. 1, 252. *ohonaf vy hun* (a me ipso) 3, 34. *ar vympenn vy hun* (in meum ipsius caput) 1, 9. *hyt vy llys vy hun* (in aulam mei ipsius, meam propriam) 1, 10. *kymer dy hun ef* (sume tu ipse id) 1, 238. *kyhyrdu kewilyd amiui ac athyhun* (aequalis ignominia mea et tua ipsius) 2, 25. *am dy agkemhendawt dy hun* (propter tuam ipsius impudentiam) 2, 65. *ef ehun yny priawt person* (is ipse in sua propria persona) 3, 303. *arthur yn y lys ehun* (A. in sua ipsius aula) 1, 22. *iarlles ehun yn yr ystauell* (comitissa ipsa in cubiculo) 1, 18. *arnaw ehun, idaw ehun* (de se ipse, sibi ipse) 1, 10. 239.

HUNAN: *yth person dy hunan* (in tua ipsius persona) Mab. 3, 302. *y lladawd peredr. y iarll ehunan* (occidit P. comitem ipsum) 1, 291. *eithyr leaesgeuyn ehunan* (praeter L. ipsum) 2, 243. Plur.: *drwc arnom ny hunein* (malum super nos ipsos) Mab. 3, 29. *dywedut yryngtunt ehunein* (dicere inter se ipsi) 2, 39. *datrithaw yneurith ehunein* (restituere in formam propriam ipsorum) 2, 235.

Concordat cornica et armorica dialectus. Corn.: *te a wothye the honon* (tu scis ipse), *lavar thymmo the honon* (dic mihi tu ipse) Pass. 101, 2. 4. *ny ve ragtho y honan* (non erat pro eo ipso) 6, 1. *Christ y honon* (Christus ipse) 160, 4. *del leverys y honon* (ita dixit ipse) 256, 4. *pan vynnough agis honon* (si vultis ipsi) 37, 4. *olough ragough ages honon* (flete propter vos ipsos) 169, 1.

Armor.: *ma hunan* (ego ipse, ipsa, ego solus, sola) Buh. 6, 8. 12, 20. 132, 7. *hoz unan* (vos, tu sola) 36, 2. Item hodie: *enn oun va unan* (in me ipso), *anezhan he unan* (ab eo ipso), *ac'hanoc'h hoc'h unan* (a vobis ipsis).

LIBER TERTIUS.

DE VERBO.

Verbum utriusque linguae, hibernicae et britannicae, non solum flexionibus abundat, sed etiam particulis comitantibus eodem fere modo, ut articulus est substantivi comes. Sunt eae particulae temporum et modorum praesertim indices, multum adjuvantes systema verbi celtici. Tradentur ergo singula capita de systemate verbi ejusque particulis, atque de flexione.

CAPUT PRIMUM.

De systemate verbi et particulis verbalibus.

Monumenta vetustiora comparata tam inter se quam cum recentioribus linguae formationibus demonstrant unum idemque systema verbi celtici primitivum obtinens per omnes dialectos. Repraesentant in utroque genere, activo et passivo, quorum hoc flexionum copiae jam est minoris, tria tempora: praesens, in quo terminationes personarum ad nudam radicem accedunt, praeteritum, cujus nota generalis, quae tamen in passivo semper, in activo saepius deest, intercedit inter radicem et terminationes S, futurum, cujus nota inter radicem et terminationes est B. Sunt autem duplicia haec tempora, primaria scilicet et se-

cundaria, differentia terminationibus personarum et usu. Tria primaria indicant solum, i. e. indicativi sensum prae se ferunt; tria secundaria non solum indicant, comparanda in hac functione praesertim cum temporibus, quae a grammaticis latinis dicuntur imperfectum, plusquamperfectum et futurum exactum, sed etiam in conjunctione et conditione adhibentur, i. e. in eadem forma, quam exhibet indicativus, etiam conjunctivi et conditionalis vice funguntur. Conjunctivus modus peculiaris in vetusta hibernica lingua exstat in tempore praesente tantum activi et passivi vocalem *a* per personarum terminationes exhibens. In imperativi formis servatis concordant linguae celticae cum aliis, discordant autem in variis terminationibus infinitivi, qui est solius praesentis activi, et secundum formam vario modo derivatam et usum dici poterit substantivum verbale. Participia exstant passivi praeteriti et futuri, sed nullum activi, ne praesentis quidem; sunt tamen hibernicae vetustae formae propriae relativae, praesentis et futuri utriusque numeri, quae fere participiorum horum temporum vice funguntur. De numero, personis, verbo activo transitivo et intransitivo vel neutro, quae omnia sunt ut in aliis linguis, non est quod moneatur; id tantum poterit notari, ut non est pronominis propria forma reflexiva celtica, non esse etiam verbi, et actionem reciprocam indicari aut pronominis solita forma ejus personae, quae in se agit, aut particula *im-* praeposita. Sunt porro, ut nomina, etiam verba quaedam non solitam flexionis regulam sequentia, tam hibernica, quam britannica, inter quae verbum substantivum non solum formarum sed etiam radicum varietate praecellit.

Obtinet per tempora memorata flexio personalis, quae quamque personam propria terminatione significat, cui nonnisi nota pronominalis amplians (p. 332) interdum, non pronomen personale ipsum additur; quae flexio est communis affinibus linguis omnibus. Sunt autem initia jam in vetustis monumentis propriae cujusdam linguis celticis flexionis impersonalis, quae magis magisque invaluit in dialectis recentioribus. Quae flexio solam formam tertiae personae singularis cujusque temporis adhibet eademque etiam ceteras personas significat addendis earum pronominibus personalibus. Fit hoc infigendo in vetusta lingua et in passivo tantum (in hibernica etiam in verbi substantivi formis

quibusdam), qua significatione personarum peculiari jam destruitur flexio primitiva personalis hujus generis tam in vetusta hibernica, quae juxta tertiam singularis numeri tertiam pluralis sed non ceteras in communi usu servavit, quam in cambrica, quae solam tertiam singularis agnoscit. Recentior lingua addens formas pronominum absolutas ad verbum tertiae personae, idque non solum in passivo sed etiam in activo, omnis flexionis personalis plus vel minus obliviscitur.

Particularum comitantium verbum utrique linguae communis una solum deprehenditur, *ro* scilicet signum praeteriti, quae tamen et ipsa jam deficit recentiore aetate; in aliis temporibus diversae occurrunt.

I. Particulae verbales hibernicae.

Sunt RO et NO indices regulares, illa praeteriti, haec praesentis secundarii, in aliis temporibus rarius obviae. Quaeritur, an prior particula putari possit esse ejusdem originis cum *ro* intensiva (cf. compositionem partic. insepar.) et posterior cum *no* relativa (p. 348).

RO (rarius *ra*, *ru*) aut praecedit ante verbum, si simplex est, aut intromittitur post praepositionem in verbo composito.

1. Praecedens, in activo: *ished rorélus dúib* (est hoc quod manifestavi vobis) Wb. 13[a]. *rotoltanaigestar* (gl. placitum est, Caesari) Sg. 7[b]. *rochrochsat cr.* (crucifixerunt Christum) Wb. 5[c]. *rochreitset do precept ihu.* (crediderunt doctrinam Jesu) Wb. 24[d]. In passivo: *isdiarfoirbthetuni roscríbad* (ad confirmandos nos scriptum est) Wb. 2[d]. *istrithairmthecht rechto rofoilsiged peccad* (per transgressionem legis manifestatum est peccatum) 13[d].

Depellitur interdum particula praeteriti ab aliis particulis, e. gr. *ó*, *ní*: *ochretsit nintá airli armban* (ex quo crediderunt non est nobis obedientia mulierum nostrarum) Wb. 31[c]. *ní thucsatsom*, *ni tucsat* (non intellexerunt; pro *ni roucsat*, *ni do-ro-ucsat*, cf. Wb. 26[b]: *ni uainn raucsat ní accatar linn*, gl. non secundum traditionem quam acceperunt a nobis, ambulant) Wb. 8[a]. 15[a],

item formae verbi substantivi *ní be, ni po* (non fuit). Contra tamen: *ní rorois* (gl. non haesitavit) Wb. 2[c]. *ni rothuillisem buidi do neuch* (gl. non fuimus in sermone adulationis) 24[d], atque formae *nirbo, ciarbo* etc. verbi substantivi.

Vix erit monendum, pronomina personalia infixa intercedere inter particulam et verbum, e. gr.: *rotgádsa* (rogavi te) Wb. 27[d]. *robgadammarni* (rogavimus vos) 24[d].

Particulae vocalis regularis non solum transit in alias interdum, ut in *a, u, ui, i,* sive fit sola alternatione sive infectione vel assimilatione, sed absorbetur saepius omnino, ita ut sola *r* sit residua, si e. gr. verbum inchoatur vocali vel antecedit particula alia terminata vocali coalescens cum sequente forma, sive praepositio in verbis compositis, ut patet ex formulis verbi substantivi *nirbsa, ciarpsa* (non fui, quamvis fui), *nirbo, ciarbo* (non fuit, quamvis fuit) atque ex aliis exemplis mox sequentibus.

2. Particula praeteriti intercedens in verbis compositis. *a*) In verbo simpliciter composito inter praepositionem et verbum: *asrochoili* (conclusit) Wb. 10[b]. *atrothreb*, *adrothreb* (habitationem sumsit) Wb. 26[d]. 27[a]. In his combinationibus plerumque deficit vel alteratur vocalis aut verbi aut particulae: *diroghad* (desumtum est; = *dirogabad*) Sg. 9[b]. *durolged, duroilged* (remissum est; = *do-ro-luged*) Wb. 2[c]. 3[b]. *asrobrad* (dictum est; *asbiur*, dico), *asruburt* (dixi), *asrubart* (dixit), *asrubartmar* (diximus) Wb. Sg. fq. *forrusuidigsetar* (gl. supposuerunt; *fo-ro-s.*) Wb. 7[b]. *foruigensat* (servivergunt), *foruigensid* (servivistis; *fogniu*, servio) Wb. 1[b]. 3[b]. *peccad diaforgénsam cose* (peccatum cui servivimus hucusque; = *fo-ro-gensam*) 3[c]. *dorignius* (feci), *dorigni, dorigeni, dorrigeni* (fecit), *dorigensat* (fecerunt; *do-ro-g.* e praes. *dogniu,* facio) Wb. fq.

b) In verbis dupliciter vel multipliciter compositis inter praepositionem primam et secundam: *forrochongart* (praecepit; praes. *for-con-gur*) Wb. 20[c]. *imrimgabsat* (gl. declinaverunt; = *imro-img.* e. praes. *imimgabim*) Cr. 39[c]. *immeruidbed* (circumcisus est; pro *imme-ro-di-bed*) Wb. 18[d]. *foracab* (reliquit; *fo-ro-a-c.* e praes. *fo-a-gabim, foadgabim*) Incant. Sg. *durairngert* (promisit; = *do-ro-airng.*, cf. subst. *tairngire*, promissio) Wb. 30[b]. *durairrice* (gl. pertulerat) Ml. 33[b]. *conrairleic* (gl. permisit) Ml. 32[c]. *remiriérchóil* (gl. praedestinavit) Wb. 4[b]. *trimirothorndiussa*

(gl. transfiguravi; = *trimi-ro-th-o-rnd.* cum praepositione triplici *tar-do-fo-rand*) Wb. 8[d].

Sequitur tamen in dupliciter compositis signum praeteriti interdum et post secundam praepositionem, propter euphoniam, ut videtur, e. gr. in praeterito frequente in Wb. *imforling, immeforling* (effecit), *imforlinged* (effectum est; praes. *imfolngi, immefolngi*, compos. *im-fo-lang*). Ita et *doforsat* (constituit, construxit) Ml. 17[b]. Sg. 31[b] videtur esse pro *do-fo-ro-sat*, cum in eodem loco Sg. sit etiam scriptio *dorósat* (= *do-ro-fo-sat?*).

Contra particula praeteriti verbo composito semper invenitur praemissa post particulas *in, ni*: *inroimdibed* (num circumcisus est?) Wb. 2[c]. *istiamthe immeruidbed et ni roimdibed tit* (Timotheus erat circumcisus et non circumcisus Titus) 18[d]. *isairi roböisom octatháir imdibi hóre ni roimdibed* (ideo vituperabat ipse circumcisionem quia non erat circumcisus) 23[d]. *ní ruthochurestar* (non excivit; Ml. 16[c]: *dorochurestar*, gl. exciverat) Ml. 18[d]. *ní nad rindualdatar acht inrualdatar* (gl. periculo trepidationis incurrerent) Ml. 21[b]. Porro in denominativis in Ml.: *roadbartaigset* (obtulerunt; subst. *idbart*, oblatio) Ml. 26[b]. *roetarcnaigestar* (gl. confessione notavit) Ml. 32[b]. *roerbirigsem* (gl. causati sumus) Ml. 35[a].

Pronomina infigenda infiguntur inter praepositionem et particulam verbalem, sive simpliciter sive multipliciter verbum compositum est: *ní maith domrignis* (non bonum me fecisti; *do-m-ri-gn.*) Wb. 4[c]. *ciasidruburt* (quamvis id dixi; *as-id-ru-b.*) Sg. fq. *am. fondrodil incoimdiu dochách* (gl. unicuique sicut divisit deus; *fo-nd-ro-d.* e praes. *fodálim*) Wb. 10[a]. *immumruidbed* (circumcisus sum; *imm-um-ro-di-b.*) 23[d]. *fotrácbussa* (gl. reliqui te; *fo-t-ro-agabus*) 31[b].

Particula praeteriti non solum manet in praeterito secundario quoque, sed obtinet etiam in formulis quibusdam aliorum temporum. Efficitur ab eadem praeteriti secundarii differentia a praesente secundario, cujus nota est particula *no*; e. gr. in Wb. 11[c]: *iscumme dí roberrthe* (est idem ei, feminae, acsi esset, fuerit, decalvata) differt a mox praecedente sententia: *am. doberrthe* (gl. acsi decalvetur), eodem modo ut Wb. 29[d]: *risíu robeimmis etir* (antequam fuerimus, fuissemus, omnino) a frequente praesentis secundarii formula *nobemmis, nobimmis* (essemus).

Extra praeteritum eadem particula in duabus praesertim po-

sitionibus occurrit. Est scilicet comes 3. pers. sing. futuri verbi substantivi formae BIA in sententia positiva atque omnium personarum cujuscunque verbi conjunctivi flexionis *a*, interdum et conjunctivi praesentis secundarii, praecedente insuper particula *con*.

Futuri verbi substantivi formae memoratae exempla non infrequentia in Wb.: *robia indocbaal, robbia indocbál* (erit gloria), *ropia lóg, ropia nem* (erit merces, erit coelum), *ropia anorpe nemde* (erit haereditas coelestis). Cum pronomine infixo Wb. 11[a]: *isglé limsa rombia buáid* (est clarum mihi, quod erit mihi victoria). Residua putari poterit haec persona e futuro exacto, quod significatum exhibent forma futuri primarii cum praemissa particula *ro* etiam alia quaedam exempla (cf. futurum secund. sub fine). Depellitur autem particula a particula negativa, ita ut sit *nibia, nipia* (non erit).

Exempla conjunctivi cum formula CONRO, CORO: *conrochra cách alaile* (gl. deus det vobis id ipsum sapere in alterutrum; i. e. ut amet quivis alterum) Wb. 6[d]. *conrogbaid desemrecht di cr.* (gl. dominus dirigat corda vestra in patientia Christi; i. e. ut sumatis exemplum de Chr.). *conrogbat desimrecht dím* (gl. sustineo propter elatos; i. e. ut sumant, sumturi sint, exemplum de me) Wb. 26[b]. 30[a]. *corrochraitea sochuide triit* (gl. ut ecclesia aedificationem accipiat, fiat interpretatio) 12[c]. *conrobam i flathemnacht la cr.* (gl. transtulit nos in regnum filii dilectionis suae; i. e. ut simus, simus futuri, in gloria apud Christum) 26[c]. *conrobat inhellug coirp cr. innim* (gl. thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, praecipe divitibus; i. e. ut sint in unione corporis Christi in coelo) 29[c]. Obtinet particula interdum in sententia negativa: *fribarpecthu arnarobat lib* (gl. irascemini; i. e. peccatis vestris, ne futura sint in vobis) Wb. 22[b]. *nosñguidsom arnarobat leu inpecthise* (gl. rogamus vos, ut quieti sitis, 1. Thessalon. 4, 11; i. e. rogat eos, ne sint eis peccata haec) 25[b]. *conarobat dualchi lat* (gl. sollicite cura te ipsum; i. e. ne sint malefacta tibi) 30[b]. Occurrunt tamen et sine particula *combat* (ut sint), *arnapat* (ne sint).

Eaedem formulae CONRO, CONARO cum terminationibus praesentis secundarii: *conrochretesi* (ut credatis), *conrointsamlithe* (ut imitemini), *conáruchretesi* (ne credatis) Wb. 17[a]. Cf. praes. secund. plur. 2. pers. sub conjunctivo.

NO (rarius *nu)* comes et signum praesentis et futuri secundarii, sed verborum solummodo quae non sunt composita et ante quae non praecedit alia particula, in triplici horum temporum usu, indicativi, conjunctivi et conditionalis.

Praesentis secundarii indicativus: *noscarinn* (renuntiabam, separabam me) Wb. 24[a]. *nosenned* (gl. citharam percutiebat) Ml. 2[b]. *nufasiged* (gl. exhaurire consuevit) Cr. 34[d]. *nogigned* (gl. nascebatur) Sg. 138[b]. *nobcarad* (gl. vos desiderabat) Wb. 23[d]. *nongabthe* (gl. scitis quemadmodum etc.; i. e. quod sumebatis) Wb. 26[b]. *nosuidigtis* (ponebant) Sg. 28[a].

Conjunctivus: *combad arthoil doine nopredchinn* (gl. aut quaero hominibus placere? i. e. ut secundum voluntatem hominum praedicem) Wb. 18[c].

Conditionalis: *am. bid me féin notheised cucut* (gl. suscipe illum sicut me; i. e. acsi mea ipsius persona veniret ad te) Wb. 32[a]. Cf. formas *nobed* (esset), *am. nombemmis* (acsi essemus) sub verbo substantivo.

Futuri secundarii exempla obvia conjunctivi et conditionalis: *nolinfed* (gl. completura sit) Ml. 25[a]. *no indbadaigfitis* (gl. non lucrificarent, si etc.) Ml. 15[c].

Deest particula non solum, si verbum est compositum, sed etiam si adest alia particula.

Exempla praesentis indicativi: *ingrenned* (gl. persequebatur) Ml. 36[d]. *atbeirmis frib* (gl. denuntiabamus vobis) Wb. 26[b]. *asbertis, asbeirtis* (dicebant) Wb. 4[c]. 25[b]. *dagnítis* (faciebant), *remisuidigddis* (praeponebant) Sg. 28[a]. *dofuaircitis* (triturabant) Sg. 184[b]. Conjunctivi: *ronertais damsa condernain* (hortatus es me, ut facerem) Pr. Cr. 1[a]. *conepred iarum* (gl. ideo dictum est, nequis conetur etc.; i. e. ut dicat postea) Sg. 25[b]. *arnatomnitis nádcarad som iudeiu et nad duthrised anicc* (ne cogitarent quod non amaret Judaeos et nollet eorum salutem, dicit Paulus) Wb. 4[d]. Conditionalis: *am. ni cuimsin* (acsi non possem) Wb. 17[b]. *am. ni cetis . . . am. ni airbertis bith* (acsi non flerent, non fruerentur) Wb. 10[b]. Futuri: *donicfad* (quod venturus sit) Wb. 21[a]. *conicfimmis* (ita ut innituri simus) Wb. 17[a]. *forceinnfitis* (finirent) Sg. 6[a].

Sola particula *con* (ut) patitur interdum post se particulam *no*, efficiens formulam CONO. Quae formula cum praesente se-

cundario constructa a supra dicta *conro*, *coro* cum conjunctivo in *a* significante tempus magis futurum quam aliud eo differre videtur, quod versa sit magis in praeteritum. Exempla: *conopredchinn aindoebáil* (gl. gratias ago ei qui me confortavit Christo Jesu; i. e. ut praedicarem ejus gloriam) Wb. 28ª. *conosberinn dochum hirisse* (gl. ut eos qui sub lege erant lucrificarem, factus sum Judaeus; i. e. ut eos ferrem ad fidem) 10ᵈ. *nach firianugud forchomnucuir hi rect conocomalnithe indiunni* (gl. quod impossibile erat legi, . . damnavit, deus, peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, Rom. 8, 3; i. e. justificatio aliqua facta est in lege, ut impleretur in nobis) 3ᵈ. *conocomalnide anduraiṅgred do abar.* (gl. Christus nos redemit, . . ut in gentibus benedictio Abrahae fieret; i. e. ut impleretur, quod promissum est A.) 19ᵇ. Nec tamen mirum, si interdum fit alternatio in his, e. gr. si *cono* invenitur cum conjunctivo in *a*, vel contra *coro* cum praesente secundario. Est etiam inter literas *n* et *r* magna similitudo in codicibus.

Post particulam *no* infigi pronomina ut post *ro*, patet ex exemplis jam allatis: *nongabthe* (quod sumebatis), *nobcarad* (gl. desiderabat vos), *conosberinn* (ut eos ferrem).

Et haec particula verbalis *no* interdum extra tempora sua propria, praesens et futurum secundarium, obvia est. In praesente scilicet primario et futuro, cum pronomen infigendum est verbis non compositis, subrogatur in locum praepositionis deficientis.

In praesente prim.: *nommóidim* (glorior, laudo me) Wb. 11ᶜ. *nonmóidemni* (gl. gloriamur) 2ᵈ. *nobguidet* .i. *nobbendachat* (gl. salutant vos, omnes ecclesiae Christi) 7ᵇ. *nobéttigetar* (gl. aemulantur vobis, non bene, pseudoapostoli) 19ᵈ. *nosṅguidsom* (rogat eos) 25ᵇ. Fit idem ante verbum cum praepositione, quae post se non intromittit pronomina infigenda, ut bisyllaba *etar*: *intan asṁbiursa meus engraicigidir insin mo ainm diles* 7 *nomréla et nometargnigedar* (si dico meus, locum tenet hoc nominis mei proprii et manifestat me et notificat me) Sg. 200ᵇ.

In futuro prim.: *nonsamlafammar frinn fesine* (gl. non in immensum gloriabimur sed secundum mensuram; i. e. comparabimus nos nobiscum ipsi) Wb. 17ᵇ. *nobsóirfasi dia dinab fochidib* (servabit vos deus a tribulationibus) 11ᵇ.

Praecedere possunt hanc particulam subrogatam verbalem particulae aliae, e. gr. conjunctiones, ut primitivae, ita et nominales, post quas illa manens inter se et verbum intromittit non solum pronomen personale, sed saepius etiam duplex, relativum et personale (quae disparantur litera *d* cum vocali *o* vel *u*; cf. p. 335. 336). Exempla: *cenodfil chotarsnataith etarru* (gl. quamvis habeat aliquid contrarium) Sg. 29[b]. *cenodfil positgrecda do* (gl. licet a graeco: ocior quasi ab oco, quod in usu non est, licet a graeco est ὠκέως, Prisc. 11, 5; i. e. quamvis sit positivus graecus ei) Sg. 192[b]. *manumgaibi archarit* (gl. si habes me socium, suscipe illum) Wb. 32[a]. *manudubfeil inellug coirp cr.* (gl. si autem vos xpi., estis) Wb. 19[c]. *lasse nondobsommigetar* (gl. locupletati: augebit, deus, incrementa frugum justitiae vestrae, ut in omnibus locupletati abundetis; i. e. tum cum locupletant vos) Wb. 17[a]. *hore nondobmolorsa* (quia laudo vos) 14[c]. *am. nondubcairimse* (ut ego amo vos; cf. Wb. 25[a]: *am. rondobcarsamni*, ut amavimus vos) 23[c].

Addo minus obvias particulas DO (*du*) et MO (*mu*), quarum illa pro *ro*, haec pro *no* obtinere videtur. Sunt haecce exempla: *intan durairngert dia du abracham amaithsin ducuitig tarais fadeissin* (gl. Abrachae promittens deus juravit per semet ipsum) Wb. 33[d]. *dulluid patricc o themuir hi crich laigen* (versus est Patricius e T. in fines Lageniorum; cf. Ml. 16[d]: 7 *luid ingrian foraculu*, et vertitur sol retro, in loco supra memorato p. 312) Tirechan. ap. O'Don. p. 436. *fomentar morigtinse mosriccubsa* (gl. haec tibi scribo sperans me venire ad te cito) Wb. 28[c]. *isdrecht diib nadrochreit et muscreitfet cit hésidi* (gl. nolo vos ignorare mysterium hoc ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia coecitas ex parte contigit Israel, Rom. 11, 25; i. e. est pars ex eis quae non credidit, et credent id adeo hi) Wb. 5[c]. *asbert mosnicfead patraic* (leg. *mosricfed*, veniret? cf. ibid. 7.: *dosnicfed a rithisi*) Hymnus Patric. str. 27. *muriissi farndochum* (leg. *-riisin?* gl. donec veniam) Ml. 34[a].

II. Particulae verbales britannicae.

Est etiam in vetustiore lingua britannica *ro* signum praeteriti. In recentiore autem lingua, tam cambrica quam cornica et

armorica, rarescit et in communem per omnia tempora usum transeunt aliae particulae, e. gr. cambr. *yd* (*y*), corn. *y*, armor. *ez*, cambr. corn. armor. *a*.

RO. Cambrica vetustissima exempla inter glossas Luxemb.: *roluncas* (gl. guturicau[it]), *rogulipias* (gl. olivavit; cambr. hod. *gwlyb*, madidus, hibern. *fliuch*, cf. p. 66), *roricseti* (gl. sulcavissent).

Non infrequens RY (*re*) deinceps, in Leg. et codice rubro, comes praeteriti non solum primarii et secundarii, sed etiam futuri secundarii utpote futuri praeteriti (f. exacti), atque index praeteriti temporis infinitivi. Est particula consummationem, exactionem indicans, ideoque et obvia in compositione cum nomine (cf. in capite de compositione particulas inseparabiles).

Exempla praeteriti primarii. In Leg.: *er edlyg arey re deuedassam ny huchof* (edelingus et ii quos diximus supra) 1. 5. 12. *re deredassam ny ema* (mentionem fecimus hic) 2. 6. 31. *huchof re traydhassam ny, huchof re traythassam ny* (tractavimus supra) 1. 30. 8; 12. 1. *gueisret eneb re gunaeth cam ydau* (factum ejus qui fecit injuriam ei), *y gwrthtwng ry wneuthum i arnat ti* (juramentum contrarium quod feci contra te) 2.5. 1; 6. 2. In Mab.: *peth ryued ryweleis yghot* (miri aliquid vidi in silva) 1, 236. *coet rywelsom ar yweilgi* (silvam vidimus in mari) 3, 93. *gwedy ygyniuer collet rywnaethost* (post tantum damnum quod fecisti) 3, 304. *ny ry giglif i eirmoet dim* (non audivi unquam ego aliquid) 2, 213. *seith gantref ry edewit ymi* (septem pagi relicti sunt mihi) 3, 144.

Praet. secund.: *oderuyt egur escar. . . abod en ediuar gan egur cantaf reescarassey ay greyc* (si separatus est vir, . . et fuerit poenitentia primo viro, quod discessisset a muliere sua) Leg. 2. 1. 18. *er din rebriuasei* (homo qui vulneraverit) 2. 5. 5. *y vorvyn rywelsei trwy y hun* (puella quam viderat per somnum) Mab. 3, 267. *ny rywelsei eiryoet* (non viderat unquam) 3, 32. 265. *ywrth ryuuassei kynno hynny* (ut fuerat antea) 3, 15.

Futur. secund.: *kyt rywnelych di* (quamvis feceris tu) Mab. 3, 304. *nyt oes ar y helw namyn yr unty hwnn nys ry dyçko iarll ieuanc yssyd gymodawc idi* (non superest, comitissae, nisi una domus haec, quam non abstulerit comes juvenis vicinus ei) 1, 28.

Infinitivus unam praesentis terminationem exhibens a sola particula accipit sensum praeteriti: *adnabot aoruc rygaffel dyr-*

nawt (animadvertere coepit accepisse plagam) Mab. 1, 13. *tybygu rylad kei* (credere coeperunt, caesum esse Caium) 1, 258. *gwedy clybot ryuarw* (postquam audiverat mortuum esse) 3, 298. Quod tractatur infinitivus ut substantivum, eadem loquendi formula occurrit post *gwedy* (post), *oderwyt* (postquam factum est; i. e. postquam): *gwedy ryuynet gwylltineb yndunt a rygolli eu kyrn* (postquam redierat feritas eis et amiserant cornua sua, capreae) Mab. 1, 236. *pa ryw chwedleu yssyd gennyt. Nyt oes namyn bot y iarll ae holl allu gwedy ry disgynnu wrth y porth* (quales nuntii tibi? Nil est nisi esse comitem ejusque totam potestatem degressos ad portam) 1, 253. *gwedy rygyscu ohenaw* (postquam dormitum erat ab eo) 2, 392: *gwedy ryyssu or gwarthec eu bric* (postquam comesi erant a pecude palmites) 2, 373. *oderuit ir amdifenur readau testion* (postquam facta defensori promissio testium, postquam promissi testes) Leg. 2. 11. 25. Et ut praepositio praecedit etiam pronomen possessivum: *atestu vthunt huy ere kafael hy en llegredic* (et testaretur eis suam inventionem, i. e. se invenisse eam vitiatam) . . . *atheghet hy erreemreyn ar gala honno* (et jurat ipsa ejus coitum, eum ipsam stuprasse isto pene) Leg. 2. 1. 27; 36. *gurthteghet enteu arnau e reteghu anudon* (contrajuret ipse contra eum ejus perjurium, i. e. eum jurasse perjurium) Leg. 2. 11. 38.

Particula *ry* semper adhaeret verbo ipsi, et si infigendum est pronomen, praecedere debet cum particulis aliis *y*, *a*, *ny*: *am rympriawt ym rylygrwys vymbrawt* (propter possessionem meam me oppressit frater meus) Mab. 2, 215. *llawer dyd yth rygereis* (multos dies te amavi) 2, 218. *yny wlat nys rywelsei eiryoet* (in terra quam nondum viderat) 2, 214. Praecedens *a*: *amaeth a ryuo amaeth seyth ulenet* (arator qui fuerit arator septem annos) Leg. 1. 2. 3.

Servata ergo invenitur adhuc in libris memoratis vetusta particula praeteriti index, sed in iisdem etiam jam depelli solet a communibus particulis verbalibus *yd*, *y* (*ed*, *e*) et *a*, quae tam in praeterito quam in ceteris temporibus obviae respondentes hibernicas non habent, cum etiam *no* non sit omnium temporum. Est tamen harum particularum usus tantum in positiva sententia, ubi non praecedunt non intermedia alia voce particulae negativae, earumque ea differentia, quod *yd* (ante vocales, *y* ante consonas servandas in statu primitivo) praecedit ante verbum, si hoc primum locum obtinet sententiae, vel saltem ante subjectum, etiamsi antecedant

in initio sententiae adverbia et conjunctiones quaedam (e. gr. *mal, noc, lle, megys* etc.), *a* (destituens sequentes consonas) vero ante verbum praecedit, si est secundo loco sententiae, ut post subjectum vel objectum. Particula *a* naturam relativam prae se fert, vix *y, yd,* quamvis et haec relativa videatur interdum (cf. p. 397 et syntaxin ordinis). Dici ergo poterit *y* particula verbalis positiva sententiae absolutae et *a* particula positiva sententiae relativae, ut est *ny* negativa particula sententiae absolutae et *na* negativa sententiae dependentis.

YD, Y (*ed, e* in Leg.) in temporibus primariis. Praes. et futur.: *tebic ym gennyf i hagen y dygafi y marchawc gyd ami* (vero simile est mihi tamen, ducam equitem mecum) Mab. 1, 259. *paham y gelwir wynt uelly* (cur dicuntur ita?) 1, 271. *val eclyuer* (ut auditur) Leg. 2. 1. 39. *ual y mae mynych* (ut fit saepe) Mab. 1, 235. Praet.: *y peris arthur. . . . ac y parawd arthur* (et jussit A.) Mab. 1, 258. 266. *gwedy peidyaw y gawat y goleuhawys yr awyr* (postquam cessaverat tempestas, luxit aer) 1, 23. *gwedy marw ryntat y dygwydwys y kyuoeth ym llaw ynheu* (postquam mortuus erat pater meus, cecidit potestas in manus meas) 1, 252. *ac yna y menegeis i yr gwr pwy oedwn* (et tunc demonstravi ego viro, quis essem) 1, 5. *yna y dygwydawd y uam yn varw lewic* (tunc cecidit ejus mater in animi deliquium) 1, 237. *ac yno y gwelas ef pedeir gwraged ar hugeint* (et ibi vidit is viginti quatuor mulieres) 1, 36. *yn ymlad ar pryf hwnnw y kolleis i vy llygat* (pugnando) cum serpente hoc amisi ego oculum meum) 1, 271.

In temporibus secundariis. Praes. secund.: *y deuei y kythreul bieu y llys honn. ac y lladei an gwyr oll. ac ydygei an meirch ninneu ac an dillat* (venit daemon possidens hanc aulam et occidit omnes nostros viros et sumsit equos nostros et vestes nostras) Mab. 1, 36. *nyt o gyuoethen yn vwyaf yd ymborthei efrawc* (non de regimine maxime curabat E.) 1, 235. *meint ydymgerynt* (valde se amabant, Pered. et Gwalchm.) 1, 285. *gofyn aoruc ef ymi pale y mynnwn rynet* (quaerere coepit ex me, quo ire vellem) 1, 7. *pei gwyppei . . . ydeuei* (si sciret, . . veniret) 1, 32. Praet. secund.: *yny lle ygwelsei gynon* (in loco, quo viderat C.) Mab. 1, 12. *mal y managyssei y gwr . . . mwy noc ydywedassei y gwr* (ut dixerat vir, major quam dixerat vir) 1, 8. 9. *hoffach . . noc ydywedyssit* (magis ingens quam dictum erat) 1, 22. Futur. se-

eund.: *lle y gwelych eglwys* (ubi videris ecclesiam), *yn y lle y mynych* (in quo loco volueris) 1, 238. 285.

A in temporibus primariis. Praes. et futur.: *e cefreyth a deguecyt* (lex dicit; sed Leg. 2. 1. 27: *ena e deueyt e kefreith*, hic dicit lex) Leg. 2. 1. 33. *mi aarchaf idaw* (ego jubebo eum) Mab. 1, 259. *minneu a vynnaf* (ego volo, cupio) 1, 2. *minneu agymeraf gyghor* (ego sumam consilium) 1, 20. *ni aymdidanwn a thi* (nos colloquemur tecum) 1, 5. *a hyn adywedaf ytti* (et hoc dico tibi) 1, 1. *pei dywedut ti ymi y peth a ovynnaf ytti. minneu a dywedwn y titheu yr hwnn aovynny ditheu* (si diceres tu mihi rem, quam quaero a te, ego dicerem tibi eam, quam quaeres tu) 1, 237. *peth aroydy ymy* (quid dabis mihi?) Leg. 2. 1. 26. *peth a vynnant hwy* (quid volunt?) Mab. 1, 290. Praeterit.: *ynteu peredur a gychwynnwys raedaw. peredur a gerdawd raedaw* (P. perrexit, profectus est porro) Mab. fq. *nyt y llys agyrchwys* (non curiam intravit), *pandoeth ef fford y lys y neuad agyrchwys* (cum venit in via curiae, aulam intravit) 1, 26. 36. *coffa dy gret arodeist ti ymi* (reminiscere verbi tui, quod dedisti mihi) 1, 282. Loco objecti frequentissime occurrit infinitivus: *achyscu aoruc yr amherawdyr. agofyn aoruc kynon* (et dormire coepit imperator, et interrogare C.), *achymryt awnaethant* (et sumere coeperunt) Mab. 1, 2. *kerdet y fford awneuthum* (pergere via coepi), *dynessau awneuthum attaw* (propinquare coepi ei) 1, 3. *ac eisted aorugam yna* (et sedimus ibi), *ac ymolchi aorugam* (et lavavimus nos) 1, 4. 5. Alia ejusmodi inter verba anomala.

In temporibus secundariis. Praes. secund.: *ar gwr mwyhaf a garei bop un onadunt gyt ahi* (una cum viro, quem maxime amabat quaevis ex eis) Mab. 1, 36. *pei rodut ti . . . mi a rodwn* (si dares tu, . . darem ego) 1, 273. Praet. secund.: *gofyn aoruc kynon yr hynn aadawssei arthur udunt* (quaerere C. id quod promiserat A. eis), *ar norwyn a gywirawd yr hynn aadawssei idaw* (et puella paravit id quod promiserat ei) 1, 2. 290. *ef a ladyssit mal y lladwyt y tat* (occisus esset ut occisus est pater ejus, si fuisset occasio) 1, 235. Futur. secund.: *duw a talo itt* (deus solverit tibi!) *duw a diolcho itt* (deus reddiderit tibi!) Mab. 1, 268. 275. *y wneuthur a vynnont athi* (ad faciendum quod voluerint tibi, inimicis trademus te) 1, 252.

Utraque particula verbalis pronomina inter se et sequentia

verba intromittit modo solito, nec cedit, si adsunt pronomina infigenda, conjunctionibus etiam primitivis, ut fieri possit infixio. Exempla part. Y: *peredur, gwalchmei ym gelwir i* (P. G. vocor) Mab. 1, 261. *ymgelwit y du trahawc* (vocabar niger proditor) 1, 271. *ny bu hir yni ymbyrrywyt i* (non fuit longum donec dejectus sum) 1, 9. *kam ymbyryuyt i doe* (quamvis heri dejectus sum, permittas pugnare hodie) 1, 23. *ony wney dy hynny. yth adawn yth elynnyon* (si non facies hoc, trademus te inimicis tuis) 1, 252. *yr pan yth weleis gyntaf mi ath gereis* (ex quo vidi te primum, ego te amavi) 1, 273. Exempla part. A: *athydi am gwely i* (et tu videbis me) Mab. 1, 14. *bory wynt a dygyforant am dy penn ac ath ladant* (cras surgent in te et te interficient) 1, 264. *pei ath ledit ti yno. nyt oed itt ath wnelei yn vyw dracheuyn* (si interficereris ibi, non esset tibi, qui te vivum redderet iterum) 1, 273. *pwy a gymerwn ynneu yn wr pei ath gymerwn* (quem sumerem ego virum, si te sumerem!) 1, 276. *mi ae lledeis* (ego occidi eum) 1, 244. *ti aallut dywedut auei hygarach pei as mynhut* (tu posses dicere quod esset laetius, si id velles) 1, 259.

Si adsunt particulae negativae vel conjunctiones primitivae, cedit particula verbalis cambrica utraque positiva: *nyt af y wrthyt kyny wnelwyf dim oc adywedy. yny wypwyf aallwyf a nerth ywch* (non ibo a te donec faciam aliquid de eo quod dicis, donec sciam num possim quod juvat vos) Mab. 1, 253. *ny chelaf* (non celabo) 1, 276. *ny welais eiryoet* (non vidit unquam), *ny welsant dim* (non viderunt aliquid), *adiheu oed gan owein. na welsei eiryoet* (et persuasum erat O., quod non vidisset unquam) 1, 15. *pony wydut ti* (annon sciebas!) 1, 9. *kan gwydwn y dout ti ym keissaw* (nam sciebam quod venires tu me quaesitum) 1, 25. *pei rodut ti . . . mi a rodwn* (si tu dares, . . darem ego) 1, 273. *pei kaffwn . . . y gwydwn* (si sumerem, . . scirem), *pei gwypwn . . . mi a ymdidanwn* (si scirem, narrarem) 1, 247. 260. *pan geissych di vyui keis parth ar india* (si quaesiveris tu me, quaere versus Indiam) 1, 273. *aphan hambwyllont hwy y deuant yth gyrchu di* (et cum consuluerint, venient te quaesitum) 1, 11. *aphan welas ef. aphan edrychawd* (et cum vidit) 1, 11. 13. *ahi auu wreic tra uu vyw hi* (et ipsa fuit ejus uxor quamdiu fuit viva), *rwygaw y mur aoruc y llew yny gauas fford allan* (perrumpere murum leo, donec cepit viam foras) 1, 36.

Pellitur utraque particula a negativis etiam, si adsunt pronomina infigenda: *nym rodi ynneu vynntat* (non me dare pater meus voluit) Mab. 1, 252. *gordercha hi. kyn nyth vynno* (ama eam, etiamsi te noluerit) 1, 238. *nyth gredaf* (non credo tibi) 1, 240. *pei nam goganewch mi a gyskwn* (si me non turbaretis, ego dormirem) 1, 2. Contra post conjunctiones *pan*, *pei* sequuntur *yth, ath, as* in supra enumeratis exemplis.

Desunt particulae verbales item in positionibus quibusdam, quamvis non adsint dictae particulae, e. gr. ante verbum substantivum, si praecedit praedicatum: *lunet wyfi* (Luneta ego sum) Mab. 1, 31. *tebic oed* (vero simile esset) 1, 247. *yspeilwr uum i* (spoliator fui) 1, 37. *llawen uuant* (laeti fuerunt) 1, 262. *llawenach uuwyt y nos honno nor nos gynt* (laetius fuit hac nocte quam nocte antea) 1, 10. *gwr idaw vydaf* (vasallus ei ero) 1, 243. Vix aliter in hac collocatione; in aliis ante idem verbum adsunt particulae, facile tamen etiam desunt.

Cornica dialectus in particulis verbalibus generaliter concordat cum cambrica.

RE index praeteriti. Primarii: *dremas neb re werthys* (probus vir quem vendidi) Pass. 103, 4. *pur wyr te re leverys* (plene verum dixisti), *gwyr re gewsis* (verum dixisti) 101, 1. 102, 4. *pyth yw an drok rewryssys* (quid mali fecisti?) 101, 4. *haneth me re welas* (hac nocte vidi) 123, 4. *yn cref me re beghas* (multum peccavi) 104, 2. *an rena a yll the thysky yn della y re thyskas* (hi possunt te instituere ut ipsi sunt instituti) 80, 3. Praeteriti secundarii: *eddrek mear an kemeras rag an ober re wresse* (poenitentia magna eum cepit ob opus quod fecerat) 220, 2. *Pedyr a omdenas yn urna del rebeghse* (Petrus abiit simulac peccaverat) 86, 3. *an toll re urussens y a vynne the servye* (foramen quod fecerant volebant retinere) 180, 4. Combinatae particulae cum verbo substantivo *rebye, rebee, reben* exempla infra sub hoc verbo.

Differt cornica a cambrica, quod pronomen infigit post particulam: *pur apert ret flamyas* (aperte te convicit) P. 92, 2. *y pesys rag an keth re ren crowse* (oravit pro iisdem qui eum crucifixerant) 185, 2.

Particulae verbales positivae. Y ante tempora primaria: *yn pub gwythreo y coth thys gorthye thy du* (omni modo oportet te honorare deum tuum) P. 17, 2. *y ponyas Christ y arluth rag*

gwerthe (festinavit ad vendendum Christum dominum suum, Judaeis) 38, 4. *y wolhas aga garrow* (lavavit pedes eorum) 45, 3. *y hawlsons* (quaesiverunt), *y hawlsons oll* (qu. omnes) 126, 4. 154, 2. *avel du y fethyth guris* (ut deus eris factus) 6, 4. Ante tempora secundaria: *yn clewsons ow leverell pur wyr y fene terry an tempel* (audierunt eum loquentem, vere se velle frangere templum) 91, 2. *y fense bos* (voluerat esse, rex) 188, 3.

A ante tempora primaria: *ef a leverys me a ra theugh ow cafos* (dixit: ego faciam vos capere) P. 39, 1. 2. *eleth the rygthy a seff . . . hay mab as gorth* (angeli coram ea stant, et filius eam honorat, Mariam) 226, 3. 4. *mear a beyn a wothevy* (magnum dolorem tolerat) 54, 1. *ef a pesys* (ipsum petivit) 10, 2. *thotho ef a wothebys* (ipsi respondit) 11, 4. Ante tempora secundaria: *Pylat a rynse gwythe, ef a vense gwethe* (P. voluerat servare, Christum) 125, 1. 127, 2.

Utraque particula pronomina infigens: *rag gerense ys gothery* (prae amore eos suffert, dolores) P. 227, 1. *ys cafas ol ow coske* (eos omnes invenit dormientes) 55, 3. *te am nagh* (tu me negabis), *me ad welas* (ego te vidi) 19, 3. 84, 3. *rag gerense Christ as gothery* (prae amore Christus eos suffert, dolores) 159, 3. *Christ as gasas* (Chr. eos reliquit) 56, 1.

Utriusque porro locum occupant particulae negativae, quae etiam infigunt post se pronomina, vel conjunctiones primitivae: *me ny wraff* (ego non faciam) P. 155, 1. *me ny gaffa* (non invenio), *ef na gaffas* (quod non invenit) 116, 1. 117, 3. *me nyth dampnyasse* (ego non damnavi te), *nyth nahaf* (non negabo te) 34, 1. 49, 1. *pan gowsas* (cum locutus est) 68, 1. *mar mynneth* (si vis), *mar pesy* (cum petit) 16, 4. 25, 3. Item post praedicatum praemissum: *glan off* (purus sum) 149, 2.

Armorica dialectus servavit quidem particulam verbalem RA (- *ro;* cf. armor. *ma, da* - hibern. *mo, do,* cambr. *my, dy, y:* de *a* ante pronomina infixa, quae ut cornice inter particulam et verbum intercedunt, mutanda in *e* vel *o* cf. p. 381. 382), sed vertit ex indice praeteriti in indicem conjunctivi. Saepius quidem occurrit adhuc cum futuro praeterito in Buh.: *an guir prellat ra pell pado* (verus praelatus longe vixerit, vivat) 200, 19. *doe ram pardono* (deus ignoverit, ignoscet mihi) 11, 1. *roen tron ren preseruo* (rex thronorum servet illum) 200, 16. *doe roz miro pep*

bro roz bezo ioa (deus vos servet ubicunque et sit vobis gaudium) 114, 14. Ex quo usu facilis transgressio in tempora alia secundaria vel primaria usus conjunctivi (cf. hibern. vet. *robia*, fuerit, erit, et formulas *conro-*, *coro-* cum conjunctivo supra p. 416): *doe ra roy* (deus det) Buh. 16, 4. 6. *doe ra ve meulet, doe re ve meulet* (deus sit laudatus) 108, 9. 130, 13. *duet mat ra vizi Nonita. duet mat Davy ravizi net* (sis bene aggressa N., aggressus D., sis salutatus) 76, 17. 178, 5. *duet mat en ty huy ha huy rabihet* (bene accepti in domo utrique sitis) 112, 9.

Ex praeterito primario eadem particula secessit omnino, cum in hoc ut in alia tempora ingressae sint particulae communes E, EZ et A, quae generaliter easdem, quamvis non tam stricte, sequuntur regulas, quae animadvertuntur in lingua cambrica vel cornica. Exempla quaedam e Buh.: *em dascorchas doe* (expergefecit me deus; *e-m*, *e* cum pron. infixo 1. pers.) 12, 25. *coff ha quein ez breiniz* (venter et tergum putrefacta sunt) 12, 18. *aman ma hunan ez manen* (ibi ego solus manebam) 12, 20. *gant aoun hac anquen ez crenaff* (prae timore et sollicitudine trepido) 94, 7. *ez vez santel* (est sanctus) 184, 17. *ez vezo contantet* (erit contentus) 6, 18. *tan a goez* (ignis cadit) 196, 16. *breman a gouez an bet* (nunc cadit mundus) 80, 21. *me a preder* (curo, cogito) 8, 9. 28, 7. *me a gourchemen* (ego praecipio) 26, 22. *me a laeso* (ego relinquam) 8, 7. *me az goano me az scoy* (ego te infirmabo, te percutiam) 10, 9. 10. *ny a pedo* (nos petemus) 16, 9. *huy a guelo* (vos videbitis) 100, 8. *doe a miro* (deus custodiet) 6, 25. Sed etiam: *me preder* (curo) 8, 4. *me guel* (video) 18, 16. *me compso* (dicam) 18, 24. *mez benig, mez suppli* (benedico, supplico tibi) 26, 18. 44, 9. *ny quemero* (sumemus) 34, 11. *en den nyn ezneo* (homo quem cognoscimus) 184, 10.

CAPUT SECUNDUM.

De verbi flexione.

Majorem formarum copiam hic quoque hibernica lingua offert, quamvis et britannicum verbum non tam defecerit, quam sub-

stantivum, adeoque plenius sit interdum hibernico, ut in usu temporum secundariorum.

I. Verbum hibernicum.

Vocales flexionum verbi hibernici monosyllabarum sunt eodem modo ut in nomine aut externae aut internae, e. gr. in prima et secunda persona numeri singularis praesentis prim. activi, prout verbum sequitur hanc vel illam flectendi normam; obtinent internae tamen semper in quibusdam personis, e. gr. in prima et secunda singularis praeteriti prim. et in prima singularis futuri activi. Flexionum duarum vel plurium syllabarum vocales inchoantes modo servantur modo eliduntur secundum regulas, quae supra traditae sunt (p. 31 sq.). In ejusmodi positionibus nota futuri B fluctuans in F item jam demonstrata est (p. 72).

Notandae sunt 3. pers. praesentis prim. activi trium serierum priorum et futuri primae praesertim seriei duae formae, una plenior, absoluta et positiva, quae scilicet in verbis sententiam inchoantibus obtinere solet, praes. *-id*, fut. *-ibid;* altera brevior, constructa vel negativa, praes. *-i* vel *-a*, fut. *-iba*, *-ibea*. In aliis etiam personis activi, ut in 3. pers. sing. et plur. passivi, eadem differentia solita est, ita quidem ut *i* flexionis sit signum positionis absolutae, *a* vel *e* positionis dependentis vel negativae.

Post terminationes personarum frequentissime pronominum infixorum, quae adsunt, notae augentes affiguntur tam in activo, quam passivo. In conjugatione personali activi frequenter etiam additur, ratione non habita pronominis infixi, si aliquod adest, nota augens pronominis ejus personae quae obtinet in verbo, e. gr.: *fodaimimse* (tolero), *dalugubsa* (ignoscam), *cretmeni* (credimus), *labramarni* (loquimur), *sluindiso* (significas), *asberidsi* (dicitis), *doberidsi* (affertis), *am. rongabussa* (ut fui), *fotracbussa* (reliqui te), *hore nondobmolorsa* (quia laudo vos), *am. rondobcarsamni* (ut amavimus vos).

Activum.

Tempora primaria.

Sunt haec praesertim activi tempora, in quibus major linguae vetustae hibernicae formarum copia continetur similis ei, quae est conjugationum latinarum. Quatuor normas flectendi horum temporum activi, vel series conjugandi, ortas flexionum diversitate primum exponam, dein exempla e codicibus. Non obvia in his et a me supposita lunulis circumscripta sunt.

Paradigmata: *cairim* (amo), *gniu* (facio), *biur* (fero), *suidigur* (pono).

Praesens.

	Ser. I.	Ser. II.	Ser. III.	Ser. IV.
Sg. ps. 1.	*cairim*	*gniu*	*biur*	*suidigur*
2.	*cairi, -e*	*gní*	*bir*	*(suidigir)*
3.	*cairid*	*gniid*	*berid*	*suidigethar*
	cairi, cara	*gní*	*beir*	
Pl. ps. 1.	*caram*	*gniam*	*beram*	*suidigemmar*
2.	*cairid*	*gniith*	*berith*	*suidigid*
3.	*cairet*	*gniat*	*berat*	*suidigetar.*

Praeteritum.

Sg. ps. 1.	*rocharus*	*rognius*	*ruburt*	*rosuidigsiur*
2.	*rocharis*	*rognis*	*rubirt*	*rosuidigsir*
3.	*rochar*	*rogni*	*robart*	*rosuidigestar*
Pl. ps. 1.	*rocharsam*	*rogensam*	*robartmar*	*rosuidigsemmar*
2.	*rocharsid*	*rogensid*	*(robartid)*	*rosuidigsid*
3.	*rocharsat*	*rogensat*	*robartatar*	*rosuidigsetar.*

Futurum.

Sg. ps. 1.	*carub*	*(gniub)*	*(berub)*	*suidigfur*
2.	*cairfe*	*(genfe)gene*	*(berfe)bere*	*(suidigfir)*
3.	*cairfed, cairfea*	*(genfa)gena*	*(berfa)bera*	*(suidigfethar)*

Futurum.

	Ser. I.	Ser. II.	Ser. III.	Ser. IV.
Pl. ps. 1.	*carfam*	*(genfam)genam*	*(berfem)beram*	*suidigfemmar*
2.	*cairfid*	*(genfid)genid*	*(berfid)berid*	*suidigfid*
3.	*carfat*	*(genfet)genat*	*(berfet)berat*	*(suidigfetar).*

Series I.

Numerosissima, flexionis externae, verborum desinentium in praesentis 1. ps. in *-im*. Manet regulariter vocalis *i* terminationum, ut in 2. pers. plur. *-id, -sid, -bid, -fid*, scriptionis solitae pro *-ith* rarius obvia; in 2. pers. sing. *i* transire amat in *-e*. In 3. pers. sing., 1. et 3. pers. plur. autem sunt variantes *-id, -ed, -ad; em, -am; -it, -et, -at*, tam in praesente, quam in praeterito et futuro post notas proprias horum temporum.

Praesens.

Sing. 1. pers. IM *(-imm, -aim, -aimm*, cf. p. 9 not. et 51): *melim* (gl. molo) Sg. 57^a^. *dodálim* (gl. fundo, -ere) Sg. 146^b^. *doscéulaim* (gl. experior) Sg. 145^b^. *saillim* (gl. sallio) Sg. 187^a^. *fillim* (gl. lento, gl. tardo) Sg. 145^a^. Pr. Cr. 56^b^. *fodaimimse* (patior, tolero) Wb. 23^b^. *dolinim* (gl. mano, gl. polluceo) Sg. 158^a^. 173^b^. *aslenaim̄, aslennim* (gl. luo, gl. coeno) Sg. 51^a^. 173^a^. *dodonaim̄* (gl. solor, -aris) Sg. 53^b^. *srenim* (gl. sterto) Sg. 185^a^. *arachrinim* (gl. difficiscor) Sg. 145^b^. *denim* (facio) Wb. 12^c^. *frisdúnaim* (gl. obsero, -are) Pr. Cr. 57^b^. *fennaim* (gl. carnifico) Pr. Cr. 57^a^. *noscarimse* (amo eos), *am. nondubcairimse* (sicut amo vos) Wb. 5^c^. 23^c^. *dofuismim* (gl. cerno; rad. *sem*) Sg. 182^b^. *dofuibnim̄* (gl. succido; rad. *ben*) Sg. 22^a^. *inárbenim* (gl. appello, -ere) Sg. 146^b^. *inarbenim* (gl. jaceo) Pr. Cr. 57^a^. *dofuibrim̄* (gl. pitisso) Sg. 12^a^. *áirmim* (numero) Sg. 205^a^. *gabimmse* (accipio, sumo) Wb. 16^d^. *atóibim* (gl. lenteo) Sg. 145^a^. *attoibim* (gl. lenteo) Pr. Cr. 56^b^. *nommóidim* (glorior) Wb. 14^c^. *gloidim* (gl. ringo) Sg. 181^b^. *imrádaim* (gl. tracto) Pr. Cr. 62^a^. *imradim* (gl. tracto) Sg. 155^b^. *insádaim* (gl. jacio) Pr. Cr. 57^a^. *ithim* (gl. mando, -ere) Sg. 146^b^. *doluigimse* (remitto, ignosco) Wb. 11^d^. *fallugaim̄* (gl.

abdo; = *fo-lugim?*) Sg. 22ª. *saigim* (gl. adeo) Sg. 217ª. *sligim. fosligim* (gl. lino, gl. delino) Sg. 173ª. 183ª. *braigim* (gl. pedo) Sg. 11ª. *dligim* (debeo) Wb. 32ª. *arbágimse* (glorior) Wb. 16ᵈ. *ligim* (gl. lingo) Sg. 176ª. *cuintgim* (quaero; = *contegim*) Wb. 14ᶜ. *trisgataim* (gl. foro) Sg. 54ª. *fobothaim* (gl. consternor) Sg. 146ᵇ. *goithimm* (gl. futuo) Sg. 190ᵇ. *dogáithaim̄, dogaithaim* (gl. illudo, gl. pellicio) Sg. 24ª. *dogáithim* (gl. lacto) Sg. 145ª. *demecim̄* (gl. detero) Sg. 39ᵇ. *frisaiccim* (gl. operor) Pr. Cr. 57ª. *clandaim* (gl. obsero, -ere) Sg. 146ᵇ. Pr. Cr. 57ᵇ. *foalgim* (gl. consternor) Sg. 146ᵇ. *todúrgim, dodúrgim̄, totúrgim̄* (gl. irrito, gl. pellicio) Sg. 24ª. 54ª. 60ᵇ. *nomérpimm* (confido) Wb. 6ᶜ. *taortaim* (gl. immineo) Sg. 15ª. *folcaim, folcaim̄* (gl. humecto, gl. lavo) Sg. 145ª. 146ᵇ. *sercim* (gl. obsoleo) Sg. 173ª. *doardechtim* (gl. dicto) Sg. 155ᵇ. *baitsimse* (baptizo) Wb. 8ª. *predchim, predchimse* (praedico) Wb. 5ᵇ. 8ᵈ. 11ª. 21ᶜ. 30ª. *dofuislim* (gl. labo, -are; rad. *ísil*, inferus) Sg. 146ᵇ. *itarguinim* (gl. sapio prudentia) Pr. Cr. 57ᵇ. *ni oirdnim̄* (gl. abrogo) Sg. 22ª. *adcobraim* (gl. volo) Sg. 146ᵇ. *consecraim̄* (gl. imbuo) Sg. 24ª. 138ª. *arbiathim* (gl. lacto, gl. nutrio) Sg. 145ª. *munigim* (gl. mingo) Sg. 174ª. *cuiligim* (gl. prosto; mox *cuilech*, gl. prostibulum) Sg. 53ª. *ualligim* (gl. abrogo; i. e. sum arrogans) Sg. 22ª. *failligim* (gl. sarpo) Sg. 183ᵇ. *imtrénigim* (gl. mando, -are) Sg. 146ᵇ. *intonnaigim* (gl. inundo) Sg. 141ª. *baithaigim, baithigim* (gl. futio, gl. effutio) Sg. 56ᵇ. *cumcigim* (gl. ango) Sg. 16ᵇ. *fliuchaigim* (gl. lippio) Sg. 10ᵇ. *londaigim* (gl. aspernor) Pr. Cr. 62ᵇ. *gortigim* (gl. sallo) Sg. 187ª. *conasarcaigim* (gl. condelector) Wb. 3ᵈ. *áctegim* (gl. aceo a quo est acetum) Pr. Cr. 57ª. *rechtaigim* (gl. lego lex) Sg. 60ᵇ. *cumachtaigim, cumachtagim̄* (gl. potior, gl. nuo unde numen) Sg. 39ᵇ. 54ª. *álgenaigim, álgenigim* (gl. lento, gl. tardo) Sg. 145ª. Pr. Cr. 56ᵇ. *daingnigim* (gl. moenio) Sg. 19ª. *bruthnaigim* (gl. furo) Sg. 54ᵇ. *athrigim̄* (gl. patrisso, πατρίζω) Sg. 11ᵇ. *dechrigim* (gl. dispesco) Sg. 177ᵇ. *trebaraigim, trebraigim* (gl. sapio, prudens sum) Sg. 146ᵇ. Pr. Cr. 57ᵇ. *fescrigim* (gl. obsero) Sg. 146ᵇ. *ní dephthigim* (gl. non dissideo) Ml. 21ª. *adcumdminim* (gl. assuesco) Sg. 144ª.

2. pers. I, E: *manumgaibi archarit* (si me sumis amicum; *gaibim*) Wb. 32ª. *nipo móiti* (non est quod glorieris; *móidim*) Wb. 8ᵈ. *ni sluindiso* (non significas) Sg. 208ᵇ. *cinnisin frisnaic-*

caisiu (gl. quid praestolare?) Pr. Cr. 54[b]. *anaslui grien foafuined dosoi dondorient conaci anœscae* (si observas solem sub ejus occasu, versus in orientem vides lunam; sub plenilunio) Cr. 33[b]. *manidéne* (si non facis) Wb. 10[a]. *fondidmaesiu* (gl. patiaris; *fodaimim*) Ml. 35[c]. *maldachae, bendachae* (maledicis, benedicis) Wb. 5[d].

3. pers. ID, AD (in sententia positiva absoluta): *carid cách uáib alaile* (gl. abundat caritas uniuscujusque vestrum invicem) Wb. 25[d]. *gelid* (gl. consumit, depascitur) Sg. 143[b]. *sluindith folad indepert* (gl. intelligendum aliquid habet, dictio) Sg. 25[b]. *techtid cosmilius* (habet similitudinem) Sg. 188[b]. *demnigid appollonius* (confirmat A.) Sg. 158[b]. *ailigid* (mutat) Sg. 166[a]. *affamenad som* (optat ipse) Sg. 148[a].

I, A (in sententia dependente vel negativa): *asber asmug imrádi* (dicit quod est servus qui cogitat) Wb. 17[a]. *immidrádi* (gl. spiritus hominis qui in ipso est; i. e. qui id cogitat) 8[b]. *massu móiti nech* (si gloriatur aliquis), *ní issiansib spirităldib móiti* (gl. frustra inflatus sensu carnis suae) 23[d]. 27[a]. *ní áirmi, ni áirmisom* (non numerat) 13[d]. 24[a]. *lanech nadidchreti* (apud aliquem qui non credit id) 15[b]. *nád deni ní arachosc* (gl. subversus est qui ejusmodi est; i. e. qui non facit aliquid pro correctione sua) 31[d]. *am. nádndéni . . . ní deni* (ut non facit . . . non facit) Sg. 63[a]. *ní sluindi* (non significat), *cenudsluindi* (quamvis sign.) Sg. 25[b]. 197[a]. *ní derscaigi* (non differt), *isindí nadderscaigi* (in eo quod non differt) 40[a]. *nobcara huili* (gl. testimonium Epaphrae perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis; i. e. quod amat vos omnes) Wb. 27[d]. *isóen dia atreba indib* (solus deus habitat in vobis), *ishé loc inatreba* (hicce locus in quo habitat) Wb. 16[a]. 27[d]. *ní rela aainm* (non manifestat nomen suum) Sg. 6[b]. *ní nad accobra* (aliquid quod non vult), *indii adchobra som* (ii quos vult), *matchobra* (si vult) Wb. 6[c]. 28[b]. *conéchta* (gl. quod congemiscit, scimus) Wb. 4[a].

Flexio I interna: *arindí coṅgaib* (quia continet) Sg. 35[a]. *ingabál lóge ar precepte am. nángabimmse dim nigaib lucas* (perceptio mercedis doctrinae nostrae, ut non accipio ego non accipit Lucas) Wb. 16[d]. *ishinonn persan gnis 7 fodaim* (est eadem persona quae agit et patitur) Sg. 143[a]. *afameinn* (gl. o adverbium optandi pro utinam) Sg. 207[b].

Plur. 1. pers. IMI, IME, MI, ME: *isairi is indochál cr. predchimme arni predcham arnindochdáil fanisin* (gl. non nosmet ipsos praedicamus, sed Jesum Christum), *isairi ǽm predchimmini dúibsi* (gl. ad inluminationem scientiae; i. e. propter hocce praedicamus vobis), *maso dorchide lanech apredchimmeni* (gl. quodsi etiam opertum est evangelium nostrum, in his qui pereunt etc.; i. e. si etiam obscurum alicui quod praedicamus; de *m* duplicata hujus flexionis cf. p. 51) Wb. 15[b]. *massu cretmeni* (si credimus) 13[b]. *báigmi* (gl. gloriamur) 2[d]. *cóinmi* (gl. ingemiscimus) 4[a].

MIT: *ni arnert indomuin guidmit act isarchrist* (gl. obsecramus Christo; i. e. non ob potestatem mundi flagitamus sed ob Christum) Wb. 15[d]. Verb. *guidim* in aliis tertiam seriem sequitur.

EM, AM: *nonmóidemni* (gl. gloriamur) Wb. 2[d]. *nicuingem lóg ar precepte* (non quaerimus mercedem doctrinae nostrae) 14[d]. *cid aní nád guidemni* (etiam quod non oramus, potest facere deus) 21[d]. *ní derscigem* (non praecellimus) 2[a]. *ni foruáisligemni* (gl. non superextendimus nos) 17[b]. *incoscramni. ní conchoscram* (num destruimus? non destruimus; = *coscaram*) Wb. 2[b].

2. pers. ID: *inanfossigid* (gl. nescitis? i. e. an ignoratis?) Wb. 8[d]. *manidchretid* (si non creditis) 13[b].

3. pers. IT in eadem positione, ut *-id* in sing.: *gaibit inna pnoa. aittrebthacha engraic anmæ dilis indaitrebthado* (obtinent pronomina possessiva locum nominis proprii possessoris) Sg. 200[b]. *cinnit et dofoirndet dechrogod* (definiunt et significant differentiam) 202[a]. Alias frequentiores ET, AT: *fodalet chenel fochosmailius anman nadiecht* (discernunt genus ad instar nominum adjectivorum, pronomina possessiva) Sg. 198[b]. *ni fodlat chenél* (gl. non discernunt genera) Sg. 197[a]. *dunaibhí fodaimet* (iis qui tolerant) Wb. 2[c]. *ní fodmat ingreimm* (non perferunt persecutionem) 20[c]. *arindi dodúrget inna firu do ǽtrud friu* (gl. pellex; i. e. quia pelliciunt viros ad libidinem secum) Sg. 68[b]. *arindí congaibet hil.* (gl. comprehensiva; i. e. quia comprehendunt multitudinem) Sg. 53[a]. *nigebat incomarbus* (non habent coheereditatem) Wb. 4[c]. *nosmóidet* (gloriantur) 17[c]. *etirdibnet* (gl. perimunt) Ml. 15[b]. *doini nodnoirdnet* (homines eum ordinant, pontificem) Wb. 33[c]. *imrádat imráti* (cogitant cogitationes) Wb. 1[d]. *nímcharatsa indfir* (non amant me viri) 5[c]. *ni dénat, anatdenat* (non faciunt, quod non faciunt) 12[b]. 15[d]. *nobbendachat* (gl. salutant vos) 7[b].

Praeteritum.

Sing. 1. pers. US (*-ius, -os, -as*): *ished rorélus dúib recach réit* (hoc est quod manifestavi vobis ante omnem rem) Wb. 13[a]. *rommunus dammin dom* (gl. scio humiliari), *rommúnus imbed dom* (gl. scio abundare; i. e. didici) 24[b]. *céin rongabus icarcair* (quamdiu fui in carcere) 23[b]. *biid am. rongabussa ingním et bésib* (gl. implete gaudium meum ut idem sapiatis; i. e. este ut fui in actu et moribus) 23[c]. *fotráchussa* (gl. reliqui te; *fo-t-ro-ad-gabus*) 31[b]. *nibiad doratus dúib* (gl. lac vobis dedi non escam) 8[c]. *décith anroscríbus dúib* (videte quod scripsi vobis) 20[c]. *céin ropredchos doib* (quamdiu praedicavi eis) 17[c]. *indí diarupridchossa, ani ropredchus, ani ropredchussa* (ii quibus praedicavi, id quod praed.) 7[b]. 20[b]. 23[d]. *forodamassa* (pertuli) Ml. 22[d]. *rocinnius* (gl. definivi) Sg. 197[a]. *ní cuman lim marudbaitsius nach naile* (gl. nescio si quem alium baptizaverim) Wb. 8[a].

2. pers. IS: *ronertais damsa* (gl. te hortatorem sortitus; i. e. hortatus es me) Pr. Cr. 1[a]. *massu cutséitchi rocretis. . . manid co séitchi rocretis* (si cum uxore tua credidisti, si non cum uxore credidisti) Wb. 10[a]. *conroscaigissiu* (gl. summovisti, habitationis viciniam) Ml. 21[d].

3. pers. abjecta nota praeteriti nudam radicem verbi addit post particulam verbalem: *arrocar* (gl. qui amavit) Sg. 193[b]. 196[b]. *robcarsi tíamthe* (amavit vos Timotheus) Wb. 23[d]. *incorp marbde frissaroscar som* (corpus mortale a quo secessit) Wb. 3[a]. *róir dún* (gl. regula quam mensus est nobis deus) 17[b]. *ronsóirni* (salvavit nos), *romsóirsa* (liberavit me) Wb. 2[d]. 3[d]. *inruchumsan* (gl. conquievit? i. e. num conq.!) Ml. 32[d]. *forlán* (abundavit) Wb. 3[a]. *ronnír et ronlín dirath inspir.* (gl. gratia in qua gratificavit nos) 20[d]. *rolín inbith nuile* (implevit totum mundum) 22[b]. *am. fondrodil* (ut divisit) 10[a]. *asm̄é móinur aridrochell* (gl. intelligimus ego et non alius; i. e. quod ego solus qui concepit) Sg. 202[a]. *rocées, rocéss, rochées* (pertulit, passus est) Wb. 4[b]. 6[b]. 6[c]. 10[c]. *rogab* (sumsit, accepit) 2[c]. 4[b]. 12[a]. 24[c]. *ronóib, robnóibsi* (sanctificavit, sanctif. vos) 19[b]. *atrothreb, adrothreb* (sedem posuit, habitat) 26[d]. 27[a]. *roscrib pol* (scripsit Paulus) 31[d]. *arruscrib uir.* (nam scripsit Virgilius) Pr. Cr. 12[a]. *doracráid* (gl. exacerbavit) Ml. 28[a]. *inroléq fanacc* (num legit nec ne!) Sg. 148[a]. *doforsat incathraig, do-*

rósat incath. (condidit civitatem) Sg. 31[b]. *inteist dorat afili fésine* (testimonium quod dedit proprius ipsorum poëta, Cretensium) Wb. 31[b]. *darrat fessin hi croich* (gl. qui dedit redemtionem semet ipsum) Wb. 28[b]. *rundlúth* (gl. densaverat) Ml. 33[a]. *conrairleic* (gl. permisit) Ml. 32[c]. *ronicc, ronniceni, ronnhicc* (salvos nos fecit) Wb. 21[b]. 28[b]. 31[d]. Terminat interdum vocalis: *horudeda indfeóil* (ex quo labefacta est caro) Ml. 22[d]. *immeráni* (gl. delegatum; i. e. delegavit) Cr. 39[c]. *rochretti, rochreti, ruchreti* (credidit) Wb. 5[a]. 5[b]. 7[b]. 11[a]. 12[a]. *isfollus nachimrindarpaise* (est clarum, quod non me repulit) Wb. 5[a].

Plur. 1. pers. ASAM, ISEM, SAM, SEM: *rapridchaisem, ropredchissem, ropredchissemni* (praedicavimus; de *s* duplicata cf. p. 61) Wb. 5[a]. 13[b]. 17[b]. 24[d]. *am. rondobcarsamni* (ut amavimus vos) Wb. 25[a]. *roscarsam frib* (gl. desoluti a vobis; i. e. recessimus a vobis) 24[d]. *aforcell forrogelsamni dúib* (doctrina quam docuimus vos) 25[d]. *ni rogabsamni anidparta* (non accepimus eorum oblationes), *ni rogabsam lóg* (non accepimus mercedem) 24[b]. 24[d]. *ni ruthógaitsam nech* (gl. neminem circumvenimus) 16[a]. *indleire doratsam* (industria quam dedimus) 13[d]. *cid intain ronmoitsem* (adeo si nos laudavimus) 17[a].

2. pers. ISID, SID: *inní nad roilgisidsi* (gl. etiam non legistis?) Ml. 17[b]. *marudscarsid fri tola* (si secessistis a cupiditatibus) Wb. 27[a]. *nihed insin rolégsid* (non hoc legistis) 7[b]. *am. ronpredchissemni rachretsidsi* (ut praedicavimus credidistis), *aimser nad rochreitsid* (tempus quo non credidistis) 5[c]. 13[b].

3. pers. ASAT, ISET, SAT, SET: *túercomlassat comtinol* (gl. marg. ad textum: conlationem aliquam facere probaverunt) Wb. 7[a]. *atroillisset, adroilliset, assidroilliset* (meruerunt) Wb. 4[c]. 17[a]. *nid arillset, ni arilset* (non m.; = *arroilset, arroiliset*) 4[c]. 4[d]. *ní tartisset airmitin dé* (gl. non sicut deum glorificaverunt) 1[b]. *nitartsat idbarta dúnni* (non dederunt munera nobis) 24[b]. *roscarsat fri hiriss, roscarsat friæ* (defecerunt a fide, def. ab ea) Wb. 28[a]. 29[b]. *frisrodúnsat* (gl. obstruxerunt) Ml. 22[a]. *direllsat* (gl. a vero deviarunt) Cr. 37[c]. *ithé rogabsat airegas* (hi primatum obtinuerunt, apostoli) Wb. 12[b]. *am. rongabsat intuisil olchenæ. am. rondgabsat inoptit* (ut id sumserunt alii casus, in optativo; i. e. ut sunt) Sg. 71[a]. 190[b]. *imrimgabsat* (gl. declinaverunt) Cr. 39[c]. *rudedsat* (gl. labefactae fuerunt, carnes) Ml. 22[1]. *rumúgsat* (gl. suffoderunt,

altaria tua) Wb. 5ª. *ramúinset* (didicerunt) Wb. 5ᵇ. *rochinset, rochinnset, rocinnset* (orti sunt) Wb. Sg. *rocinset* (gl. oriundi fuerunt) Ml. 26ᵇ. *roseircset* (gl. obsoleverunt; *sercim*, gl. obsoleo, 173ª) Sg. 178ᵇ. *robertaigset* (gl. vibraverunt, tela) Ml. 26ᵈ. *horacumachtaigset* (gl. potiti) Ml. 28ª.

Futurum.

Sing. 1. ps. UB (*-ob, -iub*): *dalugubsa dam* (gl. et ego donabo), *dalugub són* (ignoscam id) Wb. 14ᵈ. 32ª. *donaisilbub* (gl. adsignavero, eis fructum) 7ª. *conralcúairt fuiribsi atdubelliub lemm* (gl. spero quod praeteriens videam vos), *adeilliub. lasse adnelliub* (gl. veniam ad vos, cum Macedoniam pertransibo) 7ª. 14ª. *indatbendachub* (gl. benedicens benedicam te) 33ᵈ. *bithé na precepta cétni nopredchob doib* (sunt haec prima praecepta quae praedicabo eis) 17ᵇ. *dorimiub* (gl. sermone digessero) Ml. 26ᶜ.

2. pers. IBE, FE: *iccfe infer* (gl. unde scis mulier si virum salvum facies!), *áfir can rofestasu iccfe inmnái* (gl. unde scis vir si mulierem salvam facies?) Wb. 10ª.

3. pers. IBID, FID, FED: *predchibid smactu rechto fetarlicce* (praedicabit ritus legis vetustatis, Antichristus) Wb. 26ª. *fis itempul am. donesfid cr.* (gl. ita ut in templo desideat, Antichristus) Wb. 26ª. *am. ronsóir fesin sóirfed cách cretfes and* (ut salvavit se ipse salvabit quemvis credentem sibi) 32ᵈ.

IBEA, IFEA, FEA, FA (de scriptione *ea* p. 10): *dosnaidlibea* (gl. dans vindictam iis qui non noverunt deum) Wb. 25ᵈ. *dit róscibea* (gl. et judicabit te) 1ᵈ. *lasnahí dofuircifea bráth imbethu* (apud eos quos inveniet judicium in vita) 25ᵇ. *ni telfea, ní thelfea doib, ni tellfea doib* (non juvabit, non juvabit eos) 25ᵇ. 25ᶜ. 26ª. *cia folinfea* (quis supplebit!) 12ᵈ. *nobsóirfasi dia dinab fochidib* (salvabit vos deus a tribulationibus) 11ᵇ. *isderb linn nonsóirfea* (persuasum est nobis, quod salvabit nos) 24ᶜ. *atrefea incumdiu and* (gl. siquis emundaverit se, erit vas utile domino; = *atrebfea*, habitabit ibi) 30ᵇ. *inlínn nodchreitfea* (ii qui credent illud, verbum) 4ᵈ.

Obvia A post *r* in quibusdam exemplis (pro *-ba, -fa*, excussa *b, f*?): *manidchretid esséirge cr. nibnoibfea fornires inchruthsin et nibscara fribarpecthu* (si non creditis resurrectionem Christi,

non sanctificabit ita vos fides vestra et non sejunget vos a peccatis vestris) Wb. 13[b]. *taiccéra cách daráchen fessin* (gl. unus quisque nostrum pro se rationem reddet deo) 6[b].

IBIME, FIMME: *alléicfimme. issamlid léicfimmini doibsom aisndis dintsens et dinmoralus* (gl. illis relinquentes occasiones majoris intelligentiae; i. e. relinquemus eis expressionem sensus et praecepti) Ml. 14[d].

Plur. 1. pers. ABAM, IBEM, FAM, FEM: *adrimfem 7 doaidlibem* (gl. intellectum in summam redigentes, nos) Ml. 14[d]. *atluchfam buidi dodia darahéssi* (gratias agemus deo pro eo) Wb. 17[a]. *imtimcélfamni* (gl. cingemus, ex omni parte) Ml. 24[a]. *ní sechmalfamni and centadal* (gl. singula non patiemur) Ml. 25[a]. *frinn fanisin cotondelcfam. . . ninmóidfem inneuch nád denam* (gl. in nobis nosmet ipsos metientes; i. e. nobis ipsis nos comparabimus, non gloriabimur in aliquo quod non facimus) Wb. 17[b]. *nunsluinfemni dim cene fanisin* (gl. numquid egemus commendaticiis epistolis? i. e. nos commendabimus jam ipsi) 15[a].

2. pers. IBID, FID, FITH procul dubio. Non tamen obvia mihi exempla.

3. pers. FET in his exemplis: *creitfet cithé sidi* (credent et hi) Wb. 5[c]. *ní nad todoichfet* (gl. judicia non quia non sint, i. e. futura) Ml. 28[b]. Supponendae et formae FAT, FIT, IBIT.

Series II.

Flexionis externae, verborum quorundam, quae in prima praesentis persona desinunt in *-u*, in aliis terminationibus autem non differunt a verbis primae seriei. Sequentia exempla exhibent vocalem *a* praevalentem in flexione.

Praesens.

Sing. 1. pers. Frequentissimum verbum in Wb. *dogníu, dogneo, dagnéo, dogníusa* (facio). Frequentia item in codicibus verba *tiagu, togu, tucu, tuccu, roiccu,* composita, quae videntur unius radicis et significationis originitus (cf. sub verbis anomalis IC, venire, in his ipsis compositis: venire ad aliquid, assequi, unde significationes sumere, capere, intelligere, eligere). *décu* (video) Wb.

24[a]. Deest *u* in Sg.: *fortiag* (gl. conniveo) 170[b]. *contáig* (gl. coeo) 144[a]. Ex hac, ut sequente serie, transgredientia in primam verba quaedam inveniuntur: *ruicim les* (indigeo) Ml. 22[b]. *ni riccim forless* (non indigeo vestro auxilio) Wb. 12[a], sed 23[d]: *neich roiccu aless* (gl. Epaphram ministrum necessitatis meae; i. e. cujus indigeo auxilio).

2. pers.: *condid tucce* (ut sit intelligas, i. e. ut intelligas) Wb. 30[a]. *déiccesiu inteist* (vides testimonium) 31[b].

3. pers.: *dogní* (facit) Wb. 6[a]. 8[c]. 29[b]. *fogní* (servit) 12[a]. *congní* (cooperatur) 26[d]. *tuicsom* (intelligit ipse) Wb. 21[d]. *ní tuic* (non int.) Sg. 209[b]. *daucci, dahucci, tuicci* (intelligit) Wb. 12[c]. 12[d]. 13[a]. *ni tucci, nithucci* (non int.) 12[c]. 12[d].

Plur. 1. pers.: *trechomalnad et intsamil neich dogniamni* (gl. in cordibus nostris estis; i. e. per impletionem et imitationem ejus quod nos facimus), *arandernaid andogniamni* (ut faciatis quod nos facimus) Wb. 16[a]. *congniam fribsi* (gl. adjutores sumus; i. e. cooperamur vobiscum) 14[c]. *ni recam ales* (non indigemus auxilio) 15[d]. *isfride imtiagam* (die ambulamus) 6[a]. Sed etiam: *tiagmini bás* (subimus mortem) 15[b]. *intain diagmani fobaithis* (cum subimus baptisma) 3[a].

2. pers.: *dogneid, dogniithsi, dogneithsi* (facitis) Wb. 5[c]. 9[c]. 11[d]. 12[d]. *irnigde dongneid* (oratio quam facitis) 5[c]. *afotegidsi* (gl. in oratione pro nobis; i. e. quam suscipitis) 14[c].

3. pers.: *andugniat* (quod faciunt) Wb. 10[c]. *ni sí dongniat* (non est ea, quam faciunt, voluntas dei) Wb. 30[c]. *ni tiagat saidai* (non tendunt haec, intervalla) Cr. 18[c]. *isdoimmarchor chóre dotiagat infirso* (est ad significandam pacem quam instituunt hi viri) Wb. 5[a]. *tarsatharmthiagat* (gl. transgressis) Cr. 18[b]. *nithuccat, nithucat* (non intelligunt) Wb. 12[c]. 15[a]. Sed etiam: *isdo tiagait* (ad id tendunt) Wb. 5[c]. *hí sus tiagait* (in sus desinunt) Sg. 196[a]. *am. donducet* (ut intelligunt) Wb. 8[a].

Praeteritum.

Sing. 1. pers.: *nahuli dorigniussa* (omnia quae feci) Wb. 24[b]. *isónspirut rouiccius brith* (gl. judicavi meo spiritu; i. e. e spiritu sumsi judicium) 9[b]. *húare nadtucus* (quia non sumsi) Pr. Cr. 1[a].

2. pers.: *cia arneoch dorrignis* (gl. ad quid hoc fecisti?) Sg. 217[a]. *ni maith domrignis* (non bonum me fecisti) Wb. 4[c].

3. pers.: *rogéni, ragéni* (fecit, effecit) Wb. 3[c]. *dorigni, dorigéni, dorigeni, dorrigeni, andorigeni, am. dondrigeni, ciadudrigni* (fecit; quod, ut, quamvis fecit) Wb. fq. *foruigéni* (servivit) 13[b]. *doroigu, dorroigu* (elegit) 4[c]. 5[b]. *dobróigu* (elegit vos, deus) 26[a].

Plur. 1. pers.: *ished dorigénsam* (hoc fecimus), *andorigénsam* (quod fecimus) Wb. 14[b]. 24[d]. *peccad diaforgénsam* (peccatum cui servivimus) 3[c]. *ni tucsam* (non sumsimus) 29[b].

2. pers.: *durigensidsi, foruigensid, ni tucsidsi* Wb. 3[b]. 12[a]. 33[d].

3. pers.: *rumúgsat et dorigéensat adrad hídal and* (gl. altaria tua suffoderunt) Wb. 5[a]. *dorigénsat* (fecerunt) Wb. 7[d]. 11[a]. 28[d]. *foruigensat* (serviverunt) 1[b]. *ni uainn raucsat ní* (gl. non secundum traditionem quam acceperunt a nobis) 26[b]. *níthucsatsom, ni tucsat* (non intellexerunt) 8[a]. 15[a].

Verbum *togu* (eligo) cum verbis sequentis seriei in plurali praeteriti sequitur flexionem verbi deponentis: *masued doroigaid* (si hoc elegistis) Wb. 20[a]. *doroigatar ancretim* (elegerunt infidelitatem) 5[b]. Haec eadem terminatio invenitur in *conrotgatar* (exstruxerunt) Sg. 32[b], cujus praesens occurrit in Sg. 141[a]: *cuimtgim* (gl. architector, gl. construo; cf. *cumtacht*, constructio, et *teg*, domus).

Futurum.

Pauciora exempla obvia. Cum nota generali temporis: *cid beicc daucbaidsi* (quam paulum intelligetis) Wb. 21[c]. *tucfa momenme* (intelliget mens mea) 12[d]. Sine nota post liquidam *n* (cf. fut. 1. ser.): *bid mó dongenaesiu oldaas rofoided cucut* (gl. super id quod dico facies) Wb. 32[a]. *dogéna saibairde* (faciet falsa signa, Antichristus) 26[a].

Series III.

Verborum exhibentium flexionem internam in quibusdam personis, e. gr. in praesentis et praeteriti prima, in qua vocalis interna est *u*, et secunda, in qua est *i* interna, ut etiam in praesentis tertia. Proprietas praeterea praeteriti ea est, quod pro nota *s* est *t*, et in personis numeri pluralis adduntur terminationes verbi deponentis.

Praesens.

Sing. 1. pers. U interna: *asbiur* (effero, dico) Wb. fq. *dobiur* (gl. do) Sg. 163ª. *forbiur* (gl. redoleo) Sg. 173ª. *frisbiur* (gl. obnitor) Sg. 22ª. *forcongur* (praecipio) Wb. 19ᵈ. *adgaur* (gl. convenio; i. e. loquor in concione) Pr. Cr. 57ª. *forchun* (dico, praecipio) Wb. 10ª. *forfiun* (gl. anclo) Sg. 143ª. *fogliunn* (gl. doceor; i. e. disco) Pr. Cr. 56ª. *assafiud* (gl. exsero) Sg. 221ᵇ. *conriug* (gl. ligo) Sg. 181ᵇ. *doforug, doforuch* (gl. abluo, gl. luo, gl. lavo) Sg. 22ª. 54ª. 146ᵇ. *dodiut, dodíut* (gl. sisto) Sg. 77ª. 152ᵇ. *arneutsa* (exspecto) Wb. 14ª. 23ᵇ. *arriuth* (gl. adorior) Prisc. Cr. 57ª. *doaithbiuch* (gl. abrogo) Sg. 22ª. *indlung* (gl. findo) Sg. 15ª. *doim̄urc* (gl. ango) Sg. 181ᵇ. *domesurcsa* (concutio me, trepido) Incant. Sg. Addo: *epiur* (dico), *ni epur* (non dico) Wb. 4ᵇ. 8ᵈ. 24ª. *ni epur* (non dico) Sg. 73ᵇ. *remieprr* (gl. praedico) Sg. 222ª. *tabur* (do), *ní tabur, ni thabrr, nistabor* (non do) Sg. 4ᵇ. 19ᵇ. 204ᵇ. 215ª, de quo quaeritur an non sit compositum ut praecedens cum radice supra dicta *biur*. Verbi *epiur, epur* enim compositio non dubia erit, si conferuntur mox infra sequentia *atbeir, adrubartmar* et alia exempla ortae *p* e *tb* supra memorata (p. 80). Sunt verba interdum transeuntia in primam seriem, ut in Wb. 19ᵈ: *lasse forcongur fírinni dúib* (si dico veritatem vobis), sed 9ᵈ: *ished inso forchongrimm* (hoc est quod praecipio); itemque 10ª: *ished insin forchun dochách* (gl. in omnibus ecclesiis doceo), sed 8ᶜ: *ni forcital óisa foirbthi forchanim dúib* (non doctrinam firmorum praecipio vobis). Ita etiam *doaurchanaim* (gl. sagio) Sg. 60ᵇ. *foacanim* (gl. succino) Sg. 167ª. In aliis hanc seriem sequentibus vix alia obtinet flexio praeter *-im*, e. gr. in *guidim, guidimm* (precor) Wb. 21ª. 25ᶜ. 29ª. 30ᵈ.

2. pers. I interna: *intain asbir, intan asm̄birso, intain im̄ asm̄birsiv* (si dicis) Sg. 66ᵇ. 208ᵇ. *for imbed inna precepte asbirsiu* (gl. quomodo dicet amen super tuam benedictionem? i. e. prae multitudine praeceptorum quae dicis) Wb. 12ᵈ. *inna biadamilsi* (= *biad damilsi*, cibos quos comedis) Wb. 6ᶜ. *alín lathe dindapir* (numerus dierum, de quibus dicis) Sg. 66ᵇ.

3. pers. I interna juxta vocalem radicis vel derivationis: *asbeir, atbeir, assidbeir, arbeir, dobeir* Wb. fq. *dogair* (gl. appellat) Ml. 29ᶜ. *forchongair* (mandat) Wb. 15ª. *forgair, forcongair,*

forchongair (imperat) Sg. 161[b]. *frisgair* (contradicit) Sg. 193[b]. *dommeil* (edit) Wb. 6[c]. *forchain* (praecipit) Wb. 8[c]. *doerchain* (gl. prophetat) Ml. 21[a]. *doseich* (persequitur) Wb. 6[a]. *nosnguid som* (rogat eos) Wb. 25[b]. *ni epeir som* (non dicit ipse) Wb. 17[d]. *cani epir náte atbeir* (annon dicit, lex? immo dicit) Wb. 10[d]. *ni tabir dia* (non dat deus) Wb. 14[b]. *ni tabair sem* (non dat ipse) Sg. 202[a]. *im̄etchomairc* (interrogat te) Sg. 197[b]. *afrisnoirc* (gl. infensus) Ml. 28[a]. *ni cumúing* (non valet) Wb. 11[a]. *arindí nád cumaing* (quia non potest) Sg. 50[a]. *ol donecmaing* (gl. quod accidit) Sg. 40[a].

Est etiam terminatio plenior positionis absolutae ID: *berid cách brith forarele* (gl. suspiciones malae, sunt inter vos; i. e. fert quivis judicium in alium) Wb. 29[b]. *isdothabirt díglae berid inclaidebsin* (gl. non sine causa gladium portat, potestas) Wb. 6[a]. *guidid dia eruibsi dogress* (gl. Epaphras semper sollicitus pro vobis; i. e. orat deum pro vobis semper) Wb. 27[d].

Plur. 1. pers. MI, ME, AM, EM: *guidmini* (gl. oramus semper), *guidmini dúib* (gl. denuntiamus vobis, ut etc.; i. e. petimus) Wb. 25[d]. 26[b]. *intain guidmeni* (cum petimus) Wb. 4[a]. *afedme* (gl. circumferentes, i. e. quod circumferimus) Wb. 15[b]. *isguforcell doberam do dia am. sodin* (gl. invenimur falsi testes dei; i. e. est falsum testimonium quod ferimus de deo hoc modo) Wb. 13[b]. *hore doninfedam etargne cr. dochách* (gl. Christi bonus odor sumus; i. e. quia inspiramus cognitionem Christi cuivis) Wb. 14[d]. *níchumcamni ón* (non possumus hoc) Wb. 4[a]. *intí dianeprem* (is de quo dicimus) Sg. 208[a].

2. pers. ID: *asberidsi* (dicitis) Wb. 5[a]. *anasberid, anasberith, anasberaid* (quod dicitis) 5[a]. 7[d]. 12[d]. *noberid uaimm* (quam accipitis a me, responsio) 9[d]. *doberid, daberidsi, domberaidsi* (fertis, adfertis) 8[d]. 24[b]. 24[c]. *atgairith* (opponitis) 9[c]. *arintaibrid* (ut detis) 7[b].

3. pers. IT, AT, ET ut in prima serie: *rethit huili* (currunt omnes) Wb. 11[a]. *doberat, asberat, asbérat, anasberat* (ferunt, proferunt, dicunt) Wb. fq. *hore damelat* (quod manducant) Wb. 10[c]. *indí consechat* (ii qui corripiunt) 6[a]. *donaibhi thecmongat* (gl. accidentibus) Sg. 2[a]. *fritataibret na dorche* (quod opponunt tenebrae) Sg. 183[b]. *nobguidet* (gl. salutant vos, omnes) Wb. 7[b].

Praeteritum.

Sing. 1. pers. U interna: *cesu paterfamilias asruburt* (gl. dicitur tamen et pater familiae; i. e. quamvis paterfamilias dixi) Sg. 91[a]. *ciasidruburt ambuith* (quamvis dixi ea esse), *ciasidruburt túas* (quamvis dixi supra), *ciasidruburt nand gnáth* (quamvis dixi non esse usitatum) Sg. 58[b]. 99[a]. 218[a]. *fosrocurt dúib cém* (gl. quos saepe dicebam, multi ambulant; i. e. eos vobis jam dixi, *fogaur*) Wb. 24[a]. *ní tormult farmbiad fornétach* (gl. vos non gravavi; i. e. non fruitus sum, usus sum, vestro victu, vestra veste) 18[a]. Occurrit in Ml. 17[d]: *forroichansa* (gl. institui), pro quo secundum analogiam exspectandum esset *forochuntsa*. Ob dentalem finientem obtinere non potest *t* in *rotgádsa* (rogavi te) Wb. 27[d].

2. pers. I interna: *contochmairtsiu* (gl. contrivisti) Ml. 17[a]. 19[c]. Inde et supponendum *asrobirt* (dixisti) etc.

3. pers. Syllaba radicis cum T finali: *asrubart*, *anasrubart* (dixit, quod dixit) Wb. fq. *atréde remiérbart* (tria quae ante dixit) Wb. 5[c]. *forrubart* (gl. inolevit) Ml. 33[c]. *issamlid arrobertsom arnicceni* (ita perfecit salvationem nostram) Wb. 29[d]. *na ní ararogartsom* (res quas mandavit), *cach rét ararogart som* (omnem rem quam m.) Wb. 5[c]. *adobragart* (gl. fascinavit, vos daemon) 19[b]. *forrochongart* (praecepit) 20[c]. *nipad naidrech anduruirngert* (non poenitet, deum, ejus quod promisit) 5[c]. *hi fírad nech dorairngert* (gl. fidelis permanet xps.; i. e. in verificando quod promisit) 30[b].

In exemplis hujus personae hactenus enumeratis radices verborum terminantur liquidis. Radices tamen etiam aliis consonis terminatas eodem modo tractari, docent alia: *doécomnacht*, *técomnacht* (communicavit) Wb. fq., *dorrindnacht* (tribuit, radix verbalis *nag*, *nac*: *tindnagtar*, tribuuntur, Wb. 15[c]) Wb. 20[d]. Deest *t* ob finientem dentalem in *arrogáid dom* (quod precatus est me) Sg. 209[b]. Contra in verbis desinentibus in *rc* obtinet *t* et praecedens *c* suo loco pellitur: *annudacomart chlaideb* (gl. ejus gladio caedente; in eodem cod. 29[b]: *comtuairc*, gl. contere) Ml. 36[d]. *ni écen dobimchomartt actis dúthract lib* (gl. obedistis ex corde; i. e. non necessitas vos compulit, sed est voluntas vobis) Wb. 3[b]. Ita etiam in aliis personis, e. gr. in prima: *ascomort* (gl. cecidi; pro *ascomurct* e praes. *ascomurc*) Sg. 210[a]; in 2. pers.

sing.: *contochmairtsiu* (gl. contrivisti) supra allatum; in 3. pers. plur.: *docomartatar, friscomartatar, conrerortatar* mox infra sequentia.

Plur. 1. pers.: AMAR, MAR: *anrogadammar* (quod rogavimus), *robgadammarni* (gl. deprecantes vos) Wb. 15[c]. 24[d]. *inna huilisa asrubartmar ánall* (omnia haec quae diximus supra) Wb. 8[d]. *ani asrubartm̄ar cose* (quod diximus hucusque), *am. inna anman asrubartmar* (ut nomina quae diximus) Sg. 55[b]. 188[a]. *intí adrubartmar* (ille quem diximus) Sg. 197[b]. *doracartmar cois cáich ni ferr nech alailiu and* (gl. causati sumus, Judaeos et Graecos) Wb. 2[a].

2. pers. ID supponenda terminatio; sed non obvium exemplum.

3. pers. ATAR: *fobith inna soebapstal asrubartatar* (propter pseudoapostolos qui dixerunt) Wb. 18[d]. *ar frithuidecht innaní asrubartatar* (in oppositionem eorum qui dixerunt) Ml. 20[b]. *anarrubartatar biuth* (quo fruiti sunt) Ml. 34[c]. *ní arrbartatar bith* (gl. non sunt usi), *intan ararubartatar bith* (gl. quando sunt usi) Sg. 40[b]. *docomartatar* (gl. adtriverunt) Ml. 22[d]. *friscomartatar* (gl. offenderunt) Wb. 5[b]. *doruarthatar* (gl. remanserunt, breves, ε et ο post inventas η et ω) Sg. 5[a]. *conrerortatar* (erraverunt) Sg. 210[b]. *ni irmadatar fírinni tri rad* (gl. excoecati sunt Judaei) Wb. 5[b].

Futurum.

Exempla et hic, ut in antecedentibus seriebus, verborum terminatorum liquidis sine nota futuri: *cid asbere siu óndfogur* (gl. si benedixeris spiritu; i. e. quid dices voce?) Wb. 12[d]. *ni tussu thóenur ciatbere* (gl. reliqui mihi septem milia virorum; i. e. non tu solus qui offeres) 5[a]. *forcane et arambere biuth* (gl. haec tibi scribo si tardavero ut scias quomodo oporteat te in domo dei conversari; i. e. docebis et frueris) 28[c]. *ni taibre grád fornech* (gl. manus cito nemini imposueris) 29[a]. *asbéra iarum* (dicet postea) 12[d]. *tucfa mo menme anasbérat mo beiúil* (intelliget mens mea quod dicent labia mea) 12[d]. *dobérat huili acoibsena isindlaosin* (gl. omnis lingua confitebitur deo; i. e. reddent omnes rationes suas ea die) 6[b]. *asbert atbela side* (dixit quod moriturus sit, moreretur ipse; cf. p. 312) Ml. 16[d]. *atbelaidsi* (gl. peribitis) Ml. 29[c].

Verborum terminatorum mutis, in quibus exspectanda nota futuri solita, exempla desidero.

Series IV.

Verborum addentium in tribus temporibus (excepta secunda persona pluralis) terminationes cum *r*, signo alias passivi, quae ideo comparari possunt cum verbis latinis deponentibus.

Praesens.

Sing. 1. pers. UR (*-or, -iur*): *rolaumur, rulaimur* (gl. audeo) Wb. 17[a]. 17[c]. *rolomur* (gl. mihi audenti) Ml. 21[b]. *hore nondobmolorsa* (quia laudo vos) Wb. 14[c]. *domuinursa* (puto) Sg. 209[b]. *ished domoiniur* (gl. spero enim me aliquantum manere apud vos; i. e. hoc spero, puto) Wb. 14[a]. *folláur* (gl. volo, -are) Sg. 146[b]. *midiursa* (gl. puto) Wb. 9[a]. *adgládur* (gl. appello) Sg. 146[b]. *atmuilniur* (gl. iterum dico) Wb. 18[c]. *isfrissnasamlur* (comparo ei) Wb. 3[c]. *admachdursa* (gl. miror) Sg. 6[a]. *atluchur dodia* (gl. gratias ago deo) Wb. 3[b]. *duttluchur* (gl. convenio) Pr. Cr. 57[a]. *ished noadamrugur* (hoc admiror) Wb. 16[c]. *ished inso nochairigur itossuch* (gl. primum quidem; i. e. est hoc quod vitupero primum) Wb. 11[d]. *nomisligur* (humilio me) 17[d]. *coasmecnugursa* (gl. ut eradicem) Ml. 2[a]. Sunt etiam denominativa, exhibentia in sequentibus personis terminationes verbi deponentis, quae in hac persona terminationem primae seriei *-im* addunt, e. gr. *dofuislim* (gl. labo, -are), *dechrigim* (gl. dispesco) Sg. 146[b]. 177[b]. Alia hujusmodi praesertim in *-igim*, quae tamen etiam in aliis personis primam seriem sequuntur, jam enumerata sunt (p. 431).

Pro *u* interna saepius est etiam *a*: *doménarsa* (puto) Wb. 3[c]. *rollámar* (gl. ausim) Sg. 171[b]. *labrar* (loquor) Wb. 12[c]. *ni luct corint nammá dianduthraccarsa amaithsin acht daduthraccar donaib huilib nóibaib file in achaia* (gl. ecclesiae dei quae est Corinthi cum sanctis omnibus qui sunt in universa Achaia, 2. Corinth. 1, 1; i. e. non sunt Corinthii solum, quibus volo hoc bonum, sed opto omnibus sanctis qui sunt in Achaia) Wb. 14[b].

2. pers. ER: *confeser* (donec scis) Wb. 29[a], e verbo *rofessur* (scio), de quo infra intra anomala.

3. pers. *-idir, -adar, -edar,* inquibus vocalis prior regulariter manet ob differentiam ab eadem persona verbi passivi, in qua deest vocalis, si licet (p. 36).

IDIR (*-ithir*) respondens terminationi *-id* primae seriei (p. 432): *beoigidir inspirut incorp* (vivificat spiritus corpus) Wb. 13[d]. *engráccigidir cechtarnai alaill* (locum obtinet utrumque alterius) Sg. 193[b]. *engraiċigidir insin moainm díles* (vicem tenet hoc nominis mei proprii, pronomen meus) Sg. 200[b]. Sed etiam Sg. 151[a]: *ma ṡenaigidir* (gl. si inveteraverit res a nobis perfecta, nascitur plusquamperfectum). In Ml.: *midithir* (dijudicat) 30[c]. *écmailtigidir* (gl. insolescit) 28[a]. *erdaircigidir* (gl. concelebrat) 28[b]. *cochutrummaigidir* (gl. exaequat) 25[c].

ADAR (*-athar;* post *a* praesertim radicalem): *insamlathar side mobésusa* (gl. Timotheus qui est filius meus carissimus; i. e. imitatur hic mores meos) Wb. 9[a]. *disamlathar* (gl. dissimulat) Ml. 21[b]. *nodmoladar fesin* (gl. qui se ipsum commendat, non ille probatus est) Wb. 17[b]. *lanech nodchomalnadar* (apud aliquem, qui implet, evangelium), *maniscomalnadar* (si non implet eam, legem; compos. *com-lán*) Wb. 15[b]. 29[a]. *ní agathar áingreim* (non timet persecutionem suam), *nísnagathar* (gl. principes non sunt timori boni operis; i. e. non timet eos, bonum opus) Wb. 1[a]. 6[a]. *mabeith nech and labrathar* (si est aliquis qui loquitur) Wb. 13[a]. *intí labrathar* (is qui loquitur) 14[c]. *ní labrathar* (non loquitur) Sg. 199[b].

EDAR (*-ethar;* post *ai, ui, e, i,* radicalem): *taithminedar, taidminedar som* (significat; in Wb. 9[c]: *taidmenadar*) Sg. 13[b]. 22[a]. *dufuisledar* (gl. possit elabi) Ml. 30[c]. *dufuisledor* (sic. gl. ut relabatur in alveum) Cr. 34[c]. *rolaimethar* (gl. audet) Wb. 5[a]. 9[c]. *docuirethar* (gl. asciscit) Sg. 61[a]. *doetarcuirethar* (gl. interpellat, pro nobis) Wb. 4[b]. *airlethar* (obedit) Wb. 17[b]. 28[b]. *ni midedar* (non cogitat) Sg. 63[a]. In denominativis scriptio *-edar* solita est: *comdemnigedar* (dominatur) Ml. 17[b]. *nometargnigedar* (mentionem mei facit, significat me) Sg. 200[b]. *cuimnigedar* (gl. reminiscentis, i. e. qui r.) Wb. 16[b]. *araill cairigedar som sund* (aliud reprehendit hic) Wb. 25[b]. *ní chairigedar* (non notat, accusat) Ml. 36[a]. *ní hilaigedar* (non multiplicat) Sg. 166[a]. *humae fogrigedar* (gl. cimbalum tinniens; i. e. aes, quod dat vocem, sonat) Wb. 12[b]. *iress nombeoigedar, iress nodonfirianigedar* (fides

quae me vivificat, quae nos justificat) Wb. 19[a]. *anguaigedar* (quod mentitur) Ml. 31[c]. *ní coméicnigedar* (non cogit) Sg. 61[a]. *mani dechrigedar* (si non distinguit) Wb. 12[c]. *tresanainm nen-graeigedar* (per nomen cujus locum obtinet) Sg. 197[b]. *iss. són desimrechtaigedar som* (est hoc quod dat exemplum ipse) Sg. 11[b]. *ni adbartaigedar* (gl. non aversatur) Ml. 36[a]. *ní fercaigedar* (non irascitur) Ml. 24[b]. *ní sonartnaigedar* (non confirmat) Ml. 14[c]. *am. formbeir et toirthigedar indibsi* (gl. fructificat et crescit sicut in vobis, evang.) Wb. 26[c].

Excussae vocalis prioris exempla post *s* in Wb.: *rofestar cachmbelre* (scit, intelligit omnem linguam), *ní fiastar* (nescit) Wb. 12[d]. 22[d]. *ismacc miastar* (filius judicat, die judicii; pro *fesedar, mesedar?*) 1[d].

Plur. 1. pers. *-imir, -amar, -emar, m* regulariter duplicata, vocalibus variantibus ut in antecedente persona; praeterea *-mar, -mer*.

IMMIR: *messimmir inna fíraingliu* (judicamus ipsos angelos), *isairi dam messimmirni forrusom* (ideo et judicamus de eis) Wb. 9[c]. Contra in sententia relativa: *ishé cruth inso dém nosmessammar* (hic est modus, quo judicamus eos) Wb. 9[c].

AMMAR: *diacomalnammar, cocomalnammar apridchimme* (si, ut impleamus quod praedicamus) Wb. 15[d]. 31[c]. *manoscomalnnamar* (si explemus ea) Camarac. *inintsamlammarni* (gl. an aemulamur dominum? i. e. an imitamur?) 11[b]. *isandat gnim tengad isindhuiliu labramarni* (gl. officium linguae; i. e. est off. l. in omni quod loquimur) Ml. 31[b]. Minus accurate ibidem: *lasc labraimmi .i. corbu durcir nach aili labraimme* (gl. in loquendo non alieno servimus imperio), pro *labrimmir* vel *-ammar*.

EMMAR: *rolaimemmar* (gl. audemus), *ni conlaimemmarni ón* (gl. non audemus) Wb. 15[c]. 17[b]. *arasechemmar abésusom* (ut sequamur mores ejus) 2[d].

MAR, MER: *andumenmarni* (quod cogitamus) Ml. 15[d]. *taccu ni adilgnigmar* (gl. nunquid egemus?) Wb. 15[a]. *acosmiligm̄er déli ecsamli* (gl. nomina demonstrativa possumus diversa ostendentes ad diversa referre, Prisc. 13, 6) Sg. 211[a].

2. pers. ID (*-ith*): *conrochomalnid apredchither dúib* (gl. qui potens est vos confirmare), *am. ropridchad dúib bad samlith nachomalnith* (gl. qua ratione praedicaverim vobis sic tenetis)

Wb. 7^{c}. 13^{a}. *duisincomalnid* (an forsan impleatis) Wb. 14^{d}. *fomenaid* (gl. ut observetis) 7^{b}. *infercaigidsi* (gl. irascimini) Ml. 20^{b}.

3. pers. *-itir*, *-atar*, *-etar*, *-tar* cum vocalibus variantibus ut alibi.

ITIR: *sechitir goa arsaint* (gl. Cretenses semper mendaces) Wb. 31^{b}. *aidlignitir dam nadisi* (gl. latinae dictiones egent, litera x etiam) Sg. 4^{b}. *nabad immalle labritir* (ne sit simul loquuntur, i. e. ne simul loquantur) Wb. 13^{a}. *guaigitir* (mentiuntur) Ml. 31^{b}. *huatigitir* (gl. rarescunt) Ml. 33^{a}. *mindchigitir* (gl. emendicant) Ml. 36^{c}.

ATAR: *forsnahí comalnatar toil dǽ* (gl. pax supra illos; i. e. super eos qui implent voluntatem dei) Wb. 20^{d}. *ni labratar uili ó ilbélrib* (non loquuntur omnes variis linguis) 12^{b}. *ciarudchualatar ilbélre et cenuslabratar nipat ferr de* (quamvis audiunt varias linguas easque loquuntur, non sunt meliores) 12^{d}.

ETAR: *hithé dodmainetar insin* (sunt hi qui putant hoc) Sg. 5^{a}. *fordobmoinetar* (gl. aemulantur vos; in Ml. 17^{b}: *aformenatar*, gl. invidentes, pro *-menetar*) Wb. 19^{d}. *innaní predchite et immechuretar cori horigaib* (eorum qui praedicant et tractant pacem a regibus) 5^{a}. Denominativa: *inlinaigetar* (irretiunt) Ml. 32^{a}. *nobéttigetar* (gl. aemulantur) Wb. 19^{d}. *donaibhí bindigeddar* (gl. modulantibus; = *-etar*, p. 81) Sg. 10^{a}. *andechrigeddar* (gl. distantia, quae distant) Sg. 46^{a}. *nidechrigetar* (gl. non absistunt, i. e. differunt) Sg. 155^{b}. *ité nodaengraicigetar* (sunt haec quae eorum locum obtinent) Sg. 198^{b}. *huare nengraicigetar proa. anman* (quia locum obtinent pronomina nominum) Sg. 200^{b}. *ni aidlicnigetar anmae* (gl. adjunctione nominis non egent) Sg. 200^{a}. *am. dírnigetar* (gl. ut pro invicem sollicita sunt, membra) Wb. 12^{b}. *ni boltigetar side bolad* (non odorem faciunt hi) 14^{d}.

TAR: *dofuthractar fornimdibesi* (gl. volunt vos circumcidi) 20^{c}. *duthractar olcc dunn* (gl. ut liberemur a malis hominibus: i. e. qui volunt malum nobis) 26^{b}. *ani nad comnactar dóini triancene* (quod non comprehendunt homines per cognitionem suam) Wb. 8^{a}.

Praeteritum.

Sing. 1. pers. ISUR, SIUR: *rocathichsiur darachenn cosse* (pugnavi pro eo hucusque) Wb. 24^{a}. *ba marb peccad hore nánrairig-*

siur (erat mortuum peccatum quia non id perpetravi), *ropsa beo intain nád rairigsiur peccad* (fui vivus cum non perpetravi peccatum) Wb. 3[c].

2. pers. ISER, SER: *arrucestaigser frissinnebride* (gl. cum Hebraeo disputans testimonia protulisti; i. e. cum disputasti contra Hebraeum) Ml. 2[d].

3. pers. *-istir*, *-astar*, *-estar* (cf. 3. pers. sing., 1. et 3. plur.).

ISTIR: *cichnaigistir* (gl. striderat, in versu Ennii ap. Prisc.: missaque per pectus dum transit striderat hasta) Sg. 152[b].

ASTAR: *lasse donindin inmacc dondathir innahii irrufollnastar siu* (tunc tradit filius patri ea quae perfecit hic) Wb. 13[b]. *ni artu ni nim ni domnu ni muir ar nóib briathraib rolabrastar cr.* (non sublimitas non coelum non profunditas non mare supra sancta verba quae locutus est Christus) Incant. Sg.

ESTAR: *dorochurestar* (gl. exciverat, ad spectaculum omnes) Ml. 16[c]. *adroneestar* (gl. sustinuit) Wb. 4[c]. *innahí diarumuinestar som trócairi* (gl. in vasa misericordiae; i. e. quibus misericordiam destinavit, deus) Wb. 4[c]. *asmaam rošechestar arsidetaid* (gl. vetustissimus omnium Homerus; cf. p. 287) Sg. 208[b]. *intairdérgud arrudérgestar dia* (gl. propositum dei) Wb. 4[c].

Denominativa: *rosuidigestar æm óin chorp diilballaib* (posuit unum corpus e multis membris, deus) Wb. 12[a]. *rafirianigestar ahiress* (justificavit fides ejus, Abrahamum) Wb. 19[b]. *roetarcnaigestar* (gl. confessione notavit; i. e. cognitionem fecit) Ml. 32[b]. *rolondaigestar* (gl. indignatione commovit) Ml. 29[a]. *rotoltanaigestar* (gl. placitum est, Caesari) Sg. 7[b]. *rosdánigestar* (dedit ea nobis) Wb. 21[b]. *isdia rodordigestar* (deus ordinavit eas, potestates) Wb. 6[a]. *hóre romiscsigestar alaile* (quia odio habuit alterum) Wb. 4[c]. *isindi rondainmnigestar* (gl. cujus memor; i. e. ejus quem nominavit) Ml. 17[b]. *ni rothuailngigestar* (gl. non est dignatus) Ml. 16[b].

Plur. 1. pers. ISEMAR, SEMAR: *dorochuirsemar* (gl. adscivimus, y et z causa graecorum nominum) Sg. 6[b]. *rocruthaigsemar camaiph* (consuevimus etiam) Sg. 9[a].

2. pers. ISID, SID: *rocomalnisidsi anropredchissemni dúib* (implevistis quod praedicavimus vobis) Wb. 26[b].

3. pers. ISETAR, SETAR: *forrusuidigsetar* (gl. supposuerunt, suas cervices) Wb. 7[b]. *roirladigsetar genti* (obedierunt gentes)

7[c]. *rognathaigsetar* (gl. adsueti) Ml. 31[b]. *rodebthaichsetar* (gl. dissederant, i. e. altercati sunt) Ml. 19[c]. *nifitir cid muntar nime conidrofoilsigsetar apstil doib* (nescit ipsa familia coeli donec manifestaverint apostoli eis) Wb. 21[c].

Futurum.

Sing. 1. pers. Supponendae terminationes IFIUR, AFUR, FIUR, FUR. Occurrunt FAR, FER, in Ml.: *docuirifar* (gl. citabo, testes hujus operis) 3[a], in Wb.: *gaimigfer* (gl. hiemabo: apud vos forsitan manebo vel etiam hiemabo) 14[a]. Pertinere videtur huc etiam e Wb. 7[a]: *rofoirbthiger* (pro *rofoirbthigfer?*) in loco: hoc igitur cum consummavero (.i. *rofoirbthiger*) et adsignavero (.i. *donaisilbub*) pauperibus fructum hunc, proficiscar per vos in Hispaniam, Rom. 15, 28.

2. pers. Exposui in paradigmate *-fir* (in aliis fuerit *-afir*, e. gr. *labrafir*); sed non legi exemplum hujus personae in codicibus.

3. pers. Supponendae formae, ut *suidigfidir*, *suidigfethar*, *labrafathar;* exempla non obvia.

Plur. 1. pers. IMMIR, AMMAR, EMMAR, ut in praesente, cum formis notae futuri IB, AF, F: *nonsamlafammar frinn fesine* (comparabimus nos nobis ipsis) Wb. 17[b]. *ni labrafammar* (gl. linguae cessabunt; i. e. non loquemur) Wb. 12[c].

2. pers. ID cum nota futuri IB, IF, F: *do intamil* .i. *ata samlibidsi in áiritiu hirisse* (gl. ego in aemulationem vos adducam; i. e. ad imitationem; sunt quos imitabimini in receptione fidei) Wb. 5[a].

3. pers. Exspectandae formae *suidigfitir*, *suidigfetar*, *labrafatar* etc. Codices exempla non exhibent.

Tempora secundaria.

Dispescuntur verba in his temporibus, in quibus una eademque obtinet flectendi norma, non secundum series, sed secundum modos, cum in iisdem sit non solum indicativi significatio, sed etiam conjunctivi et conditionalis (potentialis). De particula *no* horum temporum comite supra disputatum est (p. 417). Schema flexionis plenum exhibetur in codicibus praesentis, e quo et con-

strui potest idem reliquorum temporum, addendis notis eorum peculiaribus. Schema praesentis est hocce:

Sing. 1.	*nocharin*	Plur. 1.	*nocharmis*
2.	*nochartha*	2.	*nocharthe*
3.	*nocharad (-ed, -id)*	3.	*nochartis.*

Praesens secundarium.

Sing. 1. pers. IN, INN. Indicativus: *noscarinn friu* (gl. quae mihi fuerunt lucra arbitratus sum propter Christum detrimenta; i. e. renuntiabam eis) Wb. 24[a].

Conjunctivus: *conosberinn dochum hirisse* (gl. ut eos qui sub lege erant lucrificarem, factus sum Judaeus; i. e. ut eos ferrem ad fidem) Wb. 10[d]. *ronertais damsa condernain hicutrumus frincheliu* (hortatus es me, ut facerem ad instar aliorum) Pr. Cr. 1[a]. *condartin do arrogáid dom* (gl. ut darem) Sg. 209[b]. *conopredchinn aindocbáil* (gl. gratias ago ei qui me confortavit Christo; i. e. ut praedicarem ejus gloriam) Wb. 28[a]. Tempus secundarium usus conjunctivi vel conditionalis porrigitur per sententiam dependentem duplicem vel multiplicem: *combad arthoil doine nopredchinn* (gl. aut quaero hominibus placere? i. e. ut sit secundum voluntatem hominum quod praedico) Wb. 18[c]. *combad sain anasberin obélib et aní immeradin ochridiu* (gl. ut sit apud me est et non; i. e. ut sit diversum quod dico labiis et cogito corde) Wb. 14[c].

Conditionalis: *robad bethu dom dianchomalninn* (gl. mortuus sum et inventum mihi mandatum quod erat ad vitam hoc esse ad mortem; ad verbum: erat vita mihi si complebam, quod dicitur latine: esset vita mihi si complerem) Wb. 3[c]. *am. ni cuimsin infrecndirc anasberinn p. epis.* (gl. ut non existimemur tamquam terrere vos per epistolas; i. e. acsi non possem praesens, quod dico per epistolas) Wb. 17[b].

2. pers. ATHA, THA. Indicativi desidero exemplum.

Conjunctivus: *confesta andechur* (gl. non aliter possunt a se discerni; i. e. ut scias eorum discrimen) Sg. 26[b].

Conditionalis: *ba méite limm niscartha friumm* (gl. desiderans te videre; i. e. esset magni mihi, si non abesses a me) Wb. 29[d].

3. pers. AD, ED, ID. Indicativus: *nobcarad* (gl. vos desiderabat) Wb. 23[d]. *imluadad* (gl. saltabat) Ml. 33[b]. *nosenned* (gl. citharam percutiebat) Ml. 2[b]. *ingrenned* (gl. persequebatur) Ml. 36[d]. *nufasiged. dureised* (gl. exhaurire, enudare consuevit: quanto plus aestus major litora terrasque contexerit, et fluvios ac freta compleverit, tanto latius recedens eadem litora maris exhaurire atque enudare consuevit, Beda de temp. rat. c. 27) Cr. 34[d]. *arnodebthaiged* (gl. desedebat; i. e. dissidebat) Ml. 19[c]. *asreirid* (gl. impendebat, operam) Ml. 32[b]. *indessid* (gl. insederat, eis error) Ml. 20[a].

Conjunctivus: *coimmánad* (gl. ut delegaret; cf. *immeráni* supra p. 435) Cr. 39[d]. *frigenti asbeirsom anisiu arnatomnitis nád carad som iudeiu et nad duthrised anicc* (contra gentes dicit hoc, Paulus, ne cogitent quod non amaret Judaeos et nollet eorum salutem; de forma *duthrised* p. 62) Wb. 4[d]. *condomarrgabadsa* (gl. ut me comprehenderet, custodiebat civitatem) Wb. 17[d]. *cochotabosadsi* (gl. ut vos comminueret) Ml. 18[a]. *cofotabothad* (gl. ut terreret) Ml. 33[b]. *iséside rodfinnad* .ɪ. *naichńdeirsed* (gl. qui se sciret non deserturum, hanc fidem sibi me obsecravit, ut darem, Prisc. 13, 5 e Terent. Andr.) Sg. 209[b]. *conucoined* (gl. ut deploraret, peccatum suum) Ml. 32[b]. *conepred iarum* (gl. ne quis conetur; i. e. ut dicat postea) Sg. 25[b]. *fristairissed* (gl. ut possit obsistere) Ml. 33[b]. *coni frithsuidiged* .ɪ. *coni frithtarised* (gl. ut nullus opponeret manum) Ml. 34[a].

Conditionalis: *ní taidirsed nech huann* (gl. sicut Sodoma facti essemus; i. e. non poeniteret aliquem, doleret aliquis de nobis) Wb. 4[d]. *am. bid nech immechomairsed dam* (gl. quasi interrogetur; i. e. acsi interrogaret aliquis etiam; subst. *aithirge, immchomarc*, de *s* p. 62) Ml. 20[b].

Plur. 1. pers. IMIS, MIS. Indicativus: *atbeirmis frib* (gl. denuntiabamus vobis) Wb. 26[b]. *infesmais* (gl. consuevimus indicare) Ml. 17[d]. *nongesmais* (gl. quod novimus supplicare) Ml. 21[b].

Conjunctivus: *diarniráil furibsi et conabad fír anasbermis* (gl. olim putatis quod excusemus nos apud vos? 2. Corinth. 12, 19) Wb. 18[a]. *condid tucmisni* (gl. ut notum faceret nobis; i. e. ut intelligeremus) Wb. 20[d].

Conditionalis: *am. ni cuimsimmis* (acsi non possemus; *cumang*) Wb. 17[c]. *athélmis* (gl. sicut Sodoma facti essemus) Wb. 4[d].

arnaderṅmis cum nobis airdiandenmis cum me dogenmis dam cum nobis (gl. noluimus cum me dicere ne eidem computationi adjungendum esset cum nobis, Prisc. 12, 6 e Cic. de orat.; i. e. ne faceremus cum nobis, nam si faceremus cum me faceremus etiam cum nobis) Sg. 203[a].

2. pers. ITHE, THE. Indicativus: *nongabthe desemrecht dúnn nínchruth hí thall* (gl. scitis quemadmodum oporteat, quoniam non inquieti fuimus inter vos, 2. Thessalon. 3, 7; i. e. quod sumebatis exemplum de nobis non illo modo) Wb. 26[b].

Conjunctivus: *cid intain ronmoitsem ní bo arseire móidme act conrobad torbe dúibsi triit* .i. *conrochretesi et conrointsamlithe mo bésusa et connáruchretesi doneuch act nech dogned nagnimusin* (etsi interdum gloriati sumus, non fuit amore laudis, sed ut esset utilitas vobis inde, ut crederetis et imitaremini mores meos et ut crederetis nulli nisi qui faceret hos actus) Wb. 17[a].

Conditionalis: *isglé limm ni condigénte etrad marufeste inso* (gl. an nescitis quoniam membra vestra templum spiritus est sancti? i. e. est persuasum mihi, non perpetraretis libidinem si sciretis hoc) Wb. 9[d]. *marrufeste nígette na brithemnachta becca erriu* (gl. an nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? 1. Corinth. 6, 2) Wb. 9[c]. *ropredchad dúib céssad cr. am. adcethe* (gl. ante quorum oculos proscriptus est in vobis crucifixus; i. e. praedicata est vobis passio Christi, acsi adspiceretis) 19[b].

3. pers. ITIS, TIS. Indicativus: *apersin innaní asbeirtis, do menmanib innaní asbertis* (e persona, in opiniones eorum, qui dicebant) Wb. 4[c]. 25[b]. *iscumme doib bid idalte domeltis* (est idem eis si est idolothytum quod edebant) Wb. 10[c]. *immintimcheltisni* (gl. nos cingebant, numerositate sua) Ml. 32[a]. *am. dongnitis sengreic* (ut faciebant antiqui Graeci) Sg. 9[a]. *dagnitis dam intsabindai anísin* (faciebant etiam Sabini hoc) Sg. 28[a]. *adsaitis* (gl. residentes), *insnastis* (gl. consuerunt exserere, gladium ultionis) Ml. 26[c]. *nosgaibtis forclais* (gl. dicebant psalmos) Ml. 2[b]. *dofuaircitis inna grán la arsidi* (triturabant grana apud vetustos) Sg. 184[b]. *nosuidigtis* (ponebant) Sg. 28[a]. *noerladaigtis* (gl. parebant) Ml. 16[b].

Conjunctivus: *insi ameit friscomartatar condositis huili* (gl. numquid sic offenderunt ut caderent?) Wb. 5[b]. *frigenti asbeirsom anisiu arnatomnitis* (in gentes dicit hoc ne cogitarent, . .) Wb. 4[d].

duús inintamlitis (an imitarentur) 5[b]. *congabtis gabala linn dondóis foiss i hierusalem* (gl. tantum ut pauperum memores essemus, Galat. 2, 10) 19[a]. *condagaibtis intais amprom trianintleda* (gl. captione, i. e. ut capiant) Ml. 31[c].

Conditionalis: *roptis imdai piana donaib anmanaib ceni escérsitis inchoirp aracenn* (gl. si non resurgerent non lucrificarent) Ml. 15[c]. *am. nistectitis. . . am. ni cetis. . . am. ni airbertis bith* (gl. tamquam non habentes, . . tamquam non flentes, . . mundo tamquam non utantur; i. e. tanquam non haberent, non flerent, non uterentur) Wb. 10[b]. *fagebtis* (gl. virtutem et prudentiam, i. e. haberent, si credidissent) 8[a].

Praeteritum secundarium.

Sunt exempla praeteriti cum iisdem terminationibus, quae obtinent in praesente secundario, usus e. gr. conjunctivi et conditionalis: *combad notire rodscribad cosse* (gl. salutatio mea manu Pauli; i. e. ut sit notarius qui scripsit hucusque, ut notarius scripserit hucusque) Wb. 27[d]. *nip arirlami farcúrsagtha mani cloimmis forndrogscéla* (gl. audivimus enim inter vos quosdam etc.; i. e. non fuit ob promtitudinem vos castigandi, si non audivissemus malos de vobis nuntios) 26[b]. *am. bid o dia rachlóithe* (gl. cum accepissetis verbum auditus dei; i. e. acsi a deo audivissetis) 24[d].

Possint exspectari secundum analogiam etiam formae cum *s* signo praeteriti *rocharsin, rocharsimmis, rocharsitis* etc.; nusquam tamen mihi obvia ejusmodi exempla hibernica vetusta, quamvis in cambrica lingua et hujus temporis secundarii cum suo signo plenus et idem triplex sit usus, ut temporis praecedentis. Ortus esse videtur hic defectus hibernicus e transgressu conjunctivi et conditionalis praesentis secundarii in significationem hujus temporis, quod sola particula *ro*, quae locum non semper obtinere potest, distinctum fuerit. Ita exempla jam allata: *robad bethu dom dianchomalninn* in Wb., et: *diandenmis. . . dogenmis dam* in Sg. forsan melius vertenda: fuisset vita mihi, si complessem mandatum, et: si fecissemus, . . . fecissemus etiam.

Futurum secundarium.

Cum signo hujus temporis occurrunt exempla usus conjunctivi et praesertim conditionalis.

Sing. 3. pers.: *armad forṅgaire dognein docoischifed pian athairmthecht* (gl. consilium autem do; i. e. nam si mandatum darem, secutura esset poena transgressionem ejus) Wb. 10[a]. *donicfad cucunn* (gl. speravimus per prophetas; i. e. quod venturus esset ad nos) Wb. 21[a]. *intí nochreitfed diib* (gl. deus plebem suam praescivit; i. e. qui crediturus esset ex eis) Wb. 5[a]. *nolinfed* (gl. completura sit) Ml. 25[a]. *nosoinmigfed* (gl. credidi prosperari; i. e. quod prosperaturus sit) Ml. 23[c].

Plur. 1. pers.: *conicfimmis adigal* (gl. in promtu habentes ulcisci omnem inobedientiam; i. e. ita ut sumturi simus vindictam ejus) Wb. 17[a].

2. pers.: *bad nertad diib inso asnéirsid et folnibthe lassincoimdid* (gl. rapiemur cum mortuis in nubibus obviam domino in aëra et sic semper cum deo erimus, itaque consolamini invicem in verbis istis, 1. Thessalon. 4, 16. 17) Wb. 25[b].

3. pers.: *forceinnfitis anm̄ann inte* (gl. terminalis nominum inveniretur f, quod minime reperies; i. e. desitura essent, desinerent nomina in eam) Sg. 6[a]. *no indbadaigfitis* (gl. non lucrificarent) Ml. 15[c].

Supponendae inde et terminationes in reliquis personis, 1. sing. *-ibin, -ifin, -fin,* 2. sing. *-ibtha.*

Usus indicativi hujus temporis exemplum videtur in Ml. 29[c]: *ádduaircibed* .i. *duaircibed om* (gl. quod erat inlatura sine dubio; cf. ibid. 35[a]: *dunairced*, gl. talem ferre sententiam; 35[b]: *coduaircemni*, gl. adferamus). Significando praeterito tempori in futuro inservit in lingua latina futurum exactum, quod expressum occurrit futuro primario cum praemissa particula praeteriti *ro:* *act ranglana* (gl. siquis emundaverit se) Wb. 30[b]. *rofoirbthiger* (gl. consummavero) Wb. 7[a].

Conjunctivus.

Praeter conjunctivum temporum secundariorum est etiam conjunctivus temporis praesentis, in cujus terminationibus domi-

natur vocalis *a*. Quapropter comparari poterit cum conjunctivo praesentis latino *legam, -as, doceam, -eas* etc., nisi praeferamus statuere affinitatem cum formatione futuri primarii sine signo ejus temporis, quae item amans vocalis *a* post liquidas obtinere solet in tribus primis seriebus.

Sing. 1. pers.: *ní mebul lemm ciafadam* (gl. etiam haec patior sed non confundor; i. e. non dedecus mihi, etsi cadam) Wb. 29[d].

2. pers.: *isinderb coich inmug concerbara mei* (incertum est, cujus servus, donec adjicias mei) Sg. 209[b]. *ciasberasu potior ní lán chiall and* (quamvis dicas potior, non plenus sensus ibi) Sg. 209[b].

3. pers.: *connách moidea nech* (gl. ut omne os obstruatur; i. e. ne glorietur aliquis) Wb. 2[b]. *conrochra cách alaile* (gl. deus det vobis id ipsum sapere in alterutrum; i. e. ut amet quivis alterum) 6[d]. *fordubcechna* (gl. qui vos commonefaciat vias meas, misi ad vos Timotheum) 9[a]. *asbertar ananman arnagaba nech desimrecht diib* (dicuntur nomina eorum, nequis sumat exemplum de eis) 28[d]. *corrochraitea sochuide triit* (gl. ut ecclesia aedificationem accipiat) 12[c].

Plur. 1. pers.: *cororélam rúna* (gl. aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium) Wb. 27[c]. *corronertamni cách hi foditin fochide* (gl. ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt) 14[b].

2. pers.: *combad sissi doberad teist dimsa* (gl. ego debui a vobis commendari; i. e. ut sitis vos qui feratis testimonium de me) Wb. 18[a].

3. pers.: *conidbarat a corpu* (ut offerant corpora sua) Wb. 1[b]. *arnaérbarat* (ne dicant) 27[c]. *conrogbat desimrecht diim* (ut sumant exemplum de me) 30[a].

Occurrunt tamen saepius in eadem constructione terminationes non differentes a terminationibus indicativi: *natorthissem inapthin fobés srotha luaith* (gl. ne forte supereffluamus; i. e. ne efficiamus perditionem more rivi rapidi) Wb. 32[c]. *conducaid etargne ṅdǽ* (gl. ut deus det vobis spiritum sapientiae; i. e. ut intelligatis cognitionem dei) 21[a]. *conrogbaid desemrecht di cr.* (gl. dominus dirigat corda vestra in patientia Christi; i. e. ut sumatis exemplum de Christo) 26[b]. *conrochomalnid apredchither*

dúib (ut impleatis quod praedicatur vobis) 7[c]. *arnaepret* (ne dicant) 30[b].

Formae relativae.

Sunt verborum in positione relativa propriae terminationes quaedam in tertia persona sing. et plur. praesentis et futuri (praeteriti non legi exemplum), in sing. scilicet *-as, -es,* in plur. *-ate, -ite, -te.*

Praes. sing. AS: *innáis déed caras foigdi cáich* (gl. corripite inquietos; i. e. aetatem, multitudinem quae amat, eos qui amant turbationem cujusvis) Wb. 25[c]. *dothaidbsiu asniress nóibas* (ad probandum quod est fides quae sanctificat) 19[b]. *daadbat som asfírinne cr. nóibas et ni fírinne rechto* (demonstrat, quod est justitia Christi quae sanctificat et non justitia legis) 24[a].

ES: *trihiris incháich cretes á hic* (per fidem cujusvis qui credit salutem suam) Wb. 2[b]. *indí crettes, dondí creites* (ejus, ei qui credit) 2[b]. *hírect fognamo do pheccad* .i. *ishé gaibes airechas* (gl. in lege peccati quae est in membris meis) 3[d].

Per hanc *s* non solum subjectum, ut in memoratis exemplis, sed etiam objectum verbi significatur, interdum antecedente amplius pronomine relativo: *ished ón saiges som* (gl. propter quod dicit: ascendens etc. Ephes. 4, 8; i. e. hoc est quod dicit) Wb. 22[a]. *issed saiges sís* (est hoc quod dicit hic) Sg. 65[b]. *ciped techtas nech* (quid sit id quod habet aliquis, sit ad aedificationem) Wb. 12[d]. *tuicci angaibes insalm* (gl. cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet, gl. intellectum psalmi; i. e. intelligit quod continet psalmus) Wb. 12[d]. *ished tra forchain som aratucca cách acanas* (hoc praecipit ut intelligat quivis quod docet) Wb. 27[b].

Sunt verba in positione relativa post *óre, hore* (quia), *amal* (ut), *céin* (quamdiu), *intain* (cum, quando), *lasse* (cum) etc., quia sunt voces hae, quae videntur particulae, aut substantiva (*óre*, causa; *tan*, tempus) aut pronomina (*lase*, apud hoc): *hore predchas commaith et comalnas insos.* (gl. salutate Ampliatum dilectum mihi in domino; i. e. quia praedicat bene et implet evang.) Wb. 7[b]. *am. ñguidess athir amacc* (ut orat pater filium suum) 21[d]. *céin gaibes* (gl. qui tenet nunc teneat, regnum populus Romanorum: i. e. quamdiu tenet) 26[a].

Praes. plur. ATE, ITE: *indí consechat nulcu et mórate mathi* (quae corripiunt malos et remunerantur bonos, potestates) Wb. 6ª. *ithé cretite* (sunt hi qui credunt) 3ᵈ. *induili predchite* (omnes qui praed.) 13ª. Exemplum objecti relativi: *ishinunn intšliucht sluindite diblinaib* (est eadem significatio quam continent ambo, labor et labos) Sg. 76ᵇ.

TE: *indíi gnite* (qui faciunt) Wb. 12ᵇ. *doberr ainm ṅdoib dingnim gníte* .i. *donaibhí gníte* (gl. nomina ex ipso actu agentibus imponuntur a verbis; i. e. datur nomen eis ex actu quem agunt, scilicet iis qui agunt) Sg. 156ᵇ. *bathé berte bretha lib* (gl. illos constituite ad judicandum; i. e. sint hi judicantes apud vos) Wb. 9ᶜ. *innaní chóinte* (gl. deplorantium) Ml. 29ᵇ. *íccte corp et anmain* (gl. normam habe verborum sanorum; i. e. quae sanant corpus et animam) Wb. 30ª. *innahí tiagta hí ster* (ea qui exeunt in -ster), *innananman tiagdde in .eus* (nominum qui desinunt in -eus), *intogar. tiagdde in .i* (vocativi in -i; *-dde* = *-te*, p. 81) Sg. 54ᵇ. 119ᵈ. 120ª. *o pronoib. neib foilsigdde phersin frecndairc* (a pronominibus iis, quae domonstrant personam praesentem) Sg. 200ᵇ.

Futurum sing.: *intí cretfes, cách cretfes, cachóen creitfess* (qui credet, omnis qui credet) Wb. 1ª. 4ᵈ. 32ᵈ. *islia de creitfess* (sunt plures qui credent) Wb. 23ᵇ.

Futur. plur.: *cretfite dúnni* (gl. per multos, i. e. qui credent nobis) Wb. 14ᶜ.

Imperativus.

Exempla frequentiora sunt personae secundae numeri singularis et pluralis, quibus proprie imperatur. Personae ceterae non differunt terminationibus a conjunctivo, excepta tertia singularis, cui convenit *-ad, -ed,* cum conjunctivi terminatio sit *-a*.

Sing. 2. pers. E externa: *ní dene* (ne fac) 5ᵈ. *cuire huait* (gl. tolle; i. e. pone a te) Cr. 32ᶜ. *décce lat* (ecce tibi) Wb. 10ᶜ. *forregaesiu* (gl. laborantem adjuves, domine; leg. *fortegesiu*, e *fortiagu*) Ml. 19ª.

Flexio I interna: *tomil* (manduca) Wb. 6ᶜ. *airbir biuth* (gl. utere, vino modico) 29ª. *imcaib* (gl. devita) 28ᶜ. *na cuindig ógi* (gl. servus vocatus es ne sit tibi cura de libertate; i. e. ne quaere coelibatum, si in conjugio es) 10ᵈ. *leic* (gl. sine) Sg. 222ᵇ. *léic uáit* (sine a te) Wb. 6ᶜ. *na tuic séitchi* (ne sumas uxorem) Wb.

10[a]. *dilich domsa* (gl. hoc mihi imputa, i. e. ignosce) Wb. 32[d]. *airléch* (gl. pellige, recita) Sg. 24[a]. *comtuairc* (gl. contere) Ml. 29[b].

3. pers. AD, ED: *asberad cenn* (loquatur caput, vir non femina) Wb. 13[a]. *carad cách uaibsi alaile. carad cách uáib achéile* (amet quivis alterum) Wb. 23[c]. 25[d]. *nascarad frisinfer* (ne discedat a viro, mulier), *nascarad frit* (ne discedat a te) 10[a]. *indnadad cách achéle* (gl. invicem exspectate) 11[d]. *décad cách agnimu* (gl. ipsi vos probate) 18[b]. *gaibed cách á salmu et forcanad et foilsiged* (sumat quisque psalmos suos et doceat et explicet) 12[d]. *nachibmided* (gl. nemo vos judicet) 27[a]. *taibred formbríathar ráth spirito docháeh trefoirbthetith farprecepte* (gl. sermo vester semper in gratia sale sit conditus, Coloss. 4, 6) 27[c].

In Camarac. obvius imperativus *numsichethre* (sequatur me), cujus terminatio *-ethre* poterit videri terminatio verbi deponentis. Sed quaeritur, an non sit potius *-se*, i. e. pronomen ampliatum.

Plur. 1. pers. AM, EM: *naanam didénum maith* (gl. bonum facientes non deficiamus) Wb. 20[c]. *naseichem nahisiu* (ne sequamur hos) 25[c].

2. pers. ID: *denid attlugud buide dodia* (facite gratiarum actionem deo), *atligid dodia* (gratias agite deo) Wb. 27[a]. 27[b]. *forcanid* (gl. educate illos in doctrina) 22[d]. *midid .i. adib mairb arainn pectha* (gl. existimate vos mortuos esse peccato) 3[b]. *bad chore dúib friu huili et gaibid desimrect diacáingnímaib* (salutant vos omnes et sumite exemplum ab eorum benefactis) 7[b]. *imgabaid* (gl. fugite) 9[d]. *dofoidid illei resíu rissa* (gl. deducite illum in pace, ut veniat ad me) 14[a]. *taidbdid forndeseirc friss* (gl. obsecro vos ut firmetis in illum caritatem) 14[d]. *décith anroscríbus dúib* (gl. videte quibus literis scripsi vobis) 20[c]. *ni imthesid* (ne ambulate) 22[c].

3. pers. AT, ET: *éitset frisinprecept et berat brith fairi* (gl. duo aut tres dicant, ceteri dijudicent; i. e. auscultent doctrinae et ferant judicium de ea) Wb. 13[a]. *na berat anerpther doib* (ne auferant, servi, quod committitur eis) 31[c].

Infinitivus.

Si participium adjectivum est verbale, est infinitivus substantivum verbi, idque praesertim in linguis celticis, in quibus

non una eademque propria exprimitur terminatione, ut in aliis linguis, sed sub forma plane substantivorum apparet, sive est in nuda radice sive derivationibus quibusdam indutus. Flexio infinitivi eadem ergo, quae est substantivi, aut externa aut interna masculini generis vel neutrius (e. gr. derivatorum in *-ad*, *-am*, *-end*), vel feminini (e. gr. derivatorum in *-ál*, *-t*, *-siu*). Articulo fere caret, associat tamen sibi pronomina possessiva et saepius praepositionem *do*, eodem prope usu, cujus est angl. *to*, germ. *zu*.

1. Infinitivus in nuda radice. Nom.: *afulang domsa* (gl. supra modum; i. e. mihi erat tolerare ea; *fo-lang*) Wb. 17[c]. *nipa aidrech lib afulang* (ne sit taedium vobis tolerare eas, tribulationes) 25[d]. Accus.: *trefulang inna fochide bied indhícc* (tolerando tribulationes erit salus) 14[b]. Dativ.: *am. som bo ainmnetach ocfulung fochide* (ut ipse, Chr., fuit patiens in tolerando tribulationes) 26[b].

Cum praep. *do*: *dofulung* (ad tolerandum) Wb. 25[a]. *doimmfolung fuit* (ad efficiendam longitudinem) Sg. 6[b]. *ammi irlaim hicach láo dodul martre* (sumus parati quotidie ad toleranda martyria) Wb. 4[b]. *nipo hetóir dorat digail* (non erat promtus ad dandam vindictam) Wb. 4[c]. *foilsigthi feisin cen ainm do thórmuch fris* (gl. pronomen solum ostenditur per se; i. e. debet demonstrare ipsum, quin addatur nomen ei, germ. ohne ein nomen beizufügen) Sg. 211[a].

2. Infinitivus derivatus. Derivatio frequentissima *-ad*, *-ed*, *-id*, *-ud* (comparanda forsan cum terminatione infinitivi slavici *-ati*, *-iti*, *-nuti*), praeter quam aliae occurrunt in rarioribus exemplis, *-t*, *-ál*, *-am*, *-em*, *-um*, *-ent*, *-end*, *-siu*, *-tiu*, *-iche*, *-echt*.

AD. Nominat.: *ishuisse amolath* (gl. laudandus; i. e. justum est eum laudare) Sg. 59[b]. *ished allegitime scarad friindeb indomuin* (est hoc τὸ legitime, secedere ab utilitate mundi) Wb. 30[a]. *cid armad machdad anísin* (quid putare mirum hoc?) Sg. 167[a]. *ropad maith limsa labrad ilbelre dúibsi* (gl. volo omnes vos loqui linguis) Wb. 12[c]. *tecmallid diadomnich beos arnap trom lib atecmallad* (gl. de collectis sicut ordinavi ita et vos facite, . . . ut non cum venero tunc collectae fiant, 1. Corinth. 16, 1; i. e. ne sit grave vobis eas colligere) Wb. 14[a].

Genit.: *nebchomalnatha* (non implendi, non impletionis, ti-

mor) Wb. 14ª. *gním inchrochtho* (actus crucifigendi, crucifixionis; *crochad*) Wb. 8ª.

Dativ.: *hi fírad nech dorairngert* (gl. ille fidelis permanet; i. e. in verificando quod promisit) Wb. 30ᵇ. *ocfognad dodia* (gl. conservus in domino; i. e. in serviendo deo) Wb. 27ᶜ. *combad andedesin imlabradsa* (ut sit utrumque hoc, verum et falsum, in sermone meo) Wb. 14ᶜ.

Cum praep. *do*: *doformagddar . . do lanad inne* (adduntur ad complendum sensum) Sg. 28ᵇ. *ished asapere . . cach réit . . aforchongair dochomalnad* (est hoc τὸ sapere, omnem rem, quam praecipit, implere) Wb. 5ᶜ. *dlegair docomalnad indhuili rechto* (oportet implere omnem legem) Wb. 20ª. *do adrad bachal* (gl. curvaverunt genua; i. e. ad adorandum Baalum) Wb. 5ª.

ED, ID. Nominat.: *adrímed* (gl. imputare, maluit) Ml. 21ª. *nipu huisse áellned* (gl. templum dei sanctum est; i. e. non licet maculare id) Wb. 8ᵈ. *ishe besad felsub . . . saigid* (hic mos est philosophorum, . . disputare) 27ª. *errenaid* (gl. adpendere, videntur cogitationibus rectis) Ml. 20ᶜ. Dativ.: *nitat sóir huili ocsaigid forsunu* (non sunt apti omnes in disputando de vocibus) Wb. 12ᵇ. *dochuingid neich cucu* (ad quaerendum aliquid apud eos) 27ᶜ. Accus.: *ni archuingid tuare cucuibsi* (gl. non propter penuriam; i. e. non ad quaerendum victum apud vos) Wb. 24ᵇ. *cenchuingid neich conech* (gl. cum silentio operantes suum panem manducent) 26ᵇ.

UD. Nominat.: *imradud inna réte domunde* (gl. legi non subjecta sapientia carnis; i. e. cogitare res mundanas, cogitatio rer. mundan.) Wb. 3ᵈ. Accus.: *cenimradud nanemde* (sine cogitatione coelestium, rerum) Wb. 3ᵈ.

Dativ. cum praepos. *do*: *accobor lammenmuin maid doimradud* (voluntas apud mentem bonum cogitare), *cecha dethidnea domundi doimradud* (omnes curas mundanas cogitare) Wb. 3ᵈ. *rann doloscud* (pars, sacrificii, ad comburendum) 10ᵈ. *augtortás apstalachte inso tra aainm fessin dosuidigud itossoch inna epistle* (gl. Paulus apostolus; i. e. auctoritas apostolatus haec ergo, nomen suum proprium ponere in initio epistolae) 11ᵇ. *dolanad 7 foilsiguth inne indib* (ad complendum et manifestandum sensum in eis) Sg. 28ᵇ.

T frequentior in combinationibus *-rt, -lt, -cht,* declinationis femininae. Nom.: *airbert biuth* (frui) Wb. fq. *nirbo mebul dom epert frissom* (non puduit me dicere ei) Wb. 16[b]. *ni áil dún tabart testassa* (gl. non nobis necesse quidquam loqui) 24[c]. *ished aschomairlle limm athabart* (hoc volo dare, consilium) 16[c]. *iscoir athabairt doib* (justum, ea, tributa, dare eis) 6[a]. Genit.: *torbe athabarte dochum nirisse* (utilitas ferendi ejus ad fidem) Wb. 11[b]. *ordad tabarte gráid* (ordinatio dandi gradus) 31[b]. *tabarte gráid* (gl. impositionis manuum) 33[d]. *tarhési tomalte inna túare* (gl. gratias ago, i. e. pro comedendo cibum) 11[c]. *am irlam techte martre cachdia* (sum paratus subeundo martyrio quotidie) 13[c]. Dativ.: *ocairbirt biuth coirp cr.* (gl. non potestis mensae domini participes esse) Wb. 11[b]. *sóir octabairt rúin* (apti in proferendis mysteriis) 12[b]. *octabirt coibsen* (in dandis rationibus) 15[c]. *ocdiubeirt, ocdiupirt* (in decrescendo) Cr. 33[a]. 33[c]. Accus.: *trithabairt lóge, trethabirt fochricce* (dando mercedem) Wb. 10[d]. 25[d]. *trebartabirtsi dochum nirisse* (dando vos ad fidem) 14[c]. *trithomailt neich adobarar doib* (gl. nolo vos socios fieri daemoniorum; i. e. per vescendum aliquid quod offertur eis) Wb. 11[b].

Dativ. cum praep. *do: dothabairt díglae* (ad dandam vindictam) Wb. 6[a]. *ni áil tra insin doepert* (non necesse ergo hoc dicere) 27[c]. *engráccigidir cechtar nai alaill 7 iscumme duit legens est 7 qui legit do epert* (gl. dicimus legens est qui legit et qui legit est legens, Prisc. 11, 7; i. e. est unum loco alterius et est idem tibi legens est et qui legit dicere) Sg. 193[b]. *robtar irlim dothecht martre* (fuerunt parati subeundo martyrio) Wb. 7[b].

ÁL (fem.; gen. *-ále;* cf. *indocbál,* gloria, *indocbále*): *imgabáil desimrechte de* (in sumendo mihi inde exemplo) Wb. 26[d]. *dogabaal desimrechta, dogabál desimrechte* (ad sumendum exemplum) 26[b]. 30[c]. *ar immgabáil ménaichthe* (gl. euphoniae causa: i. e. ad vitandam dissonantiam) Sg. 8[b].

AM, OM, UM (declinationis masculinae), EM (ut videtur declinationis fem.; cf. subst. *cretem,* gen. *cretme*). Nominat.: *dénom ferto* (gl. alii datur gratia sanitatum; i. e. facere virtutes, miracula), *denum ferte* (gl. virtutes) Wb. 12[a]. 12[b]. *ni tacair denum domuin dindsoscélu* (non decet facere absconditum evangelium) 13[a]. *isduthracht linni dam adénum dúib* (est voluntas nobis etiam id facere vobis) 16[d]. *ishe besad felsub . . . nebchretem* (est

hic mos philosophorum, . . non credere) 27[a]. Genit.: *ni tectat rath dénma ferte uili* (gl. non omnes gratiam habent curationum) Wb. 12[b]. *fer dénma bairgine* (gl. pistor, i. e. vir faciendi panis) Sg. 184[b]. *tarhesi denmo indlibuir* (loco faciendi libri) Sg. 2[a]. Dativ.: *ocaccaldim dé* (in collocutione dei) Wb. 15[a]. *imsechim agníme* (in sequendo opera, in sequendis a me operibus ejus) 26[d]. Accus.: *am. ni cuimsimmis adenum* (gl. quasi infirmi fuerimus; i. e. quasi non potuerimus id facere) Wb. 17[c].

Dativ. cum praepos. *do: ismaith intóis éula do accaldam* (gl. scientibus loquor; i. e. est bonum, facile, scientibus loqui, ad verbum: est bona aetas sapiens ad loquendum) Wb. 3[c]. *écmacht arindí nád cumaing maith do denom* (gl. nequam; i. e. impotens quia non potest bonum facere) Sg. 50[a]. *ardofórmaith fochricc dosom sochude docreittim triaprecept* (gl. saepe proposui venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc ut aliquem fructum habeam; i. e. nam auget mercedem ei, multos credere per doctrinam ejus) Wb. 1[b].

ENT, END declinationis masculinae. Nominat.: *ishuise alegend* (gl. legendus; i. e. oportet eum legere) Sg. 59[b]. Genit.: *less ascribint* (commodum ea scribendi) Wb. 6[c]. *ni archuit scribind* (non ratione scribendi, scripturae) Sg. 3[b]. *ni recar less legind and* (gl. prophetiae evacuabuntur; i. e. non erit necessitas legendi in eis) 12[c]. Dat.: *hi scribiunt, hi scribunt* (in scribendo) Sg. 9[a]. *méit asñdoscribund* (gl. quantum ad scripturam) Sg. 3[b]. *robá oclegund* (fui legens, in legendo) Sg. 148[a]. Accus.: *ar legend leo* (gl. propter quos, auctores, Romae moratur filius; i. e. propter legendum apud eos) Sg. 148.

SIU, TIU flexionis substantivorum ordinis posterioris (ser. II.). Nominat.: *nibadéicsiu cen torbe dam* (gl. ut videamus et faciem vestram et compleamus quae desunt; i. e. non esset videre sine utilitate etiam) Wb. 25[a]. *arimp dithnad et hicc dúibsi foditiu fochide dúnni* (gl. tribulamur pro vestra exhortatione; i. e. ut sit solatium et salus vobis tolerare nos tribulationes, toleratio nostra tribulationum) 14[b]. Dativ.: *hi foditin fochide* (in tolerandis tribulationibus) Wb. 14[b]. Terminatio *-iu* pro *-in* (p. 269): *do thaidbsiu, do thaibsiu* (ad demonstrandum) Wb. Sg. fq. Accus.: *ni fóisitis déicsin agnúsa* (non sustinebant aspicere faciem ejus) Wb. 15[a]. *ni imthesid cen imdeicsin* (gl. videte quomodo caute

ambuletis; i. e. ne ambulate quin circumspiciatis, sine circumspectione) 22[c].

Cum praepos. *do*: *isdóire duibsi inso uile do foditin* (gl. sustinere haec omnia, miserum vobis) Wb. 17[c]. *ishecen doib ingremmen do foditiu isinbiuth* (gl. qui pie volunt vivere persecutionem patientur; i. e. est necesse eis persecutiones tolerare in mundo) 30[c].

Aliae quaedam derivationes ECH, ICHE, CHE, ACHT, ECHT: *mad fíu lib moainechsa* (gl. quod si dignum fuerit ut et ego eam) Wb. 14[a]. *ni tacair lasuide móidmiche* (gl. non loquor secundum deum, non de virtutibus dei gloriabor; i. e. non decet in eo gloriari) 17[c]. *ardogalarchi dogrés* (gl. propter frequentes tuas infirmitates; i. e. propter aegrotare te semper) 29[a]. *arahireschi* (propter credere eum, ob ejus fidelitatem) 32[a]. *oc collandoracht doib* (gl. viros praeesse constituit) Ml. 2[b]. *ni fíu dúibsi insin doé::secht* (*doéitsecht*, audire, discere hoc) Wb. 18[c]. *athuidecht icride tarési dǽ* (gl. nolite locum dare diabulo; i. e. ponere eum in corde pro deo) Wb. 22[b]. *ni uisse toisigecht sochuide do* (non decet eum praeesse multis) 28[b]. Videntur tamen horum quaedam mere substantiva.

Passivum.

Vix dubium est, quin in vetusta lingua celtica per verbi passivi tempora etiam exstiterit omnium personarum flexio, eo fere modo, ut in serie verborum deponentium. Sed evenit ex usu flexionis impersonalis, inde quod persona prima et secunda utriusque numeri etiam significari poterant per tertiam personam numeri singularis, infigendis tantummodo pronominibus hujus vel illius personae, ut perierint praeter hanc ceterae personae, quarum vix rudera quaedam adhuc exstant. Destructionem hanc magis jam progressam esse in lingua cambrica servante solam tertiam personam singularis verbi passivi et maxime in dialectis recentioribus omnibus destruentibus etiam activum, jam supra demonstratum est (p. 412. 413), dum in vetusta hibernica etiam tertiae personae pluralis usus est adhuc frequentior et communis.

Tempora primaria.

Praesens.

Sing. 1. pers. Non obvium exemplum; supponenda terminatio UR, AR, ut in verbo deponente.

2. pers. ER: *na imroimser* (gl. considerans te ipsum ne et tu tenteris, Galat. 6, 1; i. e. ne tenteris, cf. terminationem 2. pers. verbi deponentis *-er* et Wb. 11[a]: *arna imromastar nech*, ne aliquis tentetur, porro subst. *ammus, amus*, tentatio) Wb. 20[c].

3. pers. Sunt terminationes variantes *-ithir, -thir, -athar, -thar, -ither, -ther*, praeterea etiam nudae *-ir, -ar, -r*. Est differentia usus in passivo in positione absoluta vel dependente eadem ut in activo (p. 428).

ITHIR, THIR: *predchidir doib cib cruth* (praedicatur eis qualicunque modo) Wb. 14[d]. *samaltir inmolad dóinde frilaithe* (gl. mihi autem pro minimo est ut a vobis dejudicer aut ab humano die, 1. Corinth. 4, 3; i. e. comparatur laus humana ad diem, addit glossator: ut propheta dicit diem hominum non concupivi id est laudem eorum) Wb. 8[d]. *sluintir persan tresinbre. cenibé ainmnid* (gl. ipsum verbum agentis personae nominativum in se habet; i. e. significatur persona per verbum, quamvis non sit nominativus; pro *sluindithir, sluindthir*) Sg. 138[a]. *derbthair* (gl. adprobatur) Ml. 14[b]. *óinaichthir* (gl. unitur) Sg. 212[a]. *cairigthir* (gl. notatur) Ml. 16[c]. *lobrigthir áabstanit* (gl. infirmatur, ejus abstinentia) Wb. 6[c]. *huas litir suidigthir leo* (gl. supra literam ponentes, Graeci dexteram partem aspirationis H; i. e. supra literam ponitur apud eos) Sg. 17[b].

(ATHAR, ETHAR), THAR: *acarthar* (gl. qui amatur) Sg. 193[b]. 196[b]. *itarscarthar* (gl. dirimitur) Cr. 31[b]. *anasberthar* (quod dicitur) Wb. 5[d]. *ni torbe do maniréltar do* (gl. quis supplet locum idiotae? i. e. non prodest ei, si non exponitur ei) Wb. 12[d]. *dogenitin articuil adcomaltar ingerind in .di.* (gl. infinitivus conjungitur genitivo casui articuli apud Graecos; i. e. conjungitur gerundium in di) Sg. 148[b]. *inchruth donelltar mús* (ut declinatur mus) Sg. 109[a]. *frisduntar* (gl. obstruitur) Ml. 14[c]. *asagnintar intainmnid* (gl. conjunctio verbi habet vim nominativi casus cum

actione aliqua, Prisc. 13, 5) Sg. 210[a]. *cith .m. nama scribthar and* (gl. in Marco M solummodo scribimus) Sg. 28[a]. *isfrecndirc som didiu intan arallegthar abriathar. intain arallegthar aæpis.* (gl. ego quidem absens corpore, praesens spiritu; i. e. est praesens ipse enim, cum praelegitur verbum ejus, cum recitatur epistola ejus) Wb. 9[b]. 18[a].

ITHER, THER: *isdígal manicomollnither side* (est vindicta si non impletur haec, lex) Wb. 2[c]. *intan asmbersom cia dobera íc do síon foéitsider hi suidiu ds.* (gl. subauditur deus manifeste; i. e. si dicit: quis feret salutem Sioni, subauditur in hoc d.) Ml. 34[d]. *diróscaither* (gl. comparatur, ad contraria) Sg. 42[b]. *dimeccither alled frispirut* (gl. quod spiritualiter examinatur animalis homo non potest intelligere) Wb. 8[b]. *intan nolabrither incetni persin* (si fit sermo in prima persona) Sg. 159[a]. *conrochomalnid apredchither dúib* (gl. potens est vos confirmare juxta evangelium meum; i. e. ut impleatis quod praedicatur vobis) Wb. 7[c]. *predchider dúibsi* (gl. sermo noster qui fit apud vos) Wb. 14[c]. *nipi glǽe anadchither trithemel* (non est clarum quod videtur per obscurum; act. *adchí,* videt) Wb. 12[c]. *isamne dognither* (ita agitur) Wb. 9[c]. *ní dogrés dognither* (non fit semper) Sg. 59[a]. *isdoib asrirther lóg apecthe* (gl. mercedem quam oportuit in semet ipsos recipientes; i. e. tribuitur eis merces peccatorum suorum) Wb. 1[c]. *fristacuirther* (gl. objicitur, autem huic) Sg. 21[b]. *indtuigther* (gl. induitur) Sg. 143[b]. *isuisse intoichther andruailnitheso honnebdru.* (gl. oportet corruptibile hoc induere incorruptionem) Wb. 13[d]. *arosailcther hires tri degním* (gl. merito ad fidem aditus aperitur) Ml. 14[c]. *angaibther isindbuinniu l. croit. no aní crottichther* (gl. id quod canitur aut quod citharizatur) Wb. 12[c]. *oscech anmimm ainmnigther* (gl. super omne nomen quod nominatur) Wb. 21[a]. *hóre nád coméicnigther nech* (quia nemo cogitur) Wb. 28[b]. *cumgaigther* (gl. angitur; subst. *cumcai, cumgai,* angores, Ml.) Ml. 32[d]. *huare nad comsuidigther* (quia non componitur), *consuidigther* (componitur) Sg. 159[a]. 201[a].

IR: *berir breth foir* (gl. dejudicatur ab omnibus) Wb. 12[d]. *berir animchomarc uáim* (gl. saluta Priscillam etc.), *berir doimchomarc huaidib huili* (gl. salutat te Epaphras, Aristarchus etc.; i. e. fertur, datur salutatio eorum a me, salutatio tua ab eis omnibus) Wb. 31[a]. 32[a].

AR, R: *niepur frib innalmsin berar dohierus.* (non dico vobis de eleemosyna quae fertur Hierosolymam) Wb. 16[d]. *dénid anasberar frib* (facite quod dicitur vobis) 23[c]. *intain asm̃berar, intan asmberar* (cum dicitur) Wb. 10[b]. Sg. 29[a]. *isairi asberar angein uandanm̃aim̃* (ideo dicitur ortus ejus, participii, ex nomine) Sg. 187[b]. *isforru doberar* (datur, fertur eis) Sg. 45[b]. *isairi doformagar, doformagar, ni tórmagar* (ideo augetur, non augetur) Sg. 28[b]. 58[a]. 67[a]. 188[a]. 202[a]. *ished insin condegar and* (gl. quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur; i. e. hoc est quod quaeritur) Wb. 8[d]. *airecar, arecar, ní airecar* (invenitur, non invenitur) Sg. 20[a]. 66[b]. 145[b]. *anim̃chomarc immechomarcar* (interrogatio quae interrogatur) Sg. 27[a]. Sola R post *r: doberr hi cotarsne do* (gl. objicitur tamen huic) Sg. 21[b]. *doberr dondligudso ifrithcheist* (gl. huic opponitur) Sg. 163[b]. *asberr camaiph* (dicitur etiam) Sg. 21[a]. *céin asmberr* (gl. dum dicitur) Wb. 33[a]. *cáineperr* (gl. bene dicitur) Sg. 215[a]. *tre atlogud buide donaib nóibaib diatabarr indalmsan* (gl. ministerium hujus officii abundat per multas gratiarum actiones in domino; i. e. per actionem gratiarum a sanctis quibus datur eleemosyna) Wb. 17[a].

Plur. 1. et 2. pers. Non certum exemplum. In Wb. 15[b]: *ni tam toirsech. ni dergemar* (gl. non angustiamur, . . non destituimur: tribulationem patimur, sed non angustiamur, aporiamur, urimur, sed non destituimur, 2. Corinth. 4, 8) verbum *dergemar* vix passivae formae, sed deponentis (cf. *rudergestar*, sub praet. prim. ser. IV, et Ml. 21[c]: *dimdérgud*, gl. de strato meo; contra infra: *ruderged*, propositum est).

3. pers. Sunt secundum analogiam 3. pers. sing. variantes terminationes *-itir, -tir; -atar, -etar, -tar; -iter, -ter.*

ITIR, TIR: *miditir* (gl. aestimantur) Wb. 4[c]. *ma marbitir* (si mortificantur) Wb. 4[a]. *ciascríbtair* (quamvis scribuntur literae) Sg. 6[b]. Leguntur inter sequentia exempla etiam quaedam pro *-itir* exhibentia *-atar* in positione absoluta.

ATAR, ETAR, TAR: *ni dénatar* (non fiunt), *ní tucatar* (non intelliguntur) Wb. 8[a]. 12[c]. *ma duellatar, ardoellatar articuil* (declinantur) Sg. 4[b]. 148[b]. *adcomlatar, dianacomlatar, frisanacomlatar* (adjunguntur, quibus adjunguntur) Sg. 29[b]. 51[b]. 190[a]. 198[a]. *lase aralégatar* (gl. legendo; i. e. cum leguntur, praepositiones) Sg. 213[a]. *dugaithatar* (gl. circumveniuntur) Ml. 31[c]. *cen-*

mithá aranecatar coitchena in or dam (excepto quod inveniuntur communia in or etiam) Sg. 65[a]. *itmóra na bretha scribatar and in æpis.* (gl. epistolae, inquiunt, graves sunt et fortes; i. e. gravia sunt judicia quae scribuntur in ep.) Wb. 17[b]. *commescatar dacenél indib* (gl. in utroque genere promiscue sunt; i. e. miscentur duo genera in eis) Sg. 61[a]. *ithé sidi condelggaddar do persanaib* (gl. hae comparationes quae ad personas fiunt; *-addar* = *-atar*, p. 81) Sg. 39[a]. *ni erchuiretar lín* (non ponuntur apud nos), *adcuireddar doláni* (adhibentur ad expletionem) Sg. 6[b]. 202[b]. *inbértar epistli uáin* (gl. numquid egemus epistolis commendaticiis ad vos? i. e. num feruntur epistolae a nobis) Wb. 15[a]. *dobertar ar precept soscéli* (gl. nullo honorum usus sum; i. e. qui offeruntur pro praecipiendo evangelio) Wb. 10[d]. *asbertar ananman* (dicuntur nomina eorum) Wb. 28[a]. 30[a]. *cia etirscartar inna eperta* (quamvis separantur dictiones) Sg. 73[b]. *anm̄an arafóimtar* (nomina quae accipiuntur) Sg. 156[b]. *ithé doform̄agddar* (sunt haec quae augentur, nomina) Sg. 28[b].

ITER, TER: *dufuibniter* (succiduntur) Ml. 24[c]. *ni óin hifoircniter* (non eodem modo finiuntur, pronomina) Sg. 162[b]. *dogníter anmann dilsi diib* (fiunt nomina propria ex eis) Sg. 35[b]. *cenid archoms. adrímter* (quamvis non ad composita adnumerantur) Sg. 202[a]. *immidaircet 7 duaisilbter do persain duaid* (gl. suprascripti in David, psalmi LXXII) Ml. 2[b].

Praeteritum.

Frequentissimae sunt tertiae personae singularis terminationes *-ad, -ed* (*-ath, -eth*), quas esse proprie formas participiales et conferendas lat. *-atus*, *-itus*, demonstrat forma pluralis *-etha, -tha* (cf. etiam particip. pass. *-ithe, -the*).

Sing. AD: *brithemnact inso et frecre dondi asrobrad* (judicium hoc et responsum ad id quod dictum est) Wb. 3[c]. *issain indí asidrubart 7 indí frisanérbrath* (est diversa quae id dixit, et diversa ad quam dictum est, persona) Sg. 220[a]. *forruchongrad* (gl. erat lege praeceptum) Ml. 34[d]. *cain ronóibad abracham trihiris* (annon sanctificatus est Abraham per fidem?) Wb. 2[c]. *rogabad gabáal dóib leu* (gl. probaverunt Macedonia et Achaia conlationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in Hierusalem,

Rom. 15, 26; i. e. facta est collatio eis apud hos) Wb. 7[a]. *ní roscríbad arnaill* (non propter aliud scriptum est) Sg. 6[b]. *doratad spirut dún* (datus est spiritus nobis), *dorratad teist* (datum est testimonium) Wb. 21[c]. 28[b]. *rohucad airechas inna rómæ coconstantinopoil rucad dam aainm̄* (gl. marg. ad inscriptionem libri V. artis Prisciani grammatici Caesariensis doctoris urbis Romae Constantinopolitanae; i. e. transsumtus est principatus Romae ad Constantinopolim, transsumtum etiam nomen ejus) Sg. 174[a]. *ished roerbad friatoschid* (est hoc commissum pro victu eorum) Wb. 10[d]. *roerbad dúnni forcell* (gl. creditum est testimonium, nobis) Wb. 25[d]. *foroxlad hudib ánires* (gl. fides est exacta, ab eis) Ml. 31[a].

ED: *dorairngred dam* (promissum est etiam) Wb. 2[c]. *asrochoiled bás dúnni* (gl. adversum nos erat chirographum decreti; i. e. destinata erat mors nobis) Wb. 27[a]. *isdosund rofóided* (gl. misi, Tychicum, in hoc ipsum; i. e. missus est) 23[a]. *duroilged* (gl. abolita est, promissio) 2[c]. *durolged duib* (remissum, donatum est vobis) 3[b]. *roslogeth* (gl. absorpta est, mors) 13[d]. *arrudérged írúnaib inna deacte* (gl. Christum proposuit, deus, propitiationem; i. e. propositum est in mysteriis deitatis, pergit glossa: ut propitietur eis qui credunt) 2[b]. Et contractione orta in quibusdam: *doarchet, doairchet, tairchet* (praedictum est; *doaurchanim*, gl. sagio, Sg.) Wb. fq. *adfet* (relatum est) Hymn. Patr. 1, pro *doairchanad, adfiadad.*

Plur. ATHA, ETHA, THA: *istriit dorolgetha arpecthi duún* (gl. nos transtulit in regnum filii in quo habemus remissionem peccatorum; i. e. per eum remissa sunt nobis peccata nostra) Wb. 26[c]. *dorurgabtha* (gl. sunt prolata, in utroque genere promiscue; = *doroforgabtha*) Sg. 61[a]. *anm̄an dorónta de dobriath.* (gl. mane novum, sponte sua; i. e. nomina facta sunt ex adverbiis) Sg. 216[a]. *asrulenta* (gl. inquinatae) Ml. 28[a].

Prima et secunda persona utriusque numeri significantur modo impersonali, cujus exempla videsis infra. Tertia persona ipsa praeter formas enumeratas significatur etiam tertia persona praesentis temporis praemissa particula praeteriti *ro*: *act rocomalnither inso uile* (cum completum est hoc omne, veniet) Wb. 26[a]. *act arroilgither indepistilse dúibsi berthir uáib laudocensibus* (gl. cum lecta fuerit apud vos epistola, facite ut etiam in Laodicensium ecclesia legatur) 27[d]. *ni rochumscigther són beos* (gl. firmum fun-

damentum dei stetit; i. e. non immutatum est adhuc) 30[b]. Ita etiam *rogenir* (natus est) Wb. 11[a]. *laithe roñgenairsom* (dies quo natus est; mox sequitur: *airindi roñgenadsom isindlucsin*, quia natus est in hoc loco) Sg. 31[a]. Pluralis in Wb. 4[c]: *rogénartar da macc de* (nati sunt duo filii; cf. p. 355), forma abnormis pro *rogentar*. In ea enim formam residuam numeri dualis verbi hibernici videre difficile est, quia in aliis exemplis cum substantivo numeri dualis invenitur verbum constructum numeri pluralis.

Futurum.

Cum nota hujus temporis *b* et *f* exspectari poterunt formae pleniores 3. personae utriusque numeri *-ibithir*, *-ibither*, *-ifither*, *-ibitir*, *-ibiter* etc. Sed occurrunt tantum, excussa aut prima, aut secunda vocali, *-ibther*, *-fithir*, *-fither*, *-fitir*, *-fiter*. Modo impersonali fiunt ceterae personae, quarum exempla infra sequentur.

Sing. IBTHER: *dodíusgibther side trinert inna deacte am. dorodiusgad arcoimdiu* (resuscitabitur hoc, corpus, per virtutem deitatis ut resuscitatus est dominus noster) Wb. 9[d]. *dorriga intain nád tomnibther athíchtu* (veniet quando non cogitabitur adventus ejus) Wb. 25[b]. *ni dílgibther duib* (non ignoscetur vobis) 33[a].

FITHIR, FITHER (in quibus tamen frequentior *d* pro *th*): *comadasigfithir* (gl. rite actitabitur) Cr. 44[b]. *fírfidir anasrubart infáith* (verum fiet quod dixit propheta) Wb. 13[d]. *promfidir innargním íarríchte* (gl. quales sumus verbo et praesentes in facto; i. e. probabitur in facto nostro post adventum) Wb. 17[b]. *léicfidir dúib inbrithemnactsin* (gl. sed hoc judicate magis; i. e. concedetur vobis hoc judicium) 6[b]. *ma dudesta ní dibarniris íccfidir* (gl. ut compleamus ea quae desunt fidei vestrae; i. e. si deest aliquid de fide vestra, salvabitur, integrum fiet, pergit gl.: per adventum nostrum ad vos) 25[a]. *nertfidir* (gl. aedificabitur) 10[c]. FITHER: *ní tuccfither rún* (non intelligetur mysterium) Wb. 8[a]. *bieid aimser nad creitfider et dosluinfider* (erit tempus quo non credetur et negabitur) 28[c]. *acomoicfider* (gl. in utraque continua syllaba) Sg. 59[a].

Plur. FITIR, FITER: *sóifitir iclóini* (gl. in omni seductione iniquitatis his qui pereunt; i. e. vertentur in iniquitatem, cf. *soifesiu*, *soisiu*, vertes, vertis, Ml. 33[a], *dosoat*, gl. convertere so-

lent, Sg. 209[b]) Wb. 26[a]. *adrimfiter*, *adrímfeter* (gl. sed haec postea reputentur; i. e. reputabuntur, referentur) Sg. 153[b]. Prisc. Cr. 60[b]. *roithfiter* (gl. contrudentur, in ultimum) Ml. 15[c].

Obvia etiam post *r, n* terminatio THAR sine nota futuri, cum vocali *a,* ut in activo eadem vocali sine nota temporis designatur futurum (cf. p. 436. 443). Exempla e Wb.: *indinduchál dobérthar dom ínim* (gl. gloriam meam; i. e. gloriam quae offeretur mihi in coelo) 10[d]. *diambad mathi ropia indfochricc dobérthar dúnni* (gl. angustiamini in visceribus vestris eandem habentes remunerationem, 2. Corinth. 6, 12. 13; i. e. si estis boni, erit remuneratio quae dabitur nobis) 16[a]. *ni tibérthar digal fuiribsi am. sodin* (gl. oro deum, ut vos quod bonum est faciatis; i. e. non sumetur vindicta de vobis hoc modo) 18[b]. *neich rogniith et gentar* (gl. et si habuerim omnem scientiam; i. e. ejus quod factum est et fiet) 12[b]. *dogéntar aidchumtach tempuil less* (fiet reaedificatio templi per eum, Antichristum) 26[a]. Legiturque etiam *-thir: génthir* .i. *comadasigfithir* (gl. rite actitabitur, pascha) Cr. 44[b].

Tempora secundaria.

Solum futurum notam suam induit; praesens et praeteritum particulis *no* et *ro* distinguuntur. Terminatio tertiae personae est ITHE (IDE), THE. Usus triplex ut in activo.

Praesens secundarium.

Indicativus: *nolíntae* (gl. solebat repleri; *-tae* pro *-the,* p. 84) Ml. 32[b].

Conjunctivus: *nach fírianugud forchomnucuir hi rect conocomalnithe indiunni* (gl. ut justificatio legis impleretur in nobis) Wb. 3[d]. *conocomalnide andurairngred do abar.* (gl. ut in gentibus benedictio Abrahae fieret; i. e. ut impleretur quod promissum est Abrahae) 19[b]. *duforbaithe* (gl. veneretur). *nosroiglide* (gl. permisit flagellari; i. e. ut flagellaretur) Ml. 31[c]. 32[c]. *conulintae* (gl. ut compleretur) Ml. 32[b]. *arna eperthe isairi robóisom octatháir imdibi hóre ni roimdibed* (gl. nos enim sumus circumcisi; i. e. ne diceretur: ideo fuit vituperans circumcisionem, quia non fuit circumcisus) Wb. 23[d]. *nofoirbthichthe* (gl. decebat eum consummari; i. e. ut consummaretur) Wb. 32[d].

Conditionalis: *forócrad dúib am. bid fíadib nocrochthe* (gl. ante quorum oculos proscriptus est in vobis crucifixus; i. e. descriptus est vobis acsi coram vobis crucifigeretur, Christus) Wb. 19[b]. *am. doberrthe* (gl. acsi decalvetur) 11[c].

Praeteritum secundarium.

Possit exspectari secundum analogiam terminationis cambricae hujus temporis *-asit, -issit,* etiam hibernica *-aste;* sed sunt obvia mihi exempla quaedam solummodo sine signo praeteriti.

Indicativus: *de rét ailiu roainmnichthe* (gl. significatione denominativa, nomen in des, Prisc. 2, 6; i. e. de alia re denominatum est) Sg. 31[a].

Conjunctivus: *combad uad roainmnigthe* (ut sit inde nominatum) Sg. 106[b].

Conditionalis: *iscumme dí roberrthe* (idem ei acsi esset tonsa, femina) Wb. 11[c]. *du na ructhae act oentuistiu* (cui natus esset nonnisi unus infans) Tirechan. ap. O'Don. p. 436.

Futurum secundarium.

Indicativus: *ani huanainmnichfide* (gl. illud, significat: quasi ad aliquid dictum est quod quamvis habeat aliquod contrarium et quasi semper adhaerens tamen non ipso nomine significat etiam illud; neque enim ex illo nominationem accipit, ut dies, nox, dextra, sinistra, Prisc. 2, 5; i. e. id e quo erit denominatum) Sg. 30[a].

Conjunctivus et conditionalis: *maniptis tóbaidi intogar. tiagdde in í ropad an.peneuilt noacuitigfide indib huare astim̄ortac peneuilt* (gl. accentus perfecti vocativi in his servatur, Virgili, Mercuri. Si enim non esset abscisio, debuerunt hujusmodi vocativi, id est qui in i desinentes penultimam correptam habent, antepenultimam acuere, Prisc. 7, 5; i. e. si non essent abscisi vocativi qui exeunt in i, antepenultima esset acuenda, quia est correpta penultima) Sg. 120[a]. Pergit ibidem textus: quod minime licet, nam penultimam acuimus, et addit glossator: *combad an.peneuilt noacuitig. indib* (i. e. minime licet, ut antepenultima accentu acuto proferatur), in quo item *noacuitig.* = *noacuitigfide,* conjunctivus futuri secundarii.

Conjunctivus praesentis.

Obtinet vocalis *a*, ut in activo (p. 455), in terminationibus, quae sunt ATHAR, THAR et AR: *arná érbarthar isprecept arbiad nammá* (gl. omnia sustinemus, ne offendiculum demus; i. e. ne dicatur quod est doctrina propter victum tantum) Wb. 10[d]. *arna ǽrbarthar, arna érbarthar* (ne dicatur) Wb. 29[b]. 31[c]. 33[b]. *doberthar indæpistil scríbther dosuidib conárlægthar duibsi* (feratur epistola quae scribitur illis, ut praelegatur vobis) Wb. 27[d]. *arna furastar* (gl. ne fuscetur, candor tuus) Ml. 15[b]. *coatomsnassar* (gl. ut ego inserar) Wb. 5[b]. *arnarimfolingar diltod do* (gl. ne fratrem meum scandalizem; i. e. ne fiat ei scandalum) Wb. 10[c].

Imperativus.

Non differunt terminationes a modo dictis conjunctivi: *dodiusgadar indanim dodénam maith* (expergefiat anima ad faciendum bonum) Wb. 5[c]. *roerthar dúib uili* (gl. communicatio sancti spiritus sit vobiscum omnibus) 18[b]. *doberthar indæpistil* (afferatur epistola) 27[d]. *berar imchomarcc* (feratur salutatio) 7[b].

Infinitivus.

Colligenda formatio ATHAR, THAR (e term. activa *-ad*, addita terminatione passiva) videtur ex his: *no bendachthar* (gl. benedici, si vultis) Ml. 33[d]. *mestar* (gl. aestimari, sinas ab omnibus) Ml. 24[a].

Participia.

Sunt duo, ut in lingua latina, passivi participia, praeteriti et futuri.

1. Participium praeteriti terminatum in ITHE, THE (THA, interdum cum *d* pro *th*; britann. *-et, -etic,* lat. *-atus, -itus, -tus*): *iséilnithe amenme et achocubus* (gl. inquinata eorum mens et conscientia) Wb. 31[b]. *druáilnithe aciall* (gl. homines corrupti mente) 30[c]. *cid druailnide ṁbes chechtar indarann* (gl. quamvis sit ex corruptis, cum separetur compositum, Prisc. 12, 5; i. e. quamvis sit corrupta utraque pars) Sg. 202[b]

ropo infolgithe irrúnaib (erat ignotum, velatum in mysteriis) Wb. 21[c]. *imaircide do persin moysi insalmso. asduchrist asimmaircide insalmso* (Moysi, Christo est inscriptus psalmus hic) Ml. 2[b]. 16[a]. *dorairngred dam rombad oirdnide achland* (promissum est etiam, quod esset electum semen ejus) Wb. 2[c]. *aspersan oirdnithe* (gl. scio enim cui credidi) Wb. 29[d]. *remeperthae* (antedictus) Sg. 4[a]. *comchlante* (gl. consitus, conseminatus) Sg. 24[a]. *accomallte* (gl. socius) Wb. 5[b]. *acomoltae* (gl. conjunx, i. e. conjunctus) Sg. 60[b]. *ind .e. timmorte* (e correpta) Sg. 12[a]. *aidchuimthe. loiscthe* (gl. cauteriata, conscientia) Wb. 28[c]. *imdibthe ó lanamnas* (gl. circumcisus aliquis vocatus est; i. e. circumcisus a conjugio, expers conjugii) Wb. 10[a]. *aurgabtha* (gl. demtus, dominus a Judaeis; i. e. captus) Cr. 41[a]. *etarfuillechta* (gl. interlitus) Sg. 24[a]. *bid cuimrechta* (gl. alligatus erit) Sg. 39[b]. *bad ærsoilcthe* (gl. aperta sit, porta) Sg. 147[b]. *foircthe* (gl. eruditus; = *forcithe*) Ml. 35[d]. *brathnigthe. forloiscthe* (gl. igne exanimatus) Ml. 31[c]. *arnatomnathar bed foammamichthe deacht dondóinacht* (ne cogitetur esse subjectam deitatem humanitati) Wb. 13[c]. *mesraigthe* (gl. modestus; i. e. moderatus) Sg. 60[b].

Alii casus: *dothaidbsiu indæe infolngithi* (ad demonstrationem dei ignoti) Wb. 10[d]. *nabad mebul lat precept cr. crochthi* (ne sit tibi pudori doctrina Christi crucifixi) 29[d]. *dindtrediu remeperthu* (de tribus antedictis) Sg. 3[b]. *formúchthai* (gl. abscondita, voce) Sg. 9[b]. *amárthórmachtai* (gl. macte id est magis aucte) Sg. 76[a]. Plur.: *siglithi* (gl. signati nos, spiritu sancto) Wb. 21[a]. *amtar forṅgarti* (gl. Cecropidae jussi; i. e. qui erant jussi) Sg. 31[b]. *remfoiti* (gl. praemissa; = *remfoidthi*) Ml. 30[c]. *úadfialichthi* (gl. nos omnes revelata facie) Wb. 15[b]. *doṡuidigthi* (adposita) Sg. 63[a].

2. Participium futuri in ITHI, THI (cum signo productionis in *i* finiente in uno loco Wb. 1[d]: *déntí*, faciendum, quae producta vocalis, quamvis in aliis jam neglecta inveniatur, bene comprobatur formis britannicis, armor. vet. *-itoe, -itoi*, cambr. hod. *-adwy* = *-itê, -atê*): *ni airmithi arní* (gl. neque qui plantat est aliquid; i. e. est aestimandus aliquid) Wb. 8[c]. *fodlaidi* (gl. aequa distributione findendas, vocitamus horas) Cr. 33[b]. *cáith bed ṡrethi* (gl. acus substernendum gallinis) Sg. 68[a]. *beth eperthi* (gl. dicendum, aliquid habet dictio; i. e. quod est dicendum) Sg. 25[b]. *ní ædparthi inso* (gl. minime hoc est adhibendum) Sg. 6[b]. *cid*

asdénti frisin tra (gl. quid ergo fratres? i. e. quid faciendum in hoc ergo?) Wb. 12[d]. *preceptori nuiadnissi mór ní asdénti ní airriu* (gl. quomodo non ministratio spiritus erit in gloriam? i. e. praeceptores doctrinae novae, magni aliquid faciendum de illis) Wb. 15[a]. *asberat isarindeb isdénti tol dée* (gl. qui existimant quaestum esse pietatem, discede ab ejusmodi; i. e. qui dicunt propter lucrum esse faciendam voluntatem dei) Wb. 29[b]. *isforcanti* (gl. intimandum est) Cr. 33[d]. *ol ascocarti* (gl. quod sit emendandum) Sg. 90[a]. *dindínit bed ṡastai* (gl. Cato de agna pascenda) Sg. 39[b]. *isimcasti* (gl. consideranda, animi firmitas) Ml. 18[d]. *bid comsrithi* .ı. *bid aisndissi* (gl. cum his manus conserenda est; i. e. contendendum est, affirmandum; leg. *aisndisti*) Ml. 16[a]. *ni eclustai* (gl. proprietas est excutienda) Sg. 27[a]. *bed airillti* (gl. ad promerendam, benignitatem) Ml. 22[d]. *isaichti* (gl. metuenda) Sg. 33[b]. *isairi isimcabthi* (gl. stultas quaestiones devita sciens quod generant lites; i. e. ideo vitandum est) Wb. 30[b]. *bed erngabthi* (gl. fugiendam infidelitatem, monet) Ml. 16[a]. *nicumscaichthi cumachtae* (gl. hoc potestatem literae mutare non debuit; i. e. non mutanda potestas) Sg. 6[a]. *bid cuimlengaithi* .ı. *bid conflechtaigthi* (gl. congrediendum) Ml. 16[a].

Flexio impersonalis.

Flexionis hujus, quae in recentioribus dialectis, inprimis in gaelica, omne fere verbum pervadit, initia jam sunt in vetusta hibernica, in quibusdam verbi substantivi formis (de quibus infra), praesertim autem in verbo passivo. In hoc enim lingua primam et secundam personam utriusque numeri designare consuevit per unam formam tertiae personae singularis, ita scilicet, ut infigerentur utriusque personae pronomina, tam singularis quam pluralis, inter particulas *no* vel *ro* verbales praefigendas et verbum, si simplex, vel inter praepositionem et verbum, si compositum est (cf. p. 335. 414. 415. 418). Exempla tam indicativi quam conjunctivi in codicibus reperi haecce.

Praesens.

Sing. 1. pers.: *nomglantar* (gl. emungor) Sg. 178[b]. *nomthachtar* (gl. angor) Sg. 143[a]. *nomdeithidnigthersa* (gl. sollicitor,

magna cura; subst. *dethiden*, cura) Ml. 29[d]. *fommálagar* (gl. consternor; mox activ. *foalgim*) Sg. 146[b]. *fordomchomaither* (gl. servor tibi; cf. p. 335) Sg. 139[b]. *cotomerchloither* (gl. agor, actus) Sg. 17[a]. *cotammeicnigthersa* (gl. conpellor; i. e. cogor) Ml. 21[b]. *coatomsnassar* (gl. ut ego inserar) Wb. 5[b].

2. pers.: *hotuislider* (gl. quo laberis; = *o-t-t.*) Ml. 2[d].

Plur. 1. pers.: *nonlíntarni* (gl. implemur) Ml. 18[c]. *corronertamni cách hifoditin fochide am. nonnertarni ho dia* (gl. ut possimus consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo, 2. Corinth. 1, 4; i. e. ut confortamur nos a deo) Wb. 14[b]. *am. nonǽicdichtherni* (gl. sicut blasphemamur) Wb. 2[a]. *fonsegar* (gl. tribulamur) Wb. 14[b]. *conintorgáitar* (gl. ut non circumveniamur, a Satana) Wb. 14[d]. *honuntogaitarni* (ex quo fraudamur) Ml. 32[a].

2. pers. desidero exemplum. Essent haud dubie *noblíntar*, *nobnertarsi* (implemini, confortamini) etc.

Praeteritum.

Sing. 1. pers.: *issirrǽchoir immumruidbed* (gl. circumcisus sum octava die, ex genere Israel, Philipp. 3, 5) Wb. 25[d].

2. pers.: *arnachitrindarpither frisinfírini* (gl. noli altum sapere sed time; i. e. ne sis exheredatus, expers factus justitiae) Wb. 5[b].

Plur. 1. pers.: *rondlúmigedni in óenchorp tribaithis* (gl. omnes nos in unum corpus baptizati sumus) Wb. 12[a]. *dorondonadni* (gl. consolati sumus) 16[b]. *fonrochled do airitiu hirisse* (gl. conclusi nos in eam fidem quae revelanda erat) 19[c]. *isdo donrograd* (gl. deus elegit nos ut essemus sancti; i. e. ad id electi sumus) 20[c].

2. pers.: *istree robhícad* (per eam salvati estis, misericordiam) Wb. 5[c]. *robclandad et robfothiged do sunt* (gl. radicati et fundati vos, in ea, in caritate) 21[d]. *dobrograd condibfeil icorp cr.* (gl. scientes fratres electionem vestram; i. e. electi estis, ut sitis in corpore Christi) 24[c].

Futurum.

Sing. 1. pers.: *nomlínfidersa* (gl. complebor) Ml. 33[b]. *fomfirfidersa* (gl. omni studio praeparabor) Ml. 33[b]. *fomchridichfi-*

dersa (gl. accingar, in opus ultionis; cf. *focridigedar*, gl. accingit, Ml. 35[c]) Ml. 31[c].

Plur. 2. pers.: *nibiccfither trechroich cr. ma fogneith dorecht* (gl. si circumcidamini Christus vobis nihil proderit; i. e. non salvabimini per crucem Christi, si servitis legi) Wb. 20[a]. *islib atá arogu tra mad ferr cotobsechfider dichossce alailiu* (gl. quid vultis in virga veniam an in caritate? 1. Corinth. 4, 21; i. e. est penes vos ergo electio, si est melius, ut instituendi sitis alio modo) 9[a].

Verba anomala.

I. Verbum substantivum, quatuor radices exhibens, tres defectivas *a* (*i*), *tá*, *fil* pro praesente, et *bi* per omnia tempora.

1. Radicis A (I) sunt formae *am* (sum), *as*, *is* (est; dependentis positionis vel absolutae), *ammi* (sumus), *it* (sunt): *am irlam* (gl. promtus sum) Wb. 1[b]. *am slán* (gl. sanus sum) Sg. 143[a]. *isfollus doib asnoipred fir oirdnithi* (est clarum eis, quod est opus viri excellentis) Wb. 1[b]. *ished asmaith dúib* (est hoc quod est bonum vobis, hoc bonum vobis) 6[c]. *ammi irlaim hicach láo* (sumus parati quotidie) 4[b]. *ammi dée huili* (sumus dei omnes) 6[b]. *ammi corp do cr. et iscenn som duunni* (sumus corpus Christo, et est caput ipse nobis) 5[d]. *ithuissi. itcointsi* (gl. digni sunt morte) 1[c]. *biit sualchi and itfoilsi* (gl. facta bona manifesta sunt) 29[a]. *ithé se inna briathra* (haec sunt verba) Sg. 4[b].

Est et flexio impersonalis, i. e. tertia persona sing. juncta pronominibus primae et secundae, idque absolutis: *ismé féin asbiur* (ego ipse sum qui dico, ego ipse dico) Wb. 14[c]. *nimé asbéo* (non ego sum vivus) 19[a]. *issnisni ata bobes q. aramus terram cordium hominum* (gl. propter nos, i. e. nos sumus boves qui etc.; *is-sn.*) 10[d]. *ississi intempulsin* (vos estis templum hoc, sanctum dei) 8[d].

2. Radicis TÁ (e *do-a?*), ATÁ, ATTÁ (*at-tá?*) major est varietas formarum.

Flexio personarum. Sing. 1. pers.: *isocprecept sos. attó* (gl. evangelii factus sum ego minister) Wb. 21[c]. *isaraprecept attósa isslabrid* (gl. pro evangelio legatione fungor in catena) 23[a]. *isocca attóo. isocca dam attósa* (sum in eo) 26[d]. 29[d]. *sechaní ittóo* (gl. ne quis me existimet super id quod videt me; i. e. quod sum) 17[d].

nida apstal apstil (gl. Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, Galat. 1, 1; i. e. non sum apostolus apostoli) 18[c]. *itáu darcenn sosceli* (gl. in vinculis evangelii; i. e. in quibus sum pro evangelio) 32[a]. *isbec asmao oldáusa* (gl. parvo major est quam ego) Sg. 45[a].

2. pers.: *nipadíless duit aní hitái* (non est in commodum tibi id in quo es) Wb. 5[b]. *bid ferr oldái* (gl. judicabit te, i. e. erit melior quam tu es) 1[d].

3. pers.: *atá dethiden fuiri cene* (gl. sapientia carnis legi dei non est subjecta; i. e. est sollicitudo ei jamjam) Wb. 3[d]. *atáa lib uile* (gl. nil deest vobis) 26[b]. *hóre attá innarleid cia conicc ní dúun* (gl. si deus pro nobis, quis contra nos?) 4[b]. *attáa lemsa asainredsa* (est mihi haec proprietas) 32[a]. *condonroib indindocbál itá cr. innim* (ut sit nobis gloria in qua est Christus in coelo) 15[b]. *nitta ní indit móide* (gl. ubi est gloriatio tua? exclusa est; i. e. non est aliquid in te, de quo glorieris) 2[b]. *níbtá torbe de* (non est vobis commodum inde) 19[b].

Plur. 1. pers.: *attaam arndiis icuimriug archrist* (gl. salutat te Epaphras concaptivus in Christo; i. e. sumus nos duo in vinculis pro Christo) Wb. 32[a]. *ni uáinn fesine ataam fortectiri* (non a nobis ipsis sumus dispensatores vestri) 15[a]. *ni tam toirsech* (gl. non angustiamur) 15[b]. *conricci innaimsir hitaam* (gl. usque adhuc, i. e. usque ad tempus quo sumus) 9[a].

2. pers.: *ni foarmáam ataid* (non sub nostro jugo estis) Wb. 9[a]. *hore ataaithsi immelei* (quia estis insimul) 10[a]. *hóre ataad icath* (gl. accipite armaturam dei; i. e. quia estis in pugna) 22[d]. *nitad lib fésin* (gl. non estis vestri) 9[d]. *arnidad foirbthisi* (nam non estis firmi) 14[a].

3. pers.: *ataat danorpe rogab abram* (sunt duae haereditates quas accepit Abr.) Wb. 2[c]. *attaat scela linn* (sunt nobis nuntii) 18[d]. *ni tat œni huili* (non sunt omnes sapientes) 8[a]. *isfollus nandat foirbthi uili* (apertum est, quod non sunt omnes firmi) 26[b].

Sunt etiam composita hujus radicis: *artáa* (gl. mei super, i. e. superest, mihi) Sg. 215[b]. *ished inso arathá* (gl. reliquum est) Wb. 10[b]. *remitaat* (gl. praesunt) 25[a]. *desta, testa* (deest; cf. decompos. DO-ES-) Wb. Cr. Cum particulis *ca* et *na* occurrunt et formae *te (de), teet: indoich side do náde nídoich* (num vero est simile hoc in eo? non est, non videtur vero simile) Wb. 4[b].

nate rachualatar (non! audierunt) 5[a]. *asbeir cate infírinne hó hiriss* (gl. quae ex fide est justitia? sic dicit) 4[d]. *cateet diuitiæ* (quid sunt divitiae, de quibus antedictum) 5[c]. Ex eadem radice residua videtur *d* finiens particulas quasdam, e. gr. *mad* (si est, si), *manid* (nisi), *ondid* (ex quo) etc.

Formae relativae, sing. *daas*, plur. *date* post praep. *ol* (ultra, ulterius quam): *isferr precept oldaas labrad ilbéelre* (melius est docere, quam loqui varias linguas) Wb. 12[d]. *isferr deserce oldate uili* (est melior caritas, quam sunt omnes, virtutes) 12[b]. *oillu oldate cóiccet fer* (gl. plus quam quingenti fratres) 13[b].

Flexio impersonalis latere videtur in quibusdam formulis, non tamen infixis pronominibus, sed suffixis, ita ut pro *nintá* (non sumus), *nobtá* (estis) sint (*ni*)TAN, ADIB: *nidan chumachtig fornirisse* (gl. neque dominamur fidei vestrae) Wb. 14[c]. *arnitan* (gl. non sumus, reprobi) 18[b]. *isdichéin immunrordad condan maicc togu* (gl. praedestinavit nos in adoptionem filiorum; i. e. dudum destinati sumus, ut simus filii electionis) 20[d]. *adib óis muntire infectso* (gl. estis cives et domestici dei), *adib atrab do dia infectso* (gl. vos aedificamini habitaculum dei) 21[c]. In prima tamen pers. sing. pronomen infixum: *nímptha fírion* (non sum justus), *nimtha laám* (non sum manus) Wb. 8[d]. 12[a].

3. Radix FIL est tertiae pers. sing. tantum indicativi et conjunctivi: *fil ní de asfír* (gl. ex parte credo; i. e. est aliquid in eo verum) Wb. 11[d]. *nifil fial etronn et cr.* (non est velamen inter nos et Christum) 15[a]. *taibrid afil lib* (gl. ex eo quod habetis, i. e. date quod vobis est) 16[c]. *afil armochiunn* (gl. ad destinatum persequor bradium, Philipp. 3, 14; i. e. bravium, quod coram me est) 24[a]. *conidfil inindochúil* (gl. reformabit corpus nostrum; i. e. ut sit in gloria) 24[a]. *conafil dualchi* (ne sint malefacta) 20[c]. *conáchfil etir* (gl. chirographum tulit de medio; i. e. ut non sit amplius omnino) 27[a]. Ita et in compositis: *dofil cr. conasoscelu* (gl. prope est verbum; i. e. adest Christus cum evangelio suo) 4[d]. *ni confil tra belre issin cen fogur* (gl. nihil sine voce est, i. e. non prodest) 12[d].

Forma relativa *file*, post substantiva numeri singularis et pluralis, exceptis substantivis neutris, post quae est *fel* (*fil*), *feil*, quae item est loco conjunctivi vel conditionalis: *ismór indethiden file domsa diibsi* (magna est cura quae est mihi de vo-

bis) Wb. 26[d]. *huilib nóibaib file in achaia* (omnibus sanctis qui sunt in Achaia) 14[b]. *andechor feil eter corpu nemdi* (differentia quae est inter corpora coelestia) 13[c]. *conrici andechur feil ettarru* (gl. usque ad divisionem animae et spiritus) 33[b]. *do cach bélru fil lagrecu* (gl. patronymicorum forma in des dicitur communis; i. e. cuivis dialecto quae est apud Graecos) Sg. 31[b]. *ciasberat dofeil laa inbrátha* (gl. ne terreamini quasi instet dies domini; i. e. quamvis dicant, quod adsit dies judicii) Wb. 26[a]. *manudfel inspirut nóib indiumsa* (gl. si ego cum gratia participo; i. e. si est spiritus sanctus in me) 11[c].

Flexio impersonalis. Sing. 1. pers.: *romrír mothol cholnide condumfel fomám pectho* (compulit me voluntas mea carnalis, ut essem sub jugo peccati) Wb. 3[c]. Plur. 1. pers.: *ni indráigne dúib cininfil lib* (gl. non detrimentum patiemini ex nobis; i. e. non detrimentum vobis, quamvis non sumus apud vos) 16[b]. 2. pers.: *dobrograd condibfeil icorp cr.* (electi estis, ut sitis in corpore Chr.) 24[c]. *ma nudubfeil in ellug coirp cr. adib cland abrache* (gl. si autem vos Christi ergo Abrahae semen estis) 19[c]. *atluchur dodia cerubaid fopheccad nachibfel* (gratias ergo deo, quod fuistis sub peccato, non estis) 3[b]. 3. pers. cum pron. pers. infixis; sing.: *cenodfil do* (quamvis est ei) Sg. 192[b]; plur.: *nisfil* (gl. obsoleverunt, non exstant hodie) Sg. 178[b]. *nisfil leo* (gl. neque interrogativa nomina nec relativa, quae omnia carent demonstratione, vocativos pollicentur, Prisc. 13, 4; i. e. non sunt eis, vocativi) Sg. 208[b].

4. Radix BI (BA) formis locupletissima, per tempora et modos.

Tempora primaria.

Praesens. Sing. 1. pers.: *biuusa ocirbáig darfarcennsi* (gl. glorior de vobis) Wb. 16[d]. *intain nombiu ocirbáig áirib* (gl. confundor in vobis; i. e. cum sum glorians de vobis) 20[a]. *combiu icuimrigib* (gl. in quo, evang., laboro usque ad vincula, i. e. donec sum in vinc.) 30[a]. *nibadimicthese libsi ciabeo hifochidib* (gl. ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, i. e. quia sum in trib.) 21[d]. 3. pers. *biid* (*bith, bid*), *bii* (*bí; pi* post negationem); *bad, ba* (*pa, bba* post neg.) positionis aut absolutae aut depen-

dentis: *biid est hi foetsecht* (gl. si dico bonus homo subaudio est; i. e. est est in subintellectione) Sg. 27[b]. *rofitir intí imbii inspirut nóib rúna dée* (scit is in quo est spiritus sanctus mysteria dei) Wb. 8[b]. *ni bí dechor* (non est differentia) Sg. 27[a]. *nipi glée et nipi fírderb* (non est clarum et non est omnino certum), *nípí ciall* (non est intelligentia) Wb. 12[c]. 29[b]. *bad liter sain g* (est litera alia g, quam c) Sg. 6[b]. *ba dochu lem són* (pro *bad dochu?* est verisimilius mihi hoc) Wb. 5[b]. *imba immalei do. . . náte niba hed* (num est simul cum eo? non est, non est hoc) Wb. 4[b]. *nibba cenadærscugud dineuch son* (gl. non possunt esse absoluta, Prisc. 3, 5; i. e. non est sine differentia sua ab aliquo) Sg. 45[a]. *nipa anse dúib mo intsamil* (gl. estote sicut ego; i. e. non difficile vobis imitari me) Wb. 19[d].

Plur. 1. pers.: *bimmi æcni et bimmi foirbthi uili* (sumus sapientes et sumus firmi omnes) Wb. 12[c]. *cororannam isamlid bami cohaeredes má confodma am. cr.* (gl. haeredes sumus haeredes quidem dei, cohaeredes autem Christi) 4[a]. 2. pers.: *rofetar ní biedsi hicobodlus lasuidiu* (scio non estis in communione cum his, fornicariis) Wb. 9[b]. 3. pers. *biit* (bit), *biat, bat* (post negat. *pat*): *biit atriur do anmaim indeiúin* (sunt tria pro nomine avis, gl. vultur, vulturis, vulturius) Sg. 93[a]. *bithé na precepta cétni* (sunt hae doctrinae primariae) Wb. 17[b]. *arnibiat inanmanaib lait.* (gl. y et z causa graecorum nominum; i. e. nam non sunt in nominibus latinis) Sg. 6[b]. *loc imbiat arma* (gl. armamentarium) 35[a]. *nípathé indíi beta thuicsi diiudeib nammá* (non sunt qui sunt electi e Judaeis solum) Wb. 4[c].

Praeteritum. Sing. 1. pers.: *robá occanaithisigud* (gl. prius fui persecutor et contumeliosus, Christo, 1. Timoth. 1, 13) Wb. 28[a]. *robá oclegund* (gl. si dicam utinam adhuc legerem, ostendo coepisse; i. e. fui legens) Sg. 148[a]. *intain rombá issuidi* (gl. Thessalonicam in usum mihi misistis, Philipp. 4, 16; i. e. cum fui ibi) Wb. 24[b]. Sine nota praeteriti: *basa iudide ó écosc* (gl. factus sum Judaeus quasi sub lege essem; i. e. fui Judaeus habitu) Wb. 10[d]; atque residua sola *b* radicis, sine nota praeteriti vel cum eadem: *nipsa iudide ó béssaib* (non fui Judaeus moribus) Wb. 10[d]. *nipsa tróm for nech* (gl. nulli onerosus fui) 17[c]. *nirbsa dagduine itossuch* (non fui bonus homo in initio) 18[c]. *ropsa beo* (fui vivus) 3[c]. *isdo ropsa* (gl. omnia factus sum ut omnes fa-

cerem salvos; i. e. ideo fui, omnia) 11ᵃ. 3. pers. rarius *ba, bai, be,* sed assimilatione *bo, bu, boi (bbo, po)* post signum *ro: robói camaiph, robói són dam leo* (fuit etiam, hoc apud eos) Sg. 75ᵇ. *robói aimser nadrochreitsid* (gl. aliquando et vos non credidistis) Wb. 5ᶜ. *robói buinne fochosmuilius nadarcae side* (gl. tuba corneta; i. e. fuit tuba ad similitudinem cornu haecce) Ml. 2ᵇ. *amal rombói, am. rombo, am. rumbói* (ut fuit), *intain romboi, intain rombo* (cum fuit) Wb. fq. *istriahiris rambái cach maith* (gl. non per legem promissio facta est Abrahae sed per justitiam fidei) Wb. 2ᶜ. *ropo thol dondathir* (fuit voluntas patri) 14ᵇ. *rupu accubur leu* (fuit voluntas eis) 33ᵃ. *robbu digaim ind .f.* (fuit digamma f) Sg. 17ᵃ. *nirrobe in ihu. est et non* (gl. non fuit est et non) Wb. 14ᶜ. *nisrabæ anduråirngred doib* (gl. nuntiatum est sed non profuit illis) 33ᵇ. *intí diarobe briathar linn riam* (gl. is de quo jam dixi; i. e. de quo fuit verbum nobis ante) Sg. 197ᵇ. Nota praeteriti aut omissa aut contracta: *am. som bo ainmnetach ocfulung fochide* (ut ipse fuit patiens in tolerandis tribulationibus, Christus) Wb. 26ᵇ. *cid intain ronmoitsem ní bo arseire móidme* (etsi laudavimus nos, non fuit amore laudis) Wb. 17ᵃ. *nipo diaairchissecht* (non fuit in ejus auxilium, Pharaonis) Wb. 4ᶜ. *nipo lobur ahires cepu friaicned* (non fuit infirma ejus fides, quamvis fuit contra naturam) 2ᶜ. *nirbu faás foruigéni* (gl. gratia ejus in me vacua non fuit) 13ᵇ. *nirogabsamni anidparta hóre narbo lour linn afoirbthetu* (non accepimus eorum donationes, quia non fuit sufficiens nobis firmitas eorum) 24ᵇ. *cíarbu, ciarbo* (quamvis fuit) 13ᵇ.

Plur. 1. pers.: *arisindóiri robámmar* (gl. habemus redemtĭonem; i. e. nam fuimus in captivitate) Wb. 20ᵈ. *nírbommar utmuill ocfoigdi. . . nirbommar tromdi:::* (gl. non inquieti fuimus inter vos) 26ᵇ. 2. pers.: *cerubaid* (quod fuistis) 3ᵇ. 3. pers.: *irbága robatar leosom* (contentiones fuerunt inter eos), *ni robatar accobra colna leosom* (non fuerunt cupiditates carnis in eis) Wb. 7ᵈ. 20ᵃ. *robbatar 7 biet* (gl. ad praesens praeterita et futura intelliguntur; i. e. quae fuerunt et erunt) Pr. Cr. 60ᵇ. *robtar irlim* (fuerunt parati) Wb. 7ᵇ. *nirubtar gáitha forcomairli* (non fuerunt sapientes vestrae intentiones) 18ᶜ. *roptar irlithi armoge dún* (fuerunt obedientes nobis servi nostri) 29ᵇ. *innahí ruptar ardda* (ea quae fuerunt alta, sidera) Cr. 18ᵇ. *hore romtar óis teglig* (quia fuerunt familiares; pro *rombatar, rombtar*) 7ᵇ. In Sg. 31ᵇ: *amtar*

forñgarti (gl. Cecropidae jussi) videtur *amtar* pro *ambtar, ambatar* (qui fuerunt).

Futurum. Sing. 1. et 2. pers. non obvia exempla. 3. pers.: *bieid, bied* (pro quo interdum et *bid*) absolutae positionis, vel *bia* cum part. *ro* (p. 416): *bieid crich. isand æm bieid crich* (erit finis; tum autem erit f.) Wb. 13[b]. *bieid aimser nadcreitfider* (erit tempus, quo non credetur) 28[c]. *bied aimser námba lobur* (gl. stabit autem; i. e. erit tempus, quo non est infirmus) 6[b]. *bied afortacht linn beos* (gl. adhuc eripiet nos; i. e. erit ejus auxilium nobis adhuc) 14[c]. *bid maid som iarum* (erit bonus is postea) 5[d]. *bid immalle asseirset* (simul resurgent) 13[b]. *robia indocbáal tarahési* (erit gloria pro eo), *robbia indocbál darahéssi* (gl. labor vester non est inanis; i. e. erit vobis gloria) 4[b]. 13[d]. *rotbia lóg* (erit tibi merces), *isglé limsa rombia buáid* (est certum mihi, quod erit mihi victoria) 6[a]. 11[a]. *ropia lóg farsáithir* (erit merces laboris vestri) 23[c]. *isintsenmim dedenach arnibia senim terchomric iarsin* (gl. in novissima tuba; i. e. in sonitu ultimo, nam non erit sonitus postea) 13[d]. *nipia detsiu insin* (gl. mutabuntur, tu autem idem es; i. e. non erit de te hoc) 32[c].

Plur. 1. pers.: *arnaepret indheritic nipiam friaithirgi* (ne dicant haeretici: non erimus cum poenitentia) Wb. 30[b]. 3. pers.: *bieit cit geinti hiressich* (erunt adeo gentes fideles) Wb. 4[c]. *bieit anamait foachossaib* (erunt inimici ejus sub pedibus ejus) 32[c]. *ituil dée biet huili* (in voluntate dei erunt omnes) 9[d]. *bit messa assammessa* (gl. proficient in pejus) 30[c]. *asenud uille tra nibiat inoéntu muintire nime* (gl. neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt) 9[c]. *foditiu fochide tresindippiat fochricci* (toleratio tribulationum per quam erunt remunerationes) 25[d].

Tempora secundaria.

Praesens. Sing. 1. pers.: *cetabiinn* (gl. sapiebam ut parvulus; i. e. primum eram) Wb. 12[c]. 3. pers. indicat.: *snáthe nobíth hīmchenn nasacardd ocindedpairt* (gl. a filo filamen quod per syncopen flamen; i. e. filum erat circum caput sacerdotum in offerendo) Sg. 54[a]. *nobith leo cum in principio 7 in fine* (gl. antiquissimi utrumque dicebant cum me et mecum) 203[a]. Conjunct.: *nombíth* (gl. esse dicebant, i. e. quod esset) Sg. 148[b]. *combed hed*

nobed and (ut ita hoc sit, eveniat) Wb. 3[b]. *combad tothim cen éirge nobed nitha diaméit* (gl. numquid sic offenderunt ut caderent? absit! i. e. ut esset casus sine resurrectione? non est omnino) 5[b]. *combadhé æcrichdatusin nobed and* (ita ut esset ibi infinitum) Sg. 148[b]. *conabad éicen doberad ní domsa huaitsu act combad tol* (gl. ne velut ex necessitate bonum tuum esset sed voluntarium) Wb. 32[a]. Pertinent huc formulae compositae frequentes: *cobeid, combed* (ut esset), *mabeith, mabeid, mabed* (si esset, sit), *mainbed* (= *manibed*), *arminibed* (nisi), et forsan sine *d: combe, arambe, manibe, conibe* etc. Conditionalis: *manudfel inspirut nóib indiumsa nábith fochunn uaimm fein domæcñduch* (gl. si ego cum gratia participo quid blasphemor? 1. Corinth. 10, 30; i. e. non esset a me ipso causa) Wb. 11[c]. *iscumme dó bid imdibthe* (est idem ei acsi esset circumcisus) 1[d]. *am. bid do dia* (gl. tibi hoc opus quasi ad deum devoveo, i. e. acsi esset ad deum) Sg. 2[a]. *ni arindí bed leth ñgotho nobed indibsem* (gl. semivocales sunt appellatae quod plenam vocem non habent sicut vocales; i. e. non acsi dimidium vocis esset in eis) Sg. 5[a]. *am. bid emelides nobed and* (gl. Aemilianus loco patronymici positum, Prisc. 2, 8; i. e. acsi esset Aemilides) 33[a]. *mani bed crois nibiad etrad* (si non esset gula, non esset libido) Wb. 9[d]. *níbad ṡamlaid son ma duelltis* (non esset idem, si declinarentur) Sg. 4[b]. *níbad samlaid son mad ónchetnidiu nobed* (non esset idem, si a primitivo esset) 207[b]. *ba uisse, ba coir* (justum esset) Wb. fq. *ba méite limm niscartha friumm* (esset magni mihi, si non abesses a me) Wb. 29[d]. *níba maith rúun* (non esset bonum mysterium, in die judicii) Wb. 1[d]. (Occurrunt eaedem formae, ut videtur, interdum cum iis praesentis primarii).

Plural. 1. pers. conjunct.: *commimmis less huili* (gl. dei sumus, in hoc Christus mortuus est; i. e. ut simus ejus, apud eum, omnes; = *combimmis*) Wb. 6[b]. *commimmis angraib dúibsi dogabaal desimrechta dúnn* (gl. ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos) 26[b]. *commimmis ecil hifochidib* (gl. non dedit deus nobis spiritum timoris; i. e. ut simus timidi in tribulationibus) 29[d]. Conditionalis: *am. nombemmis érchoilti* (gl. deus nos ostendit tamquam morti destinatos; i. e. acsi essemus destinati), *am. bimmis octarche* (gl. tamquam purgamentum hujus mundi facti sumus) Wb. 9[a]. *am. nibimmis cutrummi frib* (gl. non quasi pertingentes ad vos) 17[b]. 2. pers. conjunct.: *cobethesi* (ut sitis)

Wb. 19[d]. *nabad do reír farcolno beithe* (ne sitis in servitio carnis vestrae) 6[b]. Conditionalis: *mad inchruthsin beithe, mad inchruthsin bethe* (cum tales estis, si essetis) 18[b]. 24[b]. 3. pers. indicat.: *ithé són leuiti olchene nobítis octimthirecht innanidbart* (gl. qui altari deserviunt; i. e. sunt hi ceteri Levitae qui erant in ministerio sacrificiorum), *locc imbítis primsacairt ocirnigdi* (gl. in sacrario; i. e. locus in quo erant summi sacerdotes ad orandum) Wb. 10[d]. Conjunctiv.: *comtis indbaid iniris. combetis inindiub fochricce domsa* (gl. omnium me servum feci ut plures lucrificarem; i. e. ut essent lucrificati in fidem, ut essent in lucro mercedis mihi) Wb. 10[d]. Conditionalis: *ni arindí nombetis* (non acsi essent) Sg. 39[a]. *maniptis tóbaidi intogar.* (si non essent abscisi vocativi) 120[a].

Praeteritum. Differt signo *ro* a formis praecedentibus. Sing. 2. pers. exemplum videtur e Wb. 4[c]: *cid rombetha imetarceirt amessa imdia* (gl. o homo tu quis es qui respondeas deo?). 3. pers.: *nibo decming rombed imthanad hisuidib combad uáisliu cach grád alailiu* (non fuit fortuitum quod esset alternatio in his, potestatibus coelestibus, ut esset nobilior quivis gradus altero) Wb. 21[a]. *imbed comrorcon and et inrobe* (an esset error ibi, et an fuerit, inquisivi) 18[d]. *fobesad fir trebuir crenas tiir diachlainnd cid risíu robæ cland les issamlid arrobertsom arníccni cid risíu robeimmis etir* (gl. gratia data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia; i. e. ad instar viri prudentis qui emit terram liberis suis adeo antequam fuerint liberi, ita paravit ipse salutem nostram etiam antequam fuerimus omnino) Wb. 29[d].

Futurum, cum particula *no* et *ro*: *doarrchet dichéin nombiad adrad dæ la genti* (gl. sicut scriptum est; i. e. praedictum est dudum, quod erit adoratio dei apud gentes) Wb. 6[d]. *nirbo mebul domsa epert frissom rondbiad failte libsi et robtis maithi formbesasi arachiunn* (gl. siquid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus; i. e. non fuit mihi dedecus dixisse ei, quod foret ei gaudium apud vos et quod boni forent mores vestri coram eo) 16[b]. *conroibtis ocdenum rectche la riga* (gl. quidam aberrantes conversi sunt volentes esse legis doctores, 1. Timoth. 1, 7; i. e. ut essent futuri ad conficiendas leges apud reges) 28[a].

Conjunctivus.

Cum praevalente *a* in terminationibus, ut alias. Sing. 2. pers.: *comba soilsesiu* (gl. inluminabitur tibi Christus; i. e. ut sis lux; additur: sicut Christus lux est) Wb. 22[c]. *armba cháinchomraccachso* (ut sis benevolus) 30[b]. 3. pers. Obviae formae *combe, arambe* (ut sit), *manibe* (nisi), *conibe* (ne sit); saepius tamen sola *b* vel *p* restat post particulas (infigitur in quibusdam syllaba *di*), e. gr. in *condib, condip* (ut sit), *arimp, arndip, airn̄dip* (ut sit), *conroib, conrop, corrop* (ut sit), *arnab, arnap* (ne sit), *cip* (quicunque sit), *cinip, cenip* (quamvis non sit), *manip* (si non), *sechib, sechip* (quicunque sit), *duúsindip* (an sit), *imb, imp* (= *in-b*, num sit, sive sit, *imb-imb*, sive-sive): *conibé eter inpec.* (gl. ut tollatur de medio; i. e. ut non sit omnino peccatum) Wb. 9[b]. *connabœ níi indid* (ne sit in ea aliquid; gl. perscrutanda est conscientia) Wb. 11[d]. *nitorban na aé manibœ deserce* (non fructus eorum, si non est amor) 12[b]. *manibée dechur* (si non est distinctio) 12[c]. *condib cuimse less ameit* (gl. per unam sabbati unus quisque seponat quod ei bene placuerit, 1. Corinth. 16, 2) 14[a]. *condib ferr donberaidsi oldaas cách* (gl. abundatis insuper et caritate vestra in nos ut et in hac gratia abundetis; i. e. ut sit melior quam vos fertis, quam quivis) 16[c]. *condip slán áanim* (ut sit salva ejus anima), *condip follus dochách* (ut sit clarum cuivis) 9[b]. 12[c]. *arimp domórad dœ uile* (gl. abundet in gloriam dei; i. e. ut sit ad magnificandum deum omne) 15[c]. *arimp follus* (gl. evidens fiat, communicatio fidei tuae) 32[a]. *guidmini airn̄dip maith aforcell doberam diibsi* (gl. oramus semper pro vobis; i. e. oramus, ut sit bonum testimonium quod dabimus de vobis) 25[d]. *asbertar ananman arndip rucce doib* (gl. scis hoc quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt ex quibus Phigellus et Hermogenes, 2. Timoth. 1, 15) 30[a]. *conroib, conrop, corrop, corop* (ut sit) fq. *condonroib* (ut sit nobis) 15[b]. 20[c]. *arnaconroib* (ne sit) 15[d]. *conaroib* (ne sit) 21[a]. *arnaroib* (ne sit) 5[a]. 22[c]. *arnap mebul domsa moirbág. arnap mebul dúibsi et dúnni* (gl. ne quod gloriamur de vobis evacuetur; i. e. ne sit dedecus mihi gloriatio ma, ne sit dedecus vobis et nobis) 16[d]. *cip cruth* (qui sit modus, quocunque modo) 12[d]. *act cinip lour* (sed si non sit satis) 11[d]. *manip tol* (si non est voluntas), *mainip*

inchrudso (si non hoc modo) 9[d]. 10[a]. *sechib grád* (quicunque sit gradus, status) 10[a]. *sechiphé dán doberthar doneuch* (quodcunque sit donum, quod datur alicui) 13[a]. *sechiphé* (quicunque sit) 14[d]. 20[b]. *duúsindip fochunn icce do* (gl. notate ut confundatur; i. e. ut sit forsan causa salutis ei) 26[b]. *imp óge fa lánamnas* (an sit virginitas, sit matrimonium; i. e. sive est coelibatus, sive conjugium) 10[a].

Plur. 1. pers.: *conrobam iflathemnacht la cr.* (gl. nos transtulit in regnum filii dilectionis suae; i. e. ut simus in gloria apud Christum) Wb. 26[b]. 2. pers.: *arnabad toirsig dimchuimriugsa* (gl. misi ipsum ut consoletur corda vestra; i. e. ne sitis tristes de captivitate mea) Wb. 27[c]. 3. pers.: *combat irlamu de* (ut sint promtiores) Wb. 12[d]. *armbat irlamu de indfir. armbat irlithiu de* (ut sint promtiores viri) 22[c]. 22[d]. *conrobat in hellug coirp cr. innim* (ut sint in communione corporis Christi in coelo) 29[c]. *arnapat toirsich dimchuimregaibse* (gl. ut consolentur corda ipsorum; i. e. ne sint tristes) 26[d]. *fribarpecthu arnarobat lib* (gl. irascemini et nolite peccare; i. e. ir. ob peccata vestra, ne sint vobis) 22[b]. *conarobat dualchi lat* (gl. sollicite cura te ipsum, i. e. ne sint malefacta tibi) 30[b]. Ut in sing. et hic *e, ei* pro *a*: *imbem imbethu imbem imbaás* (sive simus in vita sive in morte) Wb. 25[c]. *mad inchrudso bemmi* (si tales sumus) 31[c]. *cobeit am. innahi nadtectat* (ut sint ut ii qui non habent) 10[b]. *cinibet samlumsa* (gl. quamvis non sint ut ego) 9[d]. *cenchometecht diambésib mainbet mathi* (= *manibet*, gl. sine offensione estote Judaeis et gentibus; i. e. sine communicatione cum moribus eorum, si non sunt boni) 11[c].

Formae relativae.

Ut in verbo regulari, utriusque numeri et in duobus temporibus, praesente et futuro.

Praesens sing.: *áis biis ocirchollud* (gl. qui aliis maledicunt, maledici; i. e. aetas quae est maledicens) Wb. 9[c]. *lester chorthón bís ocedpartaib dodeib* (gl. futilis, Prisc. 4, 5; i. e. futile, vas sacrum) Sg. 56[b]. *cretem bes ifarcridiu* (fides quae est in corde vestro) Wb. 7[d]. *rofitemmarni bes sonirt forniressi* (scimus, quod est firma fides vestra) 14[b]. *corruphæ bas óen airchinnech* (gl. ut sit in omnibus ipse primatum tenens) 26[d]. Cum *an, n* relativa:

ní áirmi ambís iarnachúul dindséit act ambís arachiunn (non curat quod est in tergo suo de via, sed quod est in facie, cursor) 24[a]. *intan ṁbís* (cum est), *huare ṁbis* (quia est) Sg. 6[a]. 161[b]. 182[b]. 190[b].

Plur.: *induili bíte icoitsecht* (gl. omnes discant, i. e. qui sunt in collegio) Wb. 13[a]. *bite immuntaras* (gl. intus passi sumus timores haereticorum, i. e. qui sunt in ecclesia) 16[a]. *inna eperta bíte isinchoms.* (dictiones quae sunt in compositione) Sg. 73[b]. *intan ṁbíte* (cum sunt), *intan ṁbíte anóinur* (cum sunt soli) 207[a]. 212[a]. 220[b].

Futurum sing.: *ished ón bias and* (gl. hoc confidens scio quod manebo; i. e. est hoc quod erit, eveniet) Wb. 23[b]. *bias dúib innim* (gl. spes futurae gloriae, i. e. quae erit vobis in coelo) 26[d].

Plur.: *ithé sidi im̄ beta hícthi* (gl. qui secundum spiritum, i. e. sunt hi qui erunt salvati) Wb. 3[d]. *nípathé indii beta thuicsi diiudeib nammá beite isindinducbáilsin* (non sunt ii qui erunt electi ex Judaeis solum, qui erunt in gloria illa) 4[c].

Imperativus.

Sing. 2. pers.: *naba thoirsech* (ne sis tristis) Wb. 29[d]. 3. pers.: *cip cruth bíid páx libsi fricách* (quocunque modo sit pax vobis cum quovis) Wb. 5[d]. *am. dorograd bid samlid* (ut constitutum est, ita esto) 10[a]. *bíith dam farcuitsi occa* (sit et ejus cura vestra), *biid arcuitni occa* (sit nostra cura) 11[b]. 24[a]. *bad ærsoitcthe* (gl. aperta sit, porta) Sg. 147[b]. *bad carthi* (gl. amatus sit vel esto) 148[a]. Post negationem et particulas *ro, conro* etiam sola *b, p*: *niib fínn combi mescc* (gl. episcopum oportet esse non vinolentum; i. e. ne sit vinum donec est ebrius) Wb. 28[b]. *nip sain anasberat et immerádat* (gl. non bilingues; i. e. ne sit diversum quod dicunt et cogitant) 28[c]. *nib machdad lat* (ne sit mirum tibi) Sg. 158[a]. *conroib óintu etrunni* (esto unitas inter nos) Wb. 12[b]. *rop fír* (sit verum; = amen) Pat. post. ap. O'Don. p. 443. *rop slán, corop slán* (sanum esto) Incant. Sg.

Plur. 1. pers.: *baán tairismich doirnigdi* (gl. orationi instantes, simus) Wb. 5[d]. *ban buidich issí ardagairle* (gl. habentes alimenta et quibus tegamur, his contenti sumus, 1. Timoth. 6, 8; i. e. simus grati) 29[b]. 2. pers.: *bad faitig frisinfoirinsin* (gl. observate eos, falsos) 24[a]. *nabad anfoirbthisi* (ne sitis infirmi) 12[d].

bed adthramli (gl. imitatores mei estote) 9ª. *nabith icobadlus doib* (gl. nolite communicare operibus tenebrarum) 22ᵇ. 3. pers.: *bat spirtidi arígnímae* (gl. spiritu ambulemus; i. e. sint spirituales actus nostri) 20ᶜ. *bat idain fri cach réit* (gl. servi in omnibus fidem bonam ostendentes, sint) 31ᶜ.

Infinitivus.

Nom.: *buith cen æcene fofera anfírinni* (gl. non est justus quisquam non est intelligens; i. e. esse sine cognitione profert injustitiam) Wb. 2ª. *ropo tochomracht linn buid imbethu* (gl. ut taederet nos etiam vivere, i. e. esse in vita) Wb. 14ᵇ. *ropo thróg laiss armbuith fomám pectho* (gl. misertus est nostri deus, i. e. esse nos sub jugo peccati) 21ᵇ. Genitiv.: *dliged buthe inbocht fomam intsommai* (ratio, jus, quod est pauper sub jugo divitis; graece: νόμος τοῦ εἶναι) Ml. 27ᵈ. *tre gnuis ambuithe in hil.* (gl. pluralia usu ut manes, arma; i. e. per usum ea esse in plurali) Sg. 73ª. *buithe dúibsi ipeccad* (gl. ut non cum venero tristitiam habeam, i. e. esse vos in peccato) Wb. 14ᵈ. *buithe cen foríngarthid dondi asuolo* (gl. aliam quidam rationem conati sunt reddere, i. e. esse sine imperativo verbum volo, rationem τοῦ εἶναι) Sg. 163ᵇ. Dativ.: *ba uissiu dúib oldáte pecthe dobuid and* (gl. portate dominum in corpore vestro; i. e. est justius vobis, quam esse peccata in eo, ad verbum: quam sunt peccata ad esse in eo) Wb. 9ᵈ. *bith má de dobuith daitsiu hi coimthecht* (est melius esse tecum in consensu) Sg. 2ª. Composit.: *isassu lasna rímairu di huáir deac namma duthesbuith* (facilius est computatoribus, duodecim horas tantum deesse) Cr. 3ᵇ. Accusat.: *isairi asbiursa ambuith immallei* (ideo dico eos esse una) Wb. 10ª. *ciasidruburt ambuith* (quamvis dixi ea esse), *ciasidbiur abuith huandí asuitis* (quamvis dico id esse a vitis derivatum) Sg. 58ᵇ. 59ª.

Est etiam forma futuri *both*, in Wb. 25ᶜ: *both dún ifochith* (gl. praedicabamus vobis passuros nos tribulationes, i. e. futuros esse nos in tribulatione). Eadem in glossa mutila in Wb. 26ᵇ: *bot:: cen biad ma::: irgn:::* (gl. denuntiabamus vobis siquis non vult operari non manducet; i. e. futurum esse sine victu, siquis non operatur).

Videntur esse etiam passivae formae verbi substantivi:

sechib grád imbether and... istaschide timne dée dochomalnad and (quicunque sit status, in quo existitur, est necessarium mandata dei implere) Wb. 10[a]. *cip cruth bíid páx libsi fricách ciabethir ocfarningrim* (gl. si potest fieri quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes; i. e. quocunque modo sit pax vobis cum quocunque, quamvis sit in persecutione vestra, quamvis persequatur vos) Wb. 5[d]. Eodem modo: *cindas filter lat indiu* (quomodo est tibi hodie?) e libro hibern. ap. O'Don. p. 254. Addo *buithi* formam participii futuri passivi: *isamlid isbuithi dochách* (talis debet esse quivis) Wb. 24[a]. *aní ba buthi arthuus dothochur fodiud* (gl. praeposterum) Ml. 29[a].

II. Verba anomala alia quaedam, sive sunt ob radicum et formarum nimiam mutabilitatem, e. gr. radicum *fit, fis, finn* (scire), *clo, cluin, cual* (audire), sive etiam ob singularem proprietatem aliquam.

1. Radix FIT (scire) cum formis suis variantibus flexionem verbi deponentis sequitur et signum praeteriti prae se fert, eadem proprietate ut in aliis linguis etiam forma praeteriti ejus verbi obtinet, e. gr. in graec. *οἶδα*, goth. *vait* (quod item alternat cum forma *viss*). Sing. 1. pers.: *rofetar, rofetarsa* (scio) Wb. 3[c]. 9[a]. 9[b]. 16[d]. 28[c]. 3. pers.: *rofitir, rafitir* (scit), *nifitir, nisfitir* (nescit, nescit id) Wb. fq. Plur. 1. pers.: *rofitemmar, rofitemmarni* (scimus) Wb. fq. *ní fitemmar* (nescimus) Sg. 32[b]. 2. pers.: *hore rofitis isoccmaid atáa* (gl. subditi estote potestati non solum propter iram sed etiam propter conscientiam; i. e. quia scitis, quod cum bono est) Wb. 6[a]. *rofitis mo bésgnese frib* (scitis consuetudinem meam in vos) 14[c]. *rofitit cid aridfuirig afoilsigud* (gl. quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore, 2. Thessalon. 2, 6) 26[a]. *isderb liumm cid sisi dam ronfitidni* (persuasum mihi est, quod et vos nos noscitis) 15[c].

Radicis forma FIS, FES, FIAS. Sing. 2. pers.: *can rofestasu* (gl. unde scis?) Wb. 10[a]. 3. pers.: *rofestar cachmbelre* (scit omnem linguam) Wb. 12[d]. *nifiastar som* (nescit ille) 12[d]. Plur. 2. pers.: *rafesid* (scitis) Wb. 12[c]. Conjunct. et condit.: *confeser, confeiser* (donec scias) Wb. 29[a]. Sg. 209[b]. *confestar cách* (ut sciat omnis) Wb. 28[d]. *ni dernat ní nad fiastar side* (non faciunt aliquid, quod nesciat hic) 22[d]. *cofessid, confessid, corofessid, corrofessid* (ut sciatis) Wb. 14[d]. 23[a]. 27[c]. *marrufeste, ma-*

rufeste (si sciretis) 9[c]. 9[d]. Passiv.: *confesta andechur* (gl. non aliter possunt discerni a se partes orationis, nisi etc.; i. e. ut sciatur earum differentia, pro *confeste*) Sg. 26[b]. Praeteriti passivi loco occurrit *rofess* (pro *rofessid?*) in Wb. 23[b]: *rofess cid itaig rig am. rofess itaig cáich* (gl. ut vincula mea manifesta fierent in omni praetorio et in ceteris omnibus, Philipp. 1, 13; i. e. notum fuit adeo in domo regis, ut notum fuit in domo cujusvis).

Formae FINN exempla: *iséside rodfinnad* (gl. qui se sciret) Sg. 209[b]. *inlínn rofitir apeccad finnad accúrsagad* (gl. peccantes coram omnibus argue; i. e. qui scit peccata eorum, sciat eorum reprehensionem) Wb. 29[a]. *am. nad fintar andugneither hisuidi* (ut nescitur quod fiat hac, nocte) Ml. 30[a]. *biit alaili and rofinnatar apecthe rosiu docói grád forru alaili isiarum rofinnatar. . . biit sualchi and itfoilsi . inchaingnímai aili isiarcéin rofinnatar* (sunt aliqui quorum peccata sciuntur antequam conferas gradum eis, sunt alii quorum postea sciuntur; sunt benefacta quae sunt manifesta, benefacta alia postea fiunt manifesta) Wb. 29[d].

Ad formam praeteriti conferenda sunt etiam verba latina ejusdem formae *memini, novi*. Inveniuntur hibernica quoque alia ejusmodi cum nota praeteriti: *ni ruforaithmenairsom afírinni fadesin* (gl. justitiae suae non meminit) Ml. 24[a]. *ni ruforaithmenair dd. isintsalmso andurigni abisolon fris* (non meminit David in hoc psalmo, quod fecit Absolon ei) Ml. 24[c].

2. Radices variantes *clo, cluin, cual* (audire) item terminationes verbi deponentis addunt.

CLO: *imb icéin fa inaccus beosa niconchloor act forcáinscél* (gl. digne conversamini, ut sive cum venero et videro vos sive absens audiam de vobis quia statis etc., Philipp. 1, 27; i. e. non audio nisi bonum de vobis nuntium) Wb. 23[a]. *cloithir* (gl. involvitur imbecillus objectionibus; i. e. audit) Ml. 16[b]. *ished asdilem limm ciacloid* (gl. ne moveamini per epistolam tamquam per nos missam quasi instet dies domini, nequis vos seducat ullo modo, 2. Thessalon. 2, 3; i. e. hoc mihi maxime instat, quia auditis) Wb. 26[a]. Praeteritum significari formis *cluin* vel *cual*, docent exempla mox infra sequentia; futuri non legi exemplum. Tempora secundaria: *nip ar irlami farcúrsagtha mani cloimmis forndrogscéla* (gl. audivimus inter vos quosdam ambulare; i. e. non est ob promtitudinem in reprehensionem vestram, si non audivissemus

malos de vobis nuntios) Wb. 26[b]. *am. bid o dia rachlóithe* (gl. cum accepissetis a nobis verbum auditus dei; i. e. acsi a deo audivissetis) 24[d]. *canigóo dúibsi anasberid aiudeu conicloitis geinti tairchital cr. nate rachualatar* (gl. dico numquid non audierunt? i. e. annon falsum vobis quod dicitis, o Judaei, quod non audiverint gentes doctrinam Christi? non, audierunt!) 5[a]. Passiv.: *condamchloithersa ón* (ut audiar hoc, significat; imperson. p. 474) Ml. 21[a]. *cochonerchloatar* (gl. ut per multos gratiae agantur, 2. Corinth. 1, 11) Wb. 14[c]. Praeteritum *rochlos* (ut supra *rofess*): *ished inso sís rochlos et adchess innabésaib et agnímaib* (hocce auditum est et cognitum de ejus moribus et factis, Christi; *adchess* ejusdem formae ex *adchí*, quod in aliis non est contra solitam flexionem, e. gr. *adcí*, videt, cognoscit, *acai*, vides, *adced*, videtis, *adcethe*, videretis, in Wb. Cr.) Wb. 23[c]. Cf. O'Donov. p. 226.

CLUIN: *aratucca cách acanas. . . et araréla dochách rodchluinethar* (gl. docentes et commonentes vosmet ipsos; i. e. ut intelligat quivis quod praecipit, et ut explicet cuivis quod audivit) Wb. 27[b]. *inlinn rodchluinethar* (gl. peccantes coram omnibus argue ut et ceteri timorem habeant; i. e. pars quae audivit, ii qui audierunt) 29[a]. *niscluinethar* (gl. dicta dissimulat; i. e. quod non audiverit ea) Ml. 21[b]. *aracarat anrochlúinetar* (ut ament, quod audierunt, laudat praeceptor scientiam discipulorum) Wb. 11[a]. Passiv.: *intan nád forchluinter* (quando non auditur, animadvertitur, venit fur) Wb. 25[b].

CUAL in pluralis tantum 1. et 3. persona terminationes verbi deponentis praesentis addit, sed ut forma *cluin* cum particula *ro* praeteritum significat in his: *rachúala uaimse* (audivisti a me) Wb. 28[c]. *rochuale cách huanni* (audivit quivis a nobis) 5[a]. *rochualammarni huaitsiu* (audivimus a te) 5[a]. *sech racualid asné* (gl. si illum audivistis, Christum) 22[a]. *innád cualaidsi* (annon audivistis?) 5[a]. *rachualatar* (audiverunt) 5[a]. *inthí rochualatar inprecept* (qui audiverunt doctrinam) 30[a]. *ciarudchualatar* (quamvis audiverunt) 12[d]. *indí nachidchualatar* (qui id non audiverunt) 25[d]. Conjunctivi loco eadem forma esse videtur in hoc: *conidchuale éitsecht dœ* (gl. invocanti auditum suae auris) Ml. 20[a].

3. ÉIT, TÉIT, TÉT (ire, e *do-éit?*), DOTÉT (adire, venire). Praes. sing. 3. pers.: *tét alaithe dichiunn dotét aidche* (it dies e facie, decedit dies, venit nox) Ml. 21[c]. *am. dotéit side in-*

tan nád nacastar (ut venit iste, fur, cum non animadvertitur) Wb. 25[b]. *ished dothéit de treilar nandáne* (gl. aedificatio corporis Christi; i. e. evenit haec per multitudinem donorum) Wb. 22[a]. *aris frisasechmadach. dotet inchoms.* (nam in praet. intrat compositio), *isairi ni táet coms. fri rang. huare ascoibnesta do brethir* (gl. non possunt participia componi, quippe cum sint cognata verbis) Sg. 158[a]. 159[a]. Praeteriti exempla videsis inter composita in fine; futurum videtur esse in Wb. 5[a]: *ní roitea cuccu etir* (gl. quomodo praedicabunt nisi mittantur? Rom. 10, 15; i. e. nemo ibit ad eos, cum *ro*, ut *robia* et verba sub 4). Imperat.: *ma eterroscra friafer ni téit cofer ñaile act bed ingenas* (gl. praecipio uxorem a viro non discedere, quod si discesserit manere innuptam; i. e. si discesserit a viro suo, ne eat ad alium virum, sed sit innupta) Wb. 9[d]. *na teít illánamnas* (gl. circumcisus aliquis vocatus est non adducat praeputium; i. e. ne eat in conjugium) 10[a]. *toet do flaithius* (adveniat regnum tuum) Pat. nost. ap. O'Don. Forma relativa *téte* (cf. *file* p. 478): *fo béesad fir téte do chath* (ad instar viri qui it ad pugnam) Wb. 9[a]. Infinitivus: *ocmothoéitse for apstalact* (in aditu meo ad apostolatum) Wb. 26[c].

Sunt etiam composita alia, interdum in significationem activam transeuntia: *cách conéit doib* (gl. in errorem mittentes; i. e. quemvis qui adit eos, seductores) Wb. 30[c]. *conétat indeb inbetho* (adeunt, quaerunt lucrum mundi; e quibus prodit radix *éit, ét,* cujus *t* si statuenda derivans, manet vocalis radicalis *é*) Wb. 31[b]. *conétid inclaidebsin* (gl. galeam salutis induite et gladium spiritus; cf. *étach,* indumentum, vestis!) Wb. 22[d]. *mani comeítis do conalobri* (gl. si propter cibum frater tuus contristatur, Rom. 14, 15; i. e. si non adivisti ad eum propter ejus infirmitatem) Wb. 6[c]. Inde derivata: *na coméitged dó* (ne concordet cum eo) Wb. 10[a]. *hore conéitgid doib* (gl. vetus homo corrumpitur secundum desideria erroris) 22[a]. subst. *cometecht* (convenientia) Wb., de quo inter composita *com-*. Porro: *forthét* (adjuvat) Sg. 187[b]. *fortét* (gl. juvat; subst. *fortacht,* auxilium, Wb.) Cr. 33[a]. *fristait sochuide domsa and* (gl. adversarii multi; i. e. obstat multitudo mihi) Wb. 14[a]. *fristait frisom* (adversatur ei) Ml. 23[c]. *derbaid cenél dam isuidib ani remitaæt* (gl. ex antecedente cognitione possumus ad quod genus vel numerum refertur, persona, scire, Prisc. 12, 1; i. e. significat genus etiam in his id, quod praecedit)

Sg. 197[b]. Particula *ar-* vel *ad-* cum nota praeteriti *ro* videtur obtinere in his: *isdo arroiéitsa gratiam* (ideo accepi gratiam) Wb. 6[d]. *ma arroéit oigetha* (gl. si hospitio recepit) Wb. 28[d]. *isuaidib arróit colinn et ithé dorraidchiuir* (gl. nusquam angelos adprehendit sed semen Abrahae, Hebr. 2, 16; i. e. ab eis accepit carnem et eos redemit) Wb. 32[d]. *arróet aimnigud* (gl. nomen accepit) Sg. 154[a]. *nisnarroétmarni sidi* (gl. non assumsimus, literam ψ) Sg. 16[a]. *aróiitid dam mo precept* (gl. evangelium quod praedicavi vobis quod et accepistis) Wb. 13[a].

4. IC, IG radix verbalis cum particulis *ro* et *do* composita varias formas producens ROIC, RIC, RIG, TIC fluctuantes inter significationem verbi neutri (venire) vel activi (assequi, attingere vel subvenire, juvare). Cui varietati accedit proprietas gutturalis finalis non solum alternantis *c*, *cc*, *g*, sed etiam transeuntis in *ch*, adeoque evanescentis in formis RÍ, TÍ. Contra has attenuatas leguntur etiam ampliatae formae DONICH (ANICH), TANIC, illa praesentis, haec praeteriti. Sequentia legi exempla.

Praes. Formatio cum *ro*: *rigthir cuccuib* (venit ad vos) Wb. 9[a]. *conríctar huili genti* (gl. donec plenitudo gentium intraret; i. e. donec veniunt omnes gentes; formae verbi passivi, an deponentis pro *rigithir, ricetar?*) Wb. 5[c]. Formae activae est etiam significatio activa: *corricci se* .i. *conricci innaimsir hitaam* (gl. usque adhuc; i. e. donec attingit hoc, attingit tempus quo sumus) Wb. 9[a]. *ni roig di huáir deac* (gl. nequaquam ad spatium duodecim horarum pertingere posse constat) Cr. 33[b]. *hic ostendit ce roích himeit* 7 *lagait anías oratio* (gl. oratio dicitur etiam liber rhetoricus, Prisc. 2, 4; i. e. ostendit hic, quod attingat in magnitudine et parvitate vox oratio, sensu ampliore et arctiore) Sg. 26[a]. *conrí alainn* (donec assequitur coronam, currit cursor) Wb. 24[a]. *sechihed rii aless arintaibrid di* (gl. adsistatis ei in quocunque negotio vestri indiguerit, Rom. 16, 2; cf. *ruicim less, roiccu,* p. 438) Wb. 7[b]. Passivum ejusdem: *docoith dígal forru matis tuicsi ní rígad* (gl. prostrati sunt in deserto; i. e. data est eis vindicta, si erant electi, non impletum est) Wb. 11[a].

Formatio cum *do;* simplex: *cotí infírbrithem* (donec venit verus judex) Wb. 8[d]. *cotí irchre flatho román* (donec venit interitus imperii Romanorum) Wb. 26[a]. *coti lae messa* (donec venit dies judicii) Ml. 26[a]. *arnadich cách assadligud inadaltras tri lathar*

demuin (gl. ne tentet vos satanas; i. e. ne veniat quivis ex officio suo in adulterium per tentationem daemonis) Wb. 9[d].

Ampliata forma est significationis activae (juvare; i. e. subvenire, succurrere, cf. supra *fortét*): *indonich nech uáib do epert inso* (gl. sed dicet aliquis; i. e. num juvat aliquem e vobis dicere hoc?) Wb. 13[c]. *dia domnich beos* (deus me adjuvat adhuc) Wb. 14[a]. *nonanich dia dicach imniud. nonanich dia calléic* (gl. ecce vivimus ut tentati et non mortificati) Wb. 16[a]. *aingid imdibe arbibdamnact rectto arba bibdu báis leusom inti nád imdibthe* (gl. circumcisio quidem prodest; i. e. prodest circumcisio in damnationem legis, nam erat reus mortis apud eos qui non erat circumcisus) Wb. 1[d]. *aracumactte nangid ni ármisom archumactte* (gl. non est potestas nisi a deo; i. e. nam potestatem, quae non prodest, non numerat potestatem) Wb. 6[a]. Inde subst. *ainech: ni imdidnibter ainech and octabirt coibsen allae sin* (gl. unusquisque propria, referet; i. e. non concedetur auxilium in danda ratione die illa) Wb. 15[c]. *mad fiu lib moainechsa* (gl. si dignum fuerit ut et ego eam; i. e. auxilium meum) 11[a]. Juxta haec nuda occurrit forma *ain: nisnain ciasberat nintanice recht* (gl. non personarum acceptio apud deum; i. e. non juvat eos, si dicunt: non venit nobis lex) Wb. 1[d]. *niba cuit adill cucuibsi acht ainfa lib arnidad foirbthisi* (gl. apud vos forsitan manebo, 1. Corinth. 16, 6; proderit vobis) 11[a]. *ni ainfed liumsa* (non prodesset mihi) 32[a].

Praet. sing. 1. pers.: *tanacsa aalbain* (veni e Scotia) Marianus Scotus ap. Pertz 7, 481. 3. ps.: *nipo irgnae contanicc lex* (gl. peccatum non imputabatur cum lex non esset; i. e. non fuit cognitio, donec venit lex), *intain nád rairigsiur peccad condanicc recht* (cum non perpetravi peccatum, donec venit lex) Wb. 3[a]. 3[c]. *o domanicc foirbthetu ni denim gnímu macthi* (ex quo venit mihi firmitas, non facio actus pueriles) Wb. 12[c]. *robói aimser nadrochreitsid condubtanicc mis .di.* (gl. aliquando et vos non credidistis deo; i. e. fuit tempus quo non credidistis, donec venit vobis misericordia dei) Wb. 5[c]. In plur. *tancamar, tancatar* supponendae sunt secundum Wb. 6[c]: *arni ráncatar som less ascríbint mainbed diarnertadni hifochidib* (gl. quaecunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt).

Futur., cum *ro* et *do*, adeoque combinatis *do-ro-*. 1. pers.: *riccubsa* (veniam) Wb. 9[a]. 28[c]. *intain ronicub féin* (cum venima

ipse) Wb. 18[b]. 3. pers.: *dosnicfa cobir cid mall bith maith imr. intain dondiccfa* (gl. scriptum est in Esaia: veniet ex Sion qui eripiat et avertat impietatem ab Jacob, Rom. 11, 26; i. e. veniet eis auxilium etiam celeriter, erit bonum autem cum veniet) Wb. 5[c]. *nipa ammithiu intain ronicfea* (gl. veniet cum ei vacuum fuerit; i. e. non inconveniens erit, cum veniet) 14[a]. *isamlid dorriga dia* (ita veniet deus) 25[b]. *niba úaithed* [*intain*] *dondriga* (gl. in adventu domini nostri cum omnibus sanctis ejus; i. e. non est singularis, cum veniet) 25[a].

Tempora secundaria, cum *ro* et *do: am. ni risinse dobarcoscsi riccubsa ém* (gl. tamquam non adventurus sim ad vos, sic inflati sunt quidam; i. e. acsi non venirem ad vestram correptionem, veniam tamen) Wb. 9[a]. *condid tísed indaimser ba chomadas dó* (gl. proposuit in dispensationem plenitudinis temporum; i. e. donec veniret tempus quod esset conveniens ei) 21[a]. *robtar irlithi ar*[*mog*]*e dúun resíu tised hiress* (fuerunt obedientes nostri servi nobis, antequam veniret fides) 27[c]. *am. bid me féin notheised cucut* (acsi ego ipse venirem ad te) 32[a]. *donicfad cucunn* (gl. speravimus; i. e. quod venturus sit ad nos) 21[a]. Compos. *coti* cum significatione activa obtinere videtur in hoc: *nachotísmis* (gl. quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit nos satanas, 1. Thessalonic. 2, 18; i. e. si assequeremur, si possemus) Wb. 25[a]. Forma passiva: *ni recar less legind and* (gl. prophetiae evacuabuntur; i. e. non necessarium fit legere in eis) Wb. 12[c]. *ní recar less ainmneda la .sui.* (non indigetur nominativo in sui, pronomine) Sg. 209[b].

Infinitivus: *aruntáa uili techt archenn cr.* (superest nobis omnibus venire coram Chr.) Wb. 25[d].

5. OL (dicit, inquit), verbum in hac una forma obvium: *iss. domuinursa ol priscien. . .* (gl. quod propterea puto et relativum esse, Prisc. 13, 5; i. e. id puto, dicit Priscianus . . .) Sg. 209[b]. *ol pátræc* (dicit Patricius) Marian. Scot. ap. Pertz 7, in imit. codicis ad p. 481.

6. Fuerint et aliae radices abnormes, quarum exempla non praebent codices nostri. Reduplicationis verborum quorundam in eisdem obvia hic locum amplius habeant: *ni conchechrat act ní bas tol doib* (gl. erunt homines se ipsos amantes; i. e. amabunt nil nisi quod est desiderium eis) Wb. 30[c]. *fordubcechna* (gl. qui

vos commonefaciat, Timotheum misi; praes. *forchanim*) 9[a]. *tairchechuin resíu forchuimsed* (gl. praedixit Esaias; i. e. pr. antequam eveniret) 4[d]. *magthad lasuidiu cretem dogeintib hore nad tairchechnatar fathi doib* (mirum his, Judaeis, credere gentes, quia non prophetarunt prophetae eis; praes. *doaurchanim*, gl. sagio, Sg.) Wb. 5[a]. *cách rotchechladar ocprecept* (gl. te ipsum salvum facies et eos qui te audiunt) 28[d]. *oinecht appec. am. noinect rombebe colinn cr.* (gl. mors Christo ultra non dominabitur, qui enim mortuus est pro peccato mortuus est semel) 3[b]. *hóre rombebe cr. darcenn indóesa lobuir* (gl. peccantes in fratres; i. e. quia mortuus est Christus pro infirmis) 10[c]. *hóndí adroigegrannatar* (gl. persequendo; i. e. eo quod persecuti sunt; *ingrenm*, persecutio, p. 265) Ml. 25[b]. *gigestesi dia linn arafulsam arfochidi* (gl. eripiet nos adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis; cf. Ml. 21[b]: *nongesmais*, gl. deo novimus supplicare) Wb. 14[c].

II. Verbum britannicum.

Observat adhuc lingua britannica haud dubie systema generale verbi celtici (p. 411. 412), et plenius adeo utitur quibusdam, e. gr. temporibus secundariis tam activi quam passivi, quamvis in aliis minorem formarum copiam servaverit, quam hibernica. Rudera enim tantummodo temporis futuri exhibet, mixto eodem cum praesente, et serierum conjugationis distinctionem hibernicam ignorat, nisi et hic rudera videre velimus in variantibus vocalibus terminationum (e. gr. *-am, -im; -ant, -ent; -as, -es, -is*). Flexio impersonalis sola obtinet in passivo in cambrica quoque dialecto, quamvis hujus inter britannicas sit major adhuc formarum copia; in cornica et armorica eadem et activum invasit. Hujus ergo paradigma sisto primum, exhibens vel etiam supponens (supposita uncinis circumdo) formas cambricas praesertim vetustiores, dein exempla vetustiora ipsa.

Activum.

Tempora primaria.

Praes. sing.	1. *caram*		Plur.	1. *carun*
	2. *ceri*			2. *carauch*
	3. *ceir, car*			3. *carant.*
Praet. sing.	1. *cereis*		Plur.	1. *carasam*
	2. *cereist*			2. *carasauch*
	3. *caras*			3. *carasant.*
Futur. sing.	1. (*carboim*)		Plur.	1. (*carbom*)
	2. (*carboi*)			2. (*carboch*)
	3. (*carib, carab*)			3. (*carboint, carbont*).

Tempora secundaria.

Praes. sing.	1. *carun*		Plur.	1. *carem*
	2. *carut*			2. *careuch*
	3. *carei*			3. *cerint.*
Praet. sing.	1. *carasun*		Plur.	1. *carasem*
	2. *carasut*			2. *caraseuch*
	3. *carasei*			3. *ceresint.*
Futur. sing.	1. (*carbun*)		Plur.	1. (*carbem*)
	2. . . .			2. . . .
	3. . . .			3. . . .

Tempora primaria.

Praesens.

Patet e terminatione primae personae hujus temporis in vetustis codicibus *-am*, quae est eadem ac vetusta hibernica *-im*, sed et eadem ac recentior *-af*, quae est terminatio futuri in recentiore lingua cambrica, esse factam, si non dicimus inversionem, tamen mixtionem in usu praesentis et futuri. Excussa nota futuri *b* sive *f*,

quae in quibusdam formis tantum residua est, deletum erat etiam discrimen praecipuum discernens inter utrumque tempus.

Sing. 1. pers. AM. Cambricae glossae vetustiores, Oxonienses: *ladam* (caedo), *conam* (arguo), *rannam* (partior), *lammam* (salio), *credam* (vado), *clutam* (struo), *temperam* (condio). Derivata per *i: gruiam* (suo), *diniam* (tinnio), *guirgiriam* (hinnio), *enmetiam* (innuo), *scruitiam* (scrco). Derivata per *a, ah* denominativa: *etncoilhaam* (auspicio), *lemhaam* (arguo), *datolaham* (lego), *mergidhaham* (evanesco). Inter glossas Luxemburgenses non solum eadem in *doguorennam* (profundo), sed etiam terminatio IM in *treorgtim* (perforo), siquidem non legendum est *treorgam* vel *treorgtam*.

In Leg. et codice rubro tam in terminatione AF quam in sequentibus hujus temporis interdum adhuc praesentis est significatio, plerumque tamen jam futuri: *minneu ae guadaf* (ego id nego) Leg. 2. 6. 2. *mae mwyhaf gwreic agarafi yw hi* (maxime inter mulieres quam amo ipsa est) Mab. 1, 17. *mi ae talaf* (ego solvam id) Leg. 2. 5. 4. *minneu abaraf* (ego efficiam), *paraf yrofi a duw os gallaf ynllawen* (efficiam, per deum, si potero libenter) Mab. 1, 20. 264.

Cornice AF, AFF ejusdem item usus: *pan welaff ow mab* (cum video filium meum, dolor me pervadit) Pass. 166, 4. *tan ow feth nyth nahaf* (per meam fidem, non te negabo) 49, 4. *in meth an goyff me ny wraff kentrow* (dixit faber, ego non faciam clavos) 155, 1. *ny strechyaff pell* (non tardabo amplius) 158, 3. *pare del won lavaraff thys* (ut scio dicam tibi) 8, 1.

Armoricae terminationes AF, AFF et IF, IFF (in hodierna lingua mutatae in *-ann, -inn*), ita tamen usu discedentes, ut prior praesentis significationem sibi sumserit, posterior futuri (quae eadem differentia inter vocalem *a* et *i* etiam in sequentibus personis obtinet) jam in Buh.: *ouzouchuy goulen a menaff* (vobis praecipere volo) 36, 17. *hac ez gourchemennaf affet* (et jubeo instanter) 210, 4. *mar gallaf glan* (si possum) 50, 24. *guelet ne gallaf quet* (videre non possum) 192, 7. *dan ylis guen em em teniff* (in ecclesiam albam pergam) 34, 14. *aman ez chimiff ne griff* (hic manebo, non faciam) 118, 5. *ne chaniff* (non tardabo) 34, 16. *ez rentif ma speret* (reddam spiritum meum) 96, 2.

2. pers. Cambrice E in vetusta glossa Lxb.: *douolouse* (gl.

depromis); I externa inficiens vocalem radicis in recentioribus libris: *peth aroydy emy*, *aroydy ymy* (quid das, dabis mihi?) Leg. 2. 1. 26; 2. 4. 9. *awely di y medyant yssyd ymi* (num vides potestatem quae est mihi?) Mab. 1, 7. *agennhedy dy . . . kanhadaf* (num permittis? permitto) Mab. 2, 7. *oia uorwyn dec a bery di bot vymmarch i am arueu yn vnletty ami heno* (o formosa puella, num facies tu esse meum equum et arma mea in uno loco mecum hic?) Mab. 1, 264. *ac yna ti aglywy dwryf mawr. athi a tebygy ergrynu y nef ar dayar gan y twryf* (atque tunc audies strepitum magnum et cogitabis concuti coelum et terram per strepitum) Mab. 1, 8.

Cornice Y in uno loco (scriptione certa, cum sit ad praecedentes *y* assonantia): *arluth mar ny yl bos ken bethens kepar del rynny* (domine, si non potest esse aliter, sit sicut vis) Pass. 57, 4.

Frequentior terminatio est YTH vel ETH (cujus *th* e radice pronominis *t* prodiisse videtur, ut *th* infixum): *mar a mynnyth govynny an rena a yll the disky* (si vis interrogare, hi possunt te instituere) P. 80, 2. 3. *me ad wre arluth bras ow honore mar mynneth* (ego te faciam magnum dominum, me honorare si vis; *-eth* ad praecedentes syllabas easdem finales assonans) 16, 4. *marth an bes kymmys drok wothevyth ha te vyth eraga fyn na gewsyth . . . betegyns te ny scoyth* (miraculum mundi, quantum mali tu sustines, et quod nihil tu contra eos dicis, attamen tu non debes) 120, 1. 2. 4.

Armorica terminatio I ex *-iff* (*-inn*) in verbo subst.: *ez vizi*, *ra vizi* (eris, sis) Buh. 76, 17. 178, 5. 208, 7. Ex *-aff* (*-ann*) est EZ (= corn. *-yth*): *perac guirion na sarmonez nac ouzomp guer ne leuerez* (cur libere non sermocinaris et nobis verbum non loqueris?) 56, 8. 9. *porz mez mar compsez gou* (habe dedecus si dicis false) 166, 12.

3. pers. Cambrice interna I mixta saepius cum vocali radicis vel derivationis: *ac o geyll henne* (et si potest hoc), *nyny adeuedun eckeyll egur escar ahy* (nos dicimus quod potest vir separari ab ea), *ac o geil* (et si potest), *ac ony eill* (et si non potest; verb. *gallu*, posse) Leg. 2. 1. 27; 66; 70. *kafreyt aeyrc* (lex mandat; rad. *arch*) Leg. 2. 1. 66. *ac ef a wyl pawb or a del y mywn. ac nys gwyl neb euo* (et ipse videt quemvis qui intrat et non videt aliquis eum) Mab. 1, 273. *pa dyn a gwyn* (quis plorat? *kwynaw*)

Mab. 2, 231. *ac ef a vennyc fford itti* (ipse tibi monstrabit viam; *managi*) Mab. 1, 6.

Deest etiam *i* inficiens: *edyn ac kemer ac nys tal* (homo qui id recipit nec solvit) Leg. 2. 1. 77. *ar wreic vwyhaf agar pob un gyt ac ef* (et mulier quam maxime amat quivis cum eo) Mab. 1, 284.

Verbi exeuntis in A (quam Davies dicit communem hujus personae terminationem) exemplum non legi; inter glossas Luxemb. occurrit *dodimenu* (gl. decreat: pro *dodimena?*).

Cornice et armorice eodem modo. Corn.: *gyll, a yll, yl* (potest; e *gall*) Pass. fq. *y a seff* (stant; impers.) 226, 3. *ol an dusma a lever* (omnis hic populus dicit; *lavar*) 129, 2. Juxta *wy an kyff* (invenietis eum) 256, 3 occurrit: *me ny gaffa* (non invenio) 117, 1. Armor.: *alan so breman souzanet mar quell e lin* (Alanus nunc est sollicitus quod perdit linum suum; rad. *coll*) Buh. 172, 3. Sine infectione: *mar car touet* (si amat, vult jurare) 170, 16. *ma lauar gaou a te prouffe* (si dicit false, an probares tu?) 158, 10.

Plur. 1. pers. Cambr. UN (pro *-um*, *-om*, praevalente radice pronominali *n* hujus personae, ut *ch* sequentis): *ny adeuedun, nyny adeuedun* (nos dicimus) Leg. 2. 1. 69; 70. *nyny eyssyoes aadun guad* (nos tamen admittimus negationem) Leg. 2. 1. 36. *mynwn heb y gweisson* (volumus, dixere pueri) Mab. 1, 35. *weithon ni aymdidanwn a thi* (nunc colloquimur, colloquemur tecum) Mab. 1, 5. *am hynny y llosgwn ninneu hi* (propterea nos comburimus, comburemus eam) Mab. 1, 35.

Corn. YN: *del redyn, del redyn ny y lyffrow* (ut legimus, ut l. in libris) Pass. 201, 3. 206, 2. *dall en ny welyn yn fas* (coeci sumus, non videmus bene) 220, 3. *ken migtern ny vennyn* (alium regem nolumus) 148, 4.

Armor. cum *m* primitiva OMP, EMP: *mar guellomp* (si possumus) Buh. 86, 4. *ez dlehemp* (debemus) 22, 15. IMP significans futurum: *dalchimp* (capiemus) 32, 17. *ez sezlouhimp* (audiemus) 52, 13.

2. pers. Cambr. AUCH, AWCH (abnormis item terminatio orta e radice *ch* pronominis *chwi*, vos, obvia tamen jam inter glossas Oxon. in praet. *guodeimisauch*, sustulistis): *a wydawch chwi* (num scitis vos?) Mab. 1, 257.

Corn. OUGH (= cambr. *-auch*): *pyth a rynnough why . pan dra yw a rynnough wy* (quid vultis vos?) Pass. 39, 1. 67, 2. *neb a whelough why* (quem quaeritis vos?) 68, 2.

Armor. ET (= *-it* inficiens praecedentes vocales, hibern. vet. *-id* = *ith*): *gourhemenet seler a queret* (jubete prompte quod amatis) Buh. 124, 1. *pe leueret huy* (quid dicitis vos?) 160, 1. *lesel an bet arenquet* (relinquere mundum debetis) 26, 2. IT in significatione futuri: *hoz em quifit* (vos vos invenietis) 152, 2. Convenit tamen etiam ECH huic personae: *mar bech ama en ty man renonce dan bet aranquech* (si estis in domo hac, renuntiare mundo debetis) 20, 8. 10.

3. pers. Cambr. ANT: *os kyn e seythuet vullydin edescarant. os o uaru e guahanant* (cum ante annum septimum secedunt, si morte discedunt, separantur, mariti) Leg. 2. 1. 9; 11. *peth a rynnant hwy uelly* (quid ita volunt ipsi?) Mab. 1, 290. *ny chlyweist eiryoet yth wlat dy hun kerd kystal ac aganant* (non audivisti in tua regione cantum tam dulcem, quam canent, aves illae) Mab. 1, 8. *ac ayvant . . ac agyscant* (et bibent et dormient) Mab. 3, 302.

Corn. ANS vel ONS. Non reperi exemplum certum in Pass. Apud Pryce (Archaeol. cornu-brit. p. 41) legitur forma *guelanz* (vident; *-anz* = *-ans, -ant*).

Armor. ONT pro praesente, INT pro futuro, hodie quoque.

Praeteritum.

Sing. 1. pers. Cambr. IS in vetusta glossa Lxb.: *strouis* (gl. stravi); in recentioribus libris EIS (inficiens antecedentes vocales, hod. *-ais*, ex *-ís*, p. 116): *y gaer y gweleis i yndi* (castrum, in quo vidi) Mab. 3, 271. *yr pann yth weleis a gereis yn vwyhaf* (cum primum te vidi, amavi maxime) Mab. 1, 264. *mi ae lladeis* (ego eum occidi) Mab. 1, 241. *yn ymlad ar pryf hwnnw y kolleis i vy llygat* (certando cum serpente hoc perdidi oculum meum) Mab. 1, 271. *pan ercheis i ytti dyuot* (cum mandavi tibi venire) Mab. 2, 41. *yna y menegeis i yr gwr pwy oedwn* (tunc demonstravi ego viro, quis essem) Mab. 1, 5.

Corn. et armor. IS, YS. Corn.: *han pyth a screfys screfys yn meth Pylat thethe y* (quod scripsi scripsi dixit P. eis) Pass.

188, 4. Apud Pryce: *gueleiz* (vidi; = *-eis*). Armor.: *guer ne liuiris ne sellis* (non verbum dixi, non vidi) Buh. 122, 16. 17. *egaou en toeys* (false juravi) 162, 4. *te a goar doe nen autreis na nep guis concedis quet* (tu scis, deus, quod non cessi ei nec ullo modo consensi) 44, 23. 24.

2. pers. Cambr. EIST (ex *-is* et *ti* pronomine?): *athitheu ae dieleist* (et tu vindicatus es eos; subst. *dial*, vindicta) Mab. 1, 262. *peredur dec coffa dy gret arodeist ti ymi pan rodeis ytti y maen pan ledeist yr adanc* (Pered. formose, reminiscere promissionis tuae, quam dedisti mihi, cum dedi tibi lapidem, cum cecidisti draconem) Mab. 1, 282. *nys gorchymynneist* (non jussisti) Mab. 2, 48.

Corn. SYS: *gortheby te ny vynsys* (respondere noluisti) Pass. 144, 3. Apud Pryce leguntur formae propiores cambricae *guelyst, ti a ueleist* (vidisti).

Armor. SESDE (= *seste?*) in Buh.: *petra neuez so hoaruezet na gelsesde quet eguetou sarmon nac prezec* (quid novi accidit, quod non potuisti nobis sermocinari nec praedicare?) 74, 1. 2. 3. In hodierna lingua *kanzoud*, *kanjoud* (cecinisti; i. e. *kansud, kansut*).

3. pers. Cambricae terminationes sunt variae, partim concordantes cum hibernicis, e. gr. *s* praeteriti cum vocalibus diversis *-as, -es, -is, -us, -wys*, et *t* post liquidas, ut in tertia verborum hibernicorum serie. Propria cambricae linguae est terminatio *-awd.*

AS. Vetustiora exempla inter glossas Luxemb.: *roluncas* (gl. guturicavit), *rogulipias* (gl. olivavit). Recentiora e Mab.: *y gwelas yno kynan* (vidit ibi C.) 3, 271. *aphan welas y gwr. yny welas y gaer* (et cum, donec vidit), *ac yno y gwelas* (et tunc vidit) 1, 22. 33. 36. *apha ofut bynnac agafas ef* (et quamvis quandam difficultatem habuit), *yny gafas* (donec cepit), *ny chafas dyn* (non habuit quisquam) 1, 28. 30. 236.

ES post vocalem radicis *o* in sequentibus exemplis: *Heuel arodes yaudurdaut udunt* (H. dedit eis auctoritatem) Leg. praef. *erodhes, ae rodes attau, roes* (dedit, dedit ei) Leg. fq. *er agheureyth redigones* (actus illegalis quem commisit) Leg. 2. 10. 5; 9. *ny ffoes yr amherawdyr arthur eiryoet* (non fugit imperator A. unquam) Mab. 2, 381. *hiraeth yssyd arnaf am owein. a golles y gennyf*

meint teir blyned. ami awn panyw o ymdidan kynon y kollas owein y gennym (desiderium mihi est circa Owenum, qui periit mihi inde a tribus annis, et scio quod est propter narrationem Cynonis, quod discessit O. a me) Mab. 1, 21. *athrannoeth y kyuodes* (et post noctem surrexit) Mab. 1, 26. *ac porthes o bop bwyt* (et eum nutrivit omni cibo) Mab. 1, 33.

IS inficiens vocales praecedentes: *ac y peris arthur* (et jussit A.) Mab. 1, 258. *yderchis arthur* (mandavit A.) Mab. 2, 389. *owein awnaeth aerchis y vorwyn oll* (O. fecit quae praecepit puella omnia) Mab. 1, 15. *gofyn fford aoruc owein yr gwr du. ac ynteu ae menegis* (quaerere viam O. a viro nigro et ipse monstravit eam) Mab. 1, 12. *edeuis, edewis, emedewis, ymedewis* (sivit, reliquit; verb. *adaw*) Leg. Mab. fq. *gwarchetwis* (servavit; *gwarchadw*) Mab. 2, 377.

US, WYS, prior in Leg. posterior in codice rubro, in verbis desinentibus in infinitivo in *u, w,* in derivatis in *-wng,* denominativis in *-a, -aw: barnus* (judicavit), *ekeskus* (dormivit; *kyscu,* dormire), *lekerus* (corrupit; *llygru,* vitiare), *eystedus* (sedit), *edelleghus* (misit; *ellwng* mittere), *gurhaus* (nupsit; *gwra,* nubere, e subst. *gwr*), *elluydhaus* (profectus est in armis; *lluyd,* expeditio bellica) in Leg. In Mab.: *y kysgwys genthi* (dormivit cum ea) 3, 271. *nyt y llys agyrchwys* (non ad aulam perrexit), *y neuad agyrchwys* (aulam intravit; *kyrchu*) 1, 26. 36. *mae mi ath vyrywys* (ego sum qui te superavit; *bwrw*) 1, 244. *y dygwydwys y kyuoeth* (cecidit potestas ejus; *dygwydaw,* cadere) 1, 252. *y tyfwys* (crevit), *y dygwydwys* (decrevit) 2, 232. *llud aatnewydwys muroed llundein. o anriuedic tyroed aedamgylchynwys* (L. renovavit muros Londinii, innumeris turribus id circumdedit) 3, 297. *y goleuhawys yr awyr* (luxit aer; *goleuhau,* lucere, *e goleu,* lux) 1, 23. *ar llu y babyllywys* (et exercitus castra metatus est; *pebyllyaw* a *pebyll,* tentorium) 1, 30. *y kennigywys* (obtulit) 2, 372.

T (TH post *r*) post liquidas: *ef a gant y pader* (cecinit suum pater noster) Mab. 1, 239. *ac ae gwant dros bedrein y uarch yr llawr* (et feriit eum supra tergum equi in solum), *ac ae gwant dyrnawt* (eumque feriit plaga) Mab. 1, 258. 268. *e peth e kemirth* (res quam elegit), *can kemerth anilis en lle dilis* (nam elegit insecurum loco securi; interdum minus accurate *kemirt*) Leg. 2. 6.

30; 2. 11. 35. In codice rubro semper quoque *kymerth* (sumsit; = *kym-berth* ut hibern. *as-bert*, infin. *kymryt*).

AWD frequentissima et omnibus verbis communis terminatio, ita ut in hodierna lingua eadem (scripta *-odd*) sola pro hac persona in usu sit. Exempla e Mab.: *ac y parawd arthur eu bedydyaw* (et fecit A. eos baptizari; supra *peris*) 1, 266. *ny adawd neb yny chedymdeithas* (non admisit aliquem in societatem ejus; supra *edewis*) 1, 236. *marchawc aymwanawd athi* (eques qui concurrit tecum; supra *gwant*) 1, 260. *yna ydygwydawd y uam yn varw lewic* (tunc cecidit mater ejus in animi deliquium) 1, 237. *ydeistedawd wrth gaer ruuein* (stetit contra urbem Romam) 3, 272. *ef a lywyawd y gyuoeth* (rexit regnum suum) 3, 298. *ef ae byryawd oll yr llawr wynt* (ipse eos dejecit omnes in solum) 1, 280.

Corn. AS, YS, S: *Jesus yn dore a scryfas* (J. in solum scripsit) Pass. 33, 3. *han gwyn ef a ranas yntretha* (et vinum divisit inter eos) 45, 1. *Christ a settyas an scowerns hag an dythglyas* (Chr. posuit aurem et restituit) 71, 3. 4. *Pedyr a gowsas. Jesus a gewsys* (P. J. dixit) 31, 3. 84, 4. *onan a sevys* (stetit quidam) 81, 1. *gureck a leverys* (mulier dixit) 84, 3. *arluth a worthebys* (dominus respondit) 67, 4. *pub onan a ylwys* (quivis clamavit) 43, 2. *gulas nef a roys* (regnum coeli quod dedit) 23, 4. *onan a ros. Pylat a ros* (quidam, P. dedit) 81, 2. 250, 1. ES juxta *-as*: *y an kemeres. an arghans a gemeras* (eum sumserunt, argentum sumsit) 70, 1. 103, 2, in quo tamen verbo etiam obtinet finalis T: *pan gemert kyg* (cum sumsit carnem) 3, 2.

Armor. AS, IS, S: *goas ne guelas den* (puerum nemo vidit) Buh. 118, 4. *me suply doe nep am croueas dren dour neuez a descueuzas* (supplico deo qui me creavit, per aquam quam novam expergefecit) 106, 17. 18. *em dascorchas* (expergefecit me) 12, 25. *coff ha quein ez breiniz* (= *is*; venter et dorsum putrefactum) 12, 18. Eadem persona in constructione impersonali: *me guelas* (vidi) 88, 23. *me ho prestis. mo goestlas* (praestiti, spopondi ea) 158, 12. 14. *me ho ros hoantec* (dedi libenter) 161, 10. *me ros dezi* (dedi ei, fem.) 168, 17.

Plur. 1. pers. Cambr. ASAM, ASSAM, SAM: *suydhocyon eryfassam ny huchot* (servi quos enumeravimus supra) Leg. 1. 1. 3. *rey redeuedassam ny huchot* (ii quos diximus supra), *mel edeue-*

dassam ny, val edeuedassam ny vchot (ut diximus supra) Leg. 1. 5. 12; 2. 1. 7; 36; 2. 11. 38. *mwy noc adywedassam ni uchot* (major quam diximus supra) Mab. 2, 6. *kanys rodassam ni idaw ef* (nam dedimus nos ei) Mab. 1, 265. *aphan doetham ni yma ni agawssam lewenyd apharch* (et cum venimus illuc, cepimus laetitiam et honorem) Mab. 1, 36.

Corn. SYN terminatio exspectanda esset e Pass., cujus tamen non legi exemplum. Apud Pryce: *guelson, ni a uelsan* (vidimus).

Armor. SOMP. Etiam hodie *kanzomp, kanjomp* (cecinimus), *dlezomp, dlejomp* (debuimus), *leverzomp, leverjomp* (diximus) pro *kansomp, dlesomp, leversomp.*

2. pers. Cambr. ASAUCH, ISAUCH. Vetustum jam exemplum inter glossas Oxon.: *guodeimisauch* (sustulistis).

Corn. SOUGH (= cambr. *-sauch*): *del welsough* (ut vidistis) Pass. 255, 2. *gwyr a leversough* (verum dixistis) 50, 4.

Armor. SOT. Hodie quoque *kanzot, kanjot* (cecinistis), *leverzot, leverjot* (locuti estis) pro *kansot, leversot.*

3. pers. Cambr. ASANT, ASSANT, ISSANT, SANT: *er hen kefreythyeu a esteryasant arey onadunt aadassant yredec a rey a emendassant ac ereyll en kubyl a dyleassant ac ereyll o neuuyt a hosodassant. . . . ac auarnassant eu cadu* (veteres leges examinarunt, viri sapientes cambrici, et quasdam ex eis reliquerunt intactas, et quasdam emendarunt, et alias omnino abrogarunt, et alias de novo posuerunt, . . et decreverunt eas esse servandas) Leg. praef. *elloskasant Aruon. . . etrikassant en e lluyd* (incenderunt Arbonem, . . remanserunt in armis) Leg. 2. 2. 1. *chwech ereill agymerth vy arueu. ac ae golchassant. . . adodassant llieineu ar y byrdeu. ac a arlwydassant vwyt. . . adiodassant vy lludetiewisc* (sex aliae, puellae, sumsere arma mea et lavarunt ea, . . et straverunt lina supra mensas et ministrarunt cibum, . . et detraxerunt vestem meam pulverulentam) Mab. 1, 4. *y kerdassant wynteu ac y goresgynnassant. . . . ac y lladassant eu gwyr oll. ac y gadassant y gwraged yn vyw* (profecti sunt ipsi et depopulati, . . et interfecerunt eorum viros omnes, et siverunt mulieres in vita) Mab. 3, 274. *ac agyuarchassant well idaw. ac awiscassant ymdanaw* (et salutarunt eum, et vestiverunt eum) Mab. 2, 8. *y trigyassant y nos* (manserunt per noctem) Mab. 1, 270. *ac y*

gwrhayssant y arthur (et juraverunt in servitium Arthuri; *gwrhaw*) Mab. 1, 266. *aphan welsant y teulu. . . y kychwynnasant* (et cum viderunt domestici, perrexerunt) Mab. 1, 258. *sef agawsant yn eu kyghor* (ita decreverunt in concilio suo) Mab. 1, 21.

Corn. SANS, SONS: *orth Pylat ol y setsans* (Pilatum impulerunt omnes) Pass. 117, 1. *y ny rynsans y rane* (noluerunt dividere eam, tunicam) 190, 3. *y hawlsons oll . . . onon y welsons . . hag y lavarsons thotho* (quaesiverunt omnes, unum viderunt, et dixerunt ei) 154, 2. 3. 4.

Armor. SONT. Hodierna item verba: *kanzont* (cecinerunt), *leverzont* (dixerunt) pro *kansont, leversont.*

Futurum.

Signum futuri B exstitisse etiam in lingua britannica, patet ex residua F (orta e *b*, p. 160) in formis quibusdam dialectorum tam futuri secundarii (de quibus infra), quam et hujus ipsius primarii. Armorice e. gr. post particulam *mar* (si) servatur *f* in futuro verbi in Buh.: *mechant dezaf mar gouzauefez hennez pan duy dit a gray mez* (miseriam hujus, infantis, si tolerabis, cum venit, tibi faciet dedecus; a *gouzau*, *gouzaf* = vet. cambr. *guodeim*, p. 134. 136) 86, 11. 12. Eandemque formationem per omnes personas adhuc e lingua cornica exspirante refert Pryce (Archaeol. cornu-brit. p. 41): *mar guylfym* (si videbo), *mar guylfydh* (si videbis; = *yth*), *mar guylyf e* (si videbit); *mar guylfon* (si videbimus), *mar guelfo* (si videbitis; in aliis *-oh* = *-ough*), *mar guylfynz* (si videbunt; = *-yns*). Inde etiam in hodiernae linguae cambricae forma significante futurum *carif* (amabit; Owen. gramm. p. 110) equidem vetustatis notam non denegaverim, quamvis eam oppugnet Davies (Gramm. p. 99. 100).

Cum eodem signo ergo futuri supra in paradigmate restitui poterunt formae primitivae. Excussa autem nota, commixtio orta est usus temporis praesentis et futuri, observanda, ut in supra enumeratis praesentis, etiam in hujus temporis exemplis cambricis paucis.

Sing. 1. pers. WYF (e vetusto *-boim?*): *ny welwyfi dydi* (non video te) Mab. 1, 14. *ny chatwyf vy wyneb. . . yny gaffwyf* (non monstrabo faciem meam, . . donec inveniam) Mab. 1,

243. *ny wnelwyf. . . yny wypwyf aallwyf* (non faciam, donec sciam an possim) 1, 253.

2. pers. WYT hodie cum *t* prononminis *ti* procul dubio. Vetusta terminatio OI cum signo futuri obtinere videtur in glossa Oxoniensi *hacboi* (gl. excutiendus erit, pulvis; i. e. excuties) 39ª, de qua videsis in Appendice.

In codice rubro accedente *ch* alias incognita in hac persona fit terminatio YCH (inversa et mutata *-fwy, -fy?*): *ae yma ae yn y lle y mynych* (aut hic aut in loco ubi voles) 1, 285. *cymer y niver a vynnych gyt athi amwyhaf agerych om fydlonion* (sume numerum quem vis tecum et quos maxime amas e fidelibus meis) 2, 30. Addita particula praeteriti fit futurum exactum: *kyt rywnelych di* (quamvis feceris tu) 3, 304.

Cornice pro cambr. *-wyf* esse videtur terminatio OFF: *ny allof* (non possum; cf. verb. subst. *off* = cambr. *wyf*) Pass. 156, 4. Peculiaris est 3. pers. sing. terminatio YTH: *da gober eff an gevyth* (bonam remunerationem accipiet) P. 44, 4. *moy wy a glewyth* (plus vos audietis; flexio impers.) 132, 4. *wy am weleyth* (vos me videbitis) 93, 4.

Armorica lingua terminationem IM, IF, hodie *-in, -inn* (cf. supra in praesente p. 498), in usum futuri vertit. Dominatur vocalis *i* etiam per ceteras personas, exceptis 3. sing. *-o*, et 2. plur. *-ot*, quae e primitivo vetusto futuro residuae putari possunt soluta *b* vel *f* cum vocali sua in vocalem *o*. In recentis linguae grammaticis hae formae sistuntur. Sing. 1. *kaninn* (canam), 2. *kani* (canes), 3. *kano* (canet). Plur. 1. *kanimp* (canemus), 2. *kanot* (canetis), 3. *kanint* (canent). Inserviunt hae eaedem cum part. *ra* ad significandum conjunctivum (cf. hibern. conjunct. p. 416). Sg. 1. *ra ganinn* (canam), 2. *ra gani* (canas), 3. *ra gano* (canat). Pl. 1. *ra ganimp* (canamus), 2. *ra ganot* (canatis), 3. *ra ganint* (canant). Ita apud Legonidec (p. 109. 110). Apud Dumoulin (Pragae 1800, p. 106) haec norma: Sg. 1. *ra garin* (amem), 2. *ra gari* (ames), 3. *ra garo* (amet). Pl. 1. *ra garimp* (amemus), 2. *ra garfet* (ametis), 3. *ra garint* (ament). Notanda hic forma *carfet* terminationis *-fet* cum *f* futuri residua, quae supra est soluta in *-ot*.

Tertia persona in O saepius obvia in Buh.: *doe a miro* (deus servabit) 6, 25. *eff a guelo* (ipse videbit) 192, 14. Eadem in con-

structione impersonali: *me a laeso* (relinquam) 8, 7. *me compso* (dicam) 18, 24. *ny a pedo* (petemus nos) 16, 9. *ny a caffo* (capiemus) 32, 2. *niz sezlouo* (nos ea audiemus) 74, 8. *huy a guelo* (vos videbitis) 100, 8.

Tempora secundaria.

Praesens secundarium.

Sing. 1. pers. Cambr. WN (= hibern. *-in*, corn. *-yn*, *-en*, *-an*, armor. *-en*). Indicativus: *cedymdeith ymi oed ef mwyaf a garwn or byt* (socius erat mihi, quem maxime amabam in mundo) Mab. 1, 32. *walchmei nyt atwaenwn i didi* (W., non cognoscebam ego te) 1, 25.

Conjunctivus: *gofyn aoruc ef ymi pale y mynnwn rynet. a dywedut aorugum idaw py ryw wr oedwn. aphy beth ageisswn* (quaerere coepit ex me, quo ire vellem, et dicere ego, qui vir essem et quam rem quaererem) Mab. 1, 7.

Conditionalis: *pei asgwypwn mi aedywedwn* (si id scirem, dicerem) Mab. 2, 233. *pei dywedut ti ymi y peth a orynnaf ytti. minneu a dywedwn y titheu yr hwnn aovynny ditheu* (si diceres tu mihi rem quam interrogabo te, ego dicerem tibi id quod interrogabis me) Mab. 1, 237.

Corn. YN (in praet. secund. et verbo substantivo leguntur etiam terminationes *-en*, *-an*). Indicativi exemplum: *ny gowsyn yn tewolgow* (non loquebar in tenebris) Pass. 79, 4. Ad significandum hoc tempus saepius occurrunt formae praeteriti secundarii.

Armor. EN: *ma hunan ez manen* (ego solus manebam) Buh. 12, 20. *ne gallen muy* (non poteram amplius) 12, 24. *ret eo maz ministren cusul* (rectum est, ut sumam consilium) 20, 17. *pan gouzafen* (si tolerarem) 40, 5.

2. pers. Cambr. UT (hod. *-ud* vel *-it* ex *i-t*). Indicativus: *am uenegi ohonafi dy les. lle nys metrut dy hun* (ob monstratum a me commodum tuum, quod tu ipse non cogitabas) Mab. 1, 19.

Conjunctivus: *gwydwn ydout ti ym keissaw* (sciebam quod tu venires me quaesitum) Mab. 1, 25.

Conditionalis: *pei rodut ti dy gret rygaru i yn vwyhaf*

gwreic mi a rodwn itt uaen ual y gwelut euo pan elut y mywn. ac ny welei ef dydi (si dares mihi fidem tuam, pollicereris, me amare maxime inter mulieres, ego darem tibi lapidem, ita ut videres eum, serpentem, cum intrares, et non videret ipse te) Mab. 1, 273. *pwy oed y gwr mwyhaf agarut titheu. myn vygcret etlym gledyf coch oed y gwr mwyhaf a garwn i* (quis esset vir, quem maxime amares? fidem meam, E. gladii rubri esset vir, quem maxime amarem) Mab. 1, 276.

Corn. YTH, ETH secundum analogiam. Exemplum non reperi.

Armor. EZ: *col a grez fier manen grez* (jacturam faceres magnam, si non id faceres) Buh. 164, 8.

3. pers. Cambr. EI. Indicativus: *ny doethoedynt yno namyn ar gwr mwyhaf a garei bop un onadunt* (non ibant nisi cum viro, quem maxime amabat quaevis earum) Mab. 1, 36. *ny chynannhaei nar ystwffwl nar cledyf* (non concrescebat nec clavus nec gladius) Mab. 1, 217.

Conjunctivus: *eu hemendyth ar y nep egkemry aleerey* (maledictionem suam, dixerunt, in eum in Cambris, qui vitiaret, legem) Leg. praef.

Conditionalis: *pei gwyppei y marchawc hynny y deuei yth amdiffyn* (si sciret eques hoc, veniret ad liberandum te) Mab. 1, 32.

Corn. E. Indicat.: *morogeth a rynne* (equitare volebat) Pass. 28, 4. Impersonaliter: *me ny gaffe scyle ras may fo dampnys* (ego non inveniebam causam justam, ut sit damnatus) 112. 4. Conjunct.: *y theth pesy may halle* (ivit, ut orare posset) 53, 3. *o a gymmys ras may wethe corf heb pedry* (tantae virtutis erat. unguentum, ut servaret corpus non putrescens) 235, 2.

Armor. E: *aman ma hunan ez manen den a nep pen nem goulene* (ibi ego solus manebam, homo nullo modo me interrogabat) Buh. 12, 20. 21. *doe maz care dre e aeur am grahe saluet* (deus si amaret, deo si placeret, per potentiam suam me faceret salvum) 106, 23. 24. *ne galle den chom* (non posset aliquis manere) 94, 2. In constructione impersonali: *eno me carhe* (tunc amarem, mihi placeret) 158, 15. *me crethe rigoal ez falhe* (crederem quod R. falleretur) 164, 12. *a te prouffe, a te proffe* (an tu probares?) 158,

10. 161, 6. *a te touhe* (an tu jurares?) 161, 15. *a huy a toehe* (num juraretis?) 160, 6.

Plur. 1. pers. Cambr. EM (cum *m* servata): *ha unbenn. ni aymdidanem a thi. ony bei lesteir ar dy vwyt* (o princeps, nos colloqueremur tecum, si non esset impedimentum ob prandium tuum) Mab. 1, 5.

Corn. EN indicat hanc personam in sequente tempore; hujus exemplum non legi.

Armor. EMP: *ez grahemp pechet* (ut faciamus peccatum, non vultis) Buh. 38, 19.

2. pers. Cambr. EWCH: *pei nam goganewch mi a gyskwn* (si me non turbaretis, ego dormirem) Mab. 1, 2. *pei mynnewch chwi vyui drostaw ef. mini aawn y chwi* (si vos velletis me pro eo, ego irem contra vos) 1, 35.

Corn. armor. EGH, ECH. Cornicum exemplum mihi non suppetit; armoricum e Buh.: *maz carech ma quemeret ez rahen requet* (si amaretis, si vobis placeret, me recipere, ego facerem mandatum) 20, 4.

3. pers. Cambr. INT: *ac wynt awelynt yno eilun dyn* (et videbant tunc formam hominis) Mab. 1, 27. *ac y kerdassant yny ol o achaws eu kedymdeithas. a meint yd ymgerynt* (et secuti sunt eum propter amicitiam suam, et valde se amabant) 1, 285. *na guenelynt dym* (ne faciant aliquid) Leg. 1. 7. 17. *kani vr nabo da ydau a deuedint* (nam nescit, an fuerit bonum ei quod dicant) Leg. 2. 11. 24. E glossis Luxemb.: *iolent* (gl. praecentur), *omcobloent* (gl. apocant), si est conjunctivus non imperativus.

Corn. ENS solita terminatio. Indicat.: *gans queth y ben y guethens. y cuthens y ben gans queth* (tegmine ejus caput tegebant) Pass. 96, 1. 97, 1. *y ny yllens y wethe* (non poterant eum impedire) 243, 4. *en deskyens del rye* (eum instituebant ut erat) 218, 2. Conjunct.: *gwythe na guskens* (cavere ne dormirent, jussit) 241, 3. Legitur etiam ONS: *nos o ny welons yn fas* (nox erat, non videbant bene) 64, 3.

Armor. ENT: *amen pidy. . . maz rohent y ho benediction* (et peto ego, ut dent mihi benedictionem suam) Buh. 118, 23.

Praeteritum secundarium.

Cambrica exempla obvia sufficiunt ad comprobandum etiam hujus temporis usum triplicem.

Sing. 1. pers. ASUN, ASSWN, ISSWN, SWN: *mi auynnasswn dy dihunaw yr meitin* (ego volueram te expergefacere valde mane) Mab. 2, 42. *ny darparysswn y rodi y neb* (non cogitaveram eum dare alicui) 2, 231.

2. pers. ASSUT, SUT: *buassei well itti pei rodassut nawd yr mackwy* (fuisset melius tibi, si recepisses in tutelam puerum) 1, 265. *pei asgorchymmynnassut nysgadwn* (si jussisses, non concessissem) 2, 48.

3. pers. ASEI, ASSEI, ISSEI, SEI. Indicativus: *y twrwf yn dyuot yn vwy yn da noc ydywedassei y gwr du im* (strepitus veniens multo major, quam dixerat vir niger mihi) 1, 9. *odyno y gwelwn mal y managyssei y gwr du ymi* (tunc videbam, ut descripserat vir niger mihi) 1, 8. *y kwn a nottayssei* (canes quos notificaverat) 2, 239. *ual y gnottayssei, megys y gnottayssei* (ut consueverat) 2, 33. 3, 304. *sef y gwelei y gweison yn saethu eu kylleill yn y lle y gwelsei gynon* (ibi videbat pueros sagittantes suos cultellos in loco, ubi viderat Cynon) 1, 12. *yd oed yn y uarw lewic rac meint y dolur agawssei* (erat animo deficiens prae magnitudine doloris, quem senserat) 1, 258. *a gofyn aoruc yr hynn o adawssei arthur udunt* (et quaerere de eo, quod eis permiserat A.) 1, 2.

Conjunctivus: *ar vorwyn adoeth yn erbynn y that ac y orynnawd idaw. py achaws y parassei carcharu y mackwy o lys arthur* (puella ivit obviam patri et interrogavit, quae causa effecerit injici in carcerem puerum ex aula A.) 1, 289. *deffroi aoruc arthur a gofyn agysgassei hayach* (expergefactus est A. et interrogavit, an dormiverit aliquantum) 1, 11.

Plur. 1. et 2. pers. ASSEM, SEM, ASSEWCH, ISSEWCH, SEWCH haud dubie; sed desidero exempla.

3. pers. ASSINT, ISSINT, SINT: *kyfodi awnaethant y wassanaethu owein mal y gwassanaethassynt gynon* (surrexerunt ad serviendum Oweno ut serviverant Cynoni) 1, 12. *argwyr auyn-*

nyssynt y deffroi (viri qui voluerant eum expergefacere) 2, 8. *ny chlywyssynt eiryoet twryf achawat kyffelyb y rei hynny* (non audiverant unquam strepitum et tempestatem talem ut hanc) 1, 23. *diheu oed gantunt na chlywyssynt eiryoet kerd kystal ar adar yn kanu* (persuasum erat eis, quod non audivissent unquam cantum tam amabilem quam avium canentium) 1, 23. *hyspys oed gan bawp. . . na welsynt eiryoet un wympach no hi* (persuasum erat cuivis, . . quod non vidissent unquam formosiorem, quam eam, puellam) 2, 27. Pertinet huc e glossis Luxemb. *roricsent*, ut legendum credo pro *roricseti* (gl. sulcavissent).

Cornica et armorica exempla indicativi et conjunctivi rariora sunt. Conditionalis hujus temporis et praecedentis mixtus jam animadvertitur in exemplo cambrico supra allato (alia sequentur infra in syntaxi): *pei asgorchymmynnassut nysgadwn* (si jussisses, non concessissem), ubi *nysgadwn* est pro *nysgadasswn*. Vicissim in cornica et armorica lingua hujus temporis formae omnino in significationem conditionalis praesentis (ut in armorica etiam formae futuri secundarii) transierunt, nec est interdum etiam indicativi et conjunctivi hujus et illius temporis differentia.

Cornica exempla. Indicativi vel conjunctivi: *Pedyr a omdenas yn urna del rebeghse* (Petrus abiit simulac peccaverat) Pass. 86, 3. *own mear as kemeras rag an merthus rewelsens* (timor magnus eos cepit ob miraculum quod viderant) 251, 4. *ef a doys bythgueth ef nan guelse* (ita legendum pro *guelfe*; juravit quod nunquam eum viderit) 85, 3. 4. Conditionalis: *hethou pan ethys yn mes cleras ryth nyth kemerse* (hodie si ivisses foras, morbus non te cepisset) 157, 4. *an denma nyn drossen ny bys deso* (hunc virum non tulissemus tibi, si non esset malus; *drey*, ferre) 99, 2.

Conditionalis designatus praesentis primarii: *screfys yw a ken me nyn lavarsen* (scriptum est et aliter ego id non narrarem) P. 183, 1. *a pe ow thus thewy nym delyrssens* (si esset mihi populus, a vobis me non liberarent; angl. *deliver*) 102, 2. Item indicativi et conjunctivi praesentis primarii significatio: *Pylat a vynse gwythe bewnas Jesus. ef a vense gwethe Christ* (P. volebat servare vitam J.) 125, 1. 127, 2. *del lavarsa ragon ny* (ita loquebatur, orabat Christus, pro nobis) 56, 2. *kymmys tra a lavarsa* (quidquid loquebatur, refutabant) 112, 1. *thy wethe nan kemerse y skerans* (observare, jussit, ne eum auferrent), *Pylat a ros aga ro*

may leversens (P. dedit mandatum, ut dicerent; ita quidem lego pro corruptis *kemerre, leverrans*) 241, 2. 250, 2.

Armoricum exemplum conjunctivi hujus temporis e Buh.: *a huy proffe . . ez rosech lin* (an probaretis, quod dederitis linum?) 170, 14. Sed hodierna lingua ex hoc tempore sibi conditionalem formavit hoc modo: Sing. 1. *kanzenn* (canerem, pro *kansenn*), 2. *kanzez*, 3. *kanze*. Plur. 1. *kanzemp* (caneremus), 2. *kanzech*, 3. *kanzent*.

Futurum secundarium.

Servata est in armorica lingua hujus temporis forma originaria, qua quidem non amplius significatur indicativus, sed conditionalis, in quem praecipue sensum jam transiit etiam hibernicum futurum secundarium (p. 454), in quem item et transiit armoricum praeteritum secundarium, ut modo demonstratum est. Cornica, quae temporum secundariorum praeterito tantum frequentius utitur, multo minus quam praesens servavit futurum secundarium.

Formae armoricae hodie quoque concordantes cum formis temporum secundariorum praecedentium sunt hae. Sg. 1. *kanfenn* (canerem), 2. *kanfez*, 3. *kanfe*. Pl. 1. *kanfemp* (caneremus), 2. *kanfech*, 3. *kanfent*. Impersonaliter: Sg. 1. 2. 3. *me, te, eon a ganfe*. Pl. 1. 2. 3. *ni, chui, hint a ganfe*. Eadem forma cum particula *ra* conjunctivi indice armorica significat conjunctivum praesentis secundarii: *ra ganfenn* (ut canerem), *ra ganfemp* (ut caneremus).

In cambrica lingua, quae signum futuri ubique amisit, commixtio inter hoc tempus et praesens secundarium eodem modo orta est, ut inter futurum et praesens primarium. Attamen existimandum est, plures hujus temporis personas servatas esse, eas scilicet quarum terminationes differunt vocali *o* (quae soluta fuerit e signo futuri *f* cum vocalibus suis; cf. p. 160) a terminationibus cum vocali *e* vel *i* praesentis secundarii. Quae terminationes cum vocali *o* etiam a grammaticis hodiernae linguae sub futuro vel etiam futuro secundo reponuntur. Sunt usus indicativi vel conjunctivi, cum conditionalis significetur praesente secundario.

Exempla e Leg. et codice rubro. Sing. 1. et 2. ps. non pos-

sunt differre ab iisdem personis praesentis secundarii, in quo jam *-wn, -ut* obtinent. Est tamen in his terminationibus clara interdum futuri secundarii significatio: *athi awely y sawl uorynyon hygar yssyd yn y llys honn. ti a geffut orderchat ar yr un a rynnut onadunt* (et tu videbis agmen puellarum amabilium in aula hac; et sumseris, sumere poteris, ad amandum unam quam volueris ex iis) Mab. 1, 272. Reponenda tamen forsan huc terminatio jam supra dicta *-ych* et putanda orta propter id, ut sit differentia inter utrumque tempus.

3. pers. O (praes. secund. *-ei*). Indicativus: *trayan akafo* (tertiam partem quam acceperit) Leg. 1. 1. 5. *eulwydyn kentaf emarchoco* (primo anno quo equitaverit) 1. 7. 12. *or pan archo* (ex quo mandaverit) 1. 18. 5. *ac ual y mae mynych yr neb aymkanlyno ac ymladeu aryueloed. efrawc alas aechwemeib* (et ut fit saepe ei qui negotia fecerit in pugnis et mirabilibus, E. occisus est et sex filii ejus) Mab. 1, 235.

Conjunctivus: *arglwyd heb hwy kymer gret y mackwy na dywetto or awelas yman* (domine, dixerunt ii, sume fidem a puero, quod non dicturus sit, ne dicat de eo quod vidit hic) Mab. 1, 264.

Plur. 1. pers. OM (praes. sec. *-em*): *yr ymdidan goreu a wypom ninneu ni ae dywedwn itti* (narrationem optimam quam sciverimus, narrabimus tibi) Mab. 1, 2.

2. pers. OCH (praes. secund. *-ewch*). Indic.: *athi a deuy gyt ami y vwrw dyludet ti athwyr. ac enneint ageffoch* (et tu venies mecum ad deponendam lassitudinem tuam, tu et viri tui, et unguentum sumseritis) Mab. 1, 25. *achynn ych mynet ymeith atteb a geffoch* (et antequam ibitis, responsum habueritis) Mab. 2, 29.

Conjunct.: *ac mal y crettoch doet un ohonawch* (ut sitis credituri, ut credatis, veniat unus e vobis) Mab. 2, 234.

3. pers. OINT, ONT (praes. secund. *-int*): *eny kafoent tyr. breynt etyr akafont* (donec acceperint terram; privilegium terrae quam acceperint) Leg. 1. 5. 12. *pan uenoent. pan ranoent* (si voluerint; si divident) Leg. 1. 9. 22; 14. 7. *aphan hambwyllont hwy or lleon y deuant wy yth gyrchudi. . . agwedy na welont hwy dydi drwc vyd gantunt* (et cum convenerint ex urbe, ibunt ad quaerendum te, . . et cum non viderint, aegrum erit eis) Mab. 1, 14.

Conjunctivus.

Conjunctivum praesentis linguae hibernicae vocali *a* dominante per personarum flexiones distinctum ab aliis temporibus (p. 455) non ignotum fuisse etiam britannicae linguae, colligi poterit e paradigmate verbi cornici apud Pryce (Archaeolog. cornubrit. p. 41): Sing. 1. *mai huellam* (ut videam; *h* e *g* post particulam *mai*, p. 219), 2. *mai huellaz*, 3. *mai huello*. Plur. 1. *mai huellan* (ut videamus), 2. *mai huelloh*, 3. *mai huellanz*. Sed hujusmodi unicum tantum vetustius exemplum mihi obvium est in Pass.: *mes mara petha degis gans y dus nan caffan ny* (foras si fuerit ablatus, ita ut eum non inveniamus nos) 240, 3. Obtinetque *a* tantum in personis sing. 1. et 2., plur. 1. et 3., in quibus armorice ejus locum occupat *i* flexionum futuri, dum cum cornica 3. pers. sing. *-o*, 2. pers. plur. *-oh* (= *-ogh*, *-och*) concordant tam cambricae terminationes in exemplis memoratis *na dywetto* (ne dicat), *mal y crettoch* (ut credatis), quam armoricae hodiernae sing. *-o*, plur. *-ot*. Attamen non solum sing. *-o*, sed etiam 3. pers. plur. *-ont* (e futuro secund. residua? hod. *-int*) legitur in Buh.: *doe roen tir a miro dit tra hedro na noaso quet* (deus rex mundi custodiat, ne tibi mala res noceat aliquid) 6, 26. *ez dle sicour an peuryen hep douigaff gront oz an re creff no deceffont na no foulont* (debet, judex, juvare pauperes non timens omnino fortes, ne eos decipiant vel eos deprimant) 154, 2 sq.

Imperativus.

Frequentiora sunt exempla secundae et tertiae personae, rariora ceterarum.

2. pers. Cambrica lingua aut radicem verbi nudam profert, aut vocales addit *a*, *e* et *i*. Illud fieri solet in verbis primitivis simplicibus, hoc in denominativis et derivatis. Sequitur pronomen amplians interdum.

Radicis nudae imperativus: *tal y ymdidan* (solve, narra narrationem) Mab. 1, 2. *kymer* (sume), *par* (fac) Mab. 2, 25. *taw bellach* (tace porro) Mab. 2, 39. *taw heb y marchawc. dos drachefyn yr llys. ac arch y gennyf y arthur dyuot ae ef ae arall* (tace, inquit eques, redi in aulam et manda a me Arthuri ut ve-

niat aut ipse aut alius) Mab. 1, 242. *na chwsc* (ne dormi) 2, 41. *kwsc yma heno heb ef. achyuot yn uore y uynyd. achymer y fford ydwyt ar hyt y dyffrynn uchot* (dormi hic hanc noctem, inquit, et surge mane versus montem et sume viam tuam secundum vallem sursum) 1, 6. *dywet ti dy chwedleu* (dic tua nova) 2, 7. *na dywett ti* (ne dicas) 2, 36. *manac attaf* (monstra mihi) 1, 255.

Exiens in A. Exemplum vetustius inter glossas Oxon.: *helghati* (gl. venare; subst. *helg*, venatio). In Mab.: *plycca ditheu* (plica tu) 3, 302. *kymer y fford acherda yn erbyn yr allt uchot* (sume viam et proficiscere contra saltum sursum; subst. *kerd*, via) 1, 7. *or gwely wreic tec gordercha hi* (si vides mulierem formosam, ama eam) 1, 238. *gwassanaetha di euo* (servi illi; *gwassanaeth*, servitus) 1, 28. *rydhaa* (libera) 3, 160. *na naccaa* (ne recusa) 3, 192.

In I et E. Inter glossas Oxon.: *nerthiti* (gl. hortare; subst. *nerth*, virtus). In Mab.: *welydi yma yti bwyth ir ireit bendigedic* (vide tibi mercedem unguenti salutaris) 1, 30. *hwde di y rotrwy honn* (sume hunc annulum) 1, 14.

Cornice et armorice eodem modo. Cornica exempla: *saw te ha me* (salva te et me) Pass. 191, 4. *taw* (tace) 46, 2. 84, 3. *te kemer* (sume) 6, 3. *lavar, te lavar* (loquere) 93, 1. 129, 3. *lathe* (occide) 142, 2. *te gura* (fac) 154, 4.

Armorica: *mir* (serva) Buh. fq. *les* (sine) 4, 2. *na barn* (ne judica), *na hent* (ne sequere) 68, 4. 5. *dalch* (tene) 104, 10. *comps* (loquere) 6, 16. *quemer* (sume) 180, 9. *lauar* (dic) 74, 6. 86, 9. *preder* (cura, cogita) 72, 3. *gorre* (tolle, manum) 166, 10. *laqua* (pone) 172, 11. 14.

3. pers. Cambr. ET: *kollet er enat ytauaut* (amittat judex linguam suam), *talet ydau* (solvat ei) Leg. 1. 11. 18. *ranet eclaf. dewysset er yac* (dividat aegrotus, eligat sanus) Leg. 2. 1. 12. *deuet ym ol* (veniat post me) Mab. 1, 240. *na wiscet dim ymdanei* (ne vestiat se, puella) Mab. 2, 20. *kymeret* (sumat) 2, 238. *kymeret yr llawr* (deponat) 2, 55.

Cornice YS, AS: *an geff an pows as gwerthys ha thotho pernas clethe* (qui possidet tunicam, eam vendat et emat pro ea gladium) Pass. 51, 2. Pro *-es* obtinet ENS: *cuell a vynne bos sylwys golsowens ow lavarow* (qui voluerit salvari audiat verba mea; cf. infra *bethens*, sit) 2, 2.

Armorice ET: *na vezet* (ne sit) Buh. 58, 5. 102, 11.

Plur. 1. pers. Cambr. WN: *lladwn. . . byrwn. . . athaerwn* (occidamus, feramus et asseramus) Mab. 3, 28.

Corn. YN: *gorthyn neffra Jesus* (veneremur semper Jesum) Pass. 5, 4. *na whelyn gwevye an pow* (ne quaeramus relinquere regionem) 247, 1. *na leveryn ger gow* (ne dicamus verbum falsum) 247, 3.

Armor. OMP, EOMP: *douguomp goasoniez* (faciamus servitium) Buh. 54, 26. *hastomp na tardomp quet* (festinemus, ne tardemus) 32, 12. 146, 17. 210, 8. *delchomp* (teneamus, habeamus) 156, 20. *gorreomp hon drem saludomp* (tollamus vultum nostrum, salutemus) 54, 22. *laqueomp* (ponamus, sinamus) 64, 15. 86, 3.

2. pers. Cambr. UCH, WCH (cf. p. 500): *emdeveduch o keureith weithion* (dicite nunc alternatim de lege) Leg. 2. 11. 11. *moesswch attafi heb yr arthur awch cledyfeu* (date mihi, dixit A., gladios vestros) Mab. 1, 25. *kyfodwch weisson* (surgite pueri!) 1, 245. *arhowch vi yma* (exspectate me hic) 1, 277. *na deffrowch hi* (ne expergefacite eam) 2, 8.

Corn. OUGH: *evough why* (bibite) Pass. 45, 2. *koscough powesough* (dormite, quiescite) 61, 2. *leverough wy thethe* (dicite eis) 256, 1. *deugh holyough ve* (venite, sequimini me) 53, 1. *golyough ha pesough* (vigilate et orate) 52, 3. 57, 2.

Armor. IT, ET: *lisit hoz anquen* (sinite vestrum moerorem) Buh. 130, 3. *guiluit moruan* (vocate Mormanum) 168, 12. *douguit an mab bihan* (afferte puerum parvum) 98, 15. *rentit hoz test* (reddite testimonium vestrum) 116, 4. *porzit ma buhez* (sublevate vitam meam) 196, 17. *querchit Nonita* (quaerite Nonitam) 146, 1. *seruichit doe* (servite deo) 130, 4. *leset* (sinite) 38, 2. 142, 11. *gueluet herri* (vocate Herricum) 156, 26. *monet. . . duet . . na tardet* (ite, venite, ne tardate) 138, 14. 16. *comset aman na chanet descuezet herri hoz libell* (dicite hic, ne tardate, monstrate Herrice libellum vestrum) 158, 2. 3. *leueret* (dicite) fq.

3. pers. Cambr. ENT: *erbyn enodolyc deuent ar ebrenyn* (versus natalem domini veniant ad regem) Leg. 1. 16. 11. *rannent deu hanner. . . talent en deu haner* (dividant in duas partes, solvant in duabus partibus) Leg. 2. 1. 1; 8. vet. *iolent, omcobloent*, p. 510.

Corn. ENS, cujus non reperi exemplum, transgressa terminatio in singularem, ut pronomen suffixum *-ans*, *-ens* (p. 388).

Armorice ENT etiam hodie.

Infinitivus.

Non unius ejusdemque terminationis, sed ut in hibernica lingua in pluribus formis apparens, atque, si non est nudus in forma radicis verbalis, derivatus vario modo. Flexio non exspectanda; dativus praepositione cambr. *y* (= *dy*, hibern. *do*), corn. *the*, armor. *da* significatur. Adduntur etiam pronomina possessiva.

1. Infinitivus nudus radicis. Cambr.: *ac abreid vyd itti y diodef hi yn vyw* (et aegrum erit tibi, tolerare eam vivum, tempestatem; rad. *def*, *dem*, hibern. *daim*) Mab. 1, 8. *ac ymlad awnaeth ar sarff* (et pugnare coepit cum serpente) 1, 266. *achyuarch gwell awnaeth* (et salutare coepit) 1, 262. 274. *agellwng yuarch ymywn. . . allad tan aoruc* (et introducere equum, et elicere ignem) 1, 31. *ac estwng eu penneu aorugant* (et demittere capita coeperunt) 1, 7. Manet *-wng*, ut hibern. *-ang* (p. 459), per verbi formas velut radicalis.

Corn.: *pu a worras yt colon cows yn delma* (quis posuit in corde tuo loqui ita?) Pass. 81, 4.

Armor.: *ez duy da barn* (venit ad judicandum) Buh. 102, 17. *da clasq* (quaerere, ad quaerendum), *da comps* (loqui) fq.

2. Infinitivus derivatus. Sunt finales aut consonae, e. gr. frequentior *-t* cum diversis vocalibus (cf. hibern. *-ad*, *-ed* etc.), rariores *-c* et *-l*, *-ll* cum vocalibus *e*, *i*, aut etiam terminales variae vocales.

Terminationes AT, ET, IT, OT, UT. Cambr.: *ti a geffut orderchat ar yr un a vynnut onadunt* (tu inceperis amare aliquam earum, quam volueris) Mab. 1, 272. *aorchymynnwys yr kiwtawtwyr adeilat tei* (praecepit civibus aedificare domos) 3, 298. *dechreu yvet y med* (incipere bibere mulsum) 1, 2. *heb diodef gwelet* (sine facultate videndi) 1, 18. *acherdet y fford awneuthum* (et pergere viam coepi) 1, 3. *cymryt aoruc* (sumere coepit) 2, 216. *agwrthot hynny aoruc* (et refutare coepit hoc) 2, 372. *adywedut aorugum* (et dicere coepi), *ac ymchoelut* (et vertere) 1, 5. 9. Addo exempla in EC, IC: *redec yn eu herbyn* (currere in eorum occur-

sum, coepit) 2, 216. *y eredic y tir dyrys draw* (ad arandam terram duram illam, alias *aradu*) 2, 222.

Cornica exempla (*-as, -es, -is, -os* pro *-at* etc., p. 177): *the veras worth Christ y eth* (ad videndum de Christo iverunt; *meras*) Pass. 216, 2. *oll monas y a vyne* (omnes ire volebant; cambr. *mynet*) 162, 1. *ny a yll gwelas* (possumus videre; cambr. *gwelet*) 12, 3. *golyas ny yllough* (vigilare non potestis) 55, 4. *rys yw batales* (necesse est proeliari) 51, 1. *karanskis ef a whelas* (effugere quaesivit) 156, 2. *ny alloff yn fas sensys* (non possum bene tenere) 156, 4. *caffos ran vras mara calle* (accipere magnam partem ut posset) 38, 2. *ny gens y hard the wortos* (non poterant obstare) 250, 4.

Armorica e Buh.: *ez troff daz coffat* (incipio cogitare te) 198, 15. *me aielo eguit e querchat* (ego eo ad eum quaerendum) 138, 7. *pret eo plen louenhat* (tempus est gaudendi) 28, 22. *maz guillif plen laouenhat* (ut possim gaudere) 44, 19. *me gray euezhat* (facio vigilare, vigilo) 90, 12. *eguit an fez he neuezhat* (ad renovandam fidem) 14, 2. *guelet ne gallaf* (non possum videre) 192, 7. *mar car touet* (si amat jurare, vult jurare) 170, 16. *ez eo ret techet* (necesse est fugere, abire) 92, 22. *ret eo quemeret* (necesse est sumere) 188, 3. *da guelet* (ad videndum) 36, 11. *da miret* (ad servandum) 10, 16. *da cuzet* (ad occultandum) 46, 15. *da lauaret* (ad loquendum) 126, 7. *gallout* (posse, potestas) 78, 16. *ret eo diff caffout blam* (justum est mihi, habere dedecus) 174, 6.

Terminationes EL, ELL, ILL. Cambr.: *edeleant kafael* (debent accipere; hibern. vet. *gabál*) Leg. 1. 1. 4. *dywedut aorugum inneu bot ynda gennyfi kaffel aymdidanei ami* (dicere coepi, esse gratum mihi invenire qui colloqueretur mecum) Mab. 1, 5. *nyt oed vynych ytt gaffel bud* (non erat saepe tibi habere fortunam) 2, 216. *ti a wely y gellgwn yn kymell yr hydot* (videbis canes in pellendo, pellentes, cervos) 1, 274. *oed gyfyg. ymi sefyll yny llannerch* (erat aegrum mihi stare in saltu) 1, 7.

Corn.: *te a yl sevell orte* (tu potes stare contra eum) Pass. 22, 4. *merwell y reys* (mori necesse est) 121, 2. *kewsel ger vas* (loqui bonum verbum, non potuit; supra *cows*, armor. *comps*) 83, 3. *pan gwelas yn delma y the gewsell* (cum vidit eos ita loqui) 249, 1. *y a vynne leverell gow* (volebant dicere falsum) 90, 3. *the*

wethell kentrow (ad faciendos clavos, ivit) 159, 2. *the wethyll, the wethyl, the wuthyl* (ad faciendum, operandum; *gweth*, opus) 21, 2. 68, 4. 70, 3. 151, 4.

Armor.: *lesel* (relinquere) Buh. fq. *me so maruaillet. . . dilesell an cur . . ha techet* (miror, sinere eum curam et abire) 82, 6. *da guenel* (ad pariendum) 44, 10. *ret eo guenell pe menell sur* (necesse est parere et manere) 92, 10. *guell ve dif meruell* (melius esset mihi mori) 40, 7. *meruell a graff* (morior) 162, 5.

Infinitivus terminatus vocalibus. Cambrica A in denominativis: *a bwyta aorugam* (et edere coepimus; *bwyt*, cibus) Mab. 1, 5. *mynet y hela* (ire venatum), *delych gyt ami y hela* (ibis mecum venatum) 1, 33. 288. *sef agawsant yn eu kyghor kanhadu idi gwra* (ceperunt consilium, permittere ei nubere) 1, 21. *ny deuthum i yr gwreicka* (non veni ad sumendam uxorem; *gwr, gwreic*) 1, 272. Term. *-atta, -otta*, item in denominativis: *lletratta, lattratta* (latrocinari; subst. *lleidyr, lleidr*, latro) Mab. 3, 156. 157. 158. *cardotta* (mendicari; subst. *cardawd*, beneficium) 3, 157. I in primitivis: *y dalu ae uoli awnaf* (solvam ei et eum laudabo, laudare eum faciam; *moli*, hibern. *molad*) Mab. 2, 204. *pan uynner tewi hi* (si postulatur tacere eam, harpam) 2, 224. *lle iawn y rodi ef* (locus opportunus dandi id) 2, 28. *rac eu bodi* (prae mergendo eos, ne mergerentur) 2, 246. *achyuodi aorugant* (et surgere coeperunt), *kyfodi aorugum* (surgere coepi) 1, 4. 6. *dwfyr y ymolchi* (aqua ad lavandum), *ac ymolchi aorugam* (et lavari coepimus) 1, 4. 5. *ac erchi agori aoruc* (et petere aperire coepit) 1, 7. 15. *amenegi aoruc* (et monstrare coepit), *adodi* (et dare), *ae porthi* (et perferre) 1, 7. 9. U in primitivis et denominativis: *mi aallwn arnaf dy garu yn vwyhaf gwreic* (ego possem amare te maxime mulierum) 1, 262. *ni dele ef talu* (non debet solvere) Leg. 1, 5. 5. *cladu* (fodere; *clad*, fossa) Mab. 3, 302. *cablu* (blasphemare; subst. *cabyl*) 3, 267. *adeleant guasanaythu* (debent servire; subst. *gwassanaeth*, servitus) Leg. 1. 7. 15. *par di y uedeginyaethu* (fac eum mederi; *medeginyaeth*) Mab. 1, 267. AU in denominativis: *dynessau awnaethwn attaw* (appropinquare coepi ei) Mab. 1, 3. *pwy bynnac aallei y rydhau* (quicunque posset eum liberare; *ryd*, liber) 1, 284. *a thristau aoruc* (et coepit tristis esse) 1, 26. *kennattau* (mittere; *kennad*, legatus) 2, 218. EU: *amheu yr hynn nysgwnafi* (negare hoc non possum) 3, 270. W

in verbo frequente *bwrw* (removere). AW, IAW in denominativis plurimum: *achymryt y ffonn yny law. atharaw* (et sumere fustem in manum et caedere) Mab. 1, 7. *kyweiraw, kyweiryaw* (praeparare) fq. *heb y lliwaw a lliw gwerthuawr* (sine coloratione colore pretioso; *lliw*, color) 1, 15. *kyfodi aorugum agwisgaw amdanaf* (surgere coepi et vestire me), *gwedy gwisgaw vy arueu* (post induere, post induta arma mea; *gwisc*, vestis) 1, 6. 10. *cribaw* (pectinare; *crib*, pecten) 2, 204. *brithaw* (variegare, colore vario; adj. *brith*) 2, 388. *llunyaw* (formare; subst. *llun*, forma) 3, 148. *medylyaw* (cogitare; subst. *medwl*) 2, 30. *pebyllyaw* (tentorium ponere; *pebyll*) 1, 23. *luydyaw* (expeditionem parare; *lluyd*) 1, 21. *bedydyaw* (baptizare; *bedyd*, baptisma) 1, 266.

Cornicae vocales terminales infinitivi. Y frequens in primitivis: *drey den yn payn a calla* (ferre hominem in molestiam si potest, est gaudium ei) Pass. 21, 4. *wortheby ny vynnas* (respondere noluit) 92, 4. *mar a mynnyth govynny* (si vis interrogare) 80, 1. *ef a vynnas y derry* (frangere voluit id, templum; *terry*) 35, 2. *an rena a yll the thysky* (hi possunt te instituere) 80, 3. Cambrica in *-u*, *-au* et *-yaw* cornice sunt E, YE, item non infrequentes terminationes: *rag y rane, worth y ranne* (ad dividendum) 36, 2. 137, 4. *bewe ny ylly* (vivere non potuit) 207, 2. *ow care* (in amando, amans) 26, 2. *thy lathe* (ad eum occidendum) 114, 4. *ef a vynse gwythe, a vense gwethe* (voluit servare) 125, 1. 127, 2. *rag gwerthe* (ad vendendum) 38, 4. *rag y demptye, rag y worthye, rag y untye* (ut eum tentandum, venerandum, unguendum) 14, 1. 29, 2. 35, 2. *rag gorthye* (ad venerandum) 228, 2. *ow plentye* (in accusando) 33, 3. *the gronkye, ou cronkye* (ad mordendum, in mordendo) 131, 3. 132, 1. *the ynygye* (ad judicandum) 118, 4. *thy gusulye* (ad consulendum ei) 119, 2. Loco *e* finalis legitur etiam A: *Christ a thanvonas the berna boys* (Chr. misit ad emendum cibum; *perna*, cambr. *prynu*) 42, 1. *y fynnas dyskynna* (voluit descendere; cambr. *discynu*) 4, 3. *herdya an gew pan welas* (penetrare hastam cum vidit) 221, 1.

Armorica exempla infinitivi exeuntis in vocales: *locman reiz don treiza* (nauta peritus ad transvehendum nos) Buh. 8, 18. *guelchi a mennaf* (lavare me volo) 104, 15. *mir nen heuliy* (cave sequi eum) 66, 3. In pluribus verbis, quae in lingua cambrica finiuntur vocalibus, praesertim denominativis cambricis in *-au*,

-aw, armorica addit terminationes IF, IFF, AFF: *ret eo reif diff remet* (justum est dare mihi remedium) Buh. 38, 17. *da reif, da reiff* (dare, ad dandum; cambr. *rodi, roi*) 46, 16. 200, 17. *pidif, da pidiff* (petere) 44, 11. 52, 8. *da sintif* (obsequi) 20, 15. *da nezaff* (ad nendum; cambr. *nyddu*) 168, 17. *da guisquaff* (ad vestiendum; cambr. *gwisgaw*) 26, 19. *da nessaf, parfetaff* (ad appropinquandum, perficiendum) 62, 20. *finissaf a mennaf net* (volo finire) 38, 14.

Praeter formam infinitivi praesentis non est alia. Infinitivus praeteriti significatur eadem forma, cui additur praep. *gwedy* (post): *menegi uot y crydyon wedy duunaw ar y lad* (dicere consuluisse sutores de occidendo eo) Mab. 3, 153.

In participii praesentis activi significationem transit infinitivus britannicus, si eidem adduntur particulae quaedam, in dialectis differentes, quae inter se comparatae deprehenduntur primitus praepositiones. Sunt eae cambr. *in, yn* (in; cf. tamen *yn,* ut, p. 205), corn. armor. *ow, oz* (ortae e *gurth, urz,* apud).

Cambr. IN, YN (sequentem consonam servans primitivam in hoc usu, dum significans lat. *ut* magis inficit; cf. p. 206. 219). Vetustius exemplum jam occurrit inter glossas Oxonienses: *hin cetlinau* (progredientes; cf. appendicem). Exempla recentiora innumera in Mab., obvia in quacunque pagina, e. gr. 1, 1: *ydoed yn eisted yny ystauell* (erat sedens in cubiculo suo), *morynyon yn gwniaw wrth ffenester* (puellae laborantes ad fenestram).

Corn. OW (orta e *worth, wort,* quam originem prodit servando tenues, sequentes medias provehendo in tenues, p. 206. 207): *pan efe Christ ow pesy* (cum Christus erat orans) Pass. 62, 1. *me a ra theugh ow cafos Christ* (ego faciam vos capientes, capere Christum) 39, 2. *ef a clewas an colyek ow cane* (audivit gallum canentem) 86, 1. *rag own ow crene* (prae timore tremens) 53, 4. *del leverys y honon yn kig yn goys ow pewe* (ita dixit ipse in carne in sanguine vivens; *bewe*) 256, 4. *ef a thueth lays nowyth ow tesky* (venit leges novas instituens; *desky*) 107, 4. *wy a gyff bohowgyon warenough ow carme* (vos habebitis pauperes in vos clamantes; *garme*) 37, 3. Forma primitiva *gorth: ol myns es orth the vlamye* (omnes qui sunt te blasphemantes) 120, 3. *ese worth y grevye. esons worth y thygtye* (erat eum gravans, erant eum tractantes) 132, 2. 164, 1.

Armor. OZ (pro *ouz, ourz* = cambr. *wrth;* cf. tamen Buh. 38, 5: *oz roen,* ut rex): *hep mar lauaret oz touet* (libere dicere jurantem, oportet) Buh. 172, 1. *oz crenaff bepret ezaedouff* (tremens semper sum) 198, 9. *ez vez santel oz hon quelen* (erit sanctus nos instituens, nos instituet) 184, 17. In hodierna lingua *o* (servans tenues, provehens medias) ante consonas ponitur, *oc'h* (est etiam praep. *oc'h, ouc'h* pro *ouz, out* = cambr. *wrth*) ante vocales.

Passivum.

Flexionis personalis nullum amplius superest vestigium. Invenitur sola impersonalis, sola forma scilicet tertiae personae, quae infixis pronominibus etiam inservit significandis ceteris personis (p. 412. 474). Formae per tempora cambricae hae sunt.

Tempora primaria.

Praes.	Praet.	Futur.
cerir	*carat*	*carer.*

Tempora secundaria.

cerit	*carisit*	*caraur.*

Tempora primaria.

Praesens et Futurum.

Confusio eadem exstat temporis praesentis et futuri, ut in activo, ob rejectum futuri signum. In libro tamen rubro adhuc terminatio *-ir,* inficiens vocalem radicis, magis est praesentis, *-er* (pro *-fer, -ber*) futuri. Consocio hic exempla utriusque terminationis.

IR: *y chwedyl hwn aelwir chwedyl iarlles y ffynnawn* (narratio haec vocatur narratio comitissae fontanae) Mab. 1, 38. *iarlles y ffynnawn y gelwir* (comitissa fontanae vocatur) 1, 17. *ny helir twrch trwyth vyth hebdaw* (non fit unquam venatio T. T. sine eo)

2, 226. *or mynnir vy nyuot* (si postulatur venire me) 1, 250. *gwreic y gellir dywedut idi y bot yn deckaf or gwraged* (potest dici de ea, eam esse formosissimam mulierum) 1, 17.

ER: *ni aglywn y kyrn pan ganer. ac aglywn y cwn pan ellynger. aphan dechreuont alw* (nos audiemus cornua, cum cantabitur, et audiemus canes, cum fiet dimissio et cum incipient latrare) 2, 9. *pan vynner idi tewi hi* (cum postulabitur ab ea tacere) 2, 224. E Leg., ubi saepius promiscue scribuntur *e* et *y*, ob hoc exempla proferre nolo.

Eaedem formae cum infixis pronominibus: *peredur uab efrawc ym gelwir i* (P. filius E. vocor ego), *gwalchmei ym gelwir i* (G. vocor) 1, 261. *Etlym gledyf coch ym gelwir* (E. gladii rubri vocor) 1, 276. *idawc cord prydein ym gelwir. ha vnbenn heb y ronabwy paystyr yth elwir ditheu velly* (Id. c. Brit.vocor. O princeps, dixit R., quae causa, quod vocaris ita?) 2, 375. *nyth ellyngir di y mywn* (non intromitteris tu) 2, 202. *ydym wyrda hyt tra yndygyrcher* (sumus honesti, quamdiu visitabimur, habebimus hospites) 2, 203.

Cornice et armorice sola ER. Corn.: *rag y hyller ervyr hay welas* (ut possit considerari et videri; cf. 60, 1: *ny a yl gwelas hag ervyr,* nos possumus videre et considerare, et infra infinit. passiv.) Pass. 20, 1. Armor.: *Dirinon ez hanuer* (D. nominatur, locus) Buh. 148, 16. *quement en bet man a ganer* (quae multitudo in hoc mundo nascitur, quam multi nascuntur) 144, 7. Praeter tertiam aliae personae per eandem formam cum pronomine infixo vel praemisso: *gant guentl hac anquen em bener* (dolore et angustia crucior) 94, 22. *a dreff piler nem gueler* (post pilam non videor) 54, 12. *breman ez consacrer ac ez baeleguer* (nunc consecraris et fis presbyter) 180, 13. 14. *dreist pep pen hoz goulener* (supra omnem rem vos flagitamini) 122, 9.

Praeteritum.

Cambrica lingua cum signo hujus temporis T variat vocales ut in activo cum signo *s,* ita ut sint terminationes *-at, -et, -it, -wyt,* ut in activo *-as, -es, -is, -wys;* respondet etiam terminationi activae *-awd* passiva *-awt.*

AT: *y coet a welat ar y mor* (silva quae visa est in mari) Mab. 3, 93. *y kaffat y grib* (sumtum est pecten) 2, 246.

ET: *mab aanet idi* (filius natus est ei), *sef enw adodet arnaw* (hoc nomen datum est ei) Mab. 3, 90. *y rodet y uorwyn y leuelys* (data est puella L.) 3, 298. *y danuonnet* (missus est), *y gossodet* (locatus est) 3, 191.

IT: *minneu a vynnaf yr ymdidan da aedewit y minneu* (ego volo narrationem bonam quae permissa est mihi; act. praet. *edewis*) Mab. 1, 2.

WYT: *os ehemreyn aderuyt* (si coitus factus est), *os egouessiau aderuit* (si palpatio facta est) Leg. 2. 1. 20; 21. *ystauell a gweirwyt* (cubiculum paratum est), *y varch a gyweirwyt* (equus paratus est) Mab. 1, 251. 253. *kei a vyrywyt* (C. superatus est; *bwrw*) 1, 23. *ar hynny y trigywyt* (et hoc constitutum est) 2, 23.

AWT: *nyt deuawt gan y gwr* (non permissum est a viro) Mab. 2, 62.

Cum pronomine infixo 1. pers.: *ny bu hir yni ymbyrrywyt i* (non fuit longum, donec sum dejectus) Mab. 1, 9. *kam ymbyrywyt i doe* (quamvis dejectus sum heri) 1, 23. *y dyd ymurdwyt yn uarchawc urdawl* (dies quo ordinatus sum eques ordinarius) 2, 17. Eadem forma pro plurali: *yd ellyngwyt y kennadeu* (missi sunt nuntii) Mab. 2, 30.

Corn. AS, armor. AT. Corn.: *y dorras y veyn* (fracti sunt lapides) Pass. 209, 4. *yn della y re thyskas* (ut ipsi sunt instituti, possunt te instituere) 80, 3. Armor.: *pan ganat dre patricc e proficiat ezeo sanct mat* (cum natus est, per Patricium est praedictum, quod esset sanctus bonus) Buh. 208, 20. 21. *douar riuelen ez hanuat an placc man gant an anciendet* (terra R. nominatus est hic locus ab antiquis) 148, 8. *dre exces ez opressat* (per vim oppressa est, puella), *an mab bihan a diouganat* (filius parvus praedestinatus est) 46, 3. 8. Discernenda est terminatio *-et*, quae, ut cornica *-ys*, juncta cum verbo substantivo, est forma participii: *o tewlys* (erat constitutum) Pass. 41, 1. *sant devvy aman da bout ganet proficiet edy* (sanctum D. ibi esse natum, praedictum est) Buh. 2, 13. *Runniter aman of hanuet* (R. hic sum nominatus) 8, 19. *an mab man so diouganet* (puer hic qui praedictus est) 8, 8.

Tempora secundaria.

Sola cambrica lingua, ditior formis quam cornica et armorica, servavit horum temporum tertiae personae formas passivas secundum normam generalem usumque verbi celtici.

Praesens.

Term. IT (hibern. vet. *-ithe*, *-the*, p. 470). Indicativus: *mackwy mut y gelwit peredur yna* (puer mutus vocabatur P. ibi) Mab. 1, 268. *pan tynnit y cledyf oe wein. ual dwy fflam o tan awelit* (cum trahebatur gladius e vagina sua, ut duae flammae ignis videbantur) 2, 381.

Conjunctivus: *aphaluawt atrewis y llew. . . ual y gwelit y holl amysgar* (et ungula feriit leo, . . ut viderentur omnia intestina) Mab. 1, 31. *ymdidan aorugant am benn y carw y bwy y rodit* (deliberare coeperunt de capite cervi cui daretur), *iawn ymedreis i am benn y carw na rodit y neb yny delei ereint* (juste proposui ego de capite cervi, ne daretur alicui donec veniret Gerentius) Mab. 2, 22. 28.

Conditionalis: *pei lledit y pryf ny chaffwnn i o glot vwy noc un ohonawch chwitheu* (si occideretur serpens, non haberem gloriam majorem quam unus e vobis) Mab. 1, 278. *ny ellit dwyn bwyt yr sawl vilioed yssyd yma. ac o achaws hynny y mae y sawl velineu hynn* (non perficeretur facere cibum, non posset parari cibus multis millibus, quae adsunt hic, et ideo est multitudo haec molinarum) 1, 279.

Aliae personae praeter tertiam cum pronominibus infixis: *ym gelwit y du trahawc* (vocabar niger proditor) Mab. 1, 271. *pei ath ledit ti yno nyt oed itt ath wnelei yn vyw dracheuyn* (si tu occidereris hic, non esset tibi aliquis qui te rursus vivum faceret) 1, 273. Eadem forma in 3. pers. plur.: *oedynt kynwlypet achyttynnit or auon* (erant ita madidi, acsi traherentur e fluvio) Mab. 2, 379.

Praeteritum.

Term. ASSIT, ISSIT. Indicativus: *y gwr y mynnassit uy rodi i idaw omhanuod* (vir cui destinata eram invita) Mab. 3, 22.

hoffach o lawer oed gan arthur meint y gwr du noc ydywedyssit idaw (major multo videbatur Arthuri magnitudo viri nigri, quam dictum erat ei) 1, 22. *nyt oed reit ytti namyn cadw y geir. aarchyssit itt* (non erat necesse tibi nisi servare verbum, quod erat mandatum tibi) 2, 37. Conditionalis: *pei oet idaw. ef a ladyssit mal y lladwyt y tat ae vrodyr* (si aetas ei, occisus esset ut occisus est pater ejus et fratres) 1, 235.

Futurum.

Term. AUR. Vetustum exemplum, ut videtur, e codice Juvenci Cantabrigiensi apud Lhwyd, Archaeol. brit. p. 221: *ni guorcosam nemheunaur henoid mi telu nit gurmaur mi amfranc dam ancalaur* (non timeo, ne sim futurus occupatus a somno hac nocte; familia mea non adeo magna, ego et puer meus et lebes noster). Apud Owenum (gramm. p. 112) leguntur alia exempla terminationis AWR, de qua tacet Davies, proferens (gramm. p. 111) IR et ER.

Ob destructionem futuri cambrici terminationes *-ir* et *-er* etiam transgredi potuerint in usum hujus temporis, ut in Leg.: *guedy ganer emab* (postquam natus fuerit infans) 2. 1. 34. *pop din auedeter* (quivis qui fuerit baptizatus) 2. 7. 4. *os en voruyn erodyr* (si data fuerit ut virgo) 2. 1. 9. Cf. exempla ER supra allata (p. 524).

Imperativus.

ER: *gwneler* (fiat!), *na rodher* (ne detur!) Mab. 2, 22.

Infinitivus.

Non differt forma ab infinitivo activi, cognosciturque e constructione, plerumque autem e sequente praep. *o*: *kaffel mab ohonunt* (accipi filius ab eis, nacti sunt filium), *cymryt crip eur o arthur* (sumi pecten auri ab A., coepit; sumtum pecten ab A.) Mab. 2, 197. 204. *y wisgaw o wenhwyuar* (ad vestiendum a G., ut vestiatur) 2, 20. *am uenegi ohonafi dy les* (propter dici a me commodum tuum) 1, 19. *rac dy lad ohonaw* (ne occidaris ab eo; ad verbum: contra occidi te ab eo) 1, 249. *gwedy dyuot yr llys* (post veniri ad aulam; postquam ventum) 2, 20. *gwedy dyuot ohonaw* (postquam ventum ab eo) 2, 13.

Si infinitivus passivi dependet ab alio verbo, e. gr. posse, hoc ipsum britannice induit formas passivas, e. gr. cambrice: *ni ellir lludias* (non potest impediri) Leg. 2. 11. 35. *y gellir dywedut idi y bot yn deckaf or gwraged* (potest dici de ea, esse eam formosissimam e mulieribus) Mab. 1, 17. *ar y llech y mae kawc aryant wrth gadwyn aryant. mal na ellir eu gohanu* (in lapide est lanx argentea cum catena argentea, ne possint separari) 1, 8. *ti awdost na ellir kynnal dy gyfoeth di namyn o vilwryaeth ac arueu* (tu scis quod non possit defendi dominium tuum nisi virtute et armis) 1, 19. *menegi uot y hiarllaeth yn vedu. ac na ellit y chynnal onyt o uarch ac arueu amilwryaeth* (dixit, comitissa, quod esset comitatus suus non defensus, et quod possit servari nonnisi equo et armis et virtute) 1, 21. Eodem modo cornice: *gyller y welas* (potest videri) in supra memorato exemplo. Invenitur similis constructio verbi cambr. *mynnu* (velle): *or mynnir vy nyuot* (si libet veniri a me, si placet, volunt, me venire) Mab. 1, 250. *y gwr y mynnassit uy rodi i idaw* (vir cui dari me voluerunt), mox supra in praeterito secundario. Sunt etiam conferendae cum infinitivo constructae formae passivae verborum auxiliarium *gwnaethpwyt, gorucpwyt,* quorum exempla infra inter anomala sequentur.

Ad significandum praeteritum additur particula *ry: gwedy ryyssu or gwarthec eu bric* (postquam erant comesi palmites a pecore), *gwedy ryussu or dynewyt* (postquam erat comesum a vitulis, stramen) Mab. 2, 373. 374. *gwedy rygyscu ohonaw* (postquam dormitum erat ab eo) 2, 392.

Participia.

Sunt formae britannicae propriae tantum participiorum passivi, ut hibernicae, praeteriti scilicet et futuri. In activo peculiaris forma participii omnino non invenitur et quod frequentius occurrit participium praesentis activi circumscribendo indicatur (p. 522).

Participii praeteriti passivi forma cambrica vetusta ETIC (addita ad term. *-et,* quae sufficit ceteris dialectis, amplius derivatione *-ic*): *dometic* (gl. domitus), *tinetic* (gl. tinctus), *malgueretic* (gl. deceptus), *diguolouichetic* (gl. proditus) inter glossas Oxon. *hantertoetic* (gl. semigilatis), *dodocetic* (gl. inlatam) inter

glossas Luxemb. *melldicetic* (maledictus), *bendicetic* (benedictus), *yscumunetic* (excommunicatus) in Libr. Landav. p. 111. In libro rubro scriptio solita EDIC (destituta *t*, hodie utraque consona destituta *-edig*): *lladedic* (occisus), *briwedic* (vulneratus) etc.

Participii futuri passivi supponenda forma vetusta cambrica ATOI, ATUI, ITOI, respondens hibernicae vetustae *-ithi*, *-thi*, ex hodierna cambrica *caradwy* (amandus).

Participii praeteriti passivi terminatio cornica IS, YS: *Joseph den kerris* (J. vir amatus), *Jesus ganso o kerrys* (J. ei erat adamatus) Pass. 214, 4. 215, 3. *ahanas ythew screfys* (de te scriptum est) 14, 2. *kelmys yw yn y golmenow* (vinctus est in vinculis suis) 212, 3.

Armorica ET: *gallout so roet dezaf* (potentia est data mihi) Buh. 78, 18. *vn re so cuzet* (aliquis qui est occultus) 58, 16. *ez off prenet* (sum redemtus) 10, 15. De terminatione cornica et armorica transgressa in verba neutra vide mox in temporibus compositis.

Participii futuri passivi cornica terminatio ADOW servatur in his exemplis: *du caradow, Jesus caradow* (deus, Jesus amandus, amabilis) Pass. 45, 4. 159, 3. 218, 3. *en debell urek casadow* (mala mulier abominanda) 159, 1. *yn pren seygh ha casadow* (arbor sicca et putrida) 170, 4.

Ejusdem participii, quod deest in hodierna armorica lingua, vetusta forma supponenda est in nominibus virorum chartularii Rhedonensis: *Benitoe, Venitoe* 1, 8. 2, 16. *Portitoe* 1, 9. 2, 11.

Flexio impersonalis et temporum compositio.

Flexionis impersonalis obtinentis primitus in passivo, ut jam in lingua vetusta hibernica (p. 474), exempla cambrica supra in temporibus passivi prolata sunt. Solvuntur vincula, quibus tenetur adhuc hic flectendi modus in vetusta lingua, magis magisque in recentiore. E passivo transit in activum et pronominis forma, quae ante debuit esse infixa, esse potest absoluta. Jam leguntur cambrica ejusmodi exempla quaedam, quae proferentur infra, ubi dicetur de constructione verbi cambrici. In communem autem usum abiit idem modus in dialecto cornica et armorica; e frequentissimis exemplis sufficient pauca quaedam.

Cornica: *me a ra* (ego faciam) Pass. 39, 2. *me ny gaffa moys kyns* (non invenio magis quam antea) 117, 4. *me ny gaffe* (non inveniebam) 142, 4. *te a yl, ny a yll* (tu potes, nos possumus) 12, 3. 22, 4. *wy a gyff* (vos habebitis) 37, 3. *y a armas* (clamaverunt) 42, 4. *y a leverys* (dixerunt) 51, 3.

Armorica: *me a gourchemen* (ego praecipio) Buh. 26, 22. *me a preder* (cogito, curo), *me preder lem* (multum curo) 8, 4. 9. *me guelas, mo goestlas* (vidi, spopondi ea) 88, 23. 158, 14. *me a laeso* (ego relinquam) 8, 7. *te a goar* (tu scis) 44, 22. *ny hoz les* (vos relinquimus) 16, 5. *ny a pedo* (nos petemus) 16, 9. *huy a guelo* (vos videbitis) 100, 8. *a huy proffe* (an probaretis?) 170, 12.

Cum hac flexione impersonali dilatatus est in iisdem dialectis usus temporum compositorum, i. e. participii praeteriti constructi cum verbi substantivi variis temporibus ad significanda primitus verbi passivi tempora tam primaria quam secundaria, quorum formae simplices servatae sunt tantummodo in cambrica lingua.

Cornica exempla. Praesentis primarii exemplum mihi non suppetit, sed exspectandum secundum infra sequentia est e. gr. *es gylwys* (est nominatus, nominatur). Praet. prim. eadem combinatione expressum legitur: *y sons gwelys* (sunt visi, mortui ambulantes) Pass. 210, 3. Futur. prim.: *in nef y fethaff tregis* (in coelum ero receptus, recipiar) 93, 3. *dre glethe y fyth lethys* (gladio occidetur) 72, 2. *an dethyow a vyth gwelys* (dies videbuntur) 169, 2.

Praes. secund.: *Barabbas ytho gylwys* (B. nominabatur) 124, 1. *tyller nyngo keffis* (locus non inveniebatur, ubi caput poneret) 206, 4. Forma hujus temporis *be* cum participio significare solet praet. prim.: *dyllas Christ a ve rynnys* (vestis Christi divisa est) 190, 1. *pren be tewlys* (alea jacta est) 190, 4. Conjunct.: *a ny wothas ow mestry bos thymmo may fes lethys* (an nescis meam potestatem, esse penes me quod occidaris?) 144, 4. *fayn na veny kefis* (fugiamus, ne capiamur) 246, 4. *leman na veny lethys nynges forth the omwethe* (nunc ne occidamur non est via ad nos servandos) 245, 4. *may fo lethys* (ut occideretur, parabant) 98, 2. Conditional.: *nyth nahaf kyn sen lethys* (non te negabo, prius occiderer) 49, 4. Futur. secund.: *mes mara petha degis yn urna byth leverys* (foras si fuerit ablatus, tunc dicetur) 240, 3.

Armorica. Praes. prim.: *Runniter aman off hanuet* (R. hic

sum nominatus, nominor) Buh. 8, 19. Praet.: *off quemennet* (sum jussus) 122, 13. *so gourhemenet, so diouganet* (est mandatum, praedictum) 4, 4. 8, 8. *ny so digazcet* (nos sumus missi) 186, 7. *laquet omp* (positi sumus) 126, 15. Eandem constructionem sequuntur cum *em* composita reciproca: *da servichaf doe ezof em laquet* (servire deo praepositum est mihi, praeposui mihi) 28, 6. *pan off em presantet* (cum me praesentavi) 194, 7. 196, 6. Futur. prim.: *ma corf a vezo laquet* (corpus meum ponetur) 142, 15. *ne vezo ganet* (non nascetur) 4, 21.

Praes. secund. Frequentior conjunct.: *gant oun na ven daffnet* (prae timore, ne damner) 162, 6. *me crethe ez ve pret ez ve rentet construet lenet* (credo esse tempus, quod vertatur, construatur, legatur) 116, 2. *da gouzout a huy ve quemeret* (ad sciendum, num vos recipiamini) 20, 20. Idem modus significatur forma *biziff*: *me hoz requet maz vizif graet francq am anquen* (supplico vobis, ut fiam liber a sollicitudine mea) 144, 1. *maz vizi caffet pur* (ut inveniaris purus) 102, 6. Praet. secund.: *vn den aman a voe sebeliet a credaff pemdec bloaz* (homo hoc loco erat sepultus, credo, quindecim annos) 10, 25. *maz voe diouganet* (ut erat praedictum) 78, 22.

E passivo idem componendi modus transgreditur item in activum, in quo verba neutra forma participii praet. passivi induta cum verbo substantivo ad significandum tempus praeteritum saepius adhibentur, tam cornice, quam armorice. *

* Hibernici generis recentioris dialectus gaelica multum progressa est in componendis temporibus et propria in his sibi quaedam formavit. In passivo componitur cum verbo substantivo praeter participium praeteriti etiam formula *iar mo* juncta infinitivo, e. gr. *iar mo bhualadh* (post caesionem meam, postquam caesus sum), significans magis tempora secundaria, dum illo praeter praesens secund. indicatur praesens et futurum prim. Cum participio: *ta mi buailte* (caedor), *bha mi buailte* (caedebar), *bithidh mi buailte* (caedar). Cum formula *iar mo* praemissa infinitivo verbi: *ta mi i. m. b.* (caesus sum), *bha mi i. m. b.* (caesus eram), *bithidh mi i. m. b.* (caesus fuero). In activo obtinent aliae formulae, scilicet infinitivus verbi cum praep. *ag* (apud, in) vel *iar* (post), e. gr. *ag bualadh* (in caedendo, caedens, omnis loco part. pass. *buailte*) et *iar bualadh* (post caesionem). Una formula: *ta mi ag b.* (caedo), *bha mi ag b.* (caedebam), *bithid mi ag b.* (caedam). Altera: *ta mi iar b.* (cecidi), *bha mi iar b.* (cecideram), *bithidh mi iar b.* (cecidero). Post particulas negativas et in ceteris modis differunt nonnisi formae verbi substantivi. His gaelicis simi-

Corn. praet. prim.: *clevas bras es om dewleff devethys* (morbus magnus in manus meas venit) Pass. 156, 3. Praet. secund.: *newngo devethys an prys* (non venerat tempus) 200, 1.

Armor.: *coezet off e gou* (cecidi in falsum) Buh. 4, 16. *aman off manet* (ibi mansi) 132, 7. *duet off, duet omp* (veni, venimus) 140, 9. 178, 4. 184, 9. *duet eo an pret* (venit tempus) 8, 21. *duet mat ra vizi* (bene veneris) 76, 17. 178, 5.

Activa verba cornice in praeterito in formis suis simplicibus servantur. Sed etiam horum denique compositum fecit praeteritum armorica dialectus, pro verbo substantivo in componendo hoc tempore utens verbo auxiliari *eux, boa, oa* (habere), cujus flexio exponetur infra inter verba anomala.

Praet. prim.: *me meux cleuet* (audivi) Buh. 104, 13. *me meux coniuret hac ameux euez gouezet* (conjuravi atque etiam cognovi) 88, 16. 17. *hoz eux dif recitet* (recitavistis mihi) 26, 16. *studiet a huy oz eux eff nezet na dibunet* (cogitate, num vos nevistis id et divisistis?) 170, 1. 2. Praet. secund.: *drez oa deffri proficiet* (ut jam praedixerat) 184, 6. *huy oz oa goulennet. hoz boa golennet* (vos interrogaveratis) 34, 2. 78, 4. Ita etiam hodiernae linguae composita tempora ap. Dumoul.: *me emus caret* (amavi; *me emus* = *me emeuz* Legonid., *me meux* Buh.), *me em boa caret* (amaveram), et porro: *me em bezo caret* (amavero), *me em be caret* (amaverim), *me em bize caret* (amavissem).

Cetera tempora lingua hodierna potest etiam componere, sed facit alio modo, addendo ad infinitivum verbo auxiliari significante *facere*. Leguntur ap. Legonid.: *karoud a rann* (amare facio, i. e. amo), *karoud a rinn* (amabo), *karoud a reann* (amabam), *karoud a rafenn* (amarem), additurque etiam praet. prim. *karoud a riz* (amavi).

Hic solus temporis componendi modus frequentior est etiam in lingua cambrica, attamen non tam late patens. Ad significan-

---

lia quaedam etiam cambrica occurrunt in activo, e. gr.: *arthur ydoed yn eisted diwarnawt yny ystauell* (A. erat sedens, sedebat, aliquando in cubiculo suo; — gael. *ba ag b.*) Mab. 1, 1. *nyt oes namyn bot y iarll ae holl allu gwedy rydisgynnu wrth y porth* (non sunt, nuntii, nisi esse comitem omnemque ejus potestatem post descendere, i. e. nisi descendisse comitem ad portam; = gael. *ta iar b.*) 1, 253. Sed non in communem usum haec transierunt.

dum praeteritum primarium additur infinitivo verbi forma auxiliaris anomala *gwneuthum* (feci), pro quo saepe etiam legitur *gorugum* (perfeci). Exempla sequentur infra inter anomala sub numero II. Nec ignota sunt haec etiam cornicae: *an grows y a rug gorre war scoth Jesus* (crucem posuerunt super humerum Jesu) Pass. 162, 3.

Verba anomala.

Ad verbum substantivum accedunt tam verba cum eodem composita quam alia peculiaribus formis a ceteris differentia. Distinguo omnium quinque agmina.

I. Verbum substantivum praeter quasdam radices peculiares defectivas significatur britannice e radice A(I) formis nonnullis, pluribus e radice BA.

1. Radici A(I) attribuendae videntur formae cambricae praesentis primarii et secundarii *wyf*, *ydwyf* etc., *oedwn*, *ydoedwn* etc.

Praes. prim. Sing. 1. ps.: *ath ewythyr wyf* (et avunculus tuus sum) Mab. 1, 247. *lunet wyfi* (Luneta sum) 1, 31. *hyt hediw ydwyfi yn darparu* (usque hodie sum parans, paro) 1, 25. 2. pers.: *hyn gwr wyt* (senior vir es) 1, 2. *pwy wyt* (quis es?) 2, 215. *yr hynn ydwyt yny geissaw* (id quod es quaerens) 1, 5. 3. pers.: *mae mwyhaf gwreic agarafi yw hi* (quam maxime amo mulierum, est ea) 1, 17. *y rydhau ot ydiw ygkarchar* (liberare, si est in carcere) 1, 22. *nat ydiw* (quod non existit) 2, 213. Plur. 1. pers.: *cennadeu ym ni y gan erbin* (legati sumus ab E.) Mab. 2, 28. *nat wrthyt ti ydym drist ni* (quod non propter te sumus tristes) 1, 33. 2. pers.: *chwitheu pwy ywch* (vos qui estis?) 2, 216. *meredic awyr ywch chwi* (stulti, viri, estis vos) 2, 228. 3. pers.: *achewri ynt oll* (et omnes sunt gigantes) 1, 261. *kynebrwydet ac awel wynt ynt* (aeque celeres ac flatus venti sunt) 2, 227.

Praes. secund. Sing. 1. pers.: *namyn vn mab oedwn i* (nonnisi unicus filius eram) Mab. 1, 2. 3. pers.: *ac nyt oed gyuanhed yny gaer namyn aoed yn vn neuad. ac yno ydoed pedeir morwyn ar hugeint* (non erant incolae in castro nisi qui erant in aula unica, et ibi erant viginti quatuor puellae) 1, 4. Plur. 1. pers.: *yny lle ydoedem yn chwarae* (in loco, ubi eramus ludentes) Mab. 2, 24. 3. pers.: *mwy o lawer oedynt* (erant multo majora) 1, 13. For-

mae hodiernae: sg. *oeddwn, oeddit, oedd*, plur. *oeddym, oeddych, oeddynt.*

Forma passiva: *ydoedit yn dyguori y wlat* (erat surgens terra) Mab. 3, 194.

Respondent formae cornicae et armoricae. Corn. praes. prim. Sing. 1. pers.: *glan off a woys an dremas* (purus sum a sanguine viri probi) Pass. 149, 2. *migterne oma* (rex sum; pro *off ma*) 102, 4. 2. pers.: *drokthen os* (malus vir es) 192, 1. *ose mab du gwyr lavar thyn* (num tu es filius dei? vere dic nobis) 100, 4. *ytho migterne otese yn meth Pilat* (tu es rex, num es tu? dixit P.) 102, 3. *te then able ota gy* (tu vir, unde es tu?) 144, 1. 3. pers.: *mab du ha den yw kyffris* (filius dei et homo est simul) 8, 4. *dre the gows ythew previs* (sermone tuo probatum est) 85, 2. *y lyffrow ythew screfys* (in libris scriptum est) 206, 2. Plur. 1. pers.: *dall en* (sumus coeci; leg. *on?*) 220, 3. 3. pers.: *the dus prag na thons genas* (homines tui cur non sunt tecum?) 78, 2. Pro *th, yth* praecedit interdum *s*: *mar sos mab du. mar sos du* (si es filius dei, si es deus) 11, 3. 93, 2. *mar sota. mar soge* (si es) 129, 3. 197, 2. *mara sew thy voth* (si est voluntas tua) 55, 1. *y sons gwelys* (sunt visi) 210, 3.

Praes. secund. Sing. 1. et 2. pers. non leguntur, sed supponenda sunt *yn, en, e* ex infra sequentibus *sen, se.* 3. pers.: *eff o Christ* (ipse erat Christus) P. 8, 4. *an gusyll o* (consilium erat) 32, 1. *gensons cusyll nag o vas* (fecerunt consilium, quod non esset bonum) 31, 3. *ytho gylwys. ytho praysys* (erat nominatus, laudatus) 109, 2. 124, 1. *danvonas yto* (missus erat) 87, 4. *yto Jesus* (quod esset J., somniavit; rectius *ytho*) 122, 4. *kyn tho du* (quamvis erat deus) 163, 4. Plur. 1. pers.: *y le may then* (in locis in quibus eramus) 79, 3. 3. pers.: *pymthek ens y* (quindecim erant) 227, 1. *parys ens* (parati erant) 33, 2. *ythens the ben dewlyn* (erant in genubus) 137, 1. *war fals ythens gronndys* (in falso erant fundata, argumenta) 118, 2. *yn le may thens rag henna* (in loco ubi erant ideo) 251, 4. *may thens y parys* (ut essent parati) 238, 3. Cum *s* praemissa: *gans an ioul kyn se temptys* (a diabolo quamvis sis tentatus) 22, 1. *fruit may sen kellys rag Adam* (fructus quo eramus perditi per A.) 153, 4. *del fast sins an colmenow* (tam firmi erant funes) 76, 2. *lemyn dyswe mar syns da* (nunc monstra, num sint bonae, leges tuae) 78, 3.

Armor. praes. prim. Sing. 1. pers.: *meurbet of claff hac ezaf fall* (valde sum aegrota et sum debilis) Buh. 90, 25. *coz off* (senex sum) 8, 22. *coezet off* (lapsus sum, cecidi) 4, 16. *ez off soezet, ez off prenet* (sum turbatus, redemtus) 4, 9. 10, 15. *pan ouf dall* (quia sum coecus) 104, 17. 2. pers.: *preder maz ez* (cogita quid es!) 72, 3. *pant out, pan out* (quia es) 178, 15. 20. 3. pers.: *eo* (est) fq. *ezeu sapient. . . ezeo a tut prudant* (est sapiens, est a populo prudente) 24, 4. 5. *na deu, mar deu, mar deo* (non est, si est, cum partic. passiv.) 82, 9. 10. 116, 1. Plur. 1. pers.: *laquet omp* (positi sumus) 126, 15. *duet omp* (venimus) 140, 9. 184, 9. 2. pers.: *pan ouch* (quod estis) 54, 16. 188, 9. *duet mat ouch huy* (venistis bene, accepti estis) 186, 3. *ez och choaset* (estis electi) 186, 9. 3. pers.: *presant ynt rac drem a breman* (praesentes sunt ante conspectum nunc) 158, 1.

Praes. secund. Sing. 1. pers.: *bez goaz gant goas ne doan boaset* (esse prope pueros non eram consueta; *ne d-oan, d* praefixa post vocalem praecedentem) Buh. 50, 7. 2. pers.: *petra neuez. . . maz oas dre burzut symudet* (quid novi? quod eras per miraculum factus mutus) 74, 4. 3. pers.: *hoant amoa* (desiderium erat mihi) 76, 15. *drezoa proficiet* (ut erat praedictum) 184, 6. *rac se ezoa ret arretaff* (ideo erat necesse inhibere) 78, 15. *a yoa hir* (erat longum) 182, 3. *an place man aioa diouganet* (hic locus erat destinatus) 190, 12. *he man aioa goar hegarat* (hicce erat clemens et amabilis) 208, 14. Constructio impersonalis: *me aioa claf* (eram aegrotus) 108, 3. *huy oz oa goulennet* (vos eratis perscrutati, interrogaveratis) 78, 4. Complendae inde formae: sing. *oan, oas, oa;* plur. *oamp, oac'h, oant.*

Cum enumeratis formis composita radix cambr. *yd, ytt,* armor. *ed, aed,* cui etiam praecedit amplius part. cambr. *yd,* armor. *ez,* quaeritur an non sit comparanda cum hibern. *tá, atá.*

Cambrica exempla: *ac yd yttoed yn troi* (et erat ambulans) Mab. 1, 262. *yny yttoed, yny yttoedynt* (donec erat, erant) 1, 4. 7. 3, 271.

Armorica frequentiora in Buh. Praes. prim. sing. 1. ps.: *pan aedoff aman* (quamvis sum hic) 36, 21. *nedoff oz nep re disleal* (non sum alicui injustus) 144, 20. *oz crenaff bepret ezaedouff* (trepidans semper sum), *e penet meurbet ezedoff* (in magno dolore sum) 198, 9. 14. 3. ps.: *ganet pan edy* (cum natus est) 98, 7. *pan aedy pardon* (cum est venia) 52, 11. *diuset ezaedi* (conclu-

sum est) 2, 9. *decedet ezedy* (mortua est) 146, 14. Plur. 1. pers.: *pan edomp aman didan coat* (quia sumus hic sub silva) 38, 22. *pan aedouch breman, pan aedouch aman* (cum estis nunc, hic) 142, 8. 12. Praes. secund.: *me aedoae ma hunan manet* (eram solus, qui remanserat; = cambr. *yttoed*) 60, 1.

Radix eadem cambrice jungitur cum IS, vix discernenda ab *is, as* hibernica (p. 476), tam in priore loco, quam in posteriore. Una tamen forma est positionis absolutae, altera relativae in his exemplis: *rygkarcharu yd ydys oachawc marchawc* (captivitas mea est propter equitem) Mab. 1, 31. *ir hennrit issid arifrut* (vetustum vadum, quod est in flumine) Lib. Land. 70. *eteyr auon essit endhi* (in tribus rivis, qui sunt ibi) Leg. 2. 2. 1. *pa ystyr yssyd yr gweidi hwnn* (quae causa, quae est hujus clamoris?) Mab. 1, 16. *iarll ieuanc yssyd gymodawc idi* (comes juvenis, qui est vicinus ei, comitissae) 1, 28. *yr anniueil hynaf yssyt yny byt hwnn* (animal aetate maximum, quod est in hoc mundo) Mab. 2, 233. Brevior forma SIT (cf. *sef* pro *isef*, p. 401): *o sit rann y mi oth uab di* (si est pars mihi in filio tuo) Mab. 2, 208.

IS sola, cui addo formam OES: *is xxx. istrimuceint. is cihun argant* (cf. append.) inter glossas Oxon. In Mab.: *ys drwc agedymdeith uuost di. ac ys da agedymdeith agollaist di* (est mala societas, in qua fuisti, et est bona societas, quam perdidisti) 3, 152. *hediw nyt oes ar y helw namyn yr un ty hwnn* (hodie non est in ejus possessione nisi unica haec domus) 1, 28. *gofyn aoruc owein aoes uarch ac arueu yr iarlles* (interrogare O., num sint equi et arma comitissae) 1, 29. *y dywawt y mab. aoes borthawr. oes* (dixit puer: num est portarius? est!) Mab. 2, 201.

Cornice exstat non solum hujus radicis tertia persona, sed etiam inde formatum praesens secundarium.

Forma ES, US: *lays thynny es. lays es yn pow* (lex nobis est, lex est in terra) Pass. 32, 2. 121, 3. *clevas bras es om dewleff deverthys* (morbus magnus in manus meas ingressus est) 156, 3. *kymmys yn bys us vas* (omne in mundo quod est bonum) 16, 3. *myns us omma cuntullys* (quod disputatum est hic, te convincit) 92, 2. *kymmys us ordnys* (quodcunque ordinatum est) 24, 2.

Praes. secund. sing. 1. pers.: *in agis mysk pan esen* (inter vos cum essem) 75, 1. 3. pers.: *pan ese yn mysk y abestely* (cum esset inter apostolos) 27, 1. *pan esa yn crows* (cum esset in cruce)

183, 4. *queth esa a dro thotho* (tegmen erat circum eum) 140, 3. *han dus esa ol yn dre* (et populus omnis qui erat in urbe) 97, 2. *y fons ow cronkye ma nag ese goth na leyff nag ese worth y greвye* (tundebant, ut non esset nec tergum nec manus quod non esset dolorosum) 132, 2. *the Herodes ythese sor* (Herodi erat cura) 110, 1. *ythese meneth ughell* (erat mons altus) 162, 2. *an le may these. the rag an try may thesa* (locus ubi erat, coram tribus ubi erat) 112, 2. 255, 4. *fast may these* (firma ut esset, manus) 179, 2. Plur. 3. pers.: *the Jesus esens a dro* (circum Jesum erant) 140, 4. *i vam a welas del esons worth y thygtye* (mater ejus vidit, ut erant eum tribulantes) 164, 1.

Fiunt propriae quaedam formae, si particulae negativae *ny*, *na* coalescunt cum formis cornicis verbi substantivi hactenus enumeratis, intromittendo in medio *g*, *ng*, *ni*, e. gr. cum *yw*, *o*, *ens*: *nyngyw neman belynny* (non est nisi inhonestas) P. 82, 4. *nygyw ef tregis* (non est possessus locus) 255, 4. *nyngew ragos se lathe* (non est tuum, occidere) 123, 2. *kentrow thethe nyngo* (clavi iis non erant) 154, 1. *tyller nyngo keffis* (locus non erat inventus) 206, 4. *fast narngo glenys* (quod firmiter non erat adhaerens, doluit; leg. *nango*) 176, 3. *nango hanter dyth del ywa screfys* (quod non erat meridies, ita est scriptum) 209, 1. *ef nynio hard* (ipse non erat audax, non ausus est) 214, 4. 234, 2. *henna ganso nynio poys* (hoc ei non erat grave) 10, 2. *wy nynio ol da* (vos non eratis omnes boni) 47, 2. *y nyngens gyw* (ii non erant habiles) 68, 4. Cum *es*, *ese*: *ynno ef dyfont nynges* (in eo non est falsitas) 192, 3. *forth nynges, nynges forth* (non est via) 32, 4. 245, 4. *gwelsons clevas betegyns byth nyngese* (viderunt morbum, quamvis nunquam erat antea) 157, 2. *ogas o nyngesa pell* (propinquus erat, non erat remotus) 140, 2. Junxi hic voces, quae in editione mire leguntur separatae *nyn gyw*, *nyn io*, *nyn ges*, *nyn gese*, eodem modo ut in aliis locis *na go* (quod non erat) 31, 3. 202, 4. *na gens* (quod non essent) 250, 4 pro *nag o*, *nag ens*, cum *na*, quae ante vocales est *nag*.

A r m o r i c a forma SO: *heman so dan tut burzut* (hic populo est miraculum) Buh. 46, 10. Etiam impersonaliter: *me so* (ego sum) 10, 2. 11. 16, 24. Notat Davies cambricam recentiorem *sydd*, per apocopen *sy*.

Addo hoc loco duas formas cambr. MAE, MAENT: *y ny*

cruc y mae karn. ac yn y garn y mae pryf (in monte est rupes, et in rupe est serpens) Mab. 1, 271. *yno y maent perchen trychant pebyll* (ibi sunt possessores trecentorum tentoriorum) 1, 272. *apha le emaynt* (et ubi sunt?) Leg. 2. 11. 23. Interrogat nudum verbum etiam sine formula *pa le: mae ynywl iarll ae wreic ae uerch. y maent yny lofft racko* (ubi est comes Y. et ejus uxor et ejus filia? sunt in cubiculo illo) 2, 20. *mae y marchawc oed yma. . . y mae ardalym odyma* (ubi est eques qui erat hic? est nuper abhinc) 2, 48.

Corn. MA, MONS: *y ma dew thyn* (sunt duo nobis, gladii) Pass. 51, 3. *ow holon y ma genas* (cor meum est tecum) 172, 2. *ow tybbry genen y ma* (edens nobiscum est, proditor) 43, 2. *lavar thym ple ma the dus* (dic mihi, ubi est populus tuus?) 78, 2. *ny wour py gymmys y mons y sa ow peghe* (nesciunt, quantum ipsi sint peccantes) 185, 4.

Armoricae linguae ignotae sunt hae formae.

2. Radix BA (BU), ut in lingua vetusta hibernica ditior formis per tempora et modos, est aut nuda (a) per omnia tempora, aut etiam ampliata BYD (b) in utroque praesente.

Tempora primaria.

Praesentis et futuri terminationes hic quoque mixtae sunt.

Cambrica exempla. a. *ami agynhalyaf y ty hwnn . . . tra vwyf vyw* (ego custodiam domum hanc, quamdiu ero vivus) Mab. 1, 37. *palebynnac y bwyfi* (quocunque loco ero) 1, 243.

b. *a dywet y arthur palebynnac y bwyfi gwr idaw rydaf* (dic Arthuri: ubicunque ero, ei vir ero) 1, 243. *goreu dyn alad a chledyf yn yr ynys honn rydy di. . . a chyt ami y bydy ywershonn yndyscu moes. . . a mi a rydaf athro itt. . . ony byd o wybot y renegi itt. nyt arnat ti y byd y keryd. namyn arnafi* (vir optimus pugnans gladio in hac insula es tu, . . et mecum eris nunc ad discendos mores, . . . et ego ero praeceptor tibi. . . si non est scientia demonstrandi tibi, non in te erit reprehensio, sed in me) 1, 246. *ni a rydwn drostaw y keidw* (nos erimus pro eo, vades, ut servet) 1, 264. *or nas llado. marw vydant o newyn* (si non occiderit ea, animalia, mortua erunt, morientur fame) 1, 293. *mey-*

byon o bydant ac ony bedant (si sunt pueri et si non sunt) Leg. 2. 1. 4.

Cornice et armorice obtinet forma ampliata. Corn. BETH cum terminatione *-af* ad significandum futurum vel conjunctivum praesentis: *in nef y fethaff tregis* (in coelum ero receptus) Pass. 93, 3. *yn nef ny vethyth tregis* (in coelum non eris receptus) 46, 3. *the vestry a veth lethys* (potestas tua erit perdita) 17, 4. *te a vyth yn paradis genama* (tu eris in paradiso mecum; impers.) 193, 4. *golyough ha pesough na vethough temptys* (vigilate et orate, ne sitis tentati) 52, 4.

Armorice BEZ cum terminationibus *-af* vel *-if* pro praesente, futuro vel conjunctivo: *bezaff auster a prederaff* (ero austerus et cogitabo) Buh. 50, 15. *ma na vezaf mam e berr amser* (si non ero mater brevi tempore) 96, 1. *oz absantif ez vizif cuit* (abiens ero, abibo mox) 60, 14. *maz vizif, maz vizi, maz vizimp* (ut sim, sis, simus) fq. *nem bezo* (non erit mihi) 50, 9. *me bezo* (ero) 60, 10. *ma opinion . . ez vize ganet . . ez vize sant* (opinio mea, quod sit futurus natus, sanctus) 90, 1. 2. Pro praesentis 3. ps. obvia forma BEZ: *mar bez da grat* (si est voluntas tua) 48, 23. *mar bez mat* (si bonum est) 128, 20. *ez vez santel* (est sanctus) 184, 17.

Praeteritum. Cambricum primarium nescit *s* praeteriti (excepta secunda persona sing.), quamvis eadem per omnes personas adsit in secundario, sed cum vocali radicis format proprias verborum anomalorum terminationes *-um, -uost, -u; -uam, -uach, -uant,* vel *-uam, -uoch, -uont.*

Sing. 1. pers.: *ac yno y bum y nos honno* (et ibi fui hanc noctem) Mab. 1, 10. *yspeilwr uum i yma* (latro fui ego ibi) 1, 37. 2. pers.: *y gwr y buost neithwyr yny ty* (vir, in cujus domo fuisti nocte praeterita) 1, 247. 3. pers.: *achyt bu mawr eu niuer* (et quamvis fuit magnus eorum numerus) 1, 22. *a hir uu genyfi y nos honno* (et longa fuit mihi nox haec) 1, 6.

Plur. 1. pers.: *yny coet y buum neithwyr* (in silva fuimus praeterita nocte; leg. *buam?*) Mab. 2, 42. 3. pers.: *Heuel ar doythyon auuant y kyd ac ef* (H. et docti qui fuerunt cum eo) Leg. praef. *ebuant en hir en amresson* (fuerunt diu contendentes) Leg. 2. 2. 1. *a llawen uuant wynteu* (et laeti fuerunt ipsi) Mab. 1, 262.

Corn. 3. pers. sing. poterit videri in Pass. 248, 4: *na yllens y gwythe y voth na vu colemwys* (quod non potuerint prohibere,

quod non fuit, i. e. quominus sit impleta ejus voluntas); est tamen *fo* etiam in praesente secundario.

Armorici praeteriti 3. persona saepius occurrit in Buh.: *penaux voa* (quae causa fuit) 74, 15. *sanct voa heman* (sanctus fuit hic) 208, 20. *nem boe quet dram fez* (non fuit mihi, per fidem meam, argentum) 158, 9.

Tempora secundaria.

Praesens. Forma cambrica a. Sing. frequens in usu conjunctivi vel conditionalis: *pei bewn urathedic* (si essem vulneratus) Mab. 2, 25. *gwr a vei gystal ac ef* (vir qui esset idem ac ipse) Mab. 1, 18. *manac pa fford vei hynny* (dic quomodo esset hoc) 1, 19. *ni aymdidanem a thi ony bei lesteir* (nos colloqueremur tecum, si non esset impedimentum) 1, 5. Plur. 1. pers. indicat.: *gwedy y beym uedw y devei y kythreul* (postquam eramus animo lictae, venit daemon) 1, 36.

b. *am rymot yngyhyt ac y bum y gyt a chwi. abreid ryd ym y oruot. aphei bydwn avei hwy anawd rydei ym y oruot* (propter quod eram tam diu vobiscum, est difficile mihi eum superare, et si essem longius, difficilius esset mihi eum superare) Mab. 1, 249. *bei bydut dlawt yn dyuod yma. kyuoethawc vydut bellach o drysor y gwrdu a ledeist* (si eras pauper cum venisti hic, potens fueris porro thesauro viri nigri quem occidisti; de *bydut* in secundo loco cf. p. 514) 1, 272. *wynt a welsant or kaffei vedic da. y bydei byw* (viderunt, si haberet medicum bonum, esset vivus) 1, 258. *ac ual y bydynt yn kerdet uelly wynt aglywynt twryf mawr* (et cum essent procedentes ita, audiebant magnum tumultum) 2, 9.

Cornice et armorice forma brevior tantum occurrit. Corn. sing.: *kepar ha del vean ve lader* (acsi essem latro) Pass. 74, 4. *drokthen os kepar del ves* (malus homo es ut eras) 192, 1. *may fes lethys* (ut sis occisus, occidaris, est in mea potestate) 144, 1. In 3. pers. magis variant formae: *woteweth lader rye* (tandem latro erat) 38, 3. *ef a doys gans Christ na rye tregis* (juravit, quod non comitatus sit Christum) 85, 4. *gwell rya* (melius esset, vendere unguentum) 36, 3. *mestry ny vea* (non esset potestas) 145, 1. *asen a ve kreghys. . . dyllas pan a ve gorrys morogeth a vynne* (asinus paratus est, . . cum strata erat vestis, equitare vo-

lebat) 28, 2. 3. *kepar ha pan re hegar* (acsi esset servus, tractavit Judas Jesum) 40, 3. *den lader kyn fo* (latro acsi esset) 99, 4. *may fo lethys* (ut esset necatus, necaretur, parabant), *may fo dampnys* (quod esset damnatus, damnaretur, non erat causa) 98, 2. 142, 4. *byth pan vewa genys* (nunquam si esset natus, bonum esset) 43, 4. *mes mara petha degis* (foras si esset ablatus) 240, 3. Plur.: *na reny kefis, na reny lethys* (ne simus capti, necati, ne capiamur, necemur) 245, 4. 246, 4. *may fen sur* (ut simus securi) 191, 4. *byth pan peyn genys* (si nunquam essemus nati, bonum esset) 246, 1. *ny wothye py fens keffis* (nesciebant, ubi sint inventi, ubi invenirentur) 151, 4. *may fens* (ut essent) 159, 2. *may fons* (id.) 18, 3. 131, 3. *pan vons* (cum essent) 132, 1.

Armor.: *gant oun ha poan na ven daffnet* (prae timore et angustia, ne sim damnatus) Buh. 162, 6. *rac na res* (ne sis) 166, 14. *oz an mab man na be ganet* (ne hic puer sit natus, ne nascatur) 90, 14. *rac nam be blam* (ne sit mihi dedecus) 98, 8. *mar bech ama* (si essetis ibi) 20, 8.

Praeteritum. Exempla cambrica. Indicat.: *yr gaer y buasswn y nos gynt* (ad castellum, ubi fueram nocte praeterita) Mab. 1, 10. *hyt y gaer y buassei gynon yndi* (usque ad castellum, in quo fuerat Cynon), *yny lle y buassei y uorwyn ygkarchar* (in locum, in quo fuerat puella in carcere) 1, 22. 35. *rac hyt y buassynt yny goresgyn* (ob longitudinem, qua fuerant in expeditione) 3, 274. Conjunct.: *gofyn awnaeth pwy a uuassei oreu oe deulu* (interrogavit, quis fuisset optimus ex ejus familia) 1, 290.

Cornice non exstat signum praeteriti et significatum legitur hoc tempus forma praesentis secundarii, praemissa particula praeteriti: *an dythglyas maga tek del rebye* (eam, aurem, restituit tam bene, ut fuerat) Pass. 71, 4. In aliis magis obtinet significatio praeteriti primarii vel praesentis secund.: *yn mernans Christ a gewsys bythgueth dremas rebee* (in morte Christi dixit: semper probus vir fuit) 214, 2. *ef rebea den a brys* (fuit homo auctoritatis) 217, 2. *Pylat a vynnas screfe prag a dampnys rebee* (P. voluit scribere, cur damnatus esset, Jesus) 187, 2. *gans un hunny reben tullys* (per unum e nobis sumus decepti) 246, 2. *rag ny reben ladron* (quia fuimus latrones, non injusta suspensio nostra) 192, 4.

Armorica exempla non praesto sunt in Buh. Pertinent ta-

men huc formae hodiernae conditionales enumeratae a Legonid.: *bizenn, bizez, bize,* vel *bijenn, bijez, bije; bizemp, bizec'h, bizent* (*z* vel *j* = *s*, p. 164).

Futurum. Cambr.: *pan uo maru* (cum fuerit mortuus) Leg. 1. 5. 5. *o pob guled e bo med arney* (a quovis festo, in quo fuerit mulsum) Leg. 1. 9. 25. *aphan vo digrifaf gennyt gerd yr adar. ti aglywy duchan* (et cum fuerit cantus avium suavissimus tibi, audies luctum) Mab. 1, 8. *tra uom vyw* (quamdiu fuerimus vivi) Mab. 2, 46.

Cornicae formae in significationem praesentis secundarii versae et jam supra memoratae quaedam, e. gr. *bera, betha, fo, fons,* huc reponi poterunt. Armorica exempla non leguntur in Buh.; poterunt tamen item referri huc hodiernae formae conditionales e Legonid.: *bienn, biez, bie; biemp, biec'h, bient,* excusso signo futuri pro *bifenn, bifez* etc.

Imperativus.

Cambr.: *byd lawen* (esto laeta, mulier) Mab. 2, 59. 3. pers. variat: *bit y keryd ar y distein* (sit reprehensio majori domus) Mab. 2, 7. *na vit ofyn arnawch* (ne sit timor vobis) 2, 375. *boet ymendigeit y gof* (sit maledictio fabro; cf. *kyt boet,* quamvis sit, Mab. 2, 29. 30. 3, 144; est et scriptio *poet* 2, 203. 220) 2, 219. *bint yth law* (sint in manu tua) 2, 204.

Corn. sing. 2. pers.: *beth yn tewolgow* (esto tu in tenebris) Pass. 17, 3. 3. pers. cum terminatione plur. *-ens* (cf. p. 516. 518): *bethens guris thy rynnas* (fiat voluntas tua) 55, 2. *mar ny yl bos ken bethens kepar del rynny* (si non potest esse aliter, sit ut vis) 57, 4. Plur. 2. pers.: *na rethough dyscomfortys* (ne este turbati) 255, 1. 3. pers.: *sawys y fethe* (sunto salvati) 25, 4.

Armor. e Buh.: *bez liberal* (esto liberalis) 68, 10. *bez car hac aparchant* (esto amicus et placidus) 70, 16. *na vez flatrer* (ne sis adulator), *na vez quet couetus* (ne sis falsator) 68, 5. 8. *truez hoz bezet* (sit vobis misericordia) 120, 2. 194, 19. *naz bezet douet* (ne sit tibi dubium) 102, 11. *an peoryen bezent plen soutenet* (pauperes sint sustentati) 68, 11.

Infinitivus.

Cambr. BOT: *eressu yn uawr aoruc y mab bot y dwy hynny* (mirari multum puer, esse has duas) Mab. 1, 236. *dy uot titheu yn drws* (esse te sub porta), *vy mot yma* (esse me ibi) 1, 250.

Corn. BOS: *mar ny yl bos ken* (si non potest esse aliter) Pass. 57, 4. *Jesus a leverys y vos scryfys yn lyffrow* (J. dixit, esse scriptum in libris) 17, 1. Est etiam forma *bonas: pu a yl henna bonas* (quis potest hic esse?) 42, 4. *me ny wour bonas kefys yn den ma byth acheson may rys y vonas lethys* (ego nescio esse inventam in hoc viro omnino causam, quod sit necesse eum occidi) 141, 2. 3.

Armor. BOUT: *da bout* (esse) Buh. fq. Sunt etiam formae *bezaf, bezout,* significantes saepius futurum: *da bezaf* (ut sit) 186, 11. *hep bezaf, hep bezaff* (quin sit) 36, 18. 66, 15. *soingaf e bezaf sant* (credo eum fore sanctum) 86, 5. *bezout baelec a allegaff* (esse clericus cupio) 176, 5. *gouzuezher bezout vn mab bihan ganet* (scitur puerum parvum natum fore) 84, 13.

Formae passivae.

Cambricae: *llawenach uuwyt wrthyf y nos honno* (laetius mihi fuit hac nocte), *llawen vuwyt wrthunt* (laetum fuit eis) Mab. 1, 10. 276. 2, 61. *ar wled y buwyt deir blyned yny darparu* (et coena tres annos fuit praeparata) 1, 26. *bydhawt ragot ti gyntaf ydagorir y porth* (erit coram te porta primum aperta) 2, 201. Apud Davies leguntur amplius: *buasid, byddio, bydder.*

Armoricum exemplum e Buh.: *pan vezer aman ganet* (cum fuerit hic natus) 16, 17. Participium praeteriti: *bed, bet* hodie quoque.

II. Coalescit verbum substantivum cambricum radicis 1. et 2. non solum cum praepositionibus simplicibus vel duplicibus, e. gr. *ar, go, ger, can, dar, cyfar, argan* etc., ita ut fiant composita, ut sunt hibernica (p. 477. 488), sed etiam, quod alias vix occurrit, in temporibus et modis quibusdam cum radicibus verbalibus aliis, e. gr. *han, hen* (oriri?), *pieu* (possidere), *aeth, daeth, doeth* (ire), *gwyd* (scire), *clyw* (audire), *adwaen* (cognoscere).

Exempla compositorum radicis 1. Praes. primar.: *brenhin coronawc wyfi yny wlat yd henwyf ohonei* (rex coronatus sum in regione, ex qua sum) Mab. 3, 9. *ny hannwyf well o nawd* (non valebo, bene me habebo gratia, tua) 2, 19. *ny hanwyf well ohonaw* (non valebo bene inde) 2, 224. *apha wlat yd henwyt titheu ohonei* (et quae regio, ex qua tu es oriundus?) 3, 9. *yr wlat yd hanwyt ohonei* (ad terram, ex qua progressus es) 3, 275.

Praes. secund.: *llaesgeuyn gwr ny hanoed well neb ohonaw* (L. vir, a quo nemo valebat unquam, boni aliquid accepit unquam) Mab. 2, 243. *o wrthtir uffern pan hanoed y gwyr hynny* (e terra obversa inferna, ex qua venerunt viri hi) 2, 205. *daroed y twrneimeint* (finitum erat torneamentum) 1, 279. *y marchawc bieuoed y pebyll* (eques qui possidebat tentorium) 1, 239. *effrawc iarll bioed iarllaeth* (E. comes possidebat comitatum) 1, 235. *gouyn idaw ac ef gyntaf bioed y llys* (quaerere, an primum possideret aulam) 2, 14.* De composito *yttoed* supra (p. 535), et de compositis *aethoed, daethoed, doethoed, gwnaethoed* significantibus praeteritum secundarium, cum praeteritum prim. significetur jam priore parte *aeth, gwnaeth* etc., infra sub III, in praet. secund.

Composita radicis 2. Consona radicalis alternat inter *b* et *p* (cf. supra in imp. *boet, poet*).

Tempora primaria.

Praes. et Fut. a. *yny wypwyf* (donec scio) Mab. 1, 253. 2, 54. *kymeint ac a wypwyfi* (tantum quantum scio; i. e. *wypwyf, wyd-bwyf*) 1, 288. *yny lle goreu a wypych* (in loco optimo quem scies) 2, 43. *henpych gwell* (valebis bene; formula salutandi) 2, 6. 219. 3, 92. b. *nysgwybydy di yr awrhonn* (nescies eam, rem, nunc; non experieris eam; *gwy-bydy*) 2, 36. *henbydy kyuoethogach* (te habebis ditiorem, eris ditior) 2, 47. *hyt tra ymgatter yn vyw hanbyd gwaeth drem vy llygeit* (quamdiu vivam, male se habebit lux oculorum meorum) 2, 221.

Praet. 1. pers.: *kyseu awneuthum i ual nawybuum pan aeth*

---

* Videtur rectius *bieuoed*. 3. pers. *pieu, bieu: ygwr da bieu y gaer. ygwr bieu y llys honn* (vir qui possidet castrum, curiam hanc) Mab. 1, 16. 269. *a minneu bieu* (et ego possideo) 1, 291.

ef (dormivi ego; ita nescivi, quando abiit) Mab. 2, 9. *mi ath adnabuum pann yth weleis gyntaf gynneu* (ego cognovi te, quando te primum vidi quondam) 2, 9. 2. pers.: *goruuost di* (superasti) 1, 259. 3. pers.: *aphan wybu yn hyspys* (et cum scivit certo) 2, 12. *pan dyuu* (cum appropinquavit) 2, 197. *ac ny orfu* (et non perfecit) 1, 24. *athi a oruu* (tu vicisti; impers.) 1, 25. *aphan arganvu* (et cum animadvertit) 1, 241. *yd arganuu arthur wynt* (animadvertit A. eos) 1, 25. *aphan daruu cwyta* (et postquam perfectum fuit convivium) 1, 62. *a mi bieiuu y dinas ar castell* (et ego possedi oppidum et castrum) 2, 14. *ac a oruuant* (superaverunt) 1, 35.

Tempora secundaria.

Praes. Sg. 1. pers.: *pei gwypwn . . . mi a ymdidanwn* (si scirem, narrarem) 1, 260. *pei asgwypwn mi aedywedwn* (si id scirem, dicerem; = *gwyd-bwn, -bewn*) 2, 233. 2. pers.: *pei gwyput nyt eistedut* (si scires, non sederes) 1, 286. 3. pers.: *pei gwyppei . . ydeuei* (si sciret, veniret) 1, 32. *a wypei dim* (an sciat aliquid) 1, 10. *nyt oed dyn aadnapei y gerd honno* (non erat homo qui cognoscebat cantum hunc) 2, 391. *pei hanffei well* (si bene se haberet) 2, 210. *or kyuarffei y gwynt* (si conveniebat ventus) 3, 299. Plur. 3. pers.: *kymeint oed eu gwybot ac nat oed ymadrawd . . nys gwypynt* (tanta erat eorum scientia, ut non esset colloquium, . . quod nescirent) 3, 299.

Praeteriti secundarii exempla non occurrunt; sunt exspectandae haud dubie formae *gorfuaswn, gorfuasswn, darfuaswn, hanfuaswn* etc.

Futur. Sg. 3. pers.: *ny wnn i neb ae gwypo* (nescio aliquem qui id sciverit) Mab. 2, 231. *or brenyn byeufo ellys* (a rege qui possederit curiam) Leg. 1. 14. 5. *ene pyeufo* (donec p.) Leg. 1. 17. 6. *pob aniueil or agyfarffo ac ef* (quodvis animal quocum convenerit) Mab. 1, 293. Plur. 1. pers.: *yr ymdidan goreu a wypom ninneu ni ae dywedwn* (narrationem optimam, quam sciverimus, dicemus nos) Mab. 1, 2.

Infinitivus: *mi aaf ywybot pwy y marchawc* (eo ad sciendum, quis sit eques) Mab. 2, 11. *adnabot, clybot* (cognoscere, audire) fq. *dyuot* (appropinquare, venire) fq. *yggouot y vlwydyn* (durante anno) 1, 241. *gwedy goruot arnafi* (postquam vicit me) 1,

25. *gwedy daruot bwytta* (post consummatum prandium) 1, 11. *mi awn dy hanuot om gwaet* (scio te esse oriundum e sanguine meo) 2, 204. *arganfot aoruc y march* (animadvertere equus coepit) 1, 28. *llyma uarchawc yn kyuaruot ac ef* (ibi eques conveniens eum eo) 1, 243.

Formae passivae: *ac yna gwybuwyt pan yw peredar oed ef* (et tunc scitum, cognitum est, quod esset P.) Mab. 1, 268. *ny wybuwyt ryth o hynny allan pale y daeth* (non cognitum omnino inde, quo venerit) 2, 246. Non differt procul dubio forma *-pwyt*, addita verbis sequentis seriei, e. gr. *ducpwyt, deuthpwyt, gorucpwyt, gwnaethpwyt.*

Cornica et armorica verba eodem modo composita sunt rara. Cornica minus certa (cf. p. 212): *gorwythy, gorquyth* (debes. oportet) Pass. 107, 2. 139, 4. Armorica: *vn guez arall an tra se rac na hoarfe goall* (alia vice ne hoc malum accidat) Buh. 74, 10. *ahanen cren me men tenno hoaruezet rez a hoaruezo* (abibo abhinc, quidcunque accidat) 168, 1. *petra neuez so hoaruezet* (quid novi accidit?) 56, 10. 74, 1. Hodie *c'hoarvezout* (*hoar, c'hoar* pro *ar*, ut *voar, war?*), pro quo etiam in usu est *darvezout.*

III. Formas verbi substantivi in praeterito expertes signi generalis ejus temporis, excepta secunda persona singularis, adsciscunt etiam radices A (ire), et DAU, DEU (venire; ex AU?), quae in praeterito ampliantur in AETH, vel DAETH, DOETH (*euth, deuth* ante terminationem *-um* in sing. et alias; cf. hibern. vet. *éit, téit* p. 491). Accedit ad radicem *aeth* verbum *gwneuthur* (facere), quod est nonnisi compositum ex eadem et radice *gwn* (hibern. *gní*). Formas obvias enumero sub *a b c*. Praeterito subjungo sub litera *d* formas eandem analogiam sequentes verborum in hoc fere uno tempore obviorum *gorugum* (feci, coepi, inserviens circumscribendo alia verba, ut *gwneuthum*), et *dugum* (sumsi).

Tempora primaria.

Praes. et fut. *a.* Sing.: *yd af heno* (ibo hac nocte) Mab. 2, 19. *minneu aaf, minheu a af, miui aaf* (ego ibo) 1, 237. 2, 11. 19. *aey di y erchi ymi benffic march ac arueu heb yr owein. . . af heb y uorwyn* (num ibis tu quaesitum commodandum mihi equum et armaturam? dixit O.; ibo, dixit puella) 1, 29. *att y wreic ewyhaf*

a gery yd ey di (ad mulierem, quam maxime amas, ibis tu) 1, 278. *nyt a kei or llys allan* (non ibit C. ex aula) 1, 250. *vn or ffyrd hynn aa ym lys i* (una ex his viis it ad meam curiam) 1, 274. Plur.: *ac ydawn y wlat arthr. ar meint mwyhaf aallom ni o drwc awnawn yno* (ibimus ad terram A. et quantum potuerimus faciemus mali ibi) 2, 242. *yr fford issot ydawn ni* (viam deorsum ibimus) 2, 62.

b. o gallaf mi ae gwnaf (si potero faciam) Mab. 1, 243. *mi awnaf* (faciam ego) 1, 2. *beth awney di yma* (quid facis istic?), *beth awney di* (quid facis tu?) 1, 31. 213. *aphy un awney ditheu* (et quid facies tu?) 1, 34. *ath gyrchu awna* (et incurrere in te faciet, incurret in te) 1, 8. *disgynnu ar y prenn awnant* (descendent in arborem, aves) 1, 8. *drwc awnawn* (malum faciemus) 2, 242. *py wattwar awnewch* (quem tumultum facitis?) 3, 270.

c. or mynnir vy nyvot y mywn mi adeuaf (si placet venire me intus, veniam) Mab. 1, 250. *aro ui. yno ydeuaf* (exspecta me, veniam illuc) 2, 57. *pan le pan deui di. pandeuaf o lys arthur* (unde venis tu? venio ex aula A.) 1, 213. *ot ey di yno ny doy yn vyw* (si is illuc, non venies vivus) 1, 292. *aphan daw* (cum venit) 2, 26. *ny daw ehun yno* (non venit ipse huc) 2, 15. *o pa le pan deuwch chwi. pan deuwn o gernyw* (unde venitis vos? venimus e Cornubia) 2, 28. *y deuant wy yth gyrchudi* (venient ad quaerendum te) 1, 14.

Praeterit. *a. paham nat aethost di* (cur non ivisti, venisti tu?) Mab. 2, 8. *o hynny allan ydaeth teulu arthur* (exinde foras ivit familia A.). . . *ac ynteu aaeth y ymwan ar marchawc* (et ipse ivit pugnatum cum equite) 1, 24. *y gysgu ydaethant* (dormitum iverunt) 1, 12. *wynt aaethant* (iverunt ipsi) 2, 8. 9. Prima persona sing. *euthum* ut *gwneuthum?* Hodierna forma *aethym*, plur. *aethom, -och, -ant* et *-ont.*

b. ymgyweraw awneuthum (parare feci, coepi), *acherdet y ffordd awneuthum* (et pergere via coepi), *dynessaw awneuthum attaw* (appropinquare coepi ei) Mab. 1, 3. *a vnben heb hi ansyberw y gwnaethost* (o princeps, inquit ea, injuste fecisti) 1, 294. *pa drwc digoneis inheu ytti pan wnelut titheu ymi. ac ymkyfoeth byth awnaethost hediw* (quid mali feci tibi, ut faceres tu mihi et dominio meo quod fecisti hodie?) 1, 9. *ac adnabot awnaeth y gwr* (et co-

gnoscere coepit vir) 1, 6. *achymryt y golwython arnaethant* (et sumere frusta coeperunt) 1, 2.

c. y fford ydeuthum gynt (via qua veni prius) Mab. 1, 10. *ny deuthum i yma yr gwreicka* (non veni huc ad sumendam uxorem) 1, 272. *titheu a deuthost* (tu venisti), *y ford y deuthost* (via qua venisti) 1, 37. 255. *ef a deuth* (venit), *aphan deuth* (et cum venit) 1, 236. 242. *yny deuth, yny doeth* (donec venit), *ac yna ydoeth* (et tunc venit) 1, 11. 12. 22. *ar iarll a doeth* (et venit comes) 2, 62. *aphan doetham ni yma* (et cum venimus illuc) 1, 36. *neu chwitheu pan doethawch. neur doetham y erchi olwen dy uerch* (et vos cur venistis? venimus quaesitum O. filiam tuam) 2, 219. *kyfriuwch awch treul yr pan doethawch yma* (computate consumtionem vestram, ex quo venistis huc) 1, 278. *gwyr hynny adoethant att arthur* (viri hi venerunt ad A.) 2, 8. *wynt adeuthant hyt y lle* (venerunt usque ad locum) 1, 277.

d. a dywedut aorugum (et dicere perfeci, dixi), *kyfodi aorugum* (surrexi) Mab. 1, 5. 6. *athitheu adeuthost. ac aorugost hynny* (et tu venisti et perfecisti hoc) 1, 37. *mynet aoruc kei yr gegin* (pergere coepit C. ad coquinam) 1, 2. *ac eisted aorugam yma* (et sedimus ibi), *ac ymolchi aorugam* (et lavati sumus) 1, 1. 5. *agymerth cy march ac gorugant ydiwall* (et sumere equum meum eumque exuere coeperunt) 1, 4. *ymwan a orugant* (pugnare coeperunt) 1, 244.

mi ac hennillaf itt yngystal ac ydugym (ego ea restituam tibi aequali modo ut abstuli) 3, 301. *hynt ffrwythlawn glotuawr adugost* (viam. expeditionem fructibus plenam, magnae famae sumsisti) 2, 26. *groffi aduw heb y iarlles na duc dyn eneit vy arglwyd i oe gorff namyn y gwr hwnn* (persuasum mihi, per deum, quod nemo tulit animam domini mei ex ejus corpore nisi vir hic) 1, 20. *ar uorwyn ac duc y ystauell esmwyth* (et puella eum duxit ad cubiculum bellum) 1, 28. Leguntur ejusmodi etiam alia: *a hoffach vu . . . y borthant* (et melius fuit quod attulerunt) 1, 12. *aphan gyfodant* (et cum surrexerunt) 1, 23.

Tempora secundaria.

Praes. *a. pei mynnewch chwi ygui drostaw ef. mini aawn y chwi* (si putaretis vos me pro eo, ego irem contra vos) Mab. 1,

35. *pei gwypwn . . nyt aut y wrthyfi pann aethost* (si scivissem, . . non ires a me ut ivisti) 1, 262. *am nat aei yn wreic idaw* (quia non ibat ut uxor ei) 1, 28. *yr fforest yd aei* (ad silvam ibat) 1, 236. *pa ffordd yd eynt hwy heb y gereint* (qua via irent ipsi, dixit, interrogavit G.) 2, 57.

b. kerdet awnaei, goruot awnaei (pergere, superare incipiebat) Mab. 1, 27. 38. *ny wydyat hi beth awnaei* (nesciebat ipsa, quid faceret) 2, 31. *ac yna ymlad awnaem ninneu y maen* (et tunc pugnare inciperemus de lapide) 1, 277. *kyuodi yr awyr a wneynt* (surgere in aerem incipiebant) 2, 386. *peredur aovynnawd udunt. beth awneynt yno* (P. quaesivit ex eis, quid facerent ibi) 1, 277.

c. kan gwydwn y dout ti (nam sciebam quod tu venires) 1, 25. *buduguawl y deuei ef o bop un* (victoriosus veniebat a quacunque, pugna) 2, 28. *gofyn or marchawc y peredur py le pandoei* (quaesitum ab equite e P., unde veniret) 1, 219. *y uenegi . . . na deuei ef y ymwelet ac arthur* (ad dicendum, quod non veniret visitatum A.) 2, 51. *pei gwyppei. . . y deuei* (si sciret, veniret) 1, 32. Item verb. *dugum: pei na bei drech noc ef nys dygei ynteu y eneit ef* (si non fuisset fortior quam ille, non abstulisset animam ejus) 1, 20. *penneu rei adygynt. llygeit ereill* (capita quidam abstulerunt, oculos alii) 2, 385.

Praeteritum. Fit addendo ad radicem praeteriti praeterito secundario *oed*. Formas, quae enumerantur ab hodiernis grammaticis, *aethwn* vel adeo *aethaswn*, equidem non legi.

a. y kynnullassei ynteu glot yr pan athoed y wrthynt hwy (acquisiverat gloriam, postquam abierat ab eis) Mab. 2, 31.

b. erchi aoruc gereint y enit kerdet or blaen. achadw y ragor ual y gwnathoed kynno hynny (et praecipere G. Enitae, pergere et praecedere ut fecerat antehac) Mab. 2, 86. *oed digawn o drwc awnaethoed duw ynni* (erat sufficiens malum, quod fecerat deus nobis) 2, 212. *y gwyr awnathoedynt lit a goueileint achollet udunt kynno hynny* (viri qui fecerant iram et moerorem et jacturam eis antea) 2, 385.

c. ar goreugwyr adathoed y hebrwng (et optimates venerant comitaturi) Mab. 2, 32. *achynn y dyuot ef y lys arthur. ef adaethoed marchawc arall y lys arthur* (et antequam venit ipse ad aulam A., venerat eques alius ad aulam) 1, 240. *gwr yn dyuot y mywn. adaethoed blwydyn kynno hynny y lys arthur* (vir venit

intus, qui venerat anno praeterlapso ad aulam A.) 1, 241. *ac ny doethoed owein y nerth ettwa* (et non venerat O. ad vim adhuc, nondum receperat vim) 1, 35. *y neges y doethoed oecheissaw* (negotium quod venerat quaesitum) 3, 298. *ac ny doethoedynt yno namyn ar gwr mwyhaf agarei bop un onadunt* (et non venerant illuc nisi cum viro quem maxime amabat quaevis ex eis) 1, 36.

Futuri secundarii exemplum e radice *a*: *nyt ami yn uyw yd aho ef y gernyw* (non mecum vivus iverit ad Cornubiam) Mab. 2, 245.

Imperativus.

a. aet un (eat unus) Mab. 2, 8. 3, 16. *na at* (ne eat) 2, 25. *awn* (eamus) 2, 61. 62. 3, 118. *ewch* (ite!) 2, 29. 3, 198. 202.

b. gwnaet (faciat) 3, 203. *gwnawn* (faciamus) 2, 41. 3, 149. *na wnewch hynny* (ne faciatis hoc) 2, 216.

c. deuhet hyt yman (veniat huc) 3, 270.

Infinitivus.

a. E radice *a* forma non obvia. In ejus loco frequens *mynet* (ire).

b. gwniaw, gwneuthur (facere) Mab. fq.

c. dyuot (venire) Mab. fq., e *dy-bot* (cf. supra *dyuu*, p. 545, et *dynessau*, appropinquare, e *dy*, hibern. *do?*).

Formae passivae.

a. ac yna yd aethpwyt eneit dros eneit ac ef (et tunc itum est, pugnatum est fronte in frontem cum eo; *-pwyt* e *bwyt* p. 546) Mab. 2, 244. *aphan aethpwyt y rwyta* (et cum itum est ad coenam) 1, 291.

b. Praes. et fut.: *yhanuon awneir idaw* (mitti fiet ei, mittetur ei) 2, 15. Praet.: *rodi penn y karw awnaethpwyt y enit* (dari factum est caput cervi Enitae, datum est caput) 2, 28. *tangneued a wnaethpwyt* (pax facta est) 2, 238. *y gwnaethpwyt gwely y ereint ac enit* (factus est lectus Gerontio et Enitae) 2, 27. Praes. secund.: *arrwym a wneyit yna rwng deu dyn awnaethpwyt y rwng gereint ar norwyn* (et sponsio, quae solebat tum fieri inter

duos homines, facta est inter G. et puellam) 2, 27. *ac an carcharu awneit* (et in carcerem mittebamur) 3, 148.

c. pwy y gwr gwineu y deuthpwyt attaw gynneu (quis vir fuscus ad quem ventum est modo?) 2, 391. *yna y deuthpwyt attunt* (tunc ventum est ad eos) 3, 203.

d. pro praeterito, ut in praeterito activi: *kennattau y mab aorucpwyt* (mitti ad filium factum est, missi legati ad filium) 2, 199. *y chennattau aorucpwyt. dyuot aoruc hitheu* (missum est ad eam, venit ipsa) 2, 218.

pan ducpwyt y deudec gwystyl (cum deducti sunt duodecim obsides) 2, 202. *pa achaws y ducpwyt gwas kyieuanghet ygkyghor* (quae causa quod ductus, sumtus est puer tam juvenis in consilium?) 2, 391. In aliis item interdum obvia eadem terminatio: *ef a dywetpwyt idaw hynny* (istud dictum est ei) 3, 203.

Verbum *venire* cambrice significatur etiam radice EL, DEL. Exempla e Mab.: *nyth ellyngir di y mywn. yny elwyfi y dywedut y arthur* (non intromitteris intus, donec eam ad dicendum A.) Mab. 2, 202. *asynnya di . . yny delwyfi dracheuyn* (observa tu, . . donec redibo) 2, 36. *na wiscet y uorwyn . . yny del y lys arthur* (ne vestiatur puella, donec eat ad aulam A.) 2, 20. *wrth y neb adel attaw* (contra aliquem, qui it ad eum, non comis) 2, 53. *oed digawn angwneuthur ar y delw hon. kyny delewch chwitheu y ymlad ani* (suffecit nos fieri in hanc formam, etiam si non itis ad impugnandos nos) 2, 242. *na disgynnych or pan elych odyma hyt rac bron gwenhwyuar* (ne descendas, ex quo iveris abhinc, usque ad Gw.) 2, 19. *dewis di vnbenn ae ti aelych yr llys. ae titheu adelych gyt ami* (elige, princeps, utrum iturus sis ad aulam, an tu sis iturus mecum) 1, 288. *gwedy delych atref* (cum iveris domum) 3, 301. *ny doeth neb eiryoet y erchi yr arch honno aelei aebywyt gantaw* (non venit aliquis unquam quaesitum hoc, qui iret, ivisset, et viveret) 2, 216. *na rodit . . yny delei ereint* (ne daretur, donec veniret G., proposui) 2, 28. *y dyd y delynt y west* (die quo ibant hospitatum), *hyt pan rei nos pan elynt y gysgu* (donec erat nox, cum ibant dormitum), *pan elhynt y west* (cum ibant hospitatum) 2, 210. *y neges yd eloch ymdanei y chaffel* (negotium, ad quod agendum iveritis vos) 2, 231. *hyt pan deler yr gorllewin* (donec itur ad occidentem) 2, 225.

Ut cum radice *a*, etiam cum hac combinatur radix *gwn* (fa-

cere): *nyt af y wrthyt kyny wnelwyf dim oc adywedy* (non ibo a te, quin faciam quod dicis) Mab. 1, 253. *pei gwnelut vyghyghor. ti a gaeut* (si faceres consilium meum, clauderes) 1, 286. *na guenelhey kam* (ne faciat injustum) Leg. praef. *ne guenelynt dym* (ne faciant aliquid) Leg. 1. 7. 17.

Pro imperativo ejusdem verbi *ire*, porro diversa (ut videtur) obtinet radix: *dos y gysgu* (i dormitum!) Mab. 1, 253. *dos di adref* (i tu domum!) 2, 231. *dos y gyfrwch ar dyn racco. . . nyt edewcis i uynet namyn hyt yd elut tithen. down ninheu ygyt yno* (i salutatum virum illum. . . non promisi ire nisi quo ires tu, eamus una illuc) 2, 215. *a chwithen dowch yr llys* (ite ad aulam!) 2, 62. *ymgweirwch oll wragedin. a dowch yn erbyn gereint* (parate vos mulieres omnes et ite obviam Gerontio) 2, 26.

Non radice quidem (sunt enim etiam *rodi* et *roi*, *caffel* et *cael*, excutientia medias *d*, *h*, p. 160. 161), sed significatione differt sequens verbum: *y ouyn kyngor itti arglwyd y dodwyf* (ad quaerendum consilium tuum, domine, venio) Mab. 2, 7. *ar geniuer dyn adoeth yno. ny dodyw ryth drachevyn* (quicunque vir venit illuc, non venit retro unquam) 2, 62. Miscentur tamen usu interdum verba *ire* et *venire*.

IV. Separo hoc proprio loco verba cornica et armorica significantia *ire*, *venire*, *facere*. Cum cambricis magis concordant cornica, discordant armorica carentia formatione praeteriti peculiari. Subjungo verbum armoricum significans *habere*, propriis formis insigne.

1. *Ire*. Cornica radicis *a* praesentis et futuri exempla mihi non suppetunt; continetur eadem tamen in imperat. *eugh* (ite). Frequentiora sunt praeteriti: *hethou pan ethys yn mes* (hodie si ivisses foras) Pass. 157, 1. *Pylat eth yn mes* (P. ivit foras) 110, 1. *dris ol an bys ef eth* (totum mundum transiit, terrae motus) 200, 2. *pan ethons oll the wary* (cum ivissent omnes foras) 31, 1. Cum praemissa *yth*, *th* (ut *ytheer*, *ytho* supra, p. 531): *ytheth pesy may halle* (ivit ut orare posset) 53, 3. *Christ as gasas ha theth the besy* (Chr. eos reliquit et ivit ad orandum) 56, 1. *ythethons thy pesy* (iverunt ad supplicandum ei) 151, 3. Imperativ.: *eugh the Pylat. eugh thy thyscyblon* (ite ad P., ad ejus discipulos) 113, 1. 256, 1. Diversa forma in sing.: *then dore ke* (ad

solum i, cade) 11, 4. *ke the res* (i foras) 17, 3. Infinit.: *mos den dre* (ire in oppidum), *mos yn mes* (ire foras; arm. *monet*) 27, 2. 30, 4.

Armorica radix *a* exstat in praes. et fut. formis *aff, iff* (p. 498): *pan aff dren bro* (si eo per terram) Buh. 206, 5. *quement maz aff ne guelaff gour* (quocunque eo, non video aliquem) 96, 3. *bede devy eziff* (ad Davidem ibo) 198, 10. *pan ay ma speret* (cum it spiritus meus) 202, 15. *ezay da hol mat dan badou* (it omne bonum tuum ad interitum?) 172, 12. *pelech ez ahy* (quo vadit) 34, 21. Eadem persona tertia est *ia, ya*, cum pronomine modo impersonali: *me ia* (eo) 41, 1. *me ya* 18, 12. 80, 12. 116, 6. *me aia, me aya* (intromissa partic. verb. *a*) fq. Praes. secund.: *mar be profit ez ahen breman ahanen* (si est commodum, ut eam nunc abhinc) 16, 23. Imperat.: *it breman oz an traou* (ite nunc deorsum) 141, 23. *yt da quitty* (ite ad eam inveniendam) 34, 22. *yt huy breman* (ite vos nunc) 206, 19. Particip.: *aet eo digueneff ma cleffet* (digressus est, ivit a me morbus meus) 198, 6.

Radix EL in formulis impersonalibus: *me yel, me yelo* (eo, ibo) Buh. fq. *oll ny aiel* (omnes nos ibimus) 140, 2.

Propriae formae imperativi 1. pers. sing.: *ael mat quae en stat man* (angele bone i statim!) 2, 1. *quae rac da drem bed patric* (i recta ad Patricium!) 6, 14. *que diguir bede an tirant* (i, injuste, ad tyrannum!) 86, 7.

2. *Venire.* Corn. praes. et fut.: *benegas yw neb a the* (benedictus est qui venit) Pass. 30, 2. *ow thermyn a the* (tempus meum venit) 37, 2. *dremas a dyff* (probus vir veniet, opera plenus) 259, 3.

Praet.: *pan dothye y leverys* (cum venit, dixit) 63, 1. *thynny ef a thueth a galyle* (ad nos venit e Galilaea) 107, 3. *pan dothyans* (cum venerunt) 65, 1. 176, 2. *pan dethens y bys an beth ytheth on marrek thy ben* (cum venerunt versus sepulcrum, ivit miles quidam ad ejus caput) 242, 1.

Tempora secund.: *rag an termyn re deve* (nam tempus venit; *deve* cum *re* praet. prim., ut *re bee* supra, p. 511) 18, 3. *an grows y a rug gorre the Jesus may teffe ol an gref* (crucem imposuerunt, ut Jesu veniret omnis dolor) 162, 4. *notye drys an wlas may teffe tus* (publicare per terram, ut veniret populus) 219, 1. *the Christ y tons thy synsy* (ad Christum venerunt ad eum tenen-

dum) 97, 4. *tus dyskis fatel dons thow hemeras* (agmen instructum, quomodo veniant ad me capiendum) 61, 4.

Imperat.: *dos erybyn the galile* (veni in ejus occursum in Galilaeam) 256, 2. *des an grows* (veni e cruce; leg. *dos?*) 197, 2. *dun leveryn* (veniamus, dicamus) 247, 2. *deugh holyough ve* (venite, sequimini me) 53, 1. *deugh geneff* (venite mecum) 63, 3. Infinit.: *ny allas dos y mes* (non potuit venire foras; arm. *donet*) 106, 1. *y ow tos* (ipsi venientes) 63, 1. *i vam a wre may halle doys war y byn* (ejus mater quaerebat, ut posset venire in ejus occursum) 171, 2. *rag own the droyes worth meyn the dothye* (prae timore, pedes tuos venire, ne pedes tui veniant contra lapides) 14, 3. Particip. praet.: *devethys the oys* (provectus aetate) 10, 1. *ytho devethys, newngo devethys* (erat, non erat aggressus, venerat, non venerat) 152, 4. 200, 1.

Armoricae formae obviae in Buh.: *duy, deuy, deu* (venit, veniet) fq. Imperat.: *deux* (veni), *deomp* (veniamus, eamus), *duet* (venite) fq. Particip.: *duet off* (veni) 38, 7. Infinit.: *dont, donet* (venire) 18, 17. 20, 3. 22, 10. 71, 24. Hodiernae formae adhuc ap. Legonid.: *deuann* (venio; = *deuaff*), *deuinn* (veniam; = *deuiff*), *deuiz* (veni), *deuenn* (veniebam), *deufenn* (venirem), regulariter.

3. *Facere.* Cornica radix GUR vel abjecta vocali GR (= hibern. *gní*, cambr. *gwn*, cum *r* pro *n* ut armorice) in variis formis apparet, tam ob perditam saepius *g*, quam ob addita augmenta *-ell, -oll* (= cambr. *gwnel*) vel *-ess, -uss.*

Praes. et futur. prim.: *me ny wraff* (ego non faciam) Pass. 155, 1. *pan dra raf thys* (quid faciam tibi?) 46, 2. *mab du eff a omwra* (filium dei se facit) 143, 2. *us ef a ra* (ipse facit) 60, 4. Praet. prim.: *pyth yw an drok rewryssys* (quid mali fecisti?) 101, 4. *del wrussys, del omwressys* (ut fecisti, ut te fecisti) 115, 4. 191, 3. *cregy a ruffons* (leg. *russons?* suspenderunt) 186, 2.

Praes. secund.: *moygha drok a wre* (maximum malum qui faciebat) 112, 4. *oll a wrens* (omnes faciebant) 202, 4. *ny wrens y na ken* (non faciebant aliud) 175, 2. *bys yn Pilat anotho bres may rolle* (ad Pilatum, de eo judicium ut faceret) 98, 2. *an Ethewon a rug may wrellons terry aga worthosow* (Judaei statuerunt, ut frangerentur eorum femora) 229, 3. Praet. secund.: *eddrek an kemeras rag an ober re wresse* (poenitentia eum cepit propter opus

quod fecerat) 220, 1. *Christ a thelyffris cuell a uressa an both y das* (Chr. liberavit, quicunque fecerat voluntatem patris sui) 213, 2. *an toll re urussens y a rynne the servye* (foramen, quod fecerant, volebant servare) 180, 4. Futur. secund.: *mighterne neb a omwrelo* (regem qui se fecerit, debet occidi) 121, 4.

Imperat.: *te gura tryny kenter thynny* (tu fac tres clavos nobis) 154, 4. *gurreugh agis mestry* (facite opus vestrum) 69, 4. *na rollough tros* (ne facite tumultum) 63, 3. Infinit.: *parys as gurelle gwell* (paratus ad faciendum melius) 158, 4. *wy a yll gull da* (vos potestis facere bonum; utrumque pro *gurell?*) 37, 4. Particip.: *avel du y fethyth guris* (ut deus eris factus) 6, 4.

Armorica radix GRO, cujus *o* saepius perit: *ez groaff* (facio) Buh. 172, 22. *hoz caret a graf* (amorem vestrum facio, amo vos) 114, 2. *a gruif* (faciam) 84, 9. *a grif sider da yuerdon* (faciam iter in Hiberniam) 14, 6. *ez gruy* (facies) 124, 4. *comancc a groa ma anquen* (incipere facit, incipit angustia mea) 92, 14. *dit a gray mez* (tibi faciet pudorem) 86, 12. Impersonaliter: *me groa, me a gra* (facio) 50, 5. 120, 14. 144, 12. *me a groay, me a gray, me gray* (faciam, fut.) 40, 14. 82, 19. 90, 6. 9. 176, 9. *men groay, me en gray* (faciam eum) 112, 10. 13. *ny en gray raliet* (nos eum faciemus doctum) 112, 15. *nin gray badezet* (faciemus eum baptizatum, baptizabimus) 100, 18. *maz groahimp* (ut faciamus) 14, 15. 52, 7. *col a grez fier manen grez* (perderes multum, si non faceres) 164, 8. *refus a grae hi* (negabat ipsa) 42, 5. *ez grahemp* (ut faceremus) 38, 19. Imperat.: *groa, gra* (fac) 2, 5. 178, 7. *gret* (facite) 74, 24. 88, 7. *na grit dif* (ne facite mihi) 38, 21. Particip.: *pan off gret mam* (quia facta sum mater) 98, 4.

Hodie abjecta plerumque *g rann* (= *graff,* facio), *rinn* (= *griff,* faciam), *riz* (= *griz, gris,* feci), *raen* (= *graen,* faciebam, facerem) etc.

4. *Habere.* Sunt armoricae formulae impersonales tantum cum formis quibusdam verbi substantivi haud dubie, e. gr. EUX, EUZ (cf. cambr. *oes,* p. 536) pro praesente, cui praefiguntur ad significandas personas radices pronominales *m, z, t, hon, oz* in prima et secunda utriusque numeri, *deu, d* autem in tertia persona, praemisso amplius *en* masc., *he* fem. in sing., *ho* in plur. Pro futuro forma *bezo,* pro praes. secund. *boe* obtinet. Est, ut praecedens, verbum auxiliare, de quo usu supra disputatum est (p. 532).

Verbi substantivi forma cornica magis solita *beth, byth* legitur in Pass.: *kymmys yn bys us vas te ta feth* (quantum in mundo est boni, tu habebis) 16, 3. *mear a onowr te afyth* (magnum honorem habebis) 136, 3.

Armorica exempla. Praes. Nuda radix: *ez credaff ez eux feunteun oz eyenenaf* (credo, quod est, habetur fontana surgens; gall. *il y a*) Buh. 101, 14. *pa ez eux spacc voar an placen* (nam habetur spatium in hoc loco) 164, 2.

Formulae per personas. Sing. 1. pers.: *ioa ameux y an* (gaudium habeo purum; i. e. gaudium mihi est) Buh. 26, 14. *em concianze emeux en doetance don* (in conscientia mea habeo dubium profundum) 30, 8. *me meux anaf dioutaff* (habeo dedecus ab eo) 58, 19. *nemeux na ioa na cuff na car* (non habeo nec gaudium nec propinquos nec amicos) 8, 23. 2. pers.: *ha te den dall azeux gallout* (et tu homo coece, qui habes potestatem, qui potes) 102, 10. 3. pers.: *nep en deueux cas so tasset* (qui habet casum, causam judicii, est vocatus) 150, 18. *nep en deuez gant fez carantez* (qui habet cum fide amorem) 62, 13. *deuotion he deueux* (devotionem habet, puella), *he deueux hoantet* (habet desiderium, femina) 22, 10. 138, 15. *mar deux gantaff* (si habet secum, argentum) 10, 20. *en bet ne deux quet nemet poan* (in mundo non habetur nisi malum) 16, 16. Plur. 1. pers.: *gant an estlam hon eux aman* (ob turbationem quam habemus hic) 93, 3. *mecher noneux quet a roedou* (incommodum quod non habemus retia) 32, 14. 2. pers.: *mar oz eux hoant* (si habetis desiderium) 120, 1. *pa noz eux danuez emeux truez* (quia non habetis bona, habeo misericordiam) 204, 20. 3. pers. exemplum mihi non obvium; apud Legonid.: *ho deuz* (habent).

Futur. et praes. secund.: *gant goas . . da ober nem boe quet en bet man na nem bezo may bizuiquen* (cum pueris non operandum habebam in hoc mundo, nec habebo amplius unquam) 50, 8. 9. Formae *boa, oa* praes. secund. exempla quaedam supra memorata sunt (p. 532).

Harum consonam radicalem in 3. persona cedere praefigendo *d, deu,* patet e schemate recentiore apud Legonideeum. Fut. sg. 1. *em bezo* 2. *ez pezo* 3. *en devezo;* plur. 1. *hor bezo* 2. *ho pezo* 3. *ho devezo.* Praes. secund. sing. 1. *em boa* 2. *ez poa* 3. *en doa;* plur. 1. *hor boa* 2. *ho poa* 3. *ho doa.* Eodem modo e 3. pers.

praet. vel fut. secund. *bize*, *befe* (e *bizenn*, *bisenn*, *befenn*) formulae pro conditionali et conjunctivo: 1. *em bize*, *em befe* (haberem), *ram befe* (ut haberem), 2. *ez pize*, *ez pefe* (haberes), *raz befe* (ut haberes), 3. *en divize*, *en defe*, *ren defe* etc.

Cum formulis negativis *nem eux* (non habeo), *noz eux* (non habetis) concordant formulae item negativae verbi significantis *nolle*: *nem deur* (nolo) Buh. 28, 8. *noz deur* (non vultis) 40, 9. In forma huic etiam convenit, sed discordat significatione cambr. *nymdawr* (non mea refert, non nolo): *nymtawr i rynet* (equidem ibo) Mab. 2, 53. Apud Davies(p. 142): *ni'm dawr i* (mea non refert), *ni'th ddawr di* (tua non refert), qui pro imperfecto addit conjugationem personalem: *ni ddorwn, ni ddorit.*

Verbum armoricum positivum *fell* (velle) item impersonale postponit pronomina cum praepositione *da*: *mar fell dit* (si vis) Buh. 62, 21. *mar fell deoch* (si vultis) 62, 2. *petra a fell dihuy* (quid vultis?) 162, 15.

V. Addendae sunt peculiares formae quaedam verborum britannicorum significantium lat. *scire*, *audire*, et subjungenda quaedam defectiva.

1. Cambr. verb. *gwydaw*, *gwdaw* (scire) in significatione praesentis induit formam praeteriti (seriei IV. anomalae), ut idem verbum facit in lingua hibernica aliisque (p. 489).

Exempla e Mab.: *paham wrach y gwydost di mae peredur wyf* (unde, anus, scis tu, quod ego P. sum) 1, 257. *ae gwir a dywedir arnat ti. y gwdost yslipanu cledyreu* (num verum, quod dicitur super te, quod scis acuere gladios?) 2, 229. *awdost di* (an scis tu?) 2, 23. 47. 60. *ti awdast* (tu scis) 1, 19. *ni awdam y henw ae boned* (nos scimus nomen ejus et genus, puellae) 3, 270. *ny wdam ni dim oe henryuedodeu* (nescimus aliquid de miraculis ejus, castri) 1, 292. *a wydawch chwi pwy y marchawc* (num scitis vos, quis eques?) 1, 257. Tertia persona inde supponenda *gwydant* (sciunt).

Deest in his 1. et 3. pers. numeri singularis, quae scilicet significantur propriis formis, illa a *gwnn* (cf. hibern. rad. *finn* p. 490), haec a *gwyr*. Exempla: *awdost di pwy yw ef. gwnn heb ynteu* (an scis tu, quis est ille? scio, dixit ille) 2, 23. *ny wnn i pwy ynt hwy heb ef. mi ae gwnn heb y gwenhwyuar* (nescio, qui sint, dixit is. ego id scio, inquit G.) 2, 23. *mi awnn, mi awn* (ego

scio) 1, 285. 2, 204. 229. *mi awnn achaws* (ego scio causam) 1, 22. *onyt ef awyr peth or hynn ageisswch chwi. ny wnn i neb ae gwypo* (si non ipse scit aliquid de eo quod quaeritis, nescio ego aliquem, qui sciverit id) 2, 231. Frequens formula affirmandi: *duw awyr* (scit deus), quae et contracta legitur saepius *dioer.*

In prima et secunda persona cum iis formis convenit verb. *adnabot* (novisse): *ae hatwaenost di ef. atwen heb y kei* (an novisti tu eum? novi, inquit C.) Mab. 2, 236. *aatwaenost di y marchawc racco mawr. nac atwen* (an cognoscis tu equitem illum magnum? non cognosco) 2, 10. *nyt atwen inheu ef* (non cognosco ego eum) 2, 23. Formae hujus verbi compositae cum verbo substantivo *adnabot, adnabuum, adnapei,* ut radicis *gwyd* cum eodem, supra sub n. II. enumeratae sunt.

Praesentis secundarii occurrunt regulares formae cambricae: *kan gwydwn y dout ti ym keissaw* (nam sciebam, quod tu venires me quaesitum) Mab. 1, 25. *pei kaffwn dysc . . y gwydwn* (si discerem, scirem) 1, 247. *ny wydwn i kaethau fford y neb. kanys gwydut heb ynteu* (nesciebam, vetari viam alicui; attamen sciebas, dixit ille) 2, 50. Peculiaris tamen etiam hic terminatio tertiae personae in *-yat: yr holl ieithoed a wydyat* (omnes linguas sciebat) Mab. 2, 211. 214. *dala letty goreu ac esmwythaf awydyat yny dref awnaeth* (comparavit cubiculum optimum et maxime decorum, quod sciebat in vico) 2, 43. *gouyn idaw awydyat ef dim ywrth twrch trwyth. y dywawt ynteu nas gwydyat* (quaerere ex eo, an sciret aliquid de T. tr.; dixit ille, quod nesciret) 2, 243. 244. Ita etiam *atwaenat* (cognoscebat): *agereint aatwaenat gei. ac nyt atwaenat gei ereint* (et G. cognoscebat C., sed C. non cognoscebat G.) Mab. 2, 53.

Concordant cum cambricis cornicae et armoricae formae. Cornicae: *te ny wothas* (tu nescis) Pass. 46, 2. *pare del won lavaraff thys* (ut scio dicam tibi) 8, 1. *da y won y vos a ras* (bonum scio esse in ejus favore) 104, 3. Legitur tamen etiam *wotham: an den ma gallas ny wotham pele* (vir hic abiit, nescio in quem locum) 245, 3. 3. pers. cum *r* finali *wor, wour* (cambr. *gwyr*): *me ny wour* (nescio; impers.) 141, 2. *del wour me as gura* (ut scio, faciam) 158, 3. *benenas a wor bos ow feynys bras* (mulieres quae sciunt esse dolores meos magnos) 168, 4. Praes. secund.: *ef a wothye, ef a wothya, del wothye* (sciebat, ut sciebat) 36, 4. 54, 2. 85, 3.

a ban nag es a wothye gurelle gwell (ita ut non sit qui sciret facere melius) 158, 4. *y ny wothyens* (nesciebant) 254, 3.

Armoricae e Buh.: *pan gousoch* (cum scitis) 40, 12. *ne gon* (nescio) fq. *iez goar an hol ardou* (scit omnes artes) 116, 21. Flexio impersonalis: *me goar* (scio) 24, 4. 30, 17. *te a goar* (tu scis) 44, 23. *huy goar net* (vos certo scitis) 22, 17.

Legitur idem verbum compositum cum verbo substantivo cornice et armorice, ut cambrice, quamvis aliorum verborum ejusmodi exempla in his dialectis vix occurrant. Corn.: *gothvethough ketoponon* (scite omnes singuli) Pass. 141, 3. Armor.: *gouzuizit ha na tardit* (scite, ne tardate) Buh. 150, 17. *da gouzout* (ad sciendum; = *gouzbout*) fq. *da guelet . . hac an guirionez gouzuezet* (ad videndum, et sciendum veritatem) 36, 12. *arriu eo dez maz gouzuezher* (propinquus est dies quo scietur) 84, 12.

2. Verbum cambr. *clybot* (*clyw-bot*, p. 545; armor. magis regulariter *cleuet*) plurima tempora communi modo format e radice *clyw*: *wrth aglywafi* (secundum quod audio) Mab. 2, 25. *pa odwrd aglywafi y gennwch chwi* (quod colloquium audio a vobis!) 2, 30. *or clywy diaspat* (si audies clamorem) 1, 238. *ny aglywn y kyrn* (audiemus cornua) 2, 9. *ef a glywei diaspat* (audiebat tumultum) 1, 248. *y clywynt* (audiebant) 1, 16. *y twrwf mwyhaf aglywssei neb* (tumultus maximus quem audiverat aliquis) 2, 47. *ny chlywyssynt eiryoet twryf achawat kyffelyb y rei hynny* (non audiverant unquam tumultum et tempestatem ut haec) 1, 23. *ny chlywir arnaf* (non audietur de me) 2, 54. *nyt om henw ym clywir* (non nomine meo audior, nominor) 2, 375. *pei clywit arnat* (si audiretur de te) 2, 381.

Peculiaris formae tamen, reduplicatae et non mutatae per personas, est praeteritum primarium: *pei clywut ti ymdidan y marchogyon racko mal y kiglef i* (si tu audivisses sermonem equitum illorum, ut audivi ego) Mab. 2, 40. *mi a giglef gan vn or gweisson* (ego audivi ab uno puerorum) 2, 53. *dial duw arnaf o chigleu i dim ywrth y gwr a ovynnwch chwi* (vindicta dei super me, si audivi aliquid de viro, quem vultis) 2, 232. *ny ry giglif i eirmoet dim y wrth y uorwyn* (non audivi unquam aliquid de puella) 2, 213. *aphan gigleu gei eubot yn dyuot* (et cum audivit C. eos venire) 1, 261. *ar ymdidan hwnnw a gigleu enit* (et colloquium hoc audivit Enita) 2, 37.

Cornice et armorice flectitur e *cleu*. Corn.: *Pedyr a holyas may clewo leff Jesus* (Petrus secutus est, ut audiret vocem Jesu) Pass. 77, 4. *ef a clewas an colyek ow cane* (audivit gallum canentem) 86, 1. *dew a thuk dustunny yn clewsons ow leverell* (duo dederunt testimonium, quod audiverint eum loquentem) 91, 1. *neb a vynno y glewas* (qui voluerit id audire, verbum dei), *mar callo clewas* (ut posset audire) 12, 4. 109, 3. *lavar pan vo clewis* (sermo cum fuerit auditus) 109, 4. Leguntur formae abnormes: *golsowens ow lavarow* (audiat verba mea, qui vult salvari) 2, 1. *whans the wolsowas* (desiderium audiendi) 1, 2.

Armor.: *maz cleuimp* (ut audiamus) Buh. 24, 10. *cleu* (audi) 170, 21. *guitibunan cleuit, cleuet christenien* (omnes audite, audite Christiani) 130, 6. 132, 17. *ez vezo cleuet ma peden* (erit audita oratio mea) 16, 21. *da clefuet, da cleuet* (ad audiendum) 52, 6. 54, 2.

3. Cambrica defectiva: *heb* (inquit) frequentissimum in Mab. Ejusdem significationis *med: edyrn uab nud yw med ef* (E. filius N. est, dixit ipse) Mab. 2, 23. Afferuntur apud Davies (p. 139. 140) duo solummodo tempora: *meddaf* (ajo), *meddi, medd* etc.; *meddwn* (ajebam), *meddit, meddai* etc. Porro *hwde* (en, accipe!) e Mab.: *hwde di y votrwy honn* (en tibi hunc annulum), *hwde vodrwy yn arwyd* (sume annulum in signum) 1, 11. 285.

Cornicum verbum *meth*, cui solet praecedere *yn* (pro *y*, intrusa *n*), in 3. pers. sing. et plur. saepius occurrit in Pass.: *pema y meth Christ thythy neb a vyn the guhutha. den vyth nynges yn methy* (ubi, dixit Chr. ei, est qui vult te accusare? non est aliquis, dixit ipsa, mulier) 31, 2. 3. *ow horf a ve yw henna yn meth Christ* (hoc est corpus meum, dixit Christus) 44, 2. *in meth Christ. in meth Pilat* (dixit Chr., Pil.) fq. *in methens y forth nynges in may hallo bos distam guris* (dixerunt: via non est, ut possit fieri excusatio; videtur utraque *in* obtinere ob sequentem *m* pro *i, y*) 32, 4. *yn methens y ny a wra dampnye den* (dixerunt: nos faciemus damnari virum) 99, 4.

